68
13 D
16 M

5. 20. D. 6.

13-22.d.33

OPVS QVOD IVDICIALE INQVISITORVM DICITVR.

EX DIVERSIS THEOLOGIS ET I. V. D.

PER FRATREM VMBERTVM LOCATVM PLACEN. EX ORD. PRAED. SACRAE THEOL. PROFESSOREM

EPISCOPVM BALNEOREGIEN.
ac ſanctiſſimæ Inquiſitionis Commiſſarium generalem,
nuper extractum, ac pluſculumquam prius fuerat
excuſum, nunc auctum &
correctum.

*ADDITA SVNT CVM NONNVLLIS
quæſtiunculis, & quibusdam tam in Vrbe quàm alibi
deciſis caſibus, quædam ſancti officij decreta, ac in
fine operis eorum quæ in ipſo ſancto officio
agenda ſunt, Formulæ per
ordinem poſitæ.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CVM SINGVLORVM INDICIBVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE
Apud Hæredes Antonii Bladii Impreſſores Camerales.
Anno. M. D. LXX.

AD BEATISSIMVM PIVM QVINTVM PONTIFICEM MAXIMVM.

FRATER VMBERTVS LOCATVS Theologorum minimus, ac uniuerſalis hæreticæ prauitatis Inquiſitionis Commiſſarius Generalis.

OPVSCVLVM hoc, beatiſs. Pater, quod pro hæreticæ prauitatis Inquiſitorum cataphygio ex diuerſis theologiæ, ac iuris vtriuſque profeſſoribus excerpſi, in publicum prodire cupiens; cum ſudore adhuc madeat, vtpote quod ex accuratis laboribus recens emerſit; ne detractorum turbinibus afflictum, pleuritidem incurrat; tuum, ſanum adhuc, magis videtur auere præſidium, quam pituitam poſtmodum paſſum, medicorum cogatur implorare ſuffragia. Nam quum tu alias omnibus huius negotij iudicibus diu, et egregie præfueris; nuncque totius reipublicæ Chriſtianæ Monarcham agas perfectiſſime; tua intereſſe putat; pro catholicæ & apoſtolicæ fidei cauſis ad te recurrentes & feſtine excipere, & fouere leniter. Et quia quicquid erga fidei reos iudex ſit facturus, liber complectitur; tu iudicum iudex & hilari vultu ſuſcipere, & benigniori eum proſequi fauore digna tor. Verum ſi quid correctione dignum in illo offenderis; tua, cui & ſcripta a me, & ſcribenda omnia ſubijcio, cenſura & caſtigatione te vti, ac humilitatis meæ memorem diu viuere exopto.

COVM illum, qui ex medēdi celebritate Æſculapio ſe prognatum exiſtimari promeruit; cum ex Illyricis venturam peſtilentiam perpendiſſet, ad ferendā opem circa vicinas vrbes diſcipulos miſiſſe legimꝰ. Si quidem nō modo quæ ſunt, quæue fuerunt, ſed & quæ ſequentur futura nouiſſe medicum oportere dicebat. Tanti nos viri exemplo moti, cum luem hæreſeos caulas ouium Chriſti ſubintrare, & more apri de ſylua furentis, Eccleſiæ Catholicæ clauſtrum infringere, vineamque domini vaſtare, & demoliri in dies videamus; ad illos, quorum intereſt ad fidem orthodoxam ab ea deuiantes reducere, atque in linea (vt dicitur) retinere, hos noſtrarum lucubrationū fructus, tamquam haud mediocriter inſtructos diſcipulos, mittere curauimus. His ſiquidem prudentiores orthodoxæ fidei iudices non veluti theſmothetæ, ſed tamquam Lictoribus honeſtati Conſules, Prætoreſue vti poterunt. Verum quia non præſcindere, ſed cauere linguas auidiſſime cupimus, hoc vnum cādidiſſime lector rogamus; vt videas, legas, perlegas, & trutines: laboriſque noſtri contemptum ad vltimum reſerues.

INDEX

TITVLORVM OPERIS.

A

Abiurare & abiuratio. 1
Abolitio. 4
Abſens. 4
Abſoluere & abſolutio. 4
Accuſare, & accuſatio. 8
Adoratio. 15
Adminicula. 15
Aduocatus. 15
Alienationes. 16
Alimenta. 17
Amatorium poculum. 18
Amicus. 18
Appellare, & appellatio. 18
Apoſtata, & apoſtaſia. 21
Arbiter, & arbitrator. 27
Arbitrium. 28
Auxilium. 28

B

Beneficium. 29
Blaſphemi. 29
Bona fides. 31
Bona opera. 31
Bona hæreticorum. 31
Bonorum confiſcatio. 32

C

Cadauera. 33
Calumniator. 34
Captus. 34
Carcer. 36
Citatio, & citatus. 41
Ciuitas. 47
Clericus. 47
Collegium. 49
Complices. 49
Confeſſio. 58
Confiſcatio. 58
Comparitio. 58
Conſentiens. 59
Conſilium. 59
Conſtitutiones. 61
Conſuetudo. 61
Contumax. 62
Conuerſatio. 64
Conuictus. 64
Copia. 65
Credibilia. 65
Credentes hæreticorum. 73
Cridæ. 73
Crimina. 74
Criminoſus. 74
Crucesignati. 74
Culpa. 75
Curator. 75
Cuſtodes carcerum. 75

D

Damnatus. 75
Defenſiones. 76
Defenſores. 79
Degradatio. 79
Delegatus. 80
Denunciatio. 80
Depoſitio. 81
Deplano. 82
Diffinitiua ſententia. 82
Dignitas. 82
Diœceſis. 83
Diſpenſare. 83
Diuinationes. 83
Diffamati. 86
Diſpenſare. 87
Diſputare. 87
Doctor. 88

Dolus. 88
Domeſtici. 89
Domicilium. 90
Domini temporales. 90
Domus hæreticorum. 90
Donatio. 91
Dubius iu fide. 93

E

Eccleſia 94
Emancipatio. 95
Enormitas. 95
Epiſcopus. 96
Exceptio. 97
Excommunicati. 98
Excuſatio. 99
Exempti. 100
Exhumare. 100
Eximens. 100
Expectare. 100
Expenſæ. 101
Extrahi de eccleſia. 101

F

Factum. 102
Falſum. 102
Fama. 102
Familiares. 105
Famuli. 105
Fautores. 105
Feudatarii. 107
Fideiuſſor. 107
Fides. 108
Fideicommiſſum. 108
Filii hæreticorum. 108
Fiſcus. 112
Fornicatio. 116
Forum. 116
Frangens. 116
Frater. 116
Frequentia. 116
Fructus cõfiſcatorũ bonorũ. 117
Furioſus. 117
Fuga. 117

G

Gentilis. 118
Gratia. 118

H

Hæreſis. 119
Hæreticus. 123
Homo liber. 138

I

Ignorantia. 138
Imagines. 139
Impedientes. 140
Impænitentes. 141
Impuberes. 141
Incontinenti. 141
Incorrigibilis. 142
Indicium. 142
Infamia. 153
Infidelis. 157
Iniuria. 157
Inimicitiæ. 158
Innocentia. 159
Inquiſitio. 159
Inquiſitor. 160
Inquiſitus. 179
Inſtructio. 180
Inſtantia. 181
Interdictum. 181
Interpretari. 181
Interrogatio. 182
Inſtrumentum. 182
Inuocare. 183
Irregularitas. 193
Iudæi. 193
Iudex. 194

Iudicium. 215
Iuramentum. 217
Iuriſdictio. 222
Ius. 223
Ius patronatus. 225

L

Laicus. 225
Lamiæ. 226
Lata culpa. 226
Laudum. 227
Legatus. 227
Legitima. 227
Leuia. 228
Lex. 228
Libelli famoſi. 229
Liberi. 232
Liber homo. 233
Libri. 230
Licentia. 231
Literæ. 231
Litigator. 232
Locus. 232
Locatio. 232

M

Magiſtratus. 233
Magnum uel paruum. 233
Maieſtas. 233
Maleficia. 234
Malicia. 234
Maiores. 235
Manifeſtum. 236
Maritus. 236
Martyrium. 237
Mater. 237
Matrimonium. 237
Maumetus. 237
Memoria. 238
Mendacium. 238
Metus. 238
Miniſtri. 239
Minor. 239
Miſerabiles. 239
Modicum. 240
Modi. 240
Monitio. 240
Mora. 240
Mortuus. 241
Mors. 241
Mulcta. 241
Mulier. 241
Multitudo. 242

N

Neceſsitas. 243
Necromantia. 243
Negligens. 244
Negociatio. 244
Nobilis. 244
Nomen. 245
Notarius. 245
Notorium. 248
Nuncius. 249

O

Obedientia. 250
Obligatio. 250
Obliuio. 251
Obſcura. 251
Occiſor. 251
Occultum. 252
Officialis. 253
Officium. 254
Opinio. 254
Ordinarius. 254
Ordo iudiciarius. 255
Ordinatio. 255

P

Pactum. 256

Pallor. 256
Papa. 256
Patere. 257
Pater. 258
Patronus. 258
Pauper. 258
Peccatum. 259
Pecunia. 259
Pænitentia. 260
Peremptorium. 260
Periurus 261
Perſeuerantia. 261
Perſonæ dignitas. 263
Pertinacia. 263
Phyſionomia. 263
Pocula amatoria. 263
Pœna. 263
Potentia. 271
Præceptum. 272
Prælatus. 273
Presbyter. 274
Præſcriptio. 274
Prætor. 275
Præuentio. 275
Præſumptio. 276
Princeps. 281
Principium. 281
Priuata perſona. 282
Priuatio. 282
Priuilegium. 283
Probatio. 283
Procedere. 285
Proceſſus. 286
Procurator. 289
Productio. 290
Profeſſio. 290
Promiſſio. 291
Prorogatio. 291
Publicatio. 292
Publicum. 293
Punitio. 293
Pupillus. 294
Purgatio. 294

Q

Quadragenalis. 288
Quæſtio. 299
Querela. 299

R

Raptor. 300
Ratificatio. 300
Ratio legis. 301
Receptatio. 301
Recuſatio. 303
Redeuntes. 303
Regulares. 304
Relapſi. 305
Relaxare. 307
Relatio. 311
Religio. 311
Remedia. 311
Repetitio. 312
Replicatio. 313
Reſidentia. 313
Reſpondere. 313
Reſtitutio. 313
Retractatio. 315
Reuocatio. 315
Reus. 316

S

Sacerdos. 317
Sacramenta. 318
Sacrilegium. 319
Scandalum. 319
Scientia. 319
Schiſma. 320
Scriptura. 321
Secularis poteſtas. 322
Semiplena probatio. 323
Senex. 323
Sententia. 323
Seruus. 332

Simonia. 332
Socius criminis. 333
Solitus. 334
Sortilegia. 334
Sponte ueniens. 334
Sportulæ. 334
Statutum. 335
Strigæ. 335
Stylus. 335
Subditi. 335
Supplicium. 336
Suſpenſus. 336
Suſpicio. 337

T

Tacens. 344
Tempus. 344
Terminus iuris. 345
Territio. 345
Teſtis. 345
Tinila. 370
Tortura. 371
Tranſgrediens. 385
Turpitudo. 386
Tyrannus. 371

V

Vacillatio. 387
Vagabundus. 388
Vehemens ſuſpicio. 388
Veritas. 388
Veriſimile. 389
Veritas. 389
Via. 390
Vicarius. 390
Vicinus. 391
Vir & uxor. 392
Vocatus. 392
Voluntas. 392
Vnio. 392
Vniuerſitas. 393
Vnum. 393
Vſura. 393
Vtens. 394
Vxor. 394

INDEX QVAESTIONVM.

An reus qui de crimine ſe emendauit accuſari debeat. quæſt. 1. 396

An contra abſentem reum ſit procedendum. quæſt. 2. 396

An cõtra hæreticũ poſt mortẽ procedi poſsit, ſi in uita non ſit proceſſum. quæſt. 3. 398

An Aduocatus interuenire poſsit quando agitur de damnãda memoria defuncti. quæſt. 4. 399

An pater filium, & filius patrem de hæreſi infectũ denunciare poſsit & teneatur. queſt. 5. 399

An bona alienari prohibita ueniant in confiſcatione bonorum. quæſt. 6. 400

An iuspatronatus ueniat in generali confiſcatione bonorum ob crimen hæreſis cõfiſcatorum. quæſt. 7. 401

An feudum ueniat in generali confiſcatione bonorum. quæſt. 8. 401

An confiſcatis bonis omnibus pro crimine hæreſis in tali confiſcatione ueniant bona empiteoticaria. quæſt. 9. 402

An hæreditas delata condemnato de hæreſi antequã condemnetur nondum tamẽ adita, ueniat in tali cõfiſcatione. quæſtio. 10. 402

An ſi filius de hoc crimine condemnetur, pater fiſco legitimam dare teneatur. quæſt. 11. 402

An bona fiſcalia etiam fiſci a nemine

nemine uendens teneatur de euictione & corã quo iudice. quæſt.12. 402
An in crimine hæreſis, uel læſæ maieſtatis exiſtẽs propter quod ipſo iure a die commiſsi criminis confiſcantur eius bona, uxor rei petit a fiſco dotem uel alia bona, quid? quæſt 13. 403
An ſi fiſcus cum priuato habet bona communia, totã rem partem uidelicet ſocii. & ſuam poſsit alienare. quæſt.14. 403
An ſi quis hæreticus deficiat in ſibi indita purgatione inuentus fuerit alienaſſe bona ſua. quæſt.15. 404
An contra ementem rem ab hæretico poſt delictum ab eo commiſſum, ſi immediate habuit, ab ipſo ſit procedendum uia executiua, uel ordinaria. quæſt.16. 404
An hæreticus occultus acquirat fiſco. quæſt.17. 405
An bona in peculium perfectiuũ a parte poſtmodũ in hæreſi lapſo data filio fiſco ſint applicanda, quæſt.18. 406
An hæreticus reconciliatus cui bona ſua nõ fuerunt reſtituta ſit exẽptus ab obligatione creditorũ. q. 19. 407
An ex pecunia fiſcali quis emẽs rem ſuo proprio nomine acquiratur dominiũ fiſco uel ipſo ementi. quæſtio.20. 408
An uendens rem alienam fiſco applicatam faciat talẽ uenditionem iuridicam & legitimam. quæſt.21. 409
An fiſcus teneatur dotare filias hæreticorũ. quæſt.22. 410
An inquiſitorem offendẽs, poſsit ab ipſo puniri. quæſtio.23. 410
An hæreticorum unus alio grauius ſit puniendus. quæſtio.24. 412
An quis poſsit eſſe teſtis & accuſator ſeu denũciator. quæſt.25. 412
An ſubſcribens ſe ſcripturæ per alium factæ in omnibus & per omnia ſibi præiudicat. quæſt.26. 412
An ſit credẽdum ei qui protulit hæreſes, ſi dicet ſe nõ malo animo locutũ fuiſſe. quæſt.27. 413
An per ſimplicẽ ſciẽtiã quis incidat in pœnã hæreſis, ſi non reuelet. quæſtio.28. 413
An inquiſitor ſine epiſcopo poſsit abſolutoriam ſententiam ferre. quæſt.29. 414
An inquiſitor ſine epiſcopo aliquem duriori carceri tradere poſsit. quæſt.30. 414
An ſi inquiſitor torquet reum ſine epiſcopo, & confiteatur, ualeat talis confeſſio. quæſt.31. 415
An petens ueniam ab inquiſitore apud quem denunciatus eſt de hæreſi, delictum fateri uideatur. quæſtio.32. 415
An unus teſtis ſolus ſi ſit omni exceptione maior, faciat indicium ad torturã in crimine hæreſis. quæſtio.33. 416

INDEX CASVVM Romæ deciſorum.

Achilles Militius 417
Adonius Arachneolus. 432
Alfonſus Cardineus. 426
Alonus Caſsiarius. 432
Alodius Burchius. 431
Amatus & Lucius milites. 421
Amfibius Cæcilius fugitiuus. 418
Arachnea mulier. 432
Beroſus Iterarius. 431
Bladus Vrbius. 418
Blaſius Religioſus. 420
Briſolius Nicaſiæ dominus. 429
Cameus Rugius. 430
Camius Borrus. 426
Cæphalius Sarcaſichius. 427
Codilius Cretenſis. 425
Francinus Negliticus. 427
Gaius Atrabatius. 419
Gironus Fauius. 423
Gregorius perinus 421
Iacobus Latinus. 421
Ianus Galfius. 421
Iulianus Marianus. 423
Iusbinda qui alias. 429
Luceus Bartideus. 429
Marianus Religioſus. 430
Morianus Siſtius. 427
Muſtafa Turca. 426
Nicoleos Pelides. 430
Nixius Celius. 418
Peripolius Vectus. 432
Poſcennius Religioſus. 428
Pſurſus Licius. 422
Rainutius Meliſius. 421
Remucius Religioſus. 428
Rochus cuiuſdam approbare religionis. 417
Venerius Scirpius. 428

INDEX CASVVM PLAcentiæ diſcuſſorum.

Quidam uehementer indiciatus. 433
Quidam de hæreſi infamatus. 434
Quidam per nonnullos. 434
Quidam Notarius. 438
Quidam ualde indiciatus. 440
Qui alias ob uenditionem. 447
Seius in manibus Inquiſitoris. 434
Communicato colloquio. 440
In quo quidem caſu. 445
A ſacerdote religioſo. 445
Ricius ſacerdos. 448
Poſtquam Seium filium 450
Nemeus Auius. 455
Margarita humilioris conditionis. 468

INDEX FORMVLARVM in ſancto officio agendorum.

Forma præcepti ſiue citationis 478
Forma relationis nuncii. 478
Forma citandi abſentem. 479
Forma accuſãdi cõtumaciã 479
Forma comparitionis ſpõtaneæ. 480
Forma denunciationis alicuius quem ſuſpectum habet de hæreſi. 481
Forma afflixionis literarũ. 481
Forma relationis curserii. 482
Forma examinandi teſtes iuratos. 482
Forma ſentẽtiæ interlocutoriæ ad ſupponendum ali

quem

quem quæſtionibus. 482
Forma proceſſus formandi. 483
Forma ratificādi proceſſum per delatū iam confeſſum. 484
Forma confrontationis teſtium cum delato, uel delatorum inuicem. 485
Forma condemnādi & pœnitentiādi eū qui falſum teſtimonium perhibuit in negotio fidei. 486
Forma promiſsionis ſeu fideiuſſiōnis. 486
Forma ſequeſtri fiendi. 487
Forma relationis curerii. 488
Forma abſoluendi delatū de hæreſi quando nihil legitime probatum eſt contra eum. 488
Forma ferendi ſententiā contra diffamatū de hæreſi ut purget ſe canonice. 490
Forma purgādi ſe canonice 490
Forma ſententiæ contra leuiter ſuſpectum de hæreſi. 491
Forma abiurationis leuiter ſuſpecti. 492
Forma ſententiæ contra uehementer ſuſpectum de hæreſi. 493
Forma abiurationis uehementer ſuſpecti. 494
Forma ſententiæ contra uiolenter ſuſpectū de hæreſi. 495
Forma abiurationis uiolenter ſuſpecti. 496
Forma ſententiæ ſeu iniungendi pænitentiam ei qui propria cōfeſsione deprehenſus eſt in hæreſim incidiſſe & pænitet nec eſt relapſus. 498
Forma abiurandi omnem hæreſim uel apoſtaſiā per illū qui propria cōfeſsione eſt deprehenſus in hæreſim incidiſſe. 501
Forma ferendæ ſententiæ ſeu iniungēdi pænitentiā ei quē propria cōfeſsione & ex ſpōtanea comparitione cōſtat incidiſſe in hæreſim, ſed illum pænitet nec eſt relapſus. 503
Forma ſententiæ contra eū qui de relapſu eſt, denūc atus & multūindiciatus, nihil tamē contra illum legitime, probatum inuenitur. 504
Forma ſententiæ cōtra confeſſum & pænitentem ſed relapſum. 505
Forma degradationis formalis. 506
Forma degradationis uerbalis. 507
Forma ſententiæ cōtra impænitentem & relapſum. 507
Forma ſententiæ cōtra falſos teſtes ſeu falſum deponentes. 508
Forma tradendi ſeu relinquēdi brachio ſeculari hæreticum impænitentē fidem tamen catholicam profitentem. 509
Forma ſententiæ cōtra hæreticum fugitiuum contumacem, & congruo tempore expectatum. 510

INDEX
ALPHABETICVS
in volumine contentorum.

A.

ABIVRATIO *& abiurare quid ſit Abiurantiſque conditiones.* Pag. 1. 130
Abiurare renuens hæreticus. 339
Abiurationi ſpontaneæ comparentis ſi non interueniat ordinarius quid. 234
Abiuratio ſecreta & ſpontanea quomodo & qualiter ſit facienda. 5
Abolitio cui dari debeat. 4
Abſens quis & quando dicatur, & quomodo ſit uocandus. 4
Abſolutio ſacerdotis quid operetur. 29. 129
Abſolutus in foro conſcientiæ hæreticus uel ſuſpectus quid facere debeat. 4
Abſolutus in foro conſcientiæ de hæreſi ſuſpectus poteſt inquiri. 8
Abſolutionem ab excommunicatione petens an excommunicatus præſumatur. 415
Abſolutus ſemel amplius damnari non poteſt. 281
Abſoluere quos poſſit Inquiſitor. 8
Abſolutoriam ſententiam ferre quando poſſit Inquiſitor. 414
Abſoluentes indignos quando & quomodo excommunicationem incurrant. 4
Abſolutio ab expenſis in lite factis quando non ſit facienda. 8
Abſolutus non poteſt condemnari etiam per Principem. 281
Acceſſus ad hæreticorum partes quando excuſationem recipiat. 8. 451
Accuſatio eſt genus illaudabilis conditionis. 8
Accuſationis uia quare hodie ceſſauerit. 14
Accuſandi modus. 371
Accuſans publice diffamatum ſi in probatione deficiat non punitur. 9
Accuſatoris illegitimi conditiones. 12. 13
Accuſatore deficiente reus abſolui debet. 8
Adam citatus fuit. 41
Adminicula ad crimen committendum quæ ſint. 15
Ad unam ſceleris nequitiam tendunt omnes hæretici. 307
Adminiſtrator eccleſiæ laicus eſſe non poteſt. 226
Adoratio hæreticis facta quid faciat. 15
Adorare hæreticos quid ſit. 75
Adorantes dæmonem. 26
Aduerſarij potentia quid faciat. 61. 63
Aduocatus facinoroſis non eſt concedendus. 16. 105
Aduocatus ignaris eſt dandus non tamen ſeipſum proferens. 153

b Aduo-

Aduocati qualitas in ſancto officio eſt conſideranda pag. 76
Aduocatorum ſolemnis diſputatio quando & quomodo ſit facienda. 373
Aduocatis & tabellionibus priuandi ſunt hæretici. 168. 268
Aequitas quid ſit & qualiter ſit ſequenda. 223
Affinitas reum non excuſat. 451
Affirmatiui qui & qui negatiui ſint hæretici. 130
Alienationes bonorum in fraudem fiſci quando ſunt nullæ. 16
Alienata bona quomodo recuperantur a reis. 314
Alimenta, & litis expenſæ quibus debentur. 17
Alterare pœnam quid ſit. 307
Amatoria pocula porrigens quid. 18. 363
Amicus inimici capitalis ſuſpectus. 18
Animus ex factis cognoſcitur. 128
Animaduerſio in iure quid ſit. 187
Annus ſeptuageſimus uitæ humanæ terminus. 323
Antiochi ſcriptum quid ſit. 195
Aperiens alterius literas. 232
Apices iuris quid ſint. 224
Apoſtatæ de hæreſi quando ſunt ſuſpecti. 21
Apoſtatæ a fide qua pœna puniantur. 418. 425
Apoſtaſia quotuplex dicatur. 21. 23
Apoſtaſia notabilis. 428
Apoſtoli Chriſti non omnia ſcriptis mandarunt. 71
Apoſtoli in iure quomodo ſunt concedendi. 20
Apoſtolica ſedes quando ſit conſulenda. 89
Appellare quando liceat hæretico. 18
Appellans & negans abiurare. 133
Arbitrium iudicis iuri conſonum eſſe debet. 159. 266
Arbitri officium quale ſit, & arbitrium habens. 27. 28
Arioli, aruſpices, & auſpices qui ſint. 84
Auctoritas eſt in ædificationem & non in deſtructionem. 165
Auctoritas qualis in principe in iudice & in doctore. 171
Audientia relapſis etiam deneganda. 455
Augendi uel minuendi pœnam conſideratio eſt habenda. 262
Auxilium ad delinquendum præſtans quomodo puniatur. 28
Auxilium per accidens & ſine dolo. 446

B.

BAptizare imagines non facit hæreticum. pag. 131. 449
Baptiſmus hæreticorum qualis ſit. ibidem
Bellum contra infideles quare moueant chriſtiani. 186
Beneficium eccleſiaſticum medio hæretico obtinens. 267

Beneficium

Beneficium eccleſiaſticum, ſeu officium publicum hæreticis quare probibeatur. pag.29.30
Benigna pro filijs hæreticorum interpretatio. 109
Blaſphemi hæreticales qui ſint. 29
Blaſphemi obſtinati qui ſint, et quomodo puniantur. 30
Bona hæreticorum a die commiſſi criminis confiſcata ſunt. 32.113.292
Bona per hæreticum alienata. 138
Bona in purgatione deficientis. 400 404
Bona hæretici poſt mortem detecti. 32.113
Bona poſt delictum acquiſita. 293
Bona emphiteotica quando confiſcantur. 402
Bona futura, uel in alieno ſolo, quomodo ueniant confiſcanda. 292
Bona prohibita alienari, confiſcari non poſſunt. 400
Bonorum appellatione quæ ueniant. 32
Bonitas ſemper præſumitur in nobili. 280

C.

Cadauera hæreticorum in cœmeterio ſepulta exhumari debent. 33
Capere hæreticos qui teneantur. 106
Capiens reum ſine auctoritate quid facere debeat. 35.45
Captum eximens de manu curiæ uel e carceribus liberans. 36
Carcer quid ſit. 36
Carcer quando dicatur quæſtio. 299
Carceris inuentor quis fuerit. 36
Carcer non eſt ad pœnam ſed ad cuſtodiam. 36
Carcer perpetuus morti comparatur. 37
Carceri arctiori ad cuſtodiam reum tradere quando poſſit inquiſitor 414
Carcerum cuſtos negligens quomodo puniatur. 38
Carcerum effractores quomodo puniri debeant. 39
Carcerandi qui ſint & quando. 172
Carcer perpetuus eſt pœna hæretici reuerſi. 269
Carcerem ſibi conſignatum exiens quid. 174.427
Carceris loco poteſt alia pœna imponi. 133
Carceratus quotidie grauatur. 38
Cardinalium literis qualis ſit adhibenda fides. 231
Cauſæ iniuſtæ quando ſufficiunt excuſationes. 100
Cautela aduertenda in dandis apoſtolis. 20
Cautela ad abſoluendum hæreticos. 7
Cautela in relaxando reum. 214
Cautela in citando reum. 42
Cautela ad contradictionem uitandam. 373
Cautioni non debet tradi de hæreſi delatus. 172

Cautius agendum eſt ubi maius periculum. pag. 295
Centenaria & quadragenalis præſcriptio. 114
Chiromantici qui ſint. 84
Cibi ſubtractio tortura dici poteſt. 375
Citatio eſt diuini, naturalis, canonici, & ciuilis iuris. 41
Citatio quid operetur. 275
Citatio eſt in actis ſcribenda. 43
Citatio condemnationem præcedere debet. 328
Citatio peremptoria non requiritur in cauſis fidei. 45
Citatus non comparens citra contumaciam. 45
Citatus ab Epiſcopo & Inquiſitore quid facere debeat. 168
Citari quis non debet propter quamlibet ſuſpicionem. 46
Ciuitatis appellatione intelliguntur ſuburbia. 83
Ciuitas quando tota comburi, uel aratro ſubijci poſſit. 47. 49
Clauſula iuſtificatiua quando inſeritur. 43
Clauſula quando & ubi poteſt addi. 330
Clericus a laico criminaliter non poteſt accuſari. 225
Clericum ad tribunal eccleſiaſticum quomodo quis trahere poſſit. 236
Clericum banniens per eccleſiaſticum iudicem condemnari poteſt. 236
Clericus in ſacris publice matrimonium contrahens ſuſpectus ſit de hæreſi. 127
Clericus quando non poſſit torqueri. 146
Clericus etiam literatus errans quandoque non eſt hæreticus. 442
Clericus in iudicio iurare quomodo debeat. 261
Clericus grauius & leuius quando & quare puniatur. 48
Clericus ſine degradatione quando etiam per iudicem ſecularem puniri poſſit, & qualiter ſit torquendus. 47
Clericus uel religioſus hæreticus quare & in quibus ueniat minus puniendus. 384
Clericus per quos miniſtros ſit torquendus. 77. 384
Clericus brachio ſeculari tradendus prius degradari debet. 79
Clericus quomodo mulctetur. 272
Coactus teſtis non poteſt dici inimicus. 356
Cogi quando poſſit teſtis. 355
Collegium ex quibus conſtat. 49
Communia nobis, Iudæis & Saracenis quæ ſint. 188
Communionem ſingulo anno non recipiens quid. 342
Communicare proceſſum quando teneantur Inquiſitor & Epiſcopus. 166
Communis opinio & fama quid faciat. 103
Comparitionis terminus quis ſit. 345
Comparitio ſpontanea qualis eſſe debet. 58
Compromiſſum in feminam non debet iuramento firmari. 217
Complices quando admittantur. 49
Compurgatorum qualitas & numerus. 297

Condem-

Condemnandus quis non eſt ex ſola confeßione. pag. 381. 448
Confeßio pura delicti, & cum qualitate facta quid ualeat. 52
Confeßio præſumpta non ſufficit. 278
Confeſſio confuſa, uel ſpe ueniæ quid faciat. 52
Confeſſio expreſſa rei quid faciat. 287
Confeßio facta calore iracundiæ quam excuſationem recipiat. 53
Confeßio quando & qualiter ſit acceptanda. 51. 444
Confeſſio ſine tortura ratificatione non eget. 55. 57
Confeßio qualificata iuris rigorem modificat. 51. 444
Confeßio qualificata adiuncta maleficio. 464
Confeſſio meticuloſa qualis ſit. 56
Confeſſio mixta quid ſit. 50
Confeßio facta coram iudice incompetenti quid faciat. 54
Confeßio impoßibilis quid ſit. 57
Confeßio an in triplici foro poßit fieri. 50
Confeßio ſub promiſſione facta. 262
Confeſſio quomodo poſſit ſcindi. 444
Confeßio in lecto ægritudinis facta quid faciat. 57
Confeſſio rarificata quid operetur. 56. 300
Confeſſio extraiudicialis quando præiudicet. 54. 300
Confeſſio facta notario ſine commiſſione iudicis. 57
Confeßio in tortura, & extra ratificationem non requirens. 55. 373. 379
Confeßio in tormentis non ualida. 376
Confeſſionis iudicialis uigor. 50
Confeſſarius in iudicio uocatus ſe nihil ſcire dicat. 317
Confeſſus in iure non auditur ſi appellat. 54
Confeßus in tormentis ſine præuiis indiciis. 55
Confeſſus libros ſuos ſe combusſiſſe quid. 56
Confeßus in iudicio ſed incidenter quid. 58
Confiteri nolens quando condemnetur. 52
Confiſcatio bonorum quomodo fiat. 58
Confiſcatio non poteſt impediri per filios hæreticorum. 119
Coniectura repugnans teſti integro. 144
Complices quando admittantur. 49. 150
Conſanguinei neceßitatis tempore præponendi. 303
Conſanguineus cũ hæretico cõuerſans ceßante dolo quãdo excuſari poſſit. 304
Conſenſus pro conſilio quando ſumitur. 60. 62
Conſilium peritorum requirere debet inquiſitor. 59
Conſilium quando & quomodo ſit petendum. 60
Conſilium malum doctoris an ſequi debeat iudex. 200
Conſilium mortui doctoris quomodo ualeat. 60
Conſpirati teſtes & inimici non admittuntur. 10
Conſtitutio licet non ſit in libro eſt ſeruanda. 61. 141

Conſuetudo

Conſuetudo legi ſuccedit, immo legem tollit. 61
Conſuetudo in euangelio fundata. 131
Conſuetudo in contrarium quid faciat. 108.149.182
Conſuetudo iuriſdictionem tribuit. 222
Conſuetudo quæ legem tollit. 228
Conſummatio delicti quando requiratur. 265
Continuo & ſtatim quomodo intelligantur. 62
Contenta in ſacra ſcriptura diuinitus ſunt reuelata. 67
Contractus hæreticorum reſcindi debent. 112
Contumacia per annum durans quid faciat. 58
Contumacia condimentum hæreſis. 443
Contumacia manifeſte & contumacia manifeſta quomodo differant. 85
Contumax quis dicatur. 62
Contumax pro præſente habetur. 369
Contumax tantum non habetur pro conuicto ſed pro confeſſo. 46.278
Contumelia duplex, ſimplex & hæreticalis. 187
Conuenticulæ quare prohibitæ fuerint. 49
Conuerſatio cum ſuſpecto eſt leuis ſuſpicio. 64
Conuictus ſed non confeſſus. 339
Conuictus per teſtes ſeu per inſtrumentum. 64.180
Conuictus ſed innocens qualiter ſe tueri poſſit. 64
Copia indiciorum qualis, cui, & quando ſit danda. 65
Corpore uitiatus a teſtimonio repellitur. 347
Credibilium differentia, & qui & quæ credere teneantur. 65.66
Credibilia in ſacris ſcripturis. 67
Credenda per Apoſtolos declarata. 71
Credentes hæreticorum quare excommunicantur. 253
Credentes hæreticorum quomodo differant. 73
Credentium & fautorum pœnæ. 269
Credenda a fidelibus. 66.441
Cridæ ſeu promaclamata quid. 73
Crimina excepta quæ ſint, & quæ grauia & quæ leuia. 74
Criminoſus ad accuſandum quando & qualiter admittatur. 12
Cruceſignati quando fautores hæreticorum dicantur & ſint. 74
Cruceſignatorum priuilegia. 74
Culpa quid ſit & quotuplex. 75
Curator minori uigintiquattuor annorum dari debet. 75

D.

DAmnatus pœna corporali uel pecuniaria quid. 75
Damnatus ad triremes unde. 39
Declaratoria etiam poſt mortem rei fieri poteſt. 330

Decretorum liber an ſit approbatus. 229
Decrepitus non torquendus. 384
Defenſiones ſunt de iure naturæ. 288
Defenſiones quando denegari debent & quando non. 76
Defenſionis terminus reo aßignatus eſt expectandus. 78.213
Defenſione pendente quid poſſit iudex. 78
Defenſiones ante torturam quando dari debent. 77.382
Defenſiones reuocari poßunt et quid proſit reuocatio. 214
Defenſio naturalis numquam, ciuilis quandoque tollitur. 78
Defenſio nulli denegatur cum ſit de iure naturæ. 148.288
Defenſio etiam aduerſus propriam confeßionem eſt danda. 381
Defenſio etiam poſt ſententiam conceditur. 368
Defenſores hæreticorum qui ſint. 79
Deficiens in purgatione quid. 295
Defunctus hæreticus quando poſſit inquiri. 111
Degradatio quid ſit, quotuplex, & qualiter fiat. 80
Degradatio uerbalis quid ſit & qualiter fiat. 48
Degradatus quando reſtituatur. 48
Delegatus Papæ quid poßit, & quomodo. 80
Delegatus quando uices ſuas committere poſſit. 163
Delegatus papæ maior ordinario. 163
Delictum dat iuriſdictionem. 223
Delictum contra omnium communem ſalutem. 150
Delictum imperfectum etiam punitur. 294
De delicto principali conſtare debet priuſquam contra auxiliatorem procedatur. 285.446
Delinquentes in utroque foro in utroque puniri poßunt. 293
Dæmonem ſanctum reputans. 26
Denunciator & teſtis quando quis eſſe poteſt. 1415
Denunciator pro accuſatore habetur. 287
Denunciatio quid ſit & an ſit de præcepto. 80
Denunciare quis teneatur. 81
Denunciator occultus quis ſit, & an poſſit eſſe teſtis. 81
De plano & ſine ſtrepitu aduocatorum quid ſignificet. 82.224
Depoſitus ſiue delatus ĩ quib⁹ caſibus brachio ſiue curiæ ſeculari tradi poßit 82
Depoſitiones in cauſa fidei per quos recipi debeant. 82
Determinatio difficultatum eccleſiaſticarum ad Papam pertinent. 122
Deus in creaturis qualiter reuereatur. 26
Diaboli potentia quando & quare impediatur. 234
Dicens uel faciens aliquid contra fidem quomodo ſit ſuſpectus. 340
Dicti ſui rationem reddere neſciens. 343
Dies ſabbati coli quare non debeat. 469
Diffamati de hæreſi qui dicantur. 86

Diffamatio undecumque orta in fauorem fidei qualiter ualeat. pag.104
Diffinitiua ſententia in ſcriptis ſemper eſſe debet. 325
Dignioribus ſemper maior eſt adhibenda fides. 347
Dignitas multipliciter dicitur. 82.263
Diœceſis & Diœceſanus quid ſint. 83
Diſcordia de loco & tempore ad concordiam quomodo reduci poſſint. 364
Diſcedentes a communi fidelium conuerſatione. 172
Diſpenſare ſuper irregularitate cum quibus poſſit inquiſitor. 87
Diſpenſationes ad dignitates quomodo & qualiter fiant. 82
Diſputare de fide & eius articulis quibus conueniat. 87
Diuina profanis immiſcens quomodo puniatur. 417
Diuinum ius per poſitiuum quando limitetur. 224
Diuinationes & diuinatores ad quos ſpectant. 83
Diuiſim procedere quid ſit. 166
Duo a iudice conſideranda. 201
Doctores ab eccleſia approbati eorumque dicta quomodo intelligi debeant. 72
Doctores ab inquiſitore pro conſilio requiſiti gratis conſulere debent. 88
Doctoris famoſi confidentia. 444
Doli capax quis dicatur. 88
Dolus quando & qualiter præſumatur. 89.446
Dolus ubi non eſt debet ſententia temperari. 445
Doloſe quid importet. 230
Dolum paſſo quomodo ſubueniatur. 89
Domeſtici qui intelligantur, & an repellantur a teſtimonio. 89
Domicilium alicuius, ubi, & de nouo contrahatur. 90.170
Domini temporales auxilium & fauorem negantes inquiſitoribus. 90
Domus cuiuſque quæ & qualis ſit. 45
Domus hæretici quæ & quando ſit diruenda. 90
Dos confiſcationem patiens. 402
Dubius in fide quare & quando infidelis dicatur. 93.123
Duo uiri idonei loco notarij. 11
Duo a iudice conſideranda. 308

E.

Eccleſia in quibus poſſit errare. pag.94
Eccleſiæ redditus facti clericorum qui ſint. 272
Eccleſiæ fructus quando confiſcari poſſint. 176
Eccleſiæ conſuetudo eſt obſeruanda. 318
Eccleſiaſtica ſacramenta hæreticis conferentes. 252
Effectus non ſecutus mitigat pœnam. 252
Effractores carcerum quali pœna plectantur. 272
Egregio in arte ſua quandoque parcitur. 265

Emancipatio

Emancipatio filiorum, uel ſubditorum per hæreticos facta nil ualet. 95.267
Emendatus de crimine quis quomodo & quando dicatur. 279
Emendatus per iudicem priori famæ non plene reſtituitur. 278
Empbiteotica bona quomodo confiſcari poſsint. 402
Enormitas delicti quandoque leges cogit tranſgredi. 95
Epiſcopi quid credere teneantur. 68
Epiſcopus contra hæreticos procedens inquiſitoris modum ſeruare tenetur. 97
Epiſcopus & inquiſitor adinuicem ſe habere quomodo debeant. 96.106.373
Epiſcopus & inquiſitor quomodo concurrant. 163.165
Epiſcopus ad inquiſitorem ire recuſans quid. 374
Epiſcopus & Inquiſitor aliàs ſinguli cauſas abſoluebant. 166
Epiſcopus contra exemptos procedens eſt delegatus. 169
Epiſcopus quandoque inquiſitor prius quare nominetur. 167
Epiſcopus de bonis hæreticorum nihil percipere debet. 32
Epiſcopi & inquiſitoris tribunal quomodo differat. 46
Errans in his quæ explicite credere tenetur quomodo ſit hæreticus. 132
Errans ex conſilio quomodo excuſetur. 172
Errans ſine peccato. 9+442
Error qualis faciat hæreticum. 125
Errorem ſuum corrigere quis quando teneatur. 363
Error in proceſſu quando poſſit corrigi. 179
Eripiens reum de manibus inquiſitoris quomodo puniatur. 340
Eſſentialia iuris non ſunt omittenda. 195
Exempti ab inquiſitore qui ſint. 100
Exempti a tortura qui ſint. 149
Exceptio quid ſit. 97
Excepta crimina quæ ſint. 74
Exceptiones admittere uel repellere ad iudicem pertinet. 200
Exceptiones contra quos fiant. 98
Excommunicati per annum quid. 98
Excommunicari poſſunt etiam mortui. 34.98
Excommunicandi poteſtas cuius iuriſdictionis ſit. 274
Excommunicari ab inquiſitore a quibus abſolui poſſunt. 98
Excommunicans quomodo ſeipſum liget. 172.460
Excommunicatio quæ requirat. 49
Excommunicationem per annum tolerans. 106
Excuſari qui non poſſit quomodo intelligatur. 456
Excuſans quando audiri debet. 99
Executionis uia primo non eſt procedendum. 405
Exemptus quando ab ordinario puniri poſſit. 217
Exhibens ſe ad torturam contra aliquem quid. 381
Eximens reum de manibus familiæ quomodo puniatur. 100
Expedire quid ſignificet. 176

Expectare alter alterum quomodo teneatur Epiſcopus & inquiſitor. 100
Expenſas exigere a delatis poteſt inquiſitor. 101
Extrahi de Eccleſia quando poßit reus. 101.102
Extorquens pecunias inquiſitor quomodo puniatur. 175
Extrema unctio non datur relapſis. 455

F.

F*Acultas ideſt ſecularis poteſtas.* 185
Factis credentes qui ſint. 73
Factum ſine errore intellectus non facit hæreticum. 102
Factum contra ius pro infecto habetur. 178
Falſitas aperta quid operetur. 330
Falſitas contra teſtes quomodo præſumatur. 279
Falſitas neminem lædens non punitur. 293
Falſitatem teſti ſuggerens. 439
Falſarius uel falſum deponens quando puniri debeat. 102
Falſum iudicialiter pro hæretico aßeuerans quando puniatur. 102
Fama quid ſit & ad quos ſpectat. 103
Fama loco accuſatoris ſuccedit. 371
Fama quomodo elidat indicium. 149
Fama per quos teſtes probetur, & qualis ſit eius effectus. 109
Fama quando ſemi plenam probationem faciat. 105
Fama quomodo differat ab opinione. 147
Fama ad quos ſpectat & ubi eße debet. 103
Fama quomodo elidat indicia. 149
Famoſus doctor cuius auctoritatis ſit. 444
Famoſum libellum componentis uel publicanis pœna. 229
Famulorum nobilium & cerdonum differentia. 105
Fauor & odium abſint a principe. 195
Fauor dupliciter datur facinori. 445
Fauor fidei & non odium hæreticorum eſt conſiderandus. 11
Fautores hæreticorum in duplici differentia. 105
Fautores hæreticorum poſt ſecundam fautoriam. 306
Federici leges contra hæreticos. 329
Feminæ etiam in teſtimonium poßunt admitti. 345
Feudatarij hæreticorum liberantur a debito fidelitatis. 108
Feudum quando tranſeat in fiſcum. 401
Fidei, ſpei, & charitatis præceptis quomodo ſubdatur homo. 70.108
Fidem Chriſti mortis timore abnegare non licet. 12
Fides quid ſit. 120
Fides teſtimonij non multitudo teſtium eſt conſideranda. 277
Fideicommißum rem.ſſiue. 108

Fideiuſſio quando eſt admittenda. 35
Fideiußor quare non liberatur ad capturam rei. 311
Fideiußor in crimine hæreſis interuenire non poteſt. 270
Fideiußor quare & qualiter puniatur. 63
Fideiußor in corporalibus pœnis non admittitur. 63
Fideiußor liberatur per primam præſentationem. 198
Filius in quibus patrem accuſare poßit. 400
Filius propter crimen paternum hæreſis liberatur a patria ſubiectione. 96.455
Filij hæreticorum credentium & fautorum. 108
Filij nomen quid importet. 111
Filij redeuntium hæreticorum non puniuntur. 108
Filij ante patris delictum nati quomodo excuſari poßint. 455
Fiſcalis præſentia quando ſit neceſſaria. 330
Fiſci noua hæreditas. 111
Fiſcus in quibus fructus ſuos faciat. 401
Fiſcus quantum ad hæreticorum bona quis ſit. 112
Fiſcus ex hæreditate hæretici occulti quid ſperet. 406
Fiſcus quando executionem habeat. 92
Fiſcus cum priuato habens bona communia. 404
Fornicationem negans eße peccatum hæreſim ſapit. 116
Forum quot modis quis ſortiri poßit. 116
Forum animæ forum non impedit iudiciale exterius. 294
Fratrum nomine qui intelligantur. 116
Frequentia habituata quid faciat. 30.116
Frequentiam duæ uices facere uidentur. 116
Fructus beneficiorum quando confiſcari poßint. 167
Fuga quid ſit & quibus noceat. 116
Fugiens ad hæreticos quid. 341
Fugiens in eccleſiam quid. 282
Fugiens e carceribus ad ſuperiorem. 136.317
Fugiens e carceribus poſtea rediens. 2
Fugiens e carceribus animo reuertendi. 41
Fugiens diuina quid. 342
Functus officio ſuo iudex quando dicatur. 211
Furioſo uel prodigo comparatur hæreticus. 92
Furioſus quid poßit. 116

G.

Garrula in negotio inquiſitionis non admittatur. 290
Gaudium poſt timorem facit ſpiritus bonus. 469
Geminatum delictum quid faciat. 116
Gentiles in quibus puniri poßint a Papa. 185

Gentilis quis dicatur. 118
Gradus ad credulitatem facientes. 83
Gratiam facere an poſſit inquiſitor. 119
Gratiæ tempus quando ſit aſſignandum ab inquiſitore. 118
Grauamen non debet eſſe ultra legem. 197
Grauamina quæ reparabilia, & quæ irreparabilia 19
Grauia crimina quæ dicantur. 35
Gremium Eccleſiæ quomodo patere dicatur pœnitentibus. 266

H.

H*Abitus per actus cognoſcitur.* 449
Hæreſis quid ſit. 120
Hæreſis eſt ſpecies infidelitatis. 134
Hæreſis quomodo ab infidelitate differat. 120.125
Hæreſis noua quæ & qualis dicatur. 121
Hæreſis, ſchiſma, ſecta, & ſuperſtitio quomodo differant. 122
Hæreſis defenſibilis. 288
Hæreſes eſſe quare permittat Deus. 122.123
Hæreſes tenens non hæreticus. 442
Hæreſes non malo animo ſe dixiſſe aſſerenti non creditur. 132
Hæreſes per uarios iudices condemnatæ. 123
Hæreſiarchæ qui dicantur & ſint. 128
Hæreſiarcharum libri comburendi ſunt. 322
Hæretici diffinitio. 120
Hæretici qui manifeſti & qui ſecreti dicantur. 128
Hæretici qui affirmatiui, & qui negatiui. 130
Hæretici quare non ſemper recipiuntur. 68
Hæretici paleati eiuſque uerſutia. 69
Hæreticus ubicunque inuentus fuerit punitur. 170
Hæreticus etiam poſt mortem poteſt inquiri. 173
Hæreticus reconciliatus ad perpetuos carceres condemnari debet. 134
Hæreticus reconciliatus non eſt promouendus ad ſacros ordines. 134
Hæreticus reconciliatus quomodo ad dignitates promoueri poſſit. 135
Hæreticus reconciliatus non eſt hæreticus. 109
Hæreticus quis ſit & quot modis dicatur. 124
Hæreticum qualis error faciat. 125
Hæreticum pluries audiens. 128
Hæreticum oſtendunt infidelitatis ab eo facta. 128
Hæreticalia dicens etiam in ludo puniri debet. 30
Hæreticorum bona ueniunt confiſcanda. 174
Hæreticorum opera nonnulla conceſſa. 76
Hæredes hæretici defuncti quomodo citari debent. 34

Hæreditate

Hæreditate carent hæretici. 267
Hæreditas quomodo confiſcanda ueniat. 102
Hæreditas non adita an confiſcatur. 102
Homo particeps diuinæ naturæ quomodo. 69
Honor neque latriæ neque duliæ dæmonibus conuenit. 25
Hora iudicialis comparitionis quæ ſit. 47
Hoſtiam non conſecratam pro conſecrata dare quid. 84

I.

IDololatriæ cauſa quæ fuerit. 24
Igni tradi debent hæretici. 457
Illegitimi accuſatoris conditiones. 12
Imagines facere ad amorem prouocandum an ſapiat hæreſim. 24
Imaginibus Domini & ſanctorum detrahentes quomodo puniantur. 139
Impedientes inquiſitoris officium quare per inquiſitorem puniri poſſint. 100
Impænitentium & relapſorum pœna quæ ſit. 266
Imperator in foro conſcientiæ non habet quid faciat. 134
Immurari non debent de hæreſi tantum ſuſpecti. 344
Impuberes teſtes eſſe non poſſunt. 141
Incantatores qui ſint. 84
Incapacium hæreditas ad quos ſpectet. 406
Incorrigibilis quis ſit & quotuplex. 131.436
Incorrigibilis coertione non indiget. 310
Incorporati eccleſiæ qui dicantur & ſint. 109.172
Incorporatio bonorum hæreticorum cum fiſco quando & per quē fiat. 16.112
Incontinenti & ſtatim fieri quomodo intelligatur. 141
Index librorum prohibitorum etiam apud Romanos gentiles fuit. 161
Indicium quid ſit & quottuplex. 144.146.215
Indicium ad quid proſit. 143
Indicium iudicis arbitrio relinquitur. 145
Indicium ad torturam ſufficiens debet eſſe propinquum. 148
Indicia minus legitima quando requirantur. 151
Indiciorum copia ante torturam danda, uel neganda. 152
Indicia noua quæ dicantur. 376
Indignus miſericordia quis dicatur. 441
Infamia quid ſit & quotuplex. 153
Infamia quando & quomodo tollatur. 154
Infamia iuris uel facti quid ſit & quid faciat. 154
Infamia ab uno uel a maleuolis orta. 155
Infamia quomodo probetur. 86.156
Infamia præcedens quando non exigitur. 160
Infamia a quibus originem habere debet. 86

Infamia ſola parum uel nihil facit contra reum. 157
Infamia præcedens uel timor ſcandali quid faciat. 286
Infamiæ effectus. 155
Infamatus de hæreſi propter familiaritatem. 340
Infamatus per teſtes difficile defenditur. 156
Infamis qualiter & quando admittatur in teſtem. 157
Infidelitatis ſigna faciunt quem de hæreſi ſuſpectum. 127
Infidelitas quomodo ſit peccatum. 69
Ignorantia quæ & qualis excuſet a peccato. 138. 289
Inhabilis ad acquirendum hæreticus quando fiat. 407
Inimicitia probatur etiam ex verbis minatorijs. 208
Inimicus capitalis quis ſit, & quæ ſint capitales inimicitiæ. 154. 207
Inimici qui admittantur ad teſtimonium ferendum. 10
Inimicus de iure ciuili non repellitur, ſecus de iure canonico. 13.158
Inimicia ſola repellit teſtem in cauſa fidei. 158
Iniquitas in rem iudicatam non tranſit. 37.328
Iniuſte detentus quid facere poſſit. 37
Iniuriam remittere quando poſſit iudex. 213
Innocens detineri non debet. 8
Innocens reus quando dicatur. 361.64.210
Innocens conuictus. 64.210
Innocens a non culpabili quomodo differat. 159
Inquirens ſine indicijs aut fama præcedente malefacit. 206
Inquiſitio quid & quotuplex ſit. 159
Inquiſitor quid ſit & quis primus inquiſitor etiam apud gentiles. 161
Inquiſitoris ætas, auctoritas, & conditiones. 161.162
Inquiſitorum inſtitutores cuius auctoritatis ſint. 176
Inquiſitor in cauſis fidei eſt delegatus Papæ. 164.168
Inquiſitor etiam extra ſuam diœceſim quando poſſit procedere. 169
Inquiſitor quando par eſt Epiſcopo, *& quando maior.* 164.168
Inquiſitor ſuſpectum extraneum in ſua diœceſi punire poteſt. 169
Inquiſitoris officium durabile etiam poſt mortem inſtituentis. 173
Inquiſitor brachium ſeculare inuocare poteſt. 173
Inquiſitor teſtes de diœceſi in diœceſim trahere poteſt. 169
Inquiſitor clerum & populum conuocare poteſt & doctores pro conſilio. 173
Inquiſitor a quo inſtitui poſſit. 167
Inquiſitor quæſtuarios impedire poteſt. 173
Inquiſitor ex mera uoluntate remoueri non poteſt. 187
Inquiſitor quibus & in quibus obedire rationemque reddere tenetur. 177
Inquiſitor ſine diœceſano quid facere poſſit. 101.168
Inquiſitorem remouere qui poſſint, & ob quam cauſam. 178
Inquiſitori non credens quid. 127
Inquiſitores ut inquiſitores non ſunt iudices in foro conſcientiæ. 7

Inquiſitor

Inquiſitor contra iudices ſibi inobedientes procedere poteſt. 209.329
Inquiſitorem offendens per quem iudicem puniri debeat. 411
Inſignis maleficus quis ſit, ideſt cui indiciorum copia & defenſio denegari debeat. 77.148
Inſtructio pro inquiſitore ad ueritatem a reis eruendam. 180
Inſtantia iudicij in quibus caſibus non pereat. 181
Inſtrumenta a falſario confecta poſt commiſſam falſitatem non ualent. 183
Inſtrumentum falſum producens quomodo puniatur. 290
Interlocutoria irreuocabilis continens dari uel fieri. 317
Interrogatus a iudice & non reſpondens. 182
Interrogatus qui interrogari non poteſt. 333
Integer qualis eſſe debeat. 347
Inteſtabiles ſunt hæretici. 268
Iteratio delicti quid importet. 31
Interdicta quot & qualia ſint & unde originem habuerunt. 181
Interpretari legem quis poſſit. 181
Inuocare dæmones quando ſapiat hæreſim. 85.183
Inuocare quid ſit. 26
Inuocantes dæmones tam Iudæi quàm Saraceni per inquiſitorem puniūtur. 23
Inuocare brachium ſeculare quando poſſit inquiſitor. 184
Irregularitas quid ſit & ſuper quam diſpenſare poſſit inquiſitor. 193
Irregularitatem non incurrit inquiſitor. 453
Iteratus actus frequentiam arguit. 117
Iudas hæreticus fuit. 318
Iudæi in fide & extra fidem Chriſti hæretici uel fautores inuenti. 22.184.120
Iudæi in quibus contra chriſtianos admittantur. 9
Iudæi quomodo per epiſcopos & inquiſitores puniri poſſint. 184
Iudæi timore baptizati. 184
Iudæis quare quandoque communio cum chriſtianis prohibeatur. 186
Iudæorum codices pleni errorum. 185
Iudæi fidem Chriſti impugnantes quibus legibus puniantur. 186.187
Iudæi in eorum feſtiuitatibus non ſunt perturbandi. 189
Iudex extra prouinciam ſuam nec excommunicare nec abſoluere poteſt. 198
Iudex ſecularis nōn ſe intromittit in officio inquiſitionis. 32.329
Iudex ex præſumptionibus procedens non poteſt corporaliter punire. 198
Iudex procedens ſine cognitione cauſæ. 215
Iudex quando deſinat eſſe iudex. 21.211
Iudex eccleſiaſticus in ſecularem quid poſſit. 198
Iudex recuſatus quid facere debeat. 27
Iudex ad abſoluendum pronior ſit quàm ad condemnandum. 213
Iudex de delicto certus eſſe debet. 27
Iudex pecuniam uel munera accipiens quid. 205
Iudex non eſt ſine auctoritate. 194

Iudex pro labore ſuo aliquid petere non poteſt. 204
Iudex remiſſus quibus noceat. 204
Iudex per ignorantiam iniuſte iudicans ad intereſſe tenetur. 171.206
Iudex iuramentum dare quando non debeat. 204
Iudex ſingularem opinionem ſequens. 215
Iudæus clementior lege eſſe non debet. 202.211
Iudex laicus quando & qualiter procedere poſſit contra clericum. 208
Iudex eccleſiaſticus in cauſis tantum eccleſiaſticis uel mixtis ius habet. 212
Iudex duriorem pœnam imponens incurrit infamiam. 203
Iudex de rebus coram ſe geſtis tamquam teſtis poteſt deponere. 213
Iudex quomodo poſſit in pœnis imponendis detrahere ſeueritati iuris. 228
Iudex inordinate remiſſus recedens uidelicet a pœnis in iure ſtatutis. 201.310
Iudex ex ſuo officio repellere debet indignos a teſtimonio. 313
Iudex ad mitiorem ſemper tendere debet. 303
Iudex in iudicando ſemper ſedere debet. 217
Iudex a muneribus abſtinere debet. 195
Iudex eſt iuſtitia animata. 216
Iudex baratariam committens. 207
Iudex quando perdat ius ſuum. 212
Iudex duo conſiderare debet. 201
Iudex ſine indicijs aut fama præcedente procedere non debet. 206
Iudex contra appellantem in una ſi duas habet in altera cauſa procedere poteſt. 21
Iudex quando poſſit recuſari. 179.211
Iudex recuſatus quomodo ſe habere debeat. 179
Iudex ſæcularis in bonis neque in cauſis hæreticorum non ſe intromittat. 208
Iudex carere non debet aliquo ſenſu. 208
Iudex ſecundum iura quandoque ſecundum arbitrium iudicabit. 197
Iudicem corrumpere tentans. 208
Iudici neceſſaria quæ ſint. 194 240
Iudici ſtatim non obediens pœnam non incurrit. 266
Iudicis arbitrium atque benignitas. 200
Iudicis arbitrium circa fidem teſti adhibendam. 367
Iudicem ſecularem compellere in quibus poſſit inquiſitor. 329
Iudicem recuſare quando poſſit reus. 179
Iudicarius ordo in quibus conſiſtat. 216
Iudicij appellatione quid intelligatur. 216
Iudicij locus ſecurus eſſe debet. 196.217
Iudicium ad Epiſcopos, executio ad dominos temporales in his quæ ad fidem ſpectant pertinet. 192
Iurans ad hæreticos ire ſeu hæreticos ſequi. 342
Iurans non ferre teſtimonium compellitur ad teſtificandum. 219.362
Iurantis & iuramentum dantis intentio quid. 221

Iurandi

Iurandi modus & forma. 220
Iuranti quando non creditur. 221
Iuramenti diffinitio & diuiſio. 217
Iuramentum quid faciat. 279
Iuramentum dicitur formalis ſolemnitas iudicij. 362
Iuramentum calumniæ quid, & quid ueritatis. 218
Iuramenti ſubſtantia. 219
Iuramentum dare quando non debeat iudex. 204
Iuramentum a parte qualiter remitti poſſit. 219
Iuramentum eſt de ualiditate non de ſubſtantia teſtimonij. 219
Iuramentum compurgatorum quale. 296
Iurare quare debeat teſtis examinandus. 221
Iurare ſecundo quando quis debeat & ſuper quo ſit iurandum. 363
Iurato dicto magis creditur quam non iurato. 221
Iuriſdictio quid ſit, & quid merum & quid mixtum imperium. 222.225
Iuriſdictio parochorum qualis ſit. 224
Iuris appellatione uenit conſuetudo. 224
Iuris poſitiui omiſſa ſolemnitas quid faciat. 225
Ius naturale eſt commune omnium gentium. 224
Ius diuinum per poſitiuum, & etiam per principem quandoque limitatur. 349
Iuſtitia. 224.349
Ius canonicum in quibus & ubi ſeruetur. 224
Ius ſuum iudex quando & qualiter perdere dicatur. 212
Iuspatronatus qualiter tranſeat in fiſcum. 401

L.

Lachrymis nullus fiat locus. 195
Laici non prædicent nec oculta conuenticula faciant. 226
Lamiæ ſeu ſtrigæ quæ ſint. 226
Lapſo & non relapſo parcitur. 453
Latæ & ferendæ ſententiæ differentia. 87
Latitans ut fugiat quid. 118
Laudum quid ſit. 227
Laxare pœnam reo non poteſt iudex. 201
Legatus de latere quid ſit & quam auctoritatem habeat. 227
Legem interpretari quis ualeat. 181
Legis diuinæ interpres ſolus Papa eſt. 228
Legis intellectus qualis ſit. 61
Legitima portio quid ſit. 227
Legitima quando confiſcanda uenit. 402
Leuis ſuſpicio quomodo tranſeat in uehementem. 340.448

Leuia ſigna ad inquirendum de hæreſi ſufficiunt. 155
Leuia delicta quæ dicantur. 228.279
Lex inquiſitionis officium impediens uenit abroganda. 192
Lex noua limitatur per antiquam. 228
Lex ſecularis per eccleſiam non approbata clericum non ligat. 228
Lex quomodo abrogetur. 273
Liberi ſtatu liberi, & ſerui qualiter differant. 384
Liberorum appellatione qui ueniant. 232
Liberum arbitrium cogere non poteſt dæmon. 449
Libelli famoſi auctor uel propalator quomodo puniatur. 229
Liber homo remiſſiue. 233.458
Libri hæreticorum inquiſitori tradi debent. 230
Libri prohibitæ uel ſuſpectæ lectionis detentio quid faciat. 231.452
Lineæ paternæ & maternæ differentia in pœnis. 191
Literis cardinalis & principum qualis fides ſit adhibenda. 231
Literati nobiles immo nobiliſſimi ſunt. 245
Litigator continuus accuſare non poteſt. 232
Litis conteſtatæ uim habet reſponſio. 372
Locatio quando alienatio dicatur. 232
Loca uicina quæ dicantur. 232
Locus aggrauat delictum. 232
Locorum, temporum, & perſonarum qualitas conſideranda. 203
Ludi ex quibus crimina oriuntur. 188
Luce meridiana clarior probatio debet eſſe, quomodo intelligatur. 284

M.

M*Agici, &* Mathematici *qui ſint.* 284
Magnum & paruum quid ſit. 233
Maieſtas diuina peruipenſa quid. 233
Magiſtralia iuris uocabula. 278
Maior omni exceptione quis dicatur. 347
Maior pars quid ſit & qui maiores dicantur. 235
Malam uoluntatem habens circa finem & circa ea quæ ſunt ad finem habebit. 121
Malicia & incontinentia quid faciant. 234
Malicia & negligentia carere debet inquiſitor. 171
Malitiam ſupplere ætatem quomodo intelligatur. 224
Maleficia quando ſapiant hæreſim. 234
Malus animus quando præſumatur. 278
Malus pro ſalute boni tolerari quando debeat. 294
Malignitate potens quis quandoque eſſe poteſt. 76

Maleficus

Maleficus inſignis iure communi gaudere non debet. 148
Malefactum pro infecto habetur. 178
Maleficium quattuor modis probatur. 64
Mandans inſtruens & falſus teſtis quando abſoluatur. 285
Manifeſtum quid ſit & manifeſte deprehenſus. 236
Manifeſte quid ſignificet. 236
Maritus longo tempore abſens. 236
Martyrium hæreticorum tantum. 236
Maſculinum comprehendit femininum. 110
Matris delictum quid filijs noceat. 110. 236
Matrimonium ad eccleſiaſticum iudicem pertinet. 236
Matrimonium per clericum in ſacris conſtitutum uel religioſum profeßum publice contractum. 237
Matrimonium ab hæretico contractum quandoque nullum. 268
Maumetum inuocans quid. 236
Mediator facinoris teſtis eſſe non poteſt. 207
Memoria defuncti hæretici uel proditoris damnanda. 238
Mendacium indicium maximum facit contra reum. 238
Mendacium benignitatis quandoque ſine peccato. 261
Mendax quis non admittitur. 237
Mendacium iudiciale quomodo punitur. 237
Metus cadens in uirum uel mulierem conſtantem. 238
Meri & mixti imperij iura comprehendit iurisdictio. 222
Metu mortis fidem negantes quid. 22
Metus cadens in conſtantem uirum aut mulierem. 238
Miniſtros habere quomodo poßit inquiſitor. 38.239
Minor ætas quando excuſat. 239
Minor ſine curatore quando torqueri poßit. 234
Minor faſſus etiam cum iuramento quid. 379
Minus legitima indicia quando requirantur. 151
Miraculi uera diffinitio. 470
Miſerabilium cauſæ ſunt expediendæ. 38.239
Miſerabiles perſonæ quæ ſint. 239
Mißio pecuniarum ad partes hæreticorum. 451
Mixtim ſapienter fatueque loquens quid. 467
Mitigare pœnam quando poßint inquiſitores. 174
Modeſtia ſemper utendum eſt. 19
Modi & modicum. 240
Monitio quottuplex ſit & quomodo fienda. 240
Monachus teſtis eſſe quando & qualiter poßit. 348
Moralia, legalia, iudicialia, & ceremonialia præcepta quæ ſint. 183
Moram trahere extra ſuam prouinciam quare non debeat inquiſitor. 240

Mortis appellatione quid in ciuili, canonico, atque diuino iure. 241
Mortem relapſis ſeu impænitentibus nunciare quis debeat. 307
Mortem tantum euitat ad eccleſiam rediens hæreticus. 132
Mortui hæretici hæredes quando & quomodo citari debeant. 34
Mortui quando accuſari poßint. 34.241
Mortuus quando poßit excommunicari & abſolui. 37
Mortuus regulariter in quibus accuſari poteſt. 241
Mulier in quibus cauſis ad accuſandum admittatur. 241
Multitudo non ſed fides teſtium eſt attendenda. 277
Multitudo quando eſt in delicto. 242
Mulcta differt a pœna quam poteſt inquiſitor imponere. 24.263
Mulier quando forum eccleſiaſticum ſortiatur. 116
Mulier ad accuſandum non admittatur niſi. 241
Mulierum duarum teſtimonium. 242
Mulieribus & ruſticis quando parcitur. 117
Mundum calamum & linguam unam iudex debet habere. 281
Munera a iudice acceptabilia. 205
Murus & immuratio quid ſit. 39
Mutuans pecunias hæretico quid. 341

N.

NEceſſitas quando dicatur. 242
Necromantia quomodo ad inquiſitorem ſpectet. 242
Negans quæ prius faſſus fuerat. 137.376
Negatio copiæ proceßus quid faciat. 288
Negociatio clericis prohibita qualis ſit. 244
Negligens in puniendo prælatus facit indicium contra ſe. 244
Negligentia requirit ſcientiam. 45
Negligentia epiſcopi & inquiſitoris quid faciat. 9
Nobilis quotupliciter quis dicatur. 244
Nobiles ſunt literati omnes. 245
Nobilitas ſubiecti culpam aggrauat. 89
Nobilitati in pœnis inferendis qualiter deferatur. 245
Nomina teſtium prodi non debent ſed ſupprimi. 16
Nona diei hora quæ ſit. 469
Notarius ſine iudice teſtes recipere non poteſt. 58
Notarij qui poſſint eſſe in arduis cauſis. 11
Notarius quis & quare dicatur. 245
Notarij religioſi, & duo idonei loco notarij poßunt eligi ab inquiſitore. 246
Notariorum ſubſcriptiones qualiter fieri deceat. 246
Notarios creare & inſtituere quomodo & qualiter poteſt & debet inquiſitor.

tor. 248
Notario magiſquam teſti ſemper creditur. 248
Notorium multiplex. 248
Notorium delictum epiſcopi & inquiſitoris. 169
Notorii probatio qualis eſſe debeat. 249
Notorium in facto non in opinione eſt. 249
Notum & notorium quomodo differant. 211
Noua hæreſis quæ & qualis dicatur. 121
Nuncius iuratus eſſe debet quia ei creditur. 42
Nuncio quomodo credatur. 41.249
Nuncios mittens ad hæreticos ſine inquiſitoris licentia. 34

O.

Obedientes in negotio inquiſitionis qui dicantur. 250
Obedientes etiam iniuſto eccleſiæ præcepto. 250
Obligati inquiſitori pro hæreticis. 250
Obligati hæreticis quomodo liberantur. 251
Obliuio rationabilis quando excuſat. 59
Obliuio præſumitur ex quinquennio. 251
Obſcuritas nimia in reſponſionibus quid faciat. 251.367
Occidens aliquem ex familia inquiſitoris etiam iuſſu alieno. 251
Occidens aliquem ad ſui defenſionem quomodo puniatur. 251
Occultum multipliciter, & quæ occulta quo ad eccleſiam. 129
Occulta ad eccleſiam pertinentia. 252
Occultum quomodo afficiat. 266
Occultus hæreticus quomodo abſolui debeat. 6
Occulti hæretici qui ſint. 6
Octo dierum terminus cui & quando eſt aſſignandus. 168.373
Officialis negligentia quæ puniri debeat. 253
Officiales quæ ſtatuta facere poſſint. 254
Officiales in ſindicatu non debent urgeri. 207
Officiales iura excedentes quando homicidæ ſint uocandi. 375
Officio functus quando dicatur iudex. 254
Officio durante non poſſunt iudices eſſe teſtes. 254
Opera nonnulla hæreticorum ſunt admiſſa & conceſſa.
Opinio & fama quomodo differunt. 147
Opinio doctorum quam ueritatem faciat. 254
Opinio noua quæ & qualis dicatur. 127
Opinio uehemens pro ſcientia habetur. 157
Orare pro hæretico non licet. 107
Ordo iudiciarius duplex. 255

Ordo ſer-

Ordo ſeruandus in inquiſitione contra regularem. 160
Ordinarij & non delegati ſunt Epiſcopi. 167
Ordinatio contra inquiſitionis officium eſt nulla. 255
Ordinatus ab hæreticis & maxime ſcienter. 256
Ordinatus ſine baptiſmate. 256

P.

PActum contra ius non tenet ſecus ſi præter ius. 246
Palam contrahens matrimonium clericus in ſacris conſtitutus, aut religioſus profeſſus. 311
Pallor uultus & trepidatio in reo quid faciant. 246
Palea a quo edita fuere. 227
Pamphilus Phereus. 471
Papa quot & quibus teſtibus conuincatur. 64
Papa in terris imperij qualem iuriſdictionem habeat. 246
Papa in quibus gubernetur a Deo. 95
Papa non poteſt ſibi ſucceſſorem eligere. 257
Papa etiam ſuper infidelitate habet auctoritatem. 184
Papa propter hæreſim tantum poteſt deponi. 137.257
Papæ in quibus ſubdantur principes chriſtiani. 257.281
Papæ uerbo quando non credatur. 231
Parentelam uel confœderationem cum hæretico facere non licet. 341
Pater in torto filio torquetur. 375
Pater quandoque pro filio obligatur. 258
Patri uel fratri hæretico magiſquam alijs benefacere quis quãdoq; tenetur. 258
Patris magiſquam matris delictum filium afficit. 110
Patrem alere tenetur filius. 111
Patronus uergens ad inopiam quid iuris in iure patronatu. 258
Patere quid dicatur. 257
Pauper regulariter non accuſat & quis pauper dicatur. 258
Paupertas Chriſti qualis fuerit. 259
Peccatum in ſpiritumſanctum proprie quid ſit. 259
Peccatum dicere non eſſe peccatum eſt hæreſis. 255
Peccatum in confeſſione auditum reuelare quid. 259
Peccatum in dignitate conſtituti quale. 251
Peccati grauitas unde attendatur. 255
Peculatus pœna quando teneatur iudex. 260
Peculium profectitium quando confiſcatur. 407
Pecuniam ad hæreticos mittens qua pœna puniatur. 451
Pecuniaria pœna reum mulctare poteſt inquiſitor. 175.271
Peremptorium ante ſententiam requiritur. 261

Periurus

Periurus non eſt ſine dolo licet non ſemper puniatur. 261
Periuri & contra ſe & contra alios quomodo admittantur. 10
Perſiſtens in negatiua quid. 180
Perſeuerantia etiam in morte quid operetur, & in quibus requiratur. 261
Pertinacia ad hæreſim eſt neceſſaria remiſſiue. 263
Pertinaciæ pœna temporalis eſſe debet. 175
Pertinax quotuplex dicatur. 175
Perſonaliter citatus perſonaliter comparere debet. 44
Perſonæ duæ religioſæ & duæ idoneæ ad depoſitiones accipiendas. 172
Phyſionomia mala arguit malam inclinationem. 263
Pilatus abuſus eſt auctoritate ſibi data. 202
Placentina conſuetudo in hæreticorum bonorum confiſcatione. 112
Pluries hæreticum audiens præſumitur cum illo conuenire. 128
Plures duobus quando & quare requirantur in teſtimonium. 354
Pocula amateria citra hæreſis labem porrigi poſſunt. 23
Pœna mortis in iure canonico pro excommunicatione ſumitur. 269
Pœnæ capitales & non capitales quæ ſint. 269
Pœna corporalis in atrocioribus euitari non debet. 270
Pœna ultimi ſupplicij in pecuniariam quando commutari poſſit. 270
Pœna iuris conſummatum delictum requirit. 264
Pœnam augendi uel minuendi quæ ſint cauſæ. 264
Pœna in Principe quomodo ſit arbitraria. 264
Pœna duplex inuenitur in hæreſi. 5
Pœna temporalis non remittitur. 5
Pœna per ſe uel per alium quæ expiari poſſit. 110
Pœna ex patris uel matris delicto tranſiens in filios. 110
Pœnas augere uel minuere ex cauſa poteſt inquiſitor, & iudex non autem relaxare. 202
Pœnæ hæreticis debitæ ſunt duplicis ordinis. 460
Pœnæ duæ quando ſunt imponendæ minor præualere debet. 202
Pœna corporalis ſeu pecuniaria quando procuratorem requirit. 289
Pœna quando duplicari debet. 265
Pœnæ diuerſæ diuerſa tempora requirunt. 308
Pœnam commutare poſt latam ſententiam non poteſt iudex. 308
Pœna a mulcta qualiter differat, & quid requirat. 263
Pœnitentiam ſibi ab inquiſitore impoſitam facere renuens. 137.435.457
Pœnitentiam ſibi ab inquiſitore impoſitam facere omittens. 260.435
Potentia malitiæ quæ & qualis ſit. 16
Preces pro hæretico fundere quid ſit. 107
Præceptum pœnale a quibus inuentum fuit. 272
Præceptum an poſſit per iudicem fieri ſine cauſæ cognitione. 273
Prælatus alios & non ſe corrigens delinquit. 273

Prælatus quis dicatur & ſit. 273
Præſcribentium conditiones. 119
Præſcriptio quare ſit inuenta. 354
Præſumptio quid ſit & quotuplex. 276
Præſumptio uiolenta ſola eſt ſufficiens ad condemnandum. 279
Præſumptio malitiæ quid faciat. 200
Præſumptio præſumptionem elidit. 331
Præſumptio probabilis iuncta infamia uiolentam facit præſumptionem. 297
Præſumptio quomodo elidat indicium. 149
Præſumptio quid operetur. 413
Præſumptio ſecunda primam conſumans. 447
Præſumptione non præuia reus interrogari non poteſt. 278
Præſumptionibus ualidioribus ſtandum eſt. 279
Præſumitur contra hæreticum & criminoſum in dubio. 280
Præſumitur pro principe niſi ſcandalum oriatur. 280
Præſcriptio quare ſit inuenta nec per illam tolluntur peccata. 274
Prætor quomodo poſſit iudicare. 275
Præuentio quomodo cauſetur & iuuet. 166. 275
Præuentio quomodo augeat. 166
Primi motus non ſunt in poteſtate hominis. 94
Princeps ſolus immunitatem promittere poteſt. 171
Princeps abſolutus eſt a ſolemnitatibus iudicialibus. 281
Principis auctoritas quæ & qualis. 308
Principi quando non eſt obediendum. 195
Principes contra iudæos ad quid teneantur. 281
Principes in quibus ſubdantur Papæ. 281
Principale maleficium quando conſtare debet. 106
Principium quid ſit. 281
Priuata crimina quæ dicantur. 282
Priuationem præcedere debet cauſæ cognitio. 282
Priuilegium quid ſit & priuilegia fiſco damnoſa. 283
Probatio in criminalibus luce meridiana clarior eſſe debet. 284
Probatio præſumpta, & per coniecturas in quibus admittatur. 284
Probatio quid ſit & quotuplex. 283
Probatio per torturam quando tollitur. 380
Probationis gradus qui ſint. 285
Probabilia & ueriſimilia quæ ſint. 147
Proceſſus nullus reſpectu iudicis. 289
Proceſſus error non attenditur quando reus delictum confitetur. 287
Proceſſus & teſtium publicatio quando fieri debet. 288
Proceſſum tardare ſtudentes quid mereantur. 106
Procurator in criminalibus quando admittatur. 290

Producens teſtem uel inſtrumentum falſum. 290
Promiſſio liberationis quando teneat. 262
Promiſſionem impunitatis ſolus Princeps facere poteſt. 291
Promiſſio quomodo intelligatur. 291.463
Profeſsio facta dæmoni ſolemniter. 291
Profeſsus in religione approbata. 290
Prorogata iuriſdictio quid dicatur. 292
Protestatio quid ſit & quibus proſit. 68
Publicatio proceſſus & teſtium. 288.292
Publicatio teſtium quandoque omittenda. 369
Publicum crimen tripliciter dicitur. 293.282
Puniri debent uerba etiam locoſe contra fidem prolata. 293
Punitio in utroque foro poteſt fieri. 293
Pupillus delinquens mitius punitur. 294
Pupillus regulariter non accuſat. 15
Purgatio uulgaris omnino prohibita. 294
Purgatio canonica cui & quando ſit indicenda. 295
Purgatio canonica ubi fienda. 296
Purgandus pauper uel extraneus. 297
Purgatio iurata. 298
Purgatiuum indicium quale. 2

Q

QVadragenalis præſcriptio in cauſa fidei quomodo obſeruetur. 298
Quadragenalis præſcriptio non habet locum in bonis confiſcandis hæreticorum. 113
Qualitas perſonæ, loquendi modus, & ſcandalū datum ſunt conſiderāda. 131
Quæſtionandi uſus & conſuetudo qualis ſit. 77
Querela eſt nomen generale. 299
Querelare uel accuſare quis poſſit. 300

R

RAnarum productio a quibus fieri poßit. 471
Raptores uirginum qualiter puniri poßint & debeant. 300
Ratificata confeſſio quid faciat. 56
Ratio legis eſt anima eius. 303
Receptatio & receptatores quid ſint. 303
Receptatores ſine culpa qui ſint. 32
Receptator ſecundum canones quid ſit. 451
Reconciliatus ad dignitates qualiter promoueri poßit. 135
Reconciliatus ab excommunicatione tantum & non a crimine abſoluitur. 326
Reconciliatorum hæreticorum ſententia qualis eſſe debeat. 326
Recuſari quomodo poßit iudex. 212
Recuſandi iudicem modus ſeruandus. 303
Rediens poſt ſententiam non poteſt ab inquiſitore recipi. 133

Redeuntes ad fidem hæretici quas pœnas euadunt. 174
Redeuntes ſiue tranſeuntes ad iudaiſmum. 303
Regulares prælati contra ſubditos in cauſa fidei procedere quomodo debeant. 303
Regula de apicibus iuris ſeruanda. 303
Rei complexio in tortura maxime eſt conſideranda. 372
Reiudaizandi forma qualis ſit. 370
Relapſi qui dicantur. 3.250.305.436
Relapſus occultus quomodo recipi debeat. 136
Relapſi quare non recipiantur. 136
Relapſorum bona confiſcari debent. 135.452
Relapſorum & impœnitentium pœna qualis eſſe debeat. 136.453
Relaxare, mutare, & alterare pœnam quomodo differant. 136
Relaxare pœnam in lege ſtatutam non poteſt iudex. 308
Religioſus hæreticus grauius punitur. 137
Religioſorum nomine qui ueniant. 311
Renunciare ſuis defenſionibus quando & qualiter poſſit reus. 78
Remedia ad maleficia tollenda. 311
Repetitio teſtium quando eſt neceſſaria. 372
Repetitio illicita qualis ſit. 375
Replicatio paris criminis, & reſtitutio in integrum. 313
Requirere Epiſcopum quando & qualiter debeat inquiſitor. 374
Reſcindi debent hæreticorum contractus. 112
Reſidere qui debeant clerici. 313
Reſpectus familiæ & conditionis quid faciat. 382
Reſpondere iudici renuens abſque cauſa. 313.317
Reſponſio uim litis conteſtatæ habens. 372
Reſtitutio in integrum cui denegetur. 225.313
Reſtituti Iper mperatorem quid. 313
Retractans confeſſionem iam factam. 315
Reuelans ſecreta conſilia. 214
Reuerſus poſt ſententiam quomodo recipiatur. 431
Reus quando ſit abſoluendus & quando non. 153.218
Reus de mendacio in iudicio dicto non punitur. 316
Reus de ſocijs criminis quando & qualiter interrogari poſſit. 148
Reus quando torqueri poſſit. 149
Reuocatio prioris confeſſionis quando admittatur. 315.377
Reuocatio prioris confeſſionis in mortis articulo. 316.377
Reoocare ab errore aliquem renuens errare ſe oſtendit. 415
Rex Siciliæ Papæ miniſtrum geſſit contra iudæos. 188
Rigoroſior ſed iuſta Placen. conſilij ſententia. 433
Rigor legis qualiter & quando a iudice temperari poſſit. 228.310

Sacerdos

S.

Sacerdos in teſtem adductus de in confeſſione auditis taceat. 317
Sacerdotes uel clerici hæreticis fauentes qualiter puniri debeant. 107
Sacramenta quæ & quando adminiſtrare poſſit laicus. 318
Sacrilegium quomodo committatur. 319
Sacrificia dæmonibus offerentes quando hæretici uel ſuſpecti habeantur. 25
Sagacis & idiotæ differentia in dandis indicijs defenſorijs. 152
Sanguinis effuſionem abhorret Eccleſia. 131
Saraceni quare tolerantur inter chriſtianos. 189
Scandali timor quid faciat. 314
Scandalum uitari qualiter debeat. 155
Schiſmatici ab hæreticis quomodo differant. 320
Schiſmatici pœna qualis ſit. 321
Scientia in delicto requiritur. 301
Scientia doctoris & teſtis quomodo differant. 320
Scientia & ignorantia quid faciat in præſcriptione & quando præſumatur in facto proprio. 114.319
Scribens uel recitans aliquid in damnum inquiſitoris. 341
Scripturam ſuam non probans qualiter puniatur. 229
Scriptura non eſt de ſubſtantia abiurationis. 2
Scriptura quæ publica, quæ auctentica, & quæ priuata. 321
Scripta ſententia non reperta quid faciat. 432
Scripta auctorum ab eccleſia damnatorum qualia ſint. 321
Secreta conſilia reuelans quid. 214.331
Secreti uiolatio quid faciat. 370
Secularis poteſtas de crimine hæreſis non ſe intromittat. 324
Secularis poteſtas in clericum qualem poteſtatem habeat. 324
Securus eſſe debet iudicij locus. 217
Sede epiſcopi uacante. inquiſitor capitulum requirere non tenetur. 101
Sedere debet iudex in iudicando. 51
Seipſum conſtituens aduocatis qualiter non egeat. 152
Semina in elementis qualiter ſint. 471
Semiplena probatio quæ ſit & duæ ſemiplenæ probationes quid faciant. 284
Senex quis dicatur, & qui decrepitus, & an & quando torqueri poſſit. 323
Sententia qualis eſſe & qualiter ferri debeat. 325
Sententia interlocutoria uim diffinitiuæ habens. 325
Sententia declaratoria requiritur in bonorum confiſcatione etiam poſt mortem delinquentis. 330
Sententia ſcripta non reperta quid faciat. 432
Sententia reconciliatorum qualis eſſe debeat. 326
Sententia reconciliati non fertur, ſed lata pronunciatur, nec eſt cõtra ſed pro reo. 327
Sententia contra mortuum lata. 331

Sententia quæ numquam in rem iudicatam tranſit. 331
Sententia lata ex præſumptionibus debet temperari. 276
Sententiam iniuſtã iudicis eccleſiaſtici exequi non debet iudex ſecularis. 212
Sententia ſine citatione quæ ſit. 328
Sententia inquiſitoris cito executioni mandanda eſt. 329
entenia lata ſine probationibus qualis ſit. 276
Sententia quæ interlocutoria & quæ diffinitiua dicatur. 328
Sententia diffinitiua in ſcriptis eſſe debet. 344
Sententia diffinitiua lata nõ poteſt corrigi circa principale, ſed iuſtificari. 324
Sepulturæ eccleſiaſticæ tradere quid ſit. 269
Sepultura eccleſiaſtica carere debent hæretici. 269
Serapidis miracula qualia fuere. 471
Seruilis & liberæ perſonæ differentia. 150
Seruus quis dicatur, & quando torqueri poßit. 332
Seueritas in atrocioribus militat. 197
Signa leuia ad inquirendum de hæreſi ſufficiunt. 155
Simonia tam in dante quam in recipiente qualiter conſiſtet. 207
Simonia quando & qualiter ſit uera hæreſis. 332
Similitudo & diſsimilitudo in dictis teſtium quid faciat. 365
Simpliciter & de plano, ac ſummarie procedere quid ſit. 286
Singularium teſtium nobilitas quid faciat. 285
Singulares teſtes qui dicantur. 348
Sindici uiciniæ auctoritas. 346
Socij criminis admittuntur contra hæreticos. 99.333
Socij criminis confeßio in crimine hæreſis quid faciat. 148. 151. 334
Solemnitates iuris ſeruari debent in enormi crimine. 96
Solemnitas iuris ciuilis, uel iuris gentium non autẽ diuini quandoq; tollitur. 82
Solemnitas maior in foro iudiciali requiritur quàm in pœnitentiali. 274
Solitus quis dicatur. 334
Sortilegi non hæretici qui ſint. 84.334.449
Spadachiari quandoque debet enormis peccator. 96
Spiritus boni & mali occurſus differentia. 469
Spoliatus ut torqueatur quid. 375
Sponte iudici ſe offerens quid. 278.440
Sportulæ a quo iudice peti poſſint. 204.334
Spurcare ſanctorum imagines. 440
Statuta ad hæreſim pertinentia interpretari quis poſſit. 335
Stultus quis dicatur. 467
Stylus curiæ quid faciat. 335
Subditi ſuperioribus obedire in quibus teneantur. 336
subditi obedientiam præſcribere non poſſunt. 335
Subditi ratione delicti qui dicantur. 170
Subſcribens ſcripturæ alienæ quomodo ſibi præiudicet. 413

Summarie

Summarie & de plano procedere quid ſit. 289
Supplicium ultimum quid ſit. 336
Suſpenſus ab officio quid poßit. 336
Suſpenſus celebrans uel per annum perſeuerans. 336
Suſpectus leuiter, uehementer, & uiolenter quid ſit. 338
Suſpectus ſecundo. 426
Suſpicio quotuplex ſit. 337
Suſpicio leuis in uehementem tranſiens. 448
Suſpicio uehemens quandoque in uiolentam tranſit. 99
Suſpicio ſi contra Papam oriatur. 169
Suſpicio inducens ſcandalum. 155
Suſpecti tantum de hæreſi non debent immurari. 344

T.

Tabellio uni teſti & pluribus æquiualet. 44
Tacens & taciturnitas in iudicio quid operetur. 331
Tacens in his in quibus tenetur contradicere. 344
Taciturnitas diuturna digna ſindicatu. 344
Talis non dicitur niſi pronunciatus. 57.405
Tempus quandoque delictum aggrauat. 334
Tempus quando non uitiat. 363
Terminus iuris quantus & qualis eſſe debet. 345
Terminus ad dandos uel recipiendos apoſtolos. 19
Termini tres in citatione ſub excommunicationis pœna facta. 42
Temperare pœnam poſt ſententiam qui poſſint. 203
Terror quomodo tortura dicatur. 145
Territio nuda & leuis non dicitur quæſtio. 345
Terribilem ſe quandoque oſtendere debet index. 145
Teſtis ſingularis quid faciat. 352
Teſtis unus de infamia opinioni præualet communi. 351
Teſtis unus purgatorium facit indicium. 350
Teſtis non reddens cauſam dicti ſui. 369
Teſtis quando efficitur de foro iudicis. 364
Teſtis proprium crimen cauſam contingens faſſus. 369
Teſtis de auditu nominare debet perſonas a quibus audiuit. 104.366
Teſtis corruptum ſe aßerens uel nimium deponens. 359
Teſtis inhabilis præſumptione ſuffultus. 152.359
Teſtis ſine adminiculis. 155
Teſtis ſtipatus quid ſit. 351
Teſtis & denunciator quis & quando poßit eße. 361
Teſtis a parte uel a iudice uocari debet & cogi quandoque. 355
Teſtis quando bis teſtificari cogatur. 357
Teſtis non admittendus quando admittatur. 360
Teſtes in depoſitione Cardinalium requiſiti. 354

Teſtem corruptum producens qualiter puniatur. 290
Teſtes duo non ſufficiunt ad probandum bonam uel malam famam. 349
Teſtes notabiles quid faciant. 145
Teſtes unde dicti & teſtium qualitas quæ eſſe debeat. 346
Teſtes plures duobus quando requirantur. 349
Teſtes in teſtamentis requiſiti. 354
Teſtes quando torqueri debeant. 385
Teſtes de infamia concordare non eſt neceſſe. 156
Teſtes a quibus citari & cogi debeant. 357
Teſtes alias non admittendi quando & in quibus admittantur. 360
Teſtes non tantum in ſubſtantia ſed & in cortice uerborum quandoque concordare debent. 365
Teſtes uariantes torqueri poſſunt & debent. 376
Teſtes alias reprobati contra de hæreſi ſuſpectos admittuntur. 9
Teſtes minus idonei quando idonei reputentur. 151
Teſtes integri quales eſſe debeant. 347
Teſtium ſubſcriptio non requiritur. 44
Teſtium inhabilium fides qualis ſit. 10
Teſtium ſingularium multitudo & nobilitas quid faciat. 285
Teſtium differentia. 346
Teſtium nomina ſupprimi quando debeant. 76.329
Teſtium ſingularitas fortificata. 353
Teſtium qualitas quæ ſit admittenda. 346
Teſtimonium de auditu alieno quando & qualiter probat. 360
Tinila quid ſit. 370
Titubans quis & quando dicatur. 99
Torquendus quando ſit reus. 174
Torqueri ob quæ poſſunt presbyteri. 274
Torqueri qui poſſint. 376
Torqueri uolens utrum poſſit uel non. 379
Tortura quid ſit & quomodo a quæſtione differat. 371
Tortura non in omnibus cauſis criminalibus datur. 376
Tortura a quibus incipi debeat. 376
Tortura quid faciat. 4
Tortura debet dari ſuper complicibus. 137
Tortura quinque gradus habet. 382
Tortura debilitat indicia. 380
Tortura ſine miniſtris. 384
Tortura uana quando dicatur & ſit. 215
Tortura eneruat probationes. 215
Tortura exempti qui ſint. 384
Tortura quando non eſt reiteranda. 312
Tortus ſine indicijs ſi fateatur quid. 55

Tortus ſuper præcedentibus indicijs qualiter & quando iterum poſſit torqueri. 456
Tortus quando ratificare debeat. 373
Tortus ſi in tormentis moriatur quid. 384
Tota ſolicitudine ueritatem quærens non eſt hæreticus. 441
Tranſeuntes ſeu redeuntes ad externos ritus. 22
Trepidatio, balbutio, & uariatio, quid faciant in reo. 146
Tria hæreticum facientia. 441
Tria conſideranda in tortura. 378
Tria redeunti neceſſaria. 461
Trina monitio, uel una pro tribus qualiter & quando requiratur. 255
Turca baptizatus ſed hæreticus. 426
Turpitudinem ſuam tegere quilibet tenetur. 363
Turpitudinem ſuam allegans in iudicio quando audiri debeat. 386
Tutia uirgo ueſtalis. 471
Tyrannus quid. 371

V.

Vacantia bona quæ dicantur & ſint. 115
Vacillans ſeu uarians quis dicatur. 366
Vacillatio in iudicio qualiter puniri debeat. 368
Varians non punitur de falſo. 146
Variationis malicioſæ pœna. 431
Varietas in eadem inſtantia. 367
Vagabundus quis dicatur & ſit. 384
Vaſalli hæreticorum abſoluuntur ab obedientia præſtanda. 267
Vehemens ſuſpicio iterata in uiolentam tranſit. 46. 99. 343
Vehemens ſuſpicio tenet illum qui ab hæretico compoſitum librum recipit. 230
Vehemens opinio pro ſcientia habetur. 157
Vehemens uehementi ſuſpicioni ſuperueniens. 278
Vehementer ſuſpectus poſt formalem abiurationem. 429
Venetorum conſuetudo in publicandis teſtibus. 288
Veniam petens ab inquiſitore qualiter reus præſumatur. 415
Verbum hæreticum dicens qualiter ſit iudicandus. 383
Verba contra fidem etiam iocoſe prolata puniri debent. 107
Verba teſtium quomodo ſint intelligenda & declaranda. 368
Verbalis degradatio quid operetur. 80. 81
Veriſimile ſemper eſt conſiderandum. 105. 146
Veriſimilia quæ ſint. 146
Veritas iuris poſitiui quandoque relinquitur. 314. 319
Veritatem ſupprimens quid mereatur. 359
Veritatum catholicarum genera quot ſint. 66
Vicarius epiſcopi qualem habeat auctoritatem. 390
Vicarius inquiſitoris a quibus amoueri poſſit. 390

Vicarij

Vicarij inquiſitoris ætas quota eſſe debeat. 162
Vicinus quis dicatur. 392
Vicinus uicini factum ſcire præſumitur, & quæ uicina dicantur. 392
Vilium perſonarum teſtimonium quantum ualeat. 138
Vincire & eleuare non eſt leuis tortura. 143
Violenter ſuſpectus quis dicatur. 340
Violenter ſuſpectus tamquam hæreticus eſt puniendus. 343
Violenta ſuſpicio ſola ſufficit ad condemnandum. 274
Virtutis eminentia quandoque in puniendo conſideratur. 265
Vitans fidelium conſortia, uel diuina fugiens. 342
Vltimi ſupplicij pœna in pecuniariam commutari poteſt. 270
Vnctio extrema relapſis dari non debet.
Vni tantum qualiter & quando credatur. 174.350.370.393
Vnio gentium ad finem illicitum quid faciat. 392
Vnum factum pluribus legibus puniri poteſt. 393
Vniuerſitas in uno ſolo conſeruari poteſt. 393
Voluntas delinquentis qualiter attendatur. 392
Voluntas humana non finitur morte. 392
Voluntas ſine effectu quomodo puniri debeat. 446
Voluntas coacta quomodo præualeat. 363
Volentem torqueri ut ſic non debet. 379
Vſufructus non confiſcantur. 408
Vſuram non eſſe peccatum aſſerens eſt hæreticus. 394
Vſurarius fidelium conſortia uitans. 342
Vſurarum cauſæ ad quos iudices ſpectent. 219
Vtens falſo inſtrumento in iudicio qualiter puniatur. 387
Vtilitas ex tolerantia iudæorum qualis ſit. 121
Vulgari opinioni quando ſtandum ſit. 14
Vxor hæretici quomodo ſe habere debeat. 399
Vxorem publice ducens clericus in ſacris uel religioſus profeſſus. 399
Vxores plures ducens quomodo puniri debeat. 399
Vxores hæreticorum qualiter & quando dotes amittant. 267

FINIS INDICIS.

OPVS QVOD IVDICIALE INQVISITORVM DICITVR.

PER FRATREM VMBERTVM LOCATVM Placentinum Epiſcopum Balneorigienſem ex Ord. Præd. Sacræ Theologiæ profeſſorem, ac Illuſtriſſ. Cardinalium generalium Inquiſitorum Cõmiſſarium, Ex diuerſis eiuſdem Sacræ Theologiæ I. V. D. extractum & collectum.

A

ABIVRARE, ET ABIVRATIO.

1 ABIVRARE, licet ſecundum Ci. li. primo ad Atticum ſimpliciter negare ſignificet, Mihi autem (Inquit Cic.) abiurare certius eſt, q̃ dependere, & ſecundum Virgilium in 8. Aeneid. contra ius tenere, ipſo poeta dicente, Abſtractæq; boues, abiuratæq; rapinę, ſecundum Doctores tamē, & prout noſtræ deſeruit intentioni, abiurare proprie eſt rem aliquam cū iuramento negare, & deteſtari. Quicunq; ergo id qđ prius affirmauit cū iuramento, & maxime in iudicio, reuocauerit, & cum iuramento negauerit, abiuraſſe dicitur. Qui namq; propria confeſſione, vel facti euidentia, vel teſtium legitima atteſtatione de hæreſi fuerit cõuictus, vel de ea ſuſpectus, ſecundum qualitatem ſuſpicionis, hæreſim debet abiurare, vt in. c. accuſatus de hære. li. 6. & c. ad abolendam. de hære. & ſi relabatur, pœna relapſis debita punietur, iuxta. di. c. accuſatus, niſi primo abiurauerit tamq̃ leuiter ſuſpectus, quia ſecundo licet grauius puniri debeat q̃ primo, non tamen pœna relapſorum, quam abiurationem ſi reus negat facere, non videtur vere redire, ideo tamq̃ hæreticus eſt damnandus, iuxta c. ad abolendam & c. excõmunicamus, de hære. *Abiurare negãs, quid.* Et nota ꝙ qui abiurauit tamq̃ leuiter ſuſpectus, ſi poſtea iterū cadat in leuem ſuſpicionem, grauius (vt iam dictum eſt) debet puniri, q̃ ſi nunq̃ abiuraſſet, c. accuſatus. de hære. li. 6. debet enim abiurare tāq̃

vehemẽter ſuſpectus, ſecũdum auctorem lib. qui intitulatur Opus mallei maleficarum & a ſimili quia ſecundum Gemin. qui allegat gloſ. in c. literas de præſump. vehemens ſuſpicio iterata tranſit in violentam. Siquidem abiuratio media multum aggrauat, quod patet ex hoc, quia ſi quis per centum annos fuiſſet hæreticus, & poſtea ad fidem redeat, nõ dicitur relapſus, ſiquis autem hodie abiuret hæreſim, & cras deprehẽdatur etiam errare in fide, relapſus iudicabitur, & vt relapſus punietur, Anchar. in c. accuſatus de hære. li. 6. ibi, no tandum ſeptimo. Circa abiurationis formam aduerte, ꝙ cum duæ idoneæ perſonæ, ſiue duo religioſi rogati ſunt loco notarij de aliqua abiuratione, eorum ſcriptura ſufficit, concurrẽte maxime ipſius rei confeſſione, & in tali caſu non poteſt dici ꝙ de ea ſolum conſtet per eius confeſſionem, cum adſit inſtrumentum probans ipſam abiurationẽ, adeo ꝙ videtur ceſſare difficultas, ꝙ ſcriptura ſit de ſubſtantia abiurationis, de qua per tex. in c. accuſatus, de hæret. li. 6. & c. 1. de cenſibus. Et per Io. mona. quoniam meo iudicio ſufficere debet ꝙ reperiatur ſcriptura facta per partem abiurantem, ſeu notariũ, vel perſonas duas idoneas loco notarij, cum ſi aliter diceretur, poſſent euenire multi caſus in quibus abiurationes eſſent nullæ, cum multi reperiantur qui neſciunt ſcribere.

Scriptura nõ eſt de ſubſtantia abiurationis.

Abiurans tamq̃ hæreticus pœnitens, ſi poſtea hæreticos deducat, receptet, aſſociet, eis munera mittat, aut ab eis recipiat, eos viſitet, vel eis fauorem impendat, iudicatur relapſus, vt in c. accuſatus, vt ſupra, intellige tamen, niſi id quod facit aliqua bona ratione poſſit excuſare, ut ignorantia, vel ſtultitia, vel affinitate, vt in di. c. per Doct. & gloſ. plene habetur. 2

Abiurans tamq̃ hæreticus pœnitens, vel tamq̃ de hæreſi vehementer ſuſpectus, ſi poſtea in hæreſim labatur, verus cenſetur relapſus, licet primum crimen plene probatum non eſſet. di. c. accuſatus. & ibi Gem. & alij. 3

Fugiens e carceribus.

Qui abiurauit vt hæreticus, vel vt vehemẽter ſuſpectus, ſi poſtea labatur in hæreſim, vel fugit è carceribus, in quibus erat poſitus ad agendum pœnitentiam, ſi ſponte redierit anteq̃ vocetur a Iudice, vel quæratur ab eo, relapſus non eſt iudicandus, quia relapſus non dicitur, niſi qui bis eſt de hæreſi conuictus, vel primo dedit vehemẽtem ſuſpicionem, & ſecundo lapſus eſt. Qui autem ſponte venit, non dicitur ſecundo conuictus, & per conſequens nec relapſus iudicabitur. Alphonſ. de Caſtro in li. 2. de pun. hære. c. 2. facit quod dicit Abb. in c. cum non ab homine. de iudi. debes tamen tu Inquiſitor bene ſcrutari an reuera ſponte veniat. De fuga autem reorum vide infra in ver. Fuga. 4

Abiurans autem, & poſt abiurationem ſibi impoſitam pœnitentiã perficere renuens, dat de ſe vehementem ſuſpicionem ꝙ ipſum non 5

pœnituerit,

pœnituerit, vel ad priora delicta redierit. Nota tamen pro maiori declaratione huius materiæ, ꝙ pro parte negatiua eſt dictũ D. Ant. de Butrio in c. cum non ab homine. de iudi. qui ait, Iam dixi ꝙ ſi eſt pœnitentia ei iniuncta, & non ſeruat, erit incorrigibilis, & poſſet tradi brachio ſæculari, iux. c. ad abolendam de hære. ſed hoc non placet. Intelligo ergo eum incorrigibilẽ, quando reuertitur ad priora delicta, vel in illis perſeuerat, & huius opinionis videtur etiam eſſe Barba. In oppoſitum eſt cõmunis opinio doctorũ Bal. in d. c. cum nõ ab homine, ponens differentiã inter id quod eſt principale iuriſdictionis prætoris, & id quod eſt vltimũ, ſic dicens. Ille qui nõ obtemperat prætori in eo quod eſt principale iuriſdictionis ſuę, ideſt quia citatus non comparet, non dicitur incorrigibilis, licet ſit contumax, ille vero qui ei non obtemperat in eo quod eſt vltimum ſuę iuriſdictionis, vt quia depoſitus nõ dimittit officiũ, vel gerit officiũ, incorrigibilis dicitur, tunc ſic ſubſumo, ſed vltimum iuriſdictionis eſt pœnitentia, quam ponit per ſentẽtiam quæ eſt vltimum auctoritatis, vt claret: ergo qui pœnitentiam ſibi iniunctam non perficit, erit incorrigibilis, & impœnitens. Huius opinionis fuit Freder. de Senis in conſ. 157 vbi ſic dicit, ſubſcribens opinioni Abb. de Podio boniti, ꝙ Inquiſitor nõ poteſt remittere pœnam illi, qui pœnitentiã ſibi impoſitã poſt abiurationem non peregit. Io. Calder. in conſ. 490. quod eſt ſecundum de hæreticis prope finem, idem tenet. Quem & ſequitur Gemi. in c. vt commiſſi li. 6. de hæret. Abb. in d. c. cum non ab homine, de præſump. pertractans, quis dicatur incorrigibilis, inter cæteros recenſet illum qui impoſitam ſibi pœnitẽtiam adimplere negligit, & ſpecialiter loquitur de eo qui fugit e carcere in quo fuerat ob crimen occluſus. Ad dictum autẽ D. Anto. de Butrio dicitur, quod ipſe pœnitentiam iniunctã nõ peragere minus recte conſiderauit. Qui enim pœnitentiam impoſitam ſibi non impleuit, dat (vt iam dictum eſt) vehementem de ſe ſuſpicionem, & merito ſuſpicari poteſt ipſum non pœnituiſſe, & ſic ad priora rediſſe peccata, vel in ipſis perſeueraſſe, & ſic dicatur incorrigibilis etiam ſecundum dictum ipſius D. Ant. *Incorrigibilis quis ſit.* *Pœnitentiã non perficians.*

6 An autẽ talis brachio ſæculari tradi poſſit, & debeat, duobus modis reſponderi poteſt. Et primo dicitur de mente Io. Calder. in c. literas de præſump. ꝙ pœnitentiæ ab Inquiſitoribus imponi ſolitæ, ſunt in duplici differentia. Quædam enim ſunt quæ de directo contra hæreſim tendunt, veluti ipſam deteſtari, contra ipſam prædicare, cum hæreticis non conuerſari, & ſimilia. Alia ſunt quæ non directe contra hæreſim ſunt, vt ieiunare, peregrinari, & ſimilia. Nam non implens pœnitentias primi ordinis, tradi debet curiæ ſæculari, non autem non implens pœnitentias ſecundi ordinis. Tunc enim quis dicitur relapſus, quãdo fecit illud quod nõ eſt dubium feciſſe ex con- *Relapſus quis.*

ſcientia,& loquela approbati a ſe erroris. Et hoc videtur velle Doctores in di. c. vt commiſſi. de hære. Et quoniam carcer datur in pœnitentiā reis,ne alijs noceant,vel alios inficiant,& vt appareat an ambulent in tenebris,vel in luce,ideo e carcere fugiens tradi nō debet curiæ ſæculari,ſed alia pœna puniri, puta pecuniaria. Vide Frāc. Squilaceñ. in ſuo tractat. de ſi. ca. 19. vide etiā infra in verbo, Relapſus.

ABOLITIO.

Abolitio dari debet, ideſt circunduci proceſſus, ſeu abſolui in prima inſtantia ei, contra quem iudex habebat vehementia indicia,tortus tamē noluit fateri. Salic.in l.ea quidem C. de accuſa.& l. ſi qui adulteri C.de adult. & in l.quiſquis C. ad leg. iul. mai. Alex. in l. vnius. §. reus, in ver. nec confitetur.ff. de quæſtio. per quod dictum ita declarat regulam. l. qui accuſare, & quæ dicit Bar. in l. ſi.ff. de quæſtioni. vt ſcilicet tortus ſit abſoluendus, ſi indicia non excedebant metam. De hac materia vide Boſſium in pract. tit. de ſententijs. nu. 68. vbi dicit de mente Cepolæ, ꝙ tormenta debent eſſe in tanta quantitate, vt ſit ſublata omnis probatio, alias poſſet Iudex reū non abſoluere, ſed pecuniaria pœna damnare. Video (inquit) ſeruari in tali caſu, quod ſit proteſtatio ſecundum modum Cepolę, & deinde ratione probationum concludentium, ſuper quibus etiā non interrogatur,& ſic ceſſant omnes difficultates.

Tortura, quid faciat.

ABSENS.

Abſens quis dicitur,cum extra ſuum domicilium eſt,videlicet in alia ciuitate,vel alieno territorio,vt per doct.in Auteñ. præſente. §. vbi duo. Dicuntur etiam abſentes clerici, qui reſidentiam non faciunt in loco vbi eſt eccleſia, vt in c. vt ius porrectum. 10.q.2. qui, ſi occurreret caſus ponderoſus, eſſent vocandi, Abb. in c. cum inter,de electio. Et nota,ꝙ abſentes in tribus caſibus ſunt vocandi, in actu ſcilicet alienationis, vt in c. cū inter vniuerſos.de electi. & in c. quia propter.eodem in ceſſatione a diuinis vt in c.ſi canonici.de off. ordi. li. 6. & in collatione præbendæ, vt in c. cum in eccleſijs, de præbendis.

ABSOLVERE, ET ABSOLVTIO.

Abſolutus in foro conſcientiæ hæreticus, poſtea delatus Epiſcopo, vel Inquiſitori,de hoc errore licet emēdatus, & correctus tam per contritionem cordis, q̃ per confeſſionem oris,& etiam per ſatisfactionem pœnitentiæ ſibi iniunctę,quæ pœnitentia eſt perfecta, & de pœni. di.3. c. perfecta, & etiam quia diuina clementia non patitur ꝙ crimina ſemel dimiſſa veniant in ſuam amplius vltionem, vt de pœni. di. 4. c. diuina, non erit tamen immunis a temporalibus pœnis. 1

pœnis. Nam licet quis per pœnitentiam reſtituatur gratiæ, nõ tamẽ reſtituitur dignitati, ſeu priſtinæ poteſtati, vt de pœnit. di. 6. c. 1 & 15. q. 5. c. presbyter. In hoc enim crimine eſt duplex pœna, ſpiritualis videlicet, & temporalis, ſicut & in alijs criminibus quæ per iura puniuntur, vt puta in crimine homicidij, adulterij, falſi, furti, & ſimilibus. Vnde quãuis talis peccans per contritionem, & confeſſionem ſit reſtitutus gratię, ita ꝙ non immineat ei pœna æternalis gehennæ, non tamen eſt reſtitutus quo ad pœnas alias tẽporales, ſicut patet in eo qui cõmiſit furtum, cui per pœnitentiam nõ remittitur pœna. vt ff. de furtis. l. qui ea mente. ſimile in raptore, vt ff. vi. bo. rap. l. non prodeſt. Diffuſe vide Zanchinũ de hære. c. 34. & ibi additionem Campegij, qui ibi allegat Bullam in Cœna Dñi S. D. N. Pij Papæ V. in qua excõmunicantur omnes hæretici, & ſchiſmatici quocunq; nomine nuncupentur, & cuiuſcunq; ſectæ exiſtant, ac omnes eorundem hæreticorũ fautores, receptarores, & illis credentes, ac eorum libros abſq; Sedis Apoſt. auctoritate ſcienter quomodolibet legentes, aut in domibus ſuis tenentes, imprimentes, aut quomodolibet deffendentes ex quauis cauſa, publice, vel occulte, quouis ingenio, vel colore, & generaliter quilibet defenſores eorundem. quæ omnia diligentiſs. proſpicienda ſunt, & præſertim quæ ad libros damnatos attinent, quia non modo legentes, ſed etiam tenentes eos in domibus, quamuis non legant, ſi id ſcienter faciunt, ſunt excommunicati. Nec excuſantur qui animo impugnandi, & cõfutandi, aut alia etiã honeſtiori cauſa legunt, quia lex dicit, quomodolibet, &c & per Pium quartum Pont. Max. licentiæ omnes legendi, & tenendi conſimiles libros reuocatæ fuerunt per eiuſdem conſtitutionem, quæ incipit, Cum pro munere. Dat. Romæ ſub annulo piſcatoris die 24. Martij 1564. Pontificatus ſui anno quinto.

Duplex pœna.

Pœna temporalis non remittitur.

Libros prohibitos tenẽtes.

2 Similiter tenentes excuſari nõ poſſunt, ſi libros in arca occluſos occulte retinẽt, ita vt a nemine legi, aut videri permittãtur, quia omnes ſimiles excuſationes per talẽ ſententiã, & etiam per allegatam conſtitutionem Pii IIII. præſciduntur.

3 Et quoniam pleriq; confeſſarij, tum ſæculares, tum regulares indiſtincte, & ignoranter abſoluunt, ſeu potius inuoluũt, & ſibi datæ facultatis limites ad ea quæ ad ſolũ Rom. Pont. ſpectant, extendũt, ſuamq; ignorantiam, ac temeritatem nõ nunꝗ priuilegiorum, aut confeſſionalium prætextu palliare ſtudent, ideo Rom. Pont in §. nõ obſtantibus, aperte declarat, ꝙ nulla priuilegia, nullæq; indulgentiæ, aut Apoſtolicæ literæ, aut confeſſionalia, ſeu facultates aliæ, quæ verbo, literis, aut quauis alia ſcriptura conceſſa hactenus ſint, & in futurum quomodolibet concedi contigerit, cõtra præmiſſa ſuffragari poſſunt, qua lege omnes comprehenduntur quacunq; præfulgeant dignitatę, etiam Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali, ſeu qua uis

uis alia eccleſiaſtica, & mundana.

Deinde in.§. illos autem, excōmunicantur illi qui tales abſoluūt, 4
Abſoluētes indignos.
& verba ipſa ſunt clara, ita vt à quocunq; etiam rudi confeſſario intelligi poſſint. Ita enim ibi legimus. Illos autem qui contra tenorem præſentium talibus, vel eorum alicui, ſeu aliquibus abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, excommunicationis, & anathematizationis ſententia innodamus, eiſq; prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramentorum, & audiendi cōfeſſiones officia interdicimus, & quidquid egerint abſoluendo, vel alias, nullius ſit roboris, vel momenti.

Cum itaq; hæc abſoluendi facultas Pont. Max. ſit reſeruata, ipſeq; Pontifex Epiſcopis, & Inqiſitoribus tantummodo eam impartitus fuerit, non debent alij presbyteri ita audacter de his grauiſs. criminibus ſe intromittere, nec damnatos libros tenentes abſoluere, vt pleriq; faciunt, nec ea quæ ad Sanctum Inquiſitionis officium attinent, attentare. Similiter Epiſcopi, & Inquiſitores bene caueant quomodo huius abſolutionis beneficium impēdant. Habent quidē Epiſcopi hanc abſoluendi facultatem a Concilio Tridētino ſeſ. 24. in cap. 6. de reformat: vbi declaratur quod ipſi tantummodo id agere valeant, & ꝙ ad ſuos Vicarios non extendatur. Inquiſitores autē ampliorem poteſtatem habere videntur, cum non modo ipſi, ſed & eorum Vicarij in foro conſcientiæ hæreticos pœnitentes abſoluere poſſint, vt patet in literis Clementis Papæ 7. in .§ vobis etiam, vbi ſic habetur. Vobis etiam, ac Vicarijs prædictis extraiudicialiter Lutheranos occultos, & non Inquiſitos per ordinarium, ſiue alios Iudices, ac alios quoſcunq; hæreticos, fautores, credentes, defenſores, & receptatores, necnon & à ſancta fide apoſtatas, eoſq; qui contra inhibitionem Sedis Apoſtolicæ tenuerunt, vel legerunt libros Martini Lutheri, vel aliorum, aut eidem, ſiue eiſdem quomodolibet adhæſerunt, ſi ad cor reuerſi pœnitētes id humiliter petierint, poſtq̄ hæreſim qua polluti, & infecti erant abiurauerint, medio iuramēto promiſerint de cætero ab huiuſmodi hæreſi penitus abſtinere, abſoluendi, illiſq; pro præmiſſis pœnitentiam iniungendi ſalutarem, eoſq; ad gremium ſanctæ Matris Eccleſiæ reſtituendi, & reducendi.
Occultus hæreticus abſoluitur.

Quæ quidem verba diligenter ſunt perpendenda, quia non quibuſcunq; indiſtincte abſolutio impēdenda eſt, ſed his tantum qui occulti ſunt, qui (inquam) per Iudicem aliquē non ſunt inquiſiti. Quod ſi quandoq; contingat, vt aliqui non occulti, ſed inquiſiti de facto abſoluantur, talis abſolutio his non ſuffragatur. Rurſus in his verbis notādus eſt modus, qui in ſimilibus abſolutionibus obſeruari debet. Quamuis enim hæc in foro conſcientiæ agantur, neceſſe tamen eſt vt pœnitentes id humiliter petant, vt hæreſim abiurent, vt iuramento promittant, ꝙ in poſterum ab huiuſmodi hæreſibus penitus
Occulti hæretici, qui ſint.

tus abſtinebunt. Quibus peractis abſolui poterunt iniuncta pœnitē-
tia ſalutari. Aliud præterea ex his elicere poſſumus, nēpe ꝙ cū Inqui
ſitoribus, & eorū Vicarijs facultas hæc tradita ſit, nō poſſunt Inqui
ſitores ipſi quibuſcūq; ſimplicibus ſacerdotibus eā impartiri: quia
apoſtolica verba ad alios nō Inquiſitores, aut nō Vicarios extenden
da nō ſunt. Quare putādū eſſe cēſeo, ꝙ ſacerdotes quos Inquiſito-
res veluti ad id minꝰ idoneos optāt, vt hęreticos abſoluere poſſint,
Vicarij in hac parte ab ipſis inquiſitoribus eſſent inſtituendi.

6 Vlterius cōſiderandum eſt, ꝙ cum aduerſus taliter abſolutos in
foro exteriori poſtea procedi valeat, ſi illorum crimina ad Iudicis
notitiam deducātur, propter hoc optimū eſſe putarem, vt abſolu
tionem in foro conſcientię petentes, ab Inquiſitoribus, aut Vicarijs *Cautela in*
prædictis, vel ab Epiſcopis, cum ad eos pro abſolutione accedūt, de *abſoluendo*
hoc optime admoneantur, & bonis rationibus inducātur ad abiura *hæreticos in*
tionem in foro iudiciali faciendam, cum notario, & teſtibus, ne *foro conſciē*
poſtea ab officio Inquiſitionis iterum perturbentur. Nam hoc mo- *tiæ.*
do & pœnitentibus, & Officio ſancto optime conſultum erit. Nec
eos terrere debet relapſus periculum, ſi errores omnino deſerere,
ac fidē catholicam perpetuo tenere ſtatuerunt.

7 Conſiderent etiam Inquiſitores, & Epiſcopi admonitionem ſu
per eis exhibitam in 3. parte direct. poſt formam 2. monitorij ad
hæreticos reuelandos, vbi cum his qui tempore gratiæ voluntarie
veniunt, nec accuſati, nec denunciati, nec citati ſunt, mitius agen
dū eſſe docet, deinde mox ſubdit: Attendat tamen Inquiſitor tali
ter venientes, qualiter velint errorem ſuum detegere. Nam ſi in fo
ro tātum pœnitentiali per modum confeſſionis ſacramentalis er
rores ſuos aperire volunt, Inquiſitor non admittat, nec confeſ-
ſiones eorum audiat. Non enim Inquiſitores, vt inquiſitores, *Inquiſitor*
ſunt Iudices in foro pœnitentiæ, ſeu interiori, ſed in foro iudiciali *vt inquiſi-*
exteriori, quod eſt valde notandum. Vnde confeſſiones ſacramen *tor in foro*
tales libenter audire non debent, ne Inquiſitionis officium delu *conſcientiæ*
datur, & ſacramentum pœnitentię contemnatur. *nō eſt iudex.*

8 Docet inſuper Directorium, ꝙ ſi Inquiſitor agnoſcit ad ſe venien
tem iam adeo præuentum eſſe, vt aliàs aduerſus eum indicia aliqua
recepta fuerint, confeſſionem ſuam cū notario, & teſtibus audiat,
& iudiciario ordine procedat, ac mitius cū illo agat. Quod ſi Inqui
ſitor illum præuentum, vel prius delatum, aut antea indiciatum non
videat, an factum prorſus occultum ſit, adeo diligēter inquirat, &
vbi inuenerit illum neminem infeciſſe, nec alicui ſe prodiſſe, tunc
ad iudicialem confeſſionem recipiendam, procedendum non eſt,
ſed ſecrete illum abſoluat ſalutari pœnitentia ſibi iniuncta. Vide Di
recto. vbi ſupra, & Zanchi. cum addi. cap. 34.

9 Abſoluere poteſt Inquiſitor ſuos Cruceſignatos a cenſuris, & eo

rum

rum poteſt vota commutare, vt patet in priuilegio Inno. quod inci pit: Malicia huius temporis.

Abſoluere poteſt Inquiſitor ſolus a ſe excõmunicatos, vt in pri- 10 uilegio Alexandri quarti, quod incipit: Ad capiendum vulpeculas. Vide etiam in c. excommunicamus, de hære.

Abſoluit Inquiſitor ab excõmunicatione omnes hæreticos pœ 11 nitentes, & ad miſericordiam acceptat, in c. vt officiũ de hæret. li. 6.

Abſolutus in foro pœnitentiæ per confeſſorem ab hæreſi, poteſt 12 inquiri, & puniri in foro iudiciali exteriori. Vide infra in verbo, Hæreticus occultus.

Abſolutio ab expenſis factis in lite non eſt fienda regulariter, 13 quando reus ſuccumbit in principali, imo debet condemnari in ex penſis, vt in l. properandum. §. ſi autem reum. C. de iudi. Fallit quan do ſubeſt iuſta cauſa litigandi. vt not. in l. qui ſolidum. §. etiam. ff. de li. 2. Et nota quod quotiens apparet de innocentia eius, qui cri minis arguitur, non debet retineri in carceribus vſq; ad ſententiã, imo incontinenti dimittendus, poſtea fertur ſententia, tex. in l. 2. c. de exhibi. reo. & Bal. ibi. Adde Ro. ſing. 504. Accuſatus. Et aduer tendum eſt, ꝙ etiam ille textus non requirit fideiuſſionem, tamen tutius eſt illam habere, & ita ſeruari vidimus. Alex. igitur & Ro. vo lunt vt non cenſeatur tacite abſolutus, ſed dimiſſus tamq̃ innocens, iuxta terminos di. l. 2. & conſequenter oritur hic effectus. ꝙ non eſt iterum incarcerandus, niſi ſuperuenientibus alijs indicijs.

Innocẽs detineri non debet.

Abſolui debet etiam reus accuſatore deficiente, & talis abſolu tio eſt diffinitiua, tex. eſt in l. qui acccuſare. C. de eden. & Doct. ibi 14 Feli. in c. aduerſario de except. ſi tamen iudex habet indicia contra reum vehementia, dic vt in ver. Abolitio, diximus, talis tamen ab ſolutio non erit diffinitiua, ſi contra reum ſit præſumptio iuris. Ia ſon in l. qui accuſare C. de eden. Abſolutus tamen, uel condemna tus per ſententiam, amplius non debet moleſtari pro eodem deli cto, vt per Aret. in conſ. 53. circa ſecundum dubium, & per Feli. in c. de his. de Accuſa. vide Boſſium in pract. tit. de ſententijs. nu. 64.

Accuſatore deficiente.

ACCVSARE, ET ACCVSATIO.

Accuſatio genus eſt illaudabilis intẽtionis. vt 2. q. 7. ſi quis Epiſ 1 copus. Eſt tamẽ neceſſaria quieti Reipublicæ, & Religioni ma xime. Aduertat tamen iudex (ait Io. de Tur. cre. in c. Quærendum 2. q. 7. allegando Hoſt. in c. dudum. de elect.) ꝙ conſideret vtrum accuſator ex libidine, vel ex charitate procedat, & hoc ex qualitate perſonarum, ferocitate, vel venuſtate vultus, prolatione verborum, & ſimiliter poterit arbitrari bonus iudex animum accuſatoris. ar. 1. q. 7. c. ſancimus, etiam ſi accuſatus tales admitteret accuſatores, & maxime clericus qui non poteſt abrenunciare priuilegijs eorum,

quæ

quæ ſtatuta ſunt propter generalitatem clericorum, vt c. ſi diligen ti. de for. comp. & c. contigit, de ſent. excommuni.

2 Nota tamen, ꝙ ſi accuſator accuſat publice diffamatum & deficit in probatione, non debet puniri pœna talionis, vel calumniæ, quia excuſatur propter infamiam præcedentem. vt per Abb. in c. cum contingat. de reſcript. & Bar. l. 2. C. ſi ſeruus, vel liber. l. 10. Accuſatoris autem qualitates ſeptem vide in c. ſi qui. 2. q. 7. & ibi Io. de Tur. cre.

Diffamatū accuſans.

3 Nota tamen ad propoſitum cuius hunc ſcribendi laborem aſſumpſimus, ꝙ cum idē reatus ſit in crimine læſæ maieſtatis, & in crimine hæreſis. vt. ff. ad l. Iul. mai. l. famoſi, imo maius crimen diuinam, q̃ temporalem offendere maieſtatem. vt c. vergentis. de hære. eius accuſatio competit cuilibet de populo, quia omnium fertur in iniuriam, quod in diuinam religionem committitur. c. de hære. l. Manichæos, & habetur in quadam cōſtitutione Frederici Imperatoris, quæ incipit. Inconſutilem tunicam. Imo Inquiſitor poteſt admonere omnes publice, & generaliter ſuper cultu diuino, & ꝙ ſi ſciant aliquos errare, debeant referre ſibi, vt in c. excommunicamus, de hære. imo ſi quis ſola infamia hæreſis, vel conuerſationis cum hæreticis, vel euitationis cæterorum fideliū laboret, Inquiſitor vel Epiſcopus poterit procedere, & inquirere contra eum ex officio ſuo, quia ſuccedit loco accuſatoris. vt c. Qualiter & quando, el. 2. de accuſa. & c. Inquiſitionis. eo. imo ſi Inquiſitor, vel Epiſcopus hoc ſcientes negligerent contra talem procedere, & eum punire, inciderent in ſuſpicionem hæreſis. c. Qui alium. de hære. & eſt ſpeciale in hoc crimine, ꝙ teſtis alias a iure reprobatus admittitur in hoc caſu in fidei fauorem, vt pote Iudæi in aliquo caſu. vt c. contra Chriſt. a nos. de hær. li. 6. Idem dicerem de alijs infidelibus, quia illi ſolum repelluntur a teſtimonio contra fideles. c. Pagani 2. q. 7. Et c. Iudæi. & c. licet vniuerſis. de teſt. de quorum numero hæretici non exiſtūt. Item quia nō apparet ratio ſpecialitatis in Iudæis vt illi magis admittantur, cum ſint peſſimi infideles. 1. q. 1. c. Nonne. Quando admittantur Iudæi, nota Feli. in c. Iudæi de teſt. Et vide ibi ſeptem caſus, in quibus Iudæus in teſtimonium admittitur contra Chriſtianum.

Ad omnes pertinet hæreticorū accuſatio.

Neglig ētia Epiſcopi & Inquiſitoris.

Loco accuſatoris.

Reprobati admittūtur.

Admittuntur etiam excommunicati, & participes, & ſocij crimi-
4 nis in teſtimonium, præſertim in defectum aliorum teſtium, & ſic hæreticus contra hæreticum admittitur. vt in c. in fidei fauorem. de hære. li. 6. & per illum textum dicit Abb. in c. literas. de præſump. etiam fratrē eſſe cogendū ſuper prædicto crimine ferre teſtimoniū.

Septē caſus in quibus iudæi contra chriſtianos admittūtur.

Admittuntur etiam domeſtici, & familiares eorum, quantum-
5 cunq; iſtud crimen ſecretum melius, & aptius per familiares, q̃ per alios probari poteſt, & l. conſu. c. de repud. quinimo etiam ſerui contra dominos, cum tormentis tamen ſunt admittendi, cum ad-

 mittantur

mittantur etiam hoc modo in crimine læſæ maieſtatis. C. ad l. iul. mai. l fi. ergo a fortiori in crimine hæreſis, cum longe grauius ſit æternam, q̃ temporalem lædere maieſtatem, vt in c. vergentis. de hære. li. 6. & tex. cum glo. 12. q. 2. c. quæſtionem.

Periuri admittuntur.

Admittuntur etiam periuri, dummodo contra ſe, & contra alios in hoc crimine atteſtentur, dum tamen ex manifeſtis apparuerit indicijs tales non animi leuitate, aut odij fomite, ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei velle deponere, aut dictum ſuum, quod ante in forma teſtimonij depoſuerunt, emẽdare, & corrigere, ac quæ prius tacuerunt reuelare, & hoc in fauorem fidei ſpecialiter conceditur, vt in c. Accuſatus. de hære. li. 6. ex quibus limitabis textum in c. præterea. de teſti. cogen. quatenus corrigendo dictum teſtis loquitur, & nota Bar. in l. eos ff. de falſis. 6

Teſtium inhabilium fides.

Aduerte tamen, ꝙ cum iſti inhabiles admittuntur, ita demum eorum dictis fides adhibetur, ſi veriſimilibus coniecturis, & ex numero teſtium, & ex qualitate tam deponentium, q̃ eorum contra quos deponitur, ac alijs circũſtantijs ſic teſtificantes non falſa dicere præſumuntur, vt in di. c. in fidei fauorem. 7

Qui inimici admittũtur.

Conſpirantes tamen, & inimici non admittuntur, ſicut nec in alijs exceptis criminibus, pro quo optimus tex. de ſimonia c. Per tuas el primo. Et nota hoc, quia valet generaliter ad omnes caſus, in quibus minus idonei teſtes admittuntur. Quid autem conſiderari debeat in alijs exceptis criminibus contra teſtes criminoſos vt admittantur, vide glo. in c. quis Epiſcopus. 1. q. 1. & c. ſi Deus omnipotens. 2. q & per Doctores in di. c. Per tuas de ſimo. Intellige tamẽ prædictos inhabiles teſtes in hoc crimine admittendos fore contra hæreticos, credẽtes, fautores, & receptatores, ac defenſores eorum, non tamen ſic eſſet, ſi pro eorum parte inducerentur ad hoc, ꝙ hoc crimine purgarentur, eo enim caſu requiruntur teſtes omnino integri, & ſine aliqua ſuſpicione, & fidei Catholicæ zelatores, eo. tit. c. filij. in fi. 8

Teſtes qui torqueri debeant et quãdo.

An autem huiuſmodi ſuſpecti teſtes cum examinantur ſint tormẽtis ſubijciendi, vide glo. in c. in ſumma 15. q. 6. quæ dicit, ꝙ ſic, ſi eſt ſeruus, vel vilis perſona, vel ſi liber, & ſit criminoſus, & infamis, vel obſcurus, vel ignotus, tales enim ſine tormentis non admittuntur. Torquentur etiã liberæ perſonæ licet nõ ſint viles, dum tamen vacillẽt in teſtimonio. De hac materia diffuſius vide Bal. in l. ex libero. ff. de quæſtioni, & infra in verbo tortura, & verbo teſtis; per totũ. 9

Sed quæro iuxta prædicta, An id quod dictum eſt de minus idoneis teſtibus admittendis in crimine hæreſis, habeat locum tantum, quando proceditur per viam inquiſitionis, aut etiam idem ſit, quando proceditur per viam accuſationis, vel exceptionis, & videtur ꝙ ſic, quia eadem eſt ratio ſcilicet fidei fauor, & odium criminis. Contrarium 10

trarium tamen concludit glo. in d. c. in fidei fauorem, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales perſonas ad teſtimonium admitti non debere, non eſt recedendum, niſi inquantum reperiatur a iure permiſſum. Qui ergo recuſat, vel excipit, habeat probationes idoneas, nec eſt accuſatio fauorabilis, vt inquiſitio, vt 2. q. 7. c. ſi quis Epiſcopus, & verbum iſtud inquiſitionis debet aliquid operari, alias quare fuiſſet expreſſum? c. Ad audientiam. de Deci. & ſic tranſit glo. ſed contrariũ tenet Archid. in di. c. in fidei fauorẽ, & allegat. c. ſi hæreticus 2. q. 7. ſed Io. And. tenet cum glo. in di. c. in fidei fauorem, quia ſi ille tex. teneret, non eſſet neceſſaria dicta Decretalis, & ſic tranſit ſimpliciter recitando prædictos Doctores. Potior tamen tenenda opinio archid. pro quo facit, quia eadẽ ratio eſt vtrobiq;, ſci licet fauor fidei, ex qua ratione etiã in pœnalibus (atteẽto ꝙ expreſſa eſt in lege) argui poteſt ad ſimilia, vt eſt tex. in inſtit. de le. patro. tũc a principio, & glo. in Clem. pri. de elec. & c. pri. de remp. ord. li. 6.

11 Præterea diſpoſitio prædicta non eſt odioſa, ſed fauorabilis, quia non in odium hæreticorum, ſed in fauorem fidei ſit introducta principaliter. vt tex. ibi innuit in princ. vnde illud eſt conſiderandum, & non odium hæreticorum, quod venit in conſequentiam iux. glo. in c. ſciant cuncti. de elect. li. 6. & l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. Nec eſt ſimile de accuſatione facta in crimine hæreſis, nã & ſi in alijs criminibus accuſatio dicatur genus illaudabilis intentionis iuxta moderationem prædictam, non tamen ſic eſt in crimine hæreſis. Poſſet etiam dici ꝙ ille tex. non ſe ſtringit ad proceſſum inquiſitionis, ſed dicit, in fidei fauorem concedimus, vt & c. Et loquitur Papa Inquiſitoribus, vt patet in ſupraſcriptione. de quibus certum eſt, quod licet per viam accuſationis poſſint procedere, appellantur tamen Inquiſitores, & eodem modo ex eorum nomine appellatur inquiſitionis officium, licet per viam accuſationis, vel exceptionis cognoſcant, & per hoc fundata manet ſatis iſta pars, & reſponſum reſtat ad motiua contraria. Et quia in tanto crimine cum multa cautela oportet procedi in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto contigerit, debent adhiberi duæ perſonæ religioſæ, & diſcretæ, in quarum præſentia per publicam (ſi haberi poteſt) perſonam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem teſtium depoſitiones conſcribantur. per tex. in c. vt officium. de hære. li. 6. & pondera illum textum, qui requirit interuentum prædictarum perſonarum, nedum in examinatione teſtium, ſed etiam in deſcribendo eorum depoſitiones, & prædicta practica poteſt, & iuſte debet obſeruari in omnibus arduis cauſis, vt ſine omni ſuſpicione procedatur. Ita tenet Panor. in c. quia propter. de electio. & in c. cum cauſam. de teſti. ex quo liberior ſit facultas in his procedendi, datur facultas a iure religioſis,

Fauor fidei, & non odiũ hæreticorũ, eſt conſiderandum.

Per duos viros idoneos loco notarij.

In arduis cauſis notarij qui eſſe poſſint.

qui anteq̃ eſſent religioſi erant notarij, & etiam clericis, qui ante clericatum notariatus officium exercebant, vt in hac cauſa officiũ prædictum notariatus exerceant, vt in di. c. vt officium. de hære. li. 6. Et quia de accuſatione loqui ſupra diſpoſuimus, & ſi non ad neceſſariam, ad pinguiorem tamen officij noſtri doctrinam quæ ſequuntur ſubiungere voluimus.

Quia enim in c. ſi legitimus. de accuſa. dicitur, ſi legitimus non fuerit accuſator, non fatigetur accuſatus, ante omnia de legitimatione perſonarũ contendere volentiũ in iudicijs dicere curabimus.

Illegitimi accuſatoris cõditiones. Et primo nota ꝙ ſecundum glo. in c. in primis. 2. q. 1. tres ſunt, vel eſſe debent illegitimi accuſatoris conditiones. Quarum prima erit, ꝙ non debet eſſe criminoſus, ſecunda, ꝙ non debet eſſe malæ vitæ, & famæ, tertia, ꝙ non debet eſſe inimicus. 12

Et circa primam qualitatem nota, ꝙ de iure ciuili non repellitur criminoſus, niſi ſit de tali crimine condemnatus, ꝙ merito appellatur criminoſus, vel ꝙ effectus ſit infamis ipſo iure; Hoc videtur velle tex. in l. qui accuſare. ff. de accuſa. vbi patet ꝙ condemnatus de crimine admittitur ad accuſandum, ſi non perdidit ciuitatem, vel libertatem, & in l. is qui reue. c. de publ iudi. Adde Spec. de accuſa. & in tit. de criminibus in. §. 3. & Anch. conſ. 416. An autem criminoſus admittatur ad accuſandum criminoſum, vide glo. in c. ſi hæreticus. 2. q. 7. Nam de iure ciuili non repellitur niſi ſit condemnatus, & effectus infamis. l. 3. ff. de teſti. & not. in c. ſuper eo. & in c. teſtimonium. de teſti. de iure autem canonico non proceditur ita ſtricte, vnde ſatis eſt ꝙ tunc poſſit conueniri de crimine graui. vt c. cum dilectus. de accuſa. & c. ſi qui ſunt. 2. q. 7. Non enim videtur velle accuſare bono zelo, ſed pro vindicta publica, ex quo ipſe perſeuerat in crimine. Idem puto (ait Abb.) de quolibet crimine, & peccato mortali, ex quo perſeuerat in eo, licet alias fuerit condemnatus, vt in iuribus prægallegatis. Et hæc ſunt, vt prætextu criminis repellatur quis quando proſequitur vindictam publicam, ſecus ſi propriam, tunc enim quilibet criminoſus admittitur. 2. q. 5. c. omnibus. Adde ꝙ illi dicuntur ſuam, aut ſuorum iniuriam proſequi, qui proſequuntur iniuriam illorum, qui per ſe teſtimonium ferre non poſſunt, Spec. in. § 3. de accuſa.

Criminoſus.

Infamis. Circa autem ſecundam qualitatẽ, ſcilicet infamiæ, nota ꝙ loquẽdo de infamia iuris, non eſt dubium tam de iure canonico q̃ ciuili ꝙ infamis quilibet repellitur ab accuſatione. vt 6. q. 1. c. infames. & c. quærendum. 2. q. 7. & l. qui accuſare. ff. eo. 13

De infamia autem facti eſt dubium. Vide Ro. conſ. 297. gloſ. in c. 1. de accuſ. ſentit ꝙ repellat. & idem Goffr. in c omnipotens. de accuſ. & Spec. eo. §. 1. Sed Bar. tenet oppoſitum in di. l. qui accuſare dicens ꝙ infamia facti non eſt iure cautum, & idem Spec. in ver.

Item

Item quid de his.eo. Abb. autem dicit, Ego puto ꝙ de iure ciuili nõ repellitur, cum non reperiatur cautum a iure, & omnes admittuntur ad accuſandum qui non prohibentur. vt in l. qui accuſare, & adducit l. is qui reus, vbi condemnatus de crimine admittitur ad accuſandum & ex condemnatione criminali oritur infamia facti. l. Honori. ff. de obſe. facit c. teſtimonium. de teſtibus. Sed de iure canonico aliam opinionem (ait Abb.) puto procedere per c. ſi qui ſunt, & per c. cum tua. de ſponſ. non enim videtur integra perſona.

14 Circa tertiam qualitatem, ſcilicet inimicitiarum, dicitur ſic, ꝙ de iure ciuili inimicus non repellitur. Ita ſentit glo. in l. qui accuſare, & pro illa inducitur, quia hoc non reperitur iure cautum. *Inimicus*

Item ex accuſatione oriuntur graues inimicitiæ. facit c. Meminimus. de accuſ. & Bar. in l. 1. ad turpil. & tamẽ de iure ciuili accuſatus recuſat accuſatorẽ ſuũ. vt di. l. is qui reus. Sed de iure canonico ſecus, vt in iuribus prꝏlleg. in glo. ſed debẽt eſſe inimicitiæ graues, & nõ leues. facit. l. ſi inimicitiæ. ff. de his quibus vt indig. & in c. cũ oporteat. de accuſ facit l. 3. in ti. ff de addi. leg. adde Ro. cõſ. 323. ꝙ in notoriis inimicus ex cauſa etiã repellitur. Itẽ colligi poteſt ſingulariter ex textu iſto, ꝙ de iure canonico adeo inimici repelluntur ab accuſatione, vt etiam contra infamatos non admittantur etiam in criminibus exceptis, & facit c. Per tuas. de ſymo. Abb. in c. cum P. manconella. de accuſ. vide ibi textum.

15 Sunt & aliæ qualitates illegitimi accuſatoris, vt mulier, pupillus, & pauper, ij regulariter non admittuntur ad accuſandum. vide. 2. q. 1. c. Prohibentur, & ff ad l. Iul. mai. l. in quæſti. Mulier. Adde Alex. conſ 14. in Oldr. conſ. 145.

16 Pupillus regulariter non accuſat niſi proſequendo iniuriã ſuam, vel parentum ſuorum. vt ff. de accuſ. l. 2. §. Pupillus. & tunc ſi eſt infans accuſat tutor nomine ſuo, & inſcribit ſe ad pœnam talionis, vt not. Bar. in præalleg. l. 2. ſi vero eſt maior infante, impubes tamen, tunc poteſt accuſare cum auctoritate tutoris; ſi vero pubes, tunc ſunt opiniones, ſed communiter videntur Doctores concludere in locis præallegatis, ꝙ requiritur ꝙ ſit in vigeſimo anno. Nam nõ admittitur in rei veritate ad denunciandum, vel ad teſtificandum in criminali, niſi in ætate. 4. q. 3. c. in teſtimonium, ſed puto ꝙ ſi exceſſerit quartumdecimum annum poſſit cum auctoritate curatoris. licet Bar. velit contrarium in præalleg. l. 2 Moueor (ait Abb.) per. l. clarum, de auct. præſtan. vbi permittitur minori accuſare cum auctoritate curatoris. *Pupillus.*

Item quiſq; admittitur ad accuſandum, qui non prohibetur, & de pubere non inuenitur prohibitum, imo conceſſum a contrario ſenſu, quia cum interdicitur pupillo, tacite conceditur puberi. Item arguitur per locum a ſpeciali. Minor vigintiquinq; annorum prohibetur

betur accuſare de adulterio l. ſi maritus. §. lex. ff. de adult. ergo in
alijs criminibus non reperitur ætas. Nec obſtat motiuum Doctorũ
iuris ciuilis in quantum ſe fundant in ſimili textu, quia maior ido
neitas requiritur in teſte, q̃ in accuſatore, quia crimina probantur
teſtibus, non accuſatoribus, ſic notat glo. in c. cum R. de off. dele.
& no. Inno. in c. cum venerabilis. de except.

Pauper.

Circa qualitatem paupertatis nota ꝙ pauper repellitur ab accu 17
ſando vtroq; iure. 2. q. 1. c Prohibentur. & in præalleg. l. qui accuſa
re cum l. ſequenti. ſed aduerte quia glo. in vtroq; loco dicit, ꝙ ſi
pauper eſt honeſta perſona, & non ſuſpecta non repellitur prætextu
paupertatis. Et dicitur pauper qui non habet in bonis quinquaginta
aureos. 2. q. 1. c. Prohibentur, & in præalleg. l. ſed dic illud proce
dere vbi eſt expreſſum, & conclude tria membra, ꝙ vbi exprimitur
in iure, ſtandum eſt expreſſioni iuris, vt in iuribus prælegatis, niſi
ceſſat cauſa ſtatuti. vbi autem non eſt expreſſum, ſed ſit de pauperta
te mentio, & tunc ſtatur vulgari opinioni in his quæ ſunt leuis prę
iudicij an ſit pauper. in his autem quæ ſunt magni præiudicij, hoc re
linquitur arbitrio boni Iudicis ſecundum qualitatem perſonarum,
& cauſæ. facit glo. in c. fi. de re. iudi. li. 6. Quæ dicit ꝙ cauſa eſt ma
gna, vel parua ſecundum qualitatem perſonarum. Nam magnus dõ
minus iudicaretur pauper ſi tria millia floreñ. in bonis, & plebeius iu
dicaretur diues. ar. in c. de cauſis. de off. deleg. Adde Ro. conſ. 372.
Petrus Anchar. conſ. 407.

Quis pauper. *Vulgari opinioni quando ſtandum.*

Hodie quaſi vbiq; ceſſauit modus procedendi per viam accuſatio 18
nis. Nec mirum (ait Boſſius in pract.) quia defecit ex conſuetudi
ne id, vnde eueniebat, vt ſine accuſatore nemo condemnaretur,
pœna ſcilicet talionis, ſecundum Bar. in l. Athleta. §. calumniator.
ff. de calumnia; Proceditur autem maxime in cauſa fidei per viam
denunciationis, cũ ſit modus ordinarius vt in c. licet Heli. de ſimo.
& in l. ea quidẽ C. de accuſa. & in l. Dinus. ff. de cuſto. & exhib. reo.

Accuſationis via quare ceſſauit.

Et primo ſciendum, ꝙ interdũ proceditur ſuper denunciatione, 19
vt etiam ſit ſuper accuſatione, vel inquiſitione; aliquando propter
denunciationem uia inquiſitionis, vel ex indicio ſolum, quod ori
tur ex dicto denunciantis, vel ex alio. Primo caſu loquitur hæc ma
teria, quia ſic intelligitur, dum dicitur quod etiam proceditur via
denunciationis ſicut per alios modos. Secundo caſu, non tamen ẽt
largo modo, dicitur procedi via denũciationis, & iſte ſecundus mo
dus eſt ille, qui quotidie eſt in vſu, quia ad denunciam conſulum
villarum, vel cuſtodum proceditur via inquiſitionis. Primo caſu
quando proceditur ſuper denunciatione, denunciator habetur lo
co accuſatoris, & ideo ordinarie non poteſt eſſe teſtis. Ordinarie
dixi propter dictum Abb. in c. in omni. de teſt. qui dicit ſic. Cre
ditur denuncianti etiam ſuper crimine denunciato, vt habeatur

Denunciator, et teſtis.

in

in numero teſtium, dummodo non ſit tale crimen in quo per denunciationem ſequatur depoſitio. Pone exemplum in c. Inquiſitionis. de accuſ. Hanc lectionem ſentit Vinc. hic quaſi velit ꝙ ſi agatur ad correctionem, ſeu ad pœnitentiam ad peccatum impediendum, computetur in numero teſtium, ſecus ſi ad naturalem pœnam delicti directe, vel indirecte infligendam. Hanc lectionem videtur ſequi Ant. de Butr. qui dicit, idem eſſe quod agitur ad illuminationem fidei. & infra ibidem ſubiungit; Et per hoc concludo, ꝙ litera non ſit reſtringenda quando agitur de ſtricta denunciatione; in qua oportet monitionem præcedere, ſicut communiter videntur Doctores intelligere, licet diuerſificent in modo, ſeu ſubiecto probandi. ſed intelligo generaliter, quod ſatis probat vltima auctoritas in fine c. poſita. & c. præcipue 11. q. 3. Et not Io. And. Hic enim poterit Iudex facere illas denunciationes, & computari in numero teſtium ſi erit neceſſe, & finaliter procedere, vt Iudex, vt di. c. Præcipue. Cum enim non agatur ad pœnam, ſed ad pœnitentiam, ſufficiunt probationes minus ſufficientes, vt notat glo. 2. q. 1. c. Multi. Hæc Abb. qui, & in c. In omni. de teſti. addit dicens, Probationibus alijs deficientibus, cum iuramento admittitur pro teſte denuncians, niſi aliud ſuadeat qualitas negotiorum, ſeu perſonarum, vt in c. fi. de iureiur.

Secundo caſu habetur loco teſtis vt di. c. licet Heli. & ita Bar. in di. l. Diuus, & in l. 1. §. cura. ff. de off. præfc. vrb. Alex. conſ. 1. vol. 3. Cæpol. conſ. 40. Bal. in c. in omni. de teſta. vbi dicit, ꝙ eſt iſte denũciator bonus teſtis, ſi vidit ſicut alius, & vti teſtis deponit, cæterum ſi tantum refert exercens officium ſuum, propter officium ſuſceptũ, ſufficit ad inquirendum. Et hæc eſt opinio communis Doctorum. *Denunciator quando ſit teſtis bonus.*

ADORATIO.

Adoratio hæreticis facta, ideſt reuerentia, quæ ſanctis viris exhiberi ſolet, eis exhibita maximam ſuſpicionem de hæreſi inducit, vt in c. accuſatus, de hære. li. 6.

ADMINICVLA.

Adminicula ad crimen committendum ſunt præuiæ diſpoſitiones, vt in crimine fornicationis, tactus, riſus, iocus, oſcula, & ſimilia. hæc cum fama, & teſte de auditu faciunt perfectam probationem, Abb. in c. ex parte, de tempo. ord.

ADVOCATVS.

1 Aduocatus non datur facinoroſis. l. per omnes. c. de defend. ciui. Bal. in c. ex parte. de temp. ord. & maxime hæreticis. vt in c. ſi aduerſus. de hære. maxime cum conſtat illum eſſe hæreticum, quando

quando tamen reis conceduntur defenſiones, aduocatus etiam eis eſt concedendus, vir vtiq; iuris peritus, & fidei zelator, & pari forma procurator, ac proceſſus totius copia, ſuppreſſis tamen nominibus teſtium, ac deponentium, vbi inquiſitor in conſcientia ſua videat eiſdem grauem iacturam, ſeu periculum imminere, ſi ipſorum nomina proderentur, propter potentiam delatorum. Vbi autem tale periculum non videatur imminere, ſunt huiuſmodi nomina delato exprimenda, iux. c. ſtatuta. de hære li.6. Verum hic intelligas nō tantū potentiā generis, ſed etiā potentiā pecuniæ .vel maliciæ, grauius enim periculū immineret teſtibus, ſi eorū nomina proderētur homini delato minus generoſo, ſed malicioſo, ac ſtipato ſatellitibus, q̃ diuiti generoſo, ſed Deum timenti, qui non vult nec ſe, nec ſua perdere, & hæc experientia ſolertes quotidie reddit Inquiſitores. Quare quando conceduntur teſtium publicationes, multum eſt delati conditio conſideranda, an ſcilicet ſit malicioſus, vel ſimplex, pauper, vel diues, habens ſocietatem hominum peruerſorum, & ſimilia. Nec putet delatus in cauſa fidei teſtes a Iudice faciliter eſſe repellendos, cum ſoli inimici capitales repellantur, vt infra in verbo, Inimici, & in verbo, Teſtis, dicetur.

Non prodātur nomina teſt.

Potētia maliciæ.

Aduocatus, vel cauſidicus ſalua conſcientia ad veritatem tacendam in iudicio reum inſtruere nō poteſt, Doct. in c.1. de teſt cogen. 2

ALIENATIONES.

Alienationes bonorum in fraudem fiſci, & maxime officij ſanctæ Inquiſitionis, quia multoties fiunt ab hæreticis, nota q̧ tales alienationes, ſeu obligationes poſſunt, ac debent reſcindere tā Epiſcopi, q̃ Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ac res alienatas a poſſeſſoribus reuocare, quia a die commiſſi criminis bona ipſorum hæreticorum ipſo iure fuerunt confiſcata, & delata in fiſcum, & ex tūc fuit ſibi a iure omnis adminiſtratio interdicta, & ſic alienatio, & obligatio. Hoc enim dicitur in crimine læſæ maie. vt C.ad l. iul.maie. l. Quis quis.§.emancip & §. damnationes, & l.fin. Multo ergo fortius in hoc immaniſſimo crimine, vt c. vergentis. de hære. & eo. in c. cū ſecundum leges li.6. & ibi vide Petrum de Anchar. Quamuis incorporatio in fiſcum demum fiat poſt ſententiam Inquiſitoris, per quā damnat illum de hæreſi, & declarat bona illa confiſcata fuiſſe, vt . ff. de iure fiſci. l.Imperator noſter. Et iſta incorporatio, ſeu exequutio confiſcationis fit per Iudicem Eccleſiaſticum, ideſt per Epiſcopum, vel Inquiſitorem, vel etiam per Iudicem ſecularem, ſi de hoc per Epiſcopum, vel Inquiſitorem fuerit requiſitus, & non aliter. Et cum igitur a die commiſſi criminis bona fuerint cōfiſcata, & ei fuerit adminiſtratio a iure interdicta, non eſt mirum ſi facta per eum ſuper diſpoſitione bonorum ſuorum poſt commiſſum crimen, & interdictam 1

Reſcindi q̃ debent alienationes.

Incorporatio bonorū rei per quē & quādo fieri debent.

ctam adminiſtrationem non teneant, ſed veniant retractanda, ita ꝙ etiam emptores talium bonorum precio priuantur, ſecundũ Arch. vbi ſupra. licet benignius ſecundũ Dynũ poſſit dici & ſic. Quia aut extat preciũ dictorũ bonorũ alienatorũ, vel aliud loco precij, aut nõ, ſed eſt conſumptũ, ſi eſt conſumptũ nõ reſtituitur, & hoc caſu poteſt intelligi Anchar. ſi autem adhuc exiſtat, tunc bonæ fidei emptori reſtituitur, & non alij. vt. ff. de his quæ infra. l. ſi debitor, & l. ſi quando. Quando autem hæreticorum bona ſunt confiſcata, & ſunt ſub diuerſis dominijs, vide Anchar. in c. cũ ſecundũ leges de hære. li. 6.

Adde ſuper præſcriptionibus bonorum hæretici poſt mortem inuenti ſic diſtinguendo. Ille de cuius bonis quæritur, vel reputabatur catholicus tempore mortis ſuæ, vel non. Si reputabatur catholicus, eius ſucceſſores vniuerſales, & ſingulares iuris, & rei pſcribũt vniuerſa bona defuncti ſpacio quadraginta annorum, ſi tamen ſint catholici, & iuſtum titulum habeant, ſcilicet per legitimam ſucceſſionem, vel per emptionem iuſtam. Adde & tertium, ꝙ bonam fidẽ habeant, & ꝙ diutinam, & non interruptam poſſeſſionem habuerint per totum tempus quadraginta annorũ. In ſecundo vero caſu quando defunctus de cuius bonis agitur, modo hæreticus deceſſiſſet, nõ reputabatur catholicus tempore mortis ſuæ, dicitur ꝙ ſi cætera præmiſſa concurrant, quadragenalis tamen præſcriptio non habebit locum. quia illa præſcriptio demum permittitur, vbi defunctus reputabatur catholicus tempore mortis, ergo vbi non reputabatur catholicus, inhibetur, iuxta illud. Quod de vno permittitur, de cæteris prohibetur. ff. de iudi. l. cum Prætor, & c. Nonne. de præſump. vnde ſi quadragenalis non vindicat ſibi locum, neq; centenaria locum habebit, quia a tempore commiſſi criminis bona fuerunt delata in fiſcum, vt iam ſupradictum eſt. Melius tamen, ac verius videtur dicere, ꝙ licet bona talis hæretici fuerint delata in fiſcum, a die commiſſi criminis, quia tñ publicata nõ fuit ſentẽtia ſuper huiuſmodi confiſcatione cẽtenaria nõ habebit locũ. vt C. de ſacroſan. Eccl. Authen. ſi quas. Et c. 2. de præſcrip. li. 6. vide inferius in verbo, Fiſcus. *Poſt mortẽ hæretici.*

A L I M E N T A.

Alimenta, & litis expenſæ dandæ ſunt filijs contradicentibus ratione legitimæ, & vxori ratione dotis, donec fuerit iudicatum l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. deb. ibi etiam vide Bal. & Alex. in l. Alimenta, in vlt. q. c. de nego. geſtis. Et Bal. in l. qui ſint. col. 2. C. de bon. quæ li. 6. facit l. ſi inſtituta §. de officioſo. ff. de offi. teſta. vbi textus dicit, ꝙ filius pupillus litigans ſuper hæreditate patris, interim debet habere alimenta, Facit etiam textus qui quotidie allegatur in l. fin. c. de ord. cogn. vbi etiam aduerſario dantur vltra alimenta expenſæ litis, ex quo glo. ibi dicit, ꝙ ſi ſubditus agat contra

C. prælatum

prælatum, interim debet ali, & allegat multa iura ſimilia. Vide Boſſium in pract. tit. de alimentis præſtañ. vxori. Quæ autem alimenta ſint petenda, & danda, vide textum in l. ſi quis a liberis. §. ſed ſi filius. ff. de libe. agno. qui dicit iudices pro modo facultatum iubebunt illum ali, ita tamen vt non habeat aliud vnde ſe alat. Bar. in l. ſi libertis, ſcilicet manumiſſis. ff. de ali. & cib. leg. Alex. conſ. 72. col. 4. vol. 5. Vide Boſſium in pract. vbi ſupra nu. 14.

AMATORIVM POCVLVM.

AMatorium poculum dans ſine dolo, ad metallum damnatur. in l. ſi quis aliquid. § qui abortionis. ff de pœnis. Salic. in l. 1. col. 2 C. de ſicarijs, & ſi ſequitur mors, imponit pœnam vltimi ſupplicij. ſi autem continet aliquid ſapiens hæreſim, ſecundum qualitatē ſuſpicionis debet abiurare, & puniri, vt infra in verbo, Suſpicio. Vide infra. in ver. Pocula.

AMICVS.

AMicus inimici capitalis ſuſpectus habetur, Bart. in l. ſciendum. §. ſi accuſatio. C. de legationibus. Bal. in l. ſi quis nu. 8. c. de teſti. & Bart. in l. qui iuriſdictioni. nu. 7. de iuriſd. omni. iud.

APPELLARE, ET APPELLATIO.

1 APpellare hæretico quandoq; licet, ante ſcilicet diffinitiuā ſententiam, videlicet quando grauamen eſt in proceſſu cauſæ, quia nulli neganda eſt legitima defenſio. 2. q. 6. c. 2. & 3. Sed pro clariori huius materiæ dilucidatione, nota ꝙ & ſi quilibet ſe grauatum ſentiens regulariter poſſit appellare. vt C. de appell. l. 2. & 2. q. 6. c. 2 & c. placuit, & c. dubius. de appell. & c. cordi. eodem li. 6. in cauſa tamen fidei ſecus eſt, ſcilicet poſt latam ſententiam diffinitiuam, & condemnationem, quia iam conſtat ipſum eſſe hæreticum, & hæreticis ademptum eſt beneficium appellandi, & hoc caſu intelligenda eſt conſtitutio Frederici Imperatoris, quæ incipit, Commiſſi, & extrauagans Innocentij quæ incipit, Nouerit vniuerſitas. §. Itē proclamationes. & patet in c. vt Inquiſitionis. de hæreti. li. 6. Sed ſi pendente iudicio quis indebite opprimatur, vel grauetur, bene poterit a grauamine appellare, quia ante ſententiam nondum conſtat ipſum eſſe hæreticum, & ſic communi iure, vt quilibet, appellabit de grauamine per iura præallegata. Sed eo caſu ad Papam tantum appellabit, non obſtante ꝙ Inquiſitor videatur datus, vel delegatus a ſuo prouinciali, vel generali, & per hoc videatur ad ipſum Prouincialē, ſeu Generalē tamq̄ ad ſuperiorē in hac cauſa appellare, quia iſte nō dat, nec delegat Inquiſitori iuriſdictionē, cū ipſe illā non habeat, ſed ſolū habeat a Papa, & non habeat ab eo, vt. ff. quod cuicūq; vnum.

In cauſa fidei quando appellare licet.

Exēptus & non exēptus appellans.

vnũ. l. Itẽ eorũ. §. Si Decuriones. ff ꝙ cuiusc. & c. per hoc. de hære. li. 6. ſi vero appellatur a proceſſu Epiſcopi, dic ꝙ aut ille contra quẽ proceditur, erat exemptus, & ſic cognoſcebat contra eum ex iuriſdictione extraordinaria, & ſic appellandum eſt ad Papam, Aut inquiſitus non erat exemptus, & ſic ordinaria iuriſdictione cognoſcebat, & tunc poteſt appellari ad proximum ſuperiorem, puta ad Metropolitanum, vel etiam omiſſis medijs ad ipſum Papam. vt c. ſi duobus, & c. Dilecti. de appell. & 2. q. 6. c. Quotiens & c. Ad Romanam.

2 Appellatione igitur ſibi præſentata Inquiſitor ſine turbatione, ac animi motu debet copiam appellationis petere, proteſtans verbo ꝙ nõ currat ſibi tempus, & cum tradita ſibi fuerit copia ipſius appellationis, Inquiſitor adhuc habet duos dies ad reſpondendum, & poſt hos adhuc triginta ad apoſtolos exhibendos, & licet ſtatim poſſit reſpondere, & apoſtolos dare, tamen vt cautius procedatur, melius eſt aliquem terminum, vel decem, vel viginti, vel vigintiquinq; dierum ad dandum eidem pariter & recipiendum apoſtolos quales dare decreuerit aſſignare, cum poteſtate prorogandi infra tempus iuris, & infra tempus aſſignatum diligenter attẽdere, & diſcutere cauſas appellationis, ſeu grauamina allegata. Et ſi videt, habito bono conſilio peritorum, ꝙ iniuſte & indebite delatum aggrauauit, ad ſe defendendum illum non admittendo, vel ſine Epiſcopo, vel eius Vicario eundem delatum quæſtionandum pronunciando, vel ſimilia faciendo, adueniente termino aſſignato corrigat errorem ſuum, & reducat proceſſum ad punctum, & ſtatum in quo erat quãdo defenſiones ille petiit, vel terminum ad interloquendum aſſignauit, & ſimilia, vt tollat grauamen, quo ablato procedat prout ante, quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua, fit nulla, iuxta c cum ceſſante. de appell. Attendat autem circumſpectus, & peritus Inquiſitor, ꝙ quædam ſunt grauamina reparabilia, vt ſunt illa de quibus dictum eſt ſupra, & tũc habet locum modus prædictus. Quędam autem ſunt irreparabilia, vt pote ſi delatus fuit iam quæſtionatus realiter, & de facto, & hæc nequeunt reparari, nec reuocari, & tunc non habet locũ modus prædictus, ſcilicet reducere proceſſum ad ſtatum in quo fuit quando grauamen tale fuit irrogatum. Attendat etiam Inquiſitor ꝙ licet a die reſponſionis habeat triginta dies ad exhibendum apoſtolos iux. c. reprehenſibilis, de appell. & poſſit petenti apoſtolos aſſignare vltimum diem iuris, ſcilicet trigeſimum ad apoſtolos recipiendos, tamen ne videatur, ꝙ velit vexare delatũ, & de vexatione indebita reddat ſe ſuſpectũ, & ne videatur cõfirmare grauamẽ ſibi impoſitũ propter quod appellatũ fuit, melius eſt ꝙ aſſignet infra tẽpus iuris terminũ competentẽ, vt pote decẽ, vel viginti dierũ, & poteſt poſtmodũ (ſi expediẽs iudicauerit) adueniẽte termino ꝓrogare, dicẽdo ſe fuiſſe alijs negotijs fidei implicitũ, vel hmõi.

Terminus, ad dandos, vel recipiẽdos apoſtolos.

Grauamina reparabilia.

Modeſtia ſemper vtẽdum.

Ad dãdos, & recipiendos apoſtolos. Attendat etiam Inquiſitor, ꝙ quando præfigit terminum appellanti, & apoſtolos petenti, ꝙ non aſſignet ſolum ad apoſtolos dandos, ſed dandos pariter, & recipiendos, ꝙ ſi aſſignaret ad dandum, tunc Inquiſitor a quo appellatur haberet eis mittere. Aſſignabit ergo appellanti terminum, ideſt talem diem, talis menſis, & talis anni, ad dandum, & recipiendum ab Inquiſitore apoſtolos tales quales decreuerit ſe daturum. 3

Attendat etiam Inquiſitor, ꝙ in aſſignatione termini non dicat reſpondendo, ꝙ dabit apoſtolos negatiuos, vel affirmatiuos, ſed vt poſſit plenius interim deliberare, dicet, ꝙ exhibebit tales quales decreuerit exhibendos. 4

Attendat etiam Inquiſitor, ꝙ in aſſignatione huiuſmodi termini appellanti, vt tollatur omnis cautela, & prouideatur aſtutiæ, & maliciæ appellantis, aſſignet locum in ſpecie, diem, & horam, vt pote, ꝙ aſſignet diem vigeſimum menſis talis, anni præſentis, hora veſperarum, vel tertiarum, in camera ipſius domini Inquiſitoris, in conuentu fratrum prædicatorum, talis ciuitatis, tali appellanti ad dandũ, & recipiendũ apoſtolos tales quales tunc decreuerit exhibẽdos. 5

Cautela ad uertenda. Attendat etiam circunſpectus Inquiſitor, ꝙ ſi ipſe decreuerit in animo ſuo detinere delatum crimine requirente, & iuſtitia exigente, in termini aſſignatione ponat, ꝙ aſſignat talem terminum ad dãdum, & recipiendum ab eodem apoſtolos, de quo ſit in poteſtate Inquiſitoris appellantem libere retinere, datis prius tunc ſtatim apoſtolis negatiuis, alias non. 6

Attendatq; Inquiſitor, ne aliquid innouet circa appellantẽ, ipſum capiendo, vel quæſtionando, ſeu a carcere liberando, vel ab hora qua fuit eidem appellatio præſentata, vſq; ad horam qua tradidit apoſtolos negatiuos. Quando vero delatus dubitat, ꝙ contra eum feratur ſententia, quia conſtat ſibi de culpa ſua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt ſic ſubterfugiat Inquiſitoris iudiciũ. 7

Exhibitis igitur apoſtolis negatiuis Inquiſitor cõtinuando ipſum ſuum officium exequatur, mandando eundem capi, ſeu detineri, vel ipſum arreſtando. vel terminum ad comparendum corã ſe eidẽ aſſignando, vel aliquid ſimile, propter quod appareat, ꝙ non deſinit eſſe iudex, continuabitq; proceſſum ſuum contra appellantem, quouſq; per iudicem, ad quẽ fuit appellatum, ſit prohibitus ꝙ non procedat. Caueat tamen Inquiſitor, ꝙ nullam nouitatem faciat erga appellantem, ſcilicet ipſius perſonam, nec ipſum capiendo, nec ſi captus erat a carcere liberando, nec alias ab hora qua fuit ſibi præſentata appellatio, quouſq; eidem appellanti apoſtolos tradiderit negatiuos, ſed extunc (vt iam dictum eſt) poterit, ſi iuſtitia hoc requirat, quouſq; ſit prohibitus a iudice ad quem fuerat appellatum, & tunc cum proceſſibus clauſis, & ſigillatis, & cum fida, & tuta cuſtodia, 8

ſtodia, prius (ſi opus fuerit) habita idonea cautione, remittet eum ad iudicem antedictum.

9 Si autem exhibere decreuerit apoſtolos affirmatiuos, & reuerentiales appellãti, aduertat Inquiſitor, ꝙ ſtatim traditis apoſtolis reuerentialibus appellanti, in cauſa illa pro qua ille appellauit, ipſe Inquiſitor deſinit eſſe Iudex, nec poteſt amplius de illa cognoſcere, niſi cum ſibi remiſſa per Summum Pontificem fuiſſet. Quare de cauſa illa ſe amplius non intromittet, ſed mittet dictum appellantem per modum prædictum ad Dominum Papam, aſſignando eidem terminum competentem, vt pote vnius menſis, duorum, vel triũ, quatenus interim poſſit ad illum ſe præparare, recipiatq; ab eo de comparendo, & ſe præſentando in Romana curia infra dictum terminũ idoneam cautionem, vel ſi appellans non poteſt illam præſtare, mittatur cum fida, & tuta cuſtodia, vel obliget ſe melius quo poterit, quatenus infra terminum ſibi aſſignatum in Romana curia præſentialiter Summo Pontifici, vel per ſe non ſtabit, præſentabitur. *Quando iudex deſinit eſſe iudex.*

10 Si autem Inquiſitor habet aliam cauſam, ac procedit contra illũ in alia cauſa in qua delatus non appellauit, in ipſa cauſa Inquiſitor iudex remanet prout ante, etiam ſi poſt admiſſam appellationem, & datis apoſtolis reuerentialibus ipſe appellans accuſatur, vel denunciatur Inquiſitori de alijs hæreſibus, vel criminalibus, de quibus non agitur in cauſa pro qua appellauit, non deſinit eſſe Iudex. Imo poteſt procedere ad ſe informandum, & teſtes examinandum libere, prout prius, & finita prima cauſa in Romana curia, vel ad Inquiſitorem remiſſa, poteſt procedere libere in ſecunda. Vide Abb. in c. cum nobis olim. de elect. *Nota de appellante.*

APOSTATA, ET APOSTASIA.

1 Apoſtata ſiue apoſtaſia triplex inuenitur, ſcilicet ab ordine, a ſtatu regulari, & a veritate fidei chriſtianæ. Qui primo modo apoſtatant, non deuiant a fide credendorum, quia nec hæretici ſunt, vt ſic, nec ſubſunt iudicio Inquiſitoris. Qui vero ſecundo modo apoſtatant, ex eo ꝙ ſic apoſtatant, etiam a fide non deuiant, quia nec hæretici ſunt, nec per conſequens ſubſunt iudicio Inquiſitoris. Quia vero tales apoſtatæ a regulari tramite deuiant, ſunt excommunicati. C. vt periculoſo. Ne. cler. vel mo. li 6. Si enim in excommunicatione illa, vel apoſtaſia per annum animo indurato perſiſtant ad Religionem redire negligentes, & euidenter de hæreſi ſunt ſuſpecti, vt in c. grauem. de pœnis, & de fide reſponſuri citari poſſunt, & per Epiſcopum, vel Inquiſitorem contra eos poteſt procedi cõiunctim, vel diuiſim, prout dicetur infra in verbo, Inquiſitor, & in verbo, Hæreticus. *Apoſtatæ de hæreſi ſuſpecti.*

Qui vero tertio modo apoſtatæ ſunt, eo ꝙ a fide catholica deuiauerunt,

uerunt, hæretici, imo infideles habendi ſunt, & ſi haberi poſſunt, fiat de eis ſicut de cæteris hæreticis, quia ſi nolunt reſilire, tamq̃ hæretici inpœnitentes tradũtur brachio ſæculari. Si autẽ redire velint, recipiantur tamq̃ hæretici pœnitentes, iuxta c. ad abolendam. de hære. Concordat Rai. de apoſtatis. c. reuertentes ab apoſtaſia, cũ fuerint hæretici, tamq̃ reuertentes ab hæreſi ſunt recipiendi. Illi vero qui metu mortis fidem negant, & erroribus non credunt, licet veri hæretici non ſint, cum non habeant, nec habuerint errorem in mẽte, iudicio tamen Eccleſiæ, quæ debet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici ſunt habendi. Non enim metus mortis cadens in conſtantem virum ad fidem Chriſti abnegandam eſt ſufficiẽs cauſa, quia ſanctius eſt mori q̃ Chriſtum abnegare, vel veſci de idolotitis, dicit Auguſtiuus, & recitantur 3. q. 4. Rai. de apoſt. §. circa Diuus Tho. 2. 2. q. 12.

Metu mortis fidem negantes

De tranſeuntibus autem, ſeu redeuntibus ad externos ritus duo ſunt notanda. Primum erit de tranſeuntibus, ſeu redeuntibus ad ritum Iudæorũ, ſecundum erit de tranſeuntibus ad ritũ Saracenorũ. 3

Ad externos ritus redeuntes.

Circa primum nota, quod chriſtiani, vel conuerſi ex Iudæis & effecti Chriſtiani, ſi poſtmodum Chriſti fide abnegata redeunt ad Iudæorum ritum, & vere hæretici ſunt dicendi, & vt tales ſunt iudicãdi, & puniendi, ita ꝙ ſi volunt redire ad eccleſiam, & ſectam abiurare, ſunt ad miſericordiam admittendi, ſi autem non, tamq̃ inpœnitẽtes hæretici per prælatos, & Inquiſitores ſunt curiæ ſæculari relinquendi animaduerſione debita puniendi. vt in c. contra chriſtianos. de hære. li. 6. Et per conſequens ſupradictis pręſtantes auxilium, vel fauorem, hæreticorũ fautores ſunt iudicandi, vt in di. c. contra Chriſtianos. imo etiam Iudæi qui talibus ad hoc conſilium, auxilium, vel fauorem præſtant ꝙ tales tranſirent, vel redirent ad dictum ritum, tales (inq̃) Iudæi fautores hæreticorum ſunt iudicandi, & vt tales ſunt per ordinarium, & Inquiſitorem puniendi, vt in Extrauaganti Nicolai Quarti patet, quæ incipit, Turbato corde audiuimus.

Iudæi fautores Hæreticorum.

Quo vero ad tranſeuntes, vel redeuntes ad ritum Saracenorum tria ſunt notanda. Primum quorum eſt, ꝙ tales tranſeuntes, vel redeuntes ad dictum ritum hæretici ſunt habendi, vt in c. contra Chriſtianos. de hære. li. 6. Secundum eſt, ꝙ Chriſtiani eis præſtantes ad hoc conſilium, auxilium, vel fauorem, fautores hæreticorum ſunt, & vt tales per Epiſcopum, & Inquiſitorem puniendi, vt in præalleg. c. contra chriſtianos. Tertium eſt, ꝙ Saracenis prædictis præſtantes ad hoc vt tranſirent ad huiuſmodi ritum, conſilium, auxilium, vel fauorẽ, ſunt fautores hæreticorũ, & vt tales puniẽdi ſunt ꝑ prælatos, & Inquiſitores, vt in extrauag. Greg. 11. q̃ incipit. Ad modũ dolẽtis. 4

Ad Saracenos tranſeũtet.

Apoſtaſia etiam incurritur per adorationem dæmoniorũ ſiue explicitam ſiue implicitam. vt 26. q. 7. c. Non obſeruatis. Pro quo nota 5

ex Diuo Tho. ſecundo. ſent. di. 7. ar. vlt. in corp. q. 5. ꝙ ea quæ ſunt ſuper facultatem humanam, & naturæ, a ſolo Deo ſunt requirenda, & ideo ſicut grauiter peccant, qui illud quod eſt Dei creaturę impẽdunt per idololatrię cultũ, ita etiam grauiter peccant qui ea quæ a Deo expetenda ſunt, auxilio dæmonis imploranda quærunt, & huiuſmodi eſt vaticinatio de futuris, vt dicitur Eſai. 8. Nunquid non populus a Deo ſuo requiret viſionem pro viuis, & mortuis? Et ſimiliter etiam in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonum expectatur. In omnibus enim eſt apoſtaſia a fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus ſi inuocatio ei fit, vel facto aliquo etiam ſi ſacrificia deſint. Non enim poteſt duobus dñis ſeruire, vt dicitur Matthęi 6. Hęc Diuus Tho. vbi ſ. Ex his clare patet, ꝙ inuocare dæmones ẽt ſine ſacrificatione eſt apoſtaſia a fide, & per cõſequens hęreſis, longe ergo plus cũ ſacrificio. *Apoſtaſia a fide quãdo.*

Albertus & ipſe 2. ſent. di. 7. ar. vlt. ait dicendum, ꝙ in talibus ſemper eſt apoſtaſia verbi, vel operis. ſi enim inuocationes, coniurationes, ſacrificia, fumigationes, & adorationes fiant, tunc aperte pactum initur cum dæmone, & tunc aperte eſt apoſtaſia ibi oris, ſi autem non fit niſi opere ſimplici, tunc eſt apoſtaſia operis, quia illud opus expectatur a dæmone, & cũ expectatur aliquid ab ipſo, vel aliquid percipere per illum, ſemper eſt fidei contumelia, & ideo apoſtaſia. Hæc Albertus.

Petrus de Tarantaſio ſuper quarto ſent. & ipſe dicit. Quamuis liber ꝑditus ab homine requiri poſſit, nõ tñ a dæmone, quia dæmon interrogatus nõ reſpõdet ſemper talibus niſi per quædã pacta, & venerationes, & adiurationes, ac inuocationes illicitas. Hęc ille. Idem in eodem loco aſſerunt ſanctus Bonauentura, & Alexãder de hales. *Inuocationes dæmonũ quando apoſtaſiam ſonant.*

Et Canoniſtæ idem confirmant. Nam Io. And. ſuper c. accuſatus. §. ſane. de hære. li. 6. ſic dicit. Sicut eſt circa aras idolorũ nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, dęmones cõſulere, eorumq; reſponſa & c. 26. q. 2. c. Hi qui. & q. 4. c. Igitur. vel aſſociant ſibi per ſortes exercendas hæreticos, vel faciunt prædicta cum ſanguine Chriſti, vel in ſortibus, vt poſſint habere reſponſa puerorum rebaptizatorum, vel his ſimilia.

6 Archid. etiã ſuper eodem. c. &. §. dicit ita, ſaperent, vt 26. q. 4. c. 1. vbi Arioli. vt qñ aliqui faciũt aliqua, vt habeãt reſpõſa à dæmonibus, vt eodẽ. q. 2. c. Hi qui. Nã tales multo magis peccant, q̃ in caſu poſito ſupra. eo. c. §. ille. Et magis hoc videtur hæreticum, q̃ illud.

Vlricus etiam in quæſtione quã facit an Io. de Polliaco qui dedit pocula amatoria mulieri, ſit ſuſpectus vehementer, in conſ. 206. ſic dicit. Nũc ergo videndũ eſt, an dare pocula amatoria mulieri hæreſim ſapiat manifeſte. Et videtur ꝙ ſortilegia ſimplicia, vel ẽt pocula amatoria, vel propter conſcientiã hoſtiã nõ cõſecratã, vt cõſecratã *Pocula amatoria miniſtrare.*

ſumere

ſumere, ſapiant hæreſim manifeſte, vt apparet ex criminum diſtin ctione, & pœnarum impoſitione. Et de primo apparet in Rubrica, & in nigro de ſortileg. & c. accuſatus. de hære. li. 6. De ſecundo ha betur in c. de homine. de celebr. miſs. De tertio habetur. ff. de pœ nis. l. ſiquis. §. Qui abortionis. Imagines vero facere ad amorem mu lierum, licet hoc indubitanter ſecundum Auguſt. 10. de ciui. Dei ad dæmones pertineat ludificatores animarũ ſibi ſubditarũ, ſicut etiã habetur ex Diuo Tho. 2. 2. q. 89. de ſuperſtitionibus obſeruationũ, dæmonia tamen inuocare, eis nefarias preces emittere, & funeſta ſacrificia afferre, hiſq; celebritatibus eorum reſponſa expectare, vi detur hæreſim manifeſte ſapere, vt 26. q. 7. c. Quod genus.

Imagines facere ad amorem.

Inuocare vero dæmonia, & eorum reſponſa expectare ad ſciendũ futura, & hoc hæreſim ſapit manifeſtam, quia creaturæ attribuitur quod eſt creatori proprium, iuxta illud Eſaiæ 41. anunciate nobis quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quod Dij eſtis.

Ad tentandam pudicitiam.

Si vero dæmones inuocantur ad tẽtandum pudicitiam mulieris, 7
quia vocantur ad id quod eſt proprium eis, ſcilicet tentare, vnde in Euangelio tentator dicitur, licet hoc facere ſit turpe, fœdus, & mor tale peccatum, tamen non cenſetur hæreſim manifeſte ſapere, & ma xime cum inuocatio procedit per modum imperii, & non adoratio nis. Si enim adorare dæmonem eſt hæreticũ, vel ſapit hæreſim ma nifeſte, hoc non eſt propter perſonam, ſed propter vitium. Vbi ergo maius vitium ſicut eſt in adoratione diaboli, maius eſt peccatum, vt habetur in c. accuſatus, de hære. li. 6. Hæc Vlricus.

Gulielmus de montelugduno ſuper prædicto verbo, Saperent, ſic dicit, Saperent, ſicut ſacrificia offerre dæmonibus, vel prædicta com mittant cum corpore Chriſti, vel eius ſanguine. 26. q 2. c. hi qui.

Magicã artẽ exercentes.

Tertio eadem concluſio probatur ex determinatione Eccleſiæ. Nam 26. q. 5. c. Epiſcopi. ſic dicitur, Epiſcopi, eorumq; miniſtri om nibus modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſum, & a zabulon in uentum ſortilegium, & magicam artem, ex parochiis ſuis penitus eradicent. Et ſi aliquem virum, aut mulierem huiuſmodi ſceleris ſectatorem inuenerint turpiter dehoneſtatum, de parochijs ſuis eii ciant. Ait enim apoſtolus, Hæreticum hominem poſt primam, & ſe cundam correctionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt. quia huiuſ modi ſubuerſi ſunt, & a diabolo captiui tenentur, qui relicto creato re ſuo diaboli veſtigia quærunt, & ideo a tali peſte debet mundari eccleſia. Ex his apparet, ꝙ magicam artẽ ſectantes, vel hæretici ſunt habendi. Sed dæmones inuocantes, & eiſdem ſacrificantes ſunt in hoc magicam artem ſectantes, ergo vt hęretici ſunt ab eccleſia ha bendi, & vitandi. Et ſequitur illud etiam non omittendum, ꝙ quæ dam ſceleratę mulieres retro poſt ſatanam conuerſæ dæmonum il luſionibus, & phantaſmatibus ſeductę credunt, & profitentur cum

Dæmones inuocãtes

Diana

Diana Paganorum Dea nocturnis horis, & innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias,& multa terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio tranſire, eius iuſſionibus obedire velut dominæ, & cæteris noctibus ad eius ſeruitium euocatis. Sed vtinã hæ ſolæ in ſua perfidia perirent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitũ traherẽt. Nam & innumera multitudo hac falſa opinione decepta talia vera eſſe credentes, a recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluũtur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur. Quapropter ſacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent hæc omnia eſſe falſa, & non a diuino, ſed a maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Hæc ibi.

Si ergo iſtæ mulieres de quibus non conſtat, ꝙ ſacrificia offerant dæmonibus inuocatis, perfidæ, & infideles, ac recta via declinantes in præfato decreto dictę, & habitę ſunt, quia chriſtianum a recta fide deuiare, & infidelitatem recipere eſt proprie hæreſi inſiſtere, quãto magis chriſtiani dæmonibus honorem exhibentes dicendi, & habendi ſunt perfidi,& infideles infidelitate chriſtiana quæ eſt hæreſis, & per conſequens hęretici ſunt habendi? Hunc articulum determinauit Io. 22. in quadam extrauaganti quæ ſic incipit. Super ſpecula. *Sacrificia dæmonibus offerentes.*

Hic conſiderandum eſt, ꝙ quæ ſupra diximus poni a Io. An. Io. mo. & ab Archi. ſuper c. accuſatus. de hære. li. 6. non ſunt ſumenda, nec intelligenda copulatiue, vt omnia ſimul iuncta ſapiant hæreſim manifeſte. ſi ergo aliquis illorum actuum fiat in honorem diaboli, vel mahometi, ſapit hæreſim manifeſte.

8 Secundus caſus ſiue ſecunda concluſio eſt, ꝙ ſi inuocans dæmonem non exhibeat eis honorem latrię, ſed tantum exhibeat honorẽ duliæ modo ſuperius explicato, & de hoc clare ſunt confeſſi iudicialiter, vel conuicti, tales non vt ſortilegi, ſed vt hæretici iudicio Eccleſiæ ſunt habendi,& perconſequens ſi reſipiſcant ab errore,& hæreſi prius abiurata, ſunt perpetuo immurandi, tamq̃ hęretici pœnitentes. Si autem non reſipiſcant, ſunt impœnitentes hęretici ferien di, vel ſi relabantur, ſunt plectendi per omnia ſicut cęteri hęretici relapſi. *Honor latriæ.*

Hæc cõcluſio quamuis ex prima parte ſatis pateat ex antedictis, poteſt tamen breuius ſic deduci. Honor duliæ alicui exhibetur dupliciter, vel duplici de cauſa. Prima eſt in ſignum ſanctitatis, & hac de cauſa Habraham, Loth, & Manne Angelos adorauerunt. Hac etiam cauſa Aſſuerus Mardochęum, & Salmanaſſar Thobiam ſuper alios honorauerunt. vt Heſter. 3. & Thob. 1. Hac etiam cauſa Angeli beati, & ſancti qui ſunt in patria, a nobis adorantur, & honorantur, honore ſcilicet duliæ. *Honor duliæ.*

9 Secunda cauſa eſt in ſignum regiminis ſiue iuriſdictionis, vel po-

D teſtatis,

teſtatis, & hac de cauſa Nathan Propheta,& Berſabee mater Salomonis adorauerunt Dauid Regem. Reg. 3.c.1. & hac cauſa etiam venerantur Pontifices, Reges, Duces, & alij præſidentes,tamq̃ vices Dei gerentes, a ſuis ſubditis, vt facto & opere oſtendant ſe credere illũ, cui talem honorem exhibent, vel ſanctum, vel Dei amicum, vel Rectorem,vel Gubernatorem per Deum conſtitutum eſſe,vt ſic Deum tamq̃ in ſibi caro, & amico, vel in vicario ſuo principaliter honorarint. Nota tamen, ꝙ cum ſancto alicui honor duliæ exhibetur, Deus in ſancto honore latriæ adoratur, & cũ Pontifex, Rex, vel Princeps honore duliæ reueretur, Deus in ſuo vicario honore latriæ veneratur. Et ideo in cuiuſuis honoribus, qui ſanctis, & Eccleſiæ Rectoribus, ac mundi Principibus exhibetur,non ipſi ſed Deus in ipſis principaliter honoratur. Exhibens igitur honorem duliæ dæmoni inuocato, facto & opere exterius conuincitur ſe corde,& mente reputare, & credere interius dæmonem fore ſanctum, & Dei amicum, & ideo ſanctitate venerandum, vel fore mundi Rectorem, & Gubernatorem a Deo conſtitutum, & ideo iuriſdictione, & poteſtate venerandum, quorum duorum vtrumq; plane eſt hæreticum, & peruerſum, quia eſt textibus ſacræ ſcripturæ contrarium, & determinationibus Eccleſiæ abſonum. Dæmon enim neq; ſanctus, neq; Dei amicus eſt, imo in culpa, & malicia obſtinatus remanet. Neq; ſimiliter in mundo a Deo Gubernator nec Rector conſtitutus, imo ſeruus captiuus,falſator,& deceptor eſt,vt in ſacris canonibus,& etiã præceptibus rationibꝰ cõſtat. quare cõuincitur,ꝙ dæmonibus honorẽduliæ exhibẽtes, nõ vt ſortilegi, ſed vt hæretici ſunt habẽdi,& puniẽdi.

Qualiter deus in creatura reueretur.

Dæmonem ſanctum reputans,

Adorantes dæmonẽ.

Tertius caſus, ſeu tertia concluſio eſt, ꝙ ſi in eorum inuocationibus, & conſultationibus dæmoniorum conſultores, ſeu inuocatores talia peragant, ꝙ non appareat manifeſte,ꝙ aliquis honor latriæ, vel duliæ exhibeatur ipſis dæmonibus inuocatis modis in ſuperioribus explicatis, vel alijs ſimilibus quibuſcunq;,tales nihilominus nõ vt ſortilegi, ſed vt hæretici iudicio Eccleſiæ ſunt puniendi, quod ſic patet. Inuocare in ſacris literis ſumitur pro actu latriæ. vnde glo ſuper illud Gen. 4. Iſte cœpit inuocare nomen domini, ſic dicit. Inuocare idem eſt quod colere,& deprecari. Item glo.ſuper illud Ro.10. Omnis quicunq; inuocauerit nomẽ domini ſaluus erit, ſic dicit.Inuocauerit ſe ſubijciendo,& colendo. Et Papias exponens quid ſit inuocare dicit. Inuocat,adorat, ſupplicat,prece poſcit. Inuocare etiã, vt actus latriæ a Deo præcipitur, pſal.49. Immola Deo ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota tua. Et alibi pluries.

Inuocare quid ſit.

Quia ergo inuocare pro actu latriæ ſumitur, & inter actus latriæ numeratur, & actus latriæ exhiberi præcipitur, & vt actus latriȩ dæmoni fieri interdicitur, ſi dæmon a chriſtiano inuocetur,vbi aliud non apparet,actus latriæ dæmoni ſi offertur, hæreſim ſapit manife

ſte,

ſte,& tales vt hæretici ſunt habendi iuxta primã concluſionẽ, nonne inuocantes dæmonem ſunt hæretici habendi? vtiq;. Ergo vt optime concluditur a Diuo Tho. ſec. ſec. q. 89 in omnibus his eſt apoſtaſia a fide propter pactũ initũ cũ dęmone, vel verbotenus, ſi interſit inuocatio, vel facto, etiam ſi deſint ſacrificia. Non enim poterit homo duobus dominis ſeruire. Math. 8. hęc S Tho. vbi ſupra. *Inuocantes Dæmones.*

10 Ad euidentiam etiam tertiæ cõcluſionis eſt attentius conſiderandum, quod in inuocationibus dęmonum eſt diligentius conſiderandum. Nam ſi petitur id quod excedit dæmonis facultatem, vt ſunt futura a Dei libera voluntate dependentia, vt reſurrectio mortui, quod Saul petiuit a Phitoniſſa, vel certificatio vitæ, vel mortis; quod a beelzebub petijt Ochozias.4. reg. 1. vel hominem cogere ad peccatum, vel ſimilia, & tunc ex huius petitione hæretici iudicantur, quia proteſtantur ſe credere dæmonẽ ẽe Deum. Vide in verb. Diuinatio.

ARBITER, ET ARBITRATOR.

ARbiter, & arbitrator quis poſſit eſſe, quid poſſit uterq;, an ex arbitramẽto naſcatur actio, & an arbitramẽtum emologizetur, & multa alia vide in c. quintauallis. de iureiurando.

Arbiter non poteſt eſſe monachus, ſed arbitrator. vbi ſupra.

Arbitri recuſatorij qui, quales, & quã habeãt auctoritatẽ, vide practicã Papieñ. in for. decli. iuriſd. & in c. cum ſpeciali. de appell. & ibi doctores. Sed pro nunc notare debes, ꝙ quãdo delatus præſumit de Iudicijs vero iudicio, & iuſtitia, tamẽ requirit coloratas cauſas recuſandi ipſum, vt ſuſpectũ, vt ſic ſubterfugiat eius iudiciũ, tunc ipſe inquiſitor iux. c. ſuſpicionis. de offi. deleg. & c Requiris. de appell. & c. cum ſpeciali. eligat vnum probum virum in arbitrum, & mandet recuſanti, vt eligat aliũ, & ſic electis arbitris mandet Inquiſitor, & cogat per ſuas literas per ſententiã excõmunicationis latæ ſententiæ quatenus citẽt recuſatorẽ, mãdando ei ꝙ præſentet eis recuſationẽ, & teſtes producat. & ipſi arbitri eos examinẽt diligenter, ſic ꝙ alter eorũ cũ tertio ꝑ vtroſq; electo ſi non conueniant ſuper recuſatione pronuncient, aliter ipſe vtatur ſuo iudicio, & officio, ſicut prius in cauſa recuſantis principali, recuſatione huiuſmodi non obſtante. Si autẽ infra tempus arbitris aſſignatum percipiat Inquiſitor, ꝙ recuſatio licet forte falſa. & per falſos teſtes probata, pronũciabitur contra eum. tunc, cum aſſenſu tamen recuſantis, alias non, poteſt alicui committere plenarie vices ſuas, vt in c. Iudex. de offi deleg. li. 6. *Arbitri officium qđ ſit.*

Si autem adueniente termino arbitris aſſignato, ipſi arbitri non pronunciauerint, vel pronunciauerunt recuſationẽ eſſe nullã, remanet Iudex ſicut prius. Si autem pronunciauerint recuſationem eſſe legitimam, Inquiſitionis officium conquieſcet, & quo ad illam recuſationis cauſam Inquiſitor deſinit eſſe Iudex, nec poteſt alicui *Recuſatus iudex.*

committere vices ſuas. vt patet in prędicto c. Iudex. Et cum Epiſcopus ſine Inquiſitore non poſſit procedere ad ſententiã, Epiſcopus, & Inquiſitor, vel alter ipſorum denunciet Romano Pontifici, ſupplicando ꝙ non obſtante huiuſmodi recuſatione poſſit Inquiſitor procedere cum Epiſcopo in cauſa illa, vel ſubroget alium quo ad cauſam illam qui cum Epiſcopo, & Inquiſitore poſſit procedere. Sed ante omnia debes aduertere, ꝙ prius & ante omnia obſeruentur quę continentur in c. cum ſpeciali. de appell. ſcilicet, ꝙ recuſans coram iudice recuſato alleget cauſas recuſationis, deinde eas per teſtes probet coram dictis arbitris. Vide ibi.

ARBITRIVM.

ARbitrium habens liberum, & generale inquirendi, & puniendi maleficia, & exceſſus ex forma ſtatuti, an procedere poſſit ad tormenta. Dic ꝙ ex tali arbitrio potius habetur ex conſuetudine terrarum q̃ ex iure, Nam ſecundum iura licet poteſtas habeat arbitrium, tamen debet omnia facere ſecundum iura, & leges, maxime in diffiniendo, & condemnando, & hoc probatur per infraſcriptas leges. c. de offi. teſta. l. ſi procura. in. § falſus, & l. celſus. & . ff. de pec. l. peculij. & . ff. de mand. l. ſi creditor. §. Lucius. & ff. de pig. l. oblig. & ff. de don. l. filiusfa. Poteſt itaq; Iudex, & debet ex arbitrio ad tormenta procedere, ſi aliquod habeat indicium, per quod eius animus moueatur, ꝙ ille qui culpatur de crimine ſit torquendus, alias non. Nam arbitrium non ſupplet defectum iudicij vbi nullum eſt indicium, eſt enim de iuris auctoritate & ſolemnitate, ꝙ indicia præcedant torturam, vt per l. de queſtionibus.

AVXILIVM.

AVxilium præſtantes ad delinquendum, pari delicto ſe aſtringũt. Abb. in c. Ita quorumdam. de iudi. & in c. 1. de offi. deleg. maxime ſi ſit de actu propinquo, & non de actu remoto, Marſ. in pract. fol. 15. nu. 50. & conſtet de principali delinquente, & principali delicto. Marſil. in pract. fol. 14. nu. 40. Carer. nu. 67. §. homicidium. Et ſcias ꝙ quando tractamus de Inquiſitione fienda contra aliquem de auxilio cooperatiuo præſtito delinquenti ad committendum delictum, ꝙ tali caſu non valet, nec procedit talis inquiſitio de auxilio, niſi primo conſtet ipſi Iudici de principali delicto, & de principali delinquente, ſecundum Anchar. in conſ. 217. quod incipit. Nos Barthol. vbi dicit, ꝙ ſi non conſtat de principali delicto, non poteſt procedi contra alios tamq̃ contra auxiliantes. ad quod allegat Bar. in l. is qui. §. ſi initiũ. ff. de tur. Bal. in cõſ. 119. 2. vol. quod incipit. viſo proceſſu. Requiritur etiã, ꝙ ſciẽter auxiliũ pręſtet, alias non eſt in culpa. Bar. in l. omnes. de agris, & cenſi. li. 11. in l. is qui opem. de far.

Conſtare de delicto quã do debeat.

BENEFICIVM

B.

BENEFICIVM.

1 Beneficium Eccleſiaſticum, ſeu officium publicum hære tici, credentes, fautores, & horum filij vſq; ad ſecundã generationem obtinere non poſſunt. in c. Quicunque. de hære. li. 6.

2 Beneficijs Eccleſiaſticis priuati ſunt, qui ad preces hæ reticorum ea obtinuerunt, & fiunt ad alia obtinenda inhabiles, ſi ta lia ſcienter receperunt. c. Quicunq;. de hære. li. 6. §. Ad hæc. Quid ſi iſti dimittunt talia beneficia quæ poſtea alijs conferuntur, & deinde vacant? an iſti poterunt iterato illa obtinere? Dic ꝙ non, quia in di. c. dicitur, perpetuo. An autem in hoc includantur dignitates pónti ficales, glo. quærit ſuper di. cap, & non ſoluit, tu dic ꝙ non, nam cũ hæc materia ſit pœnalis, debet reſtringi. vt de reg. iur. In pœnis. Io. An. & Geminin. An autem ſi neſciat eos qui preces offerebant eſſe tales, teneat hæc pœna Dic ꝙ non, quia in di. c. dicitur, ſcienter. *Infamia ex pluralitate beneficiorũ.*

3 Beneficia plura poſſidens, infamia canonica qualiter laboret vide Abb. in c. Dudum. de elect. quomodo autem diſpenſatio interue niat, vide Io. de tur. cre. in c. Domui. diſt. 89.

4 Beneficium Veleianæ mulieri hæreticæ denegatur. in c. ſi aduer ſus. de hære. Nec beneficium ſenatus conſulti ei prodeſt. *Beneficium velleianæ.*

BLASPHEMI.

1 Blaſphemi ſunt in duplici differentia. Quidam ſunt qui articulis fidei non obuiant quoquo modo, vt pote malum Deo, nec ſan ctis non imputantes, ſed eiſdem maledicentes, vel gratias Deo nõ exhibentes, ſed ingratitudine agitati oppoſitum gratiarũ euomũt, & iſti dicuntur mere blaſphemi, & de his loquitur canon extra de blaſphemis, vel maledicis, qui quidem titulus diſtinguitur contra titulum de hæreticis. Nec de ſimilibus Inquiſitor habet ſe intromit tere, ſed debet eos relinquere ſuis Iudicibus pvniendos. *Blaſphemi ſimplices.*

2 Alij ſunt qui contra fidei articulos verba proferunt, vt pote qui Dei omnipotentiam infringunt dicentes, Deum non poſſe factibi lia facere, quod eſt contra primum fidei articulum, qui eſt credere in Deum omnipotentem, vel qui a beata Virgine pudicitiam tolle re nituntur, dicentes illam meretricem, vel ſimilia, quod eſt contra articulum fidei, qui eſt credere filium Dei conceptum de ſpiritu ſancto, natum ex maria virgine, & tales ſic directe articulos fidei agi tantes dicuntur blaſphemi hæreticales, reducunturq; ad titulum de hæreticis, & hęreticorum, vel ſuſpectorum de hæreſi legibus iudicã tur, ſuntq; ſubiectl Inquiſitorum iudicijs. *Blaſphemi hæreticales.*

3 Vtrum autem tales ſint hæretici, aut ſuſpecti de hæreſi, conſide-

randum

Blaſphemi obſtinati.

randum eſt, ꝙ hi blaſphemi hæreticalia verba euomentes, poſtq̃ fuerint in huiuſmodi per iudices fidei deprehẽſi, ſi in talibus verbis hæreticalibus volunt ſtare ꝑtinaciter, & illa defendere, hæretici ſunt iudicandi, & vt tales ſunt tradendi curiæ ſeculari, iux. c. Ad abolendã. de hære. ſi autẽ nõ, ſed ad arbitriũ iudicis fidei volunt cũ effectu illas hæreſes reuocare, & ſatisfactionẽ condignã exhibere, nõ ſunt hæretici iudi. iuxta c Ad abolendã, de hære. ſed ad miſericordiã admittẽdi.

Si autẽ tales debent arctari ad abiurandũ hæreſes antedictas, an tamq̃ pœnitentes hętetici, vel tamq̃ ſuſpecti de hæreſi, & ſi tamq̃ ſuſpecti, an tamq̃ vehementer, vel tamq̃ leuiter ſuſpecti, conſiderandũ eſt, ꝙ ſi meritis proceſſus dilıgẽter actitatis inueniuntur habuiſſe in eorũ mente circa ea quæ ſunt fidei, errorẽ, ita vt aliqua crediderint fidei contraria eorũ, quæ ore protulerunt, tenentur, vt deprehenſi in hæreſi, abiurare hæreſes, iux. c. Ad abolendã. ꝙ ſi relabantur, pœna relapſis debita puniantur. iux. c. accuſatus. de hære. lib. 6. 4

Si autem non inueniantur in hæreſim taliter deprehenſi, ſed inueniantur pluries, & frequenter, & in ludo, & extra ludum, & ad lenem turbationem in tales hæreſes prorupiſſe, & non conſtat clare de mala ſua credentia, debent arctari ad abiurandum, vt vehementer ſuſpecti propter frequentiã habituatã, quæ ſuſpectos vehementer illos reddit, iuxta c. Accuſatus, de hære. lib. 6. 5

Frequentia habituata.

In ludo hæreticalia dicens.

Si autem non frequenter, ſed raro, nec lõgo tempore, & nõ extra ludũ, ſed in ludo tm̃, vel in ira tm̃, tunc eo caſu videntur debere abiurare tamq̃ leuiter ſuſpecti. iuxta. c. Accuſatus, ſupra. Nec prodeſt, ꝙ ad excuſandas excuſationes in peccatis ponitur a nõnullis, ꝙ verba huiuſmodi hæreticalia euomentes, moueantur ad proferendum ſola turbatione & furia, & non firma aſſertione, & credẽtia, & ideo quod dicunt non credunt, &c. Sed furia ſiue ira hos taliter non excuſat, quia maior mentis commotio, & turbatio ſequitur ex motu & afflictione proprii corporis, quàm ex perditione vnius oboli, ſeu denarii argentei ſiue aurei, ſed adorantes idola metu mortis, vel amiſſionis membri, non excuſantur in foro interiori a peccato. Vnde Augu ſtinus de bono coniugali, & regeſtratur. 33. q. 4. c. ſicut. dicit, Sanctius eſt mori fame, quàm veſci idolotitis. Nec excuſantur in foro exteriori ab idololatria, & apoſtaſia a fide, & per conſequens ab hæreſi. ſecundum Rai. tit. de apoſtatis. quæſt. 7. Circa motus enim iſtos mentis pro fidei defenſione, & confeſsione quantum ad verum catholicum non eſt metus cadens in conſtantẽ virum, quinimmo, nec metu mortis pro peccato mortalı, & minimo perpetrando ſecundum Theologos, & maxime Sanctum Thomam non ſolum de peccato mortali, ſed etiam de veniali in primo quolibeto vbi de hoc facit quæſtionem ſpecialem, & etiam Diuus Aug. & recitatur. 22. q. 2. c. Ne quis. Si ergo turbatio, & commotio ex metu mortis nõ excuſat

excuſat adorantem idola, vel dæmonium, quomodo excuſabit contra articulum fidei hæreſes euomentem? Nunquid eſt maior cõmotio ex aduerſa ſorte perditio pecuniæ, q̃ ex vicina morte corporalis vitæ amiſſio? Si ergo non excuſatur ab hæreſi in caſu illo, nec in iſto excuſabitur. Rurſus ſecundum Diuum Auguſtinum ſuper Gene. ad literam. Noe poſt diluuium inebriatus excuſatur a peccato, & a tanto, & a toto, quia vini virtutem non nouerat, & ideo cauere non tenebatur, ſed Loth inebriatus a prima filia, & cum ea fornicatus excuſatur a tanto, ſed non a toto, quia vinũ nouerat, & eius fortitudinem, ideoq; cauere debebat, propter hoc ab ebrietate nõ fuit excuſatus. Sed quia conſequentiam ebrietatis ad luxuriam expertus fuerat, non excuſatur a ſecunda ebrietate. Sic qui ludit, turbationem ex ludo expertus, nõ excuſabitur a turbatione iterum ludens, & ex turbatione tali verba hæc hæreticalia euomẽs, ſicut qui frequẽter, & ſcienter ſe inebriat, & inebriatus perſonam Regis inuadit, & hæreſes ſeminat, non excuſatur de crimine læſæ maieſtatis, & hæreticæ prauitatis. Ergo ſi hic non euadit iudicis ſæcularis, & Inquiſitoris iudicium, nec ille. Et ſic patet, ꝙ licet blaſphemi mere cadant ſub titulo de blaſphemis, & non de hæreticis, & tales Inquiſitoris iudicio non ſubdantur, tamen blaſphemi hæreticales articulos agitantes cadunt ſub titulo de hæreticis, & per cõſequens eorũ inquiſitio, iudicium, & punitio ad Inquiſitoris officiũ noſcitur pertinere.

Iteratio delicti quid importet.

Blaſphemi hæreticales.

Poterunt tamen, nec male facient Inquiſitores, ad ſuos Ordinarios remittere puniendos

BONA FIDES.

Bona fides prçſumitur in illo qui non habet notitiam rei alienæ, & præſumitur niſi in quattuor caſibus, & ignorantia præſumitur niſi probetur contrarium. Ex maxime prçſumitur poſt triginta annos retro ſemper fuiſſe penes illum, qui non fuit moleſtatus per dictum tempus. Abb. in c. ſi diligenti. de præſump. in quo loco diffuſe vide pertinentia tam ad bonam, q̃ ad malam fidem.

BONA OPERA

Bona opera, nec etiam martyrium ipſum, hæretico, nec ſchiſmatico proſunt. c. firmiſſime. de hære.

BONA HAERETICORVM.

Bona hæreticorum confiſcari debent, vt in c. vergentis. de hære.
1 Circa tamen confiſcationẽ eſt ſciendũ, ꝙ licet bona hæreticorũ ipſo facto, ſeu ipſo iure confiſcata intelligantur a die commiſſi criminis, tamen neceſſaria eſt iudicis ſententia declaratoria ſuper ipſa confiſcatione, vel bonorum ademptione, quæ quidem ſententia olim fiebat in terris Eccleſiæ per iudicem Eccleſiaſticum, videlicet per

Declaratoria ſentẽtia neceſſaria.

per Epiſcopum, vel Inquiſitorem, in alijs autem terris Imperij fiebat per iudicem, & Principes ſæculares, vt in di. c. vergentis. de hære. Sed hodie indiſtinctè iudex eccleſiaſticus facit vbiq; hanc declarationem ſuper confiſcatione bonorum. Nec niſi requiſitus intromittit ſe iudex ſæcularis, quia hoc eſt ſibi interdictum in c. vt Inquiſitionis. de hære. §. prohibemus. li. 6. diffuſius vide ſum. tabie. in ver. Inquiſitio. Et aduerte, ꝙ pœna confiſcationis vindicat ſibi locum ſolũmodo in illis, quos cõſtat fuiſſe hæreticos, vel qui de hæreſi ſunt damnati. vt in c. Ad abolendam. de hære. & c. ſuper quibuſdam. de ver. ſig.

Iudex ſæcularis, non ſe intromittat.

Bona vero clericorum hæreticorum non confiſcantur fiſco Eccleſiæ, vel Iudicis ſæcularis, ſed applicantur Eccleſijs, in quibus habuerunt ſtipendia. Et bona clericorum Eccleſias non habentium debent applicari Epiſcopo loci, qui ea in pios vſus diſtribuat. Inno. in c. fi. Qui cler. vel mona. Et Frede. de ſenis conſ. 20. & quod notatur in c. Quia diuerſimode. de conceſ. preb. 2

Epiſcopus nil habeat de bonis, hæreticorum.

Bona hæreticorum participare non debent diœceſani, vt patet per Bullam Benedicti vndecimi quæ incipit, Ex eo quod quædam. 3

Bonorum appellatione includuntur etiam actiones, ſeu nomina debitorum vt l. 1. C. de vſufr. Bal. in conſ. 234. ſecundæ partis. 4

BONORVM CONFISCATIO.

NOta ex Vldarico Zaſio in ſuo feudali parte, decima nu. 74 ſic dicẽte. De fructibus autẽ hoc iure vtimur, ꝙ poſt ſententiã priuationis ſecutã vaſſallus omnes fructus a die cõmiſſi criminis, videlicet a die cõmiſſæ offenſæ, quo tẽpore in mala fide eſſe cœpit, & fortius poſt ſententiam declaratoriam perceptos, ei ad quem feudum fuerit reuerſum, ſiue dominus ſit, ſiue agnati, reſtituere tenebitur. Et eſt ratio viua, quia his caſibus dominus, vel agnati recipiũt quod ſuum eſt, & merito cũ fructibus recipient. ar. l. videamus. 2. §. fi. de vſur. a ſimili de bonis hæreticorum dicitur, cum longe grauius crimen ſit hæreſis, q̃ fellonia qua feudatarius feudum amittit. c. vergentis. de hære. li. 6. Nota ꝙ licet olim propter damnationem ad mortem bona eſſent confiſcata licet in ſententia nihil dictum eſſet de confiſcatione, excepta certa parte quæ filijs reſeruabatur vt l. 1. ff. de bo. dam. hodie tamen bona damnatorum non intelligimus confiſcata quamuis ſint ad mortem condemnati, niſi in ſententia capitali facta ſit mentio de confiſcatione bonorum vt l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dam. Vide infra in ver. fiſcus.

CADAVERA

Ideoq; fiſcus nullum ius habebit in fructibus bonorum confiſcatorum ſi bona ſint feudalia, fideicommiſſi, vel ius patronatus in caſibus etiam exceptis, quia intentio inſtituentis quæ attendenda eſt, non fuit ꝙ huiuſmodi fructus quoquo modo ſpectarent ad taliter delinquentẽ, ſed magis ad poſteros. Ad hoc facit glo. in c. ſatis peruerſum. di. l. & glo. in clem. Paſtoralis. in verbo. ſubiectæ. de re. iudi. Bar. in Extra. Ad reprimendam. in ver. rebellando. Zaber. in clem. Si plures. de iurepatro. Afflict. in c. filijs. 16. q. 7. Imol. in l. inſulam. ff. ſolu. matri. Angel. in li. malefi. in ver. & eius bona publicamus. in vers. Et nota ꝙ facta. nu. 5. Feli. in c. quanto. de iudi. Et per Cepol. in conſ. 80. & per And. de Iſern. in c. licet in tit. ſi de feud. fuerit controuerſia.

C.

CADAVERA.

1 CAdauera hæreticorum per errorem in cœmeterio ſepulta debent exhumari. Et nota ꝙ non ſolum contra viuos, verum etiam contra defunctos hæreticos habet Inquiſitor quid faciat, nõ obſtante ꝙ crimina morte extinguãtur quo ad temporales pœnas. vt 23. q. 6. c. Quorũdam. & 26. q. 7. c. 1. & C. ſi reus, vel accuſator. l. 1. & 2. quia tamen eſt ſpeciale in crimine hæreſis, mortuus poteſt accuſari, & contra eum inquiri, vt 24. q. 2. c. ſane. & C. de hære. l. Manichæos, extra eo. c. ſi quis Epiſcopus, & eo. c. filij. li. 6. quod intellige de defuncto vere hæretico, ita ꝙ bona eius veniant confiſcanda, ſecus autem de ſuſpecto, vel pœnitente. Vide in ver. Fiſcus.

Contra mortuum qualiter procedẽdum.

2 Volens autem Epiſcopus, vel Inquiſitor procedere contra hæreticum defunctum, faciat eius hæredes citari ad defenſionem, cũ ipſorum hæredum interſit pro conſeruanda fama, & memoria defuncti, & pro bonis quæ illis veniunt auferenda. Item ex alia cauſa intereſt hæredis, vbi ipſe hæres eſſet filius defuncti, quia ipſe filius ad quaſdam pœnas pro patre tenetur. vt c. ad. l. iul. maie. l. quiſquis. & 24. q. ſane. & c. vergentis. de hære.

3 Nota quod licet mortui accuſari non poſſint, quia mortuo reo omnis criminatio extinguitur, fallit tamen in crimine læſæ maieſtatis, repetundarum, peculatus, & hæreſeos, quibus caſibus propter enormitatem delicti accuſatio de iam mortuo recipitur. l. ex iudiciorum. ff. de accuſatio. Item fallit ſi quis mortem ſibi conſciuit. Vide Franciſcum Caſonum, qui accuſare poſſunt c. 2. & C. de his qui ſibi ante ſent. mor. conſci. quia metu criminis de quo inquirebatur, videtur ſibi mortem conſciuiſſe, vt per Doctor. etiam in l. 2. C. qui teſta. fa. poſſ. vbi eſt etiam de hoc textus, & quando conſtat

Delicti enormitas quid faciat.

E de

Mortui quã do accuſari poßunt. de crimine, tunc poſtq̃ mortem ſibi conſciuit, bona ſunt publicata, & hæredes non ſunt vocandi, vt eſt textus clarus in l. fin. §. ff de his qui ſibi ante ſent mort. conſci. Et ratio eſt, quia licet regulariter de vnoquoq; actu quis, ſeu eius hæredes ſint citandi, fallit quando, ſi citarentur, nulla eis competeret defenſio. vt per Doctor. in l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. Si iſti citarentur nullam haberent rationem ad probandum. *Hæredes quando citati debeant.*

4 Item filijs quandoq; ſic, quandoq; non auferuntur bona defuncti patris, vt infra in ver. Filij, dicetur. vnde non eſt mirum ſi diximus hæredem citari debere, cum ſententia illum tãgat per l. poſt rem .ff. de re. iudi & l. de vnoquoq;. in fi. & c. per tuas. de apoſta. proceditur namq, contra hæreticum defunctum vt deleatur eius memoria. C. de hære. l. Manichæos, & C de Epiſ. & cler. l. Quoniam. Poteſt etiam defunctus excommunicari. vt 23. q. 2. c. ſane. & excommunicatus poſt mortem poteſt abſolui, vt c. A nobis, de ſent. excom. el. 2. Vt eius bona adimantur. C. ſi pend. appell. l. quamuis, niſi filij fideles, & catholici per annos quadraginta iam ea bona poſſediſſent, & ille defunctus, de cuius crimine quæritur, catholicus tunc reputabatur, quando videlicet deceſſit. Tertio vt eius cadauer in cœmeterio exiſtens exhumetur. c. 2. de hære. li. 6. & c. ſacris. de ſepult. quãdo ſcilicet oſſa illius poſſunt diſcerni ab oſſibus fidelium. *Excõmunicari et abſolui, poteſt mortuus.*

5 Tempus poſt mortem infra quod inquiri poteſt ſuper crimine hæreſis, aliqui dicunt quinquennium. C. de apoſt. l. ſi quis defunctũ. Alij ad viginti annos protrahunt terminum. vt c. de fal. l. querela. Alij dicunt ꝙ in fauorem fidei, & in deteſtationem maximi criminis inquiri poteſt ſine temporis præſcriptione, cum nulla iura inueniantur quę in hoc crimine præfiniant tempus, prima tamen opinio videtur tutior. vide Gemin. in c. filij de hære. li. 6. ꝙ licet alias requiratur accuſatio, & inſcriptio, in hoc tamen particulari negotio propter enormitatẽ delicti, tm̃ libri ſuſpectæ lectionis, ſi inueniãtur, faciũt, & ſufficit indiciũ, ſcilicet ad procedendũ. Vide ĩ in ver. Fiſcus. *Libri ſuſpecti quid faciant.*

CALVMNIATOR.

CAlumniatorum diuerſas pœnas vide in c cum dilectus. de calumnia. & ibi Feli. & Abb. in c. 1 de calumnia.

CAPTVS

1 CApi non debet quis ante ſummariam fidẽ, vel probabilẽ ſuſpicionem de receſſu Bal. in l. quod euitandi. in fin. C. de cond ob turp. cauſ. & allegat Archi. Io. Andr. in c. ſi clericis. de ſent. excom. li. 6. ꝙ idẽ tenet Petr. de Anchar. in d. c. ſi clericos. qui dicit nõ eſſe capiẽdos qui nec conuicti, nec cõdemnati ſint, nec eſſe vim inferendã his, qui parati ſunt obedire. allegat c. vt famæ, cum non ab homine

ne. de ſent. excom. quæ quidem in ciuilibus ſunt veriſſima. Bal. cóſ.
2 49. ad fin. 1. parte. Et idem conſ. 208. 3. parte.

In criminalibus tamen relinquitur arbitrio iudicis, an a captura perſonæ incipere velit. Bar. Bald. in di. l. conſentaneum. C. quomodo, & quando, & ibi Alex. in addit. Bart. in l. ſacrilegi. § labeo. ff. ad l. iul. pecul. Si tamen is qui capi iubetur, offerat idoneos fideiuſſores, audiendus eſt, nec debet iudex recuſare fideiuſſores, niſi fortaſſe eſſent crimina grauia, in quibus cautioni fideiuſſoriæ tuto credi non poſſet. tex. eſt in l. Diuus 1. ff. de cuſto. reo. Dicuntur auté grauia crimina, ex quibus imminet ſupplicium mortis, ſecundũ Spec. in tit. de accuſa. §. 1. d. verſ. ſed pone. qui eleganter ibidem diſtinguit fideiuſſores non admitti in grauibus, at in non grauibus eſſe recipiendos, vt dicit Bar. in l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. vide de hoc Zaſium in conſ. 19 1. paate. *Grauia quæ crimina, dicuntur.*

3 Capere aliquem in domo aliena inuito domino licet non debeat iudex, vt gloſ. in l. quoſdã de metol. lib. 11. c. & l. 3. ff. de acquir. re. domin. alias teneretur actione iniuriarũ. vt l. iniuriarũ. §. fin. ff de iniurijs, propter autem vtilitaté publicam licitum eſt quærere, & capere reum in alieno etiam inuito dño, niſi dominus pateretur damnũ. vt. ff. cómunia prædio l. venditor in fine. & . ff. de damno facto. l. fluminum. §. finali, & . ff. de aqua pluuia. arcend. l. 1. §. deniq;. *Capere reũ in aliena domo.*

4 Itaq; poteſt iudex incipere a captura in criminalibus, licet non conſtiterit de delicto, vt c. ſi clericos. de ſententia excommuni. li. 6. vel etiam vbi inuenitur latro famoſus, permittitur punire poſtea ſcribere. tex. in l. ſi quis filio exhæredato. §. hi auté omne. ff. de iniuſt. & irrit. fact. teſt. l. conſtitutiones. ff. de appell. *In criminalibus a captura incipitur.*

5 Captus pro crimine hæreſis non eſt fideiuſſoribus relaxãdus, quia in cauſis criminalibus inquibus venit imponenda aliqua pœna corporalis, vel corporis afflictiua, reus fideiuſſoribus non eſt relaxandus, vt per Bar. & alios in l. 1. ff. de cuſto. reo & in l. 2. ff. de pub. iud. & late per Ang. de Are. in tract. malef. in ver. fama publica. in ver. 10. quæro. Nam quo ad tales, etiam ſi reus daret mille fideiuſſores, non debet relaxari ſecundum Bal. in l. eos. §. ſuperius c. de appell. imo ſi interueniret fideiuſſor, non valeret talis fideiuſſio, ſecundum glo. ſing. in c. cum homo 23. q. 5. quam refert, & ſequitur. Angel. de Are. in di. ver. pro quibus. Si tamé cóſuetudo ſit in oppoſitũ, veluti in nõnullis partibus eſt circa hæreticos pœnitentes nõ relapſos, tunc valet talis fideiu. Et ita dixit glo. ſing. in di c. cũ homo. q̃ refert, & ſequitur Lud. Rom. in ſing. ſuo 120. incipiente. Tu ſcis ꝙ in cauſa criminali, & Ang. de Are. in tract. malef. ver. pro quibus, vbi addit. Et ſi Inquiſitor relaxet reũ fideiuſſoribus, & inuenerit ꝙ fideiuſſores nõ ſint idonei, poterit iterũ reũ ipſum incarcerare, & facere ꝙ alios pſtet fideiuſſores, quibus pſtitis ét primi erunt obligati. ita di- *Fideiuſſio quando admittenda.*

 xit

xit Bal. in l. 1. ff. ſi quis in ius voca. non ierit, Aug. de Arim. in pract. crim. §. Attingam. nu. 9. & 10.

Captum eximens de manu curiæ.

Captum, etiam iniuſte, eximens e manibus familiæ Inquiſitoris, vel e carceribus, eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus, quia fautor hæreticorum, & impediens officium, & quomodo extraordinarie puniri debeat, vide Nellum in tract. Bannit. in 2. parte 2. temporis. q. 31. incipien. Quæritur viſum. Petrū de Anchar. conſ. 34. incipien. Viſo. Alex. in conſ. 35. incipien. viſo Them. in 2. col. 2. vol.

CARCER.

Carcer eſt locus ſecurus, & horribilis, repertus non ad pœnam, ſed ad debitorum, vel delinquentium cuſtodiam. Bal. in tract. ſuo de carcere, & propter hoc carcer cum ſit terminus pœnæ, nullam infamiam affert incarcerato, quia ad hoc vt arguamus aliquem criminoſum, recurrimus ad pœnam qua eſt punitus, vt eſt caſus in l. teſtam centurio ff. de manu teſta. Barba. in conſ. 29. 1. partis. 1

Carcerari dicitur qui aliquomodo cōſtringitur ꝙ exire nō poſſit l. ſuccurritur. ff. ex quibus cau. ma. 2

Carceris inuentor.

Carcerem primus Ancus Martius Romanorum Rex ædificari iuſſit, vt Liuius ab vrbe cond. li. pri. dec. primę, licet Eutropius inuentionem carceris ad terrorem, & cuſtodiam Tarquino ſuperbo Regi aſcribat. Vtcunq; ſit, inuentum Regium fuit, & hinc eſt ꝙ ius carceris ſibi occupans, in crimen lęſæ maieſtatis incidit, vt in l. 1. C. de priuat. carce. Et dicitur quis ius carceris ſibi occupare, vel priuatū carcerem exercere, qui vltra vigintiquinq; horas aliquem detinet, l. capite quinto ff. ad l. iul. de adult. & ratio eſt quia ſibi vſurpat merum imperium, vt per Bal. in di. l. loco prælleg. in ver. ibi in tex. cuſtodiam. carcer enim eſt meri imperij, vt per Doct. in l. imperium ff. de iuriſdict. omnium iudi. vbi Iaſon. in verſ. 3. mouetur. Fallit tamen concluſio in multis, vt in parte detinente filium in carcere priuato ad correctionem, & alijs ſimilibus. Vide Hier. Gigan. in tract. de cri. læ. maie. in tit. qualiter, & quando, & a quibus q. 35. per totum. 3

Carcer priuatus.

Filiū incarceratum tenentes.

Incarcerare alium quis non poteſt ſimpliciter, niſi ſit miniſter iuſtitię, & ſecundum ordinem iuſtitiæ. Et ſi enim cuilibet liceat alium ad horam detinere, ne malum aliquod faciat, ſimpliciter tamen detinere, & ligare non licet, ſed tantum hoc poteſt qui vniuerſaliter habet diſponere de actibus, & vita alterius. Diuus Tho. 2. ſec. q. 65. ar. 3. Sylueſt. in ver. carcer. q. 1. Tabie. in verbo carcer. §. 1. Et quicunq; priuatus aliquem incarcerauerit, etiam pro manifeſto crimine, capite punitur de iure ciuili C. de coarct. l. omnes. li. 12. imo committit crimen lęſæ maieſtatis, vt dictum eſt ſupra. Sed glo. dicit hoc non habere locum in detinente proprios ſeruos ne fugiant, vel 4

Seruos proprios detinens.

vxorem

vxorem vel filios ad correctionem. Syluest. in ver. carcer. q. 2. Tabie. in ver. carcer. §. 1.

5 Carcer regulariter eſt ad cuſtodiã, nõ autem ad pœnam c. Quãuis. de pœnis. ſed hoc intellige de iure ciuili, non de iure canonico. Permittitur enim prælatis, imo cuilibet iuriſdictionem habenti, & habet delicta punire, vt poſſit ad tempus, vel etiam in perpetuum reos ad carceres adiudicare, vt per Abb. in c. a nobis. de Apoſta. in fi. & habetur in c. Nouimus. de ver. ſig. Syluest. in ver. hęreſis 2. q. 7. *Carcer ad pœnam.*

6 Carcer ſiue ſit ad cuſtodiam, ſiue ſit ad pœnam, non ita ſit aſper vel durus, ꝙ homines in eo perimantur. Nam ſecundum Lau. vt alle gatur a Zabar. in clem. vnica. de homicidio, qui homines tradunt in carcerem ita durum, & aſperum, ꝙ incarcerati quaſi in ſex menſes vitam perdant, ſunt homicidæ, & irregulares, quia talis pœna eſt ma gis afflictiua, q̃ ſi ponerentur in patibulo. Et hoc notabis contra prælatos clericos, detrudentes in gabiam, vel eos ad triremes condemnantes. Syluest. in ver. hæreſis. 2. q. 7. & vide Abb. in c. a nobis. de apoſta. & in c. qualiter, & quando. de accuſa. Et nota, ꝙ ſiue carcer ſit ad cuſtodiam, ſiue ſit ad pœnam, nõ debet in eo eſſe commixtio maris, & fœminæ, ſecundum glo. in c. Quamuis de pœnis li. 6. *Carcer non debet eſſe aſper.*

7 Carcere detentus poteſt teſtamentum facere, vt l. metum. §. ſed licet. ff. quod me. cau. & in l. Nam & ſeruius. iuncta glo. ff. de ne. ge. & no. niſi damnatus ſit ad mortem, nam capitalis ſententia impedit fiendum & factum teſtamentum irritat. vide tex. in l. eius §. ſi cui. ff. de teſta. vbi dicit quod damnatio impedit fieri, & iam factum rum pit, ſi vitam, vel ciuitatem, vel libertatem tollat, ſecus ſi ſolam famã lædat, & ibi vide Bart. & Doctores. Bal. conſ. 382. 1. vol. An autem damnatus vel damnandus ad perpetuum carcerem poſſit teſtari vide Abb. in rubr. de teſta. referentem varias opiniones, & concludẽtem ꝙ non, & Bal. in l. 1. in ver. Et nota hanc legem. C. qui non poſſi ad lib. prouoca. vide etiam. Abb. cum addi. margi. in c. Accedẽs. de procur.

8 Ad carcerem dum quis condemnatur, ſi quid exprimitur in ſententia, ſcilicet ad tempus certum, vel in perpetuum, ſtabitur expreſſis in ſententia, ſi vero quis ſimpliciter ad carceres damnetur, intelligitur perpetuo damnatus. C. de pœnis. l. ſeruus. & per glo. in c. grauis. de pœnis li. 6. Et nota ꝙ carcer perpetuus æquiparatur morti. Innoc. in c. qualiter, & quando. de accuſa. quem allegat, & ſequitur Auguſt. de Arimi. in Addi. ad Angel. de malef. in ver. fama publica. nu. 14. Et nota ꝙ in carcere priuato detentus iniuſte, ſiue in carcere iniurioſo, vt a latronibus, vel tyranno, ſi quid agat cum detentore, poſtmodum poteſt allegare metum, & facere actum reſcindi. vt in l. qui in carcere. ff. Quod metus cauſa. Cũ alio vero ab ipſo detentore contrahere poteſt, niſi ad hoc detineatur, vt in c. Dominus *Carcer perpetuus morti æquiparatur.* *Iniuſte detentus quid poſſit facere*

nus. de ſecundis nuptijs, per Panor. Poteſt etiam in carcere facere teſtam. vt in l. Metũ. § ſed licet. ff. quod met. cau. Detentus autẽ in publico carcere iuſte, ſi eſt damnatus pœna capitali, non poteſt ali qd agere tãq̃ liber, quia eſt effectus ſeruus pœnæ, vt ſupra diximus, & bona ſua veniunt ad ſuccedentes ab inteſtato, vt in auten. Bona damnatorum. C. de bon. damn. vnde etiam ad pias cauſas non poteſt diſponere, vt ait Io. And. in c. 2. de vſu. li. 6. ſi autem non eſt damnatus pœna capitis, ſed tantum in carcere detentus, poteſt contrahere, & omnes alios actus agere, vt in di. l. Qui in car. Sylueſt. in ver. carcer. q. 4. Tabien. in ver. carcer. §. 5 & nota ꝙ carceratus omni die dicitur grauari, & ideo tamq̃ a nouo grauamine poteſt omni die appellari ſecũdum Spec. in titulo de appell. §. reſtat. vers. & nota, & vers. & quod dicit. Philippus de peruſio in c. ſuper eo. de appell. Feli. in c. exceptionem, & in c. accedens 2. vt litis non conteſt. vbi latiſſime loquitur in materia iſta, & dicit idem dicendum eſſe in exceptione loci ſuſpecti, quia habet grauamen ſucceſſiuum, & ideo talis exceptio poteſt quandocunq; fieri, & ita tenet Spec. in titulo de citatione. §. 1. & 3. verſ. Quid ſi reus, & D. Anto. & Io. de Imo. in c. exceptionem. de except. Et vide Marſil. in pract. §. attingam nu. 29.

Carceratus quotidie grauatur.

Carceratos Iudex viſitare debet, & curare, ꝙ habeant neceſſaria, 9
vt in l. 3. C. de Epiſc. aud. & ſiquis ſine cauſa eſt incarceratus, poteſt Iudex ex mero ſuo officio eum liberare, Angel. in tract. malef. in ver. feria publica in 14. in ver. & aduertas.

Miſerabiliũ cauſæ ſunt expediẽdæ.

Carceratorũ cauſæ ſunt ſummarie, ſicut cauſæ miſerabiliũ perſo- 10
narũ, expediendæ. Cyn. in l. fin. c. ſi quis alteri, vel ſibi. quem refert, & ſequitur Bar. in tract. ſuo, carceratus, in fi. & de hoc videtur eſſe textus in l. fin. C. de cuſto. reo. Marſil. in pract. crimi. §. attingã nu. 76.

Iuramentũ miniſtrorũ.

Carceres ꝓprios habere poteſt Inquiſitor, ac proprios miniſtros, 11
iurabunt tamen miniſtri, & cuſtodes, ꝙ officium fideliter exequentur. vt in Clem. Multorũ. de hære. Et licet pẽdente iudicio criminali quis in carcere nõ detineatur, tñ fallit hoc in crimine hære. propter enormitatẽ criminis, vt ponit Gem. in c. vt inquiſitionis. de hære. li. 6.

Duæ claues & duo cuſtodes.

Carcerum hæreticorum erunt duæ claues, & duo cuſtodes, vt in 12
c. Multorum de hære in Clem. Carcer videlicet communis Epiſcopo, & Inquiſitori duas habebit claues, quarum alteram Epiſcopus, alteram Inquiſitor habebit, ſed ſecus de particularibus tam Epiſcopi q̃ Inquiſitoris, vt longa cõſuetudine probatur, vide infra. nu. 15.

Negligens cuſtodiam.

Carcerum cuſtodes cuſtodiam negligentes, vel capite puniuntur, 13
vel in eam qua rei tenentur, pœnam incidunt, vt l. Milites. ff. de cuſto. reo. l. ad commentarieñ. c. eodem, Zaſius in ſing. c. 2.

Carceris ſi plures ſunt cuſtodes, & vnus cuſtodũ fugiat cũ carcera 14
to, alij nõ tenẽtur, tex. eſt in l. fi. §. 1. ff. de cuſto. reo. Iud. Ro. in ſing. ſuo. 13. incip, Si dictat ſtatutũ. Marſil. in pract. crim. §. attingã nu 73.

Et

15 Et nota, ꝙ quilibet Epiſcopus videlicet, & Inquiſitor poteſt habere carcerem proprium, vt patet in alleg. c. Multorum, & quilibet ſuum carcerem poteſt facere communem ambobus, & tunc eius carceris erunt duæ claues, quarum vnam Epiſcopus, alteram Inquiſitor ſeruabit, & ſimiliter duo cuſtodes vnus nomine Epiſcopi, alter nomine Inquiſitoris. Nam in aliquibus partibus, vt in Tholoſa, & Carcaſſona Inquiſitores habent in ſuis domibus carceres, quos vocant muros, quia domumculæ illæ adhærent muro loci, qui eſt Epiſcopo, & Inquiſitori communis, & de his fit mentio in di. c. Multorum. de hære. in clem. vide Directorium noſtrum parte 4. c. 9.

Murus, quid ſit.

16 Carcerũ effractores q̃ in carcere cõſpirauerĩt, vt ruptis vinculis, & effracto carcere euadãt, capite puniũtur l. in eos. ff. de cuſto. reo. Sed atrociores ſunt nocturni effractores, & ideo fuſtibꝰ cęſi in metallũ damnari ſolẽt. Diurni vero poſt fuſtiũ caſtigationẽ in opus perpetuũ, vel tẽporariũ dãdi ſunt, vt l. 1. & 2. ff. de effracto. & nota ꝙ ex hac lege forte orta eſt ad triremes cõdemnatio & puniunt ẽt alia pœna, in qua punirẽtur ſi maleficiũ ꝓp quod incarcerati fuerũt, vere perpetraſſent, vt Bart. in di. l. in eos ff. de cuſto. reo. Nã aufugiẽs de carcere, habetur pro confeſſo, ſi pro ſpeciali Inquiſitione erat in carcere, ſecus ſi pro generali. imo ſi pro ſpeciali eſt, requiritur ad hoc ꝙ habeatur pro confeſſo, ꝙ aufugerit cum conſpiratione, vt di. l. in eos, ſi vero ſine conſpiratione, tunc non habetur pro confeſſo, ſed punitur pro motu iudicis, vt not. Guil. de Cu. in l. ſuccurritur. ff. ex quibus cauſ. maio. & ibi Bald. & in l. Amonendi in 9. col. ff. de iureiur.

Effractores carcerum.

In opus damnati et ad triremes.

Ex carceribus fugiens in quibus propter ſuſpicionẽ de hæreſi poſitus fuerat, & ſi carceres non fregerit, ſed tantum oſtio aperto fugerit, non habetur pro conuicto, ſed excommunicatur, ſi in termino ſibi aſſignato ad ipſos carceres non ſe præſentat, & ſi per annum excommunicationem ſuſtinuerit, tam̃ hæreticus punietur. c. cum contumacia. de hære li. 6. Marſil. in pract. crim. §. Attingam nu. 39. vſq; 42. ſi autẽ erat cõuictus, dato ꝙ fugerit oſtio aperto citari debet ad ſententiã audiendã. Et ſi non comparuerit, condemnabitur vt pertinax, & impœnitens, & hæc tam̃ ſingularia notabis.

Fugiens ex carceribus.

Carceres autem frangens, ſeu tentans frangere in quibus poſitus fuerat propter ſuſpicionẽ hæreſis, ſiue fugiat, ſiue non, dũmodo fugere tentet, habetur pro conuicto, & vt hæreticus damnari poteſt, facit. ff. de effract. le. 1. & ff. de cuſto. reo. l. eum. Et in auten. de col. §. prohibemus, & per Io. Calder. in ſuo Direct. Inquiſitionis. c. 10. & per Marſil. in pract. vbi ſupra. Vide Zanchinum c. 10

Carceres frangens.

Adde. l. milites agrum. § eius fugam. ff. de re. milit. & l. ſiquis aliquid. §. miles. ff. de pœnis, & per Doct. ibi, & per Angel. de maleſi. in glo. quod fama publi. præc. in verſ. tertio. quid ſi quis poſitus fuit. nu. 82. etiam ſi crimen non commiſerit, per di. l. in eos. de cuſto.

reo,

reo.& per glo. & Bart. eo. in loco.Boſſ. in tit. de effracto. carce. per tot. & in tit. de captura.num. 20.

Et ratio eſt, quia hac effractione maius, & intenſius delictum red ditur.arg. l. 3. in fin.C. de Epiſc. audien. & l. ſeruos circa medium C. ad leg. iul de vi. publi. l. capitulum. §. ſolent. ff. de pœnis, & l. om nes. Nam clauſura publica violatur, publica iuſtitia læditur, & mini ſtris periculum paratur, qui enim poteſtati reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit. Rom. 13. Quæ vero ad conſcientiam attinent, an fuga, & carcerum ſeu vinculorum effractio damnato ad mortem ſit licita, a D. Tho. & Caiet. abunde perpenduntur. ſec. 2. q. 69. ar. 4. & præci pue ad ſecundum.

Carceres autem frangens, aut frangere tentans in quibus po ſitus fuerat ad pænitentiam agendam pro hęreſi, ſiue fugiat, ſiue non, habetur pro impœnitente, quia propter hoc præſumitur ficte conuerſus, & ꝙ perſeueret in veteri errore. de pœni. di. 2. c. ſi quis & 22. q. 2. c. Qui ait, & 21. q. 1. c. Cum per bellicam.

E carcere fu giens. Adde, ꝙ Eccleſia carcere ad pœnam vtitur, vt notat Felin. in c. 17 excommunicamus 2. de hære. ꝙ autem ille qui a loco ſibi pro pœni tentia aſſignato fugit pro hæretico damnari poſſit, confirmat idem Felin. in d. c. excommunicamus, & allegat Io. And. in c. vt commiſ ſi. de hære. li. 6. dicitq; talem fugientem ex hoc ſolo haberi pro con uicto, ac ſi in hæreſim relapſus eſſet, & ꝙ abſq; vlla audientia ſæcula ri brachio tradendus eſt. iuxta.c. Ad abolendam.eo tit. Quibus om nibus ſubſcribit Nicol. Arelat. in tract. de hæret. notab. 6. Idem dic de eo qui aliam pœnam ſibi ab Inquiſitore impoſitam poſt abiura tionem non impleuit. Zenzel. Macheſi. & Io. de Imol. in Clem. 3. in glo. ſuper ver. propagine. de hęret. Io. Cald. in c. literas. de præſump. & Feder. de ſen in conſ. 156. incipien. Alexan. Epiſcopus. quos re fert Arelat. in di. tract. not. 30.

Et quia de carcere, & incarceratis eſt ſermo, nota (prout etiam 18 diximus in Directorio noſtro) ꝙ ſi incarceratus pro delicto fugiar, habetur pro confeſſo, etiam ſi maleficium non commiſit. l. in eos. ff. de cuſto. reo. Et ibi glo. in ver. Puniendi. Bar. in l. fi. eod. Addo te xtum not. in l. militis agrum. §. pe. ff. de re. mili. & Specul. de præ ſumpt. §. 2. ver. violenta. & ibidē per Io. And. in additione magna, vbi pulchre diſputat ad hoc dubia duo. quod verum eſt niſi ianuam carceris apertam inuenerit. Bal. in l. ſuccurritur. ff. ex qui. ca. ma. In l. in bonæ fidei. C. de re. cred. Addo Iaſon. in aurea repetitione. l. Admonendi in materia fugæ. ff. de iureiur. cum alijs concor. & confirmationibus ad hoc per eum ſignatis. Angel. in l. verum 2. de fur. & in l. 1. de eff. carce. & Alex. in l. pe. de cuſto. reo. ꝙ non tene tur ad pœnam fracti carceris.

Item verum eſt, ꝙ habetur pro confeſſo ſi erat carceratus pro ſpe 19 ciali

ciali inquiſitione, & fugit cum conſpiratione. Nam ſine, vel ſi erat carceratus pro generali Inquiſitione, Alex. in di. l. pe. Bal. in conſ. In Chriſti nomine. punctus, & art. q. talis eſt, an fugiens. Et Bal. in di. l. ſuccurritur, & in l. Admonendi. vide Abb. in c. A nobis. de Apoſta. maxime ſi fregit, vel conſpirauit frangere carcerem, habetur pro conuicto de eo crimine pro quo eſt captus, vt ſupra dictum eſt.

De illo vero qui erat intruſus in monaſterium, vel in carcerem ad pœnitentiam agendam, & fugit, vel fugam tentauit, quaſi pro hære tico impœnitente habetur, quia propter hoc præſumitur ficte cõuer ſus, & in veteri errore, vt iam dictum eſt. *Fugiẽs e car cere.*

20 Nota tamen ex Io. Baptiſta a villadoboſ. de communibus opinio nibus Doctorum, ꝙ fugiens, ſi ſponte reuertitur, omnem ſuſpicionẽ criminis purgat. l. 1. C. de requi. reis. Nõ enim dicitur receſſiſſe ha bens animum redeundi. l. quis ſit fugitiuus. §. 1. ff. de edilit. Edicto. Sicut nec auis quæ ex nido euolat breui reuerſura, receſſiſſe dicitur. Bar. in l. 1. de ſer. fugi. Et habuiſſe animum reuertendi præſumitur, qui infra annum venit, per di l. 1. & c. cum contumacia. de hære. li. 6. Et ob hanc cauſam, licet inducat ſe in plenam probationem fuga contra fugientem, tamen ſi ſponte reuertitur, in totum diluitur, vt tenet Coraſi. in l. Admonendi nu. 75. ff. de iureiur. poſt Bar. in l. Raptores. C. de Epiſc. & Cle. ꝙ fugiens de carcere, ſi denuo eſſet incar ceratus etiam inuitus quis, per illam fugam non eſt condemnandus. quæ faciunt pro limitatione l. 34. l. 8. tit. 18. in ordine. vbi diſponi- tur, ꝙ carceratus fugiens de carcere habetur pro fractore, & circa di. l. 6. alias 8. limita. per Epiſcopum Cola. in ſuis regulis in ver. fuga. Nota obſeruationem, quæ conſiderari debet circa crimina, inter ſcilicet excepta, & non excepta. *Fugiens ani mo reuertẽ di.*

CITATIO, ET CITATVS

1 Citatio eſt vocatio iuridica ante Iudicis conſpectum, quæ quatru pliciter poteſt fieri, primo per nuncium. 2. per præconem. 3. per edictum. Clem. 1. de iudi. 4. ex iuris diſpoſitione. vide Tabie. in ver. citatio. § pri.

2 Citatio eſt diuini, naturalis, canonici, & ciuilis iuris. Nam legi- mus Gen. 2. Deum, priuſq̃ de peccato inobedientiæ puniret ipſum, ad ſe vocaſſe Adam dicens, Vbi es? atq; ipſius audiuiſſe admiſſi cri- minis expurgationem, & huic ſeruit c. Deus omnipotens 2. q. 1. vbi dicitur, Deum voluiſſe, priuſq̃ puniret Sodomorum enormia mala, ipſe cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audiret opere comprobare. Clem. Paſtoralis, cum ibidem notatis. de ſent. & re iudi. & c. cum olim de teſti. in extrauagan. communibus. l. de vno quoq;. ff. de re. iudi. l. Nam ita Diuus. ff. de adoptio. *Adam cita tus.*

3 Citatio ſemper debet præcedere condemnationem. l. conſenta-

F neum

neum. C. quomodo, & quando iudex.

Delegati principis priuilegiũ.

4 Citatio per delegatũ principis poteſt fieri per quemcunq; ſibi placuerit. Abb. in c. paſtoralis. de off. deleg. ſed nota etiam ꝙ quando citatio fit per nuncium non iuratum, eius relatio debet recipi a notario cum iuramento ipſius nuncij. Et nota ꝙ relationes regulariter fieri debent per nuncios publicos, videlicet per currerios officij. vel curiæ Epiſcopalis, ſeu etiam communis ciuitatis, quia tales nuncij ſunt iurati, & eis creditur, & debent fieri tales relationes ante tempus, vel in tempore comparitionis fiendæ per ipſum citandum, aliter forte citatio non teneret, præcipue ſi ex aduerſo opponeretur. Sed quia quandoq; Iudex, pro eo ꝙ forte non eſt tutus acceſſus nuncijs iuratis, vel etiam pro minori expenſa ſolet cõmittere alijs perſonis non iuratis, tunc debet in ipſa citatione inſeri, ꝙ ipſi nuncio dabitur plena fides cum eius iuramento, de dimiſſione, & relatione ipſius citationis.

Nuncius iuratus eſſe debet.

Et nota, ꝙ niſi in citatione non eſſet inſertũ, ꝙ daretur fidés cuiq; delatori, citatio non teneret, niſi daretur per nuncium iuratum ciuitatis, vel loci in quo habitaret reus. Et in hoc caute eſt aduertendũ qualiter formandæ ſint citationes, & exinde relationes. Solet quoq; quandoq; addi, ꝙ non tantum ipſis talibus nuncijs dabitur fides cũ iuramẽto, ſed etiam dabitur fides literis cuiuſcunq; notarij, qui ſcriberet notario actorum, vel Iudici eidem factam fuiſſe relationẽ per nuncium cum eius iuramento, vel per currerium loci, in quo habitaret ipſe notarius, vel inſtrumento rogato per notarium de præſentatione, & dimiſſione ipſius citationis. Hæc ex pract. Placeñ.

Cautela in citando ſeruãda.

5 Et nota ꝙ nuncio citationis Iudicis pręſtatur fides non de iure ciuili, ſed ex conſuetudine, ſi tamen Socrates neget ſe ab eo citatum eſſe, remittitur Iudici credere cui voluerit, conſiderata qualitate perſonarum, ſcilicet citantis, & citati. Tutiſſimum igitur erit ſecundum Doct. vt nuncius præſentibus teſtibus ſuam commiſſionem peragat, quos ſuæ relationi inſeret. Sunt tamen qui volunt ſoli nuncio habendam fidem in re criminaria, quia in his difficile eſt teſtes inuenire. Tu dic ꝙ creditur nuncio quantum ad ea quæ pertinent ad officiũ ſuum. Vide ad hoc glo. in ver. in iudicio. c. venerabilibus. de ſent. excom. §. ſecus autem. li. 6. Gemi. ſuper di. glo. & Panor. in c. conſuluit. de off. deleg. ſi tamen Iudex ſcit citationem non perueniſſe ad notitiam citati, vel ꝙ fuerit legitime impeditus, non poteſt Iudex procedere, & ſi procedit, proceſſus nullus eſt ipſo iure. Bar. in extrauag. ad reprimen. & alleg. not. per glo. in l. Quæſitũ. ff. de re. iudi.

Nuncio citationis creditur.

6 In citatione ſub pœna excommunicationis de neceſſitate requiruntur, ꝙ ſtatuantur tres dilationes, ſiue tres termini, vt puta tres dies, pro primo vnum, ſecundum pro ſecundo, & tertium pro tertio, & peremptorio termino. Doct. poſt Inno. in c. Ad petitionem. de

Tres termini in citatione requirũtur.

de accuſa. & hæc clauſula, videlicet, ac canonica monitione præmiſſa, in omni caſu debet addi poſt verbum, tertio, & peremptorio termino, quia de iure non poteſt deueniri ad ſententiam excommunicationis, niſi præmiſſa trina, & canonica monitione, aliter ipſa ſententia excommunicationis nulla redderetur.

Solet etiam quandoq; fieri ipſa citatio, ſeu præceptum, ꝙ reus tale quid faciat, vel ꝙ tale quid non præſumat facere ſub pœna excommunicationis, & tunc debet addi hæc clauſula, videlicet, vnica pro trina, & canonica monitione præmiſſa.

Debet quoq; & ſecundum addi in ipſa prima citatione fienda ſub pœna excommunicationis cõtra aliquem reũ clauſula iuſtificatiua, videlicet ſi ſenſerit ſe grauatum, ꝙ compareat vltima die termini ad allegandum cauſam grauaminis, & hoc maxime vbi requiritur aliqua cauſæ cognitio de & ſuper re pro qua agitur, & ꝙ forte ipſi reo competerent de grauamine exceptiones, ex quibus poſſet ſe tueri. *Clauſula iuſtificatiua quando inſeritur.*

Vbi vero ageretur executiue pro aliquo negotio iam declarato, vel vbi immineret aliquod periculum, vel ſcandalum, & præcipue vbi ageretur ex officio Iudicis, tunc non ſolet inſeri clauſula iuſtificatiua, ne forte impediretur intentio ipſius Iudicis procedentis, vel executio rei iudicatæ. Sed aduerte, ꝙ vbi in prima citatione inſeritur clauſula iuſtificatiua, ꝙ compareat ipſe citatus, non debet citari ad comparendum, niſi vltima die dicti termini ſtatuti, & ita ex ſtilo fori obſeruatur. Dilatione enim ſtatuta non debet grauari ad comparendum, quia dato ꝙ prima facie ſentiret ſe grauatum, poſſet tamẽ durante termino mutare propoſitum, & facere ſatis requiſitis, vel poſſet interim prouidere ſibi circa defenſiones faciendas. Et quia regulariter iuridica ſolent exerceri per Iudices in duabus horis diei, videlicet in tertijs, & in veſperis, debet in ipſa citatione addi qua hora comparere debeat ipſe citatus. Saluo ꝙ ſi Iudex procederet ex officio, & citaret partem ad comparendum in camera, poſſet ipſum citare qua hora ſibi expedire iudicauerit. Sed aduertendum eſt, ꝙ vbi ageretur aliquo caſu in quo immineret periculum, vel damnũ ſequeretur, poſſet in ipſa clauſula iuſtificatiua addi, ꝙ ipſe citatus compareat ad allegandum cauſam ſui grauaminis, firmis tamen manentibus contentis in citatione, donec per ipſum Iudicem aliter fuerit ordinatum. Formas autem citationum vide in Directorio noſtro. *In tertijs & veſperis.*

Citationem factam tabellio ſcribere debet in actis, vt appareat *In actis citatio eſt ſcribenda.*
7 per hoc ꝙ perpetuata ſit iuriſdictio, ſi hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium, vt extra de officio delegati. cap. grauem. & cap. licet. & ſic per conuentionem ſolam non poſſet citatus poſtea declinare forum transferendo ſe ad alium locum. vt extra de foro competenti. capitulo, propoſuiſti. &. ff. de iudicijs. lege ſi quis

Teſtium ſub ſcriptio non requiritur.

Tabellio uni teſti & plus æquiualet.

poſtea, glo. in c. quoniam contra falſam extra de prob. Et tali ſcripturæ tabellionis creditur circa acta iudiciaria, ſi inueniatur in actis publicis, licet non habeat teſtium ſubſcriptionem, vt C. de fid. inſtrum. quia geſta quæ ſunt translata in publica monumenta habent perpetuam firmitatem, nec morte cognitoris perire debet publica fides l. geſta. C. de re. iudic. & ſucceſſor ex his habet iudicare & pronunciare, vt. ff. de iudic. l. mortuo, & c de iudic. l. properandum. §. illo, & glo. in di. l. geſta. Tabellio ſi quidem æquiualet vni teſti & plus, vt extra de fid. inſtr. c. cũ Ioannes. iuncta glo. Imo videtur æquiualere duobus teſtibus, ex quo loco tabellionis debet apud iudicem adhiberi duo viri. vt c. quoniam. extra de proba. iũcta glo. ver. duos viros; Et alibi videtur æquiualere tribus. 16. q. 3. verſ. his autem; Et ſic videtur ꝙ plus creditur ſcripturæ tabellionis q̃ ſcripturæ iudicis, quia ſcripturæ iudicis non creditur niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. vt extra de teſt. c. cum a nobis, & hoc ideo eſt, quia cum tabellio iuratus ſit, credendum eſt inſtrumento ſuo. vt extra de præſc. c. Ad audientiam. & de præſump. c. illud. in fine. ſic etiam habet conſuetudo ut credatur inſtrumento principis. vt extra de fid. inſtr. c. dilectus.

Citatus non legitime non tenetur comparere, etiam ad allegandum ſuum priuilegium. vt glo. in c. ſi Epiſcopus 3. q. 2. quia citatio eſt nulla, vt c. bonæ memoriæ. il 2. de electio. re. 8

Citatio nõ valet quando infra anguſta tẽpora fit. vt d. 5. 9. 2 c. vlti. 9

Quando nimis maturatur peremptorium. de dila. c. dilecti.

Quando fit tempore feriato. vt 15. q. 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs l. 1.

Quando citatur quis extra prouinciam, vltra duas dietas. vt de reſcrip. c. Nonnulli.

Quando citatur quis ad locum periculoſum, vel inhoneſtum. vt de appella. c. ex parte. & ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

Quando citatur quis a non cõpetente iudice. vt de off. deleg. c. ex literis, & de appell. c. ſi duobus.

Quando in citatione non inſeritur reſcriptum, ſiue commiſſio. vt de dilatio. c. præterea, & de off. deleg. c. cum in iure.

Quando iudex eſt inimicus manifeſtus. vt q. 5. c. quia.

Quando qui citatur ſpoliatus eſt. vt c. ſi Epiſcopus. 3. q. 2.

Quando ad querelã liberti citatur patronus. vt 4. q. 4. c. liberti. & generaliter vbicunq; & quando euidenti exceptione reus ſe tueri poteſt, vt ff. de iudi. l. non videtur.

Perſonaliter citatus, perſonaliter compareat.

Citatus perſonaliter, ſi perſonaliter non cõparuerit, ſed mittat procuratorem, contumax reputabitur etiam ſi excuſationes friuolas allegat. Abb. in c. veniens. de accuſa. num. 7. Et nota ꝙ citatio debet habere cauſam propter quam quis citatur, vt notat Gemi. in c. cum contumacia. de hære. lib. 6. ſufficit tamen exprimere in genere 10

delictum,

delictum, vel cauſam, nec requiritur ſpecificatio loci, vel tempo ris, vel ſpeciei delicti. vide glo. in c. 2. de dila. & glo. in c. indicas.3. q. 9. Archi. 5. q. 2. c. ſi primates. Abb. in c. licet. de accuſa. nu. 3. Bar. in c. 2. de dila. Nota etiam ꝙ citatio a Iudice habet vim peremptorij ſecundum Feli. in c. conſuluit. de off. deleg. Tabie. in ver. citatio. §. 1. in cauſis tamen ſummarijs, vt eſt cauſa fidei, non re quiritur citatio peremptoria, vt notandum dixit Panor. in c. conſuluit. de off. deleg. *In cauſis ſi dei citatio perẽptoria non requiri tur.*

11 Citatio rei criminariæ fidei debet in perſonam diffamati modo inueniri poſſit. l. 1. ff. de lib. agnoſcen. & l. 4. ff. de damn. infect. vel certe pronunciabitur citatio domui ſuæ. quam ſcilicet inhabitat ci tationis tempore, non in alijs domibus ſuis. di. l 1. & di. l. 4. & ibi Bar. Domum autem hic accipimus, ſiue in propria domo quis habi tet, ſiue in conducta, ſiue gratis, ſiue hoſpitio quis receptus ſit. §. do mum inſti. de iniur. & l. 1. §. habitare. ff. de his qui deiece. vel effu de. ꝙ ſi domo penitus careat, atq; loco ſuo fugam dederit, peragetur citatio edicto publico, voce præconia, tubæ ſonitu, vel alia ſolemnitate, quarũ meminit Guli. durãdus in multis locis ſui Speculi. *Domus cu iuſq; quæ ſit*

12 Citatio realis abſq; licentia, auctoritate, vel commiſſione Iudicis fieri nequit. tex. eſt clarus in l. neminem. C. de exhiben. reis. Fallit hoc in multis caſibus, vt patet per pract. criminalem, & quo ad Inquiſitionis officium, fallit in publico, & notorio hæretico, ideſt in eo qui inuenitur publice contra ſanctam fidem aliquid dicere, aut facere ſine vlla erubeſcentia. Argumentum l. Raptores. C. de Epiſc. & cler. & l. vnica. C. de Rapto. virg. & d. l. capite quinto. ff. ad l. iul de adult. tales enim poſſunt capi, & citari ab omnibus, ſed capiens tenetur intra viginti horas carceri iuſtitiali conſignare. Bar. in d. l. ca pite quinto. Alij tenent ꝙ infra ſex horas conſignare tenentur, ſed Bart. opinio eſt verior, & melioribus innititur fundamentis. *Capiẽs ſine auctoritate, vel commiſ ſione.*

13 Citatus legitime impeditus quo minus comparere poſſit, contumax dici non poteſt, vt quia infirmus, vel alibi incarcere detentus eſt. l. contumacia. §. contumax. ff. de re iudi. l. de vnoquoq;. §. 1. eo. tit. Bar. in conſ. 228. incip. Catherina accuſ. in ver. quinto ꝙ ipſa pu blicatio. Facit tex. in extrauag. ad reprimendum. ibi, citatus neglexerit. Nam ad hoc quod quis neglexiſſet comparere, requiritur ſcientia citationis, & ꝙ nõ fuerit legitime impeditus. Bart. in extra uagantibus. Ad reprimendum. *Citatus non comparens citra contu maciã.* *Negligẽtia requirit ſcientiã,*

14 Citatus, inquiſitus, vel denunciatus, vel accuſatus ꝙ veniat ad re ſpondendum de fide coram Inquiſitore, ſi non comparuerit in termino ei in citatione aſſignato, damnari poteſt, iux. tex. in extrauag. Ad reprimendum. Dominus tamen Io. Igneus in copioſa ſua diſputatione, an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem nu. 124. dicit hoc eſſe terribile, cum ex ſola contumacia de iure communi quis

non

Cōtumax tā tum non habetur pro cō feſſo.

non habeatur pro confeſſo, vt per Bar. in l. lege cornelia.§. fin. ff. ad Syllania.Et idē Bar. in extrauag.ad reprimen. in ver.receptionē. & tū reus per legitimas probationes, conuinci debet. l. fin. C. de proba. & c. Nos inquam 2. q 1. ſeu per confeſſionem. di. l. lege cornelia. ff. ad Syllania. Tu dic, ꝙ ſi quis eſt tantummodo de hæreſi ſuſpectus, & citetur, ſi non compareт in termino, poteſt excommunicari. vt in c. cum contumacia. de hære. li. 6. quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinet, tunc vt hæreticus poterit puniri, quia vehemens ſuſpicio in quam incurrit ſtatim non comparendo, tranſit in violentā, contra q̄ nō admittitur probatio. di.c. cū cōtumacia. Nā cōtumacia dicit̄ ficta probatio, & non vera ſecundū Nellū in tract.bannit. in pri. parte primi tēporis. in pri.q. Si autē vltra contumaciā, eſt conuictus de delicto ideſt de hæreſi, vel facti euidētia, vel propria cōfeſſione, vel per teſtes legitimos, tunc contra citatum peremptorie, vna pro trina monitione canonica, non cōparentem in termino, poteſt procedi ad condemnationem.Et pro hoc facit textus in extrauag.Ad reprimendum. & ita probat textus in l. Raptores. C. de Epiſ. & Cler. poſt prin. in ver.conuicti. & ibi etiam circa medium.di.l. in ver.poſt legitimas probationes iuri cognitas. Idem Old. in conſ. 75. incipiente. Hic agitur. in ver. & Doctores iuris Canonici. Marſil. in pract. crimi. §. Poſtq̄.nu. 48. Arch. in c. vt commiſſi. de hære. li. 6. in glo. qualiter procedi. Et di. 86. c. tanta. Vide Calder. in ſuo Directorio Inquiſitionis c. 9.

Vehemēs ſuſpicio in uiolentam trāſit.

Nō propter quamlibet ſuſpicionē quis debet citari.

Citari non debet quis propter quamlibet ſuſpicionem, etiam in crimine hæreſis, ſed debet eſſe probabilis, & communis eſt repellenda ſuſpicio, potiusq̄ recipienda.2.q. 1. c. primo ſemper. vbi de hoc Io. And. Vide Gem. in c. cum contumacia. de hære. li. 6. 12

Citatus ab Epiſcopo, & Inquiſitore debet obedire Inquiſitori, quia Inquiſitor in ſuo officio eſt maior Epiſcopo. Nam Epiſcopus eſt ordinarius, Inquiſitor autem delegatus. c. Per hoc. de hære. li.6. Inquiſitor autem cum ſit delegatus Papæ, cenſetur eſſe ille, cuius locum tenet. 2. q. 6. c. ſi Epiſcopus diſt. 10. c. fin. & c. ſane. de off. de legat.Hæc Gemin. in di. c. Per hoc. Confirmat Feli. in c. excommunicamus. de hære. ibi, nota Epiſcopum eſſe ordinarium in crimine hæreſis. Imo putat Archid. ꝙ ſi prius quis citetur ab ordinario, & poſtea ab Inquiſitore, ꝙ tenetur deſerto iudicio ordinarij comparere corā Inquiſitore.ff. de re. iudi. l cōtra pupillū, & per capitula prædicta. & ſic per eum non eſſet curāndum, ſi ordinarius præueniret 13 in conueniendo. Et hoc dicit verum Io. And. Lappus autem dicit, ꝙ quando diœceſanus procedit auctoritate delegati, vt contra exemptos, tunc eſt in optione citari coram quo primo cōpareat. Hæc Gemin.in d. c. Per hoc.

Epiſcopi & Inquiſitoris tribunal quomodo differant.

Citatus punitur vt contumax, ſi non compareat, licet poſtea ap- 14 pareat,

pareat, ꝙ non fuit legitime citatus, Abb. in c. veniens.de accuſa.nu. 9. & 26. Et nota ꝙ vbi quis citatur, vt compareat certa die, nec determinatur hora, debet citatus comparere tali hora, ꝙ poſſit Iudex eum recipere, & finire actum incumbentem. Hęc Abb. in c. conſuluit. de off.deleg Et intelligitur de hora conſueta quando de ea poteſt apparere,& quando hora eſt de conſuetudine,tunc enim expreſſio diei pro expreſſione horæ habetur, vt dicit Feli. in c. Ad petitionem. de accuſa. in fi. imo citatus ſine termino debet comparere quam citius poterit.Abb. in c.cum parati. de appell. *Hora cōparitionis qua.*

CIVITAS.

1 Ciuitas in qua omnes ſunt hæretici, comburi non poteſt,niſi præcedat declaratio a Iudice, ꝙ ſint tales. Nam multi poſſent fingere aliquos eſſe hæreticos, qui in veritate non eſſent tales, tantū vt ab eis bona auferrent. Gemin. in c. Præſidentes. de hære. lib. 6. *Declaratio neceſſaria.*

2 Ciuitas, ſeu vniuerſitas non poteſt ſubijci aratro ob rebellionē, niſi præcedente declaratione Principis. Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. rebellionibus. l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dim. & ſequitur Afflictus.

CLERICVS.

1 Clericus qualiter ſit puniendus, vide Abb. in c. cum non ab homine.de iudi. Nota tamen pro nunc,ꝙ clericus cōmittens atrociſſimum delictum,poteſt etiam ſine degradatione puniri. Io. And. in c. cum non ab homine.de iudi. Et Gemin. in c. fin. de homici. li. 6. Anchar. conſ. 154. Marſil. in pract. crim. §. diligenter. num. 160. Quinimo clericus aſſaſſinus poteſt puniri etiam per Iudicem laicū, ſecundum Lappum in c. 1. de homicidio.li. 6. quam opinionem refert,& ſequitur Paris de Puteo in ſuo tract. ſindicatus,Marſilius in pract. vbi ſupra. *Sine degradatione puniri clericus poteſt etiam per iudicem ſæcularem.*

2 Clericus an in cauſa ciuili habente delictum annexum poſſit carcerari, & torturæ ſubijci, niſi ſit infamis, vide Abb. in cap pri. de depoſ. & quod not. in cap. cum in contemplatione. de re iuris.Et in cap. vt famæ. de ſent. excommunicationis, & in c. vniuerſitatis, & communis Doctorum concluſio, & glo. quod clerici,etiam presbyteri, ſi ſunt ſuſpecti,poſſunt torqueri.Abb.tamen antiquior dixit clericos non eſſe torquendos niſi ſint infames,vt di. c. 1. Communiter tamen tenetur,ꝙ tortura non debeat ita ſeuera eſſe in clericis, ſicut in laicis, vnde non debent ſupponi aculeis, vel funibus, ſed virgis, ſeu corrigijs. pro hoc bonus tex. 23. q. 5. c. 1. in fi. Ita concludit Abb. in di. Regula, cum in contemplatione, ꝙ clericus non poteſt torqueri *Clericus qualiter torquēdus.*

torqueri per laicum etiam de mandato ſui prælati,ſicut nec verberari. Ita refert Ant. in c. vt famę. de ſent. excom. ſe conſuluiſſe, licet contrarium ſeruetur, & male ſecundum eundem.

Grauius & leuius quã do & quare puniatur clericus.

Clericus, vel religioſus minus venit puniendus ſi deliquerit, q̃ laicus, quia alleuiatur eius pœna propter præcedentia merita. de quo latius habetur per Io. And. in c. accuſatus. de hęre. li. 6. Abb. c. Niſi ſpecialis. de off. lega. niſi in crimine hæreſis inuenti fuerint incidiſſe, quia tunc grauius punientur, q̃ laici, vt in di. c. accuſatus. §. fi. & poſſunt & incarcerari, & torqueri ſecundum Gemin. abſq; eo ꝙ conſtet de delicto. in c. ſi clericus. de ſent. e xcom. li. 6. confirmat Paris de Puteo in tract. de ſindicatu, incipiente, Mandauit Rex. 3

Verbalis degradatio.

Clericus immurandus debet degradari verbaliter,ſed non formaliter, ſeu actualiter, vt in extrauag. Vrbani quæ incipit. Conſultus Fel. recor. Alexander. 4

Degradatus quando reſtituatur.

Clericus verbaliter depoſitus poteſt per ſolum Epiſcopum reſtitui, ſecus autem ſi actualiter degradatus.iuxta c. degradatio. de pœnis. li.6.quia tunc ſolus Papa poteſt talem reſtituere,per id quod habetur in c. ex tuæ. & 2. q. 6. c. ideo huic. 5

Clericus tantum bona Eccleſiaſtica habens,ſi in expenſis vel alias condemnetur,executio ſententiæ fiat in bonis,quæ in ſuos vſus conuertenda ſunt. Abb. & Barba. in c. olim. de reſti. ſpol. vide etiã not. per Abb. in c. Reprehenſibilis.de præſump. Hoc dubium cum pendeat ex alia quæſtione, nunquid, videlicet, clericus,faciat fructus beneficij ſuos, poteris videre. Abb. in c. cum eſſes, de teſti. & Barba. in c. fi. de pecul. cleri. qui talem quæſtionem diffuſæ diſputant. 6

Clerici priuantur beneficijs Eccleſiaſticis,quæ ſunt adepta ad preces hæreticorum. Vide ſupra in ver. beneficia. 7

Eccleſiaſtica ſacramẽta hæreticis conferentes clerici.

Clerici non exhibeant hæreticis, & eorum fautoribus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos pręſumant rradere eccleſiaſticæ ſepulturæ.vt in c. excommunicamus. el. pri. de hære. §. ſaue.imo ſunt excommunicati ipſo facto, qui ſcienter hæreticos,& eorum fautores ſepeliũt, nec poſſunt abſolui niſi manibus proprijs eos extumulent publice, & proijciant corpora eorum extra cœmeterium, & locus ille perpetuo careat ſepultura. vt in c. quicunq;. de hære. ſed ſi plures ſepeliunt, & vnus extumulet, alij poterunt abſolui, vt dicit Gem. in di. c. quicunque. 8

Clerici qui inuenti fuerint impedire officium Inquiſitionis, citatos inſtruendo de celanda veritate, vel alio modo indebite liberando, poſſunt debita pœna caſtigari prout culpa exigerit. c. accuſa. de hære. li. 6. §. ſacerdotes. Vbi dicit Gem. ꝙ qui impedit ne veritas inueniatur in cauſa fidei, dicitur fautor hæreticorum. 9

Clerici hæretici, & relapſi,prius degradati relinquendi ſunt curię ſæculari, laici vero non relinquuntur, quia ſunt de foro ſæculari, vt 10

per

11 per glo. in c. ad abolendum. de hære. ver. laici.

Clerici magis ſcire debent ea quæ ſunt fidei, quia legem perſcrutari tenentur. glo. in c. cum Chriſtus. de hære. & 38. di. cap. omnes pſallentes. & 24. di. c. quando Epiſcopus.

COLLEGIVM

1 Collegium fit ex duobus de iure canonico, ſed ex tribus de iure ciuili, ſimiliter & congregatio. Abb. in c. Dilectus filius. de ſymo. & in c. ad abolendum. de hære. licet Glo. in c. Nullus in Eccleſia. de elect. dicat collegium tres, congregationem autem duo tãtum requirere. Collegium namq; præſumit eſſe, vbi plures viuunt in communi. Abb. in c. quoniam. de vita & honeſtate cler.

2 Collegia omnia regulariter ſunt interdicta, quia homines nõ debent facere iſtas conuenticulas, ſeu congregationes, cum ex eis timeatur conſpiratio contra principem, ſeu ciuitatem, quod intellige verum niſi approbentur a iure gentium, vel a iure poſitiuo. & quæ ſint vide poſt Abb. Inno. in c. dilecta. de exceſ. præl. in glo. 1. in fi. & Bar. in l. fi. ff. de colle. illi. *Conuenticulæ probibitæ.*

3 Collegium poteſt puniri, vbi innocens poteſt pro crimine alterius puniri. Propter rebellionem ciuitas quandoq; ſupponitur aratui, & poſſunt ſinguli decapitari. c. Dilectus filius. de ſymo. ſecundo, quãdo pœna a iure ſtatuta concernit collegium ita ꝙ non ſinguli, ſed punitur ipſum collegium. Vnde pro delicto collegij res collegij publicantur, & quando delictum collegij cadit in collegium, vt dictũ eſt. In modo autem puniendi, ſi pœna poteſt cadere in collegium, cadit
7 in collegium, ac punitur collegium. ſi non, commutabitur in aliam pœnam. Collegium non excommunicatur, quia excommunicatio
8 requirit verum corpus, animam baptizatam, & verum delictum. In prædictis in quibus collegium poteſt delinquere, punitur collegiũ ſimul, ſinguli autem, vt incitatores in delictis quæ proprie non cadunt in collegium, ſtatutum eſt e contra, quia ſinguli puniuntur vt facientes, & vniuerſitas vt fieri faciens, vel mandans fieri, vel ratum habens. Abb. in di. c. Dilectus filius. de ſymo. *Ciuitas quãdo & propter quid puniatur.* *Excõmunicatio quæ requirat.*

COMPLICES

Complices in crimine hæreſis ſolent admitti, vt in c. In fidei fauo-
9 rem. de hære. lib. 6. Hoc tamen poſſet procedere ad inquirendũ tantum, non autem ad quæſtionem habendam, vel condemnationẽ. Paris de put. conſ. 163. nu. præſertim 8. vol. 4. Et in terminis hæreſis not. Emilius ferret. in reſponſo 28. qualitas horum temporum nu. 17. præcipue quando præſumitur tales teſtes non dicere verum glo.
10 pri. in eo. c. In fidei fauorem in fin. ver. nota. 2. *Complices quando admittuntur.*

C O N F E S S I O.

Confeſſio in triplici foro poteſt fieri, contentioſo videlicet, pœnitentiali, & mixto. Si fiat in primo, præiudicat, & ſecundũ delicti qualitatem poteſt puniri. Si in ſecunda, nõ debet puniri, neq; priuari, ne peccator ex hac punitione, vel priuatione manifeſtetur, ſed bene debet eius conſcientia informari. Si autem confeſſio fiat in mixto, vt quando examinatur promouendus, ſecreto cõfitetur, vel audita admonitione prælati confitetur nõ tanquam ſacerdoti, ſed tanquam Epiſcopo, quia tanquam iudiciale repellitur, & in quantum pœnitentiale non punitur, & remittit ad ſummam de ſcrutinio. §. fi. vbi dicit talem confeſſionẽ neceſſitatis in iudicio mixto habere effectum, & finem repellendi, non eff. ctum, & finem puniendi. alleg. c. cum Dilectus. de ord. cog. ff. de his qui not. infa. l. Lucius. Et de excep. c. 1. Ant. de Butrio in c. Quæris. de qual. & æta. ord. ſed nota aliam diſtinctionem confeſſionis. 1

Mixta confeſſio quid ſit.

Confeſſio alia eſt iudicialis, alia extraiudicialis. Iudicialis dicitur quæ fit in iudicio, extraiudicialis quæ non fit in iudicio, nec corã iudice competenti, & de hac nota ꝙ talis confeſſio facit indicium ad torturam ſecundum glo. & Bar. in l. capite quinto. ff. de adult. Feli. in c. olim. de reſcrip. multis modis hoc limitat, & idem in c. at ſi clerici. de iudi. cumulat multos caſus in quibus confeſſio extraiudicialis plene probat etiam in criminalibus, intellige ſiue parte præſente, ſiue abſente. Super prædictis ergo firmamus has duas concluſiones. Prima quarum erit, ꝙ confeſſio extraiudicialis parte præſente probat, quam limita procedere, quando fit per verba diſpoſitiua; ſecus ſi per verba enunciatiua, quia tunc non probat, per textum in c. fi. de ſucceſſ. ab inteſt. & ibi Abb. & doct. Secundo limita, quando teſtes producuntur ad probandam confeſſionem contra inſtrumentum celebratum in ſcriptis, in c. ſupra allegato. 2

Iudicialis et extraiudicialis.

Secunda concluſio eſt, ꝙ confeſſio facta parte abſente probat tantum ſemiplene, quod intellige etiam ſi fiat ad liberandum, ſecundũ Paul. de Caſt. in cõſ. 79. 2. vol. limita pri. dũmodo talis cõfeſſio probetur per duos teſtes. Cætera vide in Spec. aduoc. Ruberti Marãtæ.

Confeſſionis iudicialis vis.

Veniamus nunc ad ſecundum principale mẽbrum, videlicet de confeſſione iudiciali, quæ ſcilicet fit in iudicio, quæ eſt tantæ efficaciæ, ꝙ habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo ꝙ non expectat aliud niſi præceptum de ſoluendo. l. vnica. C. de confeſ. Cõfeſſio namq; infringit omnes probationes factas per teſtes, vel inſtrumentum in fauorem confitentis, vt dicit Lud. Rom. in cõſ. 331. Item poſt concluſum in cauſa non admittitur alia probatio per confeſſionem, ſecundum Bal. in rubr. C. de prob. in ver. ego aliter probo, ſcilicet quando confeſſio ſponte fit, vt ait Paul. de Caſtro. Item 3

eſt

eſt tantæ potentiæ, & virtutis confeſſio iudicialis, ꝙ etiam ſi fiat in proceſſu inualido, poteſt ex ea ferri ſententia, non obſtante ineptitudine proceſſus, ſecundum Bar. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. Item in ciuilibus confeſſio habetur pro condemnato, nec alia requiritur ſententia.

4 Sed nota, ꝙ confeſſio quãdoq; fit ſimpliciter, & quandoq; qualificatiue. Simpliciter fit, quando reus confitetur debitum vel crimen pure, ac ſine aliqua qualitate, tunc enim fundata eſt intentio actoris. Sed quando adijcitur aliqua qualitas, tunc dicitur qualificata, & tunc ſtat dubium an poſſit acceptari pro parte, & pro parte repudiari. Super qua concluſione ponitur talis diſtinctio, videlicet. Aut cõtra qualitatem annexam confeſſioni eſt aliqua præſumptio iuris, & tunc acceptari pro parte poteſt, vt ſi reus confiteatur ſe occidiſſe aliquem, ſed ad ſui defenſionem, vel dixiſſe verba opprobrioſa non animo iniuriandi, non ſtatur ſuæ confeſſioni contra ſe, & non creditur ſibi quo ad illam qualitatem, vrget enim præſumptio iuris, quæ eſt, ꝙ quilibet occidens, vel dicens verba iniurioſa, cenſetur habere animum offendendi, niſi contrarium probetur. l. 1. C. de ſica. & l. ſi non conuitij. C. de iniurijs. Et nunc non fit diſtinctio, an ſit vnum capitulum in confeſſione, vel plura. Abb. in c. cum ſuper. de confeſſis. Aut contra illam qualitatem nulla eſt præſumptio iuris, & tunc aut confeſſio qualificata continet vnum caput, & debet tota acceptari, vel tota repudiari, & non poteſt diuidi, vt ſi reus confiteatur ſe promiſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat verum eſt, ꝙ recepi a te centum quæ mihi debebas ex cauſa mutui, illud eſt vnum capitulũ, & confeſſio in iſto caſu non præiudicat confitenti, ſecundum Abb. in d. cap. cum ſuper, & Barr. in l. Aurelius. §. idem. ff. de lib. lega. Aut continet plura capitula, vt ſi dicat, verum eſt quod mutuaſti mihi centum, ſed feciſti mihi pactum de non petendo, & tunc poteſt acceptari pro parte, & tenetur reus probare pactum de non petendo, alias condemnabitur, ſecundum Abb. in di. cap. cum ſuper. de confeſ. & Bart. in di. §. vnde ſuper bonã cautelam, & eſt ꝙ reſpondeas, Nihil mihi mutuaſti, propter ꝙ ſim tibi obligatus, & ſic nõ eris periurus, nec incides in laqueũ. Vnum tamen tene menti pro declaratione eorũ quæ ſupra diximus. Nam licet is qui confitetur ſe occidiſſe aliquem ad ſui defenſionem (vt ſupra diximus) veniat condemnandus niſi probet defenſionem, tamen ex tali confeſſione non poterit cõdemnari vt homicida ad pœnã mortis naturalis, ſed mitius, puta pœna relegationis, & hoc propter illã qualitatẽ & ita tenet Abb. & Feli. in c. auditis. de præſcri. & Alex. in l. non ſolum. §. ſciendum. ff. de oper. no. nun. Et nota ꝙ confeſſio iudicialis fieri debet coram iudice pro tribunali ſedente, maxime in cauſis requirẽtibus plenam cauſæ cognitionem. Io. And. in add. Spec. in tit. de poſitio. §. 2.

Cõfeſſio quã do & qualiter acceptãda ſit.

Qualificata confeſſio iuris rigorẽ modificat.

Sedere debet iudex.

§. 2. & Abb. in c. At ſi clerici. de iudi. & ibi Feli. & Bar. in l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſ. li. 11.

Confeſſio pura delicti nil valet.

Et nota ꝙ tantum iudici debet conſtare de delicto, ꝙ etiã ſi quis confiteretur ſe occidiſſe hominem in nemore, nõ debet ſibi credi, niſi prius mittat iudex ad requirendum ſi homo ibi fuit occiſus, & debet etiam facere hominem exhumare ad videndum ſi fuit vulneratus. Bal. in l. ſi quis teſtibus. c. de teſti. vnde numq̃ debet iudex formare Inquiſitionem ſpecialem, niſi plene conſtet delictum fuiſſe commiſſum, alias ſi faceret inquiſitionem, & extarent indicia cõtra aliquem, non poſſet illum torquere, ſi delictum patratum non conſtaret, Angel. de malef. 5

Confeſſio cũ qualitate quomodo.

Et nota ꝙ qualitas cum confeſſione non debet acceptari, ſed cõfeſſio cum ſua qualitate, & qualitas debet probari. Marſil. in ſing. 185. incipien. confeſſio inquiſiti. Et bene nota, quia facit ad ſolutionem quæſtionis, An qui confitetur ſe dixiſſe hæreſes non malo animo, vel gratia diſputandi, debeat puniri de hæreſi, ſi non probat qualitatem ſuæ confeſſionis, & ea alio modo non apparet, mitius tamen debet puniri. Marſil. vbi ſupra. 6

Sola rei confeſſio quãdo ſufficit & quare.

Nota etiam de eo quod dictum eſt, ꝙ oportet conſtare de delicto vltra confeſſionem, ꝙ in crimine hæreſis ſola rei confeſſio ſufficit, ſecundum Feli. in c. auditis. de præſcrip. Ponzinib. in tract. de lamijs. nu. 70. Debet tamen iudex conſiderare an talis confeſſio ſit veriſimilis. per not. per Bal. & Angel. poſt glo. in l. 1. ff. de quæſtio. & per Bal. in l. ſi quis in hoc. C. de Epiſc. & cler. Et ſi vis ſcire quare in hoc delicto ſola confeſſio ſufficiat, ratio eſt, quia aliter de tali delicto nõ poteſt conſtare, q̃ per ſolam confeſſionem, cum tale crimen totum ſit in corde, cuius ſcrutaor ſolus eſt Deus. Arch. in tract. de hære. not. 1. Abb. in c. olim. de reſcrip. in ver. extra glo. 7

Cõfiteri nolens quando cõdemnetur

Confiteri qui non vult, ſi legitime eſt per teſtes omni exceptione maiores conuictus, vel facti euidentia, tunc, & ſi non confiteatur, poteſt tamen condemnari. Ita probat textus in l. qui ſententiam. C. de pœnis. & ibi Doct. & Bal. in c. Ad noſtram, de prob. Marſil. in ſing. 108. incip. alias ſui interrogat. & in pract. crimi. §. Quoniam nu. 40. & 41. & adeo hoc verum eſt, ꝙ ſtante plena probatione delicti, non deuenitur neq; ad torturam, neq; ad confeſſionem, neq; ad ratificationem. quod nota, vt per Alber. de Roſato in l. Edictum. ff. de quæſtio. 8

Cõfeſſio cõfuſa nõ afficit.

De delictis in ſpecie debet cõſtare.

Confitens ſe dixiſſe, ac tenuiſſe multa contra fidem catholicam, ex tali confeſſione damnari non poteſt, ſicut nec confitens ſe feciſſe diuerſa furta in diuerſis locis, & temporibus Bal. in auten.. ſed de nouo iur. col. 3. ſed pone. C. de ſer. fugi. Et ratio eſt, quia confeſſio eſt generalis, & incerta, cum non conſtet in ſpeciali de dictis, vel crc ditis contra fidem, vel de rebus furto ablatis. Et habetur per Angel. 9

in

in l. certum. ff. de confeſſ. & per Anchar. in conſ. 22 & per Gandi. in tract. de præſump. & in di. verſ. aliud etiam not. Quare habeas præ oculis tu Inquiſitor, q̃ de delictis debet conſtare in ſpecie, alias non deuenitur ad condemnationem.

10 Confeſſio facta ſub ſpe veniæ, & gratiæ a Iudice promiſſæ non valet, etiam ſi ſit perſeuerata, & pluries ratificata, vt per Io. de Imo. in conſ. 109. Marſil. in pract. crimi. §. poſtq̃. nu. 16 Foller. in pract. crim. §. ſi confitebitur. pri. parte. num. 15. Nam confeſſio debet manare a propoſito. vnde ſi quis confiteretur per iracundiam, talis confeſſio nulla eſſet, ſecundum Io. de Imo. in c. fin. de confeſſ. & glo. in c. ex literis. ver. admonitio. de Diuortijs. Et confeſſio facta blandis verbis, & promiſſione gratiæ extorta, non poteſt dici ex propoſito manaſſe, & hoc procedit tam in confeſſione facta in tormentis, q̃ ſine tormentis. Io. de Imo. in di. conſ. 19. incipien. viſa Inquiſitione, & per Gigan. in tract. de crimine læ. maie. titulo. Quomodo, & per quos probetur. q. 1. *Spe veniæ.*

11 Confeſſus crimen ſuper libello inepto, poteſt condemnari. Panor. in c at ſi clerici. de iudi. glo. 1. imo confeſſio purgat omne vitiũ pro ceſſus. c. 1. de accuſa. li. 6. Et notatur in c. Piſanis. de reſti. ſpol. & Angel. in tract. malefi. clau. comparuerunt dicti Inquiſiti, & negauerunt totum. Et ratio eſt, quia crimen factum eſt notorium per confeſſionem. c. 1. de cohab. cler. & mul. & talis ſic confeſſus non poteſt reuocare ſuam confeſſionem prædictam, præcipue ſi deliberate eam fecit, & non ex calore iracundiæ, vt not. Inno. in c. per Inquiſitioné. de elect. confirmat Gemi. in di. c. 1. de cohab. cler. ibi. quæro an iſte poſſit reuocare. Ad hoc eſt glo. 2. in c. ex literis. de Diuor. vbi dicit Panor. q̃ confeſſio facta calore iracundiæ non præiudicat, niſi detur perſeuerantia, alias valet confeſſio facta in criminali, nec alia exigitur perſeuerãtia, vt in l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. & c. 2. de cõfeſſ. *Calore iracũdiæ facta confeſſio.*

12 Confeſſio in criminalibus non poteſt reuocari vbi ſit perſeuerantia, niſi errore allegato, & probato, & eſt ſingulare verbum Spec. in tit. de confeſſ. §. fin. & ipſum ſequitur Io. And.

13 Confeſſio facta præcedente illo iuramento, q̃ plenam, & meram veritatem dicet, non recipit excuſationem, ſed illa quæ fit ſub iuramento, q̃ ad interrogata reſpondebit, recipit excuſationem, quæ tamen non perimant, ſed exponant confeſſionem. Panor. in c. cum dilecti. de accuſa. Qui ibi immediate ſubinfert ſingulariter, q̃ vbi cõfeſſio etiam iurata poteſt & in bonum, & in malum, debet retorqueri, ex quo tamen prima fronte ſonat in malum, debet interpretatio fieri in malam partem, & contra confitentem, niſi per confeſſionem excuſans probet illas excuſationes. Facit quod dicit Abb. in c. cum veniſſent. de inſtitu. & etiam ſubdit immediate ipſe Abb. q̃ ex confeſſione alicuius capitur illud, quod eſt contra eum, non autem id *Recipiẽs excuſationem.*

quod

quod pro eo dici poteſt. Et hoc maxime quando inſurgit mala præſumptio contra illud quod facit pro eo. Vide not. in c. 1. de confeſſ. li. 6. per Io. And. & Abb. in c. 1. de poſtul. præla. & in c. bonæ. eo. tit.

Confeſſus ficte. Confeſſus ficte poteſt poſt cōdemnationem appellare. Nam licet ſit contumax in non parendo, non tamen eſt contumax non veniendo, & ideo appellat, vt in. l. creditor. §. iuſtus. ff. de appell. & glo. in l. 2. §. quod ſi actor. C. de iuram. calum. quod intellige verum, ſi tēpore recuſationis non reſpondendi, vel nō iurandi expreſſit aliquā cauſam licet dubiam, vt in c. vt debitus. de appel. Sed ſi nullam cauſam expreſſit, vel ſi expreſſit notorie friuolam, non admittitur ad appellandum propter nimium contemptum iudicis. Item ꝙ admittatur ſi cauſam expreſſit tempore appellationis, a ſententia tamen declinatoria Iudicis, vt quia pronunciauit ꝙ non legitime recuſaſſet iuramentum, poteſt appellari, cum talis ſit ſententia hominis declarantis, qui potuit errare, Ad hoc facit quod not. in c. cupientes. § quod ſi per viginti. de Elect. li. 6. Abb. in c. fin. de iuram. calum. 14

Confeſſio rei extraiudicialis. Cōfeſſio rei extra iudicium non poteſt probare in criminalibus, ſed tantū facit indiciū ad torturā. l. capite quinto. ff. de Adult. & ibi not. per glo. & Bar. Ad idem Angel. in tract. maleſi. in ver. Cōp. dicti inquiſiti, Marſil. in l. eos. col. 3. nu. 20. in verſi. Alio etiam caſu. ff. ad l. corneliā. de fal. Abb. in c. de hoc. de Simo. no. vlt. Anchar. in cōſ. 286 incipien. Ex prædictis. Rom. in cōſ. 7. incipien. viſis neceſſarijs. Marſil. in pract. crim. §. quoniā. nu. 19. & . §. diligēter. nu. 76. 15

Confeſſio extraiudicialis, licet non ſit ſufficiens ad cōdemnationem, talis tamen ſic confitens poteſt arbitrio iudicis extraordinarie puniri, tamquam de delicto ſe glorians. per tex. ſing. in c. Quam ſit graue, de exceſ. præl. Ita notan. dixit Paris de Puteo in tract. Sind. car. 69. in 3. col. ver. Adde vnum ſingularem, Marſil. in pract. crim. §. diligenter. nu. 77. Et licet faciat indicium ad torturam, tamen vt non faciat poteſt reuocari, ita notan. dixit Bal. in l. vnica. C. de confeſſis, quem ſequitur Feli. in. c. olim de præſcrip. Abb. ibidem. 16

Confeſſio facta corā iudice non cōpetenti. Confeſſio rei tantæ eſt importantiæ, ꝙ facta etiam coram iudice incompetenti tenetur reus illam confirmare etiam ſuo competenti iudici. ita dixit Inno. in c. at ſi clerici. de iudi. Et hoc præcipue, ſi ex tali cōfeſſione orta ſit ſuſpicio, vel infamia. Angel. in li. Maleſi. clau. cōparuerunt Inquiſiti. col. 9. Ibi. & tene. menti. Vide de hoc Inno. in c. per Inquiſitionem. de elect. & Ant. de Butr. in d. c. at ſi clerici. 17

Confeſſus in iure nō auditur appellās Confeſſus in iure non auditur appellans, ſi tamen ita ſit confeſſus ꝙ ſtandum ſit confeſſioni, non tormētorum formidine territus. Ad hoc eſt glo. ſing. in c. Romana. de appell. in 6. in ver. de quo. Cōfirmat Gemin. ſuper di. glo. vbi dicit ꝙ in confeſſum nullæ ſunt partes Iudicis, niſi in condemnando. facit ad hoc optime glo. 2. in c. 1. de accuſa. li. 6. Facit etiam c. per tuas. de proba. 18

Confeſſio

19 Confeſſio facta ſine tortura non neceſſario debet ratificari, quæ autem facta eſt cum tortura, vel metu tormentorum, vt puta, ſi erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam ſpoliatus, neceſſe eſt ꝙ ad banchum ratificetur. Et debet tortus per vnū diem naturalem quieſcere poſt torturam, anteq̃ ducatur ad ratificandum, vel arbitrio boni Iudicis tunc debet ratificare, quo veriſimiliter ceſſauerit metus tormentorum. Hæc Angel. in li. malef. clauſula, fama publica. Raphael tamen Fulg. in conſ. 138. incipien. Hoc maxime propoſitum, ſingulariter dicit, ꝙ confeſſio ſponte facta, ideſt ſine vllo tormento, non eſt ad condemnationem ſufficiens, niſi pluries ſit ratificata a reo. quia ſponte confitens delictum propter quod vitæ ſuæ pœnam incurrit, non videtur in plenitudine, & rectitudine ſui intellectus eſſe, ſed magis delirare, & hanc opinionem ſequere tu Inquiſitor, quia verior, & ſecurior, atq; rationabilior eſt. Vide Marſil. in pract. cri. §. poſtq̃. num. 22.

Cōfeſſio ſine tortura non indiget ratificatione.

Ratificatio poſt torturā quando fiat.

20 Confeſſus in tormentis non præcedentibus indicijs, etiam ſi perſeuerauerit in ſua confeſſione, illa ſibi non præiudicat. l. Diuus. §. ex quibus ff. de quæſtioni. Ita not. Bonifa. in ſuo tract. de malefi. in rubr. Quæ indicia debeant præcedere torturā infra. Et ratio eſt, quia iudex a tormentis incipere nō debet, ſed indicia legitima, & probationes debēt ꝓcedere torturā. l. milites. C. de quæſtioni. l. vnius. §. in ea. et l. Maritus, & l. fin ff. eo C. de falſ. l. ſicut Marſil. in l. 1. col. 5. verſ. enim. num. 14. ff. de quæſtion, vbi dicit, ꝙ ſi tortus ſine indicijs delictum confitetur, etiā ſi millies ſuam ratificet confeſſionē ad banchū iuris, confeſſio eſt nulla. glo. not. in l. quæſtionis, & ibi Bar. ff. de quęſtioni. Et in conſ. 46. incipien. omnipotens ſempit. in 1. vol.

Tortus ſine indicijs.

21 Amplia hanc concluſionem, vt procedat etiam ſi poſt talem confeſſionem per torturam habitam ſine indicijs, anteq̃ talis confeſſus ponatur in priſtina libertate, ſuperueniant indicia, non propterea validatur dicta confeſſio. Ita dixit Angel. in tract. malefi. in ver. fama publica in verſ. quinto quæro, Iudex torſit, & ibi Aug. de Arimino. in addi. Bar. in l. Maritus. col. 1. verſ. Item ſoluit. glo. ff. de quæſtioni. Marſil in l. quæſtionis habēdæ. col. 2. verſ. Modo redeūdo ad tex. ff. de q̃ſtioni vbi ait, ꝙ hoc fundamēto duos a morte liberauit.

Indicia ſuperuenientia quid faciāt.

22 Amplia, vt procedat etiam ſi reus tortus ſine indicijs millies etiā cum iuramento illam ſuam confeſſionem ratificet ad banchum iuris, vt per Marſil. in l. quęſtionis habendæ. col. 4. verſ. quæro vlterius. ff. de quæſtioni. col. 11. & penul. verſ. ex iſtis omnibus.

23 Amplia, ꝙ ſicut non valet confeſſio rei facta in tormentis ſi ipſa indicia non procedunt, ita poſtea ipſo iure nihil valent, & quicquid ex ea procedit, nihil eſt. Hic paris de Puteo, in tractatu de ſindic. fol. 102. col. 3. verſ. cōfeſſio refertur, ſequitur Marſil. in l. de vnoquoq;. nu. 27. ff. de re indi.

Contrarium

Contrarium tamen tenet glo. in l. capite quinto. ff. de Adult.ſci- 24
licet quando confeſſus in tormentis etiam ſine indicijs præcedenti
bus, ſi tamen eam confeſſionem ratificauit ad banchum iuris, & ex-
tra iudicium etiam illam facit, tunc illa confeſſio ſibi præiudicat.
Idem voluit Io de Imo. in c. at ſi clerici. de iudi. Feli.in c. Olim.col.
5. verſ. vlterius fallit. de reſcript. Marſil. in l. quæſtionis habendæ.
verſ. vlterius ſemper teneas. ff. de quæſtioni. Aduerte tamen diffe-
rentiam horum caſuum, & leuabis contrarietatem, videlicet ꝙ hic
vltimus caſus ponit reum tortum ſine indicijs prçcedentibus, non
ſolum in iudicio, & ad banchum iuris ratificaſſe, ſed etiam extra iu
dicium affirmaſſe, caſus autem primus ponit huiuſmodi reum tor-
tum ſolum ad banchum iuris ratificaſſe.

Ratificata cōfeſſio quid faciat.

Confeſſus crimen in tormentis præcedentibus indicijs, non po- 25
teſt torqueri ſuper alijs delictis, ſuper quibus nulla ſunt aduerſus
eum indicia, etiam ſi ſint eiuſdem generis, vel ſpeciei, vt puta, quis
eſt tortus ſuper aliquo furto, & confeſſus eſt, non poterit torqueri
ſuper alijs furtis, de quibus non eſt indiciatus, vt in l. 1. ff. de quæ-
ſtioni. Et facit hoc, An qui deponitur negaſſe confeſſionem, poſſit
interrogari de purgatorio, & alijs hæreſibus, an ſcilicet negauerit
purgatorium. Et licet ſic ſit de iure, tamen oppoſitum ſeruatur de
conſuetudine ſecundum Doctores. Quæ conſuetudo poteſt proba
ri per l. Non omnes. §. A barbaris. ff. de re. mil.& l. congruit. de of
fi. præſidis. Ita dicit Gondi. in tract. malefi. in rubr. de quæſtioni. &
tormen. in verſ. ſed quid de quæſtione quæ quottidie occurit de fa-
cto & ita dicit tenere Aretinum in ſuo tract. malefi. in glo. in ver.
fama publica.

Tortus ſup præcedenti bus indicijs quomodo torqueri poſſit.

Confeſſio facta a carcerato non poteſt dici ſpontanea, ſed potius 26
dicitur meticuloſa, & coacta, quoniam carcer eſt ſpecies torturæ,ſe
cundum Bal. in l. ſi clericus in 2. col. verſ. Primo quæritur. C. de
Epiſ. audien. & ideo ad hoc ꝙ confeſſio dicatur facta metu tormen
torum, ſufficit ꝙ fiat a detento in carcere, licet aliter non probetur
tortura, ſecundum Barba. in c. ſi conſtiterit. de accuſa. Gemin. in
conſ. 15. incipien.Reuerende pater in 4. col. ſuper.2. dubio. Et hoc
nota pro confeſſionibus reorum detentorum, quia licet non fiant
realiter cum tortura, tamen non dicuntur ſpontaneæ, ſed coactæ,&
etiam meticuloſæ. Nam nemo eſt ita ſimplex, vel fatuus, qui confi
teatur ſponte, & ſine aliquo metu illud quod cōducit illum ad mor
tem, vt dixit Alex. in cōſ. 271. incipien. viſo themate. Et per Marſil.
in pract crim §. Attingam nu 28. & 29.

Meticuloſa confeſſio.

Cōfitens ſe ſcripturas combuſſiſſe,vel libros deſtruxiſſe, vel ſuas 27
conciones laceraſſe, niſi de hoc bonam aſſignet rationē, poteſt tor-
queri, vt cognoſcatur quare id fecerit. Bal. in conſ. 223. in 4. vol. &
refert ac ſequitur Bernar. de Landriano iu quæſtione quam tangit
Angel.

Confitens libros ſuos cō buſſiſſe.

Angel. de Aret. in ver. de falſario dilacerante, comburente, vel celante literas alienas.

28 Confeſſio facta coram iudice non habente auctoritatem non nocet confitenti quo ad plenam probationem. Inn. in c. Qualiter, & quando. el 2. de accuſ. & in c. Per Inquiſitionem. de elect. Et nota ꝙ confeſſio facta coram iudice incompetenti cum ſit & iniuſta, & nulla, Epiſcopus ea vti non poterit ad veritatem extorquendam a reo. l. maritus. ff. de quæſtioni. Bal. in conſ. 410. 2. vol. facit tamen præſumptionem, & ſufficiens indicium ad torturam, vt iam ſupradiximus, ſecundum Abb. in cap. At ſi clerici. de iudi. Bart. l. capite quinto. de Adult. *Confeſſio facta corā iudice incompetenti.*

29 Confeſſio ficta inducta a lege, vel a ſtatuto, idem operatur quod vera, & expreſſa oretenus facta. Bar. & Bal. in. l. Quoniam. ff. de his qui no. infam. Et probatur in. l. ſi tutor. & ibi hoc voluit Cyn. & Bal. de interdicto matrimonio, & per Marſil. in pract. crim. §. poſtq̃. nu. 35. Et validat proceſſum nullum, ſicut & vera, ſecundum Bar. in cõſ. c. incipien. A Domino Cyno. de bo. Angel tamen quo ad hanc partem oppoſitum tenuit in tract. malefi. in ver. Qui iudex videns. in verſ. quæritur an tale ſtatutum. Et Bal. idem ſenſit in addit. Spec. Vi de Marſil. in pract. cri. §. poſtq̃. nu. 36. *Confeſſio ficta.*

30 Confeſſio ficta inducta a lege, vel ſtatuto propter contumaciam, ad hoc vt operetur vires confeſſionis, & ea condemnatio ſequi poſſit, prius oportet ꝙ per interlocutoriam Iudicis id declaretur, alias talis condemnatio non valeret. Ant. de Butrio in c. cum Dilecti. de Dolo, & contu. Et idem dixit in c. cum dilecti. de elect. Nellus tamẽ in tract. bannitorum in 3. pri. temporis. in 10. quæſtione incipien an poſt lapſum. tenet ꝙ ſufficit, ꝙ talis pronunciatio contumaciæ fiat vna cum diffinitiua. ad quod allegat iura de quibus ibi per eum, quod eſt ſingulariter notandum, cum ſæpe occurrat. Et certe quis non dicitur talis, quouſq; ſit pronunciatus pro tali, ſecundum Socinum in conſ. 51. incipien. Præſtantiſſime Doctor. Marſil. in pract. crim. §. poſtq̃. nu. 37. *Propter cõtumaciam.* *Talis quando dicatur.*

31 Confeſſio facta in lecto ægritudinis multum operatur. glo. Bal. & Doctor. in l. 1. c. de falſ. Vide Zaſium in conſ. pri. *In lecto ægritudinis.*

32 Confeſſio facta per errorem non nocet, ſi ante finitum negotium de errore doceatur. Abb. in c. fi. de confeſſ.

33 Confeſſio impoſſibilis, vel non veriſimilis non nocet reo. textus eſt in l. Inde Neratius. §. ſi quis hominem viuum. ff. ad l. Aquiliam, & per Marſil. in pract. crim. §. poſtq̃. num. 6. & 8. & in l. 1. ff. de quæſtioni. *Impoſſibilis*

34 Confeſſio facta Notario ſine commiſſione Iudicis, vel coram Iudice abſq; figura iudicij, non eſt ſufficiens ad condemnationem, ſecundum glo. in l. Iubemus. c. de libe. cauſa. Et per Salice. in d. l. Iu- *Sine commiſſione iudicis.*

H bemus

Notarius ſine iudice teſtes recipere nõ poteſt. bemus.C. de libe. cauſa. Et per Salice. in d.l. Iubemus. Et fortius dixit Bal. in tit. de pace Conſtant. in verſ. ſecundum mores, & leges illius, ꝙ tabellio non poteſt ſine præſentia Iudicis recipere dictum teſtis, nec iuramenta, nulla facta commiſſione per Iudicem, vt dixit Bal. in addit. ad Spec. in tit. de teſte. vlt. col. verſ. Numq̃ reperitur. ꝙ numq̃ reperitur, ꝙ Notarius poſſit recipere iuramenta teſtium ſine commiſſione Iudicis. alleg. glo. in di. l. Iubemus. Et ſubdit Bal. ꝙ ſcribere ſpectat ad tabellionem, recipere vero ad Iudicem. Quomodo autem Inquiſitor poſſit teſtium examinationes committere, vide infra in ver. Teſtis.

De credulitate. Confeſſio de credulitate vbi agitur de præiudicio confitentis, ita ei præiudicat ſicut confeſſio de veritate, vt dicit glo. in c. ex literis. de iureiur. & Cyn. in l. 2. §. quod obſeruari. C. de iuram. Abb. in c. quotiens. de teſti. nu. 8. 35

Incidenter. Confitentẽ in iudicio incidenter poteſt Iudex ordinarius, nouũ inchoando proceſſum, punire pœna ordinaria, vt in c. 2. de confeſſ. & ibi Abb. 36

In alio iudicio quid. Confeſſus in iudicio, an poſſit indiſtinctè in alio iudicio interpretari confeſſionem ſuam, vt ſibi non noceat, diſtingue per Inno. in c. Per Inquiſitionem. de elect. 37

Socij criminis. Confeſſio ſocij criminis in crimine hæreſis facit indicium ad torturam etiam ex ſe ſola, ſecundum aliquos, licet in alijs criminibus infamia, & indicia præcedere debeant. ff. de quæſtioni. l. Maritus, vide Bal. in conſ. 79. tertij vol. Ponzi. in tract. de Lamijs q. 24. & per Cyn. in l. fin. C. de accuſ. Et Angel. in l. & ſi certus. ff. ad Sill. & Paul. de Caſtr. in conſ. 117. incipien. Notandum eſt ꝙ adulter. & in conſ. 195. incipien. Hæc eſt quædã Inquiſitio. Tu dices, ꝙ hoc erit in arbitrio Iudicis cõſiderata qualitate deponẽtis, & eius contra quẽ deponitur. Vide ĩ in ver. teſtis. Sed & Io. de Tur. cre. in c. ſi quis. el. 2. diſt. 79. 38

Confeſſio reuocata. Vide in ver. Retractans. 39

CONFISCATIO.

Confiſcatio bonorum in omni capite criminis læſæ maieſtatis, de qua ex tex. in l penult. & fin. C. eo. & ſi fiat ipſo iure a die commiſſi criminis, requiritur tamen declaratio iudicis, aliter fiſcus non poteſt apponere manum. Vide Curtium. in conſ. 59. & Alex. in conſ. 6. col. 3. terti. vol. Vide ſupra. Bona hæreticorum.

COMPARITIO.

Comparitio ſpontanea eſt optimum pœnitentiæ teſtimonium, & ideo ſic redeunti magis indulgetur c. Ad abolendam. de hære. & ibi Docto. c. vt commiſſi, & ibi Archid. eo. li. 6. ſicut dicimus ſpontaneam carcerationem eſſe teſtimonium innocentiæ. Veron. conſ.

conſ. 31. Hippol. conſ. 207. nu. 49. niſi inperfecte confiteatur, nec complices nominare velit. omittens tamen aliquid dicere, vel aliquos nominare ex rationabili obliuione, excuſatur. glo. in c. cum cauſam. de teſt. Bart. & Angel. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipul. ff. de dam. infe. Grãma. conſ. 23. nu. 3. & hoc præſertim dici debet de ſtãte in ſpõtanea delatione. Nã ſicut errores ſuos ſponte profeſſus eſt, vtiq; veriſimiliter alios nominaret, ac nominaſſet, ſi de illis recordatus fuiſſet, cum plus ſit de ſe fateri, q̃ de alijs. l. fin. C. de accuſatio. *Obliuio rationabilis.*

2 Comparere perſonaliter, & non per alium, tenetur quilibet criminaliter accuſatus. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. l. reos. C. de accuſa. niſi impunitas ſit notoria. Bart. l. pe. vt ſupra. *Perſonaliter comparere qui teneantur.*

CONSENTIENS.

Conſentiens alijs criminibus directe per viam fauoris, & cooperationis, æqualiter peccare dicitur cum faciente. l. 3. §. Itẽ qui ff. ad l. corn. de ſicar. Vide infra in ver. Fauentes.

CONSILIVM.

1 Quia ſtatutum eſt in iure, ꝙ Epiſcopus, & Inquiſitor aduocent ad ſe & in iure, & in ſacra Theologia peritos, ac profeſſores, quos etiam poſſunt cogere ad veniendum, & ſibi conſulendum. vt in c. vt commiſſi. de hære. li. 6. Et ſi propter iuris diſſonantiam, vel potius ipſorum Doctorum varias opiniones res in dubium verteretur, eſſet Apoſtolica ſedes conſulenda. vt per c. Per venerabilẽ. Qui ſi. ſint legit. Et tales ab Inquiſitione, vel Epiſcopo vocati, gratis conſilium ſuum dare tenentur. vt not. Archid. in di. c. vt commiſſi, Quærendum eſt an Epiſcopus, vel Inquiſitor teneatur præfatorum Doctorum ſequi conſilium, Et an is, cui mandatur aliquid facere cum, vel de aliquorum conſilio, teneatur illorum ſequi conſilium. *Apoſtolica ſedes conſulenda.*

2 Pro clariori huius dubij dilucidatione notandum eſt ſecundum Bar. in l. ſi tñ. plures. ff. de exer. ꝙ aut conſiliũ impendendum eſt ei, qui non habet ſanum, & integrum iudicium rationis, & tunc conſiliũ ſapit conſenſum, vt in l. Impuberibus. ff. de ſuſp. tuto. Et hoc modo poteſt intelligi textus, ſecundũ vnum intellectum c. cũ venerabilis. de conſuet. Aut conſilium impendendum eſt habenti integrum iudiciũ rationis, & tũc is qui habet impendere conſilium, eſt particeps illius officij, & tunc conſilium ſapit conſenſum, & iſte eſt prorius caſus illius c. cũ venerabilis, ſecundũ vnũ intellectum. Nam auditor datus prælato, eſt particeps illius officij, ideo lex dicit, ꝙ debeat requiri conſiliũ diœceſani, & e cõtrario diœceſanus conſiliũ Inquiſitoris, qa alter eſt particeps officij alterius in cauſa fidei. Aut nõ eſt particeps officij, & tũc conſiliũ ſtat proprie. Pono exemplum. Statuto cauetur, ne mulier poſſit teſtari ſine conſilio duorũ conſanguineorum, certe hoc caſu ſatis eſt requirere conſilium, cũ facultas *Officij particeps.*

teſtandi ſoli mulieri competat, & hoc teneas, licet Cynus voluerit facere differentiam inter dictionem,de, & dictionem, cum, dicens, ꝙ ſi quis habeat facere de cõſilio, tenetur ſequi conſilium, non autem ſi habeat facere cum conſilio, vt notatur per eum in l. id quod pauperibus. C. de Epiſc. & Cler. ſed Io. And. in Regula. Nullus. in Mercur. hanc differentiam non approbat, nec etiã Bar. in loco præalleg. iure enim non probatur,imo potius oppoſitum,vt not. in præ allegatis locis.

De & cum conſilio.

3 Hæc procedunt quando quæritur, an & quando conſilium ſapiat conſenſum, & e conuerſo, quando conſenſus ſapiat conſilium. Dic pariter, aut is cuius conſenſus requiritur, non poteſt eſſe particeps illius officij, & tunc conſenſus ſapit conſilium, vt l. titius, & quod ibi notatur. ff. de admiſ. tuto. & ob hoc Bar. dixit,ꝙ ſi teſtator diſponit, ꝙ executor teſtamenti non poſſit aliquid facere ſine conſilio, & conſenſu Guardiani fratrum minorum, non tenetur executor habere conſenſum, ſed ſatis eſt habere conſilium, quia frater minor non poteſt eſſe executor teſtamentorum,vt patet in clem. exiui. de verb. ſig. vnde non debet ſibi licere indirecte, quod ſibi directe prohibetur, vt in Regula. Cum quid vna via. de reg. iur. li. 6. Aut is cuius conſenſus requiritur, poteſt eſſe particeps officij, & tunc ſi eſt impẽdendus conſenſus ex diſpoſitione hominis ei, qui habet poteſtatem plenam a lege,tunc ponitur conſenſus pro cõſilio, vt not. in l. titius. Si autem eſt impendendus cõſenſus ei,qui habet poteſtatem ab homine, & non tenetur habere cõſenſum ex diſpoſitione hominis, vel legis, tunc tenetur conſenſus proprie. Vnde, niſi habeat conſenſum, non valet actus, vt in authen. hoc ius porrectum. C. Nam Epiſcopus. 10. q. 2. Nam Epiſcopus in alienatione habere debet conſenſum Capituli, & ſi alienat ſine conſenſu, non valet alienatio, vt ibi. & 12. q. 2. c. ſine exceptione.

Conſenſus pro cõſilio.

Alienatio ſine conſenſu.

Quid autem ſi ille, qui habet impendere conſilium, non vult,vel eſt abſens, ſeu mortuus? vide notata in c. ex parte. de conſtit. et in c. vnico. Ne Sede. vac. li. 6. per Bar. in §. Plures. ff. de exer. & in l. Dote. §. eo autem tempore. ff. Io. ma. & in l. fi. C. de ho. qui. lib. Hæc Abb. in c. cum olim. de arbi.

4 Nota etiam ꝙ quando ſtatuta arctant Iudicem ad ſequendũ conſilium ſapientis,imponendo ſibi pœnã ſi aliter fecerit, quod ſi Iudex ſequeretur conſilium Doctorum, qui illam quæſtionẽ terminaſſent antiquitus,non incideret in pœnam,quia(vt dicit Hugo)ille dicitur conſilium habere ab aliquo, qui habet ab eius ſcriptura, etiã ſi multo ante tempore fuerit mortuus. Hæc Præpoſ. in c. omnibus 2. q. 5.

Conſilium, mortui Doctoris.

5 Nota etiam ex Ancharano ſuper c. ſi ad Epiſcopum. §. 8 Ne Sede vac. li. 6. Vbi dicit, Cum conſilium alicuius requiritur ex conſuetudine, vel ſtatuto, vt poſſit ex tali ſtatuto abſq; tali conſilio actus geri

ri, & c. Vbi longam poſt digreſſionem facit diſtinctionem dicens. Aut ille qui additur, vt conſultor, eſt particeps officij illius, & debet eius ſequi conſilium, Aut non eſt particeps officij illius,& tunc ſufficit, ꝙ requiratur, nec eſt neceſſe ſequi. c. cum olim. de arbi. &
6 ff. manda. l. 1. in fin. Vide Io. And. in mercuri.

CONSTITVTIONES.

1 Conſtitutiones tam Imperiales, q̃ Ro. Pont. Extrauagantes,licet non habeantur in libris, ſeu in compilationibus librorum, ſunt effectualiter obſeruandæ, vt c. vt Inquiſitionis in prin. & c.fi. de hære. li. 6. Et in compilatione Clemen. c. 1. eo. tit.

2 Nota tamen, ꝙ Imperatorum legibus in Eccleſiaſticis controuerſijs vtendum non eſt, vbi ſacris canonibus obuiare videntur, vt per tex. in c. lege Imperat. di. 10. glo. in prin. & in ver. Eccleſiaſtica, cũ ſuis concordantijs. Lege enim Federici confirmatæ, & approbatæ ſunt, quatenus Dei, & Eccleſiæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium proſequuntur,ac ſtatutis canonicis non obſiſtũt. di. c. vt Inquiſitionis. lib. 6. *Imperialia iura quãdo non obſeruã da.*

CONSVETVDO.

1 Conſuetudo generalis poteſt ad deciſionem cauſæ allegari,quando ius commune expreſſe non diſponit in illo caſu, vt c. in Geneſi. de elect. & in c. ſuper eo. de Cenſi.imo conſuetudo ipſa tribuit intellectum legi, & lege exiſtente dubia, recurritur ad conſuetudinem. Abb. in c. cum Dilectus. de conſuetud. *Legis intellectus quid ſit.*

2 Conſuetudo examinandi reos in loco tormentorum quando nõ ſunt in caſu torturæ. Vide Cæpol. in conſ. 40. col. 1. verſ. circa ſeptimum, tenentem valere. Vide etiã Boſſiũ in pract.tit.de tortura nu. 9.

3 Conſuetudo vel ſtatutum, vt in examine teſtium nõ citetur pars, an valeat. Alex. in conſ. 65. col. penult. & fin. 1 volu. & vnum caſum in quo non requiritur ponit Alex. in conſ. 130. pri. volu. vbi eſt talis teſtis cuius dicto debet neceſſario ſtari. Aliũ ponit Feli. in c. quoniam frequenter. vt lit. non conteſt. nu. 7. & ſeq. vbi actor propter potentiam aduerſarij non auderet eum conuenire. in quo etiam vide Feli. in c. 2. lib. 6. An tamen tales teſtes faciant indicium, vide Feli. in di. c. 2. Et ad declarationem dicti teſtis non requiritur citatio. Ro. in conſ. 482. col. fin. *Teſtiũ examinandorũ conſuetudo.* *Aduerſarij potẽtia quid faciat.*

4 Quod ſi mãdatur Iudici, vt ſe inſtruat, an cõſuetudo requirat in aſſumẽda informatione, vide Marian. in tract.de priuileg. rub. de officiali dominorũ condem. 3. & adde, ꝙ nõ ſolũ debet citari pars ad videndũ iurare teſtes, ſed etiam debet eſſe præſens producens. Signo. in conſ. 249. Et de citatione ad quoſcunq; actus ſingulis diebus, & horis, quæ fit per Iudices maleficiorum reis facto examine, vide

vide Feli. in c. licet cauſam. col. 5. infra. de proba. & Boſſiũ in pract. de oppoſitio. contra teſt. nu. 35. 36. & 37.

CONTINVO ET STATIM.

Continuo ſtatim & cæt. quomodo intelligantur. Notandum eſt ꝙ dictiones illæ continuo, illico, incontinenti, & c. dilationẽ aliquam ex ſui propria natura ſuſcipiunt iuxta ſubiectam materiam ad arbitrium iudicis, vt concludit Bal. in l. 2. C. de edic. D. Adria. tollen. Et habetur per Bar. in l. pen. C. depoſi. Et Alex. in l. & ſi poſt tres ff. ſi quis cau. & l. ſi debitori. & ibi Bar. ff. de iudicijs & l. cum ſpecialis. C. eo. tit. & cap. fin. de verbo. ſign. lib. 6. & ibi Io. Andr. & Archid. & l. vnica. C. de his qui ſe deferunt. lib. 10. & de conſ. di. 5. cap. numquam. vbi continuo quid factum eſſe dicitur etiam poſt temporis interualum, vnde tex. ille. in c. ad abolendã neceſſario nõ concludit, & propterea hic locum habet regula illa l. pri. ff. de iure delib. videlicet quod vbi de incerto tempore tractatur, talis incertitudo arbitrio iudicis declaranda remittitur, Accedit quod cum in tot legibus tam cano. quàm ciuilibus de iſta pænitentia, & reuerſione tractetur, nullibi præterquã in di. cap. Ad abolendã inueniẽ ſtricta, & anguſta illa tẽporis arctatio, Nec eſt credendũ, ꝙ ſi reuocatio iſta tã cito faciẽda eſſet, id ab alijs legibus prætermiſſum fuiſſet.

CONTVMAX.

Contumax dicitur ille, qui tribus edictis propoſitis, vel vno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, præſentiam ſui facere negat. l. non poteſt. de reg. iur. l. ex conſenſu de appell. Bar. in l. Minor. la. 1. ff. de minor, vbi dicit. Cõtumax tripliciter quis eſſe poteſt, ſcilicet non comparendo, ſine licentia recedendo ante ſolutionem iudicij, vel non parendo ſententiæ. Idem Sanctus Tho. in 4. ſent. di. 18. q. 1. ar. 3. q. 1. ad 3. Hic ſi perdurat in contumacia per annum, habetur pro confeſſo. Gemin. in c. cum contumacia. de hære. li. 6. Et Bar. in l. penult. ff. de quæſtioni. & Angel. in li. malefi clauſula. Qui iudex videns, ꝙ inquiſiti. col. 7. Facit ad hoc cap 2. de confeſſ. li. 6. Facit tamen fuga ſuſpicionem, quia apparet de ſua iuſtitia diffidere, 11. q. 1. c. Chriſtianus. in fin. 3. q. 9. c. Decernimus. de præſumptio. c. Nullus, ſecundum Gemin. Arch. Io. And. & alios in d c. cum contumacia. 1

Fuga facit ſuſpicionem

Contumaciter abſens habetur pro præſente in præiudicium ſuum. c. 2. de arbi. li. 6. Et glo. ibidem. in ver. præſente. confir. Abb. in c. veritatis. de dolo. & contu. col. 2. ibi nota. ibi præſentes. Facit ad hoc c. abſens. 3. q. 9. & c. in nomine domini. de teſti. 2

In cauſa fidei.

Contumax in cauſa fidei ſi propter hoc excommunicetur, & in excommunicatione perſeueret per annum continuum, habetur pro 3
conuicto

conuicto, & contra eum ferri poteſt ſententia diffinitiua. Abb. in c. veritatis. de dolo, & contum. Et bene nota, quod niſi excommunicetur, & duret per annum in excommunicatione, dato ꝙ eſſet cõtumax, non cenſetur conuictus, nec punitur vt hæreticus. glo. in c. cum contumacia. de hære. li. 6. In cõtumacia enim præſumitur pertinacia ipſius contumacis ſine dubio, ſi per annum perſeueret, niſi forte aliud appareat, vt puta, ſi de Iudice inquiſiuit, vel inſtetit pro abſolutione, vel offerebat ſatisfactionem, & his ſimilia. alias non præſumitur pertinacia, niſi de illa conſtet, vt in Clem. 1. §. porro. de ſum. tri. & fi. ca. & clem. ex graui. §. ſane. de vſuris. Io. And. & Gemin. in c. cum contumacia. de hære. li. 6. *Per annum in contumacia perſeuerans.*

4 Cum proceditur contra aliquem abſentem, datur ſingularis modus conuincendi eum de crimine, vt ſi eſt infamatus, vel ſuſpectus de illo crimine, citetur præfixo tempore peremptorio ad comparẽdum, & ſe purgandum infra illum terminum, non autem ad comparendum tantum, & tunc ſi non præſtiterit purgationem infra illum terminum, pro conuicto habebitur. in c. veritatis. de dolo. & contu. *Modus ſingularis contra abſentẽ.*

Datur etiam alius modus conuincendi abſentem de crimine, vt contumax ſuper crimine excommunicetur, & ſi ſteterit per annum in excommunicatione, tunc habebitur pro conuicto in illo crimine, & poterit puniri, ac ſi vere eſſet conuictus, vel confeſſus. vt in c. Rurſus. & c. Quicunq; 1. q. 3. Hæc ex Abb. in c. cum P. de purga cano. Facit optime Feli. in c. excommunicamus. el. pri. de hære. in pri. col. ibi not. in. §. Qui autem. & ibi datur modus ferendi ſententiam contra contumacem.

5 Si abſens dederit fideiuſſorem, & ipſe abſens ſit puniendus pœna pecuniaria, puniri poterit fideiuſſor quãdo principalis ſit abſens. ff. de cuſto. reo. l. ſi quis. la 2. de quo remittit Arch. 23. q. 5. c. cum homo, Gemin. in c. vt commiſſi. de hære. li. 6. §. E contra illos. *Fideiuſſor quando puniatur.*

Et nota, ꝙ Iudex debet eſſe cautus quando procedit contra aliquem, tamq̃ contra contumacem, qui ex forma legis, vel ſtatuti haberi debet pro confeſſo, vt ante omnia aliquid interloquatur, per ꝙ oſtendat illũ eſſe contumacẽ, & ſic oſtendat ſibi liquere de cõtumacia. Nã non ſufficit eum eſſe contumacem, niſi etiam ſibi liqueat. l. hęc autẽ. ff. Quibus ex cauſis in poſſeſſ. eatur Bar. l. 3. §. Prætor. de damn. in fe. & in l. 2 §. ꝙ ſi actor. C. de iur. calum. & dicit ꝙ neceſſe eſt, ꝙ pronuncietur per interlocutoriam Iudicis eum haberi pro cõfeſſo. Et idem tenuit Angel. de Aret. in tract. de malefi. in ver. qui Iudex. Bal. in l transfigere. in fin C. de tranſact. & in l. iubemus. §. Iconomus. C. de ſacroſanctis Eccleſijs. Petrus Anchar. in cõſ. 190. incipien. Plura cõtra proceſſum. vbi dicit ꝙ ſententia canonis, vel legis non habet Iudicis officium executionem, niſi ſequatur ſententia hominis cum cauſæ cognitione. Allegat c. cum ſecundum de hære. li. 6. *Contumaciã oportet conſtare.* *Iudicis ſententia requiritur.*

Notarius quando priuatur officio

li. 6. Clem. præſenti. de cenſi. Et facit, Quod notarius committens falſum, propter quod ex forma ſtatuti ſit priuatus officio tabellionatus, tamen poteſt conficere inſtrumenta, & valent anteq̃ ſit priuatus officio tabellionatus per ſententiam Iudicis, ſecundum Spec. in tit. de inſtr. eden. §. reſtat. verſ. Quid ſit tabellio. Bar. in conſ. 174. incipien. Ser. Io. de Caſtro durando. & Abb. poſt Inno. in c. fraternitatis. de hære. Vide Marſil. in pract. §. aggredior. nu. 106. 107. c. 8. & ibi diffuſe.

CONVERSATIO.

Suſpicio læuis conuerſatio.

CONuerſatio licet argumentum ſit contra aliquem de ſocietate, per ea quæ habentur in l. Idonei. ff. de teſtibus, & in l. etiam C. eo. & glo. colligitur in c. Inter. de purg. cano. iſta tamen in iure appellatur ſuſpicio, quæ ex modico, & leui argumẽto ſurgit, quæ mouet aliqualiter animum iudicis, nõ tamen in totum tollit dubitationem, niſi eſſet aſſidua, & talis cõuerſatio quæ infamiam generaret, talem dico infamiam quæ purgationem canonicã requireret, vt puta vulgata, & graue ſcandalũ generans. Vide infra in ver. Infamia.

CONVICTVS.

Papa per duos teſtes etiã conuincitur.

Quatuor modi probã di maleficium.

COnuictus per teſtes, ſeu per inſtrumentum, dato ꝙ neget, & perſeueret in negatione, tamen ſine alia tortura, & cõfeſſione damnari poteſt, per l. Qui ſententiam. C. de pœnis, & c. Ad noſtram. de proba. & ibi Feli. & ita practicatur. Quod nota contra opinionẽ vulgi, & dic, quod conuictio eſt illa quæ fit teſtibus, vel inſtrumentis, adeo ꝙ etiam contra ſummũ Pontificem probatur crimen per duos teſtes. Ita cõcludit Decius in c. At ſi clerici. de iudi. in pri. not. Adde ꝙ etiam per indicia indubitata fit conuictio. vt in l. ſciant cuncti. C. de proba. & per argumenta, vt ibi not. Bar. in pri. not. dicens. Nota quatuor modos probandi maleficium. Per teſtes, per inſtrumentũ, per indubitata indicia, & per argumenta. Adde alium modum, per viam notarij. 1

Teſtibus ſtã dum dignioribus.

Conuictus per teſtes, ſed innocens, debet directe capitulare contrarium, & pro viribus probare intentionem ſuã, & ſtabitur poſtea teſtibus ſuis, ſi erunt digniores, & veriſimiliora deponant, ſiue etiã ſi erunt plures numero. c. in noſtra. de teſti. vbi etiã glo. & Doctores. Alias ſtabitur teſtibus actoris dignioribus, & veriſimiliora deponentibus, etiam contra reum. Feli. in c. in noſtra. de teſti. & pondera. & vbi adſit paritas, in dubio iudicandum eſt pro reo, præualentibus eius teſtibus. glo. in di. c. in noſtra, & Doct. Eſt tamen in facultate Iudicis etiam magis credere teſtibus actoris exprimendo cauſam maioris credulitatis in actis, aliter poſſet moleſtari in ſindicatu. Feli. vbi ſupra, & Decius in c. ex literis. de proba. 2

Et

Et nota, ꝙ vbi aliquis non confeſſus fuerit, ſed alijs probationi-
3 bus conuictus, res eſt ſine difficultate, ꝙ non poteſt fieri fundamen- *Indicia ad*
tum in alio iudicio criminali. vt Bar. in l. 2. §. hoc edicto. ver. quæ- *torturam.*
ro vtrum probationes. ff. de vi bonor. rap. & Decius in c. At ſi cleri
ci. de iudi. Faciunt tamen probationes illæ præſumptionem, imo in
dicium ad torturam. Cui adde, ꝙ ſi plene probant in alia inſtantia in
iudicio ciuili, igitur in iudicio criminali faciunt indicium ad tortu
ram. Boſſius in pract. tit. quomodo proced. per except. nu. 5. & 6.

C O P I A.

1 COpia indiciorum ſuper generali inquiſitione aſſumptorum non eſt danda parti. iuxta. c. qualiter. §. debet. de accuſa. & Doct. in c. cum oporteat. de accuſa. Nec reo qui negat delictum quod eſt no torium, quando eſt admodum ridiculum, ꝙ id neget. Si vero non eſt ita ridiculum, puta quādo res niteretur tantum aliquibus teſtibus, non autem vniuerſo populo, vel vicinia, tunc danda eſt. Vide Boſſium in pract. tit. quomodo proced. in crim.

Copia indiciorum dari non debet teſti, vbi dubium ſit, an ſit va-
2 rius, mendax, vel contrarius, committitur tamen Iudici abſq; aduo
catis. Ita declarat Bar. in l. vnius. §. teſtes. ff. de quæſtioni. vt iudicet, ſcilicet ſine aduocatis, an ſit varius, mendax, vel contrarius. Cætera vide infra in ver. Tortura.

C R E D I B I L I A.

1 CRedibilia ſunt in triplici differentia. Primo namq; ſunt quædam quæ per ſe, & directe credibilia ſunt, vt pote quia ſunt totius noſtræ fidei principia, & fundamenta prima, & iſta ſunt articuli fidei, qui ſunt totius noſtræ credentiæ rudimenta, & hæc tenetur quilibet fidelis tenere, & credere explicite, in genere tamen, vt ſcilicet credat, ꝙ omnes articuli in generali, & quilibet in ſpeciali ſunt veri, & nullus eorum eſt falſus. Explicite autem hunc articulum ab illo ſcire diſtinguere, & quemlibet ſigillatim, & diſtincte credere, non tenentur omnes, ſed quilibet ſecundum maius, & minus, prout congruit eius ſtatui, & officio cui præeſt, & in quo eſt. Nam minores, &
ſimplices, vt communes laici, tenentur ad credendū explicite Chri- *Qui quæ et*
ſti humanitatem, & eius myſteria, quæ ſunt via pertingendi ad bea *qualiter cre*
titudinem, quia, vt dicitur act. 4. Non eſt aliud nomen ſub cœlo ni- *dere tenean*
ſi Chriſti datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Pro- *tur.*
pter quod tenentur explicite credere Chriſti myſteria, præſertim illa de quibus ſolemnizat Eccleſia, vt ꝙ Dei filius fuit de Spiritu ſancto conceptus, natus ex Maria virgine, ꝙ fuit crucifixus, mortuus, & ſepultus, ac cætera, quæ ſequuntur in articulis fidei. Et cum non poſſit credi explicite, ꝙ Dei patris filius fuerit de ſpiritu ſancto in-

carnatus, niſi credatur diſtinctio patris, & filij, & ſpiritus ſancti, & per conſequens eſſentia trinitatis, ideo omnes ſimplices tenētur credere explicite myſterium trinitatis, ſcilicet ꝙ ſunt tres perſonę diuinæ, pater, filius, & ſpiritus ſanctus. Vnde Matth. vlt. euntes in mundum vniuerſum docete omnes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, & de huiuſmodi explicita credentia trinitatis examinatur quilibet in baptiſmo. Inter laicos etiam ſimplices eſt gradus aſſignare, quia ad amplius credendum tenentur explicite illi, quorum auribus Dei verbum etiam quotidie prædicatur, q̃ ruſtici qui rarius audiunt verbum Dei, ſed omnes tenentur ad articulos humanitatis Chriſti, & etiam trinitatis. Mediocres vero vt clerici, & curati, ac omnes religioſi, quorum verbo, & facto de credendis, & agēdis ſimplices erudiri oportet, tenentur ad explicitam cuiuſlibet articuli ſigillatim, & aliqualem articulorum declarationem, & credentiam exteriorem, non æqualiter tamen, ſed ſecundum maius & minus, prout congruit eorum officio, vel officijs quibus præſunt. Nam ad plus tenentur clerici curati, & ad plus religioſi, quibus incumbit ex officio verbum Dei clero, & populo prædicare, & confeſſiones audire, q̃ religioſi quibus huiuſmodi non incumbit. Quare ſubtilitates, & conſiderationes circa myſteria incarnationis Chriſti, vel eius paſſionis, & huiuſmodi tenentur mediocres magis, & minus explicite credere, ſecundum ꝙ conuenit ſtatui vniuſcuiuſq;. Maiores autem vt pote Prælati eccleſiæ, & Rectores, & Magiſtri in Theologia, & Doctores, quorum eſt mediocres per ſe, & eis mediantibus minores, & ſimplices erudire, ſicut Angeli primæ hierarchiæ, ſeu ſuperiores qui habent illos ſecundæ, & eis mediantibus illos tertiæ hierarchiæ illuminare, vt Dionyſius ait in c. 7. de cœleſti hierarchia. Iſti enim ſuperiores, & maiores in Eccleſia magis expreſſā fidē, & cognitionem tenentur habere de omnibus, & ſingulis fidei articulis, & Eccleſiæ ſacramentis, & eorum declarationibus, & expoſitionibus, ac fidei ſubtilitatibus. vnde pri. Petri. c. 3. dicitur, Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti rationem de ea quæ in vobis eſt fide. Nam ad plus tenentur Pontifices, q̃ Abbates, cum ſint ſuperiores. Et ad plus hæreticæ prauitatis Inquiſitores, q̃ Magiſtri, & Doctores, cum ſint fidei iudices. Et plusq̃ omnes ſummus Pontifex, ad quem ſpectat ea quę ſunt fidei ſententialiter terminare inconcuſſa fide, & ad quem ſunt maiores difficultates fidei, & Eccleſiæ difficiliores quæſtiones deducendæ. vt di. 43. c. Vnde Dominus, Luc. 22. quem ſummū Pontificē conſtituit, Petro dixit: Ego rogaui pro te Petre, vt nō deficiat fides tua, & tu aliquando cōuerſus cōfirma fratres tuos.

Laici quid credere teneantur.

Quid clerici credere teneantur.

Doctorum credibilia.

Summi pōt. credibilia.

Secundo, ſunt quędam credibilia, quę directe per ſe non ſunt credibilia, ſed potius credibilia indirecte, quia ad eorum negationem, a & corruptionem ſequitur negatio, & corruptio fidei, & articulorū omnium,

omnium, vt ſunt illa a fidei articulis alia,quæ in ſacra ſcriptura, hoc eſt in libris canonicis, ſcilicet Biblia continentur, de quibus dicit Auguſti. ad Hieronymum. Solum (inquit) eis libris, qui canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, vt nullum au&orum eo rum ſcribendo erraſſe aliquid firmiſſime credam. Alios autem ita le go, vt licet ſanctitate polleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſcripſerunt. Et iſta credibilia, quæ continentur in ſacra ſcriptura a fidei articulis alia, vt pote, ꝙ Abraham duos filios habuit, vel ꝙ Ioſeph ſponſus Mariæ fuerit, & ſimilia, non tenetur quilibet credere ſigillatim, ſed ſolũ tenetur credere implicite, vel præparatione animi, vt ſit paratus credere quidquid in diuina ſcriptura continetur, tamen tunc tenetur quilibet explicite credere, quando ei conſtiterit, ꝙ in diuina ſcriptura contineantur talia, vt per illum vel illos, ad quem vel ad quos pertinet deductum fuerit coram eo. Vnde fide lis quilibet explicite tenẽt credere, ꝙ omnia quæ ſunt in ſacra ſcriptura ſunt vera, quia diuinitus reuelata. An autem iſta vel illa in ſacra ſcriptura contineantur (loquendo de alijs a fidei articulis) tenean tur iſti, vel illi magis, vel minus ſcire, & per conſequens illa credere, prout eorum ſtatui, & officio congruit, vt de primis credibilibus fuit dictum reſpondendum arbitramur. *Indirecte credibilia.* *Credibilia in ſacra ſcriptura plus vel minus.*

3 Tertio ſunt quædam credibilia, quæ non ſunt fidei rudimenta, nec clare ponuntur in ſacra ſcriptura, ſed ſunt per Eccleſiã ex illis, vel iſtis deducta, vt fidei conſona, ac determinata tamq̃ fide creden da, vt pote ꝙ Spiritus ſanctus procedat a patre, & filio ſpiratione vnica, & non duabus, & ab eis tamq̃ ab vno principio, non duobus, vt habetur in c. firmiter. De ſum. tri. & fi. ca. Et ꝙ Dominus Ieſus habuit aliqua cum Apoſtolis in communi. vt in extrauag. inter nonnul los, & ſimilia. Et huiuſmodi credibilia per ſanctam Eccleſiam deter minata, & approbata vt fide tenenda, non tenentur minores explici te credere, ſed bene implicite, & animi præparatione, vt credatur id omne eſſe verum, & fide tenendum, quod, vt fide tenendum, per Eccleſiam eſt approbatum. *Credibilia extra ſcripturã ſanctã.* *Credibilia a minoribus.*

4 Mediocres autem qui (vt dictum eſt) habent ſimplices erudire, tenentur aliqua de huiuſmodi credere explicite, non autem omnia talia credibilia ſingulariter, nec omnes æqualiter, ſed ſecundũ ꝙ con gruit eorum ſtatui, & eruditioni qua habent ſimplices informare, & omnes tenentur credere explicite, ꝙ animæ iuſtorum decedentiũ quæ non peccauerũt, vt pote paruulorum, vel ſi peccauerunt, hic vel in purgatorio plene ſatisfecerunt, euolauerunt ad cælos, extre mo iudicio minime expectato, iuxta Eccleſiæ determinationẽ, vt pa tet per extrauag. Benedicti vndecimi, quæ incipit. Benedictus, &c. Sed curati, & religioſi quibus incũbit ex officio prædicare, & cõfeſ ſiones audire, tenentur explicite credere, ꝙ vſura eſt peccatũ iuxta *A mediocri bus credẽda*

 determinationem

determinationem Eccleſiæ, vt extra de vſuris. c. ex graui, & ſimilia.

Quid epiſcopi credere tenentur.

Maiores autem, & præſertim Inquiſitores hæreticæ prauitatis,& Pontifices tenentur credere explicite credibilia omnia, quæ per Eccleſiam tamq̄ fide tenenda determinata ſunt, quia eis incumbit ex officio illos, qui huiuſmodi de fide factas per Eccleſiam determinationes non admittunt, ſeu eis non credunt, vel contradicunt, punire, & ſententialiter iudicare. Patet ergo de tribus credibilibus antedictis, & qui tenentur, vel non tenentur ad explicitam credentiam eorundem. Nunc pro reſolutione, & concluſione horum omnium dicimus, ꝙ aſſerentes,& proteſtantes ſe credere in genere,ſed non in ſpecie,vel negant id quod ipſi tenentur explicite credere,vel non in primo caſu, talis proteſtatio generalis non eis ſufficit ad ſalutem, nec adiuuat proteſtantem. Vnde ſi ſimplex laicus proteſtaretur, vt dictū eſt, negaret tamen expreſſe Dei filium eſſe incarnatū, vel paſſum, cum hoc teneatur expreſſe credere, talis proteſtatio illi non profeciſſet. Eodem modo ſi curatus proteſtaretur, vt prius, negaret tamen expreſſe Spiritum ſanctum procedere a Patre, & Filio vt ab vno principio, & vnica ſpiratione, talis proteſtatio ei non ſufficeret ad ſalutem, & præſertim ſi talis proteſtans, vocatus coram iudice fidei, neget, & pertinacia ſubſequatur, tunc enim plurimum aggrauatur negotium. 5

In ſecundo vero caſu, quando ſimiliter proteſtans taliter negat id quod explicite credere non tenetur, dicimus ꝙ ſi negat non coram iudice fidei, ſeu ſi coram eo, ante tamen q̄ per eum ſit informatus, in quolibet caſu talis proteſtatio ei ſufficit ad ſalutem, quia ad amplius non tenetur, vnde Auguſti. ad Hieronymum, vt habetur 24. q. 3. c. dixit apoſtolus. ait, Qui ſententiam ſuam quamuis falſam & peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim ꝙ nō audacia præſumptionis ſuæ perceperunt, ſed a ſeductis, atq; in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt tamen ſolicitudine veritatem, parati corrigi cum eam inuenerint, nequaq̄ ſunt vt hæretici reputandi. 6

Hæreticus nō ꝑtinax.

Proteſtatio vana.

Si autem coram Iudice fidei, poſtq̄ ſunt per eundem iudicialiter informati, ꝙ id quod negāt eſt contra fidem, & adhuc in tali negatione pertinaciter, & contumaciter perſeuerauerint, talis generalis proteſtatio eis non proderit, imo eoſdem reddit hæreticos pertinaces, quamdiu in tali negatione perſeuerant. C. Ad abolendam. de hære. & c. ſuper quibuſdam. de ver. ſig. Vnde Auguſt, contra Manichæos, vt habetur 24. q. 3. c. qui in Eccleſia. ait, Qui in Eccleſia Dei morbidum aliquid, prauumq; aliquid ſapiunt, vt ſanum, rectumq; aliquid ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaq; peſtifera, ac mortifera documenta emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, hæretici ſunt. Tales enim hæreticorum proteſtationes quo animo dicantur,

prudenter

prudenter eſt a fidei Iudicibus indagandum. Nam vt dicit Hieronymus in Epiſtola ad Pãmachium, frequenter hæretici dum coguntur ſuccumbere, ne de Eccleſia expellantur, ſuum errorem palliant fictis verbis, & temperant, ac vertunt ordinem, vt catholicam videantur tenere veritatem, & quam ſe tenere fictis verbis ſimulant, corde negant, & quod ſermone coguntur dicere, mente damnant. Et ſi qñ aperta blaſphemia publice auribus fuerit reuelata, & viderint contra audientium turbam circumfremere, tunc ſimplicitate ſimulata dicunt audiuiſſe ſe primum, & dicere neſciunt. Cumq; eorum ſcripturæ tenentur, voce negant quod literis profitentur. Et ideo cum tenentes doctrinam hæreticam proteſtantur, ꝙ non intendunt dicere contra fidem, & Eccleſiæ determinationem, non faciliter tali proteſtationi eſt ſtandum, ſed ſubtiliter inquirendum, ne hæreticorum verſutia decipiant, & decipiantur. Quoniam frequenter repertum eſt, ꝙ aſſerunt fidem eſſe quod ipſi credunt, & ſuam ſectam dicunt Eccleſiam, vt dicit Auguſt. contra Donatum. Vnde cum catholicus audit fidem, & Eccleſiam, intelligit fidem catholicam, & Eccleſiam Romanam, hæreticus autem intendit fidem, ſuam hæreſim, & Eccleſiam, ſuam ſectam, contra quam dicere non intendit.

Hæretici palliati.

Hæreticorũ verſutia.

7 Nunc quærendum eſt, an infidelitas, ideſt nolle credere, ſit peccatum. Pro cuius reſponſione notandum eſt, ꝙ ex eo quia præcepta dantur creaturis, ſecundum naturas, ſeu gradus naturæ quos habẽt, & creaturæ rationales ſupra gradus naturales quos habent, conſumantur in participatione naturæ diuinæ, ita ꝙ ſic inſtitutæ ſunt, conſequens eſt, vt quemadmodum iuſte ſubduntur præceptis ſpectantibus ad alios gradus, ita iuſte ſubiaceant præceptis fidei, ſpei, & charitatis ſpectantibus ad gradum quo participiant diuinam naturam. Nam in homine eſt in primis natura vegetatiua, eſt ſenſitiua, eſt intellectiua, eſt demum participatio naturæ diuinæ. Et ſicut conſtitutio creaturarum in ſuis ſpeciebus ſpectat ad primam rerum diſtributionem, ſecundum diuinæ ſapientiæ rationem, ita conſtitutio creaturarum rationalium in ſuis naturalibus, & in participatione diuinę naturæ ad primam rerum conditionem ſpectat, & tanto plus, quanto perfectio naturæ inferioris confirmatur ex participatione ſuperioris. Quia igitur in homine eſt pars vegeatiua, ad quam ſpectat conſeruare indiuiduum, & ſpeciem, oportuit hominem ſubijci præceptis ſpectantibus ad generationem, & cibum, & potum. Et ſimiliter quia in eo eſt pars ſenſitiua, ad quam pertinent paſſiones, opportet hominem ſubijci pæceptis ſpectantibus ad iram, & timorem. Et ſimiliter quia in eo eſt pars rationalis, in qua eſt voluntas, oportet illum ſubijci præceptis ſpectantibus ad iuſtitiam, vel iniuſtitiam. Et eadem ratione, quia homo conſtitutus eſt vt in ipſo ſit natura diuina participatiue, ideo oportet ipſum ſubijci præceptis fidei, ſpei,

Infidelitas quomodo ſit peccatum.

Homo particeps diuinæ naturæ.

&

Fidei ſpei et charitatis præcepto quomodo ſubijciatur homo.

& charitatis, ad huiuſmodi participationem ſpectantibus. Et ſicut non poteſt iuſte conqueri, ꝙ cõſtituerit ipſum in hoc ꝙ ſit particeps diuinæ naturæ, & quemadmodũ, data iam natura rationali, non poteſt homo refutare præcepta ſpectantia ad illam, ita data iam creaturæ rationali hac participatione, nõ poteſt refutare præcepta ad illam ſpectantia Et per hæc patet clare reſponſio, & ſolutio quæſtionis. 8

Pro maiori declaratione ſupradictorum, nota ꝙ veritatum catholicarum octo ſunt genera, & ſunt vt infra.

Primum genus.

Primum genus eſt eorum, quæ in canone ſacræ ſcripturę tam veteris, q̃ noui teſtamenti, & in propria verborum forma cõtinentur. Et huiuſmodi genus veritatum catholicarum poteſt diſtingui etiã ſecundum tria genera credibilium ſuprapoſita, inter quæ principalius adnumerãtur ea, quæ ante crediũtur, q̃ intelligãtur, cuiuſmodi ſunt articuli fidei, ex quibus principaliter ſalus nr̃a pẽdet, & ꝓcedit.

Quod autem huiuſmodi veritates in ſacra ſcriptura formaliter contentæ catholicæ veniant reputandę, manifeſtum eſt, cum de veritate ſacræ ſcripturę nullo modo ſit dubitãdum, Auguſtino de vnico baptiſmo dicente, vt eſt in c. Quis neſciat (inquit Auguſtinus) ſanctam ſcripturam canonicam, tam veteris, q̃ noui teſtamenti certis terminis contineri? eamq; Paſtoris omnium Epiſcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari, vel diſceptari non poſſit, vtrum verum, vel rectum ſit, quicquid in ea ſcriptum conſtiterit?

Secundũ genus.

Secundum genus eſt eorum, quæ ex ſolis contentis in ſacra ſcriptura conſequentia neceſſaria, & formali poſſunt inferri, vnde cum tales veritates eandem veritatis firmitatem, & credulitatis neceſſitatem habeant, quam habent veritates ex quibus neceſſaria, & formali conſequentia inferuntur, manifeſtum eſt eas inter catholicas veritates numerari, ſicut eſt veritas hæc, Chriſtus eſt verus Deus, & verus homo. Quæ licet in tota ſerie ſacræ ſcripturę ſic formaliter nõ inueniatũr, tamen quia ex contentis in ſacra ſcriptura conſequentia formali, & neceſſaria infertur, catholica tenetur, & creditur neceſſaria ad ſalutem. 9

Tertium genus.

Tertium genus catholicarum veritatum eſt eorum, quæ circa canonem ſacrę ſcripturæ non continentur, quę tamen per releuationem, & approbationem tantum, mediantibus Apoſtolis ad fideles deuenerũt. Sane cũ Chriſtus in vita mortali degẽs Apoſtolos multa docuerit, & fecerit, quę in canone ſacræ ſcripturæ nõ cõtinentur, Io. vlt. Multa alia fecit Ieſus quæ non ſunt ſcripta in libro hoc & c. Multas alias catholicas veritates Chriſtus Apoſtolos docuerit, & docendas per eos, quæ in canone ſacrę ſcriptutę non habentur. primæ ad cor. 11. c. Quod enim accepi a domino hoc tradidi vobis, cætera autem cum venero diſponam, ideſt ordinabo. Item di. xi. c Eccleſiaſticarum, & ſunt verba Auguſtini, Eccleſiaſticarum inſtitutionum 10

Extra ſcripturã credenda, & ab Apoſtolis declarata.

quaſdam

quaſdam ſcripturis, quaſdam vero apoſtolica traditione per ſucceſſores in miniſterio confirmatas ſuſcepimus, quaſdam vero cõſuetudine roboratas approbauit vſus, quibus par ritus, & idem vtriuſq; pietatis debetur affectus. Et de cele. Miſſ. c. cum Matthæ. ſane tam de verbis, q̃ de factis Dominicis inuenimus ab Euangeliſtis omiſſa, quæ etiam Apoſtoli vel ſuppleuiſſe verbo, vel facto expoſuiſſe leguntur. Paulus in actibus Apoſtolorum ait, Meminiſſe vos oportet verbi domini noſtri Ieſu Chriſti qui dixit, Beatius eſt dare, q̃ accipere. Hoc tamen nullus quatuor Euangeliſtarum deſcribit. Vnde Hieronymus ibidem ait. Hoc in Euangelio non legitur. Non enim omnia ſcripta ſunt, ſed forſan Paulus hoc ab Apoſtolis audiuit, vel a Spiritu ſancto accepit.

Apoſtoli non omnia ſcriptis mandarunt.

11 Quartum genus eſt eorum, quæ ab Eccleſia vniuerſali in Concilijs plenarijs, tamq̃ ad fidem chriſtianæ religionis pertinentia ſunt diffinita, licet expreſſe in canone ſcripturæ ſacræ non inueniantur. di. 15. c. ſicut. Dicit Greg. Sicut ſancti Euangelij quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari me fateor. Et ratio eſt, quoniam vt idem Greg. ait, de catholica veritate, Sicut Deus veritas eſt, ita ea quæ Apoſtolica Eccleſia de Deo docuit, vera ſunt. Vnde prouerb. primo dicitur. Ne dimittas legem matris tuæ. Notanter autẽ dictum eſt, quæ Apoſtolica Eccleſia docuit, ſcilicet diffinitiue, eſſe credenda, quod dicitur propter multa quæ in Eccleſia a fidelibus tolerantur potius, q̃ concedantur.

Quartum genus quæ in concilijs.

12 Quintum genus credendarum veritatum eſt eorum, quæ in materia fidei Apoſtolicæ Sedis iudicio diffinita ſunt, quæ licet in canone ſcripturæ ſacræ non reperiantur, ſunt tamen inter catholicas veritates computanda. Quoniam, ſicut ſupradictum eſt, Apoſtolicæ Sedis iudicium, in his quæ ſunt fidei, non poteſt errare.

Quintum genus quæ ſunt per apoſtolicam ſedẽ diffinita.

13 Sextum genus credendarum veritatum eſt eorum, quæ pro tenenda fide, & confutatione hæreticorum a Doctoribus ab Eccleſia vniuerſali approbatis aſſertiue tradita ſunt, licet in canone ſacrę ſcripturæ expreſſe non contineantur, quia Eccleſia vniuerſalis quæ regitur a Spiritu ſancto, Doctores aliquos cum approbauerit, eorum Doctrinam tamq̃ veram recipiens, neceſſe eſt vt talium doctrinam aſſertiue poſitam, & nuſq̃ retractatam veram putemus, & teneamus, tenẽdo in ea parte in qua ab vniuerſali Eccleſia eſt recepta firma credulitate eſſe verã. Alias Eccleſia vniuerſalis videretur erraſſe approbando, & acceptando eorum doctrinam tamq̃ veram, quæ tamen vera non eſſet. Qui autem ſint hi Doctores per vniuerſalẽ Eccleſiã in vniuerſalibus Cõcilijs approbati, colligit̃ ex quinto Cõcilio vniuerſali, in quo, vt recitat Sanctus Tho. in 4. contra gent, ita habetur. Sequimini per omnia ſanctos patres, & Doctores Eccleſiæ Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium Theologum, & Gregorium

Sextum genus quæ a doctoribus Eccleſiæ declarata.

Qui ſint doctores Eccleſiæ.

rium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum, Iohannem Conſtantinopolitanum, Cyrillum, Leonem portium. Et, ſuſcipimus omnia quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum expoſuerunt. Hæc ibi. Verum circa approbationem opuſculorum præfatorum Doctorum eſt aduertendum, ꝙ ſynodus vniuerſalis quinta non approbauit ſimpliciter omnia contenta in opuſculis præfatorũ Doctorum, ſed tantum ea, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum expoſuerunt. Per quod ſatisdatur intelligi, ꝙ per hoc ꝙ opuſcula aliquorum Doctorum approbauit, vel approbat Eccleſia, non eſt neceſſe, ꝙ omnia in eis contenta intelligantur approbata, ſed tantum quo ad ea quæ de recta fide, & de condemnatione hæreticorum expoſuerunt, quæ tamq̃ neceſſaria ad credendum fidelibus tradiderunt. Nec per conſequẽs ex approbatione præfata habetur, ꝙ omnes veritates in præfatorum Doctorum opuſculis contentæ, ſint tamq̃ catholicæ veritates habendæ. vt di. 9. c. Negare non poſſum. & c. Noli. & c. Ego ſolis. eadem diſt.

Doctorũ dicta quomodo approbata ſint.

14 Septimum genus eſt eorum, quæ ex quarto, quinto, & ſexto genere catholicarum veritatum conſequentia neceſſaria, & formali inferri poſſunt. Neceſſaria, & formali conſequentia dicimus, quia ſi aliquid ſolum probabili conſequentia inferretur, non diceretur proprie veritas catholica, ſed tantum probabilis.

Septimum genus.

15 Octauum genus credendarum veritatum diſtingui poteſt earum veritatum, quæ, & ſi abſolute catholicæ non ſint, ſunt tamen catholicam veritatem ſapientes, quia ſunt catholicis veritatibus propinquæ. Vnde veritas ſapiens veritatem catholicam, ſiue fidem, ex conſequenti eſt illa, quę adiuncta ſibi aliqua alia veritate ad fidem non pertinente, ſed tamen quę rationabiliter negari non poteſt, fiet veritas catholica. verbi gratia. Quia nunc ſedet in Sede Apoſtolica Pius Quintus, hæc propoſitio, Pius Quintus eſt Papa, eſt propoſitio ſapiens veritatem catholicam, quoniam addita ſibi illa veritate quæ negari non poteſt, videlicet ꝙ fuerit rite, & canonice electus, efficitur veritas catholica, dicendo, Pius Quintus rite, & canonice electus, & in Papam ab vniuerſali Eccleſia ſuſceptus, eſt verus Papa. Iſta propoſitio eſt catholica ex determinatione vniuerſalis Eccleſiæ. vt in c. In nomine domini. diſt. 23. & in Epiſtola Decretali Martini Papę concilij Conſtantineñ. Ex pręfatis facile eſt intelligere veritates omnes non eſſe eiuſdem gradus. Quædam enim ſunt (vt dictum eſt) catholicæ, quędam catholicam veritatem ſapientes, quędã probabiles tantum, quædam pie credibiles, quædam impertinentes. Et ex his facile erit ſimiliter intelligere hęreſim, quæ catholicæ veritati cõtrariatur, & quę genera, ſiue ſpecies hæreſum illis contrariæ ſint, cũ iuxta Ariſtotelis doctrinam, quot modis dicitur vnum oppoſitũ, tot modis dicitur & reliquum.

Octauũ genus.

Gradus in credẽdis datur.

CREDENTES

CREDENTES HAERETICORVM.

1 CRedentes hæreticorum ſunt in multiplici differentia. Quidam enim ſunt hæreticorum credentes, qui credunt eorum erroribus, ac hæreſibus, & iſti ſunt excommunicati. iux. c. excommunicamus. el. pri. de hære. quia ſunt hæretici, & c. excommunicamus. el. 2. eo. Iudicantur autem aliqui credere hæreticorum erroribus ex eorum verbis, vel factis. Verbis quidem, in confeſſione propria dicendo ſe credere talium erroribus. Vel facti euidentia, publice ſcilicet prædicando, ſeu defendendo illorum errores. Vel teſtium productione legitima, ſi conuincantur per teſtes, ꝙ errores talium diuulgauerunt, ſeu dogmatizauerunt. c. ſuper quibuſdam. de ver. ſig. Vbi hæretici declarantur qui publice prædicant, vel profitentur, ac defendunt errorem, vel qui conuicti ſunt per teſtes talia publicaſſe, & glo. in c. ad abolendam. §. præſenti. de hære. *Verbis Factis.*

2 Factis autem dicuntur credentes hæreticorum, ſi hæreticos adorauerunt, eorum verbis vtendo, ſcilicet reuerentiam eis ſuo more exhibendo, conſolationem, vel communionem ab eis receperunt, ſermones, & prædicationes eorum non tantum ſemel, ſed frequenter audiuerunt, & ſimilia egerunt, per quæ eorum animus, ꝙ credāt illorum erroribus, apud Iudicem per exteriora coniecturaliter iudicetur. Ex factis enim præſumitur de affectu. 32. q. 5. c. Qui viderit. & c. quem progenitores 20. q. 1. Negare enim, & confiteri poſſumus non ſolum verbis, ſed etiam factis. Conuincuntur igitur alij eſſe credentes hæreticorum erroribus, verbis, alij factis, in quibus ritus hæreticorum exprimitur. Quidam alij ſunt hæreticorum credentes, de quibus non eſt clarum, ꝙ credant eorum erroribus, ſed videntur credere hæreticorum dictis, vel factis, videlicet vadunt, & veniunt ad ſermones eorum licet raro, audiunt literas eorum, & hinc inde illos defendunt, eis ſeruiunt, eorumq; libros ſuſcipiunt, nec comburunt, alimoniam eis deferunt, ducatum præbent, eos viſitant, & alia faciunt, in quibus de ritu hæreticorum nihil oſtendunt. Tales enim non iudicantur credentes hæreticorum hæreſibus, nec hęretici ſunt habendi, ſed non carent ſuſpicione vehementi, vel leui, ſecundum ꝙ maiora, vel minora in eis apparebunt indicia, & circa eos agendum eſt vt notatur in c. excommunicamus el. pri. de hære. & c. accuſatus eo. li. 6. Sunt enim tales ſuſpecti quod credant erroribus hæreticorum. His concordat Anchar. in c. Quicunq;. ſuper ver. credentes. eo. li. 6. Et Guido Falcodij in conſultationibus, ad Inquiſitores. q. 9. Arch. & Io. And. in c. 2. de hære. li. 6. Vide Zanchinum cum additionibus. c. 4. *Adorare hæreticos quid ſit.* *Factis credentes qui ſint.*

C R I D AE.

1 CRidæ, ſeu proclamata, & deſcriptiones bonorum damnatorum quibus præiudicent, quia longum eſſet deſcribere, & parū vti-

litatis officio afferret, prætermittere voluimus. Qui id ſcire voluerit, videat Boſſium in pract. tit. de proclamate, quod ſit bon. pub.

CRIMINA

CRimina excepta dicuntur, crimen læſæ maieſtatis. ſpec. in tit. de accuſa. & 6. q. 1. c. ſi quis & c. vergentis. de hære. Item crimen hæreſis. di. c. vergentis. de hære. & c. in fauorem. eo. li. 6. Et crimen ſimoniæ. c. tuas. de ſimo. Abb. in c. Non debet. de teſti. Perduellionis, fraudati cenſus, fraudatæ annonæ, & ſacrilegij. Io. de tur. cremata. in c. Quod vero. 3. q. 4. 1

2 Crimina quæ grauia, quæ grauiora, & quæ grauiſſima, vide Abb. in c. tuæ. de pœnis.

CRIMINOSVS.

CRiminoſus clericus, quantũcumq; ſit nũq̃ a ſuo prælato curiæ ſæculari tradẽdus, eſt, dũmodo paratus ſit, corrigi p Eccleſiã de iure & de facto. Abb. in c. At ſi clerici. de iudi. Vide ibi & bene nota.

CRVCESIGNATI.

Fautores Cruceſignati.

Ex uoto fautores.

CRuceſignati negãtes ſubuenire Inquiſitori in negotio fidei, ſunt quodammodo fautores hæreticorum, ſecundum Archi. in cap. Quicunq;. de hære. li. 6. Vbi dicit in verbo, fautores, Priuatæ perſonæ quę iuramento, vel voto ſe aſtrinxerũt, ex omiſſione dicuntur fautores, puta ſi non manifeſtant, vel non faciant id quod promiſerunt ex voto.

2 Cruceſignati habent illas gratias, & illamet priuilegia quæ habẽt accedentes ad Terræ ſanctæ ſubſidium. c. excommunicamus. el. 1. de hære. §. catholici vero.

In mortis articulo.

A ſententia excommunicationis.

3 Cruceſignati habent plenariam omnium peccatorum ſuorum remiſſionem, poſſuntq; abſolui ſemel in vita, & ſemel in morte, & hoc habent ab Alexandro quinto in priuilegio quod incipit, Præ cunctis. A Gregorio quarto in priuilegio incipien. Ille humani generis. A Clemente quarto in priuilegio incipien. Licet ex omnibus. Habetur etiam (vt dictum eſt) in cap. excommunicamus. el. 1. de hære. & Abb. ibidem. & hoc dummodo emiſſum votum in ſubſidium officij ſanctæ Inquiſitionis vſq; ad mortem efficaciter proſequantur.

4 Cruceſignati poſſunt abſolui ab Inquiſitore ab omni ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, canonis, & ab illis præſertim quas pro incendijs Eccleſiarum, vel iniectione manuum violenta in clericum, ſeu in perſonas Eccleſiaſticas, incurriſſent, & ab omnibus alijs ſentẽtijs generalibus ab apoſtolica ſede promulgatis.

Super irregularitate.

5 Cruceſignati clerici poſſunt ab Inquiſitore diſpẽſari ſup irregularitatibus, quas celebrãdo diuina, ligati sñtijs canonis incurriſſent

6 Cruceſignatorum.

6 Cruceſignatorum vota omnia commutare poteſt Inquiſitor,præter vota Terræ ſanctę, & vota perpetua. *Vota cõmutare.*

7 Cruceſignatis poteſt inquiſitor concedere, ꝙ tempore generalis interdicti valeant intereſſe diuinis officijs, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in locis, in quibus ex indulto apoſtolico huiuſmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patent ex priuilegio Innocẽtij quarti, quod incipit, Malitia huius temporis. De his vide Zanchinum cum additionibus Campegij. in cap. 37. *Tempore interdicti.*

CVLPA.

1 CVlpa eſt deuiatio ab eo quod eſt bonum, & per hominum diligentiam præuideri poteſt,& hoc vltimum additur ad differentiã caſus fortuiti, qui præuideri non poteſt. vt in c. Iohannes. de homi. Abb. in c. vnico. de commo.

2 Culpæ tres ſunt ſpecies, videlicet, leuis, lata, & latiſſima. Bar. in l. Nerua. ff. de po. & in l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. Quandoq;. dicit ꝙ eſt culpa latiſſima, latior, lata, leuis,& leniſſima, & culpam latiſſimam appellat dolum verum, latiorem dolum præſumptum. Vide de hoc Abb. in c. vnico. de commo.

CVRATOR

CVrator dari debet minori annorum vigintiquinq;, ſi contra illũ ſunt indicia, aliter non poterit torqueri, etiam ſi omnia alia requiſita ſint obſeruata, imo confeſſio facta etiam ante, & extra torturam, erit nulla, niſi prius ei de curatore fuerit prouiſum. Ita notat Angel. de Aret. in tract. malefi. in ver. comparent, & allegat l. clarũ. C. de auct. præſtan. & quæ habentur ibi. Et ſubdit idem Angel. ꝙ ſi minor ſine curatore confiteatur etiã ſponte, talis confeſſio ei non nocebit, etiam ſi fiat cum iuramento. Et dicit voluiſſe Bal. in l. 1. C. de confeſſis. Marſil. in pract. crim. §. Nunc videndum, nu. 31.

CVSTODES CARCERVM.

Cuſtodes carcerum. Vide ſupra in ver. Carcerum cuſtodes.

D.

DAMNATVS.

1 DAmnatus etiam pœna pecuniaria pro crimine, in termino ſoluendo non habet quadrimeſtre, quod datur alijs damnatis miſerationis gratia. iuxta glo. fin. in l. ſi debitori. ff. de iudi. & eſt communis opinio ſecundum Iaſon. in l. debitoribus. col. pen. & fi. ff. de re iudi. Sed potius tp̃s eſt arbitrarium vt ibi per eum poſt Alexand. *Quadrimeſtre.*

Damnatus ſimiliter pœna corporali nullam moram habet, niſi in certis caſibus, de quibus per Iaſon. in eadem. l. col. pen. Feli. in c. Quærenti. de off. deleg. 2

Damnato auctore, damnantur & eius opera, ſcripta videlicet Et nota ꝙ auctorum ab Eccleſia damnatorum ſcripta ſunt damnata ex eo ſolum ꝙ exierunt a malis, & damnatis auctoribus, etiam ſi bonã contineant doctrinam. c. fraternitatis. de hære. & ibi glo. quę addu cit 3. q. 4. c. Nullus. 16. di. c. canones, & c. excommunicamus. §. credentes. de hære. & arg. ad hoc 96. di. c. Bene quidem. Si tamen ab eccleſia approbarentur, valerent, vt de nonnullis operibus Origenis factum eſt, 16. q. 7. c. & hoc diximus. Qui Origenes damnatus eſt poſt mortem, 24. q. 2. c. ſane profertur. Idem dicimus de nonnullis alijs hæreticis, quorum opera aliqua ab eccleſia legi permittur, vt ſunt Porphyrij prędicabilia, logicalia Ocham & ſimilia, & quæ continentur in ſecunda regula indicis librorum prohibitorũ poſt ſacrum Concilium Tridentinum emanati, & per Pium quartum confirmati. 3

Hæreticorũ nõnulla opera permiſſa.

DEFENSIONES.

1 DEfenſionum conceſſio interdum ſuperflua, interdum neceſſaria eſt. Quando enim delatus ſiue teſtibus conuictus, ſiue non, cõfitetur tamen delictum de quo delatus eſt, & pro ut teſtes deponũt, tunc concedere ſibi defenſiones ad dicendum contra teſtes ſuperfluũ eſt, quia magis ſtatur eius cõfeſſioni, q̃ teſtium depoſitionibus.

Quando vero crimen defenditur, & ſunt teſtes contra eum, & petit defenſiones ſibi concedi, ſiue præſumatur delati innocentia, ſiue de eius pertinacia, ad ſe defendendum admittendus eſt, ac defenſiones iuris ſunt ei concedendę, & nullatenus denegandę. Et ſic conceditur ſibi aduocatus, probus tamen, & de legalitate non ſuſpectus, vir vtiq; iuris peritus, & fidei zelator. Et pari forma procurator, ac totius proceſſus copia, ſuppreſſis tamen teſtium nominibus, vbi Inquiſitori in conſcientia ſua videatur eiſdem graue periculum immi nere ſi ipſorum nomina proderentur propter potentiam delatorũ. vbi autem non videatur tale periculum imminere, ſunt huiuſmodi nomina delato in prædicta copia exprimenda. iux. c. ſtatutum de hęre. li 6. Intellige hic non potentiam generis, ſed potentiam pecu nię, vel maliciæ. Grauius enim periculum immineret teſtibus, ſi eorum nomina proderentur homini delato nõ generoſo, ſed alias malicioſo, & factioſis ac peruerſis hominibus colligato, qui nihil haberet quod perderet, q̃ homini nobili, & generoſo, ſed timorato. Et hæc experientia docet Inquiſitores quotidie euidenter. Quare quãdo conceduntur teſtium publicationes, multum eſt delati conditio conſideranda, an ſcilicet ſit alias malicioſus, vel ſimplex, pauper,

Aduocati reorum qualitas.

Teſtium nomina ſuppreſſa.

Malignitate potens.

vel diues, habens hominum peruerſorum, vel proborum ſocietatẽ, & ſimilia, quę maxima indigent conſideratione. Et nota,ꝙ defenſiones etiam in fragranti crimine regulariter dandę ſunt, licet aliquibus quandoq; denegentur. Quia ſi fur eſſet, excuſari poſſet famis neceſſitatem, vel creditoris importunitatem allegando, ſi homicida, interfecti rebellionem poſſet adducere. Vide Boſſium in pract. tit. de Denunciatione.

2 An autem indiciorum copia ſit danda ad ſe defendendum reo ante torturam indiſtincte, ſecundum Bar. dicimus ſimpliciter debere dari, quia ſuper indicijs eſt diſputandum, vt in l. fin. penult. quæſtione. ff de quæſtioni. Sic Angel. in ver. fama publica. Et ſimul dandus eſt terminus ad illa purganda, vt per Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. etiam ſi periculũ immineret ſubornationis, ait Boſſius in pract., quia per negationem poſſet ſequi, vt innocens occideretur, per l. abſentem. ff. de pœnis. Et ita quotidie ſeruatur, ꝙ copia indiciorum datur & magnis, & paruis, & omni generi perſonarum, nec etiam eo ꝙ ex officio procedatur, vel quis male audiat, Fatemur tamen ꝙ quando quis tam male audit, ꝙ poſſet dici inſignis maleficijs, eo caſu omnia ceſſarent, ꝙ intelligimus quando adeo fama eum inſignem fecit maleficijs, vt res redacta eſſet ad notorium, aliter nõ eſſet neganda copia indiciorum, vt ſe defendere poſſet dato aliquo dubio. Et idem ſi quis delatus eſſet maximi delicti, & non debent denegari defenſiones, quidquid dicat Hippol. in l. 1. ff. de quæſtioni. quia defenſio naturalis non poteſt tolli. c. Paſtoralis. de ſent. & re iudi. in Clem. Pro qua opinione vide Doctores in l. ſi quis alicui. C. ad l. iul. maie vbi lex loquitur de crimine læſæ maieſtatis. & glo. & Doctores ibi expendunt illud crimen in hac materia indiciorum ſicut cętera. Patet etiam, quia licet in extrauaganti, ad reprimendam, detur ampla facultas procedendi in crimine læſę maieſtatis, tamen ſemper Bar. ibi vult. vt denegetur defenſio. & ideo l. quiſquis. C. ad l. iul. maie. quæ prohibet ne qui pro reis tentẽt interuenire in caſu dictæ legis, loquitur in iam damnato. Ita in effectũ Bar. in l. furti. §. ope. C. de furtis. Et Salic. in l. vnica. de rapt. virg. & in fortioribus terminis habes deciſionem Bal. in conſ. 95. quæ loquitur in crimine hęreſis. Neſcio tamẽ(ait Boſſius in pract.) quomodo bene ſeruaretur hęc opinio, quamuis ſit iuris, imo quotidie video in atrociſſimis delictis prius deuenire ad quęſtiones, quam detur copia proceſſus, & ſuperiores hoc permittunt.

Indiciorum copia ante torturam.

Inſignis maleficijs quis.

Vſus quæſtionandi.

3 Poſt quęſtiones, facta ratificatione extra tormenta, & legitimo modo, debet Iudex dare vnum breuem terminum reo ad producendum omnes ſuas defenſiones aduerſus ſuam confeſſionẽ, puta duorum, vel trium dierum, qui terminus eſt de communi obſeruantia, vt ex nulla parte reus remaneat indefenſus, vt not. Salic. in l. 2. C. de

Terminus defenſionis.

de cuſto.reo.& habetur per l.3.§.ſi ad diem.ff.de re.mil.& l.ſi non defendatur.ff.de pœnis.

Renunciare ſuis defenſionibus quando poſſit.

Renunciare autem defenſsionibus ſuis quandoque poteſt reus, 4
quandoq; non. Et nota, ꝙ licet regulariter reus criminis non poſsit renunciare ſuis defenſionibus directe, tamen cōmittēs crimē enorme poteſt renunciare ſuis defenſionibus. Feli.in c.cum veniſſe.de teſti.& Lud.Ro.in rub.de arbi.& Bal.in l.pronunciare.C.de feri.Marſil. in pract.§.diligenter.num.162.

Nota ꝙ ſponte confitens maleficium, poteſt renunciare defenſio- 5
nibus ſuis.Bal.in rub.de pact.in ver.per pactum. Vide Marſil.in pract. crim.§.examinanda.nu.17.

Pendēte defenſione quid poſſit iudex.

Nota etiam ꝙ reus poteſt renunciare defenſionibus ſuis permit- 6
tendo labi tpſ, quod non poſſet expreſſe. Marſil.vbi ſupra num.18.

Nota etiam circa prædicta, ꝙ licet reus regulariter non poſsit re- 7
nūciare defenſionibus ſuis, pendente tamen dictarum defenſionum termino Iudex poteſt procedere ad executionem capitalem, quādo timet ꝙ fiat tumultus.Lud. Ro.in ſing.589.incipieñ.licet Iudex procedere.Bal.in l.cum reis.C.de pœnis.

Reuocare renunciationē poteſt reus.

Nota etiam ꝙ quo caſu reus habuit terminum defenſionis, & re-
nunciauit dicto termino,& defenſionibus ſuis, poteſt tamen dictam 8
renunciationem poſt reuocare, qua reuocatione facta non poterit iudex procedere ad executionem, niſi finito termino principali dilationis datæ ad faciendas defenſiones.Angel.in l.pactum inter hæred.ff.de pact.

Terminus defenſionū dandus.

Nota inſuper, ꝙ Iudex ſemper debet dare terminum defenſionis
reo confeſſo,vel conuicto, alias non dato ſibi termino poterit deueniri ad aliquam condemnationem contra dictum reum, Angel.vbi ſupra.Marſil.in pract.crim.§.examinanda.nu.33. 9

Nota etiam, ꝙ huiuſmodi defenſiones nō poſſunt tolli etiam per 10
Principem,vel ſuperiorem,cum ſint iuris naturalis, vt in.§.ſed naturalia,Inſti.de iure natu.Et ibi Docto.& habetur in Clem.Paſtoralis.de re iudi.& Bar.in tract.Qui ſint rebelles, & in l.facultas.C.de iur.fiſci. li.10.Oldr.in conſ.43.incipieñ. Quoniam verum.

Ciuilis non naturalis defenſio tollitur.

Et nota ſecundum Bal.in c.Nobis. de except.ꝙ ſtatutum tollens 11
defenſiones intelligitur tollere ciuilem, non naturalem, de quibus vide Marſil.in Pract.crim.§ Quoniam.nu.76.& 77.& Bar.in tract.ſuo qui ſint rebelles dicit, ꝙ ſtatutum dans iuriſdictionem contra iniuſtum.Et ideo Bal.optime dicebat in l.3.§.ſi is pro quo.ff.ꝙ quiſque iuris, ꝙ princeps de plenitudine poteſtatis poteſt tollere defenſiones in cauſa ciuili,& pecuniaria, ſed ſecus in cauſa criminali. quod dictum refert Feli. in c. dilecti. de except. & c. cum olim. de re iudic. Marſil. in pract. crim.§. vltima quæſtio. nu. 23. vbi aliqua declarantia particulam illam. cap. Ad abolendam. de hæredi. Seculari iudicio

cio ſine vlla penitus audientia decernimus relinquendos, inueniens circa huiuſmodi defenſiones reis omnino dandas. Audiat namque prudens Iudex reum, ac delicto clarus per defenſiones ipſi reo conceſſas clarior euadat, mitiorq; ab omnibus teneatur. *Iudicis prudentia.*

DEFENSORES

1 DEfenſores hæreticorum ſunt in duplici differentia. Quidam namq; ſunt qui defendunt errorem, & hi damnabiliores ſunt, quia hæreſiarchæ quodammodo ſunt. vt c. qui illorum. 24 q. 3. Et de his defenſoribus communiter loquuntur iura, quia iſti ab hæreticis non diſtinguntur, ſed in his habet locum c. ad abolendam. de hære. Quidam alij ſunt qui non defendunt errorem, ſed perſonam errantem, vt pote illi qui reſiſtunt viribus, & poteſtati, ne hæretici ad manus iudicis fidei veniant examinandi, & puniendi, & tales ſunt excõmunicati, vt c. excommunicamus. el 2. de hære. & tales non ſunt hæretici, cum errorẽ vt ſic non defenderint, vt c. damnamus. de ſum. tri. & fi. ca. ſed ſunt ſuſpecti de illorum hæreticorum erroribus vehementer, vel leuiter ſecundum defenſionem a ſe factam, Archi. in c. Quicunq;. ſuper ver. Defenſores. Et Guido Falcodij q. 12.

2 Sed quid ſi aliquis defendit conſanguineum ſuum, vt ſic potius videatur facere affectione ſanguinis, q̃. contemptu fidei? ait Zanchinus. nam in dubio pręſumitur hoc feciſſe ſanguinis affectiõne propter rationabilem pręſumptionem. ut. ff. pro ſocio. l. merito. Certe dicunt quidam ꝙ nihil ſibi proderit ad uitandum pœnam, ut ar. 27. q. 1. De filia. & extra de hæret. c in eos. quod intellige uerum, ut nõ eximatur a tota, ſed a tanta, quia mitius punitur. ut ff. de recepta. l. fi. Nam quædam ratione ſanguinis tolerantur, quę non tolerarentur alias. ut dicta. l. & .ff. de ſuſpect. tu. l. ſi tutor. & ibi not. *Defendens cõſanguineum quid.*

3 Adde ꝙ de affectione ſanguinis, diſtinguendũ eſt inter ſimplicẽ cõſanguineum, & conſanguineum qui criminis particeps exiſtat. de quo uide Paul. Gril. de relax. carcer. ſub rubr. de abſol. innocentis. quæſito. 7. Et infra c. 6. nu. 3. *Inter cõſanguineos & conſanguineos differẽtia.*

DEGRADATIO.

1 DEgradatio quid ſit, & qualiter fiat uide in c. 2. de pœnis.
Degradandus eſt omnis clericus, qui eſt tradendus curiæ ſæ-
2 culari. ut c. 1. de hære. Abb. in c. ad audientiam. de crimine falſi. Vide ſupra. Clericus. Talis ſtatim perdit omne priuilegium clericale, & efficitur de foro ſæculari, ideo Iudex Eccleſiaſticus non intromittet ſe de tali degradato, ſed Iudex ſæcularis illum puniet ſecundum leges, & canonicas ſanctiones, ut C. de hęre. l. Quicunq; & c. penul. de here. Et talis degradatio, ſcilicet actualis, non fit niſi cum reus in profundum omnium malorum tranſierit, & prorſus incorrigibilem *Clericus brachio ſæculari tradẽdus.*

ſe

ſe oſtenderit, vt in c. cum non ab homine. de iudi.

Degradandus eſt etiam aliquando clericus, quando intrudendus 3
eſt in monaſterium. vt in c. tuæ. de pœnis. Sed verbaliter tantum.

Verbaliter, et actualiter degradatus quomodo differant.

Degradatus verbaliter non priuatur omni priuilegio, nec priui 4
legio fori, niſi ſequatur incorrigibilitas, talis remanet ſub iuriſdi
ctione Eccleſiæ, ſecus eſt de degradato actualiter. Abb. in c. tuæ di
ſcretionis. de pœn.

Degradari debet etiam clericus qui eſt in minoribus ordinibus 5
tantum, ſcilicet verbaliter, alioquin in quolibet carcere criminali ſemper adeſſe oporteret Epiſcopum, cum multi in minoribus ordinibus quotidie capite puniantur. Abb. in cap clerici el. 2. de vi. & hone. cler.

DELEGATVS.

DElegatus Papæ licet poſſit in totum cauſam alteri ſubdelegare, 1
non tamen poteſt dare poteſtatem ſubdelegandi ſubdelegato ſuo, quia licet ipſe potuiſſet ſubdelegare, hoc tamen non habet ex commiſſione, ſed ex lege, vt in c Paſtoralis de off. deleg. Abb. in c. ſuper quæſtione. eo. tit.

Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocunq; Ordi 2
nario, quia gerit vices delegantis. in c. fin. di. 93. Et l. fin. ff. de off. eius cui man.

Nota tu Iudex delegate.

Delegatus Papæ poteſt totam iuriſdictionem ſibi commiſſam al 3
teri ſubdelegare, poteſt etiam pro parte, ſed primo caſu non remanet Iudex, nec poteſt ad illum amplius appellari, ſed ſecundo ſic. in c. ſuper quæſtionum. de off. deleg. Qui ſubdelegatus non poteſt recuſari ſine legitima cauſa, & ſi recuſatur, debet recuſari ſecundum Io. de Imol. coram legato ante inchoationem cauſæ, & nō poſt. quia cum nondum inceperit exercere iuriſdictionem, non videtur efficaciter in illum iuriſdictio tranſmiſſa.

Contra ſuā iuriſdictionem turbantes.

Delegatus Iudex poteſt iuriſdictionem ſuam exercere non ſolum 4
contra partes, ſed etiam contra quaſcunq; perſonas ſuam iuriſdictionem turbantes, vt in c. Quia quęſitum. de offic. deleg.

Delegatus poteſt præcipere ordinario, vt exequatur ſententiam 5
ſuam, quam exequi tenetur licet ſit iniuſta. in c. Paſtoralis. §. Quia vero. de off. deleg. Cætera vide de off. deleg. per totum.

DENVNCIATIO.

DEnunciatio eſt alicuius criminis delatio, vnde denunciare eſt 1
alicuius delicti aliquem ad pœnam deferre, nam præpoſitio, de, auget nuncupationē, arg. ff. depoſi. l. 1. Et nota ꝙ ille qui denunciat, debet ſuam denunciationem probare, & ei aſſiſtere, cum talis loco accuſatoris habeatur. ff. ad turpil. l. ab accuſatione. §. nunciatores.

arg.

arg. C. de edendo.l. qui accuſare, licet denunciatio non ſit idem quod accuſatio. vnde denunciare nil aliud eſt, q̃ notificare maleficium fore commiſſum. vt colligitur. C. de accuſ. l.ea quidem.& per talem denunciationem, ſiue notificationem poteſt iudex inquirere de maleficio,quia maleficia quãdocunq; clarucrint ſunt punienda. 24. q. 3. c. ecce. ff. de off. præſid. l. congruit. cum ſimilibus.

2 Denunciatio, an ſit de præcepto, & quis teneatur denunciare, & pro quibus delictis ocultis, vel publicis, & quæ correctio debeat indici, & quid de iudiciali denunciatione publica, vel priuata, an competat ex officio mero iudicis, & qd de forma ipſius denũciationis, & qualiter procedatur in his, Vide Abb.& Barb.in c.Nouit. de iudi. *Quis denunciare teneatur.*

3 Denunciatio ſola criminis contra aliquem facta non cauſat infamiam talem, quæ ſufficiens ſit ad inquirẽdum de veritate criminis, Abb. in c. cum opporteat. de accuſa. ſed denunciatio cum fama ſufficit ad inquirendum,imo ad torturam,ſecundum Bar. in conſ. 111 incipien. Domino Paci. de Burgo. Cum denunciatio de per ſe, vt dictum eſt ſupra, ſit ſufficiens ad inquirendum, ſecundum Bar. in l. Diuus. la. 2. ff. de cuſto. reo. & Angel. de Aret. in tract. maleſi. in ver. Nec ad denunciandũ. Marſil. in pract.§. Principiũ. nu. 21. & 22. *Denũciatio ſola infamiã non cauſat.*

4 Denunciator criminis non ſe inſcribit,quia ad correctionem tendit. Abb. in c. ſuper his. de accuſa. præſumitur criminator eo ipſo q crimen non probet, & punitur, niſi in certis caſibus. Abb. in c. cũ dilectus. de calum. Et nota q quando ſunt plures denũciatores,dignum eſt vt magis idoneus eligatur ad expeditionem cauſæ, idem dic de accuſationibus. Abb. in c. ſcripta. de colluſ. deteg. *Quãdo ſunt plures denũciatores.*

5 Denunciator occultus admittitur pro peccato vitando, licet criminoſus ſit, & ſuam turpitudinem alleget,ſed pro peccato commiſſo non admittitur criminoſus niſi in exceptis caſibus. Abb.in c.Præterea.el.2.de ſponſ *Occultus.*

6 Denunciator quomodo poſſit eſſe teſtis. vide Abb. in c. Præterea. de teſti. & infra in ver. teſtis.

DEPOSITIO.

1 Depoſitio verbalis, ab ordine dicitur degradatio, quia a gradu ſuo dicitur remotus. Abb in c. qualiter, & quando. de accuſa. & talis verbaliter depoſitus poteſt reſtitui per Epiſcopum, tamen non recuperat beneficium alteri collatum, & hoc in caſibus a iure conceſſis. Si depoſitus ſit actualiter, & allegetur cauſa legitima, puta quia ſit facta per teſtes falſos, poteſt Epiſcopus reſtituere. ſi vero non allegatur cauſa talis, vel ſimilis, ſed ſolum petitur reſtitutio, non poteſt Epiſcopus diſpenſare,quia iſte degradatus actualiter eſt priuatus omni priuilegio clericali, & relictus iudicio ſæculari.Abb. in c. ex tuæ deuotionis. de cler. non reſid. *Degradatio verbalis quid operetur*

Quãdo brachio ſæculari tradatur. Depoſitus in tribus tantum caſibus traditur brachio ſæculari, videlicet quando relapſus, vel obſtinatus eſt in hæreſim, quãdo reperitur falſarius, & quando calumniatus eſt Epiſcopum ſuum. Abb. in c. at ſi clerici, de iudi. in alijs autem ſi inueniantur incorrigibiles, aliter puniuntur. 2

Depoſitiones, & examinationes in cauſa fidei per publicam perſonam, vel duos viros idoneos coram duabus perſonis religioſis, ab Inquiſitore recipiantur. vt in c. vt commiſſi. de hære. lib. 6. 3

DE PLANO.

DE plano, & ſine ſtrepitu aduocatorum in cauſa fidei eſt procedendum, vt in c. ſtatuta. de hære. li. 6. Sed nota ſecundum Anchar. ibi per hoc tollitur omnis ſolemnitas iuris ciuilis, non autem ſolemnitas iuris gentium, vel diuini, puta ꝙ in ore duorum, vel trium non ſtet veritas, & c. Vt in c. in omni. de teſti. & probatur hæc theorica. in l. 2. ff. de te. mi. & l. Lucius. & l. Diuus eodem tit. *Solemnitas iuris ciuilis non diuini, vel iurisgẽtiũ tollitur.*

DIFFINITIVA.

Diffinitiua. Vide in ver. Sententia. 18.

DIGNITAS

DIgnitas dicitur multipliciter. Primo dicitur perſonatus in Eccleſia. 2. ſæcularis prærogatiua. 3. poteſtas. 4. ordo. 5. conditio. Glo. in c. Quia nonnulli. de clericis non reſid. 1

Dignitatis nomine in ſtatuto odioſo non venit epiſcopatus, cum ſit non dignitas, ſed culmen dignitatum. Abb. in c. venerabilis. de conceſ. præben. In fauorabilibus veniunt omnes dignitates eccleſiaſticæ, in odioſis non veniunt epiſcopatus, nec ſuperiores. Ideo inhabilis diſpenſatus vt promoueri poſſit ad dignitates, non poteſt promoueri ad Epiſcopatum. & diſpenſatus vt poſſit exercere omnia ſpiritualia eccleſiaſtica, non poteſt ea quæ ſunt digna ſpeciali expreſſione. diſpenſatus ad Epiſcopatum, non propter hoc poteſt fieri Archiepiſcopus. & ſi Archiepiſcopatũ, non propter hoc poteſt fieri Patriarcha. vnde Papa volens facere gratiam vberiorem diſpenſat vſq; ad Cardinalatum excluſiue. ad Cardinalatum communiter non diſpenſat, poteſt tamen ſi vult. Abb. in c. Dilectus filius de præben. *Dignitatum culmen.* *Diſpenſatus ad dignitates,* 2

Dignitatem habent omnes, qui habent iuriſdictionem. ideo omnis Prior conuentualis, & etiam Rector eccleſiæ collegiatę, etiam Abbatiſſa habet dignitatem. 3

Secundo, attende an nomine illo exprimatur dignitas in iure, vt archidiaconus, ſi tamen pręrogatiuam habet præalijs.

Tertio, ſi ſecundum recuſationem loci reputatur dignitas.

Quarto, inſpiciatur ſi fuit inſtituta, vt eſſet dignitas.

Dignitatem oportet eſſe perpetuam, vnde vicarius Epiſcopi, nõ habet 4

habet proprie dignitatem. Abb. in c. de multa. in addi. de præben. & breuiter habent dignitatem omnes habentes iuriſdictionē. Abb. in c. decernimus. de iudi.

5 In dignitate, vel officio prætendens habere ius, ſi exhibet reuerentiam intruſo tamq̄ legitime conſtituto in dignitate, vel officio, videtur tacite renunciare iuri ſuo, ideo non dicit illum prælatum, ſed aſſertum prȩlatum, & ſufficit hic tacitus conſenſus tam in renunciāte, q̄ in prælato non contradicente. Abb. in c. ex ore. de his quȩ fi. a ma. par. cap. *Nota.* *Nota.*

DIOECESIS.

1 DIœceſis dicitur Parochia Epiſcopi, quia ſibi partita, & diuiſa, a diœceſi alterius Epiſcopi. & quilibet eſt parochianus Epiſcopi, & hac ratione, quia Epiſcopus communicat in terra cum quolibet presbytero parochiali. Abb. in c. apoſtolicȩ. de donatio.

2 Diœceſis nomine in materia ſtricta numq̄ intelligitur ciuitas, ſecus in materia larga. In indifferenti, vel fauorabili, ciuitatis nomine intelligitur quod eſt intra mœnia. In materia ſtricta, vbi diſpoſitio concepta in ciuitatis appellatione eſſet vtilis, vel poſſet fieri fraus, niſi continerentur ſuburbia, tunc appellatione ciuitatis intelliguntur etiam ſuburbia ſubiecta prȩcepto. Abb. in c. cum ab Eccleſiarū de off. ordi. In materia larga, vel indifferenti venit ciuitas cum territorio ſuo. Abb. vbi ſupra. *Ciuitatis appellatione ſuburbia intelliguntur.*

3 Diœceſani nomine in materia noua, & ſtricta, ita ꝙ veriſimiliter videtur ponderatum officium Epiſcopi, venit ſolus Epiſcopus. In materia larga, & fauorabili, ſic ꝙ videatur pōderata iuriſdictio magiſq̄ officium, veniunt inferiores iuriſdictionem habentes Epiſcopalem. Abb. in c. Iohannes. de teſta.

4 Diœceſani nomine venit ſolus Epiſcopus, quia ſolus præeſt diœceſi. Ordinarij nomine, quicunq; habent ordinariam iuriſdictionē. Abb. in c. cum olim. de prȩſcrip.

DISPENSARE.

DIſpenſare quos, & ſuper quibus poſſit Inquiſitor, vide ſupra in ver. Cruceſignati, & infra in ver. Inquiſitor. nu. 33.

DIVINATIONES.

1 DIuinationes, & ſortilegia etiam quoquo modo hæreſim ſapientia potius pertinent ad Epiſcopum, q̄ ad Inquiſitorem hȩreticȩ prauitatis, niſi manifeſte ſapiant hæreſim. vt in c. accuſatus. de hȩre. li. 6. §. ſane Sed pro maiori horum intelligentia notandum eſt, ꝙ Diuinatores a diuinitate dicuntur, quia diuinitate plenos ſe fingunt tales Horum aliqui Incantatores, qui in ſuis verbis ſuper naturalē vim conſiſtere dicunt. Aliqui Sortilegi, qui ſub nomine quodam *Diuinatores* *Incātatores.* *Sortilegi.*

ſectę religionis per quaſdam ſortes ſcientiam profitentur, quarumdam ſcripturarum inſpectione futura promittunt. Aliqui Magici,ſiue Mathematici qui conantur vaticinari futura,ſcire occulta,faciendo imagines cæreas,& ſimilia. Hi & alij ſimiles varijs nominibus denominantur, videlicet Arioli, Haruſpices, Auſpices, Augures,de quibus habetur. C. de Male. & Mathema. l. Nullus, & l. Nemo. & 26.q. 4. c. Igitur. Horum differentia eſt duplex.

Magici Mathematici.
Arioli.
Auruſpices.

Quidam enim ſunt ſortilegi, & diuinatores meri, qui agunt mera ex arte Chiromantiæ, & hi ex manuum lineamentis iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominum, vel qui æqualitate, vel inæqualitate feſtucarum aliquid præſens, vel abſconſum indicant diuinando, & iſti cadunt ſub tit. de ſortibus, & diuinatio. & de his loquitur. c. ex tenore de ſortilegijs, vbi dicitur,ꝙ Vlricus presbyter cum quodam infami, ideſt diuinatore, dicit glo. ad ſecretum locum perrexit, non ea intentione, vt dæmonium inuocaret. quaſi dicat, quia hoc fuiſſet hæreticum, ſed vt cũ inſpectione Aſtrolabij furtum quoddam inueniret. q. d. ꝙ eſt mera diuinatio, vel ſortilegium. 2

Chiromãtici

Quidã autem ſunt ſortilegij,& diuinatores non meri, ſed ad hæreſim contracti,vt ſunt dæmonibus honorem latriæ vel duliæ impendentes, puerum rebaptizantes, vel ſimilia facientes, & hoc pro diuinando futura, ſeu cordis intima penetrando, quæ quidem ſapiunt hæreſim manifeſte, & tales diuinatores, & ſortilegi Inquiſitoris iudicium nõ euadunt. Sed nota pro maiori declaratione huius dictionis, Manifeſte,ꝙ ſecundum Io. And. in addi. ad Spec. de ſorti. Hoc verbum, manifeſte, determinat verbum hæreſis,& ad eius qualificationem venit, prout in ſimili dicit Bar. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. conuitium, cum opponitur alicui ꝙ interfecit proditorie. vnde dicit in c. accuſatus. de hære. lib. 6. Petrus de Anchar.ꝙ ſumere, vel dare pocula, vel exercere ſortilegia ſimplicia ad amorem mulieris prouocandum, vel propter conſcientiam ſumere hoſtiam non conſecratam pro conſecrata,non ſapit hæreſim manifeſte,quia alia eſt pœna talia facientium, alia hæreſis ſiue hæretici. quod patet ex diuerſitate rubricarum, quia rubrica de hæreticis ponitur ſeparate a rubrica de ſortilegijs. De poculis ponitur. ff. de pœnis. l. Si quis aliquid. §. qui abortionis. De hoſtia ponitur, De celebratione miſſarum. c. De homine. Similiter imagines facere, & dæmones inuocare, & incantare ad amorem mulierum prouocandum, magis eſt ſuperſtitioſum q̃ hæreticum, quia tunc vocatur dæmon ad id quod proprium eius, ſcilicet tentandum. 3

Sortilegi ad hæreſim ꝑtinentes.
Manifeſte quid.
Hoſtiam nõ conſecratam pro conſecrata.
Ad amorẽ mulierum.

Eſt autem conſiderandum, ꝙ vſus ſortilegiorum, & diuinationũ dicitur ſapere hæreſim manifeſte, quando ille vſus eſt manifeſtus ad perſuadendum, ꝙ vtens male ſentiat de fide, ſeu de aliquo eius 4

articulo

articulo, vt quia per exercitationem illius vſus aſſociat ſibi hęreticum. Nam per talem conuerſationem pręſumittur manifeſte talis, qualis ille cum quo conuerſatur. vt patet in di. c. accuſatus. de hære. lib. 6. Et in Auth. dæmona. §. ſi vero. & ibi per Doct. vel ad talẽ vſum inuocat dæmonem ad diuinandum, vel poſtulandum aliquod ſuffragium, quia tunc ratione inuocationis præſumitur hęreſis manifeſta, & idem in ſimilibus caſibus. Non autem dicitur talis vſus ſapiens hæreſim, ſi ſimpliciter quis vtatur ſortilegijs, & diuinationibus etiam publice, ſicut etiam ſi publice peccaret adulterando, fornicando, vel alia peccata mortalia committendo, quia iſta non ſapiunt hæreſim. Et aduerte, ꝙ ante omnia Inquiſitor habet præuidere, an iſta ſortilegia, & hæ diuinationes pertineant ad ſuam iuriſdictionem, ſcilicet an ſapiant hæreſim manifeſte. Cum enim datur ſibi iuriſdictio cognoſcendi ſuper manifeſtis, ſi reuocatur in dubium de hoc, quod tunc non poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. vt not. glo. in di. c. accuſatus. §. ſane. quod declarat Dominicus ibi, dicens, ꝙ ſi manifeſte apparet, ꝙ ſapiant hæreſim, & ſuper iſto ꝙ ſit manifeſtum, vel non reuocatur in dubium, ꝙ ſi Inquiſitori liqueat ꝙ ſit manifeſtum, iudicialiter poterit pronunciare ſe Iudicem. Si vero non apparet ꝙ ſit manifeſtum, ſe non intromittet. ibi dicit glo. alleg. Ant. de Butr. ibidem. Vnde diuerſitas conſiſtit, an dubium ſit in iure, an in facto, quia in primo caſu non poteſt cognoſcere, in ſecundo ſic. ſicut in ſimili dicit Ant. in Clem. 1. de dolo. & cont. ꝙ aliud eſt conſtare de manifeſta contumacia alicuius, & tamen dictũ crimen vel contumacia non fuerit manifeſta, ſeu manifeſte commiſſa, vt ibi per eum, & etiam ſic. vt in ſimili dicit Bar. l. Ticia. ff. ſo. ma. quem communiter ſequuntur canoniſtæ quando dubitatur ſuper matrimonio, vel vſura, & alijs, vbi facit differentiam, an dubitetur in iure, vel in facto. & plenius per Dominicum in c. fin. de ſo comp. lib. 6. Quæritur, ſi Inquiſitori conſtat per teſtes qui reprobari non poſſint, ꝙ de tali vſu ſapiente hæreſim manifeſte ſit manifeſtum, ſeu notorium, vel etiam per confeſſionem, vel notorietatem, ꝙ pronũciare poterit ſe Iudicem. & hoc caſu inquiſitor debet in ſua Inquiſitione exprimere, ꝙ illa de quibus infamia eſt orta, ſapiunt hęreſim manifeſte, & ſufficit ꝙ talis qualitas deducatur expreſſa, vel comprehendi poſſit ſub generalibus verbis Inquiſitionis, ſicut in ſimilibus caſibus dicunt Doct. maxime Ant. de Butr. & Io. de Imo. de Iudæis. c. Cæterum, & per Doct. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. nõ erit. Sylaceñ. de fide ca. c 56.

Conuerſatio quid faciat.

Inuocatio dæmonis hæreſim ſapit.

Se iudicem pronunciet, primum.

Dubium in iure, vel in facto.

Et nota ꝙ diuinatio ad inueniendum furta, vel ad ſciendum aliqua ſecreta, quę ſit cum candela benedicta, & aqua ſimiliter benedicta, ac puero, vel puella in phiala aſpiciente, & dicente hæc vel ſimilia verba, videlicet. Angelo bianco, Angelo ſanto, per la tua ſan

tita,

tita, e per la mia verginita & c. ſapit hæreſim manifeſte, vt probat Barba. in conſ. ſuo ad requiſitionem Inquiſitoris Bononieñ. facto.

DIFFAMATI.

DIffamati qui dici poſſint, maxime in crimine hæreſis, declarare cupientes, pauca quædam tam de infamia, q̃ de Inquiſitione præmittemus. Et primo notandum eſt, ꝙ duplex eſt inquiſitio, alia videlicet famę, & alia criminis. Inquiſitio famæ, cum non ſit multũ præiudicialis, poteſt fieri modica infamia pręcedente, vel ad dictũ, ſeu denunciationem probæ perſonę. Adde ſecundum Lud. Ro. ſing. fol. 28 Modica infamia etiam habente ortum a maliuolis perſonis. 1

Inquiſitio autem ſuper veritate criminis fieri non debet niſi præcedat infamia. Et ex hoc nota ſingulariter modum procedendi, quã do denunciantur crimina non infamati. Si enim denuncians eſt perſona idonea, non debet admitti, vel committi, ſed debet fieri inqui ſitio ſuper infamia, priuſq̃ ſuper veritate. ſi vero perſona denuncians non eſt idonea, nulla ſit Inquiſitio niſi ad cautelam. Ad hoc. c. cum in iuuentute. & quod notatur ibi. de præſumpt. Et ſi conſtiterit de infamia, procedetur poſtea ſuper veritate. vt in c. Qualiter & quando. de accuſ. hæc Abb. in c. licet. de accuſ. 2

Diffamati de hæreſi dicuntur illi, de quibus eſt publica vox, & fama, & communiter apud omnes, vel maiorem, & ſaniorem partem vicinię ſi in vicinia, villę ſi in villa, ciuitatis ſi in ciuitate ſunt diffamati ꝙ talem hæreſim prædicauerunt, ſeu defenſauerunt, vel aliter illi hæreſi adhæſerunt. Ad probandam autem talem infamiam eſſe in vicinia, villa, vel ciuitate, duo teſtes ſufficiunt (dico) tam bonam q̃ malam famam, dummodo ipſi teſtes ſint bonæ, & honeſtæ famę. Spec. de Inqui. §. 3. ver. vide. Et Inno. in c cum oporteat de accuſ. Talibus enim de hæreſi diffamatis eſt purgatio canonica indicenda. iuxta c. Inter ſolicitudines. de purg. can. Nec refert (ſecundum directo rium) an apud bonos, & graues teſtes, vel apud infames & viles fue rint infamati. Et c accuſatus de hære. li. 6. Quia eſt crimen exceptũ, vel per excommunicatos, & in crimine participes. vt in c. de hęr. li 6 in fidei fauorem. Per Iudęos, & infideles. vt in c. contra chriſtianos. eo. tit. Qui omnes in hoc crimine ad teſtificandum admittuntur. Nec refert, an ſint infamati de hoc crimine (vt iam diximus) apud bonos, & graues, vel apud viles, & vitijs irretitos, quantum ad indi cendam purgationem canonicam, ſicut nec quantum ad condemnationem. maior labes enim non eſt hæreſis infamia, q̃ ipſa hæreſis. Grauius enim eſt fore de ipſo crimine conuictum, q̃ de illo diffamatum. Si igitur creditur criminoſis in illo, nunquid nõ magis in iſto? vtiq;. Sic & in probatione c. inter ſolicitudines. de purg. can. & c. excommunicamus. de hær. & c. vt officium. & c. vt Inquiſitionis. eo. tit. li. 6. 3

Probatio infamiæ per quot & quales teſtes fiat.

Purgatio canonica.

li. 6. loquuntur de infamatis de hæreſi indiſtinctè, nullam facientes penitus mentionem, an apud bonos, & graues, vel apud malos, & viles fuerint diffamati. Nec refert, an infamia habuerit ortum ab æmulis, vel amicis, nec in hoc crimine, nec in alijs, poſtq̃ habuerit initium a qualitatibus facti, & conditionibus. vt eſt tex. in c. accedens. de purg. cano. ſufficit enim, ꝙ ſint publice diffamati, ad hoc, ꝙ ei purgatio canonica indicantur, in qua ſi non conſenſerint ſunt anathemate feriendi, & ſi per annum in excommunicatione perſtiterint ſunt tamq̃ hęretici condemnandi. vt c. excommunicamus. de hære. tutius tamen erit procedendum ſi huiuſmodi infamia a ſaniori, & maiori parte (vt dictum eſt ſupra) originem habuerit. *Per annum in excõmunicatione ꝑſeuerans.*

DISPENSARE.

DIſpenſare ſuper irregularitate in hæreſi cõtracta cum hæreticis, vel ſuſpectis redeuntibus ad gremium Eccleſiæ poſſunt Inquiſitores, vt patet per priuilegium Clemẽtis ſeptimi quod incipit, Cum ſicut, vbi ſic dicitur. Et cum clericis ſæcularibus, ac perſonis religioſis cuiuſuis ordinis, ſtatus, & conditionis ſuper quauis irregularitate quam tam in hæreſi, q̃ ex apoſtaſia a fide, ſeu etiam ex eo ꝙ cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, tam a iure q̃ ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, & promulgatis quamlibet incurrerint, aut ligati, ſeu innodati diuina celebrando contraxerint, ac etiam ſuper irregularitatibus quas clerici crucesignati ſententijs, cenſuris, & pœnis a iure, vel ab homine etiam quauis occaſione, vel cauſa latis, ligati, ſeu irretiti, ac etiam ex eo ꝙ in locis eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis miſſas, & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) celebrauerint, incurrerint, diſpenſandi. *Super irregularitate.*

DISPVTARE.

1 DIſputare de fide, & de eius articulis publice, vel occulte ſub excommunicationis pœna prohibetur laicis in c. Quicunq;. de hære. li. 6. §. inhibemus. Io. And. pro cõfirmatione huius textus inducit dictum Tullij de creatione mundi ſic dicentis. Parentem huiuſmodi vniuerſitatis inueniri difficile eſt, & cum quis eum inuenerit, iudicare vulgus nefas eſt. Et vide quod notatur diſt. 96. c. Nos ad fidem, laicis. glo. dubitat quare clerico idiotæ licet, & laico literato non licet, & reſpondet, ꝙ ſufficit ſic ſcriptum eſſe, Excommunicationis. an ſit latæ ſententiæ reſpondetur a glo. dubitatiue. ſed dic ꝙ non, ſed eſt ferendę ſententiæ, & ſecundum Archi. debet monitio præcedere. 12. q. 2. c. indigne. Canon enim loquens per verba præſentis temporis eſt latæ ſententiæ, per verba autem futuri temporis, ferendæ, niſi adiungatur verbum eo ipſo, quod non ſit hic. Et vide glo. de hoc ſecundo in c. Quam ſit. de elect. li. 6. Gemin. hæc. *Quid latæ & quid ferẽdæ ſententiæ.*

Contra

Pœna diſputantium de fide.

Contra huiuſmodi de fide diſputantes Inquiſitor poteſt procedere, vt patet per c. Quicunq;. de hære. lib. 6. Vbi ſic dicitur, Inhibemus quoq; ne cuiq̃ laicæ perſonæ publice, vel priuate de fide catholica diſputare liceat, qui vero contrafecerint excommunicationis laqueo innodentur. Eadem verba ſunt in priuilegio Alexādri 4. quod incipit. Nouerit vniuerſitas. 2

Publice diſputare. Adde c cum ex iniuncto. de hære. & c. excommunicamus. il. 1. §. quia vero.& c. ſicut.2. & 41.di.c. ſæpe vitia.Gondiſ. q. 21. nu. 1. & 2. & per tex. in c. quicunq;. §. inhibemus. eo. tit. li. 6. vide etiā. D.Tho. 22. q.10. ar.7.& Caiet. ibi. qui declarat quomodo laicis prohibeatur, aut liceat cum hæreticis, & infidelibus diſputare.

Horum tranſgreſſorum pœna eſt arbitraria, leuior tamen. 17.di. Nec licuit. 24. q. 1. hæc eſt fides. & augenda eſſet pœna iuxta qualitatem perſonæ, loci, & temporis. vt per Gondiſ. in tract. de hære.q.1. nu. 7. facit etiam quod dicit Gemin. in c. vnico.de ſchiſma.in fi.li.6. 3

DOCTOR.

Torqueri quando non poſſit Doctor.

DOctor non poteſt torqueri l. centurio. C. de iuris, & facti ignorantia. de iure, ſecus de facto, maxime in exceptis criminibus. vide Franciſcum Brunum in tract. de indicijs, & tortura. num. 23. 1

Doctores ab Inquiſitore pro conſilio requiſiti tenentur in ferendis ſententijs contra hæreticos, vel pro negotio fidei conſilium dare. Eis namq; præcipere poteſt Inquiſitor ſub pœna excommunicationis, vt id faciant. vt c. vt commiſſi. de hære. li. 6. Et per doctores intelliguntur theologi, canoniſtæ, & legiſtæ ſecundum Gemin. in di. c. vt commiſſi. 2

Conſiliū gratis dare debent Doct: inqui.

An autem gratis debeant præbere conſilium, dicit idem Gemin. vbi ſupra, ꝙ poſſunt recipere ſalarium, non tamen exigere, quia negotium fidei quiſq; defendere tenetur. 11.q. 3. c. Nolite. Ad iura autem quæ dicunt, ꝙ quis non tenetur militare ſuis ſtipendijs.c.cum ex officij. de præſcript. ſatis reſponſum videtur, dicendo ꝙ quiſq; tenetur defendere negotium fidei. Vide Io And. in c. vt commiſſi. de hære. li. 6. 3

DOLVS.

DOli capax dicitur conſtitutus infra annum diſcretionis, qui eſt proximus ſeptennio, vel ſaltem poſt ſeptennium, in qua ætate 1 multa peccata committuntur. Abb. in cap. omnis vtriuſq; ſexus. de pœn. & re.

Ex dolo nullus debet commodum reportare, ſed nec illi prodeſſe. Abb. in c. Poſtulaſtis. de conceſ. præb. 2

Dolum

3 Dolum paſſo non ſubuenitur, niſi fuerit talis, qui virum conſtantem, & peritum decepiſſet. Abb. in c cum dilectus. De his quæ vi, metuſue ca. fi. *Dolũ paſſo quando ſubuenitur.*

Dolus ex quacunq; cauſa ſiue iuſta, ſiue iniuſta quomodo per l. igitur. §. 1. C. de liberali cauſa, excuſetur, vide Boſſium in pract. tit. de decreto Mediolani.

5 Dolus quomodo præſumatur, vel non præſumatur, vide tex. in l. Dolum. C. de dolo. & glo. & Bar. in di. l. dolum, & Alex. in conſ. 103. col. penul vol. 1. & de præſumpt. c. 1 & ibi Abb.

6 Dolus licet præponderet culpæ, tamen in hæreſi etiam lubrico ignorantiæ commiſſa propter nobilitatem ſubiecti culpa præponderat dolo commiſſo in alio crimine, puta in hæretico, quia eſt delictum grauius q̃ ſit homicidium. Nam hæreticus ponit os in cælũ & blaſphemat Deum, vnde propter nobilitatem eius quẽ offendit eſt grauius. Ita Bal. qui alleg. Ang. in l. 1. C. qui accuſ. non poſ. Quod dictum poteſt intelligi ſecundum not. per Oldr. in conſ. 210. v3. niſi in non ſapientibus hæreſim non manifeſte, quia ex lubrico ignorãtiæ eis detrahitur. *Subiecti nobilitas culpam aggrauat.*

DOMESTICI.

1 Domeſtici intelliguntur conſanguinei, affines, familiares mercenarij, vaſalli, filij, ſerui, & generaliter inter domeſticos parentes habitantes. Adde ſecundum Petrum de Auchar. in c. ad hæc. nu. 2. de Iudæ. domeſtici dicunť aſſidue cõuerſantes, q̃uis extra domũ.

2 Illi ergo domeſtici repelluntur ex toto, quibus imperari poteſt ratione dominicæ, vel patriæ poteſtatis, vt ſunt ſerui & filij familias, ideſt in poteſtate patris conſtituti, alij autem domeſtici poſſunt repelli, & admitti. Iudex ergo diligenter debet inquirere, an ſint tales qui propter affectionem debeant veritatem tacere, vel non, & ita poterit eos repellere, vel admittere. Io. de Tur. cre. ſunt. c. ſuper. 14. q. 2. *Qui repellantur.*

3 Et nota ꝙ domeſticus producentis contra aliquem reum examinatus non facit indicium l. pridem. C. de quæſtio. ſpec. in tit. de teſte. §. 1. verſi. quid ſi teſtis domeſticus, quia domeſticus non poteſt examinari ad fauorem illius cuius eſt domeſticus. l. Idonei. ſupra. de teſtibus. l. etiam c. eod. de teſt. & in. §. Item idonei. 4. q. 4. quæ omnia reſtringuntur hoc modo per Doct. 1. quotiens ſumus in ſubdito principis terribilitate carentis, nec violentiam inferre cõſueti. *Producẽtis domeſticus indicium nõ facit.*

4 Item ſi familiaris eſt valde honeſtus prout ſunt familiares Epiſcopi. Item ſi veriſimiliter melius ſciri poteſt per domeſticos, & familiares q̃ per alios, Bar. in l. quoties. C. de naufr. li. 10. Item ſi in eadem poteſtate eſt, & is qui deponit, & is contra quem deponitur. Abb. in c. literas. de præſump. & latius per docto. in locis prædictis. Brun. de indicijs. nu. 364. *Domeſtici qualitas.*

DOMICILIVM.

DOmicilium alicuius eſt, vbi habet maiorem partem bonorum ſuorum, & conuerſatur aſſidue, vel vbi vendit, emit, & contrahit, & dies feſtos celebrat. Videtur quis habere duo domicilia, ſi in vtroq; æqualiter habitat,& commoratur.Non autem dicitur qui ibi habet beneficium, vel decimam, habere domicilium.Glo. in c. cum dilectus. de reſcript. 1

Domicilium de nouo contrahit, qui declarat animum ſuum, ꝙ perpetuo velit ibi habitare. Secundo, ſi vendit omnia quæ alibi habet, & cum omnibus ſuis rebus ſe transfert ad certum locum,& ibi emit poſſeſſiones. In alijs autem arbitrabitur bonus Iudex. Abb. in c. ſignificauit. de paroch. 2

DOMINI TEMPORALES.

DOmini temporales negantes auxilium, & fauorem dare Inquiſitoribus, excommunicari, & priuari debent honore debito, & obedientia. vt c. ad abolendam. de hære.& c. vt commiſſi.eo. tit.lib. 6. Vbi præcipitur poteſtatibus,& rectoribus ciuitatum,& locorum, vt ſibi relictos, & condemnatos de hæreſi, ſtatim recipiant animaduerſione puniendos,appellatione non obſtante. vt in c.vt inquiſitionis. de hære. lib. 6. 1

Immo ſi in caſtro ſeu in territorio alicuius domini temporalis ſit hęreticus,qui citatus verbaliter ab Inquiſitore noluerit comparere,ten tur præfatus dominus reum in manibus inquiſitoris ponere ſi ab illo ſit requiſitus. tex. apertus in c. vt inquiſitionis. de hæret. lib.6.expenſis publicis ſi inquiſitor reditibus careat. 2

Procedere etiam poteſt Inquiſitor contra ipſos dominos temporales, ſeu eorum officiales condentes leges, & ſtatuta, per quæ Inquiſitionis negotium directe, vel indirecte impediatur, ſeu quomodolibet retardetur. vt in c ſtatutum. de hære. lib. 6. 3

DOMVS HAERETICI.

DOmus in qua hæretici fuerunt adorati, vel recepti, vel manus alijs impoſuerunt, de quibus in c. filij. de hære. lib. 6. in duplici differentia conſiderantur. Et ſic, aut is cuius erat domus damnatur de hæreſi, aut non. ſi damnatur, tũc omnia eius bona, & ex cõſequenti etiam domus ipſa veniunt confiſcanda. Si vero non damnatur de hæreſi, aut ipſe dominus domus ſciuit in pſa ſua domo talia fieri, aut ignorauit, ſi ignorauit, domus ſibi remanet illæſa, ſi vero ſciuit, vel ſcire debuit, tunc ipſa domus confiſcabitur, & confiſcata remanebit

remanebit arbitrio Inquiſitoris, vel Epiſcopi deſtruenda. C. de falſa mo. l. 1. §. Domus. per argumentum a minori, & cap. cum ſecundum leges. de hære. li. 6.

2 Clarius tamen poteſt dici, ꝙ domus in qua inuentus fuerit hæreticus prædicare, vel in qua adorauit, vel manus impoſuit, eſt penitus deſtruenda ſine ſpe aliqua reædificationis, etiam ſi eſſet altiſſima turris, niſi eſſet alicuius innocentis, & ignorantis tale crimen. Huius autem deſtructæ domus materia ad fiſcum deuoluta, ſicut cætera bona eſt diuidenda, vt dictum eſt de confiſcatione bonorum hæretici. Ita dicitur in quadam conſtitutione Frederici quæ incipit. Patarenorum. §. Adijcimus. & in quadam extrauag. Inno. quarti quæ incipit, Statuimus, quæ fuit poſtea approbata per Clementem quartum in alia conſtitutione quæ incipit, In conſtitutionibus. & vide alia iura quæ allegat Io. Calder. in directorio ſuo. c. 30. & ita ſeruat generalis conſuetudo officij inquiſitionis.

Deſtruenda domus.

Materia domus deſtructæ.

3 Cæterum ſi in domo hæretici ſimilia non ſunt perpetrata, tunc nō deſtruitur, ſed ſolum cum alijs bonis confiſcatur. Vide Io. Calder. vbi ſupra. Hæc etiam per argumentum probantur, quia ſi ſit in minori crimine, ſcilicet in falſæ monetę delicto, multo igitur fortius in iſto. vt C. de falſ. mon. l. 1. §. Domus. & in alio. C. de his qui latrones l. fin. iuncta. cum c. vergentis, & c. cum ſecundum leges. de hære. lib. 6. Vide etiam Hieronymum Gigantum in tractatu de crim. lęſæ maie. q. 36. & 37. vbi diffuſe videbis declaratam talem materiam. Vide Zanchinum de hæret. c. 39.

DONATIO.

1 Donatio ſeu alienatio bonorum ſuorum quando inducat malū animum, & pręmeditationem ad peccatū, conſideratur ex ſex præſumptionibus. Prima quarū eſt, ſi donauit, vel vendidit bona ſua, & poſt ſecutū eſt delictū, nā ex donatione illa pręſumitur malus animus. Bal. in l. poſt contractum. ſupra. de dona. Alex. ibi poſt Bal. in l. 1. C. qui bon. ce. poſ. & in l. pen. C. de bon. damn. Idem Bar. in l. 3. §. eorum. ſupra de priui. cred.

2 2 Præſumptio eſt quotiens quis donat partem bonorum alicui propinquo, ſubſiſtente cauſa inimicitię cum aliquo, vel conſimili, & magis credendum eſt illud euenilſe ex donatione facta ipſi propinquo, de quo credendū eſt quod magis ſe confidat & poſſit ſuffragari ex re donata, & ꝙ etiam non ſecuto delicto ſibi reſtituat, prout deducit Paul. de mon. pie. in d. l. poſt contractum.

3 Præſumptio eſt ſi donando vel alienando expoſt reperiatur in
3 poſſeſſione, nā tunc ſignū eſt donaſſe fraudulenter, & animo delinquendi, reſtringitur tñ per Bar. & alios ibi. ſi emptor, vel cui facta

Fructuũ reſeruatio.

eſt donatio fructus habuerit, vel alienatio ſit facta cũ reſeruatione fructuum,vel ꝙ facta donatione,vel venditione diſceſſerit, vel mortuus fuerit acquirens.

Clam.

4 Præſumptio eſt,quotiens quis donauit vel vendidit clam. vt puta ex chirographo ſubſcripto a teſtibus vel ſine,vel adhibitis teſtibus ſine ſcriptura,nã tunc pſumptio eſt mali animi,& volẽtis delinquere. 4

Statim.

5 Præſumptio eſt ſi poſt donationem, vel venditionem inimicum interfecerit ſtatim, aut ex paruo interuallo,quod eſt arbitrarium iudicis in videndo ex qualitate perſonæ, loci, & temporis, an ſit magnum, vel paruum interuallum,vt per Doct. in di. l.poſt contractũ. reſtringitur tamen hoc,vt non procedat ſi interfectus fuit ex improuiſo, nam ex ſubſecuto homicidio etiam incontinenti non eſt præſumendus malus animus. 5

Si confiſcabuntur.

6 Præſumptio eſt ſi in donatione appoſuerit conditionem,ꝙ valeat ſi bona eius confiſcabuntur, nam clarum eſt eſſe animum ad occidendum. Ant. Blan. de Indicij. nu. 87. 88. 6

Fiſcus quando executionem habeat.

Et nota,ꝙ licet donatio facta per hæreticum ante damnationem, ea demum ſecuta reuocari poſſit,tamen dominium bonorum hæreticorum non pertinet ad fiſcum, nec ad eccleſiam, niſi ea demum damnatione ſecuta ſuper crimine quã fert iudex eccleſiaſticus, cuius condemnationis effectus trahitur retro ad diem commiſſi criminis,alias ſequeretur ꝙ fiſcus ſine inquiſitore vel Epiſcopo poſſet ad libitum ſuum bona ipſa vindicare, & alienare poſt diem commiſſi criminis ante ſententiam, quod fieri non poteſt, vt dicit Arch. in c. cum ſecundum. in fi. ergo ſequitur ꝙ illa confiſcatio quæ fit ipſo iure nullum habeat effectum, niſi demum ſecuta ſententia, & videtur ꝙ ante ſententiam potius habeat vim prohibitionis alienandi,q̃ dominium transferendi in fiſcum,vt ſonant verba tex. in l. fi. C.ad leg. iul. mai.

Sententia requiritur ad executionẽ.

ſuper qua, & quibuſdam alijs legibus videtur eſſe fundata deciſio d. c. cum ſecundum, & hoc ex mente d. Archi. ibi dum allegat tex. in l. in cauſæ. la. 1. §. ſi. ff. de mino. quod patet ratione, quia ſi totum dominium translatum fuiſſet in fiſcum a die commiſſi criminis, ipſe hæreticus, vel eius hęredes tenerentur fiſco ad reſtitutionẽ fructuũ omniũ bonorum prædictorũ a die cõmiſſi criminis vſq; ad diem ſententiæ,quod nullibi cautum reperitur, ſed potius contrarium, ꝙ vȝ habent vim prohibitionis alienandi, & ꝙ ipſe hæreticus

Furioſo vel prodigo cõparatur hæreticus.

in hoc æquiparetur minori, prodigo, vel furioſo, quibus eſt interdicta adminiſtratio, & alienatio bonorum ſuorum. d. l. in cauſæ. §. fi. & l. conſilio. ff. de cura furio. & ibi Bar. Concluditur ergo ꝙ vera, & effectualis confiſcatio per quam dominium transfertur in fiſcum, fit ſtatim poſt latam ſententiã, & non ante, & per conſequẽs ad fructuũ reſtitutionem neq; hæreticus neq; eius hæredes ad reſtitutionem fiſco non tenentur, Paul. Ghirland. de hæret. nu. 8.

DVBIVS IN

DVBIVS IN FIDE.

1 DVbius in fide infidelis eſt, ſi firmat ſe in dubitatione, etiam ꝙ ad partem oppoſitam magis declinet. Ratio eſt, quia fides omnimodam debet habere certitudinem, & nullam ſecum admittere dubitationem. c. Dubius. de hære. & ibi Abb. & Io. And. concor. Anan. in c. firmiter. de Sum. Tri. & fi. ca. ſecus eſt de eo qui dubitat, & dubitationi non aſſiſtit, ſed reſiſtit conformando ſe fidei Eccleſię, quia tunc meretur reſiſtendo. Primi enim motus non ſunt in poteſtate hominis, vnde & Apoſtolus Paulus 1. cor. 10. dicebat, Tentatio vos non apprehendat niſi humana. At ſe in illis firmare, vel non, bene eſt hominis, & hæc ſunt quæ præmio, vel pœna digna ſunt. vnde tex. in c. inter de pen. di. 2.

Fides eſt ſine dubitatione.

2 Et nota ꝙ dubius in fide ſi in dubitando pertinacia vtatur, hæreticus efficitur, ſecus ſi ex infirmitate dubitatio ſeu vacillatio procedat iuxta illud Euangelij. Modicæ fidei quare dubitaſti? Vide Adria. quol. 2. Cab. 3. d. 23. q. 2. Io. And. & Panor. de hære. c. 1. & Diuũ Tho. ſuper 2. ca. p. cor. lec. 4. vbi docet de ratione hæreſis eſſe vt quis priuatæ diſciplinę pertinaciter inhæreat. Nam electio (vt ait) firmam importat inhæſionem, vnde colligitur ꝙ hæreticus non eſt niſi qui ſpernit diſciplinam fidei diuinitus traditam, & pertinaciter proprium errorem ſectatur. quæ quidem eſt ſententia etiam Diui Hieronymi. in c. 5. ad Gal. & in c. 3. ad tit. dicentis, Hæreſis ab electione dicitur, eo ꝙ ſibi eam hæreticus eligat diſciplinam quam meliorem putat.

Sine pertinacia dubius.

3 Et Augu. de vtili. creden. Ad Honora. ait. Hæreticus eſt qui falſas opiniones vel g gnit, vel ſequitur. qui enim dubitat, non habet firmã inhæſionem, nec alterutram quæſtionis partem eligit, nec opinionem falſam aut gignit, aut ſequitur.

4 Et nota ꝙ dubitatio eſt medium inter duas extremas controuerſiarum partes, fides vero & hæreſis duo ſunt extrema ſumme maximeq; pugnantia. Dubitatio ergo quæ eſt inter dogma hæreticum, & veritatem catholicam intermedia eſt, non erit hæreſis, licet illius ſit particeps & vicina, maxime ſi pertinacia, careat vt ſuperius dictũ eſt.

5 Et nota ꝙ nullus in fide dubius videtur paratus corrigi ab Eccleſia, niſi ſit dubius ex ignorantia, quia dubius de articulo eſt dubius de doctrina Eccleſiæ, ſi ſcit eã docere articulum. Sylueſt. in ver. Hæreſis. 1. §. 3. Alphonſ. de Caſtro in cathalogo hæreticorũ. lib. 1. c. 10

Paratus corrigi, dubius non eſt.

Nota ex carerio de hæren. nu. 8. ꝙ dubius in fide quattuor modis limitatur, & vt primo locum habeat in dubitatione habente in ſe firmitatem animi, & quandam impertinentiam, vt quia perſeuerat in dubitatione, ſecus ſi in ſimplici dubitatione proueniente ex primis moribus quibus non aſſiſtat, ſed potius reſiſtat affirmãdo

fidem

quæ ſunt fidei, principaliter reſidet in ſummo Pontifice, quod intellige, in quantum eſt Pontifex. quia ſic, & non vt ſingularis perſona, gubernatur a Deo in his quę ſunt fidei, ita ꝙ non poteſt determinare contra fidem. Nec vllus vmq̃ ſanctorum Doctorum huius determinationi ſe oppoſuit. Vnde Hieronymus ad Damaſum Papã, Hæc eſt fides (inquit) Papa beatiſſime, quam in catholica didicimus Eccleſia, in qua ſi minus perite, aut parum caute aliquid poſitum eſt, emendari a te cupimus, qui Petri fidem, & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit. Et hinc habes quantum cauere debeas a Panor. in c. ſignificaſti. de elect. volente quod magis Doctoris q̃ Papę ſententię, in his quæ ſunt fidei, ſtandum ſit. Vide S. Tho. ſec. ſec. q. 2. ar. 2. ad 3. Et ibi Tho. Caiet. *Papa in quibus gubernetur a Deo*

4 Eccleſia abhorret ſanguinem. C. ſententiã ſanguinis. ne cler. vel mona. & c. in Archiepiſcopatu. de rapto. li. di. c. 1. & de exceſ. prælа. c. ex literis. l. diſt. c. ſi quis viduam. Vide Abb. & Io. de Imo. in d. c. ſententiam ſanguinis, & in c. ſicut dignum. de homici. & per Arch. d. in d. c. ſi quis diaconus. 17. q. 4. & propterea iudices eccleſiaſtici faciliores ſunt in imponendo ſeu componendo pœnas, q̃ in rigoroſa ſanguinis effuſione. Paul. Ghirland. de relaxatione carce. *Eccleſia abhorret ſanguinem.*

EMANCIPATIO.

EMancipatio filiorum, vel ſubditorum per hæreticos facta eſt nulla, etiam ſi poſtea vitium detegatur. c. Quicunq;. de hære. lib. 6. §. illorum autem. Et per Abb. in c. Abſolutos. de hęre. Et nota ꝙ crimẽ hæreſis paternum, etiam anteq̃ per Eccleſiam ſit declaratum, liberat filium a patria poteſtate. in glo. hic. Vnde cum emancipatio non poſſit fieri niſi de eo qui eſt ſubiectus poteſtati emancipantis, pater qui eſt hæreticus, filium non poteſt emancipare. Si autem anteq̃ ſit lapſus ipſum emancipauit, valet emancipatio, vt patet per Gemin. in di. c. quicunq;. Et facit in ſimili quod notatur. 6. q. 1. c. ſi qui cum militibus. Et vide Io. And. Sed quid de manumiſſione ſeruorum per hæreticos facta? Dic ꝙ non valet, quia poteſtatem non habent in illos, cum a die commiſſi criminis omnia ſint ipſo iure confiſcata. cap. cum ſecundum. de hęre. lib. 6. *Filius a patria poteſtate liberatus.*

ENORMITAS.

1 ENormitas delicti quandoq; cogit leges tranſgredi ſecundum Inno. in c. 1. de conſti. & voluit Bal. in l. Quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. Marſil. in pract. §. diligẽter. nu. 159. Et nota

ꝙ

ꝙ propter enormitatem delicti poteſt procedi contra reum iuris ordine non ſeruato. Paris de Puteo in tract. de ſindic. vbi dicit, ꝙ aſſaſſinus propter enormitatem delicti poteſt puniri citra plenam probationem, ſed ſufficiunt probabilia argumenta. Item facit, nam aſſaſſinus ſi ſit clericus, poteſt puniri per iudicem laicum, ſecundum Lapum in c. 1. de homici. li. 6. quam opinionem refert, & ſequitur idem Paris qui ſupra. Nota tamen ꝙ oportet, ꝙ conſtet, de delicto. Nam non poteſt dici ꝙ in cauſa accuſationis, vel inquiſitionis enormis criminis dicatur, ꝙ ſumus in delicto enormi, cum non conſtet, ꝙ reus accuſatus, vel inquiſitus commiſerit tale delictum, quia ſi hoc conſtaret, vlterius non accuſaretur, vel inquireretur, ſed puniretur, Marſil. in pract. crim. §. diligenter nu. 16. Nota etiam ꝙ propter enormitatem criminis reus poteſt ſpadachiari, & ſic ſpadachiatus duci ad mortem. Bal. in l. 1. C. Ne ex delicto defun. Pro quo facit tex. in l. Illuſtres. C. de mo. mul.

Laicus quã do poſſit clericũ punire.

Spadachiatus.

2 Nota etiam ꝙ in crimine enormi debent ſeruari ſolemnitates, quæ ſeruantur in alijs criminibus. Facit, nam in crimine lęſæ maieſtatis, quod eſt enormiſſimum, indicia debent præcedere torturam ſicut in criminalibus non enormibus. Tex eſt not. & ibi glo. & Bal. & Salic. in l. ſi quis. C. Ad l. iul. maie. Et ꝙ in enormibus liceat iura transgredi, intelligitur quando conſtat de crimine, & habet locum ſolum in maioribus magiſtratibus, ſed ſecus eſt in minoribus, vt ſunt poteſtates, & iudices inferiores qui iurarunt ſeruare ſtatuta. Nam tales non poſſunt leges, ſtatuta, nec conſuetudines transgredi. Bal. in authen. Hodie. C. de iudi. quem refert, & ſequitur Iaſon. in . §. malefici. ex is in tit. de actio. Marſil. vbi ſupra.

Solemnitates ſeruari debẽt in crimine enormi.

EPISCOPVS.

1 EPiſcopus, & Inquiſitor ſimul procedere poſſunt, & diuiſim etiã, niſi quo ad ardua, vt ad tormenta, & ſententiam, quia ſimul debent expedire. & de hoc eſt text. in Clem. pri. de hære. vbi ponuntur primo quinq;, quæ vnus ſine altero poteſt, & deinde tria quæ vterq; debet ſimul expedire. & vide Anan. ad hęc. in. §. fin. in c. excommunicamus. de hęre.

2 Epiſcopus contra Inquiſitorem non poteſt procedere, ſicut nec Inquiſitor contra Epiſcopum, dicat Calder. quicquid velit, poſſet tamen ſe informare de negotio, & omnia ſummo Pontifici denunciare, ſicut & Inquiſitor qui non poteſt contra Epiſcopum procedere, ſed tantum cognoſcere, & negotium poſtea inſtructum ad ſummum Pontificem mittere. vt in c. Inquiſitores. de hære. li. 6. & ibi Io. Mona.

Contra inquiſitorem non poteſt procedere.

3 Epiſcopus ſine Inquiſitore, & hic ſine Epiſcopo procedere poteſt, ſi autem vterq; ſuper eodem facto procedet, alter alteri proceſſum oſtendere tenetur. c. per hoc. de hære. lib. 6.

6 Epiſcopus

4 Epiſcopus in procedendo contra hæreticos,modū Inquiſitoribus a Sede Apoſtolica datum debet ſeruare, & ſibi non derogatur quin poſsit procedere, per hoc ꝙ a Sede Apoſtolica generaliter in ſua diœceſi ſunt deputati aliqui hæreticæ prauitatis Inquiſitores,c. Per hoc. de hære. lib. 6.

Qualē modum ſeruare debet Epiſcopus.

Epiſcopus negligens n extirpandis hæreticis ſuæ diœceſis,ab Epiſcopali officio debet deponi, c. excommunicamus el pri. de hære. §. vlt. Et tenetur ſaltem ſemel in anno per ſe, vel per alios idoneos viſitare vicinias ſuæ Parochiæ,& inueſtigare de hæreticis, ſi ſit fama aliquos hæreticos,vel de hæreſi ſuſpectos ibidem eſſe.d.c. excommunicamus § adijcimus.

Deponēdus Epiſcopus.

5 Epiſcopi, vel capituli ſede vacante delegatus non poteſt ſuper crimine hæreſis vices ſuas committere alteri ab Inquiſitore. Facit l. a iudice.C. de iudi. & quod habetur in c. cum cauſa.de appel. ſed bene poteſt conſentire,ꝙ Inquiſitor procedat. vt optime dicit glo. in ver. conſenſum. In Clem.1.de hære. quam vide,& bene conſidera.

6 Nota ꝙ Vicarius Epiſcopi,vel capituli ſede vacante non habet poteſtatem procedēdi in crimine hæreſis,quia requiritur ſpeciale mandatum. Io. de Imo. in Clem.1. de hære.Et vide Zaba. ſuper di.Clem. §. duro.quæſito 12. ſi tamen Epiſcopus dedit Vicarium generalem, & in mandato expreſsit aliquid de his quæ requirunt ſpeciale mandatū,& ſequitur clauſula generalis, videlicet,& omnia alia quæ nos poſſumus, etiam ſi mandatum ſpeciale exigerent, tunc poteſtatem habet. vt habetur. in glo. fin. c. 2. de off. deleg. li. 6.

Delegatus cōmittere uices ſuas quādo non poſſit cui voluerit

7 Inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & Epiſcopum hæreticum reuerſum receptum ex diſpenſatione Epiſcopatus,diuiditur modo hic expreſſo, & hoc capitulum hodie continet ius Abb.in c.ſi Epiſcopus.de Paroch.Glo.tenet oppoſitum huius vltimi.vide ibi.

Epiſcopatus quando diuidatur.

EXCEPTIO.

1 Exceptio eſt intentionis,vel actoris excluſio,ortum habens ſecundum aliquos in Paradiſo. Adam excepit dicens,mulier quā mihi dediſti, &c. Melius ortum habet a natura, qua omnia ſe defendunt. Abb. in rubr. de except.

Naturaliter omnia ſe defendunt.

2 Excipiēs nō auditur poſt terminum datum a Iudice ad dilatorias proponendas,niſi pars fuerit conteſtata in termino. Vide Abb. in c. Paſtoralis. de except.

3 Exceptiones quæ probatæ non iuuant, non admittuntur. Si reus inſtat, Iudex debet admittere pro quanto de iure valere poſſunt, & non aliter, ne detur materia appellandi.Glo. in c. cum contingit.de off. deleg. quando ſunt admittendæ, quando tenetur reſpondere in iudicio, quando non. Abb. in rubr. de except.

Contra quos fiant exceptiones

Adde collecta per Lucer. in ver. exceptio, & vide quando exceptiones ſint admittendæ, vel reiiciendæ, & obſerua ꝙ exceptiones criminũ fiunt contra accuſatorem, quandoq; contra inſtrumenta, vel 1
alias probationes, nonnũq̃ vero contra teſtes. de quibus vide Gondi. in rubr. quomodo cognoſ. de malefic. per exceptionem per tot. Verum quia in hoc ſacro negotio illæ tãtummodo exceptiones admittuntur, quibus aut falſitas, aut capitalis inimicitia teſtibus obijci tur, non opus eſt vt omnium exceptionum ſpecies nunc euocemus, cum ex practicis criminaliſtis quilibet ex ſe talia colligere poſſit. vide itaq; pract. papieñ. in for. reſp. rei conuen. ver. iuſiurandi. nu. 1. & ver. in termino ſibi aſſignato, & in ver. exceptionem litis. Et Foller. in pract. in 2. par. 2. in rub. audiãtur exceptiones propon. p eos. Lãcil. cõt. in proem. præt. tit. de excep. & Iodoc. in ſua pract. c. 7. p totũ. Et vide Spec. li. 3. par. 1. tit. de criminibus in modũ exceptionis.

Excipiens non videtur confiteri quæ continentur in exceptione. 4
Abb. in c. cũ venerabilis. de except. cætera de hac materia, vide ibi.

EXCOMMVNICATI.

Ab Inquiſitore excommunicatus a qua poſſit abſolui.

Excommunicati, vel interdicti ab Inquiſitore non poſſunt abſol 1
ui ab ordinario, neq; ab alio ſine mandato ſummi Pontificis, præterq̃ in mortis articulo. Per c. Paſtoralis. de off. ord. vbi dicit text. ꝙ cum delegatus ſit maior ordinario, excommunicatus a tali delegato non poteſt per alium abſolui ſine mandato Summi Pontificis, præterq̃ in mortis articulo, inquiſitor autem eſt delegatus, vt in c. Per hoc. de hære. lib. 6. Facit ad hoc Feli. in c. excõmunicamus. 1. de hære. ibi. excommunicatione notatis. Hoc etiam habetur ſpecialiter in literis Alex. 4. quæ incipiunt. Ad capiendas vulpeculas.

Excommunicatus ex quacunq; cauſa etiam ciuili, ſi per annum ip 2
ſe eam ſupportauerit, tamq̃ de hæreſi quoquo modo ſuſpectum poteſt contra illum inquiri. Arelat. in tract. ſuo de hæreticis. not. 41.

Per annum excommunicatus poteſt citari per inquiſitorem.

Excommunicatus autem pro cauſa fidei ſi talem excommunicationem per annum ſuſtinuerit, vt hæreticus puniri debet. in c. cum contumacia, & c. vt Inquiſitionis. de hære. li. 6. c. excommunicamus. de hære. Et per Doctores in locis præallegatis. Quilibet enim talis eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus, quia excommunicatio in cauſa fidei indifferenter ſuſpicionem adijcit vehementem. Quia ſi excommunicati in non cauſa fidei ſi per annum ſteterint in excommunicatione, poſſunt citari per Inquiſitorem tamq̃ de fide leuiter ſuſpecti de fide reſponſuri, vt ſciant, an in luce ambulent, vel in tenebris, quia videntur de ſacramentis eccleſiæ male ſentire, vt dicit Hoſt. in ſumma de hære. §. qualiter depræhendantur, Nonne plus longe excommunicati in fidei cauſa, & contumaces etiam anteq̃ annus tranſeat ſuſpecti ſunt vehemẽter? pſertim cũ ſi annus tranſierit, nõ leuiter

ter, nec vehemēter, ſed violētes ſuſpecti ſint habēdi, quia ſicut leuis in vehementem, ſic vehemens in violentam ſuſpicionem per contumaciam tranſit. vt Io. And. in c. cum contumacia. de hære. lib. 6. *Vehemēs in violentam ſuſpicionem tranſit.*

3 Excommunicati ſunt omnes hæretici, fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum. c. excommunicamus. §. credentes. de hęre. Fautores enim (vt infra dicetur) receptatores, & defenſores ſunt excommunicati, & ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi. Nam ſi excommunicationem per annum ſuſtinuerint, ſunt violenter ſuſpecti, & vt hæretici condemnādi. Violēta .n. ſuſpicio (vt diximus) oritur ex vehemēti, vt dicit Io. And. in c. cū cōtumacia, & directoriū antiquū. Ibi. quis dicatur vehementer ſuſpectus. de hære. nu. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

4 Excommunicati particeps, & ſocij criminis, in cauſa fidei in teſtimonium admittuntur, præſertim in defectum aliarum probationū contra hæreticos, & eorum defenſores, fautores, & credentes, ſi ex veriſimilibus cōiecturis, tā ex numero teſtium, aut perſonarū cōtra reum deponētium, q̄ eorū contra quos deponunt, qualitate, ac alijs circumſtantijs ſic teſtificantes falſa non dicere præſumatur. c. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. *Socij criminum admittūtur cōtra hæreticos.*

5 Quid autem ſi non eſt præſumptio, ꝙ dicti teſtes dicant verum, ſed dubitatur, an ſint admittendi? dic ꝙ non. Nam per præſumptionem magis acceditur ad vnum q̄ ad aliud, vt falſum, vel verum, per dubitationem vero non, titubans enim, ſecundum Gemin. hic dicitur, qui non magis mentem applicat ad iſtud, q̄ ad illud. Quærit Gemin. penes quem debet eſſe iſta præſumptio, & reſpondet, ꝙ penes Inquiſitorem cuius arbitrio diſcerni debet. caueat tamen ne in pœnam cadat Clem. 1. eo. tit. & in decret. 1. de re iudi. lib. 6. *Titubans quis dicatur*

6 Nota in ver. in defectum probationum aliarum. Hinc habes huiuſmodi teſtes, ſcilicet excommunicatos, & c. non eſſe teſtes integros, nec indicium facientes ad torturam, quinimo forte dicta eorum deberent eſſe cum tortura, ad hoc vt valerent, vt infra dicemus in ver. Teſtes. Hinc etiam habetur, ꝙ fauore fidei multa conceduntur contra iura communia. Hæc Gemi. *Teſtes non integri.*

EXCVSATIO.

1 Excuſatio allegans impedimentum neceſſarium, valet. Nam ſi citatus alleget impedimentum infirmitatis, carceris, vel longiſſimę abſentiæ, ita vt nullam citationis notitiam habere potuerit, & afferat ſe probaturum impedimentum, & Iudex ſurdas aures præbeat procedendo ad vlteriora, proceſſus erit nullus, & reſcindetur medio reſtitutionis in integrum. *Excuſans quando auditur.*

2 Item vocatus excuſatur, quia Iudex eſt excommunicatus, vel incompetens, vel accuſator infamis, aut excommunicatus, vel aliter illegitimus, excuſans auditur cū mandato. Vide Maria. car. 10. col. 2. & 3.

&.3. Bar. in l. quæſitum. ff. de re iudi. & ibi Docto. Boſſium in pract. ti. an criminal. iudi. qui. num. 10. & 12. Et nota etiam ꝙ excuſationes ſufficientes in ciuili iudicio, multo magis erunt validæ in criminali, in quo iudicio criminali etiam cauſæ iniuſtę, & adumbratæ ſufficiunt. iuxta reg. l. ſi igitur. ff. de liber. cau. vide Boſſium in pract. tit. de plurib, violen. num. 6.

Cauſæ iniuſtæ quando ſufficiunt.

EXEMPTI.

EXempti ab Inquiſitore hæreticæ prauitatis, ſeu ab eius officio ſunt, Primo ſummus Pontifex, cuius delegatus eſt Inquiſitor, quia inferior in ſuperiorem nullam habet poteſtatem, vt. 21. di. c. Inferior. &. ff. ad trebel. l. ille a quo. Secundo ſunt officiales, ſeu notarij ipſius ſummi Pontificis, vt patet per literas Io. 22. incipientes. cum Matthæus de Pótiniaco. Tertio ſunt Epiſcopi, & ſuperiores prælati, contra quos Inquiſitor non poteſt procedere, vt in c. Inquiſitores. de hære. li. 6.

EXHVMARE.

EXhumare cadauera hæreticorum qui teneantur, vide ſupra in ver. Cadauera.

EXIMENS.

EXimens reum e manibus familiæ, tenetur ac ſi fideiuſſiſſet pro eo in omnibus. Bar. in l. addictos. C. de Epiſco. audien. circa fin. Et ita late Cæpol. conſ. 14. vbi vult ꝙ etiam puniatur pœna tituli. Nequis cum qui. & hoc in erepto pro debito, ſed pro maleficio, vide Bar. in l. 4. ff. ad l. iul. maie. vbi dicit, ꝙ ſi erat condemnatus, vel confeſſus tenetur. l. iul. maieſt. Et vt a fundamentis intelligas, ſcito ꝙ ille qui turbat, vel impedit iuriſdictionem Iudicis, punitur ſecundũ Bar. in l. vnica. §. 1. in fin. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. Et ibi. de pœna huiuſ. vbi Iaſon. §. pœnalis. Inſt. de act. col. 5. Et in l. 3. §. quod prætor. col. 3. ff. Ne quis eum qui. Et Feli. in c. 1. de off. deleg.

Impediens vel turbans officium.

Aliquando tenetur ad mortem, aliquando mulctatur, & aliquando aliter. & ſi vis ſcire quomodo excuſetur talis eximens, vide Marianum in tract. cita. in 34. articulo principali. vbi ponit quatuordecim excuſationes.

EXPECTARE.

EXpectare alter alterum tenetur per octó dierum ſpacium Epiſcopus & Inquiſitor poſt requiſitionem factam, vt in ipſa Clemen. 1. §. duro. de hęr. qui terminus currere incipit a tempore, ſeu a die requiſitionis, vt per D. Zab. ibi. & elicitur ex textu in verbis illis, poſtq̃ ſe requiſiuerint. Facit ad hoc glo. in c. 1. de except. li. 6. in ver.

octo dierum, & in verb. computato. & in Clemen. 1. de decimis. Et ſufficit ſemel requirere etiam abſq; explicatione termini, qui ipſo iure ſtatim currit, vt ibi dicit glo. pro quo vide Card. in eodem loco. q. 18. & 20. Vbi dicit ꝙ ſufficit ſi hæc requiſitio per nuncium, aut per epiſtolam fiat. Quod ſi infra dictum terminum alter alterius copiã, vel per literas, conſenſum, aut conſilium habere non potuit, ſolus ille procedet qui requiſiuit, & expectauit. Ita dicit ibi Card. cum Io. de Imola, tunc enim vniuerſa huius officij poteſtas in Inquiſitore conſolidatur, vt dicit Panor. in c. cum cauſa. de off. deleg. Idem fiat per eundem Card. & Imol. ſi alter eſt in partibus remotis a loco vbi proceditur, vt per glo. in ſimili. de ſepult. c. fin. in ver. commode. ratione, inquit, incommoditatis id permittitur, quod alias non permitteretur. Et adducit alienationem rerum Eccleſię, quæ cauſa incommoditatis fit. Ille vero dicitur eſſe in remotis, qui adeo diſtat, vt vnam aut duas dietas excedat, per gloſſam in cap. cum nullus. §. Epiſcopo autem. in ver. remotis. de temp. ord. & de reſcriptis cap. Nonnulli, & c. ſtatutum. eo. tit. lib. 6. Addiditq; putare iudici arbitrarium eſſe, decernere quis locus dicatur remotus. Si autem nec Epiſcopi, nec eius Vicarij copia haberi poteſt, capitulum requirendum non eſt ſede non vacante, vt per Io. de Imol. in di. clemen. Et ſi aliter fieri non poterit, ſufficit requiſitionem iſtam facere ad domum Epiſcopi, aut eius Vicarij, vt dicere videtur glo. in clemen. vnica de for. comp. §. volumus. in ver. diœceſanis, cum ſuis concordãtijs. Si vero conueniunt ambo quo ad locum, ſed diſcrepant, quia vnus vult inquiſitum torqueri, alter vero non vult, dic cum Zabar. vbi ſupra, ꝙ ſi id ex iuris ignorantia procedit, peritos conſulat, ſi vero ex diuerſitate proceſſuum ab illis ſeiunctim contra eundem formatorum contingit, examinent numerum, & qualitatem teſtium. per c. in noſtra præſentia. de teſtibus. Vide Car. in eo. tract. nu. 77. & 78. & 86. Boiſſ. de hæret nu. 12. Archiep. Floren. 3. parte. tit. 18. c. 2. §. 1. Item in Clem.

Inquiſitor quando poſſit ſolus procedere.

In remotis quis dicatur eſſe

Sede vacante capitulũ non requiritur.

EXPENSAE.

Expenſas a delatis exigere poteſt Inquiſitor, nõ autẽ Epiſcopus, neq; ex hæreticorum bonis aliquid habere, vt patet per extrauag. Benedicti vndecimi, ſic incipientem. Ex eo ꝙ quædam Nouella.

EXTRAHI DE ECCLESIA.

1 Extrahi de eccleſia quis licet non debeat, ſi tamen deliquit extra eccleſiam, & aufugit in eccleſiam, adeo ꝙ officiales eum inſequentes illum capere non potuerunt, poterit extrahi de eccleſia per dictos officiales, & hoc per tex. in auten. de manda. princip. §. ſed neq;. Vide Marſil. in pract. crim. §. vlterius. num. 5.

2 Extrahentes

Extrahĕtes de Eccleſia Extrahĕtes de Eccleſia ad quam propter deuotionem acceſſerăt aut propter ſeditionem, & tumultum euitandum confugerant, tenentur crimine læſæ maieſtatis, ac ſi illud crimĕ commiſiſſent. l. 2. c. de his qui ad Eccl. confu vide Boer. de ſediciosis. nu. 54.

F.

FACTVM.

FActum ſine errore in intellectu non facit proprie hæreticum, vt puta ſi quis fornicaretur, licet agat contra veritatem quæ dicit non mœchandum eſſe, non tamen ex hoc eſt hæreticus, niſi crederet, aut opinaretur eſſe licitum mœchari. Et ratio eſt, quia quandocumq; aliquod neceſſarium requiritur ad conſtitutionem alicuius, altero deficiente impoſſibile eſt illud eſſe. quia, da oppoſitum, videlicet ꝙ ſine illo eſſe poſſet, iam non requireretur neceſſario ad conſtitutionem illius, ſed ad hoc ꝙ aliquis proprie dicatur hæreticus (vt infra in ver. hæreticus, dicetur) requiritur neceſſario error in intellectu, ergo nullũ factũ (abſolute accipiendo) ſine errore in intellectu facit hęre.

Fornicator quando ſit hæreticus.

FALSVM.

FAlſi quæſtio vbi inciderit, Iudex poteſt in eadem inſtantia puniri re. Archid. in c. In memoriam. di. 19. Anchar. in conſ. 172. circa prin. & Anan. in rubr. de crim. falſi. Moderni poſt Alex. in conſilijs. in rubr. ff. ad l. cornel. de falſis. Cætera de hac materia vide infra in ver. Teſtis, & Boſſium in pract. tit. de falſis per totum. 1

Falſarius in iudicio regulariter non perdit cauſam, licet perdat in cauſa fiſcali, ſi producit inſtrumentũ falſum, quando debet, vel nõ debet iudicari, ſecundum illud. Abb. in c. cũ venerabilis, de except. 2

In cauſa fiſcali falſum producens inſtrumĕtũ.

Falſum deponens aduerſus aliquem debet puniri eadem pœna, qua puniendus erat denunciatus. l. Cornelius. §. qui delatorem. vbi Barthol. ff. de falſ. tradit. Salic. in l. ea quidem in fin. 12. quæſtionis. Vide allega. per Boſſ. in di. tit. de denuncia. num. 15. 3

Quæ quidem pœna erit capitalis, cum eadem denunciatus puniendus veniret, quoniam quando teſtis deponit falſum contra aliquem in cauſa capitali, eadem pœna puniendus erit, qua accuſatus, ſeu denunciatus. l. pri. §. præterea. vbi Marſil. late ff. ad l. Cornel. de ſicar. & per eundem Marſil. in l. pœna. l. Corneliæ. in pri. ff. ad l. Cornel. de falſ. ſed hodie de conſuetudine eſt arbitraria. Boſſ. in tit. de recuſ. nu. 17.

FAMA.

FAma eſt quædam opinio communis, voce manifeſtata, ex quadã ſuſpicione proueniens. Dicitur autem communis, ad differentiã ſingularis, 1

ſingularis per quam fama non inducitur vt l. Quidam. §. quod dicitur. ff. de acc. hære. Et l. Labeo. ff. de ſuppell. leg. Subiungitur autē, voce manifeſtata, quod ideo dicitur, quia fama dicitur a fando ſecundum Vgutionem, vnde niſi voce communi ſit expreſſa, non erit fama, & apparet ꝙ communis opinio, & communis æſtimatio, & fama ſunt idem quando procedunt ab eodem fonte. Deinde ſubiungitur, ex ſuſpicione proueniens, quod ideo dicitur, quia actus manifeſti qui procedunt a viſu appellantur notorij, vel manifeſti, nec ſtāt in proprio nomine famæ, vt not. in l. ciues, & in l. Incolæ, C. de appel. *Communis opinio, et fama.* *Notorij actus.*

2 In quo autem loco debeat eſſe fama, nota ꝙ aut allegatur fama hominis, & debet eſſe in loco ſuæ originis, vt l. De minore. §. totmēta. ff. de quæſtioni. & ibi plene de hac materia per Bar. vel ſaltem in loco in quo vt plurimum conuerſatur, vt in l. 2. & quod ibi not. C. vbi de cri. agi. opor. Facit l. ſi cui. §. pen. ff. accu. vel ſecundum eum ſufficit eſſe inter perſonas, inter quas melius cadere poſſet hęc fama nō attento loco. Si autem contentio eſt ſuper ea, ſufficit famam eſſe inter parentes, & affines, ſcilicet ſuper morte alicuius. Argumentū eorum quę not. in l. cum quidam §. quod dicitur. ff. de acqui. hæ. & l. octaui. ff. vnde cog. & l. de tutela. C. de in integr. reſti. Et hæc fama conſiſtit in maiori parte eorum ad quos ſpectat, non attento, & determinato numero perſonarum. arg. in l. quod maior. ff. ad muni. & in l aliud. §. refertur. ff. de iur. fiſ. videlicet in maiori parte viciniæ ſi in vicinia, villę ſi in villa, ciuitatis ſi in ciuitate. Quando vero fama ſit vehemens aut grauis, vel leuis, nota pulchram doctrinā Panorm. in c. Inquiſitionis. de accuſati. §. quæſiuiſti. num. 6. vbi pōderans dictum gloſſæ fin. dicit, ꝙ facti, & perſonarum qualitas attendenda eſt. Nam ſi factum graue eſt, & perſona magni precij, vt eiuſdem terminis vtar, fama requiritur aut totius, aut maioris partis ciuitatis. Quod ſi factum anguſtum, & reſtrictum ad certos homines eſt, qui veriſimiliter id ſcire debeant, maior pars illorum ſufficit ad inducendam famam, vt ſi epiſcopus cum ſuis canonicis degens, de fornicatione diffamatus eſt, ſufficienter talis infamia probatur per maiorem partem illorum canonicorum. Si factum eſt paruum, & perſona humilis, maior pars viciniæ ſufficit. Quod dicit non eſſe intelligendum, vt maior pars indiſtincte requiratur, computando etiā mulieres, & pueros, ſed ſufficit vt maior pars proborum iuxta verba literæ illius cap accipiatur. *Fama vbi.* *Fama ad quos ſpectat.* *Famæ grauitas vnde attendatur.*

Nota etiam ex eodē ibidem nu. 4. ꝙ duo teſtes ſufficiunt ad probandum famam, ſeu infamiam apud bonos, & graues viros exiſtentem, idq; confirmat per Goff. & Io. And. & per. not per glo. in l. 3. ff. de teſti. quam glo. pleriq; etiam moderni ſequuntur. *Duo teſtes probant famam.*

3 A quibus autem perſonis debeat fama originem trahere, dic ꝙ a perſonis honeſtis, & fide dignis, nō ab opprobrioſis, & maleuolis, ac

vitioſis.

vitioſis. vt plene traditur in c. Qualiter, & quando. de accu. & ibi plene per Inno. & Io. And. in cap. licet Heli. de ſimo.

Diffamatio vbicunque orta. In negotio autem fidei non refert, vtrum fama mala ortum habuerit, ab æmulis, vel amicis, vt eſt tex. in c. accedens. de purg. can. ſufficit enim ꝙ ſint publice diffamati, ad hoc ꝙ eis purgatio canonica indicatur. Nota tamen, ꝙ quando eſt multum præiudicialis, debet conſtare, ꝙ nata ſit a viris prouidis, & diſcretis, & non ſuſpectis, Io. And. & Inno. in c. cum oporteat. de accuſ.

Famæ probatio. Per quot autem teſtes probetur fama. glo. in l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſti. dicit ꝙ duo teſtes ſufficiunt, dum tamen recte concludant, ſecundum formam ibi traditam per glo. reddendo ſufficientem rationem ſui teſtimonij per proprium auditum. Ad hoc vide glo. in cap. Itaq; .4. q. 3. & Inno. in c. cum tua. de ſponſ. & glo. In c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quęſtio. Abb. in c. cum tua. 4

An autem teſtis debeat nominare perſonas a quibus dicit ſe audiuiſſe, vel ſufficiat, ſi dicat ꝙ non recordetur, prout ſępe dicunt teſtes, Dicit Inno. vbi ſupra, ꝙ debet ſpecialiter aliquas perſonas nominare, & deinde ſubiungere, ſe a pluribus alijs hoc audiuiſſe, de quorum nominibus ad præſens nō recordatur. Cuius ratio eſt, quia cum fama originem trahere debeat ab honeſtis perſonis, neceſſe eſt, vt primo aliquę nominentur, quæ videantur honeſtæ an ſint, vel ne. quam opinionem etiam ſequitur Bar. vbi ſupra. Et ſi forte in expreſſione perſonarum eſſet diuerſitas inter teſtes, vel in tempore, vel in loco, in quo audierunt, & a quibus, non per hoc vitaretur eorum teſtimonium. arg. in l. ob. carmen. §. fin. ff. de teſti. 5

Teſtis debet nominare perſonas a quibus audiuit.

Famæ effectus. Famæ autem effectus quis, & qualis ſit, relictis variarum opinionum ambagibus ſic diſtingue ſecundum. Bar. Quædam ſunt in quibus ſufficit ſic eſſe famam, & tunc fama facit in his plenam probationem vt in l. Barbarius. ff. de prętο. l. 1. C. de teſt. & in l. arbiter C. de ſent. & in l. 3. c. ad maie. Quædam ſunt in quibus requiritur veritatem ſic eſſe, & in hoc diſtingue. Nam quædam ſunt in quibus fama habetur pro veritate, & tunc ſufficit probatio famę. vt in l. 1. §. 1. ff. de flu. & in l. labeo. ff. de ſup. leg. & l. cum delanionis. §. aſinam. ff. defun. inſt. & inſtr. le. Quędam ſunt in quibus ipſa fama nō habetur pro veritate, & tunc aut hęc fama probatur ex nuda voce populi non coadiuuata iuſtis præſumptionibus. & tunc valet ſolum confirmare alias probationes, vt in di. §. eiuſdem cum glo. ſua. quia talis fama poteſt dici vana vox populo, vt l. decurionum. C. de pi. Aut fama probatur, & fundatur ſuper iuſtis cauſis, & pręſumptionibus, & tunc in cauſis breuioribus, & minimis facit plenam probationem, vt in auct. Niſi breuiores. C. de ſen. ex peri. reci. & intelligi debet glo. in l. vbi adhuc C. de iu. do. cum ſi. In cauſis autē grauibus, 6

Fama nuda,

&

& maioribus regulariter non facit plenam probationem, licet quãdoq; transferatur onus probãdi in aduerſarium, puta ſi fama conſti tuit aliquem in poſſeſſionem alicuius ſeruitutis, vel libertatis, vel alterius qualitatis, vt in l. ſi pater. C. Ne de ſtat. defun. & l. 2. §. ſi ve ra C. ſi ſeruus, aut li. ad dec. aſpi. li. 10.

Sed an talis fama ſemiplenam probationem faciat, vel non, multum attendi debet quæ, & quales ſint præſumptiones illæ ſuper quibus fundatur fama, vt ſecundum eas dicatur fama plenior, vel debi lior, & facere quãdoq; ſemiplenã probationẽ, & ita intelligi debet glo. & Dyn. in di. l. excuſantur. §. 1. ff. de excu. tut. & cur. & di. l. 3. §. eiuſdẽ. ꝑ quæ poteſt intelligi, an fama ſit ſufficiens indiciũ ad tortu rã. de quo dic. vt not. per Gand. in tit. de fama, & ĩ in ver. Indiciũ. *Fama quando ſemiplenam probationẽ faciat.*

8 Fama præcedere debet inquiſitionem, alias non tenet proceſſus. Oldr. in conſ. 213. vel indicia loco famę, vt ſupradictum eſt, imo fama quæ probatur habuiſſe originem poſt capturam, non probat, quia opus eſt, ꝙ appareat a quibus, & a quo tempore iſta fama habuit originem. Petrus de Anchar. in conſ. 214. *Fama præcedit inquiſitionem.*

9 Fama bona vbi probatur per vnam partem, & mala per aliam par tem. ſi quidem vna eſt melior circunſtantia q̃ alia, & per multas cau ſas veriſimiliores illa præualet. C. de edic. D. Adria. l. fin. Si autem non conſtet de cauſis infamiæ, præſumitur pro bona fama, & non pro mala. Abb. in c. cum tua. de ſponſ. Alex. in conſ. 24. 2. vol. *Veriſimilior præualet.*

Famoſo malefactori denegandus eſt aduocatus. l. per omnes. C. de defen. ciui. Barba. in conſ. 47. pri. vol. *Aduocatus quando denegandus.*

FAMILIARES.

Familiares. Vide ſupra in ver. Domeſtici.

FAMVLI.

Famuli nobilium pro dominis ſuis teſtificari poſſunt, quia præſumuntur nobiles habere famulos honeſtos, ſecus autem de famulis cerdonum, & plebeiorum. Inno. in c. Inſinuante. de off. deleg. & Barba. in conſ. 3. pri vol.

FAVTORES.

1 Fautores hæreticorũ ſunt in duplici differentia. Quidam namq; ſunt qui publica funguntur auctoritate, vt domini temporales, & officiales, & tales poſſunt eſſe fautores hæreticorum duobus modis, ſcilicet omittendo, & committendo. Omittendo quidem ea facere circa hæreticos, vel ſuſpectos, infamatos, credentes, receptatores, defenſores, & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur, quando tamen ab Epiſcopis, vel Inquiſitoribus, vel eorum altero re quiruntur, vt pote ſi eos non capiant, vel captos diligenter non cuſtodiant, vel infra diſtrictum ſuum ad locum de quo eis mãdabitur, non deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & *Fautores omittendo, & cõmittendo.*

O ſimilia

Cōmittendo. & ſimilia,vt patet in c. vt Inquiſitionis.de hære.lib.6.

2 Committendo autem,vt pote ſi captos huiuſmodi abſq; Epiſcopi vel Inquiſitoris licentia,vel mandato a carcere liberant, vel proceſſum,vel iudicium,aut ipſorum ſententiam directe, vel indirecte impediant,& ſimilia peragant,vt in di. c. vt Inquiſitionis, patet. Iſti omnes fautores ſunt,& excommunicati ipſo iure. In qua excommunicatione ſi per annum ſteterint animo pertinaci,tunc vt hæretici condemnari debent. vt in alleg. c. continetur.

Per annum excommunicati.

3 Quidā autē ſunt qui publica nō funguntur auctoritate, ſed ſunt priuatæ perſonæ,& iſti nō dicūtur fauere, nec fautores ex ſola omiſſione.Vnde ſi hæreticos non capiant, non dicuntur fautores, etiam ab Epiſcopo, vel Inquiſitore requiſiti,quia ad hæc non tenentur,niſi ſint ex Cruceſignatis. Dicuntur autem tales fauere, vel fautores ex cōmiſſione, ſi hæreticos, vel captos pro hæreſi, propria temeritate a carcere liberent,vel auxilium,vel fauorem ad liberādum præſtent, vel taliter liberatos aſſociēt ne capiantur,vel capere eos volentibus ſe opponant,vel proceſſum,iudicium, vel ſententiam in cauſa fidei directe, vel indirecte impediant, vel ad impediendum præſtent conſilium,auxilium,vel fauorem,& omnes tales fautores ſunt excommunicati ipſo iure.Vnū tamē aduerte quod dicit Petrus de Anchar. in c. Quicunque.de hære. li. 6. Vnū iuxta prædicta ſcias (ait ipſe Petrus (ꝙ quando proceditur contra aliquem ex eo ꝙ præſtitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod maleficium,oportet ꝙ prius cōſtet de maleficio principali, & oportet ꝙ conſtet in proceſſu qui fit contra auxiliantem.Licet enim principaliter ſit contumax, vel alio modo conſtet de maleficio cōtra eū,tamē hoc nō nocet auxilianti vt l. denunciaſſe §. quæ iure.ff. de adult. Hoc not. Bar. in l. is qui. ff. de furt. Ex quo inferas ꝙ in caſu huius c. in proceſſu fiendo contra credentes,& ſimiles de quibus in textu, oportebit facere fidem, ꝙ ille cui fauiſſe dicuntur ſit hæreticus.vt cōcludat Inquiſitio,vel proceſſus contra tales.Vide etiam Petrum de Palude in 4. ſent.& Arch. in c. Quicunque. de hære.lib.6.

Hæreticos capere qui nō tenentur.

De principali maleficio conſtare debet.

4 Preces fundere pro eis.Adde exemplificando de aduocatis,& procuratoribus,qui hæreticorum patrocinium ſuſcipiunt. Nam & ipſi fautores dici poſſunt, ſi ſcientes ipſos eſſe hæreticos ab eorū fauore non deſiſtunt excuſando eos, de quibus habetur 11. q. 3. c. Non ſolum. & in c. Ita corporis. vbi damnātur duo Epiſcopi qui Lothariū Regem argumētis ſuis tegere, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentionibus æquitatem obruere ſtuduerunt.Vide Gemin. in c. Quicunque. eo. lib. 6. Idem intellige de his qui allegationibus, & cauillis proceſſum retardare ſtudent. Iſti quidem, & fautores hæreticorū, & impeditores officii dici poſſunt per c. vt Inquiſitionis. §. negotiū,vt etiā habes a directo. p.2.q.54.

Proceſſum tardare ſtudentes.

Adde

Adde,& bene conſidera Gondiſ. de hære. q. 16. num. 3. videlicet ꝙ & ſi regulariter liceat veniam, ſeu miſericordiam pro reo implorare,vt l. Si fuerit. ff. de reb. dubi. & l. in metallum, & l. Diuus. ff de pœnis.& Bart. in l. in furti. §. ope. ff. de furtis. in foro tamen conſcientiæ tunc præſertim illicitum eſt, quãdo de correctione nulla ſpes habetur, & tunc, inquit,qui pro hæretico orat, illi proprie fauet. Ad ducit glo. 23. q. 5. reos. Imo addit, ꝙ etiam ſi de correctione ſpes viuit, non licet generaliter in crimine hęreſis, ſicut nec licet in crimine læſæ maieſtatis humanæ. vt l. quiſquis. C. ad leg. iul. maie. cũ longe grauius ſit æternam,q̃ tempor alem lędere maieſtatem.de hære. c. vergentis, ad quod facit glo. 6. q. 1. c.Si qui cum militibus.De fauore autem extra iudicium hæreticis præſtito,vide ibi in fin.adducit glo. in Clem. 1. de pœnis. & in c. 1. de off. deleg. & in c. notum 2. q. 1. Et per Inno. de homi. ſicut dignum, & Bart. in di. §. ope. & per Salyc. in l. non ideo minus C. de accuſa.

Pro hæretico orare nõ licet.

5 Fautor eſt etiam qui ad requiſitionem Inquiſitoris non reuelat hæreticos, credentes, fautores, & c. Et vt iam diximus, qui tales aſſociant, viſitant, præſtant auxilium ad fugiendum opere, vel verbo, fundentes pro eis preces ne puniantur. Intellige tamen prædicta, quando ſcienter faciunt,qui omnes ſunt excommunicati, per c. vt Inquiſitionis. de hære. lib. 6. Et vide Tabien. in ver. excommunicatum. 5. caſu. 4. §. 8. Et Armil. in ver. fautores, & excommunicatio. 9. & Gemin. in c. Quicunq;. de hære. li. 6. Vide Zanchinum in c. 5.

Non reuelans hæreticos.

Preces pro hæretico fundentes.

6 Nota pœnas duodecim quas tales incurrunt,vt patet in c. excommunicamus. el pri. de hære. Et c. vt Inquiſitionis. eo. tit. li. 6. inter quas eſt excommunicatio (vt dictum eſt) in qua ſi per annum ſtęterint animo pertinaci,tunc vt hæretici condemnandi erunt. Concordat Archid. in c. Quicunq;. in ver. fautores. de hęre. li. 6. & Guido Falcodij. q. 10.

7 Nota etiam ꝙ ſacerdotes, & clerici qui citatos ab Inquiſitoribus hæreticos, vel ſuſpectos inſtruũt de celãda, vel negãda veritate,tãq̃ fautores hęreticorum debent puniri.c. accuſatus. de hære. lib. 6.

Sacerdotes, vel clerici fauentes.

8 Nota etiam contra fautores, ꝙ verba contra fidem non modo ſerioſe, ſed etiam iocoſe prolata, tamq̃ ſerioſe ea proferentes caſtigãdi ſunt, Lapus, & Cardinalis in Clem. vni. de vſuris, & 17.di. c. Nec leuit, & c. Hæc eſt fides. 24. q. 1. Augebitur autem pœna ſecundum perſonæ, loci, & auditorum conditiones.

Verba iocoſe contra fidẽ prolata.

FEVDATARII.

FEudatarij hæreticorum liberantur a debito fidelitatis dominij, & totius obſequij quo tenebãtur verſus illos. vt in c. fi.de hęre.

FIDEIVSSOR.

1 FIdeiuſſor in crimine hæreſis nemo interuenire poteſt, quia non poteſt quis ex contractu ad capitalem pœnam ſe obligare, quia

nemo eſt dñs membrorũ ſuorũ. vt in l.liber homo.ff. ad legem aquil. & 23.q. 1.c.Non licet,& Abb.in rubr. de fideiuſſ. in tñ ꝙ non valet fideiuſſio de pſentando aliquẽ ſub pœna corporali,vt not. Bar.in l.3. ff. de cuſto.reo.& Cyn.in l.ad comẽtarien.C.eo.Dicas tñ,niſi cõſuetudo eſſet in cõtrariũ,quia tũc valet conſuetudo,vt dicit glo. in c.cum homo, 23.q. 5. hæc Angel. in tract. de malefi. clau. pro quibus Ant. fideiuſſit.in prin.

Conſuetudo in cõtrariũ.

2 An autem ſi quis fideiubeat pro aliquo, & ille fugiat, fideiuſſor debeat puniri, & decapitari, dic, ꝙ non. per notata per Cyn. in di.l. ad comentarien. & Bar. in l. ſi quis. ff. de cuſto. reo. confir. Abb. in di. rubr. de fideiuſ. vbi diſtinguit vtrum fideiuſſor fuerit in dolo, ꝙ auſugeret, & tunc pœna erit arbitraria, ſi autem extra dolum, punietur pœna pecuniaria, ad quam ſe obligauit, & ſi non fuit expreſſa quantitas, Iudex arbitrabitur. Hæc Abb. vbi ſupra,& ibi Barba.

Pœna fideiuſſoris in dolo exiſtentis.

F I D E S.

Fidei ſpei,& charitatis præceptis quomodo homo ſubdatur.vide ſupra in verbo. Credibilia. 1

Fides mala deprehenditur per verba,quando ſcilicet aliquis quomodolibet profert aliqua verba cõtra fidẽ catholicã. di. 43. c. ſit rector.93. di. c. legimus. 5.q. 4.c.in loco.Calder. in cõſ. 2. tit.de hære. 2

F I D E I C O M M I S S V M

Fideicommiſſum. Vide ſupra in ver. Bonorum confiſcatio.

FILII HAERETICORVM.

Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, defenſorum, & fautorum ipſorum triplici pœna puniuntur, vt infra. 1

Prima eſt,quia priuantur ſucceſſione paterna per ademptionem bonorum, quæ fiſco applicantur, vt C. ad l. iul. maie. l. Quiſquis, & l. fin. & eſt pœna incurrentium crimen læſæ maieſtatis temporalis, vnde multo fortius in hoc maximo crimine. vt in cap. vergentis. de hære. & cap. vt Inquiſitionis. eo. lib. 6.

Bonorum ademptio.

Secunda eſt, quia fiunt inhabiles ad ſuccedendum ex teſtamẽto, vel ab inteſtato quibuſcumq; alijs conſanguineis, vel extraneis. vt C. ad l. iul. maie. l. Quiſquis, & 24.q. 2.c. ſane.& c.vergẽtis.de hęre. 2

Inhabilitas ad officia. et beneficia.

Tertia pœna eſt, quia fiunt inhabiles ad aliquod beneficium eccleſiaſticum, vel etiam publicum officium obtinendum. c. 2. de hære. §. hæretici. & c. ſtatutum. eo. tit. lib. 6. Alię autem pœnæ quæ imponuntur hęreticis non imponuntur eorum filijs, quia filius non portabit iniquitatem patris. 24. q. 3.c. 1. 3

Redeuntiũ filij non puniuntur.

Filijs autem eorum qui redeũt, & recipiuntur ad miſericordiam, quantumcunq; fuerint hæretici, vel etiam filijs eorum qui fuerunt 4

ſuſpecti,

ſuſpecti, & deceſſerunt indita eis purgatione, vel etiam non indita, quia quantum ad hoc omnes iſti paribus paſſibus ambulant, non imponitur pœna ademptionis bonorum.

5 Et nota, ꝙ filij hȩreticorum, credentium, &c. vſq; ad ſecundam generationem per lineam paternam, & vſq; ad primam per lineam maternam non debent admitti (vt iam dictum eſt) ad beneficium aliquod eccleſiaſticum, vel officium publicum, & non vltra. vt c. ſtatutum. de hȩre. lib. 6. Et ſimiliter ꝙ dictum eſt de filijs, & nepotibus eorum, intelligitur eorum qui tales eſſe, vel etiam tales deceſſiſſe probantur, non autem de emendatis, & Eccleſiæ incorporatis.in eodem c. ſtatutum. An autem filij nati ante crimen patris, ſi ſunt catholici, pœnam hanc incurrant, Io. Cald. in conſ. 3. de hære. dicit ꝙ non. Gemin. autem in c. vt cōmiſſi.de hæret. li. 6. tenet oppoſitum.

Lineæ paternæ et maternæ differentia.

6 Filij hæreticorum relapſorum in fine pænitentium, & conuerſorū hac pœna non puniuntur, ſecundum Gemin. in c. ſtatutum 2. de hære. li. 6. Primo, quia hȩreticus ad fidem reuerſus non debet dici hæreticus quantum ad hoc, ꝙ ſibi non parcitur quo ad vitam corporalē. c. ſuper eo. de hære. li. 6. tñ debet reputari hæreticus quo ad alios effectus. Vnde tex. in c. ad abolendam de hæret. dicit, ꝙ relapſi tradantur curiæ ſæculari, nec determinat, ꝙ aliæ pœnæ quȩ pōnuntur ratione hæreſis, habeant locum in eo caſu. Ex quo igitur ius antiquū diſponit, ꝙ rediens ad fidem non reputatur hæreticus, & ius nouum ꝙ etiam rediens relapſus tradatur curiȩ ſæculari, intelligitur expreſſe de pœna de qua loquitur, vt ſic ius antiquum remaneat in totum quo ad alios effectus. Facit, quia ex quo talibus conceditur eucharistia, & pænitentia, iam ſunt de corpore Eccleſiæ 1. q. 1. c. extra catholicam, & c. Inter catholicam. Item quia benigna interpretatio eſt fauenda pro filijs qui puniuntur pro crimine alieno. C. de natu. lib. l. legem. Ad idem videtur c. ſtatutum 2. §. ſane de hære. li. 6. cum nec tales eſſe, nec tales etiam deceſſiſſe probentur.

Hæreticus ad fidem reuerſus nō dicitur hæreticus.

Benigna pro filijs hæreticorū interpretatio.

7 In contrarium videtur per di. c. ſtatutum, quod duo requirit, ꝙ emendentur ſcilicet, & reincorporentur. Relapſi autem non reincorporantur, ſed ſine audientia ſȩculari curiȩ puniendi relinquūtur. c. ad abolendam. eo. tit. §. Illos quoq;. Item id quod dicitur in di. c. ſtatutum, de pænitentia, non practicatur in illis, ergo de eis non loquitur.

Item decret. ſuper eo. prouidet tantum ſaluti animȩ, non autem quieti corporis. vnde putat Io. And. ipſos non poſſe dici incorporatos. glo. 1. ver. reincorpor. c. ſtatutum, & ꝙ etiam eorum cineres non poſſint ſepeliri. Prima mitior opinio, verior ſecunda videtur.

Incorporati qui ſint.

8 Et primo ſic diſtingue. Aut pœnȩ illæ iniunctæ erant tales, ꝙ poſſent per alium explicari, vel expiari, cum ſumptu tamen. Aut erant tales ꝙ mere perſonales, & non poterant etiam cum ſumptu per alium

Pœnæ p ſe, vel per aliū expiari quæ poſſint.

alium expiari. Primo caſu, vtputa eccleſiam fabricare, dotare virgines, & ſimilia, tunc is cui talia erant iniuncta, ſi anteq̄ ſatisfaciat, & decedat, filij, & hęredes ipſius habebunt id oneris de facultatibus defuncti adimplere obligationem ad quam ipſe tenebatur. Et idem dicunt quidam in quibuſdam perſonalibus, quę poſſunt etiam per alium expiari, ſicut eſt ieiunare, & orare. Nam ieiunare cognatorũ, & orare ſanctorum liberant animas defunctorum, vt 26. q. 7. c. ab inferis. At vbi tales pænitentiæ eſſent merę perſonales, taliter ꝙ nõ poſſent per alium expiari, vt audire ſingulis diebus tot miſſas, vel prædicationes, vel abiurare, & ſimilia, tales pænitentiæ non tranſeunt ad filios, neq; ad hæredes, imo ſeruantur purgatorio. Nam mortuis eſt indulgendum, non iniungendum. 26. q. 2. c. 1. Et pœna debet tenere ſuos auctores. C. de pœnis. l. ſancimus. 9

Pœnæ ꝑ alium expiabiles.

Matris delictũ quid filiis noceat.

Propter delictum matris etiam pœna tranſit in filios quo ad bona ipſius matris, ſcilicet ſi mater ipſa damnetur de hęreſi, bona ipſius cõfiſcabuntur ſicut bona patris. Nam licet in iurę pœnæ apponantur hæreticis in maſculino, non habita expreſſa mentione de feminino ſexu, tamen idem erit in femininis, vt paribus paſſibus ambulent, & paribus pœnis puniantur propter hæreſim & in ſe, & in filiis, quoad ademptionem bonorum, & in impoſitionibus harum pœnarum maſculinum profertur a lege, comprehenditq; femininum. vt in c. ſi quis. de pœnis. de pœn. di. 1. &. ff. de iuriſdi. l. ſi quid. Et notatur ꝙ filij propter crimen matris puniuntur prima pœna, non autẽ ſecunda, ſcilicet non fiunt inhabiles ad ſuccedendũ quibuſcunque perſonis. licet ipſa glo. indiſtincte videatur parificare in omnibus pœnis deſcendentibus in filios propter delictum patris, & matris. ſed maledicit, quia textus ille nulla facta matris mentione, tantum affli cit illa pœna laborantes morbo paterno, & nos non debemus pœnã odioſam extendere, vt. ff. de lib. & poſt. l. cum quidam. & C. odia ſunt, de reg. iur. lib. 6. maxime quia vtrobiq; nulla eſt identitas rationis, cum magis timeatur in filijs vitium patris, q̄ matris. Dicitur enim ꝙ ſępe filius ſolet eſſe ſimilis patri, vt. ff. de edi. ledi. l. ꝙ ſi nolit. §. municipes. Et c. vbi pridem. de renuntiatio. & hoc habetur expreſſe per caſum, quia vbicunque filijs imponitur pœna ex delicto perentum, ſemper intelligitur de linea paterna, & non materna, niſi expreſſe de linea materna dicatur, vt cap. vbicunque. de pœnis. lib. 6. 10

Maſculinũ comprehendit femininũ

Patris magis quam matris vitiũ timetur.

Tertia vero pœna, per quam filij hæreticorum fiunt inhabiles ad obtinendum beneficium eccleſiaſticum, vel officium publicum, differentiam patitur, vt in c. ſtatutum. de hære. lib. 6. Quia vbi filij puniuntur ex delicto patris, magis extenditur pœna, videlicet in ſecundam, & tertiam generationem. In his vero caſibus quibus pœna tranſit in filios ex delicto matris, pœna non tranſit vltra primum gradum filiorum, vt in di. c. ſtatutum. clarum eſt.

Pœna ex patris vel matris delicto.

11 Et

11 Et cum hęreticorum filij tam propinquorum q̃ extraneorum hæreditate excludantur, propinquorum erit eorum quibus ab inteſtato talis hæreditas eueniet de iure. Extraneorum vero hæreditas erit fiſci, quia indignos hęredes ſibi tales ſubſtituerunt. ff. de inoffi. re. l. Papinianus. §. meminiſſe. C. de his quibus vt indig. l. hæreticis. *Fiſci noua hæreditas.*

12 Illegitimis hæreticorum filijs in paterna hæreditate locus nullus relinquitur, alioquin reſultaret abſurditas, videlicet ꝙ plus iuris haberet luxuria q̃ caſtitas, quod eſſe non debet, vt in aucten. de reſti. & ea quæ par. in 11. menſe. Et ſi quæratur quomodo oſtendetur hunc fuiſſe filium hæretici, cum ſit illegitimus, nec poſſit oſtendi per matrimonium, dic ꝙ ſufficit, ꝙ ille hæreticus vocabat hunc filium, & tractabat vt filium, prout not. de fil. presb. c. Michael, & de prob. c. per tuas. Vide Vgol. Zanchinum de hære. c. 28. *Filij nomen quid operetur.*

13 Et nota ꝙ non ſolum contra filios hęreticorum, verum contra hæreticos ipſos iam defunctos habet Inquiſitor quid faciat, non obſtante ꝙ crimina morte extinguntur quo ad temporales pœnas: vt 23. di. c. quorundam, & 26. q. 7. c. 1. Et c. ſi reus vel accuſator. l. 1. & 2. Quia tamen eſt ſpeciale in crimine hæreſis, mortuus poteſt accuſari, & contra eum inquiri. vt 24. q. 2. c. ſane. &. C. de hære. l. Manichęos. extra eod. tit. c. ſi quis Epiſcopus. & eo. c. filij. lib. 6. quod intellige de defuncto vere hæretico, ita ꝙ bona eius veniant confiſcanda, ſecus de ſuſpecto, vel pænitente. *Cõtra defunctos procedere quid faciat Inquiſitor.*

14 Volens autem Inquiſitor, vel Epiſcopus procedere contra huiuſmodi, faciet eius hæredes citari ad defendendum reum, cum ipſius hęredis interſit pro conſeruanda fama, & memoria defuncti, pro bonis quę veniunt illi auferenda. Item ex alia cauſa intereſt hæredis, vbi ipſe hæres eſſet filius defuncti, quia ipſe filius ad quaſdam pœnas pro patre tenetur, vt dictum eſt ſupra. *Hæretici defuncti hæredes citari quando debent.*

15 Filijs etiam quandoq; ſic, quandoq; non auferuntur bona defuncti, vnde non eſt mirum ſi diximus hęredem debere citari, cum ſententia illum tangat. per l. propter. ff. de re iudi. & l. de vnoquoque. in fin. & c. per tuas. de Apoſta.

16 Filius tenetur alere patrẽ excõmunicatũ. vide Arela. de Hęre. not. 22. Immo etiã infidelẽ hęreticũ, vt not. 86. di. c. Non ſatis. & ibi Archid. & Hoſtien. in ſum. de tẽp. ord. & pro hoc facit, ꝙ habetur in l. Qui cũ vno. §. fin. ff. de re. mili. vide infra in ver. Pater. nu. 3. *Alere patrẽ tenetur filius.*

17 Quotiens pater & filius ſunt conrei, a filio tortura incipienda eſt, & hoc in conſpectu patris. l. Iſti quidem. ff. quod metus cauſa. vnde tranſit in prouerbium apud Oratores, torque filium, fatebitur pater Vide infra in ver. Tortura. nu. 11. *Filius prius, quam pater torquendus.*

18 Filius contra patrem propter reuerentiam non admittitur ad teſtificandum, ideoq; non facit indicium. l. Parentes. C. de teſti. Imol. in c. Dilectorum. de teſti. cogen.

FISCVS

FISCVS.

FIſcus quantum ad bona hæreticorum quis ſit, vel dicatur, dic quod quomodocunque in propria ſignificatione intelligatur fiſcus, pro vt not. glo. de iure fiſci. ſub rubrica lib. 10. non hic curandum, quia hic aliter reperitur,& ſæcularis poteſtas non ſe intromictit niſi per eccleſiaſticum iudicem requiſita,vt in c. vt Inquiſitionis. de hære. & c. cum ſecundum. eo. lib. 6. et ſi olim bona hæreticorũ diuiderentur in tres partes, quarum vnam communi eius ciuitatis in qua rei damnabantur, ſecundam officialibus, & miniſtris prætoris, tertiam autem officio Inquiſitionis dabant vt patet per conſtitutionem Clementis quinti. 1

Hodie dicunt domini Inquiſitores talem conſuetudinem abrogatam, aſſeruntque Romanam Eccleſiam eſſe fiſcum quantum ad iſta bona, & ꝙ ipſa Romana Eccleſia vult ꝙ dimidia pars dictorum bonorum remaneat officio Inquiſitionis, & dimidia pars dictorum bonorum aſſignetur Cameræ Apoſtolicæ. Conſuetudo tamen diuerſa ſecundum locorum diuerſitatem reperitur, verum tutius, ac celerius res agitur, ſi fiat ſicut apud nos Placentiæ eſt conſuetudo, ſcilicet in duas partes diuidere, dando vnam fiſco principis, qui benigniſſime brachium ſuum ſancto officio confert, alteram dicto officio pro eius conſeruatione applicando, & hoc modo talium bonorum facilius habetur poſſeſſio. Et quia quandoque in fraudem fiſci præfati officij ab hæreticis fiunt obligationes, ſeu alienationes, poſſunt, & debent Inquiſitores, ſeu Epiſcopi tales contractus reſcindere, ac penitus annullare, & res alienatas a poſſeſſoribus reuocare, quia a die commiſſi criminis bona ipſorum hæreticorum ipſo iure fuerunt cõfiſcata, & delata in fiſcum, & ex tunc fuit ſibi a iure omnis adminiſtratio interdicta, & ſic alienatio, & obligatio. Hoc enim dicitur in crimine læſæ maieſtatis. vt C. ad l. iul. maie. l. Quiſquis. §. emancipatio. & §. damnationis. & l. fin. multo ergo fortius in hoc immaniſſimo crimine, vt c. vergentis. de hære.& eo.c. cum ſecundum.lib. 6. & ibi vide Petrum de Anchar. Quamuis incorporatio in fiſcum demum fiat poſt ſententiam Inquiſitoris, per quam damnat illum de hæreſi, & declarat ipſa bona confiſcata fuiſſe. vt. ff. de iure fiſci. l. Imperator noſter. & iſta incorporatio ſeu executio confiſcationis (vt dictum eſt ſupra) fit per Iudicem Eccleſiaſticum, ideſt, per Epiſcopum, vel Inquiſitorem, vel etiam per Iudicẽ ſæcularem, ſi ad hoc per Epiſcopum, vel Inquiſitorem fuerit requiſitus, & non aliter. Et cum igitur a die commiſſi criminis bona fuerint cõfiſcata, & ei fuerit adminiſtratio a iure interdicta, non eſt mirum ſi facta per illum ſuper diſpoſitione bonorum ſuorum poſt commiſſum crimen, & interdictam adminiſtrationem non teneant,& veniant retractanda, ita

Placentiæ conſuetudo.

Eius principis benignitas.

Reſcinduntur hæreticorum contractus.

Incorporatio bonorũ fiſco quãdo fiat.

ꝙ etiam emptores talium bonorum precio priuentur, ſecundũ Archid. ubi ſupra, licet benignius ſecundum Dyn. poſſit dici & ſic. Quia aut extat precium dictorum bonorum, vel aliud loco precij, aut non, ſed eſt conſumptum. Si eſt conſumptum, non reſtituetur, & hoc caſu poteſt intelligi Anch. Si vero adhuc extat, tunc bonæ fidei emptori reſtituetur, & nõ alij, vt ff. de his qui in frau. l. ſi debitor, & l. ſi quando. Quando autem hæreticorum bona ſunt confiſcanda, & ſunt ſub diuerſis dominijs, vide diffuſe Petrum de Anchar. in c. cũ ſecundum, de hære. lib. *6*. *Bona confiſcata diſtracta vel non.*

2 Adde ſuper præſcriptionibus bonorum hæretici poſt mortem inuenti, ſic diſtinguenda. Ille de cuius bonis quæritur, vel reputabatur catholicus tempore mortis ſuæ, vel non. ſi reputabatur catholicus, eius ſucceſſores vniuerſales, & ſingulares, iuris, & rei præſcribunt vniuerſa bona defuncti ſpacio quadraginta annorum, ſi tamen ſint catholici, & iuſtum titulum habeant, ſcilicet per legitimam ſucceſſionem, vel per emptionem iuſtam. Adde & tertiam, ꝙ bonam fidẽ habeant, & quod diutinam, & nõ interruptam poſſeſſionem habuerint per totum tempus quadraginta annorum. *Hæretici mortui bona.*

3 In ſecundo vero caſu, quando defunctus de cuius bonis agitur, modo hæreticus deceſſiſſet, non reputabatur catholicus tempore mortis ſuæ, dicitur, ꝙ ſi cetera præmiſſa concurrant, quadragenalis tamẽ præſcriptio nõ habet locũ, quia illa pręſcriptio demũ permittitur, vbi defunctus reputabatur catholicus tẽpore mortis ſuæ. Ergo vbi nõ reputabatur catholicus, inhibetũ, iuxta illud, Quod de vno ꝑmittitur, de ceteris prohibetur, vt. ff de iudic. l. cũ prætor, & c. Nõne. de pręſump. vnde ſi quadragenalis non vindicat ſibi locum, neque centenaria locum habebit, quia a tempore commiſſi criminis bona fuerunt delata in fiſcum, vt ſupradictum eſt. Melius tamen videtur, ac verius dicere, ꝙ licet bona huius hęretici fuerint delata in fiſcum a die commiſſi criminis, quia tamen publicata non fuit ſententia ſuper huiuſmodi confiſcatione, centenaria habebit locum, vt. C. de ſacroſan. Eccl. authen. quas actiones, & c. 2. de pręſcrip. lib. *6*. *Quando quadragenalis præſcriptio non habet locum*

4 Sed ad clariorem huius materiæ doctrinam notandum, ꝙ circa bonorum fiſcalium præſcriptionem ſunt plura iura diſponẽtia, quia tex. in. §. Res fiſci. inſti. de vſucapio. dicit, ꝙ res fiſci non præſcribuntur. Et tex. in l. intra quattuor. ff. de diuerſ. & temp. præſcr. dicit ꝙ quadriennio. Et tex. in l. in omnibus. eo. tit. dicit, ꝙ præſcribitur viginti annis, & tex. in l. quamuis. ff. de vſucapio. dicit ꝙ per decem annos. Et tex. in l. 2. C. de apoſta. dicit per quinquennium. idem l. 7. tit. 25. part. 7. & tex. in c. fin. §. 1. de præſcriptio. li. *6*. dicit ꝙ per quadraginta annos. Et ſic propter varietatem iurium quæſtio haud modicum redditur difficilis. Nota tamen diſtinctionem quam facit Abbas in c. cum nobis. de præſcriptio. Et Balbus in tractatu

P quem

quem fecit de præſcriptio. in 2. partis quintæ, ſequendo Barth. & addendo, facit diſtinctionem inter fiſcum eccleſiaſticum, & ſæcularem, dicens ꝙ ad præſcribendum bona hæretici contra fiſcum eccleſiæ requiritur ſpacium quadraginta annorum, a tempore mortis hæretici, vt iam ſupra dictũ eſt, & ꝙ præſcribentes ſint catholici, & habeant bonam fidem, per tex. in di. c. fin. §. 1. de præſcript. in 6. qui diſponi ꝙ præſcribuntur bona confiſcata per quadraginta annos, non ſolum contra inferiores eccleſias, ſed etiam contra Ro. Eccleſiam in hoc caſu, & hoc in fauorem poſſidentium catholicorum. Verum eſt quod dicit, ꝙ ſi ſunt incorporata in fiſcum Eccleſiæ Ro. requiritur ſpacium centum annorum, quod non eſt in alijs Eccleſiis, quia ſiue bona ſint incorporata, ſiue non, præſcribuntur quadraginta annorum ſpacio. Directorium Inquiſitionis nulla facta diſtinctione inter fiſcum eccleſiaſticum, & ſæcularem, determinat ꝙ requiritur ſpaciũ quadraginta annorum a morte hęretici, & quod poſſeſſores ſint fideles, ꝙq; hęreticus tẽpore mortis ſuæ fuerit reputatus catholicus, vt ſupra. Quæ omnia diſponit dictus tex. c. fi. præterq̃ de titulo, quia nullum verbum dicit de titulo, nec requiritur titulus de iure canonico, ſed ſufficit bona fides, vt in c. de quanta. de præſcriptio. & in c. 1. eo. tit. li. 6. Abb. autem in di. c. cum nobis. ſeruat diſtinctionem inter fiſcum eccleſiaſticum, & ſęcularem, & declarat omnia iura ſupra allegata, & dicit ꝙ ſi res fiſci ſunt incorporata in fiſcum, requiritur præſcriptio quadraginta annorum. Et ſic intelligitur tex. per glo. & Doctores ibi, in di. § Res fiſci. quia licet dicat dictus. §. Res fiſci. ꝙ res fiſci non præſcribuntur, intelligitur quando bona incorporata ſunt de præſcriptione decem, vel viginti, & triginta annorum, ſed non de pręſcriptione quadraginta annorũ. Si vero non ſunt incorporata, ſed dumtaxat delata, tamq̃ vacantia, vel ex cauſa publicata, in bonis delatis ſufficit tempus quinq; annorum, in noſtro caſu. Nam ad præſcribenda bona hæreticorum, ſufficit quinquennium, ſequendo Bart. in l. ſeconda. C. de Apoſta. Idem tenet Philip. Francus in di. cap. fin. de præſcript. lib. 6. Et Balbus loco allegato. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ non debet currere præſcriptio Regi, vel Imperatori ignoranti quem eſſe hæreticum, quia optime reſpondet Anchar. in di. c. fin. loquendo in his terminis, hæreticorum, primo notabili, ꝙ in præſcriptionum curſu non attẽditur ſcientia, vel ignorantia illius contra quem pręſcribitur, vt eſt tex. in l. fin. c. de pręſcriptio. longi temp. Reſtat nunc intelligere prędicta iura quæ diuerſimode loquuntur. Et Barth. in di. l. in omnibus, & Abb. melius in di. c. cum nobis. dicunt prout dictum eſt, ꝙ tex. in di. §. Res fiſci. dicens res fiſci non vſucapi, vel pręſcribi, loquitur in pręſcriptione longi temporis, quando bona ſunt incorporata in fiſcum,

Præſcribentium conditiones.

Cẽtenaria et quadragenaria præſcriptio.

Scientia & ignorantia quid faciat in præſcriptione.

ſic um, ſed requiritur prȩſcriptio quadraginta annorum, per tex.in l. non cōpetit. de præſcriptione triginta, vel quadraginta annorum, & ſic declarat glo. & Doctores in di. §. Res fiſci, & tex. in di. l. intra quattuor. ff. de diuer. & tempor. præſcripti. qui loquitur quatriennio loquitur quando bona vacantia ſiue delata ſint nunciata fiſco, nam lapſo quadriennio poſt denunciationem prȩſcribuntur. Sed ſi bona vacantia ſiue delata non ſunt denunciata, tunc ſi præſcribens habet titulum, & bonam fidem, præſcribit per decennium, & in hoc caſu loquitur di.l.quamuis.ff. de vſucapio. Aut poſſidentur ſine titulo, ſed cum bona fide, & præſcribuntur per vigeſimum annum. hoc caſu loquitur di. l. in omnibus. Et quando confiſcantur bona hæreticorum, prȩſcribuntur per quinquennium. Et ſic loquitur tex. C. de Apoſtatis. l. 2. & ibi Bart. quæ loquitur de præſcriptione quinq; annorum. Quando autem bona dicantur incorporata fiſco, dictum eſt ſupra. Ex ſupradictis igitur ſequuntur, & inferuntur ſequentes concluſiones.

Prima. quarum eſt. Ad præſcribenda bona fiſcalia eſt diſcrimen inter fiſcum eccleſiaſticum, & ſæcularem.

Secunda. Bona confiſcata propter hȩreſim pertinentia ad fiſcũ eccleſiaſticum prȩſcribuntur quadraginta annorum ſpacio, a tempore mortis hȩretici, ſi eodem tempore reputabatur catholicus, & præſcribentes ſint catholici, & in bona fide poſſidentes.

Tertia Bona confiſcata propter hȩreſim pertinentia fiſco ſȩculari præſcribuntur per quinquennium a tēpore mortis hæretici, anteaq̃ accuſaretur, dum tamen præſcribentes ſint catholici, & ſint in bona fide.

Quarta. In alijs bonis delatis fiſco ſȩculari propter hȩreſim, vel quia ſunt vacantia, poſt denunciationem prȩſcribũtur quadriennio. Vacantia bona dicuntur, quando aliquis deceſſit ab inteſtato ſine conſanguineis vſq; ad decimum gradum, vel maritus ſine vxore, & vxor ſine marito, vt in l. ſi vacantia, & l. Parti. Tit. 14. l. 6. Par. 6. & bona delata ſunt quando confiſcantur bona ſiue ipſo iure, ſiue per ſententiam, vt per totum. ff. & C. de iure fiſci. & ff. & C. de his qui bus vt indignis. *Vacantia bona quæ ſint.*

Quinta. Si prȩdicta bona non ſunt denunciata, prȩſcribuntur decennio, cum titulo, & bona fide, ſine titulo autem per viginti annos cum bona fide.

Sexta. Bona incorporata in fiſcum prȩſcribuntur quadraginta annorum ſpacio. Cetera ad hanc materiam pertinentia, Vide infra in quaſtionibus fiſcalibus.

FORNICATIO.

FOrnicationem negans eſſe peccatum, hæreticus dicitur, in clem. 3. de hære. & ibi glo. vide Squilaceñ. de fi.ca. poſt Zenzi. Matth. & Ioan. de Imola.

FORVM.

1 FOrum quis ſortitur quinque modis. Primo ratione delicti, ſecundo ratione contractus, tertio ratione domicilij, quarto ratione rei ſitæ in loco de qua contenditur, quinto ratione comitatus patriæ, & ſupremę poteſtatis, Abb. in d. c. licet. el. 2. de for. comp.

Ratione delicti forũ quis ſortitur.

Et nota ꝙ forũ quis ſortitur ratione cuiuslibet delicti, & vbi quis deliquit excommunicari poteſt ſi ibi reperiatur, capi, & puniri ſecundum eius demerita per Iudicem loci delicti. Si ſententia eſt corporis afflictiua, illam exequitur iudex loci delicti, qui habet plenam iuriſdictionem, & punit ſecundum ſtatuta ſua, quia ratione delicti efficitur ſubditus ſuus. Abb. in c. de illis de rapt.

Mulier forũ eccleſiaſticum quando ſortiatur.

Forum Eccleſiaſticum ſortitur mulier cum clerico delinquens, quia committit ſacrilegium. c. eos. di. 32. & in c. virginibus 27. q. 1. 2

FRANGENS.

Frangens carcerem. Vide ſupra in ver. Carcer.

FRATER.

FRater in teſtem non admittitur in criminalibus, niſi in cauſa hæreſis. Bal. in l. Parentes. de teſti. neq; in ciuili ardua, ibi. Et Barb. in conſ. 44. 2. vol. admittitur autem quandoq;, vt in cap. literas. de præſump. Abb. in c. inſinuante. de offi. deleg. 1

Fratrum nomine intelliguntur carnales, non autem religionis. Abb. in c. licet. de offi. deleg. 2

Fratri hæretico benefacere. Vide ſupra in ver. Filius. 3

FREQVENTIA.

Geminatum delictũ quid faciat.

FRequentiam duæ vices tantum inducunt cap. monaſteria. de vita. & honeſt. cleri. vbi glo. dicit, frequentia videtur ex duabus vicibus. 25. q. 2. ita nos. vbi dicit tex. ita nos ſyllanorum cædes geminata pontificum & cæt. Archid. in c. illud. 12 di. vbi dicit ꝙ ex duabus vicibus inducitur conſuetudo ad maleficium. facit l. 3. C. de Epiſco. audi. Hoſtien. tamen diſcrepat a dicto dictæ glo. & dicit recurrendũ ad communem vſum loquendi. vt in l. 3. ff. de reb. dub. arg. in l. 1. ff. de flumi. & melius in c. de cauſis. de off. deleg. Io. And. ſentit ꝙ ſi poſt admonitionem acceſſerit, habet locum diſpoſitio.

ſitio præfacti textus. monaſteria. quia oritur maxima ſuſpicio contra monitum.iterantem acceſſum, ſed aduerte ꝙ in criminibus exceptis iteratus actus frequentiam arguit maxime in hæreſi,nam iteratus acceſſus ad hæreticum audiendum expreſſam frequentiam facit & ſuſpicionem. *Iteratus actus frequentiam arguit.*

FRVCTVS CONFISCATORVM BONORVM.

FRuctus confiſcatorum bonorum . Vide in ver. Bonorum confiſcatio.

F V R I O S V S

1 FVrioſus non poteſt aliquo caſu pro ſe ſtare in iudicio, & ſententia lata contra eum non valet. Abb. in c. paſtoralis. de iudi.

Furioſus non poteſt aliquo caſu obligare ſe Deo, & benefaciendo non præſumitur ſanæ mentis. Si enim profiteretur Religionem aliquam, & poſt certificaretur de profeſſione, non ſufficit ratihabitio, ſed requiritur, ꝙ ſpontanea voluntate profeſſionem fecerit ſana mente redeunte. Abb. in c. ſicut tenor. de Regular. *Profeſſio inualida.*

2 Furioſo in quocunq; crimine parcitur. Ad l.cor. de ſicar.l. infans. & hoc etiam in crimine læſæ maieſt.l. famoſi. Quod videtur notandum etiam propter muliebrem leuitatem, & ruſticanam ſimplicitatem, quia eis etiam quandoq; propter eorum ignorantiam. ff. de iuris & facti igno. l. 3. & c. qui admitti. l. iuris ignorantia. Vide fran. pont. in tract. de lamijs. nu. 83. *Mulieribus & ruſticis quandoque parcitur.*

F V G A.

1 FVga eſt qua quis vnum aut alterum gradum ad fugiendum promouit vt. ff. eo. l. aut facta. §. tempus. ff. de re mili. l. 3. §. emanſor. & l. qui cum. Fuga namq; communiter accuſat fugientem, vt in auct. de teſt. §. ſi vero noluerit, & fugiens habetur pro confeſſo. vt C. de aſſeſſo. l. 3. Nota tamen ꝙ. fuga triplex dicitur, volũtaria, cauſaria, & ignominioſa, de quibus omnibus vide Bal. in l. 1. C. de ædi. acti.

2 Fuga quandoque eſt culpabilis ipſi reo, ſeu delato, quandoq; nõ. Quando enim Inquiſitori accuſatur, vel denunciatur quis ꝙ eſt pollutus hæretica prauitate, & ipſe non eſt præſens in loco vbi eſt Inquiſitor, eſt tamen in alio loco domiciliatus infra terminos iuriſdictionis Inquiſitoris, talis dicitur abſens, & non fugitiuus. Et tunc recepta prius aliquali informatione poterit citari, vt in Directorio noſtro fol. 217. *Abſens quis ſit.*

Quando vero delatus exiuit totam iuriſdictionem Inquiſitoris,
3 & iuit ad alias partes non vt fugitiuus, ſed ex alijs certis cauſis ignorans Inquiſitori ſe fuiſſe delatum, tunc Inquiſitor procedat ad ſe informandum,

formandum, teſtes examinando ſecrete, taliter ꝙ ad prædicti delati notitiam, ſi culpabilis exiſtit, ꝙ inquiratur contra eum, non perueniat, informetq; ſe Inquiſitor, an dictus delatus ſit reuerſurus vel non. Etſi venturus eſt, expectet eum etiam per annum, vel plus ſi oportuerit, & tunc procedat prout iuſtitia ſuadebit. Si autem reuerſurus non eſt, ſed domicilium mutauit, poterit requirere Inquiſitorem, vel diœceſanum, cuius iuriſdictioni ſubeſſe audiuit, locum ad quem reus ſe tranſtulit, recepta prius informatione contra illum, quatenus ipſe reus mittatur ſibi, vel poterit præfato Inquiſitori, vel diœceſano mittere proceſſum, vt faciat ille, ꝙ fuerit iure faciendū.

Quando vero delatus de hæreſi, antequam incarceretur, fugam capiat, poterit Inquiſitor diligenter inquirere vbi ſit, & facere ipſum capi, aduocato ad hoc ſi opus fuerit brachio curiæ ſęcularis, vt in c. vt Inquiſitionis. de hære. lib. 6. 4

Si autem reperitur fugiſſe extra diœceſim, & iuriſdictionem ſuā, Inquiſitor poterit procedere contra illum, iuxta c. vt commiſſi. de hære. lib. 6. requirendo diœceſanum, vel Inquiſitorem illarum partium ad quas præfatus delatus fugit, vt ſupra de alio dictum eſt. De eo autem qui e carceribus fugit, vide ſupra in verbo. Carcer. 5

Nota etiam ꝙ fuga cum aliquo indicio, ſcilicet publica voce, & fama, facit indicium ad torturā. Angel. de malefi. clau. fama publica. 6

Latitans vt fugiat.

Fuga an proprie dicatur quando quis latitat vt fugiat, ſed non comprehenditur, vide Bald. in l. 1. C. de ædi. acti. & in l. 1. de ſer. fugi. vbi dicit ꝙ fugiens dicitur latitare. Alex. in l. pen. de cuſto. reo. & fugiens de carcere quem inuenit apertum non facit indicium cō tra ſe. Bal. in l. ſuccurritur. C. Ex quibus cau. maio. Petr. de ſon. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. tamen ſi reuertitur non dicitur fugere, nec tenetur pœna ſtatuti de fugiente de carcere. Bal. in l. 1. C. de ſer. fugi. & in l. 1. C. de ædi. act. vide Io. tur. cre. in tract. de fuga. nu. 4. 7

G.

GENTILIS.

GEntilis dicitur, qui ſic eſt qualis eſt genitus, ſicut eſt omnis infidelis, qui non eſt regeneratus. Abb. in cap. Nouit ille. de iudic.

GRATIA.

Gratia conceſſa non expirat morte concedentis, & re integra, quia priuilegij efficaciam ſuſcepit. ideo ad priuilegiati notitiam ſufficit, vt veniat. Abb. in c. Gratum. de offic. deleg. Vide etiam in ver. Inquiſitor. nu. 29. 1

Gratia tēpus

Gratiæ tempus eſt aſſignandum ab Inquiſitore, ideſt terminus, 2

infra

infra quem qui ſe reos nouerint, quo mitius ſecum agatur, coram ipſo Inquiſitore comparere debeant, & hoc in ſermone, & edicto generali. Vide Directorium noſtrum fol. 187.

3 Gratiam facere an poſſit Inquiſitor ſuper bonis, dic. Si damnat hæreticum, eo ꝙ non rediјt intra tempus gratiæ, ꝙ non poteſt facere gratiam illi, quia pœna ademptionis bonorũ a Iure damnatis de hæreſi eſt inflicta, ideo non poteſt per Iudicem remitti, quia determinata a iure non relinquitur arbitrio iudicis. At vbi inquiſitus, vel accuſatus rediјt ad miſericordiam ante ſententiam, tunc Inquiſitor poteſt, ſi vult, gratiam facere ſuper bonis. vt in c. vergentis. de hære. Imo hodie de neceſſitate quodammodo habet Epiſcopus, & Inquiſitor redeuntibus facere gratiam, & dimittere eis bona ſua, quia ex quo recipiuntur ad miſericordiam, non ſunt eis bona auferenda, vt habeant vnde viuant. vt c. Accuſatus. de hære. lib. 6. *In iure determinata arbitrio iudicis non ſubſunt.*

4 Si autem Inquiſitor non poteſt, aut non vult facere gratiam, filij ipſius damnati non poterunt impedire confiſcationem, vel ademptionem bonorum in toto, vel in parte. imo quantũcunque ipſi ſint catholici, ab eis bona paterna auferuntur, vt iam ſupradictum eſt, vt in c. vergentis. de hære. Et c. cum ſecundum leges. eo. lib. 6. Et habetur expreſſe in quadam conſtitutione Frederici Imp. quæ incipit, Gazarenos. Et in alia quæ incipit, commiſſi. Et ſunt approbata in c. Accuſatus, & in c. vt Inquiſitionis. de hęre. li. 6. Fallit tamen in duobus caſibus. Primus quorum eſt, quando ipſi filij ſponte reuelaſſent delictum patris, vt C. ad l. iul. maie. l. quisquis, & habetur in di. conſtitutione Frederici quæ incipit, Commiſſi. §. certum. Secundus caſus eſt, quando ipſi filij poſſediſſent bona ipſa per quadraginta annos, vt ſupra in ver. Filij. ſatis dictum eſt. *Confiſcatio nõ poteſt impediri per filios hæreticorum.*

H.

HAERESIS.

1 HAEreſis nomen eſt græcum, & ſecundum Iſidorum in li. pri. etymol. diuiſionem importat, vnde hęretica diuiſiua ſonant. Et quia in electione fit diuiſio vnius ab altero, electio prohæreſis in pri. ethicorum dicitur. Diuiſio autem conuenit parti per receſſum a toto. Prima autem congregatio quæ eſt in hominibus, eſt per viam cognitionis, quia ex hac omnes aliæ oriuntur, vt & hæreſis cõſiſtit in ſingulari opinione præter communem opinionem. Vnde & Philoſophi qui quaſdam poſitiones habebant præter communem opinionem, & ſententiam aliorum, ſectas, & hęreſes conſtituebant. Vnde de ratione hæreſis videtur eſſe, ꝙ aliquis priuatam diſciplinam ſequatur, quaſi per electionem propriam, non autẽ diſciplinã publicã, quę diuinitus traditur. His bene *Hæreſis quid ſit.* *ſecta quid ſit*

conſideratis

Hæreſis diffinitio.

conſideratis videtur nobis ſic cum domino Iohanne de Turre cremata,& nonnullis alijs Doctoribus hæreſim ſub ſua generalitate diffiniendo dicere, quod hæreſis ſit opinio, vel aſſertio falſa, ſiue falſum dogma catholicæ veritati contrarium, in eo qui chriſtianam fidem profeſſus eſt.

Fides ſecundũ glo. quid ſit.

Huius diffinitionis conuenientia tam ratione, q̃ auctoritate patet. Et primo auctoritate Aug. contra Fauſtum dicentis,Hæreſis eſt quæ diuerſa opinatur ab his,quæ catholica credit Eccleſia. Secundo auctoritate Hieronymi, & eſt in c. Inter hæreſim.24. q. 3. qui dicit. Hæreſis peruerſum dogma habet,id eſt falſum,& pernicioſum in doctrina religionis chriſtianæ. Tertio auctoritate glo. 2. cor. 3. dicentis, Fides eſt cogitare aliquid de credibilibus cum aſſertione recta, & per oppoſitum, hæreſis eſt cogitare aliquid de credibilibus cum aſſertione non recta.

Peccatum dicere non peccatũ, eſt hæreſis.

Materia hæreſis.

Ratione vero oſtenditur præfatæ diffinitionis conuenientia,quoniam in ea continentur omnia quę ſunt tam de ſubſtantia hæreſis, q̃ 2
ea in quibus diſtinguitur ab alijs aſſertionibus falſis. Dicitur namq; ꝙ hæreſis ſit aſſertio, ſiue opinio, ſiue dogma falſum. Hoc ponitur loco generis.Nã omnis hæreſis eſt aſſertio falſa,ſed non e conuerſo, teſte Augu. in enchir. In multis (inquit) errare nullum, aut minimum eſt peccatum, & c. Et,errare potero, hæreticus non ero. Notãter autem dicitur, aſſertio falſa, ſiue dogma falſum, & non factum, quia peruerſum factum non eſt hęreſis, nec facit hæreticum vt ſic, verbi gratia, ſi quis furatur, ſi quis adulteretur, agit contra veritatẽ ſcripturę dicentis. Non furaberis, non mœchaberis. Ex tali enim facto non efficitur quis hæreticus, efficeretur autem ſi pertinaciter aſſereret furtum, vel adulterium non eſſe peccatum, quia ſic ſentiret contra catholicã veritatem. Sequitur,catholicæ veritati contrariũ, in quo tangitur materia, circa quam eſt hæreſis, quia circa ea quæ ad catholicam veritatem pertinent. Veritas autem catholica principaliter articulus fidei dicitur, & quodcumq; in canone Biblię aſſertiue poſitum, vel per Apoſtolos Chriſti nobis ex eius inſtitutione, vel inſtinctu Spiritus ſancti traditum, vel per vniuerſalem determinationem, & approbationem Eccleſię, & generalium Conciliorum.

Dogmatis et hæreſis differentia.

Differt autem per hanc differentiam dogma,ſeu aſſertio hęretica ab alijs dogmatibus falſis, quæ non formaliter, nec incompoſſibiliter repugnant catholicæ veritati.

Hæreſis ab infidelitate quomodo differat.

Additur autem, In eo qui chriſtianam fidem profeſſus eſt, loco 3
vltimæ differentię. Per hoc enim hęreſis differt ab alijs ſpeciebus infidelitatis, videlicet a falſis gentium, paganorum, & iudæorum dogmatibus, quę & ſi ſint contraria fidei orthodoxę, non tamen proprie dicuntur hæreſes,quia hęreſis eſt ſpecies infidelitatis pertinens ad eos qui fidem Chriſti profitentur, ſed eius dogma corrumpunt.

Pro

Pro cuius pleniori cognitione notandum eſt cum Diuo Thoma 2.2. q.11.art.1.ꝙ nomen hæreſis electionem importat, electio autem eſt eorum quæ ſunt ad finem præſuppoſito fine. In credendis autem voluntas aſſentit vero, tanquam proprio bono. vnde quod eſt principale verum, habet rationem vltimi finis, quæ autem ſunt ſecundaria, habent rationem eorum quæ ſuut ad finem. Quia vero quicunque credit, alicuius dicto aſſentit, principale videtur eſſe, & quaſi finis in vnaquaq; credulitate, ille cuius dicto aſſentitur, quaſi autem ſecundaria ſunt ea, quæ quis tenēdo videtur alicui aſſentire. Sic ergo qui recte fidem Chriſtianam habet, ſua voluntate aſſentit Chriſto in his quæ vere ad ſuam doctrinam pertinēt. A rectitudine ergo fidei Chriſtianæ dupliciter aliquis poteſt deuiare. Vno modo habens malam voluntatem circa finem ipſum, & propter hoc non vult obedire ipſi Chriſto, quod pertinet ad infidelitatem Iudæorum, & Paganorum. Alio modo per hoc ꝙ intendit quidem Chriſto aſſentire, ſed deficit in eligendo ea quibus Chriſto aſſentiat, quia eligit ea quæ non ſunt vere a Chriſto tradita, ſed ea quæ propria mens ſuggerit, & ideo benedictum eſt, ꝙ hæreſis ſit ſpecies infidelitatis pertinens ad eos, qui Chriſti fidem profitentur. Hinc beatus Auguſtinus in lib de Paſtoribus c.16. dicit, ꝙ omnes hæretici a Chriſto exierunt. & ſuper Math. Homilia 11. ait. Quid eſt ignem de cælo deſcendere, niſi hæreſes de Eccleſia cadere? ſicut ſcriptum eſt, ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis.

Malam voluntatem habens circa finem, & circa ea quæ ſunt ad finē.

4 Et nota propter tacitas obiectiones, ꝙ hæreſis non ideo dicitur noua, ꝙ de nouo incipiat eſſe, ideſt diuiſa a communi doctrina catholicæ fidei, ſed quia nouiter eſt ab aliquibus aſſerta, vnde propoſitio contraria catholicæ fidei, non dicitur noua hæreſis ex parte ſui ipſius, ita quod inceperit eſſe quod prius non erat, ſed ex parte aſſertoris, ſiue defenſoris, quia ſcilicet aſſertores, vel defenſores nouos cœpit habere.

Non hære ſis quæ & qualis ſit.

INSVPER nota, quod quemadmodum quantum ad ea quæ ad fidem pertinēt, Romanus Pontifex, nec tota Eccleſia Dei poteſt de aſſertione non vera facere veram, aut de non falſa falſam, ita de aſſertione non catholica non poteſt facere chatolicam, nec de aſſertione non hæretica facere hæreticam, nec e conuerſo. Quia ſicut veritates catholicę abſque omni approbatione Eccleſię ex natura rei ſunt immutabiles, & immutabiliter veræ, ita immutabiliter catholicæ ſunt reputandæ, & ſimiliter hæreſes abſque omni damnatione Eccleſiæ ſunt hæreſes. Verum quia de aliquibus aſſertionibus ꝙ ſint contrariæ catholicæ doctrinæ, & per conſequens hæreticæ, non eſt ſemper notum, aliquando enim ſuper hoc diſceptationes etiam inter magnos viros oriuntur, ſicut inter Auguſtinum, & Hieronymum ſuper ceſſatione legaliū contigit, ſic benę declaratis omnibus declara-

De catholica nō catholicam nō poteſt facere Eccleſia.

Q tio

Determinatio difficultatum eccleſiaſticarum ad Papam pertinet.

tio harum difficultatum pertinet ad Romanum Pontificẽ, ad quem talium dubiorum ſpectat determinatio, vt in c. Quoties. & c. Hæc eſt fides. 24. q. 1. & ita Papa diffinit & determinat an aſſertio ſit catholica, an hæretica, & non facit catholicam, vel hæreticam, quia id dependet a natura ipſius propoſitionis, iuxta illud Ariſtotelis, Ab eo ꝙ res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa, pri. Periherme nias. Io. de tur. cremata in lib. de Eccl. lib 4. c. 2.

Hæreſis Schiſma Secta. Superſtitio.

5 Hæreſis differt ab infidelitate, & a ſchiſmate, & a ſecta. Sed quoniam aſſertio falſa contraria fidei Chriſtianæ quandoque reperitur nominata hæreſis, quandoq; ſecta, quandoque ſuperſtitio, nota ex ſancto Bonauentura in 4. ſent. 13. di. ꝙ hæreſis differt a ſchiſmate, quia altera, ſcilicet hæreſis eſt contra fidem, altera ſcilicet ſchiſma eſt contra vinculum charitatis, ſecta autem eſt contra fidem ratione adinuentionis, ſuperſtitio vero eſt ſuperflua inſtitutio. Ratione adhæſionis dicitur hæreſis, ratione defenſionis dicitur ſecta, vel hæreſis ab eligendo ſecta a ſequendo, ſuperſtitio a ſuperſtando. Vnde hæreſis dicit præſumptionem, & deliberationem, falſique adinuentionem. Secta ſuperaddit imitationem, ſuperſtitio diuturnitatis inueteratione, & ſicut ſenes ſuperſtites delirare dicuntur, ſic & hȩretici, & ideo hæreſis dicitur ſuperſtitio, quia vetuſtati, & ſuperſtiti concordat. Proprie autem ſuperſtitio a ſuperſtando dicitur. Nam ſicut in fide intellectus captiuatur, ita etiam errore inflatur, & eleuatur. Hæc S. Bonauentura vbi ſupra.

Hæreſes quare oporteat eſſe.

6 Et quoniam dicitur 1. Cor. 10. ꝙ oportet hæreſes eſſe, cum de aliis peccatis non dicatur ꝙ neceſſe ſit illa eſſe. Nota ꝙ neceſſitas talis non intelligitur de neceſſitate abſoluta, videlicet ꝙ non poſſit aliter fieri, neque ꝙ ſit expediens, ſed tertio modo, videlicet ꝙ ſit vtile. Deus namque cum ſit ſumme bonus, hæreſes, & mala, atque peruerſa dogmata eſſe non permitteret, niſi in noſtram cederent vtilitatem. Math. 13. Neceſſe eſt vt veniant ſcandala, veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit. Auguſtinus de vera religione, dicit, Eccleſia catholica per totum orbem diffuſa omnibus erranti bus vtitur ad profectus ſuorum, & ad eorum correctionem cum vigilare noluerint. vtitur enim gentibus ad materiam operationis ſuæ, hȩreticis ad probationẽ doctrinæ ſuȩ, ſchiſmaticis ad documẽtum ſtabilitatis ſuȩ, Iudæis ad cõparationem pulchritudinis ſuȩ.

Vtilitas ex iudæis q̃ ſit.

Multiplex enim bonum (ait Auguſtinus) ex hȩreſibus Dei potentia in Eccleſia elicitur. Quorum primum eſt, ꝙ veritas fidei magis elucidatur. vt idem Auguſtinus. in glo. Ab aduerſis mota quȩſtio diſcendi exiſtit occaſio, Prouer. 27. ferrum ferro acuitur. Auguſtinus lib. 7. confeſſ. Improbatio hȩreticorum facit eminere quid Eccleſia ſentiat, & quid habeat a ſana doctrina.

Secundum bonum quod ſequitur, eſt Doctorum catholicorum 7

exercitatio

exercitatio, vt ſcilicet vigilent,& doctrinæ ſanæ inſiſtent contra verſutias hæreticorum. Auguſtinus. de vera Relig. Vtamur hæreticis nõ vt eorum approbemus errores, ſed vt catholicam diſciplinam aduerſus eorum inſidias aſſerentes, vigilantiores, & cautiores ſimus, etiam ſi eos ad ſalutem reuocare non poſſimus. *Vſus hæreticorum ad quid.*

8 Tertium bonum quod ex hæreſibus elicit Eccleſia eſt augmentũ ſcientiæ, & ſapientię in Doctoribus Eccleſiæ. vnde Auguſtinus ſuper Ioannem. Ad hoc Deus habundare permiſit hæreticos, ne ſemper lacte nutriamur, & in bruta maneamus infantia. *Quare hæreſes abundare Deus permiſit.*

9 Quartum eſt, ꝙ exercetur patientia fidelium. Hæretici. n. per ſuperbiam in Eccleſiam ſæuientes, rixis & contentionibus exercent bonorum patientiam. vnde Auguſtinus lib. 16. de ciuit. Dei. Callidum eſt genus hæreticorum non ſpiritu ſapientiæ, ſed impatientię, qua ſolent hæreticorum feruere præcordia, & pacem conturbare ſanctorum, ſed hæc in vſum cedunt proficiendi.

10 Quintum bonum eſt augmentum meritorum in fidelibus Doctoribus, quoniam catholici Doctores circa hęreticorum conuerſionẽ, aut peruerſionem ſi conuerti noluerint, laudabili ſtudio laborare ſatagunt. non dubium quin taliter de ſibi traditis talentis operãtes creſcant eis merita, quibus ad beatitudinem perducuntur.

11 Sextum bonum quod ex hæreſibus ſequitur, eſt ꝙ manifeſtatur firmitas fidei in his qui recte credunt. ſap. 3. tamq̃ aurum in fornace probauit illos. Auguſtinus. de vera. relig. Sunt enim innumerabiles in ſancta Eccleſia Deo probati viri, ſed manifeſti non fiunt inter nos, quamdiu imperitiæ noſtræ tenebris delectati dormire malumus, q̃ lucem veritatis intueri. Et ſic apparet quõmodo vtile ſit hæreſes eſſe, quod non eſt ſimile omnino de alijs peccatis, quia alia peccata & ſi in ſe mala ſint, & ex illis aliquod bonum eliciat Deus, non tamen quantum ex iſto peccato.

Hęreſes tam per Chriſtum, q̃ per eius vicarios ſummos Pontifices cõdemnatę quæ ſint, vide in tertia parte Directorij noſtri,& ibi quæ per decretales tam in corpore decretalium, q̃ in ſexto, & clementinis, ac extrauagantibus continentur, optime inuenies. *Hæreſes per varios Iudices condemnatæ.*

HAERETICVS.

HAEreticus vt ex glo. in c. Illi. 24. q. 3. & ex alijs Doctoribus habetur, pluribus modis dicitur.

1 Et primo hæreticus dicitur quicunque eſt dubius in fide. c. Dubius. de hære. vide ſupra in verbo. Dubius. *Dubius.*

Secũdo modo hæreticus dicitur omnis ſimoniacus. 1. q. 1. c. Quiſquis.
2 quis. vbi dicit Greg. Quiſquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ꝙ ſit hæreticus requiritur ꝙ credat ſę poſſe emere ſpiritualia. Vide infra in verbo, Simonia. *Simoniacus*

Tertio

Præciſus. Tertio hæreticus dicitur omnis præciſus ab Eccleſia, ſecundum ꝙ excommunicatus dicitur hæreticus, 4. q. 1. c. quod autem. Et 23. q. 4. c. Ipſa. 3

Cõtra ſacrã ſcripturam ſentiens. Quarto hæreticus dicitur, qui ſentit contra ſanctam ſcripturam, ſeu contra ea quæ neceſſaria, & formali conſequentia ex ea eliciuntur, ſiue qui ſcripturam ſanctam male & peruerſe interpretatur. 24. q. 3. c. hæreſis. 4

Nuã opinionẽ inueniẽs. Quinto hęreticus dicitur, qui nouam opinionem, vel inuentum ſequitur. Inuenit vt Hæreſiarcha, ſequitur vt qui Hęreſiarcham imitatur, 22. q. 3. c. hæreticus. 5

Auferẽs priuilegia Romanæ Eccleſiæ. Sexto hæreticus dicitur, qui Romanę Eccleſiæ priuilegia auferre conatur. di. 22. c. omnes. 6

Trãsgrediẽs præcepta Sedis Apo. Septimo hæreticus dicitur qui pręcepta ſedis Apoſtolicę trãſgreditur. 19. di c. Nulli quod. vt dicit Io. in glo. intelligas ſi dicat Romanam Eccleſiam non eſſe caput, nec poſſe condere canones, alias non eſſet hęreticus, licet peccaret. c. ſi quem. de reſcrip. 7

Non tenens articulos fidei. Octauo hæreticus dicitur qui non tenet articulos fidei, & hoc modo Iudęi, & Gentiles ſunt hęretici. 8

Nono hęreticus dicitur qui aliter ſentit de articulis fidei, q̃ ſentit Romana Eccleſia. 24. q 1. c. hęc eſt fides. 9

Male ſentiẽs de ſacramentis Eccleſiæ. Decimo hęreticus dicitur vel dici poteſt, ſi quis de Eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentit, vel docere pręſumit q̃ ſacroſancta Rom. Eccleſia pędicat, vt in c. ad abolęndam. de hære. Et not. Bar. Hoſt. & Doctores. 10

Nõ recipiẽs quatuor concilia. Vndecimo hæreticus dici poteſt, qui non recipit quatuor generalia Concilia. de quibus in c. ſicut ſancti. di. 15. 11

Duodecimo hæreticus dicitur generaliter, qui aduerſus quodcunque genus veritatis catholicæ ſupra expoſitę opinionem ſuam peruerſe atque pertinaciter defendit, vt c. vbi in Eccleſia. 24. q. 3. 12

Attamen multis quę ad hæreticum pertinere a Doctoribus dicuntur conſideratis, modo infraſcripto hęreticũ diffiniemus, videlicet.

Hæreticus quis ſit. Hæreticus eſt qui poſt ſuſceptã Religionẽ Chriſtianã, Chriſti fidẽ in generali profitẽs, aliquẽ, vel aliquas in ſpeciali opinionẽ, vel opiniones cõtrariã, vel contrarias catholicæ veritati pertinaciter tenet, vel ſequitur. Quæ diffinitio quo ad ſingulas eius partes in quibus deſignantur, quæ requirantur ad hoc ꝙ quis proprie hæreticus cenſeatur, declarantur vt infra. 13

Dicitur autem in prima particula, Qui poſt ſuſceptam religionẽ Chriſtianam. Ad hoc enim ꝙ quis proprie cenſeatur hæreticus, neceſſario requiritur ꝙ primo Chriſtianam religionẽ ſit profeſſus. Nam ſi errans in fide nunquã ſuſcepiſſet per Baptiſmũ Chriſti fidẽ, non diceretur propter hoc hæreticus, ſed infidelis, Paganus, vel Saracenus. 14

Dicitur autem in ſecunda particula, Chriſti fidem profitens in generali, 15

nerali, quia vt dicit ſanctus Tho. in.2. q. 11.ar. 1. Hæreſis pertinet ad eos qui fidem Chriſti profitentur, ſed eius dogma corruptum eſt, vnde qui ſic a fide Chriſti recedit ꝙ nihil de ea credit, proprie non eſt hæreticus, ſed Apoſtata. Hæreticus autem (vt ait Auguſtinus) eſt qui ſub nomine Chriſti doctrinæ reſiſtit Chriſtianæ. *Hæreſis fidē iam habitā præſupponet.*

16 Sequitur tertia particula, Erroneam opinionem aliquam in ſpeciali. Hoc plane requiritur ad hoc ꝙ quis cenſeatur hæreticus, ꝙ erroneam opinionem habeat in intellectu, ita ꝙ male ſentiat de veritate catholica. 24. q. 3. c. Hæreticus. Hæreticus eſt qui falſas, ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur & ratio eſt, quia hæreſis eſt ſpecies infidelitatis. Infidelitas autem eſt in intellectu ſubiectiue, & ita videtur ꝙ hæreſis quæ eſt ſpecies infidelitatis, ex neceſſitate ſupponat errorem in intellectu. Ex quo ſequitur corolarie, ꝙ factum ſine errore in intellectu non facit proprie hæreticum, vt puta ſi quis fornicatur, licet agat contra veritatem catholicam quæ dicit, non mœchaberis, non tamen ex hoc eſt hæreticus, niſi crederet aut opinaretur eſſe licitum mœchari, quia quandocunque aliquid neceſſarium requiritur ad conſtitutionem alicuius, altero deficiente impoſibile eſt illud eſſe. quia ſi oppoſitum, videlicet ꝙ ſine illo eſſe poſſet, iam non requireretur neceſſario ad conſtitutionem illius. ſed (vt probatum eſt) ad hoc ꝙ aliquis proprie dicatur hæreticus, requiritur neceſſario error in intellectu, ergo nullum factum abſolute accipiendo, ſine errore in intellectu facit hęreticum. *Sine errore in intellectu non eſt hæreticus.*

17 Sequitur in diffinitione, Contraria catholicæ veritati. Hoc plane neceſſario requiritur ad hoc quod quis proprie hæreticus poſſit dici, & ſiue formaliter, ſiue incompoſſibiliter contrariatur, prout ſuperius de multiplici genere catholicæ veritatis loquentes explicauimus. In alijs autem quæ ad fidem non pertinent, nec ad bonos mores, nec concernunt ea quę neceſſaria ſunt ad vitæ æternæ conſecutionem, vt puta ꝙ ſol ſit maior tota terra, errare non eſt periculum. Auguſtinus in Enchiridion. c. 12. In quibus autem rebus nihil intereſt ad capeſſundum regnum, vtrum credantur an non, vel vtrū vera ſint, ſiue putentur, an falſa, in his errare, ideſt, aliud pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum, aut, ſi eſt, minimum aut leuiſſimum. hæc Auguſtinus. Hæreticum ergo facit non quicunque error, vel quęcunque peruerſa opinio, ſed quę catholicę veritati formaliter, vel incompoſſibiliter repugnat. *Error qualis faciat hæreticum.*

18 Sequitur quinta particula. Pertinaciter tenet, vel ſequitur. Hoc profecto maxime requiritur ad hoc ꝙ quis proprie dicatur hæreticus, videlicet ꝙ errorem ſiue erroneam opinionem quam contra veritatem, aut inuenit aut ſequitur, pertinaciter teneat, ac ſequatur. Hæreſis enim, vt in c. Hæreſis. 24. q. 3. ab electione dicitur, ꝙ ſcilicet eam vnuſquiſque eligat diſciplinam, quam putat meliorem. Ele- *Pertinacia ad hæreſim neceſſaria.*

ctio

ctio autem habet firmam adhæſionem, & ideo vt dicit ſanctus Thomas ſuper ſecundam ad cor. c. 11. Hæreticus dicitur qui ſpernens diſciplinam fidei diuinitus traditę pertinaciter proprium errorem ſectatur,& ideo non ꝙ falſas opiniones tantum gignunt, ſecundum Auguſtinum, ſed quia eas pertinaciter defendunt, hæretici dicendi ſunt. Si enim aliquis male ſentiret, & non pertinaci malitia ſed ignorantia, paratus ſemper corrigi, ſi id quod ſenſit falſum, ſibi oſtenderetur eſſe contra fidem, aut determinationem Eccleſiæ,non eſſet hęreticus, quia vt dicit Auguſt. in de vera Relig. c. 7. Error tandiu poteſt tolerari, donec accuſetur, vel defendatur ab errante. Et in c. Dixit Apoſtolus. 24. q. 3. Qui ſententiam ſuam quamuis iniquam, & falſam non pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia præſumptionis ſuæ pepererunt, ſed a ſeductis,atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hęreticos computandi. & in c. Qui in Eccleſia. 24. q. 3. Qui in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid prauumque ſapiunt, ſi correcti vt ſanum rectumque ſapiant reſiſtant contumaciter, ſuaque peſtifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defendunt, hęretici ſunt. Hæc Auguſtinus. Hæc autem hęretici deſcriptio videtur conformis illi, quam ponit ſanctus Thomas in 4. ſent. di. 13. vbi dicit. Secundnm nos,hæreticus dicitur, qui a Chriſti fide quæ catholica dicitur diſcedit, contrariæ opinioni vehementer inhęrens per electionem. Et ſecundum Bonauenturam in ſup. loco, Hæreticus eſt qui diuinæ legis ignorãtia, vel contẽptu pertinax inuentor, aut alieni ſectator erroris, catholicæ veritati mauult aduerſari, quã ſubijci.

Falſas opiniones defendens.

Error quamdiu tolеretur.

Sed nota, ꝙ pertinaciter affirmare dicit ille ꝗ obſtinatus vel quoquo modo non vult ſe remouere de opinione, ſecundũ Io. de Imol. in clem. 1. de vſuris. Et ibi addit, ꝙ licet non affirmet vel neget,ſed taceat, tamen pertinaciter credit non eſſe peccatum, vt puta committere vſuras, dicitur hereticus mentalis. Facit quod dicit ſanctus Thomas. 2. 2. q. 3. ar. fin. ibi. ſiquis interrogatus de fide taceret, ex hoc crederetur, vel ꝙ non haberet fidẽ,vel ꝙ fides nõ eſſet vera.&c.

Pertinaciter affirmare quid ſit.

Item dicitur pertinax ſecundum Antonium de Butr, vbi ſupra, ille qui valde impudenter tenet aliquod hęreticum. Hinc eſt ꝙ ſanctus Thomas in 2. 2. q. 138 ar. 2. ait. Pertinax dicitur eo ꝙ in propoſito ſuo ad victoriam perſeuerat pluſquam oportet,vnde hæreſis inquantum importat pertinaciam, eſt ſpecies peccati in Spiritum ſanctum, quia eſt impugnatio agnitæ veritatis, ſecundum eundem in 4. ſent. di. 13.

Peccatũ in Spiritũ ſanctum.

Item dicit Bar. ff. de ſuſpe. tut. l. tutor. §. tutores. qui repertorium. ꝙ ille dicitur pertinaciter reſiſtere, qui Iudici pręcipienti non obedit. Et ſic facit ꝙ ille poſſit condemnari tã quã hæreticus pertinax,

nax, qui Inquiſitori aliquid aſſerenti non credit. vnde dicitur. in c. cũ contumacia. de hære. lib. 6. Animo pertinaci. Nam illo caſu per contumaciam & excommunicationem, præſumitur in dubio pertinacia, niſi aliud appareat, puta quia inquiſiuit de Iudice, vel inſtabat pro abſolutione, vel offerebat ſatisfactionem, & his ſimilia. Alibi vero nõ pręſumitur pertinacia, niſi de illa conſtet. vt in clem. 1. §. Porro. de ſum. tri. & fid. cat. Et de vſuris clem. Ex graui. §. ſane. ſecundũ Doct. in alleg. c. cum contumacia. de hære. lib. 6. *Inquiſitori non credẽs. Pertinacia non præſumitur.*

19 Nota tamen ꝙ nomen hęretici aliquando ſumitur communiter, aliquando proprie, aliquando propriiſſime. Communiter ſumitur hæreticus quicunque ſcripturam ſanctam aliter intelligit, q̃ Spiritus ſanctus efflagitat, iuxta Hieron. in c. hæreſis. 24. q. 3. Et hoc modo hęreſis fuit in Iudæis, ſicut hæreſis Saducæorum. *Communiter proprie, & propriiſſime*

20 Secundo dicitur hæreticus proprie, quicunque alicuius temporalis commodi, & maxime glorię principatuſque ſui gratia, falſas, ac nouas, ideſt a religione Chriſtiana exorbitantes gignit, vel ſequitur opiniones. vt Aug. diffinit in alleg. c. hęreticus 24. q. 3.

21 Tertio dicitur hęreticus propriiſsime, videlicet cum ſuperadditur ipſa pertinacia in defendendo falſitatem, vel impugnando veritatem. & per hanc diſtinctionem reſpondetur ad multa argumenta. Nota etiam, ꝙ omnis opinio, quę non habet initium a doctrina Chriſti, quæ eſt fundamentum catholicarum veritatum, noua reputatur, quantumcunque ſecundum tempus ſit antiqua. *Opinio noua quæ.*

22 Hæreticus non ſolum verbo vel ſcripto, ſed etiam facto dici poteſt. vt Lapus, Abb. Antonius de Butr. & Io. de Imo. dicunt in clem. vn. de vſuris, & Squilacen. de fi. ca. c. 13. dicens. Si quis non ſolum in verbis aſſerat pertinaciter vſuras non eſſe peccatum, ſed etiam factis, puta inhumaniter tractando eos quibus mutuauit, vel ſimile quid agendo, ꝙ tũc ſi ex hoc grauata ſit eius opinio, ita ꝙ dici poſſit ex hoc diffamatus, tunc procedi poterit contra eum de hęreſi. 11. q. 3. Eſtimant. & c. Non ſolum. vbi habetur ꝙ non ſolum verbis ſed etiam factis deum negamus, ſecundum eos. Ad hoc. 25. q. 1. c. violatores. ibi. Proterue agunt, aut loqui pręſumunt, & in c. Accuſatus. §. Ille quoque. de hęre. lib. 6. vbi ponuntur certi caſus per quos quis incidit in hęreſim facto, & opere, licet nihil aſſerat, & per conſequens manifeſte hęreticus dici poteſt, in quantum ſunt in eo ſigna infidelitatis. Hinc eſt ꝙ ſi quis contrahat cum aliqua legitime per verba de pręſenti, & poſtea illa viuente propria auctoritate contrahat cum alia, Inquiſitor poteſt contra talem ſic contrahentem inquirere, qualiter ſentiat de ſacramento matrimonij. ſecũdum Dominicum poſt Lapum in alleg. c. Accuſatus §. ſane. vnde Bal in l. Nemo clericus. C. de ſacroſanct. Eccleſ. dicit, ꝙ ſi profeſſus egreditur de monaſterio, & accipit vxorem palam, quod hęreticus eſt, cum faciat contra *Hæreticus facto. Hæreticum faciũt ſigna infidelitatis. Clericus palam ducens vxorem.*

ſacramentum

ſacramentum matrimonij, & poteſt Inquiſitor eum punire de hæreſi, ſi velit errorem ſuum pertinaciter defendere. Vide Squillaceñ. in tract. de fide catho. c. 16.

Pluries hæreticũ audiens *Ex factis animus declaratur.* Nota iterum quod non ſolum verbo, ſed etiam facto quis hæreticus eſſe probatur, vt ſi quis librum hæreſes continentem compoſuiſſet, vel recepiſſet conſolationem ab hæreticis, vel vadit pluries ad prędicationes illorum, vel ſimilia facit, per quæ manifeſte oſtendit, ſe cum hæreticis conuenire, & ipſis credere. Calder. in ſuo direct. Nam ex factis animus declaratur. l. dolum ff. de dolo. & c ſicut enim. & c. qui viderit mulierem. 32 q. 5. Quinimo plus eſt factis aliquid demonſtrare, q̃ verbis. vt not. in c. Dilecti. de appel. per Antonium de Butr. & Imol. Facti etiam euidentia quis probatur hæreticus, vt ſi quis (vt dictum eſt) componat libros hęreticos, vel prædicet hęreſes, vel defendat errores, nam tunc conuincitur facto, quia ipſa euidentia patrati ſceleris probatione non indiget. c. Euidẽtia. de accuſa. *Hæreticus facto.* Secundo per teſtes. c. In omni. de teſti. Et c. accuſatus. §. licet. de hære. lib. 6. Tertio per confeſſionem. C. Quorum appell. non recipit. l. 2. ff. de cuſto. reo. l. ſi confeſſus. Et confeſſio qua probatur hoc crimen, tripliciter fieri poteſt Primo ore proprio, 15. q. 6. c. 1. & 2. Secundo facti euidentia. vt 28. di. c. Priuſquam. Tertio fuga vel contumacia. 24. q. 2. c. Damnationis. Quarto per inſtrumẽtum, vt ſi quis feciſſet per inſtrumentũ ꝙ ille prædicauit, vel docuit hęreſes, vt di. l. 2. C. Quorum appel. Quinto probatur per præſumptiones. vt late per Io. Andr. in addi. ad ſpec. tit. de probati. circa fin. Sed quanto crimen eſt maius, tanto maiores, & euidẽtiores præſumptiones requiruntur, text. not. cum glo. in c. literas. de pręſump. & ibi not. per Abb.

Hæreſiarchæ qui ſint Hæreſiarchę qui ſint, & qui manifeſti, quiue ſecreti, affirmatiuiq; vel negatiui qui dicantur hæretici. 23

Nota, ꝙ ſicut Patriarcha patrum princeps dicitur, ſic Hæreſiarcha dicitur hæreticorum princeps, ab archos gręce, quod eſt princeps latine, & hęreſis, quaſi princeps in hæreſi, ſeu hęreſum. Illi namque (vt iam dictum eſt) proprie dicuntur hęretici, qui errorem eorum, quę ſunt fidei, in mente, & pertinaciam in voluntate habent. Verum qui huiuſmodi errorem inuenerunt, vel renouauerunt, confinxerũt, vel iam adinuentum & confictum alios docuerunt, magiſtri erroris effecti ſunt, vt 24. q. 3. c. Quid autem. vbi Leo Papa ſic ait. Qui aliorum errorem defendunt, damnabiliores ſunt illis qui errant, quia non ſolum errant, ſed etiam alijs offendicula erroris pręparant, & confirmant. vnde quia magiſtri erroris ſunt, non tantum hęretici, ſed etiam hereſiarchę dicendi ſunt.

Manifeſti, vel ſecreti hæretici. Manifeſti vel ſecreti hęretici qui ſint, declarat Innocẽtius Papa reſpondendo canonicis Tholoſanis, & habetur. de verb. ſignific. c. 24

Super

Super quibuſdam. Dicit ſuper quibuſdam mandatorum articulis, & infra. Tua deuotio poſtulauit a nobis, qui ſunt dicendi hæretici manifeſti. Super quibus duximus reſpondendum, illos intelligendos eſſe manifeſtos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, ac profitentur, & defendunt errorem, vel etiam qui coram prælatis ſuis conuicti ſunt vel confeſsi, vel ab eis ſententialiter condemnati ſunt ſuper hæretica prauitate.

Hæretici manifeſti qui & qui ſ ereu.

Secreti vero hæretici per oppoſitum dicendi ſunt, qui eorum quæ ſunt fidei errorem habent in mente, & proponunt in voluntate habere pertinaciã, ſed verbo tamen vel facto exterius non oſtendunt, & hi ſunt in duplici differentia. Occultus namque dupliciter poteſt diſtingui, ſcilicet prout diſtinguitur contra plubicũ, ſiue notorium; & prout diſtinguitur contra exterius. Occultus ſecundo modo, ſcilicet pure mentalis, cum non ſit excommunicatus poteſt abſolui a ſuo confeſſore. Sed ſi extra, etiam ſi ſibimet exteriori loquela dixerit, excommunicationem in cœna Domini incurrit, & inſuper omnes pœnas contra hęreticos in iure contentas. Vide Tho. Caietanũ in ſummula de peccatis. ver. Hæretici. Et ſic ſolum ab Inquiſitore ab ſoluetur. Occultus primo modo, & in foro conſcientię tantum abſolutus ſiue ab Inquiſitore, ſiue ab alio, videlicet Epiſcopo, poſtea delatus Epiſcopo, vel Inquiſitori de hoc crimine, nõ erit immunis a temporalibus pœnis, & ſic poterit accuſari ſiue denunciari, & puniri. Nam & ſi per pœnitentiam quis reſtituatur gratiæ, non tamen reſtituitur dignitati ſuę priſtinæ, & ſtatui, vt c. primo di. 6. de pœni. & 15. q. 5. c. presbyter. In crimine namque hæreſis, ſicut & in alijs criminibus enormibus, duplex imminet pœna, ſpiritualis videlicet, & temporalis. Prima dimittitur per ſacramentum pœnitentiæ, non autem ſecunda, ſicut & in peccato homicidij, furti &c. quia neque cõfeſsio, neque pœnitentia ſacramentalis liberat furem a furca. ff. de furtis. l. Qui ea mẽte. imo etiam iſte abſoluetur ab excommunicatione qua fuit ligatus. Nec poterit dici ꝙ quãtum ad hoc ſibi proſit abſolutio ſacerdotis, quia non eſt huius criminis iudex in foro fori, cum poteſtas cognoſcendi, puniendi, & abſoluendi de hoc crimine ſit ſolum modo Epiſcopis, vel Inquiſitoribus attributa, & ideo confeſsio facta coram ſacerdote, vel abſolutio ab eo facta non impedit proceſſum Iudicis competentis, vt c. At ſi clerici. de iudi. Et c. ſi a non competenti. per totum. Nec potuit dici ꝙ per ſacerdotem fuerit diſpenſatum, & ꝙ ſibi fuerit impoſita pœnitentia, quia diſpenſatio criminis ei demum permittitur, qui de eo poteſt cognoſcere. vt c. lator. Qui fi. ſint leg. Quæ auctoritas olim ſolis Epiſcopis fuerat conceſſa, licet hodie ſit Epiſcopis, & Inquiſitoribus cõceſſa. Et propter hoc ꝙ iſtis conceditur, ceteris omnibus intelligitur denegatum, vt di. 25. c. Qua lis. Et de præſumpt. c. Nonne.

Occultus dupliciter.

Abſolutio ſacerdotis quid operetur.

R Horum

Affirmatiui & negatiui.

25 Horum etiam hæreticorũ aliqui dicuntur Affirmatiui,aliqui Negatiui.Affirmatiui.ſunt qui eorũ errorẽ habẽt in mente,& verbo vel facto oſtẽdunt ſe modis prædictis habere pertinaciam in voluntate.

Negatiui vero hæretici dicti ſunt, qui coram Iudice fidei per teſtes legitimos de aliqua hæreſi quos non volunt, vel non poſſunt repellere iuſte conuicti ſunt,ſed non confeſsi,imo in negatiua ſemper perſeuerant,verbo fidem catholicam profitentes,& verbo etiam hęreticã prauitatẽ deteſtantes. Hi quamdiu in huiuſmodi negatione perſiſtunt, licet alias conuerſationem bonam prætendant, hæretici abſque dubio ſunt cenſendi. Euidenter nãque impænitentes ſunt, qui peccatum de quo conuincuntur, diffitentur. Hoſt.in ſum.tit.de hære.§.qualiter quiſque deprehendatur in hæreſim.vbi ſic ait.Aduerte tamen ſane intelligendo, quia vocatus aut confitetur errorem ſuum, aut negat.ſi confitetur.& infra. Si autem negauerit, & conuictus fuerit,condemnari debet per eccleſiaſticum Iudicem ad quem id pertinet.vt in c.Ad abolendã.de hęre.Et infra eo.tit.§.qualiter dimittatur. Et hoc præſentibus ſecularibus poteſtatibus, vel eorum Baliuis, vt animaduerſione debita puniatur hæc Hoſt.

Abiurare negantes hæretici.

26 Nota ꝙ hæretici ſuas hæreſes abiurare negantes, vel relapſi relinquendi ſunt ſi ſunt ſæculares,ſi autem clerici ſunt primũ degradandi, deindeẽ traddi ſunt curiæ ſæculari ſecundũ formã c.degradatio. de pœn. li. 6. animaduerſione debita puniendi, vt in c. Ad abolendã. de hæret. & c. excommunicamus el. 1. eo. vbi dicit Abb. & allegat. Io. And. in quadam apoſtilla ꝙ iſti ſunt tradendi niſi velint redire ad fidẽ, & ſic ſentit ꝙ nedum ante damnationem de hæreſi, ſed etiã poſt ſententiam poſſunt redire ad fidem, & euadere pœnam. idẽ tenet glo. in c. penul. de hæreti. ſ. in 1. lapſu, ſed tex. præalleg. Ad abolendam.facit in contrarium,qui dicit ꝙ incõtinenti redeant, & ſponte. Nam poſt damnationem videntur hoc facere timore pœnę.facit quod notat Archid. in c. vt commiſſi. eo.tit.li. 6. vbi relapſis dumtaxat nõ parcitur, ſed prima opinio eſt mitior, & ideo tenenda. pro qua facit c. Accuſatus. eo. tit. li. 6. vbi relapſis dũtaxat nõ parcitur, ar. regulę. Odia, & regulę. In pœnis de reg. iur. li. 6. & ad c. Ad abolendam. Reſpondendũ eſt ꝙ ſatis incontinenti dicitur redire ſi nullam dilationẽ expectat,nec impoſitionẽ pœnæ.ar.l.di. ponderet.Vel poteſt dici ꝙ aut ſunt cõdemnati de hæreſi,ſed nõ ſunt adhuc traditi curiæ ſæculari, & habet locũ iſtud c. ex quo ad iſtũ effectũ dicuntur incontinenti redire,aut ſunt traditi curiæ ſæculari,& priuati omni priuilegio per degradationẽ actualem ſi ſunt clerici,& tunc non eſt locus pænitentiæ inconſulto principe, ideſt ſummo pontifice.

Incontinenti redire quid ſit.

27 Qua autẽ pœna puniri debeãt hæretici curiæ ſæculari traditi ſiue relictı̃. Io. And. & Hoſt. dicũt ꝙ pœna ignis,allegãtes illud Euag. Io. 15. Si quis in me nõ manet mittetur foras ſicul palmes,& areſcet,& colligẽt

colligẽt eũ,& in ignẽ mittent. Sed ius ciuile punit hæreticũ capitali pœna.ſeu pœna mortis.vt l. Arriani.C.de hæret.l.vlt. ſuppl.ff.de pœn. q̃ pœnã debitã eſſe interpretatur cõſuetudo in eo Euang. fundata. *Conſuetudo in euãgelio fundata.*

28 Ordinẽ autẽ quo hmõi delinquentes traduntur ſiue relinquũtur curiæ ſęculari,vide in c.Nouimus de ver.ſig. vbi ſic habetur, ꝙ clericus qui propter flagitiũ graue & damnoſum fuerit degradatus, tãq̃ exutus priuilegio clericali foro ſæculari per cõſequentiã applicetur, cũ ab eccleſiaſtico foro fuerit prôiectus,eius eſt degradatio celebrãda, ſæculari poteſtate præſente ad pronunciandum eidem cum fuerit celebrata, vt in ſuum forũ recipiat degradatũ , & ſic intelligitur tradi curię ſæculari, pro quo tñ debet eccleſia efficaciter intercedere,vt citra mortis periculũ circa eũ ſñtia moderetur . vbi glo. ſuper. ver.Aliud flagitiũ.ait,puta hæreſi. Incorrigibilis igitur ſiue expreſſus in primo vȝ. lapſu,ſiue præſumptus vȝ.in ſecundo lapſu debet tradi curiæ ſæculari animaduerſione debita puniẽdus. c. Ad abolendam & glo. in c. cum non ab homine. de iudi. *Incorrigibilis dupliciter.*

29 Nota in ver. tradi.quia dicunt quidã ꝙ nõ debet fieri traditio realis,ne videatur eccleſia cõſentire effuſioni ſanguinis q̃ aborret c. ſententiã ſanguinis,ne cler. vel mona. & in Archiep. de rapto. li.di. c. r. & de exceſ. præla. c ex literis,propterea dicitur in tex. di. c . Nouimus. Pro quo tñ debet eccleſia efficaciter intercedere &c. vbi notat Abb. dicens ꝙ prælatus debet mouere iudicem ſæcularem ad pietatem exemplificando de Petro & Magdalena qui peccauerunt licet grauiter,pœnituerunt tamen, & Chriſto gratiſſimi fuerunt. *Sanguinis effuſionẽ abborret eccleſia.*

30 Sed Hoſtien. dicit,quicquid dicatur ad hoc,fit iſta traditio vt puniatur morte,& ſolet cõmuniter dici ꝙ iſta interceſſio eſt potius vocalis, & colorata q̃ effectualis, ſed iſti minus bene dicunt quia videntur dicere contra tex. in di. c. Nouimus. dicentẽ efficaciter intercedendũ eſſe, & non ficte. Nec obſtat ſi dicatur,ad quid ergo traditur cũ ipſa eccleſia poſſit pœna minori eũ punire? reſpõdetur ꝙ cũ delictũ ſit atrociſſimũ morteq; digniſſimũ, eccleſia nõ vult illũ amplius in ſuo foro,ideo degradatũ eijcit de eo , vt cęteri clerici timeãt ac ſibi caueant, ſæculares vero relinquit curię ſæculari,quia ad ipſam nõ ſpectat punire atrociſſima ſcelera, ſed ſęculari iudici imponere vt puniat, & quia pia gerit viſcera ſanguinemq; aborret ſancta mater eccleſia,rogat vt citra ſanguinis effuſionem reus puniatur . *Notabile dictum.*

31 Nota pro maiori declaratione eorũ quæ ſupradiximus, ꝙ nullum factũ ſine errore in intellectu conſtituit hominẽ hæreticũ,& propter hoc nec baptizare imagines, nec adorare dęmonẽ, nec Chriſti corpus cõculcare,& alia ſimilia faciunt hominẽ hæreticũ abſolute,poſſunt enim talia fieri abſque errore in intellectu.Talia tamen agetes, licet ex natura rei abſolute non ſint hæretici , præſumptione tamen iudicantur , & puniuntur vt hęretici , quia omne malefactum malo *Baptizare imagines .*

animo præſumitur factum. vt c. Omne. de præſump. Arch Floren. in ſum 2. par. tit. 12. c. 5. de hæreſi. Siueſt. ver. Hæreſis primo. §. 2. & 5. Quare diligenter ſunt inquirendi per coniecturas, ſi error ſit in intellectu, vel non, & ita grauius, vel leuius ſunt puniendi.

Notabile. Errans in his quæ explicite tenetur credere, & ſi non ſit pertinax hæreticus dicitur, vt ſi quis diceret Chriſtum ex Maria virgine non eſſe natum. Si autem erret in his quæ explicite credere non tenetur, niſi adſit pertinacia, non dicitur hæreticus. Vt ſi quis idiota dicat Iacob eſſe, vel fuiſſe patrem Abraham. Archiep. Floren. & Silueſtr. vbi ſupra. Hæc tamen bene conſiderāda ſunt. Quid autē explicite, & implicite quis credere teneat, dictū eſt ſupra, in ver. Credere. 32

Hæreſes nō malo animo dicere. Similiter ſi quis deprehenditur aliquam propoſitionem hæreticam dixiſſe, licet dicat ſe non malo animo loquutum fuiſſe, iudicatur vt hæreticus, quia Eccleſia nō niſi actus exteriores iudicat, nam animum ſolus Deus iudicare poteſt. Et ſi igitur non ſit hæreticus niſi qui errorem habet in intellectu, & pertinaciā in voluntate, præſumptione tamen iuris hæreticus iudicatur, qui verbum profert hæreticum. Ex habundantia enim cordis os loquitur, ait Chriſtus, & quæ ſunt in voce, ſunt ſigna earum quæ ſunt in anima paſsionum, dicit Ariſt. in primo periherm. Merito igitur ſuſpicatꝰ Eccleſia aliquem eo animo eſſe, quo verba ſonant. Vñ & cap. pri. de præſump. dicitur. Omne male factum malo animo præſumitur factum. Vide Goudiſal. in tract. de hære. q. 1. in fin. Arch. Floren. 2. par. tit. 12. c. 5. Et not. in di. c. 1. de præſumpt. quia nemo eſt æſtimandus dixiſſe ꝙ mente non ſentit. ff. de ſuppell. legat. l. labeo. & vide in deciſionibus Rotæ. de hære. deciſio. prima in antiquis, & Carre. in tract. de hære. nu. 2. 6. 9. & 42. & in c. Ad abolendam. de hære. Ibi. Aliter ſentire aut docere. Conſideranda ſunt, qualitas perſonæ loquentis, modus loquendi, ſcandalum datum, & ſimilia. Si tamen verba hæreticalia quis ſcienter exprimat, illa videlicet aſſerendo, hæreticus probatur. Calder. in 2. colum. ſui Directorij. Mala enim fides alicuius deprehenditur per verba. c. Si rector. di. 43. & di. 93. c. legimus. Calder. in 2 conſ. de hære. vide Tabien. in ver. excommunicatio 5. caſu 4. contra hæreticos. §. 6. Et nota ꝙ in dubio præſumitur pro hæreſi & contra hæreticum, ſaltem ad imponendam pœnitentiam ſalutarem. Io. de Imol. in Clem. 1. quia tutius eſt in hoc crimine innocentem condemnare, quam nocentem abſoluere. Franciſcus Squillaceñ. in Tract. de fi. ca. c. 34 Et adde not. per Feli. in c. Auditis. de præſump. vide etiam Marſil. in ſing. 151. 33

Perſonæ qualitas, modus loquēdi, & datū ſcādalum.

Cōtra hæreticū ſemper præſumitur.

Sine diœceſano quid poſſit Inquiſitor. Nota etiam ꝙ deprehenſum in hæreſim, ſiue etiam ſuſpectum de ea poteſt Inquiſitor capere, areſtare, ac tutę cuſtodię ponendo etiā in compedibus, & manicis ferreis, & etiam proceſſum facere, & formare ſine diœceſano. vt in clem. 1. de hære. Poteſt etiam eum duro 34

carceri

carceri tradere ſine diœceſano dummodo hoc fiat ad cuſtodiam,& non ad pœnam. Concor. Abb. & limitat illum textum clem. 1. ver. duro. per argumentum a contrario ſenſu, & Alexand in c. Quamuis. de pœnis lib. 6. 26. q. 1. c. viduas. hæc Io. de Imo. in di. clem. 1. in di. ver. Duro. Super glo. ſuper ver. tormentis. Tales namque ſi volunt redire ante ſententiam recipiuntur, ſed nihilominus ad perpetuos carceres condemnantur. c. excommunicamus 2. de hære. Et per Directorium antiquum. q. 93. Franciſcus Squil. tamen in tract. de fid. ca. c. 29. tenet, ꝙ ſi non notorie eſt deprehenſus, nec eſt timor ꝙ alios corrumpat, ꝙ Iudex aliam pænitentiam loco carceris poteſt imponere. Hoſt. in ſum. de hære. §. qualiter deprehenditur. And. de Iſern. in auctent. Gazaros. Si poſt ſententiam volunt redire, non eſt in poteſtate Inquiſitoris eos ad miſericordiam recipere, quia tunc functus eſt officio ſuo. Abb. tamen in c. excommunicamus. 2. de hære. videtur ſentire ꝙ ſemper poſſunt acceptari, dummodo non expectet pœnam ignis. ſed prima opinio eſt rationabilior, licet ſecunda videatur magis pia, & prima praticatur ab Inquiſitoribus. 2. requirit principis oraculum.

Loco carceris alia pœna poteſt imponi.

35 Nota tamen ꝙ aliqui putant non eſſe verum, ꝙ volentes redire recipiuntur ad perpetuos carceres, ſed dicunt id fieri debere cum redire nolentibus, quia in pluribus textibus dicitur, redire noluerint, & per glo. in c. Inter ſolicitudines. de purga. cano. in fine vlt. gloſ. Sed decipiuntur iſti, quia text ille eſt corruptus, & glo. eſt falſa. Et vide Abb. in c. excommunicamus 2. de hære. §. ſi qui autem, & Io. de Ana. in c. ſicut. de hære, nu. 3. qui dicunt, ꝙ hæreticus etiam volens redire ad fidem, non euitat niſi pœnam mortis, & ꝙ pro delicto commiſſo debet detrudi in perpetuum carcerem.

Mortem tātū euitat rediens hæreticus.

Poſſet forte diſtingui cum auctore libri qui Lucerna Inquiſitorū dicitur, ꝙ ſi ſtatim redeunt ad fidem poſt deprehenſionem, tunc nō recipiuntur ad carceres perpetuos, ſed mitius cum eis agitur. Si autē expectāt torturā, vel ſñtiam, & poſtea redeūt, tūc nō recipiuntur niſi ad carceres ꝑpetuos, & de his forte loquit̄ c. excōmunicamus. 2.

Si quis autem cadit in hæreſim iam damnatam ab Eccleſia, et dū ab Inquiſitore corrigitur, et ſibi imponitur, vt illam abiuret, negat illam abiurare, et dicit ſe dixiſſe verum, appellatque ad ſummum Pontificem, appellatio illa non eſt admittenda, ſed tamquam pertinax eſt puniendus. Alphon. de caſtro. de iuſta punitione hæreticorū l. 1. c. 10. Si quis autem eſt conuictus de hæreſi legitima teſtium productione, vel propria confeſſione, vel facti euidentia, et fugit, vel ſe abſentat, vel citatus non vult comparere, talis publice eſt citandus, et ſi non comparuerit, tamquam hereticus impænitens eſt condemnādus. Si autē cōparuerit, et voluerit abiurare, ad arbitriū Inquiſitoris recipiatur. Si vero abiurare negauerit, tāquā impænitēs brachio

Appellans & nolēs abiurare.

Negans cōparere.

chio ſeculari tradatur. Tabie. ver. Inquiſitor. §. 25. ſuper ver. Abiurās.

Omnes igitur hæretici, vel ſuſpecti de hęreſi, cuiuſcunq; ſint conditionis, hæreſim abiurare volentes, ſunt ab Eccleſia recipiendi ad vnitatem fidei, & ad pænitentiam, per quam conſequi valeant animarum ſuarum ſaluationem, admitendi. Hæc concluſio patet. 36

Et primo ſic, quia Eccleſia, quæ eſt pia mr̄, nulli claudit gremium reuertēti. C. de ſum. tri. & fid. cath. l. Inter claras, circa fin. Scdo, quia delicti veniā peccantibus nō negamus. dicit Imperator. C. de hæret. l.

Hæreſis eſt ſpecies infidelitatis.

Manichæos, & de pæni. di. 3. c. Adhuc inſtat. Tertio, quia hæreſis eſt q̄dā ſpēs infidelitatis, ſed alij infideles volentes reuerti ſeu venire ad fidē, ab Eccleſia recipiuntur, ergo & hæretici ſunt recipiendi. Quarto ſic, ſalus aīæ ex ordine charitatis eſt oībus appetēda, & procuranda, nō ſolum ad amicos, ſed ēt ad inimicos, iuxta illud Matthæi quinto. Diligite inimicos veſtros, & bn̄facite his, qui oderunt vos. Ergo, cum ſine vnitate Eccleſiæ ſalus eſſe nō poſsit, ſequitur, quod omnes quantūcunque peccatores, & quotienſcūque ēt fuerint reuertentes ad eccleſiam, ſunt ab ea ad vnitatē recipiendi. Et nota ex Zaſio cōſ.

Imperator in foro conſcientiæ non ſe intromittit.

23. 1. partis, cū Imperator. in l. Manichæos. in fin. C. de hęre. clare dicat delicti ſe veniā pænitentibus dare, nō eſt locutus de pænitentia quo ad forum cōſcientiæ, quia de foro illō nihil ad Imperatorem, ſed de pænitentiā fori ſecularis ſenſit, & hic vnicus text in eo ꝙ in hæreſim lapſis & reuerſis, poſt pænitentiā delicti nōn denegatur, ſi antequam teſtibus ſint conuicti, vltro reuertantur. Et apertius Philip. Francus in c. vt commiſsi. 4. not. tenuit reuerſos ad fidem, morte naturali non eſſe puniēdos, quāuis carceris ꝑpetui pœnā nō euitent, quę tn̄ in aliā pœnam iudicis arbitrio cōmutari poſsit. & idem in gl. ſuper verbo. inuitādi. in d. c. vt commiſsi. dicit. ſicut poſt delictum volenti redire parcit, contra l. Qui ea mente. de furt. ita etiā poſt ſn̄iam diffinitiuam cōmutationem pœnę fieri poſſe, vt in glo. dū non ſit relapſus. c. ſuper eo. c. vt commiſsi eo. tit. Porro Dn̄icus de ſancto Geminiano in d. c. vt commiſsi. in penul. colum. ſecutus Archid. tenet ꝙ clericus hæreticus, qui paratus eſt ante cōdemnationem reuerti ad vnitatem Eccleſiæ, deponi ſeu degradari non debeat. Quod ſi in clerico, qui lratus eſſe, & legem dei noſſe debet, hoc verum eſt, quis ſanæ mentis id in ſimplici laico, & idiota denegaret, vt ſicut ille non degradatur, ita & iſte morte naturali non condemnetur? & facit argum. Hoſt. in cap. excōicamus. 2. §. damnati in princ. de hæret. vide diffuſius per Zaſium in. conſ. 23. primæ partis.

Hæreticus rediens nō promouendus.

Secunda concluſio eſt. Hæreticus ad Eccleſiam reuerſus de rigore iuris non eſt ad ordines, nec ad aliquam dignitatem promouendus, quia ſecūdum Apoſtolum. 1. ad Thimo. 3. oportet Epiſcopum teſtimonium habere ab his qui foris ſunt, vt nō in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. Non conuenit enim illum in Epiſcopum 37

ſublimari.

ſublimari, qui in tantum opprobrium Eccleſiæ incidit, vt relicta fidei veritate hæreſis fuerit ignominia notatus, clericus tamen (vt dictum eſt ſupra) poſt abiurationem poterit in ordine ſuo perſeuerare. Vide in ver. Clericus.

38 Tertia concluſio eſt. Hæretici qui numquam fuerunt relapſi, de miſericordia & diſpenſatione, poſtquam fuerint recepti, & debitam pænitentiam egerint, ſi Eccleſiæ neceſsitas, vel vtilitas exigerit, poſſunt ad ordines aſſumi, vel ordinum ſuorum executionem habere, & ad dignitatem pótificalem ſublimari. Patet. vnde Paulus prius incredulus, Eccleſiæ perſecutor, & blaphemus, correctus & veniã cõſecutus, in vas electionis, & in Apoſtolum eſt promotus. Act 9. Sic & Auguſtinus, qui poſt hæreſim Manichæorum laudabiliter eſt conuerſus, doctor veritatis, hęreſum deſtructor factus, expoſcente neceſſitate, & vtilitate Eccleſiæ in Hipponenſem Epiſcopum eſt ſublimatus. Et quod de Epiſcopo dicitur, idem & de alijs clericis ordinatis dicitur.

Reconciliatus quomodo poſsit ad dignitates promoueri.

39 Quarta concluſio erit. Hæretici relapſi renunciantes hęreſi, licet ad vnitaté Eccleſiæ ſint recipiendi, nó tñ quo ad cõſiderationé vitæ aut bonorũ ſuorũ temporaliũ. Patet cõcluſioquo ad primã partem, ex prima concluſione. Quo ad ſecundam patet per c. Ad abolendã. de hęre. vbi dicit, illos qui poſt abiurationé erroris depreheñſi fuerint in abiuratã hæreſim reincidiſſe, ſeculari Iudicio ſine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. ꝙ Guil. in glo. dicit intelligendũ, cũ poſt huiuſmodi abiurationem, vel purgationem deprehenditur in hęreſi, ſiue per facti euidentiam, ſiue per confeſsionem propriam, ſiue per teſtes, in quo caſu non parcitur ei nec quo ad bona, nec quo ad vitam,

Relapſorũ Hæreticorũ bona confiſcata.

Si autem abſque huiumodi deprehenſione occulte reincidit, & occulte pęnitens reuertatur ad Eccleſiam, parcitur ei quo ad vtrumque. Cõcluſio quo ad ambas partes declaratur, & ſic ſecundũ. S. Thomam 2.2.q.9.ar.4. Eccleſia enim ſecundum Domini inſtitutionem ſuam charitatem extendit ad omnes, & non ſolum ad amicos, ſed etiam ad inimicos, & perſequentes, ſecundum illud Matthęi 5. Diligite inimicos veſtros &c. Pertinet autem ad charitatem, vt aliquis bonum proximi velit, & operetur. Eſt autem duplex bonum, vnum quidé ſpirituale, ſcilicet ſalus animę, ꝙ principaliter reſpicit charitas, hoc enim ex charitate debet alijs velle. Vnde quantum ad hoc hęretici reuertentes quotienſcumque relapſi fuerint, ab Eccleſia recipiuntur ad pęnitentiam, per quam recuperatur via ſalutis. Aliud autem eſt bonum quod ſecundario reſpicit charitas, bonum ſcilicet temporale, ꝙ non tenemur ex charitate alijs velle, niſi in ordine ad ſalutem ęternam & eorum, & aliorum. vnde ſi aliquid de bonis hmói exiſtens in vno, impedire poſſet ęternã ſalutem in multis, non

Relapſus occulte quomodo recipiatur.

Publicũ bonũ priuato præponendum.

nõn oportet ꝙ ex charitate hoc bonum ei velimus, ſed potius ꝙ ve
limus eum illo carere,tũ quia ſalus æterna pręferenda eſt bono tem
porali, tum quia bonum multorum præfertur bono vnius.

Quare relapſi morte puniantur.

Si autem hęretici reuertentes ſemper reciperentur, vt conſerua-
rentur in vita, et in alijs bonis temporalibus, poſſet in præiudicium
ſalutis aliorum hoc eſſe, tum quia ſi relaberentur alios inficerent,
tum quia ſi ſine pœna euaderent, alij in hæreſim liberius laberẽtur.
dicitur enim Eccles.8. Etenim quia nõ cito profertur contra malos
ſentẽtia, abſq; vllo timore perpetrant filij hominũ mala. Et ideo Ec
leſia primo quidem reuertentes ab hęreſi non ſolum recipit ad pœ-
nitentiam, ſed etiam conſeruat in vita, et interdum diſpenſatiue re
ſtituit eos ad Eccleſiaſticas dignitates quas prius habebant, ſi videã
tur vere conuerſi, et hoc frequenter pro bono pacis legitur eſſe ſa-
ctum. Vbi nota iux. Hoſt. ꝙ circa tales adhibetur quadruplex diſpẽ
ſatio, ſcilicet ſemiplena, vt recipantur in ordinibus ſuis iam ſuſce
ptis, ablata eis in poſterum omni ſpe promotionis. 1.q.1. c. Si quis
hęreticæ. Plena. vt poſſint ſacerdotes fieri, et vltra. 1.q.7. c. conue
nientibus. Plenior, vt poſſint Epiſcopi eſſe, non primates. 12. di. c.
Nos conſuetudinem. Pleniſſima, vt ad omnes ordines, et dignita
tes promoueantur. 23. q. 4. c. Ipſa pietas.

Idem omnino dicit Gofr. et etiam Rai. Sed quando recepti inter 40
dum relabuntur, videtur eſſe ſignum incõſtãtiæ eorum circa fidem,
et ideo vlterius redeuntes recipiuntur quidem ad pœnitentiam, nõ
tamen liberantur a ſententia mortis, et hoc fit, vt dicit Alexãder de
Halis, propter criminis abhominationem, & vt alij timeant ſimilia
attentare. Et nota ꝙ huiuſmodi relapſi, & ſi ad pænitentiam recipian
tur, non tamen incorporantur, ſecundum Io. And. in Eccleſia. imo
eorũ cineres non ſunt in ſacro cœmeterio ſepeliendi. Et vide glo. 1.
in c. ſtatutum alleg. in ver. reincorpor.

Relapſi non incorporantur eccleſiæ.

Nota etiam ꝙ hæreticorum impænitentium, vel relapſorum pœ 41
na non eſt mors quæcunque, ſed mors talis, videlicet ignis. Abb. in
c. ad abolendam. de hære. ſupra glo. in ver. audientia, et allegat Hoſt.
poſt Io And. et dicit ꝙ in hoc conueniunt lex diuina, canonica, ciui
lis, et cõſuetudo. Confir. Feli. in l. ſeu coſtitutione quæ incipit, Incon
ſutibilem tunicam.

Relapſorum & impænitentiũ pœna

Hæreticus qui poſt abiurationem, et pænitentiã fuit perpetuo car 42
ceri traditus iux. c. excomunicamus. 2. de hęre. ſi poſtea ex carceribus
fugiat, ex hoc ſolo dicitur relapſus ſiue impęnitens, ita ꝙ ei denegan
da eſſet audientia, et Iudici ſeculari tradendus, iux. c. ad abolendam
de hære. Feli. in di. c. excommunicamus. Io. And. in c. vt commiſsi. de
hære. li. 6. §. penult. Arelat. in tract. de hære. nu. 6. Vide tamen ſupra in
ver. Carcer, et in ver. Fuga. per totum,

Fugiens ex carceribus.

Hæreticus hæreſim abiurans ſi pænitentiam ſibi ab Inquiſitore 43
impoſitam

impoſitam non adimpleuit,habetur pro relapſo,& impœnitente, & pœna impœnitentium puniri debet, ſi tamen abiurauit vt hæreticus, & non aliter.Io.de Imo.in Clem.3.in glo.ſuper ver.propagine. de hære.Io.Calder.in c literas.de præſump.Freder.de ſenis.in conſ. 156. Arelat. in tract.de hære. not.30. Squil.tamen in tract.de fi.ca.c. 19.dicit,Si pœnitentia iniuncta non eſt contraria hæreſi abiuratæ,nõ debet cenſeri proprie impœnitens,vel relapſus,dato ꝙ eã non adimpleat.Quæ opinio licet ſit pia,quia tamen minus probata, minus ſecura videtur quam prima,maxime ſi pœnitentia neglecta ſit alicuius conſiderationis,& non minimæ entitatis. *Pœnitentia neglecta quid importet.*

44 Hæreticus punitur non tantum ſi eſt vilis perſona, ſed Papa ipſe, & Imperator,& quilibet alius,& deponitur a dignitate,& poteſtate. vt 40.di.c.ſi Papa,24.q.1.c.cum pacem.Et c.ad abolendam. de hære. §.1.& 2.vilis tamen perſona grauius punitur quo ad pœnam corporalem, ſecus autem quo ad pœnam pecuniariam.Io.de Ana.ſuper c.excommunicamus.1.de hære.§.credentes.Zabar.ſuper Clem.1.de hære.§.verum.not.3 Religioſi autem grauius puniuntur, ſi in hæreſim deliquiſſe inuenti fuerint,quam puniantur ſeculares. argumentum in c.accuſatus.de hære.li.6.Tabie.in ver.Inquiſitor.§ 9.Carer.in tract.de hære. Alexander 4.in bulla incipien. Cupientes. Genun. & Francus in di.cap.accuſatus.§.fin.de hære lib.6. *Papa propter hæreſim deponitur.* *Religioſus grauius punitur.*

45 Hæreticus conuictus de hæreſibus, & ſi ſuper hæreſibus non ſit torquendus,torqueri tamen poteſt ſuper complicibus & ſocijs.c.ex cõmunicamus.de hære,§.adijcimus. Et C.de malefic. & math. l.fin. Angel.in l.& ſi certus.ff.ad ſena.ſyllæ.& hanc opinionem firmat Bal. in l.milites.C.de quæſtoni.& ſequitur Auguſt.de Arimino in additio.ad Ang.loco prælleg.& Foller.in pract.reindurati torqueantur nu.3.in criminalibus enim debet reus torqueri ſuper complicibus, quando eos ſponte prodere non vult, & tamen delictum eſt tale, ꝙ communiter ſine ſocijs, & complicibus committi non conſueuit. Vide Io.Ant.Blanchum in tract.de Indicijs, & quæſtio.nu.378.ibi in primo caſu.Vide etiam infra in ver. Indicium.num.21. *Super complicibus torquẽdus reus*

46 Hæreticus qui ſuos confitetur errores iuridice, & dum audit ſententiam contra ſe,& pœnitentiam quam ſibi imponit Inquiſitor,negat ſe vmquam fuiſſe hæreticum,vel talia dixiſſe,ſeu tenuiſſe,quę tamen confeſſus eſt,& ꝙ talia confeſſus eſt propter tormenta data,ſeu timore tormentorum quæ ei minata fuerunt,non auditur, ſed ſi ſic dicit, debet tradi brachio ſeculari vt impœnitens, quia non videtur vere ſed ficte cõfeſſus. vt de pœni.di.3 c.penitẽtia.videtur enim talis in negatiua perſiſtens defeciſſe in pœnitentia,& purgatione ſibi iniũcta, & ideo tamquã hæreticus eſt puniendus.c.literas. de præſump. & de purg.cano. Inter ſolicitudines. in fin. Miſericordia enim non debet fieri,niſi ei qui redit ex puro,& vero corde ad fidem.c.vt offi- *Poſt confeſſionẽ negãs.*

cium.de hære. Et venia non datur niſi correcto.de reg.iur.c.peccati venia.Idem dicitur de eo,qui poſt abiurationem factam, & pœnitentiam ab Inquiſitore ſuſceptam, dicit ſe non erraſſe.Io.Calder.in ſuo directorio Inquiſitionis.

Hæreticorum bona quomodo fiſco applicentur, vide ſupra. in ver.Bona hęreticorum.

Hæreticorum filij quõ ex delicto patris puniãtur, Vide in ver.Filij.

Nota etiam ex Vlderico Zaſio in l.ſi debitor.ff.quæ in feud.cred. 47
Et dicit Bar.hic,ꝙ lex iſta faciat ad vtilitatem noſtram pro hæreticis, quia bona eorũ eo ipſo ꝙ ſunt hæretici, ipſo iure iam ſunt confiſcata, & acquiruntur Inquiſitori.C.cum ſecundum.de hære.li.6.Quod ſi talis hæreticus alienaret ſcienti emptori, inclinat in hoc Bar.ꝙ debeat reſtitui,ſed cum iſta materia ſit canonica, ipſe non ſe intromittit.Vide ſupra in ver.Confiſcatio.

Bona p hæreticorũ a'ie nata,

HOMO LIBER.

HOmo liber poteſt torqueri,non ſolum in alios,vt.ff. de quæſtio. l. ex libero. 1.reſpon. & l. unius §. teſtes.C. de aboli. l. fallaciter. §. quod ſi ingenuorum, ſed etiam in ſe ipſum, quandocunq; deferuntur ex aliquo crimine. C. de quęſtio. l. cum cognitionaliter C. ex quibus cau. infa. irroga. l. nullã. l. ſiquis decurio. c. de fal. ubi decurio torquetur, immo melius. ff. de quæſtio l. fin. ubi videtur caſus quod liber homo torqueri poſſit.vt c. de accuſ. l. fin. vt c. de aſſeſ. l. nullus. & quod ibi notatur. Nam ſi liber homo torqueri non poſſet,profecto ex mille delictis vnum non puniretur, contra. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Nam in delictis non ſemper ſunt teſtes præſentes, immo qui male agit,communiter odit lucem.

Homines viles admittuntur ad teſtimonium etiã ſine tortura, non tamen adhibetur eis tanta fides ſicut alijs, vt l. 3. ff. de teſt. poſſunt tamen torqueri in caſibus. & 1. ſi vacillant. vt l. ex libero.ff. de quæſtio. 2. ſi conuincantur de mendacio. 3. quando ſponte vadunt ad teſtificandum. Vide Fran. Brun. de indicijs ad torturam nu. 9.

Vilium perſonarum teſtimonium quale.

I.

IGNORANTIA.

IGnorantia duplex. vna v3. iuris,alia facti,quantum ad 1
delicti excluſionem.

De ignorantia iuris dantur tria capita, ignorantia iuris naturalis, quaſi iuris naturalis,& ciuilis. Iuris naturalis ignorãtia eſt, vt in eo qui ſibi licere putat adulterium,quod eſt contra ius naturale,vt in l. ſi adulterium cum inceſtu.§. ſtuprum. ff. ad leg iul. de adult. Item ſi putat ſibi licere furtũ, quod

quod & eſt contra ius naturale. § 1. inſtitu. de oblig. quæ ex delict. Item ſibi putat licere homicidium, quod etiam eſt contra ius naturale. l. vt vim. ff. de iuſt. & eis, & poteſt in alijs multis exemplificari quæ ponuntur a glo. in l. regula. in prin. ff. de iur. & fact. ignor. & ibi Sali. qui Salice. etiam dicit in l. ſenatus. col. fin. ver. quapropter infra. de his qui ſibi adſcrib. ꝙ quãdo erratur a iure naturali, licet pœna ſit a iure ciuili appoſita, nulla iuris ignorantia excuſat. Nã licet pœna poſſit ignorari iuſte, tamen iſta prohibitio, quam ius naturæ facit, non poteſt ignorari niſi ſupine.

Ignorantia iuris naturalis.

2 Idem dicendum eſt in ignorantia iuris quaſi naturalis, quod poteſt exemplificari in libero vocante in ius patronũ ſine venia. vt in l. 2. C. de in ius vocan. & in matre quæ non petit tutorem filijs, & in mutuantem filiofamil. & in nubente infra annũ luctus, prout exẽplificat glo. in d. l. regula. cum hęc ſint admiſta quaſi iuri naturali, vt dicit Sali. in di. l. ſenatus, & ꝙ excuſatio non detur in iure naturali, ponit Bart. in l. ſi quis in tanta. col. 2. verſi. quæro quid de milite.

Ignorantia quaſi iuris naturalis.

3 Ignorantia iuris ciuilis multipliciter cõſidaretur ad excuſandũ. Nam illud ius quod ignoratur, & in quo erratur, aut requirit verũ dolum ad pœnam imponendam, aut pręſumptum dolũ, aut culpã tantum. Si dolum verum exigit, tunc ignorantia iuris iuſta, vel non iuſta ratione cauſatã excuſat. l. ſi quis in graui. §. ſi quis ignorans. ff. ad Sillan. l. Igitur. ff. de liber. cau. & ita determinat Salice. in d. l. ſenatus. & hoc modo debet intelligi ex mente ipſius glo. in l. plagij C. ad leg. Flaui. de plagi.

Ignorantia iuris ciuilis.

Aut requirit dolum præſumptum, & tunc ſi ignorantia eſt iuſta, excuſat, ſi autem non erat iuſta, non excuſat. l. fina. §. licet. ff. de publi. l. Diuus 2. reſponſo. ff. de falſis. l. conſtitutiones, ſupra de iuris & facti ignorantia.

4 Idem dicimus in ignorantia iuris municipalis, ut ſi fuerit iuſta, excuſet a pœna, ea ratione, quia ligat reſpectu delicti, Et vbi non eſt delictum, ibi non eſt pœna. l. paterfamilias. ff. de hæredi. inſtit. & ignorantia non dicitur delinquere. l. ſi quis ignorans. ff. de loca. càpit. in lectum 24. q. 2. l. fi. ff. de decre. ab ordin. facien. & etiã quia pœna imponitur propter contemptum ſtatuti, & ille qui ignorat nõ contemnit, ideo puniri non debet, per ea quæ notantur. in cap. 2. de conſtit. li. 6. & de iſta materia uide Abb. Card. Anch. Deci. Feli. & alios in c. cognoſcentes. de conſtitu.

Ignorantia iuris municipalis.

IMAGINES.

1 Imaginibus domini, & ſanctorum detrahentes, vel eis iniuriantes quomodo puniãtur, vide Io. de Anan. in c. fin. de Maledic. & Doct. in c. ſi canoci, de off. ordin. & in l. ſacrilegi pœna. ff. ad l. iul. pec. & in l. nemini licere, vt nemini liceat, & ibi Salic. & Petr. de Anchar.

Imagines crucis, beatę Marię virginis, ſeu aliorum ſanctorum irreuerenti auſu projicientes in terra, in ſpinis, vel vrticis, aut pedibus forſan calcantes, vltrix dura ſententia grauiter puniat c. ſi canonici. de off. ord. lib. *6*. 2

Pro ſortilegijs Imagines facientes, & baptizantes, & cum illis conficiētes ſortilegia, ſi ſortilegia ipſa fiunt ad aliquem effectū qui dæmoni non conueniat, ſed ſoli Deo, ſapiunt hæreſim, & tales tamq̃ hæretici ſunt puniendi. Paul. Ghirl. de ſortil. nu. 20.21. vide ibi. idem dicendum eſt de his qui ſacramenta eccleſiaſtica, vel ſacras reliquias immiſcent huiuſmodi nefarijs. idem Paul Ghirl. vbi ſupra. 3

Ad amorē. Imagines facere ad prouocandum amorem mulierum non ſapit hæreſim manifeſtam, quia hoc eſt magis ſuperſtitioſum quam hæreticum, licet ſecundum Auguſtinum in li. de ciuit. Dei, ad dæmones hoc pertineat ludificare animas ſibi ſubditas. Oldr. in cōſ. 208. quem etiam alleg. Gemi. in c. accuſatus. de hære. li. *6*. in fin. Vide quæ ſupra diximus in ver. Diuinatio. 4

IMPEDIENTES.

Impedientes officium Inquiſitionis verbis, vel factis circa executionem ſui officij poteſt Inquiſitor punire pluribus rationibus.

Primo, quia tales impedientes officium incidunt in ſuſpicionem hæreſis, ſeu fautoriæ, & excommunicationem incurrunt. de hære. c. vt Inquiſitionis. §. fin. & c. vt officium. §. denique. lib. *6*. vt dictum eſt de fautore. Cum ergo Inquiſitores habeāt ſuam iuriſdictionem cōtra hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos, non eſt mirum ſi contra impedientes ſuam iuriſdictionem extendunt.

Secūdo, quia ſi non poſſent punire impedientes, iam non poſſent ſuum officium explicare, vt ergo poſsint illud liberius explicare, recte poterūt punire impedientes, quaſi de hoc eis videatur eſſe commiſſum. Nam quotiens aliquid alicui demandatur, demandatur & omne ſine quo illud nequeat explicari, vt. ff. de iuriſdictione om. iudi. l. 2. & eſt caſus ext. de off. deleg. c. præterea. & c. Paſtoralis.

Tertio, quia ex quo mandata eſt Inquiſitoribus iuriſdictio, videtur etiam mandata coertio. vt ff. de offi. eius cui man. eſt iur. l. fin. imo recte faciunt ſi impedientes puniant, quia tenentur defendere iuriſdictionem ſuam pœnali iudicio. vt. ff. de off. præſi. l. obſeruandum & ſi quis ius. di. non. ob l. 1.

Quarto, quia iudex poteſt punire exceſſus commiſſos circa eius officium, & ideo nimirum ſi Inquiſitores punient delinquentes circa eorum officiū impediendo eos, vt c. de teſti. l. nullum, & ff. de pœnis. l. moris. ext. de off. deleg. c. præterea. Quod autem Inquiſitores hoc poſsint, habetur textus expreſſus de hære. c. vt officium. §. Denique. lib. *6*. & in quadam extrauag. Clemen. 4. quæ incipit. licet ex

omnibus,

omnibus.ex qua fuit ſumptus.§.denique.Quæ quamuis non ſit in libris,tamen ex quo eſt iuri conſona in fauorem fidei, & in ſuſtentationem officij,erit ſeruanda,vt eo.c.fin.in ti.li.6. *Licet non ſit in libris conſtitutio eſt ſeruanda.*

Adde ꝙ ſummi Pontifices ſacrum Inquiſitionis officiũ, ab omni impedimento liberum,& immune conſtituere, & varijs priuilegiorum præſidijs munire in omni ætate ſtuduerunt, vt ex varijs conſtitutionibus in eius fauorem æditis plenius apparet. Vide Vgolinum Zanchinum.c.31.cum.additio.

IMPOENITENS.

Impœnitens.Vide ſupra in ver.Hæreticus.21.

IMPVBES.

IMpubes de iure communi cum non poſſit eſſe teſtis vt l.3.§.l.iul. & in l. in teſtimonium.ff. de teſti. non poteſt torqueri, quia tortura inuenta eſt ad illuminandum veritatem negotij de quo quæritur. vt l. cum falſum. & l. Hoc quod placuit. C. de quęſtio. Et ſi torquetur non plene probat,ſed facit indicium non plenum, ſed qualequale.vt l. 1.§. impubes.ff. ad Sylla. & not. in l. tale. C. de his quibus.ſecundum Bar. in l. maritus. ff. de quæſtio. ſed Bald. in di. l. dicit ꝙ impubes cum leui tortura interrogatur, non ad condemnationem, ſed ad inſtructionem. quod non eſt intelligendum de infante quia qui quicquid videt ignorat. Omnis enim lex de habili loquitur l.ex cipiuntur. ff. ad Sylla. & c. ne ſacrum baptiſ. re. l. 2. ita dicit ipſe ibi. de hoc eſt glo. in l. inuiti la. 2. ff. de reſt. vbi glo. vult ꝙ pupillus in criminalibus faciat indicium, dummodo ſit proximus pubertati,& doli capax ſentit tamen glo. ꝙ non faciat plenum indicium dum dicit, aliquod indicium & cæt. & ſic concordari poteſt cum doctrina Barth. de hoc tamen nota per ſpecul. in tit. de teſt. §. 1. verſ. item excipitur quod eſt impubes. & Bald. in l. ſeruos. C. de teſt. *Lex de habili loquitur.* *Indicium debile.*

INCONTINENTI.

INcontinenti, & ſtatim fieri dicitur, quando eodem die fit, quia quod eodem die fit, præſumitur factum eodem contextu, ſecundum Bal.in l.2.C.de oper.liber.Imo & Bar.in l.in operis.ff.loca.Contra vero dicitur aliquid factum per interuallũ,quando fit vltra vnam diem. Vna enim dies facit videri longum interuallum, vt declarat Bar.ꝙ ibi Imol.dicit ſumme eſſe notandum in l.1.§.qui præſens. de verb.obli.Et dubitant ibi Doctores moderni,Socin.Butri. & Bonon. ſi quod dicit Bart.de vna die,ſit intelligendum de die naturali, vel de artificiali, & concludunt eſſe intelligendum de die naturali. Zaſ. in conſ.5.2.part.nu.15. *Vltra vnam diem non dicitur incontinenti.*

Nota tamen,ꝙ hæc vocabula,continuo,ſtatim,& incontinenti, di lationem

Vocabula dilationem ſuſcipiunt. lationem ex ſui propria natura ſuſcipiunt iuxta ſubiectā materiam ad arbitrium iudicis, vt concludit Bal. in l. 2. C. de edict. Diui Adria. tollen. & habetur per Bar. in l. pe. C. depoſi. & Alex. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & l. ſi debitori. & ibi Bar. ff. de indicijs. & l. cum ſpecialis. C. eo tit. & c. fin. de verb. ſig. lib. 6. Et ibi Io. And. & Archid. & l. vnica. C. de his qui ſe deferunt. li. 10. & de conſecra. di. 5. c. nunquam. vbi cō tinuo quid factū eſſe dicitur ēt poſt tēporis interuallū. Vnde textus ille in c. ad abolendam, de hæret. neceſſario non cōcludit, & propterea hic locum habet regula illa. l. 1. ff. de iure delibe. videlicet, quod vbi de incerto tempore tractatur, talis incertitudo arbitrio Iudicis declaranda remittitur. Accedit, ꝙ cum in tot legibus tam canonici, quam ciuilis iuris de pænitentia, iſta tractentur, nullibi præter in di. c. ad abolendam, inuenitur ſtricta, & anguſta illa temporis arctatio, *Mirabile.* quod eſt mirabile. Nec eſt credendum, ꝙ ſi reuocatio iſta tam cito faciēda eſſet, id ab alijs legibus prætermiſſum fuiſſet. Facit & ad hoc c. accuſatus. §. licet. eo. tit. lib. 6. Vbi iuxta glo. in verſi. poſtmodū admittitur teſtis periurus poſt interuallum ad reuocationem, quod ſpecialis eſſe dicitur fauor fidei.

INCORRIGIBILIS.

INcorrigibilis quis ſit, vide ſupra in ver. abiuratio 6. & infra in caſu Nemeus Auiús, num. 14. 1

An autem incorrigibilitas ſemper requiratur in quolibet crimine, vt quis clericus poſſit degradari, & tradi curię ſæculari, dic ꝙ ſic ſed fallit tamen in crimine hęreſis v3. in 2. lapſu, & in alijs traditis per glo. in c. Ad abolendam. & in c. excommunicamus. & ibidē per Doct. & in c. cum nō ab homine. & in c. At ſi clerici. vbi Panor. poſt alios de iudi. Ang. in glo. & caput a ſpatulis. verſi. quid autem ſi clericus. Specu. in tit. de compe. in d. additio. §. 1. verſ. 2. 2

INDICIVM.

INdicium, ſecundum Angel. in glo. in ver. Fama, & ad Additiones ibi. & Gondi. in tit. de præſumpt. & indicijs indubit. & alios Doct. dicitur ſignum, ſiue demonſtratiuum ad miniculum delicti, vel alterius rei, de quo, vel de qua quæritur. Et eſt adminiculū, ſeu pars probationis, quā lex interdū indiciū, interdū argumētū, interdū ſuſpicionē, interdū probationē nominat, vt dicit Brunus in tract. ſuo de tortura. Et ſecundū Bal. eſt diuinatio rei per ſigna. Bal. in l ea quidem. C. de accuſa. Et adde ꝙ interdum parum indicat, & tamen ſufficit ad capturam, quia quælibet informatio ſufficit ad capturam, vt dicit Boſſius in materia capturæ, vbi allegando Bal. in l. ſeruus. C. de teſti. ait. 1

Ad capturam ſufficit quælibet informatio.

Duplex

Duplex eſt indicium, aliud videlicet quo ſe dirigit Iudex in viam facti inquirendo, aliud quo Iudex ſe dirigit in viam iuris torquendo vel condemnando, vt ibi notabiliter per eum. quia ad id quod eſt de facto, videtur ſufficiens, etiam de facto, quod alias nõ valet. Hæc Boſſius in pract. tit. de captura.

Aliquando etiam multomagis valet, adeo ꝙ ſufficit ad torturam, & quandoque ſufficit ad condemnationem, vt l. ſciant cuncti. C. de proba. Ad quæ omnia, vide Bar. in l admonendi. ff. de iureiur. dum dicit ꝙ ad perfectam probationem deuenitur per indicia, ſine argumẽta leuia, poſtea per fortiora. Et ſic habes quod indicium aliquando plus indicat, aliquando minus. *Indicia ad quid proſit.*

Et nota quod indicia non ſunt ſufficientia ad procedendum ad pœnam capitalem, quia nemo ex præſumptionibus condemnatur, ſed ex probationibus luce clarioribus, cum de hominis uita agatur. l. fi. C. de proba. & quia indicia quę ſcriptores indubitata appellant, non ſunt adeo indubitata, quin aduerſus ea poſſit probari, vt ſi quis viſus fuerit exire de loco qui ſolum aditum habet, cum enſe ſanguinolento, quod exemplum apud ſcriptores maximum eſt, & indubitatum. Vide Gand. in tit. de indic. indub.

Sed in contrarium poteſt argui ꝙ ille vulnerauit tantum, & alius exanimauit, prout alibi euenit, ꝙ quidam occidit quendam cum enſe, relicto enſe fugit, ſuperueniit amicus interfecti, & apprehendit enſem cruentum ſequens homicidam, captus fuit, & liberatus, quia contrarium probauit. Fran. caſo tract. 11. nu. 4. & 5. *Rarus caſus*

2 Indiciorum aliud propinquum, aliud remotum. Indicium remotum ſolum non eſt ſufficiens ad torturam, vt quia eſt malæ famæ, ſi tamen addatur aliud, ſufficiens erit. Si autem indicium ſit propinquum, vt quia res ablata eſt penes illum inuenta, tunc dicit Bar. ꝙ tale indicium ſolum erit ſufficiens ad torturam. in l. maritus. C. ad l. iul. maie. Vide Pari. de puteo. in tract. de ſindi. vbi inter cætera adducit. Azo in ſum. de quæſtioni. dicentem, Quod licet dicatur, ꝙ vnus teſtis inducit præſumptionem per l. Theopompus. ff. de dote. tamen ſi talis teſtis eſt de veritate, ſufficit ad torturam, & iura loquentia, ꝙ pluralitas requiratur indiciorum ad ponendum aliquem ad torturam, non habent locum quando extat vnus teſtis de veritate delicti. Et ſic cum vnus teſtis qui de ipſo maleficio deponat ſemiplenam non faciat probationem, ſed tantum indicium. glo. in l. cum probatio. Brunu., vbi ſupra. Iaſon. in l. admonendi, ad tormenta minus quam ſemiplena probatio ſufficit, vt ibi, per Alexan. in conſ. 89. 3. vol. & per Bart. in conſi. 256. 2. vol. & per Alexan. in l. 2 circa fin. ff. ſi ex noxa cau. aga. & ita teneo (ait Boſsius) quicquid dicat Decius in cap. tertio. de proba. Teſtis autem faciens indicium, debet eſſe maior omni exceptione: Barth. in l. maritus *Propinquũ, & remotũ.* *Teſtis de veritate delicti.* *Teſtis faciens indicium.*

maritus ff.de quæſtio.& alibi ſæpe. Quod adeo verũ eſt, ꝙ licet in crimine læſę maieſtatis ſpecialiter ſit inductũ, vt infames, & mulieres admittãtur, vt ꝑ Bar.in l.In quæſtionibus.ff.ad l.iul. maie. ad torturã tñ inferendã eẽ debẽt omni exceptione maiores, vt patet in c. Pertuas. de ſimo. Et ſic ſolus ex eis ſufficeret.& ita ſentiũt doctores, maxime Angel.in l.ſi quis alicui.C.ad l.iul.maie. Alex.in cõſ.11.in prin.quod quomodo intelligatur infra patebit. Et intellige, vt requiratur ꝙ teſtis ſit omni exceptione maior, quando iudex debet iudicare ſecundum meros terminos iuris, ſecus ſi datum ſit ei arbitrium in procedendo. Alexan.in conſ.65.1.vol. Decius.in c.tertio loco.de proba.

Iudex ſecundum iura iudicaturus, & ſecundum arbitrium.

Aduertendũ tñ eſt ad intelligendũ huius fallẽtiæ caſum, ꝙ nõ ſufficeret Iudicẽ habere arbitriũ in procedendo tantũ, quia etiã arbitrium debet eſſe in ferendo ſententiam, ex quo probatio nõ eſt de proceſſu, ſed de deciſorijs, vt per Feli.in c.quod Clericis, de foro compe. Fallit etiam prædicta concluſio vbi teſtis nõ omnino integer coadiuuatur alio adminiculo, per Bal.& modernos, in l.ſi quis ex argentarijs.§.1.ff.de eden.& ibi Iaſon.

Quarto intellige, vt procedat in teſte deponente circa ipſum maleficiũ, ſecus ſi deponeret circa circunſtantias, & remota, quia tunc non requiritur vt ſit omni exceptione maior, vt per Brunum vbi ſupra. vide Bal.in conſ.337.3.vol. Sed tamen dicendum eſt totum oppoſitum, quia videmus, ꝙ ad probandũ crimen læſę maieſtatis etiam inhabiles ſufficiunt, dummodo non ſint inimici capitales. 3

Coniectura repugnans teſti integro

Quinto, dic ꝙ teſtis omni exceptione maior facit indiciũ ad torturam, niſi alia coniectura repugnet, ſecundum Bald.in l.2.quorum appell.non recip. Io. And.in c.cum in contemplatione.de reg.iur.li.6.in nouella. Et magna coniectura eſt in contrarium, quando non eſt veriſimile id quod dicit, vt declarat Angel.in l.milites. per illam legem. C.de quæſtio.dando exemplum quando furti argueretur magni nominis mercator, ꝙ ad hoc vt indicia ſint ad torturam ſufficiẽtia, requiritur vt ſint veriſimilia, & probabiliter concludant. Et quia ſupradiximus, ꝙ ad probandum indicium remotum requirũtur duo teſtes, poſt Bar.in l.fin.ff.de quæſtioni.qui allegat vulgatam glo.in l.fin.C.famil.erciſcun.dic ꝙ hæc concluſio eſt veriſsima. vt per Salic. in l.fin. in tertia quæſtione. C. de quæſtioni. Alex. in conſ.5.1.vol.& eam intellige, vt procedat non ſolum quoad probandum indicium valde propinquum, quod ſufficeret ad torturam, vt videtur ſentire Iaſon.in l.admonendi, ſed etiam quoad aliud multum remotum, iuxta dicta Bart.in di.l.fin.ff.de quæſtio. Vnde infertur, ꝙ vnus teſtis ſuper indicio remoto non facit qualequale indicium, quia omne indicium habet probari per duos teſtes. Et ita refert Alex.in conſ.179.1. vol. vnde notabilius infert, ꝙ duo teſtes deponentes de duobus indicijs remotis non coniunguntur ad faciendum vnum idicium perfectum,

Indicium remotũ quomodo probatur.

ſectum.Et ita late per Hippol.in l.vnius.§.teſtis.ff.de q̄ſtioni.Et etiam duo teſtes ſingulares de auditu, qui audiſſent a diuerſis perſonis,nō coniunguntur ad faciendum indicium. Alex.in conſ. 82.2.vol.licet (ait Boſsius, de indi.an.tortu.in pract.) in indicijs multum propinquis reſultet indicium ad torturam ex duobus ſingularibus, alias non,maxime quando eſſent teſtes multū notabiles, ꝙ tunc inclinare deberent Iudicem non ſolum ad torturam inferēdam, ſed etiam ad cōdemnationem, iuxt.dictum Pauli de Caſtro in materia teſtium ſingulariū.in l.Lucius.ff.de his qui not.infa.Loquitur de iure. Quid autem in practica fiendum,quando duo teſtes non modo probatæ admodum qualitatis,ſed etiam communes dumtaxat qui deponerent etiā ſingulariter de indicijs multum propinquis, neſcimus,maxime quia materia eſt multum arbitraria. Non tamen dubitandum quin ſaltē poſſet reus terreri,quia Iudices qn̄ habēt vehementē opinionē, ꝙ alquis ſit reus ex multis circūſtantijs, etiā extra proceſſum, licet in proceſſu nō habeant indiciū omnino ſufficiēs,tn̄ poſſunt terrere,ꝑ dictū Bal.in l.2.C.quor.appel.nō recip. Et licet ſit hic terror quædam tortura, non tn̄ habetur pro tortura, ſicut dicimus de leui febre,vt per Docto.vbi ſupra. Et ideo,licet Iudex teneatur in ſindicatu quando torquet immoderate reum,& moritur, vel torquet vbi torquere non poteſt, vt per Bar.& alios in l.Quæſtionis.ff.de quæſtioni. tamen non teneretur ſi decederet ex tali terrore, quia Iudex poteſt ita terrendo fingere,ꝙ velit torquere, & non facit actum illicitum, vt per Bar.in l.de minore.ff.de quæſtioni.§ plurimum. Sed difficultas eſt videre,qualis eſſe debeat hic terror, quia vbi talis eſſet quod diceretur tortura, eſſemus in regula, ꝙ a quæſtionibus incohandum non eſt.Dic ꝙ vincire, & eleuare non eſt leuis tortura, ſecundum Bar.in l.1.§.Diuus Seuerus.ff de quæſtioni. Et Bal.etiam in di.l.2.dum rationem allegat,ꝙ Iudex debet ſe oſtēdere terribilem,loquitur de ſolo terrore vultus.

A diuerſis audi. ta non coniunguntur.

Teſtes notabiles quid faciant.

Terror quomodo ſit tortura.

Terribilis iudex qualiter eſſe debet.

Vincire, & eleuare non eſt leuis tortura.

4 Tertio quæritur quomodo Iudex debeat cognoſcere, an indiciū ſit tale vt ſufficiat ad torturam,& an ſufficiat vnum, vel requirantur plura. Doctores dicunt, ꝙ hoc relinquitur arbitrio Iudicis. per l.3. ver.tu magis ff.de teſti.Sunt enim probationes arbitrariæ, vt per.Bar. in l.admonendi ff.de iureiur.in eo articulo, qualiter Iudex ad crudelitatem deducatur. Ad quod omnino videndus eſt Paulus de Caſtro in di.l.Lucius.ff.de his qui not.infam.vbi dicit, ꝙ Iudex poteſt fidem dare teſtibus ſingulis ex aliqua cauſa. Nota tamen quod ponit Bar. in di.l.Lucius.ubi dicit.Hoc tamen conſulo faciendum ex cauſa, ita quod appareat,ne poſtea teneretur in ſindicatu. & ita Feli.in c.cum veniſſet.de teſti.Decius.in c.Ex literis.de probationibus.Licet igitur res ſit arbitraria,an quis ſit ponendus ad torturam, vt dicit Bar. in l.fin.ff.de quæſtioni.Iudex tn̄ illud habet arbitrari ex cauſa,& ſic neq;

Indicium arbitrio iudicis relinquit.

ex leui iudicio, quia arbitrium habet, debet torquere reum,neque ex forti remittere torturam.Sed arbitrium in hoc conſiſtit,quod Iudex non habet certam regulam,quia lex ſolum dicit quod non eſt a tormentis incipiendum,niſi præcedant.argumenta veriſimilia, probabiliaq; l.milites.§.1.C.de proba. Debet igitur Iudex conſidera-

Veriſimile conſiderandum.

re,an indicium ſit veriſimile,probabileque.prout eſt, quando indicium eſt de re ipſa probatum per vnum teſtem omni exceptione maiorem,intelligendo vt ſupra.Item intelligendo niſi eſſemus in cleri-

Clericus quãdo non poſſit torqueri.

co, qui non poſſet torqueri ex dicto talis teſtis, niſi infamia præcederet. Doctores communiter. in c.1. de depoſit.

Aliud eſt indiciũ probabile, veriſimile, & ſic ad torturã ſufficiẽs, qñ reus reperitur mẽdax.l.vnius.§.teſtis.ff.de q̃ſtioni.c.literas.de præſump. Bar. in l. fin. vt ſupra.Qui licet expreſſe nõ dicat,ꝙ faciat indiciũ ad torturã, illud tamẽ videtur ſentire, dũ dicit facere maximam præſumptionem iunctis ſequentibus.Et dum poſtea tangit,an vnum indicium ſufficiat,vel plura requirantur, vbi vult ꝙ vnum ſufficiat ſi

Indicium vrgens ſufficit.

ſit vrgens.Cum ergo velit vt ſit maxima præſumptio mendacium, ſequitur expreſſe,ꝙ vult etiam ꝙ ſufficiat ad torturam, & ita clare inteligit,& tenet Ro.in conſ 100 & Alex. in conſ.77.& ſic tenet vſus.

Trepidat, balbutit, variat.

Aliud indicium probabile,& veriſimile eſt, & ſic ad torturam ſuf 5
ficiens,quando quis trepidat,balbutit,& variat, quo caſu Iudex debet talem ſermonem in actis ſcribi facere, quia ſibi non crederetur.c quoniam contra.de proba Et hoc erit ſufficiens ad torturam, etiam ſine alijs indicijs.Bar.in § plurimum. in l.de minore.ff.de quæſtioni.Sed aduerte,vt infra.Primo,ꝙ varians non punitur de falſo,li-

Varians nõ punitur de falſo.

cet torqueatur.per deciſionem Alex.in l.1.ff.de bon.eor.qui.mor.ſibi conſci.& in cap.1.de teſti.Secundo,aduerte quia Bar.in di.§. Plurimum,loquitur copulatiue, ꝙ debeant interuenire trepidatio, & variatio,& ita videtur loqui text.in di § plurimum.Angel.vero in ver. fama publica,expreſſe vult.ꝙ ſola variatio ſufficiat, & ita practicat. quod etiam vult Bar.in l.vnius.§.reus.ff.de quæſtio.Quo vero ad trepidationẽ,& pallorem vultus,credere (ait Boſsius) hæc eſſe multum arbitraria,& conſiderandam eſſe qualitatem perſonæ.Sunt enim aliqui ita timidi,vt quamprimum videant ſe ante latrunculatorem,maxime qui ſit ſolitus vti ſeueritate,præ nimio timore immingant. Sũt etiam aliqui ita de proprio honore ſolliciti, vt cum primum ſe viderint in carceribus, nihil aliud agitent, niſi quam labem ſit ei ipſa incarceratio allatura,atque ita amiſsis ſenſibus fere delirent, ita vt videantur ſemiſtulti, & tamen innocentes erunt. Iudex igitur debet animaduertere qualis ſit ꝑſona,& ita dicit Bald. in l.presbyteri. c.de

Trepidatio quid ſit.

Epiſ.& Cler.Et Brunus.fol.3.Nec loquitur Bal.de variatione, ſed de mutatione vultus,&trepidatione,q̃ trepidatio nihil aliud eſt, q̃ qñ deponit dubitãdo,trepidãdo,vel ſudãdo.vide ĩ in ver. trepidatio.

Aliud

6 Aliud indiciũ probabile, verisimileque eſt, quãdo vnus extraiudicialiter confeſſus eſt, vel etiam coram iudice incompetente id de quo quærit. ſecundũ Bal. Angel. & Doctores talis cogit̃ perſeuerare. *Probabilia & veriſimilia quæ ſint.*

7 Aliud indicium veriſimile, & probabile eſt, quando quis dixiſſet velle delictum illud committere, quod poſtea fuit perpetratum, ſi tamen ſit homo malæ conditionis in eodem genere mali, & ſolitus executioni minas mandare. Hæc communis opinio Doctorum in l. Metum. per glo. Ibi c. quod metu cau. & in l. fin. ff. de hæred. inſtit. Et omnes criminaliſtæ in ſuis tractatibus. Et fundamentum in effectu eſt ſuper. l. vnica. c. ſi quis Imperatori maledixerit, vt ibi. Ex perſonis hominum dicta penſemus.

8 Aliud indicium probabile, & veriſimile eſt ad torturam ſufficiẽs, inimicitia capitalis, ſecundum Decium in conſ. 189. Feli. in c. Afferte. de præſumpt. Sed cum tale indicium computetur inter remota indicia, maxima conſideratione indiget. Et aduerte ꝙ hoc indicium inimicitiæ non eſt generale (ait Boſsius) in omnibus delictis. Nam tantum procedit in his quæ fiunt in alterius præiudicium, vel iniuriam, vt ſunt homicidia, vulnera. & ſimilia, non autem in his quæ fiũt ad commodum facientis, vt rapina, furtum, raptus, falſum, & ſimilia. Ita Bart. in l. repeti. § 1. ff. de quæſtioni. & l. licitatio. § quod illicite. ff. de publica.

9 Aliud indicium veriſimile, & probabile reſultat contra fugientes antequam accuſetur de delicto, vel inquiratur, & antequam comminentur ſibi hæc, vel alterum eorum. Hæc communis opinio, vt per Iaſon. in repeti. l. admonendi. ff. de iureiur. & quia etiam alij ibi latiſsime loquuntur de hoc, nil aliud dicamus. *Veriſimile.*

10 Aliud indicium veriſimile, & probabile erit, quando in eadem domo inuenitur quis interfectus, & neſcitur quis homicidiũ cõmiſit, omnes de domo torqueri poſſunt, iuxt. not. per Bart. in l. fin. ff. de ſicarijs, vel iuxta domum alterius. Vide Boſsium in pract. de Indicijs ad tort. nu. 51. *Veriſimile, & probabile.*

11 Aliud indicium veriſimile. & probabile eſt, quando in furto, &c. quando erat vicinus, contra famulum quando receſsit ſine licentia. Boſsius vbi ſupra.

12 Aliud indicium probabile, & veriſimile, ac quo ad omnia delicta generale, eſt fama multum vehemens. Bart. in conſ. 112. 1. volum. vbi tñ habeat originẽ ab honeſtis perſonis, vel alijs veriſimilitudinibus cõcurrentibus, vt per prædictos doct. & Aret. in cap. cum oporteat. de teſti. & Alex. in conſi. 150. 5. vol. & ſtatur arbitrio Iudicis, an ſit vehemens, vt ꝑ Bar. & alios vbi ſupra. Loquimur dé fama in ſpecie contra aliquem ꝙ commiſerit delictum, non autem de mala opinione quã de illo homines habent, quia ſolũ adiuuat aliud per ſe nõ ſufficiens. Bar. in l. fin. vt ſupra. Sed pone quæſtionem ꝙ hęc opinio ſit *Opinio, & fama quomodo differant.*

 in eodem

in eodem genere mali, adhuc non ſufficeret, vt in dictis locis, & per Bar. ſi illum bene vides in d. l. fin. Alex. in conſ. 93. 1. vol. & in 5. 2. vol. Eſt verum, ꝙ iuncta hac infamia cum fama in ſpecie, quæ non ſit fundata vt ſupra, ſufficeret ad torturam, per id quod diximus. Et facit ꝙ ſocius criminis etiam in cauſis ſpecialibus nõ ſufficit, ſed iuncta hac infamia ſufficeret, vt Salic. in l. fin. C. de quæſtioni.

Socius criminis non ſufficit.

Aduerte tamen ad duo circa prædicta. Primo, ꝙ numerus teſtium ſuppleat tot qualitates, quæ requiruntur ad probandam famam, vt per Soci. in conſ. 54. 3. vol. Secundo, ꝙ mala opinio, & fama mala non oritur ex eo, ꝙ aliquæ ſchedulæ infamatoriæ clã ſunt datæ Iudici, vel principi, vt eſt tex. in c. Inquiſitionis. de accuſa. & ibi docto. & ideo parũ curandũ Romę de Paſquino. Hęc pauca indicia ad aliorum cognitionem poſuimus, vt Iudex arbitrari ſciat in ceteris, an, & quando ſufficiant ad torturam. Quam tamen cognitionem paucis oſtendit Bar. in l. fin. quæ ſupra, dicens. Indicium ad hoc, ꝙ ſit ſufficiens ad torturam, debet eſſe multum propinquum, aliter ꝙ requiruntur ſaltem duo quam opinionem communiter ſequuntur Docto. ibi. In dubio tamen potius eſſet iudicandum, vt indicium non ſit ſufficiens ad torturam, quam aliter, per regulam l ſi de interpretatione. ff. de pœnis. niſi magnitudo delicti faceret nos recedere a regula. iuxta notabile dictum Abb. in c. at ſi clerici. de iudi. 13

Indiciũ ad torturã ſufficiẽs propinquum eſſe debet.

An autem indiciorum copia indiſtincte ſit danda ante torturam, ſecundum Bart. dicimus ſimpliciter debere dari, quia ſuper indicijs eſt diſputandum in l. fin. q. penult. ff. de quæſtioni. ſic Angel. in ver. fama publica. Cæpol. in conſ. 63. & 66. In l. 2. C. de æden. & in c. qualiter, & quando. el 2. & in c. cum oporteat, de accuſa. Et ſimul dandus terminus ad illa purganda, vt per Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. Etiam ſi periculum immineat ſubornationis, vt ſupra in ver. defenſio, quia per negationem poſſet ſequi, ꝙ innocẽs occideretur. per l. Abſentem. ff. de pœnis. & ita quottidie ſeruatur, quod copia indiciorum datur & magnis, & paruis, & omni generi perſonarũ, nec etiam eo quod ex officio procedatur, vel quis male audiat. Fatemur tamen quod quãdo quis tam male audiat, quod poſſet dici inſignis maleficus, eo caſu omnia ceſſarent. Quod intelligimus quãdo adeo fama eum inſignem facit in maleficijs, vt res reuacta eſſet ad notorium, aliter non eſſet neganda copia indiciorũ, vt ſe defendere poſſet dato aliquo dubio. Et idem ſi quis delatus eſſet maximi delicti, quia ei non debet denegari omnis defenſio, donec ſit cognitũ. quicquid dicat Hipp. l. 1. ff de quæſtioni. Defenſio enim naturalis nec tollitur, nec tolli poteſt. c. Paſtoralis. de re iudi. in Clem. Pro qua opinione vide Doct. in l. ſi quis alicui. C. ad l. iul. maie. vbi lex loquitur de crimine læſæ maieſtatis, & glo. et Docto. ibi expediunt illud crimen in materia indiciorum ſicut cętera. Patet etiam, quia licet in Extrauag. 14

Ante torturã copia indiciorum dãda eſt.

Inſignis maleficus non gaudet iure communi.

Defenſio nec tollitur nec tolli poteſt.

naq. Ad reprimendã, detur ampla facultas procedẽdi in crimine læſæ maieſtatis,tñ ſemper Bar.ibi vult vt denegetur defenſio,& hoc in mille locis. Et ideo l.quiſquis.C.Ad l iul.maie.quæ prohibet ne quis pro reis tentet interuenire.in caſu dictę legis loquitur in iã damnato. Ita in effectu Bart. l.furti.§.ope.C.de furtis. Et Salic.in l.vnica de rapt.virg. Et in fortioribus terminis habes decifionem Bal.in conſi. 95.quæ loquitur in crimine hæreſis Neſcio támen(ait Boſsius) quomodo ſeruaretur hæc opinio quamuis ſit iuris, imo quotidie videmus in atrociſsimis delictis prius deueniri ad quæſtiones, quam detur copia proceſſus,& ſuperiores hoc permittunt. *Conſuetudo in contrariũ*

15 Qualiter autem elidantur indicia,ita vt nõ ſufficiãt ad torturam, quæ tamen per ſe erant ſufficientia,vide Bar.in di l.fin.c.de quæſtioni.Et Brunũ in tract.fol.5.in 5 quæſtione. Adde tñ dũ dicit,ꝙ indiciũ eliditur per laudabilẽ famam, ſi bona fama ſit in ſpecie, vbi mala fama.vel indicium erat etiam in ſpecie, vt dicit Alex.in conſ.77.1.vol. Item vult Brunus ꝙ elidantur indicia,quando reus ad eius fauorem habet alia indicia.Adde quæ dicit Boſsius in 2.q de indicijs,dum ponit, ꝙ vnus teſtis pro mendace illud tollit. *Fama quo modo elidat indicium.*

16 Indicium etiam eliditur per præſumptionem contrariã, vel aliud indicium,Iaſon.in l.1.c.commut.delegat.Et ſi in ſpecie vis ſcire vnũquodque indicium quomodo elidatur, vide quæ ſupra diximus in tertio quæſito. *Præſumptio quomodo elidat ĩdicium*

An ſit autem ſemper deueniendum ad torturam, videlicet in omni cauſa contra omnes perſonas, in qualibet parte iudicij, & ſiue adſint indicia tantum, ſiue etiam crimen ſit probatum, Ad primum dic, ꝙ in cauſa criminali non in leui delicto,ſed in grauiori reus torqueri poteſt.l.edictum ff.de quæſtioni. & ibi Bart.& communiter doctores. Quæ autem dicantur leuia delicta,ponit Brunus in tract.ſuo de indicijs,vltra quem vide Feli.in c.cum illorum.de ſent.excommunicationis. In cauſa vero ciuili reus non torquetur, maxime ſi ſit liber homo,et de delicto agatur ciuiliter. *Reus quãdo torqueri poſſit.* *In ciuili cauſa reus non torquetur.*

17 An autem quælibet perſona torqueri poſsit,dic ꝙ poteſt. Excipiũtur tamen multi,vt milites,videlicet antiquæ militiæ,Doctores, decrepiti, minores, de quibus diffuſe vide Boſsium in pract.tit.de Indicijs. In criminibus autem except s exceptione carent, vide vt ſupra. *Excẽpti a tortura.*

18 Quando autem torqueri debeant,dic quod lite conteſtata,vel inchoata,ſcilicet formata inquiſitione,& facta reſponſione,& quod teſtes ſint repetiti, & examinati.Bar.in l.ſi quis adulterium.ff.de adult. & l.1.ff.de quæſtioni.Requiritur etiã ſecundum Bar in l. vnius. ff.de quæſtioni licet non ſit in vſu, proceſſus publicatio. *Quãdo quis torqueri debeat.*

19 Exiſtente autem probatione vana erit tortura,quia tantum in ſubſidium eruendæ veritatis Iudex reũ torquere debet,ſcilicet quando aliter veritas haberi non poteſt. Aliter teneretur in ſindicatu.l.æditum *Vana tortura.*

ctum Diui Auguſtini. & ibi Bart. ff. de quæſtioni. Cauti tamen Iudices quando conuictum, vel confeſſum torquent, redigi faciant in ſcriptis proteſtationem, qua dicunt nolle reum torquere ſuper conuictis, & confeſſis, ſed tantummodo interrogare ſuper aliis delictis.

Torquendus ſine complicibus.

An autem ſine indiciis poſſit interdum deueniri ad quęſtiones,& an de aliis delictis reus in tortura poſſit interrogari, & an de complicibus, & qui ſint caſus in quibus minus legitimis indiciis exiſtentibus poſſit torqueri, explicat Salicetus in l. fin. C. de quæſtioni. Vt quando interfectus inuenitur in domo, & ignoratur quis crimen commiſerit. Vide Boſſium vbi ſupra nu. 43. 20

Complices, & ſocij.

De complicibus autem, & ſociis criminum dicit Bart. in l. repeti. ff. de quæſtio. quod in delictis quę committuntur principaliter propter commodũ propriũ, vt in falſa moneta, & ſimilibus, poteſt & in tortura, & extra torturam inueſtigare ſocios, & complices criminis, ſecus autem in aliis quę committũtur in odium alterius, vt in homicidiis, & ſecundum Bart. in l. prius. ff. ad ſylla. quid aliud dicerẽ, niſi quod mandatarius qui eſt conuictus de homicidio, poteſt abſolute poni ad torturam, & interrogari de mandante? Nota tamen huius regulæ fallentias notatas a glo. in l. fin. C. de accuſa. 21

Seruilis, & libera perſona.

Prima quarum erit, ꝙ aut inquiſitus eſt ſeruilis perſona id eſt vilis, & ſeruilis conditionis, & tunc interrogari poteſt de mandatoribus, & ſocijs. Nam tales perſonæ vt plurimum tanq̃ meticuloſæ, ſine ſocijs, ſuaſione, vel mandato nõ conſueuerunt magna delicta tentare. Aut ſunt liberæ conditionis, quæ ſine ſocijs regulariter non committunt, vt in latronibus viarum, qui poſſunt interrogari ex hac ratione & de ſociis, & de receptatoribus. Et in falſificantibus monetas, quia in eo exercitio plures ſunt neceſſarii. Et in his qui contra Principem moliuntur. Et in his qui hæreſim, vel dogmata noua profitentur, quia talia crimina non conſueuerunt committi per vnum ſolum. 22

Delictum contra communem omnium ſalutẽ

In criminibus vero, quæ ſolent perpetrari ſine ſocijs, adhuc idem vbi ſit delictum quod ob communem ſalutem omnium radicitus ſit extirpandum, vt ſi contra magum, vel hæreticum procedatur, & vbi hoc ceſſet, nemo eſt interrogandus de alijs. di. l. fin. & l. repetit. § 1. quæ diſtinctio rationabiliter facta ponit rationem ad omnes fallentias. glo in di. l. fin. & illam tene, quia lumen porrigit omnibus caſibus qui conſiderari poſſunt, 23

Sine ꝓſumptione reus nõ debet interrogari.

Aduerte tamen quia licet quis eſſet liber, & delictum potuiſſet per ſe ſolum committi, ſi tamen ille vilis eſſet, & cauſa non appareret quare id feciſſet, adhuc poſſet interrogari argumento eius quod dicitur de ſeruo, & ita voluit dicere Salic. in di. l. fin. Et nota ꝙ in ſpecie de aliquo Iudex aliquem non debet interrogare reum niſi ſit 24

præſumptio

prȩſumptio contra eum,tunc enim propter talem præſumptionem poteſt torquendo illum interrogare,aliter non.Ita declarat gl.in di. l.fin.C.de accuſa.

25 Nota etiam ꝙ ſocius de ſocio faſſus non facit indicium ad torturam, niſi alia addatur præſumptio, vel indicium,ſecundum Salic.in d.l.fin.C.de accuſa. ꝙ dictum quotidie practicatur, Doctoreſq; illud ſequũtur, vt patet per Hip.de Marſil.in l.1.§.Diuus Ant.ff.de quæſtioni.& in ſingulari ſuo.19.Idem tenet Tho.Gram.in conſi.38.incip.formata Inquiſitione.num.1.2.& ſequen.Franciſc. Caſon.in tract.de tormen.cap.17.nu.1. Idem autem aperte quoque explicari videtur in textu eiuſdem.c.in fidei fauorẽ.§.præſertim, & ſequen.ibi.ſi ex veriſimilibus coniecturis,& ex numero teſtium, aut perſonarum tam deponentium,quam eorum contra quos deponitur qualitate, ac alijs circumſtantijs, ſic teſtificãtes falſa nondicere præſumãtur. Ex his cõſideret Iudex prudẽs quot in hac materia de ſocijs criminis diligenter ſint proſpiciẽda.de quibus habes a di.Salic.Ex his habes quod mãdatarius contra mãdantem,neque falſus teſtis contra illum a quo dicit ſe fuiſſe ſollicitatum,non faciũt indicium ad torturam.Vide Boſſium in pract.tit.de indicijs.nu.156. vbi etiã videre poteris qualiter paſſus ſodomitice faciat indicium contra agentem.nu.160. *Socius de ſocio indiciũ quale faciat*

26 Nota etiam ꝙ quæ non faciunt indicium per ſe ad torturam,ſed cum aliquo alio indicio,vel præſumptione,duo tamen facerent indicium ad torturam,quia in ciu li facerent fidem. Et hanc conſequentiam facit Bart.in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.Sic igitur vides quomodo procedat hæc regula,ꝙ teſtes admittantur, vbi aliter veritas haberi non poſsit, & quam fidem facit eo caſu inhabilis, non ſolum ſi ita ſit propter crimen aliquod, ſed etiam ſi ex alia cauſa. Aduerte etiam ꝙ licet verum eſſet,vt ſi alij teſtes caſu nõ interuenerint, tunc illis crederetur qui interuenerint,tamen hæc qualitas eſſet probanda,nec ſufficeret,ꝙ teſtes qui interuenerunt dicerent alios non interueniſſe, quia nõ crederetur eis in qualitatibus quæ faciunt eos idoneos. Ita not.Alex.in conſ.64. 1.vol. Procedit etiam illa regula vbi veritas aliter haberi non poteſt. Inhabiles in crimine notati admittuntur,ſecundum Feli.in c.fin.de teſta cogen. *Quod per ſe non facit,cũ alio facit.* *Teſtes minus idonei in neceſſitate idonei ſunt.*

27 Diximus ſuperius ꝙ ſocius criminis in caſibus exceptis admittĩ in teſtem,nũc autem quæritur,an & quãdo admittitur,aliquid tñ faciat,an vero eius dictũ in nulla ſit prorſus conſideratione. Secũdum Fulg. & Deciũ dicimus,ꝙ facit indicium ad inquirendum in cauſis non exceptis.Ita.Auguſt.de Roma.in l.ſi certus.ff.ad Syllan.

28 Vltimo quæritur qui ſint caſus in quibus minus legitimis indicijs exiſtentibus quis poſsit torqueri. Dic verum eſſe in his delictis q̃ ſui natura non poſſunt probari niſi per certũ genus hominũ,iuxta ſuperius dicta,tunc admitti in teſtes eos qui alias non eſſent admiſſi,vt *Minus legitima indicia quando requiruntur.*

ſi,vt ili de capitulo,& de domo,& ſimiliũ , & ita deuenitur ad tortu ram cum minus legitimis indicijs,declarando tamen vt ſupra,iuncta aliqua alia præſumptione. Et ſimiliter in crimine læſæ maieſtatis in qua admittuntur in teſtes ſocij criminis, vt Bal.in l.quoniam liberi C.de teſti. & aliter inhabiles præter inimicos.c.per tuas.de Symo.& Bar.in l.In quæſtionibus.ff.ad l.iul.maie.Et licet requiratur, vt teſtis ſit omni exceptione maior, tamen (vt dictum eſt ſupra) vnus inhabilis,cum alia præſumptione,quæ ſuppleret illam inhabilitatem, ſufficeret,licet alias ſecus.Et ita in effectu res redigitur ad id quod ſatis eſt. & facit, quod magis in hoc crimine læſæ maieſtatis ſunt dandæ defenſiones quam in alio, & minus credẽdum eſt Principi circa ſuppletionẽ defectuũ proceſſus, quam in alijs delictis non ita atrocibus.Ita probat tex.in clem.c.Paſtoralis.de re.iudi.Et cum hæc materia ſit multum arbitraria,quia certa lex non datur, poterit (vt diximus) Iudex arbitrari magis audacter in his caſibus deueniendo ad tormenta quam in alijs,ita quod ſi in his (vt ita dicam) deficeret indicium aliqua ex parte, Iudex propterea non eſſet reprehendendus. Et ſi diffuſius de indicijs torturam præcedentibus ſcire libet,vide in practica Egidij Boſsij,vnde hæc pro maiori parte extraximus.

Teſtis inhabilis pſumptione ſuffultus.

Indiciorum copia quando, & quibus eſt deneganda.

Nota ꝙ reo indiciorum copia non eſt ante torturam danda, ſi inquiſitus erit malæ famæ,malæque vitæ,& olim ſic habitum fuit. Ita limitat Gand.in tract.malefi.in rubr.quomodo de malefi.cognoſ. per inquiſ.verſ.ſed quæro.nu.18.& Guid.de Suz in di.tract. quem refert & ſequitur Auguſt.de Arimi in addi.ad Angel.Aret in glo.ꝙ fama publica præc.in verſ.Item aduertas.nu.38.in ver.ex mero officio. Marſil.in l.1.ff.de aleator.quem refert,& ſequitur Boſ.in tit.de indicijs,& conſider.ante tort.nu.76.

Itẽ copia dari nõ debet,ſi reus ipſe nõ petit,ita limitat Brunus in di.tract.9.5 partis.2.verſ.Itẽ ad aliud debet aduertere vt in verbo iudex.nu.51.Bonif.vital in rubrica,quæ indicia debeãt præcedere.tort. nu.10.Boſ.in tit.de confeſſ.nu.16.& in di.tit.de indicis.nu.79.Foller. in pract.in 2.parte in rubr. fiat publicatio proceſſus.nu.1.Melchion. Facinus in conſ.78.nu.46.& 47.Quæ limitatio tunc locum habere videtur,cum reus adeo ſagax,& prudens agnoſcitur,vt iudex dubitare non debeat,quin ipſe ſciret indiciorum copiam cum termino ad ſe defendẽdum petere.ſecus autem ſi reus idiota, aut ſimplex,aut ignarus eſt. Ita diſtinguit Marſil.in practica in §.nunc videndũ. a nu.1.vſque ad 20.poſt quem vide. Mar. ant. Blancum in di.tract.de indicijs. verſ.quarto.præmitto.nu.31.vbi tenet,Iudicem indiſtincte non teneri ad dandum dictam copiam. quia aut reus ſponte in carceribus ſe conſtituit,& tunc ante debuit aduocatos conſulere,& res ſuas componere, vt p r tex.in l.2.C.de exhib. reis. Ibi. adhibita aduocatione. quod ſi non egit,ſibi eſt imputãdum.Aut capitur,& vi in carceribus conijcitur, 3

Sagacis, & idiotæ differentia.

Seipſum conſtituens.

conijcitur, & tunc ex officio iudicis copiam dare non debet. per gl. in c.fin.de hære.l.6.in ver.indicijs.quæ dicit proceſſum non viciari, ſi copia parte tacente non traditur. & allegat c.1.& 2.de accuſa.eo.li. Adducit idem Blāchus pro iſta opinione Cæpol.in conſ.66.verſ.Nec poteſt. Et Angelus.in l.ſi vacantia.c.de bon.vacan.li.10.col.14.& 35. Demum ipſe Blanch.conſulit, quod reis ignaris, & ruſticis, aut ſimplicibus, Iudex debet aſsignare aduocatos, & ſic officium ſuum præſtabit etiam non petentibus. Et hoc modo videntur varia Doctorum dicta. Eandem limitationem ponit Fran.de Placentia in conſ.84.inter conſ.criminal.in.pri.vol.num.6. *Ignaris aduocati ſunt dādi.*

Notata per Salicetum in l. ſi hi qui adulterij. C. ad l. iul. maie. Indicia ſufficientia contra reum habens iudex, ſi tortum pluries, nihil tamen confeſſum inuenerit, non debet ipſum diffinitiue abſoluere, ſed debet concedere abolitionem accuſationis, per l. abolitionem. C. de gener. abolit. & idem tenet in l. ſi quis alicui. C. ad l. iul. maieſt. vbi dicit ꝙ ſi reus delatus in illo crimine nihil confeſſus eſt, propter ꝙ accuſator tortus fuit, qui nihil probauit, ꝙ iudex neutrum abſoluet, ſed rem indiſcuſſam dimittet, & ideo debebit liberari reus fideiuſſoribus, aut iuratoria cautione, & non diffinitiue abſolui a crimine, quia poſſent ſuperuenire alia indicia Et ita videtur tenere idem Salicetus in repeti. l. ſi quidem. C. de accuſa. *Reus abſolui quando non debeat.*

INFAMIA

1 INfamia dicitur quaſi non fama, ab in quod eſt non, & fama, & eſt infamia læſæ qualitas dignitatis, vita & moribus reprobata, vnde infamis dicitur cuius ſtatus, vita & moribus eſt reprobatus. vt.ff.de in ius vo.l.ſed & ſi hac lege.§.prætor. in glo.& ff.de obſe.a liber.l.honori.& l.licet. *Infamis quis ſit.*

2 Infamia triplex, quædam facti, quædam iuris ciuilis, & quædam iuris canonici. Abb.in c.teſtimonium.de teſti.

Prima incurritur vel propter crimen, vel quia iuſte fuit incarceratus, vel quia propter crimen repulſus a teſtimonio. vt in di.c.teſtimonium. vel quia apud bonos, & graues viros infamatur de aliquo facto.l.licet.ff.de obſe.a libe.& 6.q.1.c.ſunt plurimi, & not.in c.licet ex quadam. de teſti. *Facti.*

Infamia autem iuris eſt, quæ irrogatur per ſententiam, vel ipſo facto, in caſibus in quibus iure cauetur dumtaxat, l.1.ff.de his qui not. infa. Et per Abb.in c.teſtimonium. Item ipſo facto, vt exercendo vſuras.c.vſurarum.3.q.7.& hæreſes ſequendo, & de multis alijs modis not.per Silueſt.in ver.infamia.§.5. *Iuris.*

Infamia autem canonica incurritur per quodcumque peccatum mortale, vt in c.Infames.6.q.1. Et durat donec ſublatum ſit crimen, vt in di.c.Infames. vel per excommunicationem, & hæc eſt grauior. *Canonica.*

Infamia facti eſt duplex. Quædam ex temeritate oritur, & ex perui- 3
cacia proprij capitis, præſertim circa ea quæ ſunt fidei, & tales nõ re-
pelluntur a teſtimonio, vt in l. quoniam multi. C. de hære. Eſt & alia
infamia quæ ſtat in leuitate opinionis, & famæ in rebus turpibuſ-
quæ non ſunt probatæ apud graues, & bonos viros, & tales etiã non
repelluntur a teſtimonio in cauſis modicis, quæ videlicet ſunt
modici momenti, ſed in cauſis arduis repelluntur. cap. teſtimo-
nium. de teſti. Et l. caſsius, & ibi glo. ff. de ſenat. Propterea in iuuene
multum cõfert probitas, & integritas vitæ. Hæc Zaſius in tit. de actio.
§. ſic itaque diſcretis. Item nota ex Abb. in di. c. teſtimonium. de teſti.
ꝙ infamia facti in criminalibus indubie repellit, & idem in grauiori-
bus cauſis, niſi quo ad præſumptionem, in alijs autem cauſis puto ꝙ
admittãtur. Sed plus, minus, vel nihil creditur ſecundũ qualitatem,
vel quãtitatem infamiæ. De hoc videtur textus in c. licet. de proba.
vbi dr̃, ꝙ quidam ex illis teſtibus erant ita malæ famæ, & leuioris opi-
nionis, ꝙ modica, vel nulla eis erat fides adhibenda. Et in c. teſtimo-
nium. de teſti. quod in verbo criminali ponit ſpeciale in cauſa crimi-
nali, ergo indiſtincte in ciuili non repellitur. Hæc Abb vbi ſupra.

Infamia iuris quid requirat.

Infamis infamia iuris non redditur quis ſola confeſsione delicti 4
in iudicio, ſed requiritur ſententia. vt not. Abb. in c. at ſi clerici. de iu-
di. quia oportet etiam ꝙ quis condemnetur de tali crimine. l. 1. ff.
de his qui not. infam. Et intellige hoc, niſi ipſo iure irrogetur infa-
mia, quia tunc ex confeſsione delicti eſt infamis, vt per Silueſt. in ver.
infamia §. 7. in fin. Infamia enim iuris quãdoque irrogatur ex genere
delicti per ſententiam declarati. 2. q. 7. 5. Porro.

Infamia iuris quid faciat.

Infamia iuris, ſecundum Abb. in c. Heli. de ſimo. tollit executio- 5
nem ordinum, exercitium cuiuſcumque dignitatis, & honorem quæ-
ſitũ, & quærendũ, vt dicit textus in l. infamia. C. de decu. li. 10. Et col-
latio facta infami ipſo iure eſt nulla, ꝑ regulã, infamibus, de reg. iur.
li. 6. & l. 2. c. de digni. facit c. Inter dilectos. de exceſ. prælat. Abb. in c.
ſuper eo. de elect.

Infamia facti quid faciat.

Infamia autem facti, & infamia canonica licet regulariter ſecun- 6
dum Abb. in di. c. teſtimonium. de teſti. repellantur infames a
teſtimonio, talis tñ infamia tollitur per emendationẽ, vt per eundẽ
in eodem loco, ſaltem quo ad hoc ꝙ eſt teſtificari. In cauſis tamen fi-
dei admittuntur etiam infames, vt ſupra in ver. hæreſis. & infra in
ver. teſtis.

Infamia quomodo tollatur.

Infamia canonica tollitur per abſolutionem. not. in c. teſtimoniũ. 7
de teſti. infamia autem facti nõ tollitur ſimpliciter per pænitentiam,
ſed per actum contrarium a mentibus hominum, id eſt per bona ope-
ra quæ ſequuntur, & hanc Princeps tollere non poteſt.

Infamia autem iuris nõ poteſt tolli niſi per Principem, vt not. in 8
c. cum te. de re iudi. & per Abb. ibi. & in c. quia diligentia de elect.

9 Infamia enim adimit omnem honorem.l.Infamia.C.de decu.li.10. Abb.in c.ſuper eo.de elect.ideo cum multum grauat opinionem infamati,eſt omnino purganda, vndecumque proceſſerit, ſecundum Abb.in c.at ſi clerici.de iudi.& in c.tua nos.de cohabi.cler.& mulier. Io.de Turr.cre.in cap.ſi malefic.2.q.3.

Infamiæ effectus.

10 Nota tamen, ꝙ infamatus propriè dicitur cuius opinio eſt læſa apud bonos, & graues viros, ſecus ſi eſt læſa apud viles, & maleuolos,nam de tali infamia non eſt curandum, imo turpe eſt a turpibus laudari,quia videtur de complicibus laudantium. Abb.in c.Inquiſitionis.§.quæſiuiſti.de accuſa.

Apud bonos & non apud viles dicitur.

An autem per infamiam ortam a maleuolis, & inimicis poſsit fieri inquiſitio,vel indici purgatio, dicas ꝙ vbi conſtat infamiam ortã ab inimicis,ꝙ nec inquiſitio debet fieri, nec purgatio indici, vt per glo.in c.qualiter,& quando.2 de accuſa.in ver.a maleuolis. Vnde in tali caſu poſſet dici,vanæ voces populi nõ ſunt audiendæ.in c.Oſius. de elect.& populus cum male mouetur,eſt docendus,nõ ſequendus. diſ.62.ca.Docẽdus.Facit quod not.Bart.in l.de minore.§.tormentũ. ff.de quęſtioni.vbi dicit non curandum de infamia,quando non proceſsit ex probabilibus coniecturis. Verum ſi infamia eſſet ſcandaloſa, vt quia populs propter hoc abſtineret a diuinis, vel aliud ſcandalum inde timeretur, tunc ſi per purgationem ſedari poteſt, indicenda eſt purgatio.2.q.4.c.Mandatis,& ſi neceſſe eſt ꝙ fiat inquiſitio ad ſedandum ſcandalum,fieri debet. Quia propter ſcandalum vitandum relinquitur quandoque veritas iuris poſitiui,& quandoque priuatur iure ſuo, vt in c.2.de noui. ope.nunci.& c.cum teneamur. de præben.& in c.Nihil cum ſcandalo.de præſumpt.

Infamia a maleuolis orta nõ nocet.

Scãdalum uitari qualiter debet.

11 An autem ſi infamia tantum ab vno venerit, poſsit indici purgatio,Innocen.in di.c.qualiter,& quando.opinatur ꝙ poſsit fieri inquiſitio,nec purgatio indici,quia tex.dicit,ſuſpectus ſoli ſuo Epiſcopo, vel alijs de plebe.Abb.in di.c qualiter,& quando,dicit opiniones Doctorum adducendo,ꝙ ſi quis ſuſpectus ſit ſoli ſuo Epiſcopo, & talis ſuſpicio ſit probabilis,tunc poteſt indici purgatio.Si autem ſit ſuſpectus alijs,& ſit probabilis, & tanta vt inducat ſcãdalum, et ꝙ dictum eſt,epiſcopo, intellige ſimiliter ſi ſit ſuſpectũ alteri ſuperiori ſuo Iudici.Non enim eadem ratio inter ſuſpectum Iudici, & ſuſpectũ alijs. Quia non ita de facili præſumitur cõtra Iudicem,ſicut contra alios, vt in c.ad audientiam, de præſumptio. In his tamen caſibus regulariter non debet procedi ad inquiſitionem propter ſuſpicionem, quia regulariter infamiam neceſſe eſt præcedere ad hoc vt fiat inquiſitio, vt in c.Qualiter & qñ 2.de accuſa.& ibi Abb.Sed tu dic,ꝙ in crimine hæreſis leuia ſigna ſufficiũt ad inquiſitionẽ,ſiue ad inquirẽdum,ẽt ꝙ nõ ꝓcedat infamia.Et ſic fallit regula hic. Vide ſupra in ver.Indiciũ.

Infamia ab vno orta.

Suſpicio inducens ſcandalum.

Non præſumitur cõtra iudicem.

Leuia ſigna ad inquirendũ de hæreſi

Nota etiam quod cuiuſcunque pœnæ genus infamiam irrogat,

Pœna quælibet nõ inducit infamiã.

etiam ſi delinquens incarceretur, non ſequuta ſentẽtia cõtra eũ.*gl.* & Doct.in cap.ſuper hjs.de pœnis. Et vide not.in l.ictus fuſtium.ff de his qui not.infam.

Infamia quomõ probetur.

12 Infamia probatur per duos, vel tres bonæ famæ viros, quia vbi numerus teſtium adducitur, duo ſufficiũt.ff.de teſti.l.vbi.Gandi.in ſuo tract.malefi.in rubr.quomodo cognoſcatur de maleficio per inquiſitionem.§.ſi autem ille negaue. Et nota ꝙ ſufficit ſi teſtes dicãt illum de tali crimiue diffamatum, & interrogati debent dicere apud quos ſit illa infamia, vel dic ꝙ ſufficit, ꝙ de illo maleficio eſt rumor, vel infamia in tali contrata contra iſtum, non nominando aliquas ſingulares perſonas. Vide Gandinum in loco allegato.

Nec eſt neceſſe ꝙ iſti teſtes ab hiſdem prouidis viris, & diſcretis audierint eodem tempore, & eodẽ loco, ſed in diuerſis. Et hoc quia quum illa ratione tantum habeant probare infamiam, ſufficit ſi teſtes de hac & ſuper hoc fuerint concordes. arg.ff.de peti. hæred.l.ſi quis libertus.§.quotiens.ff.de arbi.l.ſi arbiter, & C.de iureiur.& fact. ignor.l.cum falſam. Vide Gandi.vbi ſupra.

Teſtes de infamia cõcordare non eſt neceſſe.

Nec eſt neceſſe quod concordent in & ſuper cauſis ſcientiæ, vnde ſi teſtes dixerint de illa infamia quia audierunt, non debent probare ꝙ ſic audierunt, nec habet vnus teſtis cum alio concordare, ſcilicet de loco, & tempore, & cauſis ſcientiæ, quia de illis nulla eſt quæſtio de fama, vel infamia, vnde quanquam iudicẽtur ſingulares in dictis ſuis, tamen ſtabitur aſſertioni eorum. Hæc Gandi.vbi ſupra.

Infamatus per teſtes difficile defenditur.

Infamiam probatam per teſtes, infamatum non poſſe probare ſe eſſe bonæ famæ, & ſic repellere inquiſitionem ſuper veritate criminis, & tollere malæ famæ probationem, tenet Iohan.And.quia videretur fruſtratoria. Nam ſi centum dicerent aliquem eſſe malæ famæ, & mille ꝙ eſſet bonæ famæ, probatio ſuper bona fama non releuaret quin ſaltem remaneat apud illos diffamatus, & ſic reſpectu illorum fienda eſt inquiſitio. Tancredus tenet contrarium, & ꝙ ſtandum eſt plurimorum dicto. Hoſtieñ.dicit ꝙ probatio admittitur, ſed an præiudicet contrariæ probationi, debet attendi quid habeat communis vox exterior, & debet attendi qualitas teſtium, & perſonarum, & ſecundũ hæc Iudex arbitrabitur quæ probatio valeat. Abb.poſt Bar.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæſtio. dicit quod aut teſtes vtriuſq; partis deponunt ſuper fama eiuſdem loci, & eiuſdem temporis, & tunc ſtãdum eſt teſtibus magis idoneis. Aut teſtes hinc inde ęquales ſunt, & tunc ſtãdum numero. vel datur numeri paritas, & tunc ſtabitur probationi magis veritati ſimili. Et ipſa veriſimilitudo debet attendi in infamia, quia ſecundum Bart.non ſufficit teſtes dicere infamiam eſſe apud populum, ſed debet reddi cauſa conſurgens ex aliqua ſimili præſumptione. Colliguntur omnia iſta ex Abb.in c.cum oporteat, & in c.Inquiſitionis.§.fin.de accuſa.& in c. cum in tua. de ſpon. 13

Qualitas teſtium eſt attendenda.

Veriſimilitudo attendenda.

ſpon.Bal.in l.qui accuſare. C. de eden. & in l. Diuus Adrianus. ff. de teſte.mi.

14 Infames admittūtur in teſtes generaliter in crimene læſæ maieſtatis,per textum in l.famoſi.ff.ad l.iul.maie.& ibi not.per Docto. maxime Bart.Et in l.In inquiſitione.ff.eo.tit.vbi eſt tex.clarus. Ad hoc vide tex.in c.per tuas.de ſimo.& c.fin.de teſti.not.Abb.& Io.And. Non tamen integri teſtes,vt in di. c. per tuas. de ſimo. quare vnus teſtis infamis non ſufficeret ab torturam inferendam, per ea quæ habentur in l.1.§.Item lex cornelia.& ibi Bart.ff.ad leg.corneliam.de falſis. Et ita dixit Alex.in conſ.11.nu.9.1.vol.& ibidem nu.10.vbi dixit ꝙ etiam in caſibus vbi ſpeciali iure inductum eſt ꝙ teſtes infames recipiuntur, huiuſmodi teſtes non debent recipi ſine tormentis, alleg. not.per glo.Inno. & alios in c.cum P.accuſa. & glo in di c.per tuas. Idem voluit Marſil.in conſ.109.nu.14.pri.vol.& conſ.79.2.vol.nu.8. & in ſingul.ſuo.457.vbi etiam adducit Bal.qui tenuit oppoſitum, & dictum ſuum non audet approbare. Teſtes igitur ſolam præſumptionem faciunt aljis non concurrentibus adminiculis. textus eſt in di. c.Per tuas,in §.Nos vero.vbi Abb.in 4.not.& ſcias,quod ſi teſtis infamis ſit etiam inimicus,nullo modo admittetur.vt per Angel.in di.l. famoſi Et vide Feli in cap.teſtimonium.de teſtibus.

Infames in teſtes admittuntur.

Teſtis ſine adminiculis.

15 Infamia cum alio aliquo indicio operatur, vt quis ad torturam poſſit poni,& non ex ſe ſola. Ita dixit Bar.in l.fin.ff.de quæſtioni. Et in l.de minore.§.tormēta.eo.tit.Angel. intract.de malefi.in glo.fama publica.in verſ.Et an fama publica.Et ibi etiam Augu.de Arimino.in alleg.loco.Et ita ſingulariter dixit Bart.in conſ.192.quem refert, & ſequitur Bal.in conſ.131.2.vol. Feli.in c.veniens.de teſti. Nam vehemens opinio habetur pro ſciētia, & certitudine, vt late habetur per Feli.in c. 1. de ſum. tri.& fi.ca.& per Marſil.in l.Patre, vel marito.ff. de quæſtioni. Et in ſingul. ſuo. 205. & 97.& vide eundem Marſil. in pract.crim.§.Diligenter.nu.18.19.20.

Infamia ſola nihil vel parum facit cōtra reum.

Vehemens opinio pro ſcientia habetur.

INFIDELIS.

1 INfidelis,ſicut & hæreticus contra chriſtianum teſtis eſſe non poteſt.Abb.& Io.de Ana.in c.dubius.de hære.li.6.

INIVRIA.

1 INiuria inimicitiam generat in caſibus infra enumeratis,& hæc tripliciter cauſatur, re, verbis,& lite, vt in l. 2. §. 1. & l. lex cornel.in fin. c. ad leg. corn. de iniur. de quibus diffuſe vide Ant. Blan. de indi. nu.91. vſq; ad nu.130.

2 Iniurians Inquiſitori poteſt per ipſum Inquiſitorem puniri, quia hoc crimen commiſſum in Inquiſitorem videtur tangere Eccleſiā.2. q.7.c.ſi quis ab Epiſcopo.maxime dum eſt in actu explicandi officiū,

quia

quia non videtur ſibi facta prætextu ſuæ perſonæ,ſed prætextu, & in contemptum, ſeu impedimentum officij.vt de foro comp.c 2.de ſent.excom.cap.cum deſideres.§.fin. De maledic.c.1. Et facit.de pœnis.c.Romana.li.6. Vnde nimirum ſi ipſa idem cognoſcet, & puniet de prædictis,& pœna erit arbitraria,prout dictum eſt in ver.impediẽtes.Scias tamen ꝙ talis iniurians grauius punietur,quam ſi alteri priuatæ perſonæ iniuriam intuliſſet,vt.ff.de iniurijs.l.Iudici.ff.de pœnis.l.aut facta.§.perſona.cum ſimil.

Verbo, vel facto illata iniuria. Adde quomodo verbis cuiquam infertur iniuria.vt per Angel.de maleſ.in gl.verba iniurioſa.per to.Et quod facto, verbo, & literis fiat iniuria,vide late per Hoſt.in ſum.tit.de iniur.§.quot modis.Bonif.Vital.in rubri.de iniurijs, & per Lancil.Conr.in præt.de cauſ.criminal. tit.de iniuriantibus.a nu.3.& nu.11.vſque nu.17.Tabie. & Silueſt.in ver.iniuria. Vide Zanchinum c.32.& ibi additiones.

INIMICITIAE.

INimicitiæ quæ repellant teſtem,& quæ non, vide.l.1.ff.de quæſtioni.Et communiter relinquitur arbitrio Iudicis,niſi ſint capitales, quæ indiſtinctè repelluntur.Abb.in c.cum oporteat.de accuſa. 1

Inimicus capitalis quis. Inimicus capitalis dicitur,qui de maiori parte bonorum alicuius egit, vel eum accuſauit criminaliter, vel minatus eſt ei mortem.l.licet.ff.de arbi.Et in c. repellantur, & in c.cum oporteat.de accuſ.ibi Abb.Bal.in conſ.296.& Alex.in con.118. 2

Et nota ꝙ maior eſt inimicitia q̃ oritur ex cauſa omniũ bonorũ q̃ illa q̃ oritur ex accuſatione capitali. ita Paul. de Caſtr.in auct. ſi dicatur.C.de teſt.idẽ tenuit glo.Io.And.Car.& Abb. in c. cũ oporteat. de accuſ.adducit tex.in c.frequẽs deſt.ſpol.li.6.aut Blã.de indir. nu.128.

Adde ex Directorio.in par.3.in tit.de prorogantibus proceſſum fidei.verſ.ſecundum quod prorogat.Nec putet(ait)delatus de hæreſi teſtes a iudicio in cauſa fidei faciliter repellendos. Nam a ferendo teſtimonium non repellit legitime quemquam, niſi ſola inimicitia, non quæcumque,ſed capitalis,vtpote vel quia mors inter eos eſt de facto illata vel intẽtata,vel ea q̃ ſunt ad mortẽ inductiua,atq, obuia, vel vulnera grauia,& lethalia ſunt ſecuta,& ſimilia quæ animi peruerſitatem, & malignitatem agentis contra paſſum indicant manifeſte. Propter quod pſumitur,ꝙ ſicut intentauit cõtra iſtum mortẽ corporalem, eo modo illum ſcilicet vulnerando, ita intentaret nunc hæreſis crimen imponendo,& ſicut voluit ei auferre vitam, ita vellet nũc auferre famam.Quare tales(inquit)inimici capitales a teſtimonio legitime repelluntur. Adde & Bart.in l.3.ff.ad adim.lega.§.fin.dicentem,Capitales inimicitias eſſe, cum quis minatus fuit mortẽ, vel accuſauit de crimine capitali, vel occidit aliquem conſanguineũ meũ. Graues autem illæ cenſentur, quæ inter eos oriuntur, qui de bonis 3

Sola inimicitia repellit teſtes in cauſa fidei.

Capitales inimicitiæ q̃ & quales ſint.

ciuiliter

ciuiliter litigant. quæ confirmat Panorm. in c. Accedens. 2. vt lite non conteſt. no. 3. ſed tu ſemper recole limitationem Felini circa minas; ſi videlicet ille potens eſt, & ſi quod minatur, vt plurimum efficere conſueuit.

4 De aliis autem inimicitiis, præſertim grauibus, id ibidem docet, ꝙ videlicet & ſi teſtes non omnino repellant, eorum nihilominus di ctum aliqua ex parte inefficax, ac debile adeo reddunt, vt plena fides talium atteſtationibus minime ſit adhibenda, niſi ab aliis adminiculis adiuuentur, aut aliorum teſtium dictis addantur. Ob eam cauſam dicit ipſius directorii auctor, & Panor. in d. c. Accedens, & de Accuſa. c. cum oportet, & Feli. in d. c. quoties. de teſti. nu. 4. ꝙ in his multum verſatur arbitrium iudicis, cuius prudentiæ, & diſcretioni relinquitur, vt ipſe videat, an graues, vel leues, aut capitales ſint inimicitiæ. *Arbitriũ in dicis in his.*

INNOCENS.

1 INnocēs differt a non culpabili, quia hoc verbum Innocēs præſuponit, & denotat omnimodã immunitatẽ, & carentiam criminis, & doli. l. Abſentẽ. ff. de pæn. & Bald. in l. ſi qui adulterii. C. de adult.

2 Innocens præſumitur cuius nocẽtia nõ probatur: quia potius præſumendum eſt pro innocentia q̃ pro culpa. l. non omnes. §. a barbaris ff. de re mili. & Bar. in l. ſi cui. §. iiſdem. ff. de accuſa. & per Abb. in c. afferte. de præſump.

3 Innocentia etiam poſt ſententiam in rem iudicatã tranſactã a rei excuſatore poteſt allegari ipſo reo etiam inuito, maxime in cauſa capitali. ff. de quæſt. l. 1 §. ſi quis vltro. & ſpec. de accuſ. §. ſequitur. ver. ſed pone. Vide Ant. de Cana. de excuſatore. nu. 6. *Poſt ſententiã huid poſſit fieri.*

INQVISITIO.

1 INquiſitio ſecundum Hoſtien. in ſumma de inquiſitione, eſt alicuius criminis manifeſti, ex bono, & æquo, iudicis competentis canonice facta inueſtigatio. Sed nota ſecundum Abba. poſt d. Hoſt. ꝙ quædam inquiſitio generaliſsima dicitur, vt quando Prælatus inquirit ſuper ſtatu totius prouinciæ. de qua c. ſicut olim. de Accuſa. Et in c. Romana. de cẽſi. li. 6. Et in hoc nõ eſt opus infamiã præcedere, imo tenetur ipſe Prælatus quolibet anno hanc gñalẽ facere inquiſitionẽ. *Quid ſit.* *Generaliſſima.*

2 Quædam eſt inquiſitio generalis, vt quando inquiritur ſuper ſtatu ciuitatis, vel caſtri, ſeu alicuius loci. Et tunc etiam non exigitur, ꝙ infamia præcedat. Ad hoc. c. 1. de offi. ordi. Et. l. cõgruit. ff. de offi. pſid. *Generalis.*

3 Quædam eſt inquiſitio ſpecialis, vt illa quæ fit contra certam perſonam, & fit non ad pœnam imponendam, ſed ex debito officij, vt ꝙ matrimonium carnale non contrahatur propter aliquod impedimentum, vel nõ promoueatur quis ad prælaturã, & ſimilia. Et hic non *Specialis.*

exigitur

Infamia præcedens quãdo nõ exigitur. exigitur præcedens infamia, vt c. poſtquam, & c. dilecti. & c. nihil. de elect. Et Inno. in c. 1. de exceſ. præl. Hoſtien. in c. vnico. vt Eccle. benef. Quamquam iſta ſpecialis inquiſitio fit ad pœnam imponendam, & tunc ſi ad denunciationem publici officialis fit, non opus eſt quod infamia præcedat. l. Ea quidem. C. de actio. & c. Præterea. de teſti. cogen. Sed non denunciatur niſi notoria, alias non crederetur denunciantibus, de quo tunc dic vt in iuribus præallegatis.

Ex ſpeciali infamia deferente. Quandoque fit inquiſitio ex ſpeciali infamia deferente, & tunc aut proceditur contra Prælatum ſecularem, aut contra ſubditum ſæcularem, aut contra regularem. Primo caſu, cum contra Prælatũ ſæcularem, non debet fieri niſi præcedat tanta infamia, ꝙ ſine ſcandalo, vel periculo diſſimulari non poſſit. Text. in c. Qualiter & quãdo. 2. de Accuſa. Sed contra ſubditum ſæcularem non requiritur timor ſcandali, vel periculi, ſed ſatis eſt infamiam clamoroſam præceſſiſſe, vt in eodem. c. qualiter, & quando. 4

Ordo ſeruandus in inquiſitione cõtra regularem. Tertio caſu contra regularẽ, aut agitur ad pœnitentiã, ſeu ad correctionem. & non eſt neceſſe ſeruare hunc ordinem, licet de facili, & ſine ſtrepitu procedi poteſt, vt in c. reprehenſibilis. de Appel. Si vero contra Prælatum regularem, vt contra Abbatem, priorem cõuentualem, & ſimiliter habentem curam auctoritate Epiſcopi, vel alterius ſuperioris, debet iſte ordo ſeruari, ſed non ad vnguem. Si contra alium regularem obedientiarium, & tunc non ſeruabitur iſte ordo, quia poteſt remoueri ad libitum Abbatis, vt in c. cum ad monaſterium, de ſta. regul. Et quis poſſit inquirere contra regularem, vide Abba. in c. ſi quis contra clericum, de foro compe: et infra cũ de auctoritate inquiſitoris dicemus. Ex his omnibus habes, ꝙ modus inquiſitionis regulariter, & ordinarie eſt de iure canonico, & maxime cum infamia præcedit. Vide quod hunc ordinem procedendi per inquiſitionem appellat Inno. ordinarium in c. dilecto. de verb. ſig. l. 6. licet in c. cum oporteat. de Accuſa. appellat extraordinarium. Cetera de inquiſitione vide in quinta parte directorij noſtri, vbi agitur de ordine procedendi, ſed pro nunc ſat eſt ſcire quid ſit, & quotuplex ſit inquiſitio. 5

INQVISITOR.

INquiſitor, iuxta ſuperius dicta, eſt competens iudex ex æquo & bono canonice inueſtigans cauſam, & originem alicuius criminis manifeſti. Ex hac generali diffinitione inquiſitoris ſequitur ꝙ contra quodlibet genus peccati, ſi detur quoquomodo manifeſtatio, poteſt, & debet conſtitui inquiſitor. Et quia contra religionem ſemper inſurrexit infidelitatis error manifeſtus, ideo Deus maximus optimus ſemel & iterum egit inquiſitorem primum ipſe, mox mortalibus, non omnibus, ſed quibſdam id officij delegauit. Nam poſt pro- 1

Deus inquiſitorẽ egit.

toparentis

toparentis lapſum eius errorem inquirere volens, ei tamquam per petrati facinoris indagator,& vindex apparuit dicens Adam vbi es? Gen.3.& in Sodomas deſcendens,clamor (inquit) Sodomorum, & Gomorreorum venit ad me.Gen.18.contra Pharaonis pertinaciam inquirere volens, Moſen miſit Exod,3.contra Iezabel,& Achab apoſtaſiam, ad Baal ſacerdotes deſtinauit Heliam. tertio regum Et contra indies ſuccreſentes errores,& infidelitates, ſecundum temporũ viciſſitudines tamquam Inquiſitores varios prophetas miſit. Poſt mortem etiã ſaluatoris act.8.legimus ſummos ſacerdotes Paulũ Tharſenſem in Damaſcum ad ſynagogas inquiſitorẽ miſiſſe, vt ſi quos inueniret Chriſti ſaquaces, vinctos perduceret in Hieruſalem. *Primus inquiſitor.*

3 Etiam & inter Gentiles,maxime apud Romanos,mos fuit inueſtigandi,& caſtigandi hominum exceſſus contra Deorum ſuorum religionis,vel potius vanæ ſuperſtitionis antiquiorem ritum,vt patet in Titi Liuij decadis tertiæ libro quinto vbi ſic legitur.

Quo diutius trahebatur bellũ, & variabant ſecundæ,aduerſæque res,non fortunam magis, quam animos hominum tãta religio, & ea magna ex parte externa ciuitatem inceſsit,vt aut homines, dij alij viderentur facti. Nec iam in ſecreto modo,atque intra parietes,ac poſtes contemnebantur Romani ritus,ſed in publico etiam,& foro,capitolioque mulierum turba erat ſacrificantium, neç precantium Deos more patrio ſacrificuli, ac vates ceperant hominum mentes, quorum numerum auxit ruſtica plebs ex incultis diutino bello,infeſtiſque agris egeſtate,& metu in vrbem compulſa, & quæſtus ex alieno ære facilis, quem velut ex conceſſæ artis vſu exercẽbant. Primo ſecrete bonorum indignationes exaudiebantur, deinde ad patres etiam,& ad plebem querimoniam exceſsit res. Incuſati grauiter ab ſenatu Aediles,Triumuirique capitales,q̃ nõ prohiberent,cum emoueri eam multitudinem e foro, ac diſijcere apparatus ſacrorum conati eſſent,haud procul fuit quin violarentur. Vbi potentius iam eſſe id malum apparuit, quam vt minores per magiſtratus ſedarentur, M.Emilio Prætori vrbis negotium ab ſenatu datum eſt, vt & his religionibus populum liberaret. Is & in concione ſenatuſconſultum recitauit, & edixit, vt quicunque libros vaticinos,precationeſue, aut artem ſacrificandi conſcriptam haberet, eos libros omnes, literaſq; ad ſe ante calendas Apriles deferret, neu quis in publico ſacroue loco,nouo aut externo ritu ſacrificaret. Non ergo ſi Romana Eccleſia Catholica & Apoſtolica ad fidei orthodoxæ puritatem conſeruãdam,hæreſumq; extirpationem Inquiſitionis officium inſtituit. Nouis enim indies ſuccreſcentibus hæreſibus excubatores, qui circa vineam domini vigilias cuſtodirent,multiplicare decebat. *Inquiſitor et apud Romanos M.Emilius.* *Iudex librorum probibitorũ apud Rom.*

4 Inquiſitoris hæreticæ prauitatis conditiones contineri plene videntur in Bulla Vrbani eius nominis quarti, quæ incipit, Præ cunctis, *Inquiſitoris conditiones.*

X vbi

vbi habetur vt infra,Prouidemus igitur ad præſens perſonas aliquas circumſpectas pro tanto negotio deputari, quarum honeſta conuerſatio exemplum tribuat puritatis, & doctrinam fundant labia erudita ſalutarem,vt ſacro ipſorum miniſterio præfatæ partes ab huiuſmodi contagio expurgentur. & infra: Quatenus charitate Dei hominum poſtpoſito timore virtutem ſpiritus induentes exalto, prædictum officium & c.

Inquiſitoris ætas.

Inquiſitoris ætas eſſe debet quadraginta annorum, ita videlicet ꝙ quadrageſimum annũ inceperit,vt in c.Nolentes.de hære.in clem. 4
quæ ætas etiam in ipſorum inquiſitorum commiſſarijs ſeu vicarijs requirebatur,vt dicit Io.And.in gl.c.ſuperalleg.Sed alij aliter dicunt, videlicet,ꝙ poteſtas delegandi Inquiſitoribus arctius ſit reſtricta,videlicet,ꝙ poſsint ſubdelegare,& cõmittere receptiones denunciationum,formationes inquiſitionum,citationes perſonarum, & examinationes teſtium,ac cætera præparatoria,ſeu media litis, non autem ſententias.Et hoc per quendam extrauag.Clemẽtis Papæ quarti eius nominis,quæ incipit,Licet ex omnibus.quæ fuit approbata per Vrbanum quartum.Et ita vt plurimum ab Inquiſitoribus de conſuetudine obſeruatum eſt in multis partibus vſque ad tempus Clementis eius nominis ſeptimi,qui conceſſit Inquitoribus,vt poſsint ſubdelegare ſibi vicarios,qui ſint ætatis annorum triginta, vt patet per Breue conceſſum fratri Paulo de Papia Inquiſitori Ferrariẽſi,ſic incipiẽs. Cum ſicut.vbi ſic habetur,Decernimus inſuper vt veſtros vicarios ſiue commiſſarios inſtituere valeatis,viros ſcientia probos,prouidos, aptos,& idoneos,dummodo ætatis trigeſimum annum attigerint.

Vicarii ætas

Auctoritas

Inquiſitorum auctoritas eſt a ſede Apoſtolica,& eſt delegata,quia 5
Inquiſitor nullam habet iuriſdictionem nec in perſonis,nec in criminibus,niſi quantum, & circa quos ei confertur a ſummo Pontifice. quæ quãdoq; immediate, oraculo viuæ vocis,& per ſuas literas Apoſtolicas,quandoque committitur alicui Cardinali, vel Epiſcopo,ſeu eius legato,regulariter tamen committitur mediante Magiſtro Generali ordinis Prædicatorũ, vel mediante Generali Miniſtro ordinis Minorum, quatenus in partibus eis traditis valeant de fratribus ſui ordinis de Inquiſitoribus prouidere, vt habetur ex eorum priuilegijs.Qui quidem Inquiſitor eſt tantum ſedis Apoſtolicæ,& non alterius delegatus.Licet enim Papa commiſerit prædictis ordinum Prædicatorum, & Minorum p̃latis quatenus perſonam eligãt idoneam, nullam tamen ſic eligentibus contulit poteſtatem,vt patet in literis Clementis,& Vrbani eius nominis quarti,in quibus ſic habetur. Nã ſi prædicta ſedes interdum prælatis aliquibus veſtrorum ordinũ per ſuas literas ſub certa forma committat, vt ad exercẽdum inquiſitionis officium cõtra hæreticam prauitatem aliquos ſuorum ordinum fratres aſſumere valeant,ipſoſque cum expedire viderint amouere,

Quã auctoritatem habeant Inquiſitorum inſtitutores.

ac alios

ac alios ſubrogare, non tamen per hoc quod ipſis ea duntaxat cauſa in hac parte cõmittatur, quia de fratrum ſuorum ordinum idoneitate pleniorem habere notitiam præſumuntur, aliqua eis ſuper huiuſmodi inquiſitionis negotio vobis immediate a prædicta ſede cõmiſſo & committendo facultas, vel iuriſdictio attribuitur, ſeu poteſtas. Vnde inquiſitores a ſummo Pontifice immediate habent poteſtatem, & eius fuguntur auctoritate, & non alicuius promotoris, ſeu inſtituentis, vnde etiam mortuo inſtitutore, & etiã ipſo ſummo Pontifice cuius nomine Inquiſitor fuerat inſtitutus, auctoritas ipſius inquiſitoris non ſpirat, vt habetur in c. Ne aliqui. de hære. li. 6. vtuntur ergo Inquiſitores poteſtate delegata, & non ordinaria, vt habetur in literis Vrbani, & Clementis eius nominis quarti vt ſupra, & expreſſius in di. c. Ne aliqui. & in c. Multorum. de hære. in Clem.

6 Nota ad præſens propoſitum, ꝙ delegatus Papæ iuriſdictionem ſibi commiſſam poteſt ſubdelegare alteri in totum, & pro parte, ſed in primo caſu non remanet iudex, nec poteſt ad illum amplius appellari. ſecũdo autem modo ſic, vt in c. ſuper quæſtionem, de offi. deleg. qui ſubdelegatus non poteſt recuſari ſine cauſa; & ſi recuſatur debet recuſari ſecundum Inno. coram legato ante inchoationem cauſæ, & non poſt, quia cum nondum inceperit exercere iuriſdictionem, non videtur efficaciter in illum iuriſdictio tranſiſſe. Epiſcopi autem vtuntur auctoritate ordinaria in non exemptos, delegata autem in exemptos, iuxt. c. Ad abolendam, de hære & c. per hoc. eo. li. 6. *Subdelegare poteſt delegatus.*

7 Et quia Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocunque Ordinario, quia vices gerit delgãtis, vt in c. fin. di. 93. Et l. fin. ff. de off. eius cui. man. videndum eſt, an Inquiſitor maior ſit Epiſcopo in officio ſuo. Pro quo notandum eſt, ꝙ Epiſcopi & Prælati, vt iam dictum eſt, & patet in c. per hoc. de hære. li. 6. quandoque procedunt cõtra hæreticos, vel ſuſpectos de hæreſi auctoritate delegata, prout faciunt ſemper ipſi Inquiſitores, & tunc pares ſunt, quia & iſti, & illi ab eodem, & ad eandem rem delegati ſunt. Vnde quando Epiſcopus, & inquſitor procedunt contra aliquem exemptum, pares ſunt, & vnus altero maior non eſt, nec impedire eum poteſt. arg. di. 21. c. inferior. Si autem Epiſcopus procedat auctoritate tantum ordinaria, videtur quidem ꝙ præcedere debeat auctoritas ordinarij, quia videtur habere firmiorem iuriſdictionẽ, cui per ſpecialem non derogatur, vt in c. ſignificauit, de offi. ord. Et ſimiliter non videtur conueniens, vt maior vadat ad minorem, qui etiam quandoque eſt ſimplex ſacerdos. Iuriſdictio inquiſitoris non venit priuatiue, cum non deroget ordinariç poteſtati, vt per c. Per hoc. de hære. li. 6. Item quando in auxilium extraordinarium de nouo introducitur in auxilium ordinarij, tunc cum illo concurrit, iuxta not. in l. in prouinciali. ff. de op. nun. per Bar. in l. 1. §. dixerit. *Delegatus papæ maior ordinario.* *Quando pares ſint Epiſcopus, & inquiſitor.*

In cauſa fidei inquiſitor eſt delegatus.

In contrarium eſt, quia Inquiſitor in cauſa fidei eſt delegatus Papæ,& idem dicitur de ſubdelegato Inquiſitoris auctoritate apoſtolica,vt per.c.vt officium,& c.inquiſitionis.c.vt commiſsi.c.per hoc.de hære.li 6.vbi & frequẽter de hac materia agit. Neq; dubitat aliquis, an Inquiſitor ſit delegatus Papæ in cauſis fidei cõtra hæreticos, eius enim inſtitutionis cauſa, & ad hoc formaliter tendit, quod etiam poſsit alios ſibi ſubdelegare,vt patet ex literis ſuæ inſtitutionis. Et ideo ſibi ſubſtitutus eadem auctoritate Apoſtolica ſibi delegata & conceſſa vtitur,ac ſi Inquiſitor eſſet præſens,c.ex literis.de offi.dele. & l.quædam.§. Nihil.ff.de eden.Et. ff.de tuto. & cura.da. & ff.de ritu nupt.l.palam.§.1.Vñ ſubdelegatus. Inquiſitoris perſonã,& locũ eius tenet in iudicando.Iudex ergo delegatus a Papa eſt maior in officio ſuæ delegationis quocunque ordinario. textus eſt clarus in c.ſane. de offi.deleg.vbi indiſtincte,& abſolute dicitur, Iudex a nobis delegatus vices gerit.Vnde in cauſa illa ſuperior eſt,& maior illis,quorũ cauſam ſuſceperit nominandam. Et ita dicit habere iuriſdictionem contra Epiſcopum,& contra quamlibet perſonam molientem ſuam iuriſdictionem impedire,vt poſsit vel interdicti,vel ſuſpenſionis ſententiam fulminare in huiuſmodi,&c.

Maior Epiſcopo in quibus ſit inquiſitor.

Et ita etiã temperate procedens poterit Epiſcopo vel ingreſſum Eccleſię,vel ſacerdotale officium iterdicere,quia delegatus Papę in cauſa ſibi commiſſa iuriſdictionem habet ſuper Ordinarium, & ſuper quemcunque maiorem,quia gerit vices delegãtis.in c.fin.di.93. & l.fin.ff.de off.eius cui man.Abb.in c.cum iura.de off.deleg. Hoſt.in ſum.eo.tit.§.quę iuriſdictio,vbi ait.Eſt autem hæc iuriſdictio honorabilior ordinaria.c.cum hæreticum, de off.deleg.Et c.cum olim. quia cum vices Papæ gerat,honorandus eſt, & hoc ſicut Papa.di.94.c.1.& 2.vbi Diaconus tenet locum ſuper ſacerdotem ratione perſonæ cuius vices gerit, imo & ſubdiaconus locum Papæ mittentis tenet, ideo maior eſt quolibet Ordinario. Et licet ſit perſonæ, & dignitati deferendum,nõ tamen hoc dicitur quo ad merita cauſarum,ſed forte in coactionis illatione, & in alijs huiuſmodi, quibus eſſet contra ipſum agendum in puniendo eum tamquam rebellem, & contumacem, quo caſu ex dignitate perſonæ forte mitius ageretur.di.c.ſane. Idem dicit ſpec.prima parte.tit.de iud.deleg.§ ſequitur.item inno.in c.ſignificaſti.de offi.deleg.Abb.ibidem. Vnde generalis legatus non poteſt impedire iuriſdictionem delegati, nec irritare ſententiam quam ipſe promulgauerit.c.ſtuduiſti.de off.deleg. Epiſcopus itidem non poteſt abſoluere excommunicatum a delegato.c.paſtoralis. de off.ordi. quia delegatus quantum ad illud maior eſt Ordinario, vt ibi dicunt.Nec officit propoſito noſtro quod habetur in c.ſignificaſti.de offi.ordi. vbi ordinarius reuocat excõicationem in eum qui a delegato fuerat abſolutus,quia dicitur ibi,quod propter malitiam, & diſsidium

Delegatus ſuper ordinarium quã auctoritatẽ habeat.

& diſsidium iudicis delegati aliquis remanebat in ſtatu nefariæ communicationis,quod iure prohibetur. Auctoritas enim Eccleſiæ cuipiam delegata non debet eſſe in deſtructionem, & ſed in ædificationem,& conſeruationem iuris, & ideo iniungitur vt eum reuocet in excommunicationem,quia iure optimo fuerat innodatus. Vnde Epiſcopus propria auctoritate illud non attentauit, imo ex eo conuincitur, quod nullam in ea cauſa iuriſdictionem ex ſe poterat exercere. Concluſio ergo veriſsima eſt, ꝙ delegatus a Papa quantum ad cauſam ſibi cōmiſſam maior eſt omnibus illis,quorum cauſam ſuſcipit terminādam,& omni legato,atque ordinario. Et cum Inquiſitor hæreticæ prauitatis ſit delegatus Papæ, & iudex in ſolidum in cauſa fidei,ideo eſt maior ea in cā Ordinario. Nec obſtat quod ab aduerſarijs pōt adduci,videlicet ꝙ iura allegata nō priuatiue debēt intelligi,nō enim priuatur Ordinarius iure ſuo, ſed habet inquiſitorē tanꝗ ſociū,quia(vt iā dictū eſt) quotienſcunque auxiliū extraordinarium de nouo introducitur in auxiliūOrdinarij,tunc cum illo concurrit, iuxta not.in l.In prouinciali.ff.de op.no.nun.per Bart.l.1.§.dixerit aliquid de publica. Hæc enim ex malo intellectu literæ in quolibet textu adducto procedunt,& quidem ad c.ſane, & ad ſimilia alia iura ꝙ priuatiue intelliguntur. non enim ius Ordinarij reſpectu inquiſitoris dicitur,quod non faciant ad propoſitum, & ſi non videantur priuatiue procedere.Iura vero commiſſa ſibi, & inquiſitori, ſcilicet c. per hoc.nihil adimunt de poteſtate ordinaria Epiſcopo,nec plus tamen iſta iura ei conferunt,quam ſibi competat iure ordinario,vt ibi patet,& per Doctores.Et ideo illa iura abſolute legenda ſunt,& nihil omnino faciunt pro aduerſa parte, vt & Doctores pro delegato adducti,videlicet Inno Hoſt.Spec.Abb.& glo.vbique indiſtincte loquūtur,quod videlidet delegatus eſt maior Ordinario.Quod autem ea iura,ſi non in omnibus,in quibuſdam tamen priuatiue intelligantur, patet quia in aliquo Epiſcopus non poteſt ita ſe intromittere in officio inquiſitos, vt poſsit illum impedire aliquo iure,ne procedat, nec examinet,& ne faciat ſufficienter accuſatos detineri, ne formet proceſſus,&c.limitatur autem in quibuſdam tantum, vt neuter poſſit ſine altero, vt in c.Multorum, de hære.in Clem. quando expectatis octo diebus, vt videatur ſi Ordinarius Inquiſitori, vel Inquiſitor Ordinario recuſet adeſſe,proceditur,cum tamē illa iura non faciant aliquam de priuatione mentionem, ſed tantum vniuerſaliter & indiſtincte loquantur,quod delegatus eſt maior Ordinario. Et ideo vana eſt illa ratio vel limitatio, ꝙ ſcilicet priuatiue non debeant intelligi, cū ſit poſitiua loquutio pro officio delegati. Falſum etiam eſſe conuincitur, ꝙ Inquiſitor aſſumatur in ſocium Epiſcopi, cum ſit per ſe iudex in ſolidum in cauſa fidei, vt probatum eſt per c.inquiſitores, de hære.li.6.Et c. vt officium, eo. in clem. vnde numquam inuenitur

In deſtructionem Eccleſiæ nō debet eſſe auctoritas.

Concurrunt Epiſcopus, & Inquiſitor.

ꝙ Inquiſitores dicantur ſocij Epiſcoporum,ſed bene delegati ſeu deputati a ſede Apoſtolica in nogotio fidei contra hæreticos. Imo in principio Inquiſitores ſine Epiſcopis totum negotium inquiſitionis huiuſmodi per ſeipſos abſoluebant,vt di.c.vt officium,& c.vt cõmiſsi.& per conſequens,& ſi epiſcopi in negotio haberent auctoritatem ordinariam, qua per hoc non intelligebantur priuati.di.c.Per hoc.non tamen ſe intromittebant in officio inquiſitionis, cum per ſe Inquiſitores procederent. vt tamen dictum officium melius poſſet abſolui, Papa conceſsit dicta decretali. Per hoc. non autem iuſſit vt per Epiſcopos,& per Inquiſitores de facto eodem valeat inquiri communiter vel diuiſim.Non dicit autem ꝙ Inquiſitor cum debet accuſationes, vel depoſitiones, vel teſtes recipere &c.vt debeat ire ad Ordinarium,vel coram eo,ſeu in loco officij eius formare proceſſum,& alia ibi explere, ſed iura cõmunia ibi dimittit in robore ſuo, quibus Inquiſitor per ſe agebat, declarando ꝙ etiam Epiſcopus iure ordinario,vel delegato(ſi habeat)poſsit cum Inquiſitore procedere communiter vel diuiſim, & quod eo caſu teneantur inuicem in fine proceſſum communicare,ſimulque proferre ſententiam.

Epiſcopus, & Inquiſitor alias ſinguli cauſas abſoluebant.

8 Quid autem ſit diuiſim procedere, declarat Benedictus Papa vndecimus eius nominis in extrauag. Ex eo.de hære.dicens, quod eſt cum Inquiſitores,& Epiſcopi ſeparatim de eodem facto, non quando Epiſcopi tantum per ſe,vel Inquiſitores in aliqua cauſa procedũt, quo facto tantum in fine factos proceſſus ſibi inuicem communicare teneantur.Ex quo infertur, ꝙ ſi vtrique non procedant diuiſim, vel coniunctim,ſed aliquis ſeorſum, & per ſe totum proceſſum ſine altero abſoluat,non tenetur proceſſum alteri communicare,niſi forte cum haberi notitiam cauſæ aliter non poſſet,vt conueniant in exhibendis tormentis,vel in ferenda ſententia, quæ totius cauſæ notitiam requirit.de pœni.di.6.c.qui vult. In cæteris autem non tenetur qui agit alterum requirere,cum vterque Epiſcopus videlicet, & Inquiſitor ſit iudex inſolidum. c.per hoc. & c.Multorum. de hære.in clem.Quibus ſic ſtantibus,forum Inquiſitoris,cum ipſe agat poteſtate ſibi a ſummo Pontifice delegata, habet auctoritatẽ & locum perſonæ illius, ſcilicet Papæ qui illum ſibi delegauit. Et Archidiaconus concludit ꝙ Inquiſitor delegatus Papæ habet auctoritatem maiorẽ, meliorem,& fortiorem quam habeat Ordinarius. Vnde ſi diœceſanus(ait)citet quempiam pro cauſa fidei,& Inquiſitor citet eundem, & eodem tempore,cum non poſsit vtriq; ſimul aſsiſtere,tenetur magis obedire Inquiſitori.Si.n.hẽret minorẽ,vel ſaltẽ æqualẽ,pũetio iuuaret Ordinariũ.c.penu.de for.comp.Et nota qđ dicit Arc.ꝙ licet Ordinarius per c.per hoc.& per quod permittitur ſibi, vt in cã hæreſis ẽt ipſe poſsit procedere auctoritate ordinaria,vel delegata ſi habet, nõ per hoc ſibi datur maior auctoritas ꝗ prius habebat, niſi ſpecialiter ei committatur.

Diuiſim procedere, quid ſit,

Communicare proceſſũ quãdo teneatur Inquiſitor, & Epiſcopus.

Præuentio iuuat.

ei committatur. Facit c. licet. & c. graue.de off.ord. ex quo ceſſat argumentum eorum qui dicunt Epiſcopum habere etiam delegatam in cauſa hæreſis,per c. ad abolendam.de hære.vbi conceditur Epiſcopis,quod in cauſa hæreſis contra exemptos curiales procedere poſſint. Reſpondetur quod ibi non dicitur delegatis, ſed tamquam delegatis,cum non cognoſcant ibi iure ordinario,ſed tamquam auctoritate delegata c. irrefragabili. de off. ordi.& nota etiam glo.in ver. delegatus, licet illa glo. videatur ſentire quod Epiſcopus intelligatur hoc loco habere auctoritatem delegatam,quam improbat Abb. dicens ex ſententia Hoſt. hoc loco, quod in veritate Epiſcopi ſunt ordinarii, & non delegati,ſed quicquid ſit de opinione glo. & Io. And. manifeſtum eſt ex decretali. Per hoc. quod Ordinarius ex officio ſuo etiam in cauſa hæreſis non habet auctoritatem delegatam. c. ad abolendam. aut eſt ius antiquum. non enim tunc inquiſitores erant delegati in cauſa hæreſis, & ideo ſequi debemus iura noua. Si enim Epiſcopus a iure delegatam auctoritatem haberet, non diceret Papa,in di. c. per hoc; vel delegatam ſi habent, &c. Conditionalis enim nihil ponit in eſſe.Nec obſtat quod in ferenda ſententia videantur æquales, ita vt pariter eam ſi velint pronũciare poſſint &c. non tamen ex hoc fit ꝙ Inquiſitor non ſit iudex delegatus a Papa in negotio fidei, & Epiſcopus ſit ordinarius tantum, niſi alias, vt ipſe ſpecialiter fuerit delegatus. quod non habetur ex c.per hoc.de hęre. ſed tantum in ferenda ſententia videntur facti æquales, licet inquiſitor velit deferre Epiſcopo. Ex quo cõſequitur ac deducitur,quod ſi nolit Epiſcopo deferre,non tenetur,in eo quod ait, ſi velit,& non dicit,debet vel tenetur deferre Epiſcopo &c. In c.autemm.ultorum.de. hære. in clem.videtur proponere Diœceſanum inquiſitori dum ait, tam per Diœceſanos Epiſcopos,quam per inquiſitores &c in fine tamen dictæ decretalis. § duro, videtur prius Inquiſitoris auctoritas notari, negatiue tñ,dum ait,Ep̄s ſine Inquiſitore, & c. In negatiuis enim loquutionibus prius ponuntur minores quam maiores, & cũ dicitur ſimplex ſacerdos nõ poteſt tale quid ſine Epiſcopo, puta ſoluere,vel ligare,Epiſcopus non poteſt ſine Papa, & ſimilia. quamuis huius rei conſideratio in caſu noſtro non ſit curanda, cum non agatur de maioritate aut minoritate perſonarũ,ſed de auctoritate, qua in cã hæreſis Inquiſitor & Ep̄s agere poſſunt,vel ſimul,vel diuiſim.

Ordinarÿ, ſunt Epiſcopi, & nõ delegati.

Semper igit̃ eſt notãdum in caſu noſtro qđ non ꝑſonas ſed iuriſdictionẽ intẽdimus cõparare,maior.n.proculdubio eſt dignitas ꝑſonæ Ep̄i,& diuturnior,ac firmior dignitas illiuꝰ ꝑſonę,cui ex delegatione hm̄õi cã committitur,& iõ qñ Papa nominat prius Ep̄m quam Inquiſitorem,dignitatem attendit perſonæ,quando autem iuriſdictionem delegatam a ſeipſo ordinariæ cõparat poteſtati, ſemper præfert delegatam ordinariæ,& prius delegatã inducit.c.Paſtoralis.de off.ord.& ita

Quandoque Epiſcopus, quandoque Inquiſitor quare nominetur.

ita intelliguntur iura,& Doctores ,ceteris tamen iuribus in ſuo robore permanentibus . Ad tollendam tamen ambiguitatem quæ ex dictis,& ſimilibus iuribus poſſet oriri ex diuerſitate opinionum, indictum eſt concilij Vienneñ.decretum , vt habetur in c.Multorum. de hære.in clem.vbi modus agendi ex parte vtriuſque oſtenditur , quomodo poſitiue,& quomodo negatiue poteſt, & debet Epũs & Inquiſitor agere,cũ vterq; ſit iudex in ſolidũ,niſi quod in tormentis exhibendis, & in abſoluẽda,& promulgãda ſententia tenẽtur ſe inuicem requirere,& ex pectare per octo dies,cum ſui copiam habere potuerint.Et hoc priuatiue intelligitur ex parte vtriuſque , poſitiue autem vtrique competit,vt tranſactis octo diebus altero volente, aut nolente,vel negligente adeſſe negotio , qui cauſam inceperit illam proſequatur per ſeipſum, ſi ſibi placuerit , vel per alium,vt ibi habetur per Doctores, videlicet Zabar.Io.And.Inno.& alios . Et in extrauaganti. Benedicti vndecimi,vbi oſtenditur quod Inquiſitor eſt delegatus Papæ,& non ſocius Epiſcopi,Epiſcopus autẽ eſt ordinarius.Et per cõſequens Inquiſitor habet competens tribunal,& forum proprium,vbi cauſæ cõmiſſæ ſibi poſsint agitari,cognoſci,& terminari,& proprios carceres,& tormenta,& miniſtros, taliaque neceſſaria pro executione iudiciorum , & cauſarum fidei quas coram ſe contigerit agitari , ſicque procedere vſque ad exhibenda tormenta pro exigenda a reis veritate,& vſque ad diffinitiuam ſententiam excluſiue,vt habetur in c.multorum,de hære.in clem.

In quibus ſe inuicem requirere tenentur Epiſcopus,et Inquiſitor.

Et nota quod cum dicitur quod tenentur ſe inuicem requirere, & expectare &c.non dicit tenetur alter ire ad forum alterius,ſed expectare per octo dies,ita ꝙ ſi illud actum fuerit infra octo dies, nullũ erit,& irritũ ipſo iure.Et ideo ſtatim ius antiquum ſeruandum erit , quod videlicet Epiſcopus , vel Inquiſitor iure vtatur in cauſa illa, Sed ſi ſic eſt,quod citatus ab Epiſcopo, ſi poſthæc citetur ab Inquiſitore, deſerto foro Epiſcopi tenetur perſonaliter cõparere corã ipſo Inquiſitore,vt tenet Archid. & Io . And. & alij ſequentes in di.c. Per hoc.quãto magis ſi reus præuẽtus fuerit ab inquiſitore,erit expediẽdus ab ipſo Inquiſitore , requiſito & nõ exepectatõ Ordinario , vt ſ dictum eſt ? Et hæc difficultas fuit agitata Bergomi anno M.D.xxxv. 10

Octo dies ad expectandũ Epiſcopo & Inquiſitori aſſignati.

Ab Epiſcopo,& Inquiſitore citatus.

Adde quod Inquiſitor(vt dictum eſt)eſt delegatus Papæ. c.Ne aliqui.de hær.l.6.quia alias tale officium ſibi non competit.Vnde in crimine hæreſis vices Papæ gerit, & locum eius tenet . di. 93. c. nobiliſſime.& cum poteſtas delegata ſit ſtricti iuris ſecundum glo.in c.ſolet.de ſent.exco. id ſolum poteſt Inquiſitor quod ſibi commiſſum eſt , & ſine quo cauſa expediri nõ poteſt.c.1.de off.de leg.non autem id propter quod facilius poſſet expediri , niſi expreſſe inueniatur cõmiſſum . Quare dum quis citatur ab Epiſcopo & Inquiſitore , cum maior in hoc ſit Inquiſitor quam Epiſcopus , quia eſt delegatus , Epiſcopus

Inquiſitor ẽ delegatus Papæ.

ſcopus autem eſt ordinarius, debet coram Inquiſitore comparere. ff.de re iudi.l.contra pupillum.Et de his (vt dictum eſt in ſuperioribus)Archidiaconus in c.per hoc.de hære.li.6.Et in clem.1.eo.Aduerte tamen quod Epiſcopus dicitur ordinarius non abſolute,ſed dum procedit contra non exemptos,dum autem procedit cōtra exemptos,ipſe etiam eſt delegatus, c.ad abolendam. de hære.§.ſi qui vero, & c.per hoc.§ ſi autem. de hære.li.6.maior tamen Epiſcopo eſt Inquiſitor,ſi Epiſcopus procedit vt ordinarius, quia delegatus in quocunque officio ſibi commiſſo maior eſt Ordinario, iuxta c.ſane.de offi. deleg.ſi autem procedit vt delegatus,tunc Inquiſitor & Epiſcopus pares ſunt.Direct.antiquum q.4.& 5.

Cōtra exemptos procedens Epiſcopus eſt delegatus.

12 Inquiſitor poteſt citare,& de vna in aliam diœceſim trahere teſtes,non obſtante conſtitutione de duabus dietis.cap.Statutū.§.non nulli.de reſcrip.& c.vt officium . de hære.li.6.idem habetur in literis Clementis tertij,& Alex.ſexti,& Vrbani quarti.Tabien.in ver.Inquiſitor.§.9.

Teſtes de diœceſi in diœceſim trahere poteſt Inquiſitor.

13 Inquiſitor extra ſuam diœceſim poteſt procedere contra eos,qui iam citati ab eo fugam arripuerunt a ſua diœceſi.Vt puta.Inquiſitor Bononien Martinum ibi exiſtentem hæreticum vel ſuſpectum Bononiæ citet,at Martinus hoc audito inde fugiens Mediolanum properet,in hoc caſu Inquiſitor Bononien.Mediolanum ire poteſt, & procedere contra dictum Martinum vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiue. Cum enim eſſet iam citatus non dicitur mutare forum, cum iam ſit præuentus.vt.ff.de iuriſdi.l.3.§.cum quædam puella.& c. Propoſuiſti.de foro compe.ſi vero non ſit citatione præuentus, contra eum procedere non poterit ratione domicilij,ſed procedere per eum in cuius prouincia vel diœceſi deliquit, ratione delicti.Calder. in ſuo directorio c.8.Silueſt.in ver.Hæreſis.§.9.

Etiam extra ſuam diœceſim quomodo poſſit procedere Inquiſitor.

14 Inquiſitor ſi in ſua diœceſi ſuſpectum aliquē habet de hæreſi, poteſt contra eum procedere,licet in ſua diœceſi non deliquerit, nec tenetur remittere illum ad iudicem loci delicti,niſi pro magno ſcandalo dato in loco illo, & ipſe petat.Calder.in di.direct.c.8.Et facit 3. q.6.§.1.Et ita determinauit Clemens quartus in quadam eius conſultatione quæ incipit,Quoniam illis.§.quo autem.

Extraneum ſuſpectū in ſua diœceſi punire pōt Inquiſitor.

15 Inquiſitor & ſi contra Epiſcopos procedere non poſſit c.Inquiſitores,de hære.li.6.poſſet tamen procedere contra Epiſcopum, & hic contra Inquiſitorem, ſi delictum eſſet adeo notorium, quod non indigeret conditione,ſecundum Geminia.in di.c.Inquiſitores.Et regulariter licet vnus iſtorum contra alterum non poſſit procedere, poteſt tamen ſe informare de negotio, & omnia ad Papam mittere.vt per direct.antiquum.q.xxx.& per Io.mona.in di.c.Inquiſitores.

Notoriū delictum Epiſcopi vel Inquiſitoris.

16 Si autem crimen hæreſis obijciatur ſummo Pontifici viuenti, vel mortuo, quis de hoc cognoſcat, vide plene per Archid.in c.In fidei.

Si ſuſpicio contra Papā oriatur.

de hære li.6. Et di.40.c.ſi Papa.& Io.Calder.in ſuo directorio c.8.& directorium antiquum q.27.

Qui Domicilium tranſtulerunt. Inquiſitor poteſt procedere contra eos qui deliquerunt in ſua dioeceſi,licet ad alias partes domicilium tranſtulerint, vel alio modo ſe abſentauerint c.vt commiſsi. Et c.cum contumacia. de hære. li.6.qđ intellige de oĩbus delinquentibus ſiue ſint de prouincia, ſiue nõ, dũmodo in prouincia delinquant,quia rõne delicti facti ſunt ſubditi.c. vbi de crim.agitur l.1.& vide Io.An.& Gemin.in di c.li.6. 16

Ratione delicti ſubditi.

Vbicumque inuenitur puniture hæreticus. Poteſt etiam procedere contra eos qui extra ſuam dioeceſim deliquerunt ſi in ea inueniãtur, quia hæreticus vbicũnque inuenitur ibi conuenitur. ad hoc argumentum in di.c.vt commiſsi.& glo.in verſ. procedendi.directorium antiquum quæſt.42.reus enim in criminalibus tres contra ſe ſortitur Iudices. 17

Primo in loco vbi moratur citatus, l.2.c.de iuriſdi.omn.iud.& ibi Bal.& eius ſequaces.

Secundo vbi delictum eſt commiſſum l.1.& auten.qua prouin.& ibi Bal.alijq; ſcribentes.c.vbi de crimine agi.l.1.& l.3.ff.de off.præſid.

Tertio vbi citatus captus fuerit.Bal.in di.l.1.Tabien.in ver.Inquiſitor.§.9.& vide Io.Mona.in c.Inquiſitores,de hære.li.6.qui determinat ꝙ hæreticus vbicũque inueniatur poteſt puniri, quia vbique eſt domini tribunal,vnde non eſt dabilis locus in quo principaliter delinquat hæreticus.l.Arriani c.de hæreticis. Et bene conſidera Geminianum in c.vt commiſsi.quia multas adducit opiniones,& optima dicit.Et nota additio.in Gemin.in ver.deliquit. Quare ſoluitur quæſtio illa magna,ſcilicet quid ſit agendum ſi Inquiſitor cõmiſsi delicti petat ab alio Inquiſitore qui reũ cepit in ſua dioeceſi, vt ipſum reũ ad ſe remittat puniendum. Dico enim quod Inquiſitor qui reum cepit,poterit eum punire,quia vbicunque ſit male credens ibi peccat. Et vide not.per Cynum C.de ſum.tri.& fi.ca.l.1.in fin. vbi dixit hæreticum alienigenam per Bononiã tranſeuntem Bononię puniendum eſſe,etiam ſi proprius iudex eum repetat,quia ex quo eſt hæreticus, in omni loco delinquit.l.Ariani.C.de hæreticis. Petrus tñ de Ancha. tenuit ꝙ debet remitti ad locum vbi plus peccauit,& deliquit,& vbi notoria ſunt eius delicta.l.ſi cui.ff.de accuſa.§.fi.tu potes tenere vtrãque partem, diſtinquendo hic cum Gemin.in di.c accuſatus. & c.vt commiſsi.de hære.li.6.

In omni loco poteſt puniri hæreticus.

Inquiſitor poteſt in ſpeciali procedere ſi habet vnum, vel duos teſtes, vel aliud quodcunque indicium bene probatum, etiam ſi non adſit infamia.Angel.in tract.maleſi.in c.quod incipit,Hæc eſt quædã inquiſitio §.4.vbi dicitur ꝙ dũ iudex procedit ex mero officio ſuo, non eſt neceſſe infamiam pręcedere,tali autẽ modo fere ſemper procedit Inquiſitor.Vnde propter hoc(ſecundum Angel.)ſi apparet aliquis contradictor,non auditur,ſecus ſi ad petitionem partis procederetur. 18

Ex officio procedens.

deretur. Ad idem eſt Felin.in c.Excommunicamus.primo de hære.§. Addijcio. vbi ait. Eo ipſo quod quis diſcedit a communi conuerſatione fidelium circa cultum diuinum, poteſt contra ipſum procedi, & inquiri de hæreſi abſque infamia. Dicitur autem diſcrepare, ſi circa miſſam, & confeſsionem, & ſacramenta alia Eccleſiæ ſit diu negligens. Hoc enim eſt crimen exceptum, & ideo ad inquirendum minores requiruntur probationes. Tabien.in ver.Inquiſitor.§.8.Anan. poſt.Cardi.in di.c.excommunicamus.§.Addijcimus. & glo.etiam in di.c.excommunicamus.§.moribus.

Contra diſcedentem a cõmuni conuerſatione fidelium.

Inquiſitor in cauſis fidei non arctatur ad procedendũ ſummarie, ſed in eius relinquitur arbitrio, an ſummarie, vel ordinarie procedere velit. Gemin.in c.ſtatuta. de hære.li.6.

19 Inquiſitor non omittat procedere vbi eſt procedendum, nec imponat malitioſe crimen hęreſis, aut fraudulente, odio, vel amore, vel gratia alicuius commodi, ſeu lucri temporalis, contra cõſcientiam, & iuſtitiam, & hoc ſub pœna excommunicationis Papalis, vt eſt in c. multorum de hære.in Clem. nota tamen quod ſi propter timorem, vel ſcandalum omittit procedere, non incurrit hanc pœnam. Et vlterius aduerte, quod quoquo modo vexet aliquem ſiue in citationibus, ſiue in fideiuſsionibus, vel alijs ſimilibus Inquiſitor, incurrit hanc pœnam.

Sine malicia, & negligentia procedat Inquiſitor.

Tertio nota ꝙ dicitur contra iuſtitiam, & conſcientiam copulatiue, non igitur incurritur talis pœna niſi ambo concurrant.

Iuſtitia cum conſcientia concurrere debet.

20 Inquiſitor caueat quãtum poteſt ne ab Epiſcopo diſcordet, quia (vt experientia docet) cum difficultate poteſt ea quæ ſunt officij ſui expedire ſine eius fauore, & concordia, Tabie.in ver.Inquiſitor.§.10. & ſi in aliquo actu diſcordant, conſulenda eſt ſedes apoſtolica.c.Per hoc. de hære.li.6.

21 Inquiſitor ſine conſilio peritorum iudicans, puniẽdus eſt ſi illud habere poterat. vñ Abb.in c.ex parte.de cõſti.ait, quod ſi mandator ex forma mandati voluit requiri conſilium actus, non tenet niſi requiratur, vt in c. cum veteri, de elect. ſi aũt eſt ex diſpoſitione legis, tũc ſi lex a principio qñ dedit ptãtem, mandauit conſilium requiri, ſimiliter nõ valet actus ex defectu ptãtis, quia eam habuit modificatam, & qualificatam, & ſic intelligerem c.nouit.de his quæ fi.a præl.ita qđ ſine clauſula decreti actus eſt nullus. Si aũt habenti prius ptãtem mãdauit ſuperior, vt procedat cũ cõſilio, tũc tenet, licet ſit pũniẽdus. argumẽtũ in c dilectus.2.de præben. vide gl.ſing.in Clem.1.de iure patro. ꝙ ſi mãdat alias habẽti ptãtẽ, vt aliquid faciat ſub certa forma, tenet actus, licet forma nõ ſeruetur, per di.c.dilectus. Silueſt.ver.cõſiliũ §.4.Tabi.eo.§.7. clarum eſt aũt quod Papa mandat Inquiſitori in c.ſtatuta.de hære.l.6.vt cum conſilio peritorum iudicet, & ſententiet. Vide Docto.in c.ſtatuta, vt ſupra. Et maxime. Franch. & Gemin. vtrum

Sine peritorum cõſilio iudicans puniendus.

Modificatã poteſtatem habet Inq.

autem ſequi teneatur conſilium, diximus ſupra in ver. Conſilium.

Errans ex conſilio quo modo excuſetur. Inquiſitor ſi errat ex conſilio peritorũ, qui ſint viri bonæ conſcientiæ, excuſatur etiam a pœna iuris. Feli. in c. quarta, de præſump. Qui ait. Quãdo quis errat ex conſilio peritorum, ſaltem duorum qui ſint bonæ conſcientiæ, excuſatur. Et in c. ſuper his, de accuſa. circa fi. dicit, quod conſilium notabilis doctoris, & bonæ conſcientiæ excuſat ſcribentem in cauſa. Intellige hæc vera eſſe, niſi intelligat conſilium malum eſſe, tunc enim non excuſatur, ſed punitur. Abb. in c. cum in veteri. de electi. et in c. cum in cunctis. eo. tit. Idem ſentit Bar. in l. 1. § plures. ff. de exer. Tabie. in ver. conſilium. 4. & 8. Silueſt. in ver. conſilium. 6. qui allegat Hoſtien. & rationem adducit, quia conſilium debet eſſe iuſtum, vt in l. Titium. ff. de admini. tut. & not. Bar. in l. 1. §. ſi plures. ff. de exer. 22

Excommunicans quomõ ſeipſum liget. Et nota quod Inquiſitor, & Epiſcopus quando faciunt excommunicationem coram peritis, ne quis reuelet nomina eorum qui depoſuerunt, nec alia quæ in proceſſu cõtinentur, ſi ipſi Inquiſitor, vel Epiſcopus non teneant ſecretum, ſunt excommunicati. c. ſtatuta. de hære. li. 6. Director. q. 83. 23

Religioſæ pſonæ. Inquiſitor in examinatione teſtium, ſeu delationum non debet eſſe ſolus etiam cum ſuo notario, ſed debent eſſe præſentes etiam duæ religioſæ perſonæ. c. vt officium, de hære. li. 6. §. verum. Et dicit Directorium antiquum q. 63. quod per perſonas religioſas licet quidam intelligant, id eſt honeſtas, tamen magis videtur, quod intelligi debeat propriè perſonæ religioſæ, vt per Archid. ibi. in gl. Et loco notarij poteſt accipere alias duas perſonas idoneas, quæ duæ perſonę examinationibus ſeu depoſitionibus ſubſcribant, in præſentia omnium illorum trium. c. vt officium, vt ſupra. Et hoc ſecundum intellige ſi notarium publicum commode habere non poſsit, alias non, vt in di. c. vt officium. habetur. 24

Duæ pſonæ idoneæ loco notarii.

Cautioni tradi nõ debet delatus de hæreſi. Inquiſitor deprehenſum in hæretica prauitate non debet cautioni tradere, ſed ſi eſt relapſus brachio ſeculari cõſignetur, ſi autẽ eſt pœnitẽs, in primo lapſu carceri perpetuo mãcipetur, ſi autẽ negat, & eſt conuictus, tradetur curiæ ſeculari debito ſupplicio puniendus. Hoſt. in ſum. tit. de hære. §. qualiter deprehẽdatur. Directorium. q. 90. 25

Qui incarcerandi. Et ſimpliciter, & generaliter loquendo, captus pro crimine hæreſis vel alio crimine, pro quo pœna corporalis ſit infligẽda vel corporis afflictiua, debet carcerari, & fideiuſſoribus non relaxari. Angel. in li. malefi. clau. fama publica præcedente. Ibi. decimo quæro. Et eſt incarcerandus, quando adſunt indicia ſufficientia ad torturam. Angel. in di. li. clau. qui iudex dictum Gaium. & quando timetur de fuga alicuius, ſi contra eum habentur bonæ informationes, iudex debet eum facere incarcerari, nec tenetur illum prius citare. Felin. poſt Salicet. in c. cum non ab homine. de iudi. Facit Abba. in c. 1. de iudi. 26

Inquiſitor

Inquiſitor poteſt inquirere contra hæreticos etiam poſt mortem eorum,ad hunc finem vt eorum bona cõfiſcentur,vt in c.accuſatus. de hære.li.6.qui vere hæretici mortui ſunt. Et hoc eſt ſpeciale in hoc crimine.24. q. 2.c. ſane. de hære.l.Manichæos,& c. ſi quis Eps. de hæreti.& c.filij li.6.cũ ſimile ſit in crimine læſę maie.C.ad l.iul.maie.l.fi. multo magis in iſto crimine.c. vergẽtis,eo.ti.vide ſ i verb.cadauera.

Etiam poſt mortem poteſt procedi contra hæreticum.

27 An autem poſsit poſt mortem inquirere contra fautores, defenſores,vel receptatores eorum,videtur quod non,argumentum in di. c.accuſatus.§.Porro.& glo.in ver.extincto.& quod dictum eſt de hæreticis,intellige ſecundum glo.niſi incorporentur ante mortem vnitati Eccleſiæ. Quod ſi quæratur, qui dicantur incorporati eſſe Eccleſiæ,reſpondetur per Io.Mon. quod fit quando per in Inquiſitores abſoluuntur,& ad gremium Eccleſiæ abſoluti admittũtur. Et quod dictũ eſt ꝙ contra hæreticos inquiritur poſt mortem,intellige ſecundũ glo.vſque ad quadraginta annos, & non plus, vt ſupra dictum eſt in ver.Cadauera,& ver.Hæreticus.

Incorporati eccleſiæ qui dicantur.

28 Inquiſitor dum hæreticos ad pœnitentiam acceptat, facta abiuratione poteſt eos ab excommunicatione abſoluere,& debet eis iniungere pro pœnitentia id quod iniũgi conſueuit.c.vt officium,de hære. li.6.& bene prouideat Inquiſitor ne tales redeuntes cum fraude redeant,& fallant ſeipſos,& Inquiſitores.c.vt officium,ſupra.

29 Inquiſitoris officium morte concedentis ſiue inſtituentis non expirat,etiam quo ad negotia prius nõ cœpta, nec exorta.c.ne aliquo, de hære.l.6.Et nota quod ſecũdum gl.per hoc c.habetur, quod ſi tempore mortis Papæ Titius non erat hæreticus,& poſtea fiat hæreticus, quod poterit Inquiſitor contra eum procedere, vt per glo.in di.c.in ver.emerſerant.

Officium Inquiſitoris durabile.

30 Inquiſitor brachium ſeculare poteſt inuocare.c.vt officium,de hære.li.6.§.denique.Et præcipere Doctoribus ſub pœna excommunicationis, vt ei præbeant conſilium in ferendis ſententijs contra hæreticos,vel pro negotio fidei.c.vt.commiſsi.de hære.li.6.per Doctores autem intelliguntur theologi,canoniſtæ,& legiſtæ ſecundum Gemi. in di.c.vt commiſsi.Et hi quidem recipere, ſed non exigere poſſunt ſalarium,ſecundum eundem Gemi.quia negotium fidei quilibet defendere tenetur.11.q.3.c.nolite.imo congregationem fidelium facere poteſt pro concernentibus fidem.c.vt officium.§.compeſcendi. de hære.li.6.Et quæſtuarios, & eorum prædicatores impedire, dum ipſe huiuſmodi congregationes faciet pro fide.di.c.vt officium, de hære.li 6.§.vt ſupra.

Brachium ſeculare inuocare põt Inquiſitor.

Doctores uocandi ab Inquiſitore.

Quæſtuarios impedire poteſt Inquiſitor.

31 Inquiſitor poteſt conuocare clerum, & populum pro negotio fidei,intellige ad audiendas ſententias, & pœnas quas ipſe infligit, & ad videndum aliquos cruciari.Expedit enim talia fieri publice,vt cæteri inſtruantur,& timeant.Gemin.in c.vt commiſsi.de hære.li.6.

Clerũ,& populum cõuocare poteſt Inquiſitor.

Ad perpetuos carceres condemnare debet redeuntes.

Inquiſitor hæreticus, etiam ad fidem redeuntes, ad ꝑpetuos carceres deputare debet, iuxta. c. excõmunicamus. 2. de hære. §. qui autem. & hoc fit ad cautelam (ait Gemin.) ne ſcilicet alijs noceãt, vel alios inficiant. & vt appareat an in tenebris, vel in luce ambulent. Non tamen diffinitiue damnantur ad talem pœnam, quia regulariter quis non damnatur ad carceris pœnam. c. quamuis. de pœnis. Aduertẽdũ tamen ſecundum. Archid. in c. vt commiſsi. de hære. li. 6. quod & ſi ab ſoluti poſtea detruduntur in carcerem, vel alijs pænitentijs leuioribus onerãtur, quod nullam propter hoc diffinitiuam recipiunt ſentẽtiam, quia illa abſolutio fit ab excõmunicatione, quam ipſo facto incurrunt, non autem a crimine. Et ex hoc habetur ſecundum eundem Gemin. quod ſi tales exiuerint carceres ſine legitima excuſatione, poſſunt vt hæretici condemnari, quia finguntur fictæ conuerſi, & ſimulate cõfeſsi, ac priſtini erroris recidiui. Ad hoc. c. 1. de pæni ten. di. 2. nam exitus acta probat. 22. q 2. c. quod autem. & facit 34. q. 1. c. 1. in fin. Io. And. & Gemin. in d. c. vt commiſsi de hæret. lib. 6. 32

Exeũtes carceres ſibi aſſignatos.

Inquiſitor qui tute vult proſequi officium ſuum, ſic procedet ſecũdum Zabar. Si aliquis eſt diffamatus, vel ſuſpectus de hæreſi, debet eum citare, & examinare, & ſi confitetur bene quidem, ſi autem non confitetur, debet illum in tuto carcere cuſtodiri mandare, & etiam in cõpedibus (ſi opus fuerit) ponere, & inquirere, vt in clem. 1. de hęre. Inquiſitione autem perfecta, aut plene probatum eſt, aut ſemiplene, aut nullo modo. Si plene probatũ eſt, omnia bona hæretici ſunt confiſcata, c. vergentis eo. tit. et c. cum ſecundum. eo. tit. l. 6. & ſi redire voluerit debet abiurare hæreſim, quo facto reſtituũtur ei bona. di. c. vergentis. & ponetur in perpetuo carcere, iuxta c. excommunicamus 2. de hære. hodie tamẽ poſſunt Inquiſitores hac pœnam mitigare ſicut eis videbitur. c. vt commiſsi. eo tit. §. Et illorum, li. 2. & ſi poſt abiurationem recidiuauerit, vel ſi a principio ad fidem redire noluerit, vel pœnitentiam iniunctam nõ adimpleuerit, tamquam relapſus curiæ ſeculari tradetur. c. ad abolendam de hære. & eo c. excommunicamus. & c. nouimus de ver. ſign. Si autem ſemiplene probatũ eſt de hæreſi, puta per vnum teſtem, vel per grauem infamiam, & ipſe negat, debet ſubijci tormentis, vt di. clem. 1. §. duro. Nam iſtud crimen graue, eſt & grauius crimine læſæ maieſt. c. vergentis, de hære. li. 6. in quo crimine reus tormentis ſubijcitur. C. ad legem iuliam maieſt. l. 3. & l. nullus. fortius ergo in hæreſi. 6. q. 1 c. ſunt plurimi. §. verum. vbi crimen læſæ maieſtatis cõparatur ſimoniæ & hæreſiæ. Item creditur vni reuelanti inſidias factas contra principem. Et idẽ de crimine læſæ maieſtatis, di. 79. c. ſi quis Papa, notat ſpec. de teſti. § reſtat. ver. 21. 33

Bona hæreticorum confiſcantur.

Mitigare pœnam poſſunt Inquiſitores.

Torquendus quando ſit reus.

Vni tantum quomõ credatur.

Item in capitalibus, & atrocioribus, aliter cum veritas haberi non poteſt niſi per tormenta. ff. de quęſtioni. l. 1 & 5. q. 1. c. illi qui. & de depoſi. cap. 1. & crimen eſt pluſquam capitale, & hęc tormenta per 34

iudicem

iudicem (vt infra dicemus) humaniter tractandà ſunt. Et ſi per tormenta confitetur, niſi poſt tormenta perſiſtat in confeſsione, non nocent antedicta, vel confeſſa. ff. de confeſsis. l. 1. §. diuus. ſi autem perſiſtat eſt puniendus, vt 2. q. 1. c. nos. in quenquam. Sed ſi non confitetur, vel non perſiſtat in cõfeſsione, ſi de hoc grauiter eſt diffamatus, indicetur ſibi purgatio cano. c. inter. de pur. cano. in qua ſi defecerit punietur, vt dicetur infra in ver. purgatio. ſed ſi ſe purgauerit, & eſt vehementer diffamatus, vel ſuſpectus, poteſt ei temporalis pœna imponi. c. inter. de purg. can. & de præſump. c. literas. in fin. ſed ſi eſt leuiter ſuſpectus vel diffamatus, nec in errore perſiſtit pertinaciter, non punietur temporali pœna, ſed poteſt ei imponi pænitentia. c. Accuſatus, de hære. li. 6. §. ſi vero. Debet tamen ſiue leuiter ſiue vehementer ſuſpectus de hæreſi abiurare, vt ſupra in ver. Abiurare. *Ratificatio poſt torturã requiritur.* *Ob pertinaciam tãtũm quis punitur temporali pœna.*

35 Inquiſitor nõ poteſt reſtituere hæreticos conuerſos ad fidem honoribus, & dignitatibus, vel famę, & ſimilibus, quia non poteſt excedere fines ſui mandati. de off. deleg. c. 1. Committitur enim ei ſolum vt inquirat reos, puniat, & innocentes abſoluat. c. vt officium, &c. vt commiſſi. de hære. lib. 6. Calder. in ſuo direct. c. 38. Pertinet ergo hoc ad Papam, vel ad cœtum Cardinalium fidei, quia ſolus Princeps reſtituit famam, vt. ff. de poſtul. l. 1. §. de qua. *Non poteſt.*

36 Inquiſitor ſine Epiſcopo non poteſt aliquem duriori carceri tradere, nec torquere, nec ſententiare, ſed in his tribus debent ſimul procedere. Poſſunt tamen ſibi inuicem ſuas vices committere. c. vt commiſſi. de hære. li. 6. Si autem vnus cum altero non vult, ſiue non poteſt conuenire, alter alterum requirat, quatenus infra octo dies conueniat, vel ſuum mittat aſſenſum. Nam tranſacto tali termino, ſi alter non vult, vel non poteſt conuenire, & non mittat aſſenſũm ſuum, alter ſine altero procedere poterit. Clem. Multorum. de hære. Et doctor. ibi. Si autem diſcordant Inquiſitor, & Epiſcopus, conſulenda eſt Sedes Apoſtolica. *Non poteſt.*

37 Inquiſitor non extorqueat pecunias ab aliquo prætextu officij Inquiſitionis quibuſuis modis illicitis. Similiter ob delictum Clerici, bona Eccleſiæ non applicet fiſco ſuo, alias ipſofacto eſt excommunicatus, a qua excommunicatione abſolui non poteſt niſi facta ſatisfactione ipſius pecuniæ ſic extortæ, vel confiſcatæ, niſi in mortis articulo. cap. Nolentes. de hæreticis. in clemen. & eſt Papalis ante ſatisfactionẽ, poſt autem, vt poteſt elici ex verbis textus ipſius capituli, videtur eſſe Epiſcopalis. Tabien. in verbo. Excõmunicati. caſu ſeptimo. *Extorquens pecunias Inquiſitor excommunicatus eſt.*

Si autem alio prętextu illicite exigat, licet male agat, non tamen incurrit pœnas ibi contentas. Et ſimiliter ſi aliquibus debitis modis aliquid accipiat, vtputa, ſi alicui hoc iniungat in pœnam delicti ſui. Nam pænitentias pecuniarias dare poteſt Inquiſitor, & etiam eas officio ſuo applicare, quando hęreticum ad miſericordia recipit, *Pænitentias pecuniarias ĩponere põt Inquiſitor.*

vt per.

vt per Calder.in ſuo directorio.c.19.ſimilter ſi aliquid ſibi ſponte donetur,maxime poſt latam ſententiam,quia Inquiſitor non eſt dete rioris conditionis quam a'ius amicus,ſeu benefactor.

Fructus Ecclesiæ conſiſcari poſſũt

Similiter non incurritur talis pœna,ſi bona non Eccleſiæ,ſed propria,vel iam facta propria;vt ſunt fructus ſiue redditus beneficiorũ, confiſcentur,quia ibi expreſſe dicitur,bona Eccleſiarum. Et nota in verbo,illicitas,illius cap.ꝙ non prohibet pœnas pecuniarias imponi applicandas officio, ſed illicitas exactiones fieri.ff.de off.præſid.vide Tabien.in ver.Excommunicatio.5.caſu 4.Et nota ꝙ nomine pecuniȩ intelligitur omne commodum,vel pecunia extimabile, vt per Zaba. in Clem.2.de hære.large.n,accipitur.1.q.3.c.Per totum.Debent enim Inquiſiti ſoluere Inquiſitori expenſas factas ab officio.Inquiſitionis in eorum cauſis.Zabar.vbi ſupra.directorium antiquum.q.104.

Exactiones illicitas prohibet fieri.

A quo inſtitui poſsit Inquiſitor.

31 Inquiſitor non tantum à Romano Pontifice, ſed etiam ab alio au ctoritatem ab ipſo Romano Pontifice habēte, videlicet a Magiſtro generali,vel prouinciali in ordine Prædicatorum,vel a Miniſtro generali,vel prouinciali in ordine Minorũ, auctoritate Apoſtolica poteſt ab officio remoueri.Ita habetur in priuilegijs ordinis prędicatorum, quæ incipiunt.Virtute conſpicuos,Et ſic dicitur: Illos vero ipſius or dinis fratres,qui ad prædicandum crucem, vel ad inquirendum con tra hæreticos,ſeu alia hmōi negotia ſint vel fuerint vbicunque a ſede Apoſto'ica deputati, vt ibi.tu fili Magiſter,tuique ſucceſſores,remo uere ſeu reuocare penituſque transferre,ipſiſque vt ſuperſedeant in iungere, alioſque ſubſtituere cum expedire videritis licite, & libere valeatis, & in eos,ſi cōtrauenerint,cenſurā Eccleſiaſticam exercere, ac quilibet Prior prouincialis,vel eius vicarius eiuſdē ordinis in ſua ꝓuincia circa fratres dicti ordinis vbilibet ab eadē ſede Apoſtolica ſimilia contingeret in illa cōmitti, facere poſſint. Nota tamen quod ex mera, & nuda voluntate huiuſmodi Inquiſitores prælati remoueri non poſſunt nec debent, ſed exigitur legitima, & rationabilis ac iuſta cauſa,non minus quam in abſolutione, & remotione prælatorum, & officialium ordinis. Nam in præallegato priuilegio eſt clauſula infraſcripta conſideranda, & bene ponderanda, vbi dicitur, Cũ expedire videbitur licite, & libere valeatis, & c. In hoc ꝙ dicit,cum expedire videritis, iudicium dicit, & iuſtitiam, & non voluntatem meram, & liberam, & vt in c. nolentes, de hære. in clem. loquendo de Inquiſitoribus, & commiſſarijs pecunias extorquentibus cōmittitur Prælatis eorum, vbi ſic dicitur, Qui quidem prælati Inquiſitores, & commiſſarios reos inde repertos ab officio remouere, & amotos alias punire debite, ſeu corrigere teneantur. glo. Io. And. Paul. & Zenzelin. quod ſit pecunias extorquere,nam pœnas pecuniarias officio applicandas non prohibet, ſed illicitas extorſiones, vt ſupra dictum eſt.

Ex mera voluntate Inquiſitor non poteſt remoueri, ſed cũ expediens fuerit.

Nota

39 Nota quod in ſupra allegato priuilegio continetur, quod prælati poſsint iniungere Inquiſitoribus, quatenus ſuperſedere debeant ab inceptis cauſis, quod olim in obſeruatione erat, ſed hodie non ſeruatur, quia priuilegia Inquiſitorum, videlicet Alexandri, & Vrbani. 4. ſunt in oppoſitũ, quæ ſunt infraſcripti tenoris, videlicet. Et ſi forſan Magiſter, & Miniſtri generales, alijque Priores, & miniſtri Prouinciales, ac cuſtodes ſeu Guardiani aliorum locorum veſtrorum ordinũ prætextu quorumcunque priuilegiorum ſeu indultorum eiuſdem ſedis dictis ordinibus conceſſorum, ac concedendorum in poſterũ vobis, vel veſtrũ alicui, ſeu aliquibus iniunxerint ſeu quoquo modo præceperint, vt ad tempus, vel quo ad certos articulos, certasue perſonas in negotio ſuperſedeatis, eadem nos vobis, & ſinguls veſtrum auctoritate Apoſtolica diſtricte inhibemus, ne ipſis obedire in hac parte, vel intẽdere quomodolibet præſumatis Nos enim priuilegia ſeu indulta huiuſmodi (quantum ad hunc articulum) tenore præſentim reuocantes, omnes excommunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis ſententias, ſi quas in vos, vel in veſtrum aliquos, hac de cauſa ferri contigerit, irritas prorſus decernimus, & inanes. *Prælatis in quibus obedire nõ teneãtur Inquiſitores.*

40 Reddere autẽ rationem capitulo prouinciali vel generali de his quæ ad officium eorum pertinent, non tenẽtur, neque ad id per prælatos ordinis cogi poſſunt. Et ad maiorẽ horum declarationem nota quod inquiſitores ſunt religioſi, ſunt & ſummi Pontificis delegati. iuxta c. ne aliqui. de hære. li. 6. Inquantum ſunt religioſi, & ſummo Põtifici, & ſuis ſubſunt prælatis. Vnde quo ad illa quæ cõcernunt ſuam religionem ſunt ſubditi, & Papæ, & ſuis Prælatis ordinarijs. Et ideo ſi Inquiſitores committunt contra vota ſuæ regulæ, vel alias obſeruantias regulares, & denuncientur & interrogentur, tenẽtur veritatem dicere & de his, & de concernentibus religionem. Et ſi inquiratur quid, vbi, & quantum habeant, & ſimilia, tenentur præſidentibus ſuæ religionis rationem reddere. vt c. cum ad Mona. de ſtatu. mona. Inquantum vero Inquiſitores ſunt ſummi Pontificis, & nullius alterius delegati, vt in d. c. Ne aliqui. de hære. li. 6. ſoli Domino Papæ ſunt ſubditi, vnde quo ad ea quæ concernunt ſuam delegationem ſeu delegationis officium, in nullo ſubſunt eorum prælatis, ſed ipſi Domino Papę. Et ideo ſi Inquiſitor indebite aliquem vexaret captum pro hæreſi, vel ipſi capto videretur, talis non poſſet appellare ad præſidentem illius religionis, ſed tantum ad ipſum Pontificem, nec Inquiſitor præſidenti ſuæ religionis petenti, vt ſibi reſponderet de citationibus, capturis, proceſsibus, abiurationibus, & ſententijs per eum factis, ſeu latis, & alijs ad officium ſuum pertinentibus, tenetur ei obtemperare. Quis enim ſanæ mentis diceret, quod viſitator ſeu uicarius minorum ad aliquam prouinciã deſtinatus viſitandam teneretur reddere rationem eorum quæ reperit, ac quæ concernunt ſuũ *Reddere rationem quibus teneatur.*

Vicariatũ ſeu viſitationem alteri præſidenti illius religionis, quam magiſtro vel miniſtro, qui eum ad huiuſmodi diſtinauit negotium? certe ſi quis alius a Magiſtro ſeu Miniſtro mandaret, ſi illi obtemperaret, vtique ignoranter faceret, & forte dignus pœna, quãto magis ſi præſidentes ordinis prædicatorum mandarent Inquiſitoribus ſuorum ordinum, quatenus de concernentibus eorum officium, eis redderent ratonẽ, & illi obtemperarent? & iſti ignoranter facerẽt, ac digni reprehenſione, & pœna eſſent. Et ſi dicatur ꝙ aliqñ ſic factũ eſt,

Cõtra ius factum pro infecto habetur.

Reſpondetur quod male factum eſt, ſed quid fiendum, nõ quid factum ſit, quærendum eſt. Nam quæ contra ius facta ſunt, debent pro infectis haberi, nec ad conſequentiam trahenda ſunt. Si illi qui hoc fecerunt fuerunt magni, in hoc magni non fuerunt, qui a iure communi exorbitauerunt. Nam quæ a iure exorbitant, nequaquam ſunt ad conſequentiam trahenda. de reg. iur. Nec etiam obuiat ſupradictis quod in c. nolẽtes. de hære. in clem. mandatur prælatis Inquiſitorum, quod ſi eos reperiant modis illicitis pecunias extorxiſſe, quod eos condemnẽt, & depoſitos puniant. Hoc autem (vt videtur) præſentiam requirit Inquiſitoris, in qua ſi interrogetur Inquiſitor tenetur

Culpa ob quam inquiſitor deponitur.

ſuper huiuſmodi reſpondere. Nam iſta eſt ſola culpa vnica, in qua cõceditur prælatis deponere Inquiſitorem. in alleg. c. A particulari ad vniuerſalem conſequentia eſt nulla, & etiam quia modis illicitis pecunias extorquere non eſt officij Inquiſitionis ſeu Inquiſitoris. Et quare c. nolentes. eſt introductum, & ſi teneatur Inquiſitor prælato ſuo inquirenti an modis illicitis a talibus extorxerit pecunias, reſpondere, non tamen tenetur alias de alijs quibuſcunque, vtpote quos proceſſus fecerit, ſi contra talem proceſsit, quis & quid talis

Remouere Inquiſitores qui poſsint.

teſtificatus fuit & ſimilia. Nec valet ſi dicatur quod iuxta priuilegiũ ordinis Prædicatorum Magiſtri & Priores prouinciales, & Miniſtri generales, ac prouinciales poſſunt Inquiſitores ſuorum ordinum remouere, & reuocare cum eis viſum fuerit expedire, quia denotat dictorum præſidentium non meram voluntatem, ſed cauſam rationabilem exigentem, quæ requirit præuium diſcurſum, & inquiſitionem. Nam verum eſt quod poſſunt eos remouere cum viderint expe

Expedire quid ſit.

dire, & non libera voluntate. Expedire autem videtur Inquiſitorem ab officio remouere, cum illum præſidentes facti euidentia ad laborandum viderint impotentem, infirmitate, ſenectute, ſeu alia cauſa, vel facti euidentia viderint negligentem, & tunc prius eum debent ſolicitare, & ad diligentiam exhortari. Quod ſi tempore congruo expectatus noluerit vacare, poſſunt eum licite remouere. Si etiam eis conſtiterit euidenter quod pecunias extorſerit modis illicitis, viſo diligenter quod eſt de iure & ſecundum glo. c. Nolentes, de hære. in Clem. hiſdem modis, & ſimilibus expedit Inquiſitores per Dominũ Papam ac per eorũ prælatos, & præſidẽtes ab officio reuocare.

Inquiſitus

INQVISITVS.

1 INquiſitus de vno non debet interrogari de alijs delictis, ſed tantum de his de quibus, & cum quibus eſt diffamatus, vel denunciatus. Caiet. ſe. ſec. q. 69. ar. 1. licet Petrus de palude oppoſitum dicat in 4. di. 19 ar. ultimo. & ſimiliter Angel. in li, male fi. ſed tutior eſt prima opinio. vt c. qualiter, & quando. de Accuſa. & c. Inquiſitionis. eod. tit. Fallit hoc ſecundum Abb. in c. 1. de confeſſ. generaliter in crimine læſę maieſtatis, & etiā in crimine hæreſis. Vide Tabie. in uer. Inquiſitio §. 3. & accuſatio. § 15. Marſil. in pract crim. §. conſtitut. numero. 14. & 18.

2 Inquiſitus iudicem recuſare poteſt, ſi illum ſuſpectum habet, vt putà quod procedat ex odio. c. cum ſpeciali. de appell. tenetur tamen aſsignare cauſam ſuſpicionis, vt per Franch. & decium in di. c. cum ſpeciali. Attendat autem Inquiſitor ad cauſam recuſationis, & ſi allegatur quod contra ius aggrauauit eum, tunc Inquiſitor habet duas vias, quarum prima eſt, vt cum ſenſerit de recuſatione, antequam recuſatio ipſa ad eum perueniat, remittat vel committat alicui vices ſuas etiam plenarie, & ex tunc non poterit recuſari, nec facta comiſſio impugnari, vt c. Iudex. de offi deleg. li. 6. ſecus ſi non committat in totum, & plene vices ſuas, vt in alleg. cap. *Iudicem recuſare quando poſsit reus.*

Secunda via eſt, vt cum Inquiſitori recuſatio fuerit præſentata, ipſe tūc ſuum corrigat errorem, & proceſſum ad talem ſtatutum reducat, in quo aggrauatus ſuas poſsit facere defenſiones. & ſic ablato grauamine aufertur cauſa ſuſpicionis, & recuſatio eſt nulla. c. cum ceſſante. de appel. Quādo autem delatus, & inquiſitus pro cauſa recuſationis allegat inimicitiam, vel aliud ſimile, tunc Inquiſitor iuxta c. ſuſpicionis. de off. deleg. & c. ſecūdo requiris. de appell. & c. cum ſpeciali. eo. tit. eligat vnum probum virum in arbitrum, & mandet recuſanti, vt eligat alterum, & ſic electis arbitris mandet ſub pœna excōmunicationis latæ ſententiæ, quatenus citent recuſantem, mandando ei vt eis præſentet recuſationem, & teſtes producat, eoſque examinent, ac infra tot dies ſuper recuſatione pronuncient, alias ipſe vtetur officio ſuo ſicut prius. Prius tamen ſeruetur id quod in textu di c. cum ſpeciali. de appell. continetur, videlicet, quod recuſans coram recuſato iudice cauſam iuſtæ ſuſpicionis aſsignet, &c. Quod ſi adueniente tempore præfixo arbitri non pronunciant, Inquiſitor remanet iudex vt prius, ſi autem contra eum pronunciant, deſinit eſſe iudex, vt patet per iura allegata, & Doctores in dictis iuribus, & tunc cum Epiſcopus non poſsit ſine Inquiſitore cauſam terminare, ſummo Pontifici cauſam denunciabit, & petet quod non obſtante huiuſmodi recuſatione Inquiſitor cum eo poſsit procedere, vel alium in cauſa velit ſubrogare. Directorium antiquum. *Error ī proceſſu quando eſt corrigendus.* *Modus recuſandi iudicē.*

INſtructio pro Inquiſitore erit vt infra.

Et primo ſi Inquiſitor videt hæreticum vti duplicitate, ſeu æquiuocatione in ſuis reſponſionibus, nixum faciat quo ipſum ad propoſitum reſpondere faciat.

Secundo ſi audit reum nolle ſuos errores fateri, mittat ad illum aliquem qui ipſum perſuadeat dicere, & fateri veritatem, dicens Inquiſitorem eſſe pium ac miſericordem. Et dum incipit eum examinare, cum illo bonis vtatur verbis, ac fingat ſe factum ſcire, dicatque infraſcripta vel ſimilia verba, videlicet, ego compatior tibi, & ſcio quod maius peccatum habet ille qui tibi iſtos docuit errores, dicas ueritatem, quia cum omni pietate tractaberis. Dic ergo quis te docuit hos errores, quo in loco, & quibus præſentibus. Semper enim iudex ſupponat factum eſſe verum, ſed quærat de circũſtãtijs, & ſocijs, ſiue complicibus, caueat tamen a mendacijs.

Conuictus in negatiua perſiſtens.

Tertio ſi perſiſtat reus in negatiua, & ſit conuictus per teſtes, Inquiſitor faciet legere depoſitiones coram eo, ſic tamen quod in cognitione deponentium non veniat, ſi tamen teſtes talia ei in faciem dicere eſſent parati, Inquiſitor poterit permittere, vt ſic confuſus verum fateatur.

Non conuictus in negatiua pſiſtẽs.

Quarto ſi videt illum non eſſe conuictum per teſtes, & ſtare in negatiua, accipiat Inquiſitor proceſſum in manibus, & reuoluat, ac dicat, Quomodo potes negare hoc, & hoc? clarum eſt quod non dicis verum, dicas quomodo ſe habeat res, nec te permittas torqueri. Caueat tamen cautus Inquiſitor ne deſcendat ad ſpeciem dicendo ſe ſcire ſic, & ſic, ne reus aduertat ipſum ignorare & fingere, ſed ſemper ſtet in genere, & tangat aliquid ſibi certum.

In negatiua abſolute perſiſtens.

Quinto ſi videt reum ſtare in negatiua, fingat ſe longius iturum, & ſic quod niſi verum cito fateatur, ac ſe expediat, in carceribus per plures dies eſt moraturus.

Sexto ſi videt eum ſtare in negatiua, & tamen credit eum eſſe in errore, multiplicet interrogationes, vt ſic veritas habeatur, quia ex multiplicatione articulorum habetur ad minus quod ſi eſt in errore ipſe variat, & ſic poterit torqueri.

Septimo ſi videt reum nullo modo velle prodere veritatem, non tradat eum cautionibus ſiue fideiuſſoribus. Nam ſi de cetero veritas haberi non poſſet, & ille interim procuraret vt officium euadere poſſet, ludificatus Inquiſitor euaderet.

Octauo ſi ſtat in negatiua, mittat Inquiſitor ad reum viros probos, qui ei perſuadeant quod confiteatur, & promittãt ei miſericordiam ex parte Inquiſitoris, & quod plus fiet ſibi quam ipſe credat.

Nono ſi aliquis de ſecta ipſius rei ad Eccleſiam reuerſus inueniatur, poteſt Inquiſitor eum mittere ad ipſum reum in carcere, & permittere quod cum illo loquatur, ſed cuſtos omnia audiat, & poſtea

diligentes

diligenter referat Inquiſitori, vel ſi commode fieri poteſt iudex ſit in aliquo loco abſcōditus, & eos audiat loquentes adinuicem. quod quidem difficile eſt, & non multum laudabile, quia Iudex in ſolo iudicio reum audire debet.

Decimo dum reus incipit veritatem aperire, Inquiſitor nullo modo examen differre debet, ſed ipſum continuare, quia per dimidiationem examinis frequenter hæretici ad vomitum redeunt, & verum aperire nolunt. directorium antiquum. *Continuare examen.*

INSTANTIA.

1 INſtantia iudicij in quibus caſibus de iure ciuili non pereat, & nō nulla notanda de eius inſtantia, vide Abb. in c. venerabilis, de iud. Et nota quod licet quādo quis abſolutus eſt ab inſtātia, omnia acta ex ipſo iudicio orientia pereant, ſiue ſint præcedentia vt citationes, & ſatisdationes, ac conſimilia, vt in l. properandū. §. 1. C. de iudi. confeſsiones tamen, & atteſtationes, ac omnia factum reſpicientia quę ſunt acta litis, perpetuo valent inter eaſdem perſonas, & coram eiſdem iudicibus C. de Arbi. l. cum antea. §. fin. *Inſtantia iudicij in quibus caſibus non pereat.*

INTERDICTA.

1 INterdicta quot, & qualia ſint, & quando competunt, & vnde habuerunt originem, vide glo. in c. Paſtoralis. de cauſa poſſeſ. & propr. & ibi de nouem publicis interdictis, & de viginti nouem priuatis. ſpec. eo. tit. §. quia vero.

2 Interdicti ab Inquiſitore, ſicut nec excōmunicati ab ipſo, a nullo, pręterq̄ ab eodē abſolui poſſunt, vel diſpēſari. vide ſupra, excōicatio. *Interdicti ab inquiſitore.*

3 Interdicti generalis ſententiam ab Epiſcopo promulgatā an exēpti teneantur ſeruare, & an religioſi non obſeruantes interdictum quando matrix Eccleſia ſeruat illud, ſint excomunicati, vide Abb. in c. cum inter, & c. 1. de pręſump. Hoſt. in c. tanta. de exceſ. pręla. Io. And. in mercurial. in c. In obſcuris. de reg. iur.

INTERPRETARI.

1 INterpretari legem ſolus Princeps poteſt. l. fin. C. de legi. c. inter alia de ſenten. exco. & nota ex Io. de tur. cre. in c. ſicut enim. 11. quod bona eſt interpretatio magiſtri, ſed melior eſt inſtructio Iudicis, quia neceſſaria, optima conſuetudinis quia neceſſaria & generalis, ſed ſuperat omnes interpretatio Principis. Ex quibus ſequitur corolarie, q̄ ſi ſit opus interpretatione quę in ſcripto redigatur, & ſit neceſſaria omnes conſtringens ad eius obſeruantiam, & generalis, id eſt ſit lex, & conſtitutio ſcripta, ſolus Princeps eſt requirēdus ſecularis vel eccleſiaſticus, quia ſolus poteſt talē interpretationē facere, vt C. de legi. & conſt. l. leges. & tali modo ſolus Apoſtolicus eſt interpres iuris diuini, *Magiſtri iudices conſuetudinis, & principis auctoritas. Princeps ſolus poteſt interpretari legem.*

ris diuini,& canonum.Abb.c.Quæ in Eccleſiarum.de conſt.Et ſolus Imperator interpres iuris ciuilis,vt ſupra dictum eſt.

Interpretari ſtatuta contra hæreticos quandoque poteſt Inquiſi 2
tor,vtpatet per breue Inno.4.incipien.Ad perpetuam.

Loci conſuetudo attendenda.

Interpretantur iura communia, & priuilegia generaliter loquen 3
tia ſecundum loci coſuetudinem,vt c.certificati.de ſepulturis,Inno. in c.olim.de ver.ſign.Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iur.Abb.in c.certificati.vt ſupra. Nam & lex interpretanda eſt ſecundum vſum practicandi l.minime.ff.de legi.c.cum dilectus,de conſuetud.

Interpretari ſtricte non debet ſententia interdicti, quia venit ad 4
correctionē animæ, & ſecurior interpretatio fiēda eſt in concernētibus animam,& eius periculum, glo.in c.cum in vnico.de ſcrutinio. Abb in c.in partibus.de uer.ſig & in c.eſtote,de reg.iur.

INTERROGATIO.

INterrogatio de ſociis ſecundū glo in l. ſi prius. ad Sylla. & Cyn. in l. fi. de accuſ. debet fieri generaliter non deſcendendo ad ſpeciem,& ad nominationem certæ perſonæ, quia ſi ad ſpeciem deſcenderetur,nō eſſet quærere, ſed potius ſuggerere,quod fieri nō debet vt l. 1 §. qui quæſtionem. ff. de quæſtio. niſi contra aliquem in ſpecie ſit legitima præſumptio,vt in di. l. fi. & facit l. 1. c. de quæſtio,ſecundum Bar. in di. l.fi. vbi plus ſubdit,ꝙ quando ſua ſponte non interrogatus alium nominat,nominatio ſuſpecta habetur a lege rationibus aſſignatis in tex. ſicut dicemus de teſte ſponte ſe offerenre.

Interrogatoria cum ſint fundata in iure diuino, vt in exēplo Danielis pro Suſanna, ideo nō ſunt omittēda a iudice in criminalibus, ſed facienda ex dictis teſtium.Fran. Caſon. de torm. c. 6. nu. 5.

Interrogatoria debent eſſe incerta, nō tñ tāta incertitudine ꝙ auferāt defenſionē reo,Bar in extrau. g. Ad reprimēdū. Hippo. cōſ.49.

Non reſpondens torqueri debet.

Interrogationi non reſpondens habet indicium contra ſe, & propter hoc torqueri poterit, vt reſpondeat.Iaco.de Beluiſ in ſua pract. adducit tex. in l. de ætate. §. qui tacuit.vbi Bar. dicit ꝙ non reſpondens,ad hoc ut dicatur contumax, requiritur ꝙ ſit præſens, & iuſſus reſpondere recuſet abſq; rationabili cauſa. c. 2. de confe. li. 6.

INSTRVMENTA.

INſtrumenta per notarium confecta poſtquam fuit de falſo in ſuo 1
officio commiſſo damnatus,non debent recipi tamquam autentica, quia ex quo damnatus eſt auctor, opera eius non faciunt fidem. pro hoc.l.ſi quis.C.de ſuſce. & arch.li.10 Inno. optimam diſtinctionem facit dicēs. Aut loquimur de inſtrumentis confectis poſt falſita

tem

tem commiſſam per ipſum notarium, vel ante. Si ante, tunc ex quo notarius toleratur in officio, valent, licet poſtea ſequatur damnatio, ſeu depoſitio, quia geſta ratione publici officij non retractantur pro pter publicam vtilitatem, licet poſtea ſequatur depoſitio. ad hoc l. Barbarius. ff. de offi. prætoris, & 3. q. 7. §. tria. Sed inſtrumenta confecta poſt damnationem, pro infectis habentur. Idem a ſimili poteſt dici de notario in hæreſim lapſo. *Poſt falſitatem commiſſam.* *Poſt damnationem cõfectã inſtrumẽta pro infectis habentur.*

3 Sed dubium eſt quando ante damnationem notarij reperitur inſtrumentum habens plura capita, & in vno eſt admiſta falſitas, nunquid propter falſitatem in vno capite adinuentam reprobatur totũ inſtrumentum. Quidam diſtinguunt vt habes per Abb. in c. fraternitatis, de hære. ſed reſolutio eſt talis. Aut defectus non prouenit ex vitio notarij, & tunc aut concernit ſubſtantialia inſtrumenti, vt quia omiſſa indictio, & dies, & tunc inſtrumentum corruit totum, vt in Auctẽn. vt propo. no. impe. & no. in c. inter dilectos, de fide. inſtr. aut defectus non concernit ſubſtantialia negotij, & tũc diſtinguitur ſic. Aut negotia ſunt connexa, aut non Primo caſu corruit totum, ſecundo caſu, vt quia debebat ſcribere quod. N. promiſit decem, & ſcripſit viginti, & quod erat conſanguineus, & talia quæ ſunt circunſtantiæ extrinſecæ, licet talia ſint falſa, nõ reprobatur propter hoc inſtrumẽtum, quia illa non ſpectant ad officium notarij, vt dicitur de teſte. vt de Abba. vbi ſupra. *Inſtrumẽtũ habens plura capita.*

INVOCARE.

1 INuocare brachium ſeculare poteſt Inquiſitor, vt in c. vt officium de hære. li. 6. §. denique.

2 Inuocantes dæmones tam Iudæos, quam Paganos atque Saracenos indifferenter Inquiſitor punire non poteſt, ſed tantum quando directe contra Chriſtianam profeſsionem agunt. Pro quorum intelligentia aduertendum eſt, quod in ſcripturis veteris teſtamenti ſunt quædam quæ ita mordicus a Iudæis tenẽtur, & credũtur, vt eis inhærendo, & credendo credant inniti diuinæ auctoritati ac ineffabili veritati. Nam aduertendum puto, quod in veteri teſtamento ſunt quædã moralia, q̃dã legalia, quædã iudicialia, quædã cęremonialia, quædã prophetalia, & quædã figuralia, quæ oĩa ſunt gñe duplicia. Nã quædã ſunt in eis ſpẽalia, per q̃ a nobis xp̃ianis infideles reputãtur. Et ſi de his diſcordant a priori eorũ credentia, licet hæretici ſint in eorum perfidia, non tñ in fide chriſtiana, imo nobiſcum tunc de nouo conueniũt, & ad nos cõuertuntur. Et propter hoc in his a Chriſtianis nõ ſunt fatigandi, ſed in talibus potius erudiendi, & defendendi ſunt. *Moralia legalia iudicialia. &c.* *Iudæi hæretici nõ in fide chriſtiana.*

Quædam alia ſunt Chriſtianis, & Iudæis communia, per quæ a nobis Chriſtianis nõ diſtinguuntur, nec Iudæi ſunt, nec habentur hæretici. vtpote credere Deũ vnũ, & illum creatorẽ omnium, & ſimilia.

Et ſi

Iudæi hære tici in fide chriſtiana.

Et ſi in eis Iudæi ab eorum priori credentia diſcedant, & abnegent eſſe vera, hæretici & in priori promiſſa fidelitate, & in eorum theologia, vel lege, & communi eorum æſtimatione ſunt, & habentur hæretici. Et quia in his nobiſcum conueniunt, & talia negare eſt legem chriſtianorum directe impugnare, ideo a Chriſtianis, & fidei chriſtianæ iudicibus, Epiſcopis, & Inquiſitoribus arctandi ſunt ea tenere, & credere, ac fidem quam de his credendo promiſerũt; firmiter obſeruare. Si ergo inueniantur Iudæi in his quæ nobis, & ipſis ſunt communia deliquiſſe, verbo vel facto ea abnegando, vt aſſerendo verbo vnum Deum nõ eſſe, vel facto dæmonibus ſacrificando, quod eſt facto dęmonẽ Deũ aſſerere, & ſimilia perpetrare, pręſertim in pręſentia chriſtianorum, debẽt tamquam hæretici in eorum lege, & vt fautores hæreticorum contra legem Chriſti, arctari & puniri per Epiſcopos, & Inquiſitores iudices fidei. Si enim infantes iudęorum vel adulti per minas, vel per timorem amiſsionis rerum ſuarum, vel verberum, vel ſimilia etiam metu mortis coacti fuerint baptizari, & receperint fidem Chriſti, ſunt cogendi ad obſeruandum quod promiſerunt, vt in C. de Iudæis. di. 45. & c. contra Chriſtianos. de hære. li. 6. quãto magis iudæi qui voluntarie de credendo prædicta moralia, & illa prædicta per quæ a Chriſtianis non diſtinguuntur, Deo fideiuſſerũt, debẽt arctari ad ſeruandum illud quod promiſerut? præſertim quia fidem Chriſti quam receperũt in figura, vt dicit S. Thom. ſe. ſec. q. 10. art. 5. et quia iudæi inter cætera adorare vnum Deum, & illum ſolũ promiſerunt, iuxt. illud Deut. 6. Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerules, & his modernis tẽporibus, & etiam antiquis frequentiſsime deliquerunt, ſaltem facto quod eſt pluſquam verbo idola colentes, eis ſacrificia offerentes, dæmones inuocantes, ad aras dæmoniorum ſacrificia offerentes, reſponſa ſperantes, & obtinentes, & nõ nunquam Chriſtianos verbo, vel exemplo ad nefatia ſimilia pertrahentes, Epiſcoporum, & Inquiſitorum pro talibus nefandis iudicium non euadunt, imo ſunt durius ab eis puniendi, & hoc patet ex dictis Doctorum. Nam Inno. in c. Quod ſuper. de voto. & vo. redem. ſic dicit. Et propter hoc dicimus, non licet Papę, vel fidelibus auferre ſua, ſiue dominia, ſiue iuriſdictiones infidelibus, quia ſine peccato ea poſsidẽt. Sed bene credimus, ꝙ Papa qui eſt vicarius Chriſti, poteſtatem habet non tantum ſuper Chriſtianos, ſed etiam ſuper omnes infideles. cum enim Chriſtus habuerit ſuper omnes poteſtatem, unde pſal. 71. Deus iudiciũ tuum Regi da. &c. non uidetur diligens paterfamilias, niſi uicario ſuo quem in terra dimittebat, plenam poteſtatem ſuper omnes dimiſiſſet. Itẽ ipſe Petro, & ſucceſſoribus eius dedit claues regni cœlorum dicens. Quodcunq; ligaueris ſuper terram. & c. Et alibi. paſce oues meas. Omnes autem tam fideles, quam infideles Chriſti oues ſunt per creationem, licet non ſint de ouili Eccleſiæ.

Iudæi timore baptizati

Iudæi quo modo p Epiſcopos uel inquiſitores puniri poſſint, & debeant.

Papa nõ ſuper chriſtianos tantum, ſed etiam ſuper infideles poteſtatẽ habet.

cleſiæ.Et ſic per prædicta patet,ꝙ Papa ſuper omnes habet iuriſdictionẽ, &poteſtatem de iure licet, non de facto,vnde per hanc poteſtatem quam habet Papa, credo ꝙ ſi gentilis qui non habet legem niſi naturæ,ſi contra legem naturæ faceret,ꝙ poſſet licite puniri per Papam.Arg.Gen.19.vbi habes, ꝙ Sodomitæ qui cõtra legem naturæ peccabant,puniti ſunt a Deo.Cum autem Dei iudicia ſint nobis exẽplaria,non video quare Papa,qui eſt vicarius Chriſti hoc non poſſit, dummodo adſit facultas.Et idem dico ſi colãt idola, naturale enim eſt vnum,& ſolum Deum creatorem colere, & non creaturas.

Gentiles in quibus a Papa puniri poſſint.

4 Item Iudæos ſi contra legem Euangelij faciant, Papa poteſt iudicare in moralibus videlicet.& eos ſi eorum Prælati non puniant,punire.Et eodem modo ſi hæreſes circa ſuam legem inueniant.Et hac ratione moti Greg.& Inno.Summi Pontifices mandauerunt comburi libros taliũ, qui multis hæreſibus pleni inueniebãtur,mãdauerũtque puniri illos,qui prædictas hæreſes ſequerentur,& docerent.

Iudæi hæretici, a Papa iudicantur.

De Chriſtianis autem non eſt dubium,quod eos Papa poteſt iudicare ſi contra legem Euangelij faciant. Et licet quandoq; Papa omittat pœnas iuſtas omnibus prædictis inferre, hoc facit, vel quia facultatem non habet,vel propter ſcandala,ac pericula vitanda.

Nota facultatem id eſt ſecularẽ poteſtatem.

5 In omnibus autem prædictis caſibus, & alijs in quibus licet Papa eis aliquid mandare,ſi non obediunt compellendi ſunt per brachiũ ſeculare,& indicendum eſt eis bellũ per Papam,& nõ per alios, vbi quis de iure ſuo contendit, Nec eſt contra.c Multi.2.q.1.vbi dicitur quod non pertinet ad nos iudicare de his quæ foris ſunt,quia intelligitur,quod nõ debemus eos iudicare excõmunicando, vel compellendo ad fidem,ad quam ſola Dei gratia vocãtur.45.di.c.De Iudæis. Hæc Inno.vbi ſupra.Abb.in cap.venerabilem.de electione.

6 Temporibus etiam noſtris videlicet.M.D.LVIII.ex mandato Pauli eius nominis quarti ſũmi Pont.diligentiſsima Inquiſitione contra Iudæos facta, hæreſum pleni quam plurimi codices penes ipſos inuenti,igne conſumpti ſunt.Io.And.etiam in Nouella ſuper alleg.c. Quod ſuper.idem quod Inno.dicit, & ſuper c.ex graui.§.ſane.de vſuris.in Clem.ſic ait.Non ſolum eſt hæreticum male ſentire de articulis fidei vel ſacramentis Eccleſiæ.c.Ad abolendam.de hære.ſed etiam quod peruerſum dogma habet, vel falſas opiniones gignit,ac ſequitur.24 q.4 c.Hæretici. Aut ſi eſt contra doctrinã Eccleſiæ.eo.tit.& c. Et c.tu.in fin.Iudæi vero qui dicunt hæc iudicãtes auctoritate Deut. 23.Non fœnerabéris fratri tuo, de quibus videtur facere 23.q.4.c. Ab illo.non includuntur hac conſtitutione, quia hæreſis proprie nõ cadit in illos, quæ diuiſionem ſonat, quia numquam fuerunt vniti. Item certum eſt ꝙ peccant in articulis fidei,qui ſapiũt humanitatem Chriſti.contra c. firmiter. de ſum. tri. & fi. ca. & hoc ſcit Eccleſia,& tolerat, & nihil ad nos, c.Gaudemus.de diuor. Poſſunt tamen

Iudæorũ codices hæreſum pleni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Iudæi dogmatizantes.

per Eccleſiam compeſci ſuper his, ſi talia dogmatizãt inter Chriſtia
nos, vt dicit Inno. & Hoſtieñ. in c. quod ſuper his, de voto. & vo. re
dem. Sicut & in alijs caſibus coherceet, qui nominantur in c. Iudæi.
de Iudæ. Hæc Io And.

Paulus de Alza. ſuper eodem. c. concordat etiam cum prædictis. Et
S. Tho. ſe ſec. q. 10. art. 10. ad 2. & ipſe ſic dicit, Eccleſia in infideles nõ
habet iudicium quo ad pœnam ſpiritualem eis infligendã, habet ta 3
men iudicium ſuper infideles quo ad temporalem pœnam, ad quod

Quandoq; Iudæis ſubtrahitur cõmunio Chriſtianorum.

pertinet, ꝙ Eccleſia aliquando propter aliquas ſpeciales culpas ſub-
trahit aliquibus infidelibus cõmunionem fidelium. Et in eadem q. ar.
8. ſic dicit. Infidelium quidam ſunt, qui numquam fidem Chriſti ſu-
ſceperunt, ſicut Iudæi, & gentiles, & tales nullo modo ſunt ad fidem
compellendi ab Eccleſia, vt ipſi credant, quia credere volũtatis eſt,
ſunt tamen compellendi a fidelibus ſi adſit facultas, vt fidem non
impediãt vel blaſphemijs, vel malis perſuaſionibus, vel etiam aper
tis perſecutionibus, & propter hoc fideles Chriſti frequenter contra

Bellum contra infideles quare moueant fideles.

infideles bellum mouent, non quidem vt eos ad credẽdum cogant,
quia etiam ſi eos viciſſent, & captiuos haberent, in eorum libertate
relinquerent an credere vellẽt, ſed propter hoc vt eos compellant,
ne fidem Chriſti impediant. Alij uero ſunt infideles, qui quandoque
fidem Chriſti ſuſceperunt, & eam profitentur, ſicut hæretici, vel qui
cunque apoſtatæ, & tales ſunt etiam corporaliter compellendi, vt
impleant quod ſemel ſuſceperunt. Hæc Sanctus Thom. vbi ſupra.

Nonnulli autem aduerſarij veritatis prædictam veritatem nitun- 7
tur multipticiter impugnare, volentes probare, ꝙ cognitio, & puni
tio Iudęorum, & Saracenorũ in vel contra fidem delinquentium per
tinet non ad Epiſcopum, & Inquiſitorem, ſed tantum ad Dominos
temporales. Et primo probant per canones, ſecundo per leges. Per
canones impugnant quintupliciter, & primo ſic.

Iudæus ſic delinquens contra fidem vel eſt ex ſe de iuriſdictione
Epiſcopi, vel non. ſi ſic, punit eum Epiſcopus, vt patet c. Poſtulaſti. de
Iudæis. Et punit eum pecunia, vel pœna alia temporali. ſi non, punit
eum Dominus temporalis, vt patet per c. alleg. non ergo omnes iu-
dæos contra fidem agentes poteſt punire Epiſcopus, & per conſe-
quẽs minus ipſe Inquiſitor, cum ille ſit Ordinarius, & non iſte.

Reſpondetur, ꝙ c. alleg. non loquitur de hæreſi vel fide, de quibus
cognoſcere per cenſuram eccleſiaſticam prohibetur Dominus tem
poralis, vt patet in c. vt Inquiſitionis. de hære. lib. 6. Sed loquitur de
exceſſu de quo in iudæo conceditur per Eccleſiam Domino tempo-
rali, ꝙ poſſit cognoſcere, & punire. Dicit enim ſic c. Poſtulaſti quali
ter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quẽdam
clericũ violentas, Ad quod breuiter rñdemus, ꝙ ſi dictus iudæus tuæ
iuriſdictionis exiſtit, ipſum pœna pecuniaria punias, vel alia ſecũdũ

ꝙ conuenit:

ꝗ couenit temporali, faciens læſo ſatisfactionem congruam exhiberi, alioquin eius dominum moneas, & inducas, vt paſſo iniuriam, & Eccleſiæ ab eo ſatisfiat competenter. Quod ſi Dominus eius neglexerit adimplere, tu Chriſtianis per cenſuram eccleſiaſticam interdicas, ne cum ipſo iudæo antequam ſatisfaciat, præſumant commercia exercere.

8 Secūdo ſic arguitur. Si in contumeliam creatoris prorumpant Iudæi, puniuntur per Principes temporales, vt c. in nonnullis. de iudę. ſed fidem Chriſti falſo dogmate impugnare, vel aliter in & contra fidem agere, eſt in contumeliam creatoris prorumpere, ergo ſi iudæi ſic agitent fidem, non per Epiſcopum, & Inquiſitorem debent puniri, ſed per Principes ſeculares. *Iudæi p Principes puniuntur.*

9 Reſpondetur multipliciter, & primo ꝙ duplex eſt blaſphemia in Deum, & contumelia. Quædam eſt ſimplex, & quædam eſt hæreticalis. prima non agitat articulum fidei, ſed ſecūda. De primo loquitur c. vnicum, de maledicis, & blaſphemis. ſecunda autem trahitur ad titulum de hæret. & de prima loquitur, non de ſecunda c. alleg. quia loquitur ſimpliciter, & nō ad hæreſim cōtrahendo, nec ſequitur, quod ſi Papa commiſit, & præcepit principibus temporalibus quod puniāt quādoq; chriſtianum, vel Iudæum de prima, quod commiſerit etiam de ſecunda. Et ibi, ſi hoc feceris. quod non facit, cum cōtrarium poſt modum prędictis dominis temporalibus præcepit in c. vt Inquiſitionis. de hęre. li. 6. vbi eis pręcepit quod de fide, & de hęreſi quoquomodo non iudicent, nec cognoſcant. *Contumelia duplex.*

Secundo reſpondetur, quod cū dicitur in d. c. in nonnullis, Pręcipimus quod per Principes pręſumptores huiuſmodi animaduerſiō ne debita puniātur, Papa nō excludit ſeipſum quin poſsit iudicare,
10 & punire Iudęos contra fidem catolicam delinquentes effectos de foro ſuo, & Eccleſię Romanę. In foro namque Eccleſiaſtico tales pœna pecuniaria, vel alia temporali pœna citra ſanguinis effuſionem puniuntur, in foro autem ſeculari pœna capitis plectuntur, quod notatur in hoc quod dicitur, animaduerſione debita puniantur. vt notat, & exponit Hoſt. in c. de indicijs. §. quod ſi Iudęus, ſic dicens, Cum autem Iudęus Chriſtū blaſphemans, vel in eius ſeuiens, puniatur, multo fortius ſi Deum blaſphemauerit eſt per poteſtatē ſecularē pœna legitima feriendus, vt eodem c Nonnullis. §. vlti. ſed quę ſit pęna hęc, dicunt quod eſt pecuniaria. vt c. Poſtulaſti. eo. tit. & hoc eſt verum in eccleſiaſtico, ſed in ſeculari foro hoc non credo verum, imò legali pœna quę eſt decapitatio, etiam in chriſtiano, vt dicetur infra. *Præcipiēdo alijs ꝙ faciant nō priuat ſe auctoritate.*

Et hoc ſignificat Papa quando dicit, per poteſtatem ſecularem cō dignę animaduerſionis, adiectionē. Animaduerſio enim merum imperiū denotat, vnde & in hoc caſu eſt animam a corpore vertere. ff. de iuriſdi. omn. iudi. l. 3. Nec excuſabit ſe aliquis cum Iudice cauſa *Animaduerſio quid ſignificet.*

Ludi ex quibus crimina oriuntur. ludi. Quis enim ludos apepllet ex quibus crimina oriuntur? vt manifeſte in conſtitutione.ff.vet.§ illud,non ſane. Nam ludus noxius in culpa eſt.ff.ad l.Aquiliã. Nã ludus,ad hoc.de præſump.c. 1.hæc Hoſt.

Tertio reſpondetur, quod in crimine hæreſis iudicis Eccleſiaſtici eſt cognoſcere,& iudicare,ſed iudicis ſecularis eſt exequi,& punire, vt c.ad abolendam, de hære.& c.vergentis, & c. excommunicamus. vtroque eo.tit.ſic in propoſito, Eccleſia iudicat.quod ſignificatur in eo quod Papa in d. c.nonnullis, dicit.Præcipimus quod præſumptores huiuſmodi & c.ſed dominus ſecularis exequitur,& punit, in eo quod præcipit fieri per Principes ſeculares tamquam per executores, & etiam quia dicit, quod cõdignæ animaduerſionis volumus, &c. Per quod ſupplicium deſignatur, vt ſupra dictum eſt.

Rex Siciliæ papæ miniſter fuit, nõ dominus. Tertio arguitur ſic, Rex Siciliæ commiſit Epiſcopis, vt puniret Saracenos qui mulieribus Chriſtianis, & pueris abutebantur, vt c.In Archiepiſc.de rapto Igitur ſi Rex eis commiſit, punitio Saracenorũ directe pertinet ad Principes ſeculares. 9

Reſpondetur quod Papa commiſsionem factã Epiſcopis per Regem ſuper Saracenos narrat, ſed eos procedere ex tali commiſsione non approbat, nec proceſſerunt ex illa, ſed propria ordinaria, vnde dicit ſic. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod tales in iuriſdictione tua exiſtentes pœna pecuniaria poteris mulctare,&c. Vel aliter reſpondetur, quod vbi prædicti Epiſcopi in dictis exceſsibus proceſſiſſent ex cõmiſsione Regia, & non poteſtate ordinaria, quod procedebant in caſu de exceſſu, quia de nece, & de damnato concubitu, in quo & de quo poteſt cognoſcere, & punire dominus ſecularis, ſecus autem eſt de fide,& crimine hæreticæ prauitatis, de quo iudex ſecularis cognoſcere prohibetur,c.vt Inquiſitionis.de hære.li.6.

Quarto arguitur. Alta voce & publice in terris Chriſtianorũ Machometum inuocare, peregrinationes ad ſepulchrum alicuius Saraceni defuncti tamquam ad locum ſanctum, palam & publice in eiſdem terris facere,& tolerare, cedit in offenſam, & opprobriũ fidei Chriſtianæ, ſed Saracenos talia exercentes mandat Papa caſtigari per Principes chriſtianos, vt de Iudæis c.poſtulaſti. non ergo cognitio & punitio Saracenorum cõtra fidem chriſtianam delinquẽtium videtur ad Eccleſiam pertinere. 10

cõmunia nobis, iudæis, et ſaracenis. Reſpondetur, quod Iudæi & Saraceni (vt dictum eſt) aliqua habẽt nobiſcum communia, vt credere vnum Deum:& eum creatorẽ, hoc eſt commune nobis Chriſtianis,& Iudæis, & Saracenis, vel credere Chriſtũ de virgine natũ, & illum fuiſſe prophetam verum & ſanctũ, quod eſt cõmune nobis,& Saracenis,& in talibus aſſentire ab Eccleſia non reprobatur, imo tacite approbatur, & ſi poſtmodum diſſentiant in lege, ſeu potius ſecta ſua, hæretici fiũt directe, & in noſtra indirecte. Et quia inquirere & cognoſcere de huiuſmodi habet Iudex

eccleſiaſticus,ergo poterit iudicare.Habent etiam Iudæi,& Saraceni aliqua quæ nobis Chriſtianis, & illis non ſunt communia ſed diſtincta,per quæ hi ſunt,& dicuntur Iudæi,& illi ſunt, & dicuntur Saraceni.Et de Iudæis primum.Nam ii aſſerunt Chriſtum adhuc fore venturum, & legali obſeruantia eſſe victurum, Saraceni autem aſſerunt Chriſtum veniſſe, fuiſſe ſed purum hominem,et Machometum Chriſti nuncium,et Dei prophetam ſanctum extitiſſe, et in his Eccleſia eos non approbat,ſed reprobat,et tolerat tamen,ac ne illos ad profitendum fidem catholicam quiſquam cogat, diſtricte prohibet.vt in c. qui ſincera. di 45.ſed ſi volũt ab eorum erroribus reſilire, et fidem Chriſti ſuſcipere,eos recipit fouet et protegit, vt c.Iudæi.de iudæis. Et proteſtatione huiuſmodi eorum errorum ipſi Iudæi et Saraceni exercent,et obſeruant execrabiles varios ritus ſuos.Hi in ſynagogis ſuis,illi in moſquitis,diſtinguuntur tamen ritibus. Nam ritus Iudæorum interdũ fuerunt liciti,& ſemper habuerunt, et habent ſignificationem,& repreſentationem alicuius veritatis. Nam olim repræſentabant futura,modo autem præterita,ſicut ſerpens ęneus,qui adhuc in quibuſdam eccleſijs in Paſchate ſuper palum exaltatur, & agnus qui immolatur,ſignificat & figurat nobis Chriſtianis præterita,id eſt Chriſtum in cruce exaltatum,& Deo in ara crucis immolatum. Sed olim ſanctis patribus deſignabat talia in Chriſto futura.Nam Io.3.dicit Chriſtus:Sicut Moiſes exaltauit ſerpentem in deſerto,ita exaltari oportet filium hominis.& ideo ritus Iudæorũ ab eccleſia tolerantur, quia in illis habentur teſtimonia fidei Chriſtianæ ab hoſtibus & ab alijs qui foris ſunt,imo Papa prohibet quod in eorũ celebritatibus, & feſtiuitatibus ab ullis Chriſtianis vllatenus perturbentur,vt in c. ſicut fidei,de Iudæ.& Sara.Ritus autem Saracenorum ſecundum ſuã totalitatem(quod dico propter circũciſionem) numquam fuerunt, nec ſunt liciti,quia non continent veritatem,nec aliquam adducunt vtilitatem, ideo ab eccleſia, iure vel conſtitutione nec approbantur, nec licentiantur,nec etiam tolerantur,licet in meſquitis ſuis, vel eorum domibus inter ſe quadam taciturnitate ab Eccleſia videantur tolerari,quia ſic fieri nõ prohibentur. Quod iſtos execrabiles ritus non faciant inter Chriſtianos publice in loco eminenti, vt clamant, ideo vt profiteantur Machometum alta voce, & peregrinentur in multitudine & publice ad ſepulchrũ Saraceni,quem vt ſanctum mẽdaciter colũt, & adorant,fieri prohibet Papa,vt iudex eccleſiaſticus, & proprius in hac cauſa.inde dicit,Cum autem ſint diuinæ maieſtati diſplicentia, non ſunt vllatenus toleranda, ſancto approbante concilio ipſa in terris Chriſtianorum fieri deinceps diſtrictius inhibemus, præcipientes principibus temporalibus, vt generalis iudex quod talia in eorum terris fieri non permittant,ſi autẽ fiant per modum per quem fieri prohibẽtur,hoc eſt publice & notorie quod probatione,

Ad fidẽ catholicam Eccleſia neminem cogit.

Iudæi in eorum feſtiuitatibus non perturbatur

Saraceni quõ & quare tolerẽtur ab eccleſia.

bationе,& Inquiſitione non egeat,ſed punitione,in iſto caſu præſenti ſtatuto,& iure Papa committit,& remittit eos , vt punitionem, & vltionem in eos exequătur,ad principes ſeculares , cum tales infideles publice Chriſtum blaſphemantes animaduerſionis vltione debeant caſtigari,vt dictum eſt in ſolutione immediate præcedentis argumenti,& patet in c.in nonnullis.de Iudæis.

Animaduerſio quid ſignificet.

Animaduerſionis antẽ pœna decapitationem ſignificat, vt dicit Hoſt. quæ pœna non poteſt infligi per Eccleſiam , quod bene deſignant verba in §.fi.c.prædicti , quæ ſunt talia. Hi vero qui ſecus præſumpſerint , taliter ob diuinam reuerentiam caſtigentur ab ipſis,ſcilicet Principibus,quod alij eorũ exemplo perterriti a præſumptione ſimili arceantur.

Quinto arguitur ſic,Iudæi non poſſunt proprie eſſe hæretici , nec 11
per conſequens de hæreſi ſuſpecti,nam fidem chriſtianam nunquam receperunt , & per conſequens eam perdere non poſſunt . Epiſcopi autem , & Inquiſitores non ſunt ſimul iudices niſi in materia hæreſis,ergo de eis qualitercunq; delinquẽtibus cognoſcere nõ poſſunt.

Iudæi hæreticorum fautores quomodo eſſe poſſunt.

Reſpondetur ſicut ſupradictum eſt,quod Iudęi poſſunt eſſe manifeſti,& clare hæreticorum fautores , receptatores , & defenſores , & ideo poſſunt puniri per Epiſcopos , & Inquiſitores . Hæretici autem in lege noſtra directe,& proprie eſſe non poſſunt , nec ſuſpecti , quia fidem Chriſti in re non receperunt, & ſic vt tales puniri nõ poſſunt. Et hoc niſi credant,vel perſonaliter aſſerant contrarium eorum quibus a nobis diſtincti non ſunt , ſed nobiſcum conueniunt , vt pote Deum non eſſe,vel creatorem,vel legem non dediſſe Moiſi, &c.quibus aſſentire ſeu credere expreſſe vel tacite fideiuſſerunt in circonciſione,vel legis Moſaicæ receptione.Et ideo ſi deuiant arctãdi ſunt credere,& tenere quę fideiuſſerunt . De fide autem,& hęreſi non habet cognoſcere quoquo modo dominus temporalis,ſed tantum eccleſiaſticus.

Iudæi cõtra Chriſti fidẽ dogmatizãtes

Poſſunt etiam contra fidem Chriſtianam agere , illã prauo dogmate corrumpendo,malis perſuaſionibus impugnando,Chriſtianos ad hęreſes inducendo,de hęreſibus informando , ad ritus eorum execrabiles prauis perſuaſionibus pertrahendo , nouas leges contra Chriſti legem inueniendo,ſcribendoque, & dogmatizando , & ſimilia peragendo, de quibus iudex ſecularis cum ſit prohibitus non poteſt,ſed Eccleſiaſticus habet cognoſcere,& diffinire.

Romanis legibus iudæi iudicantur.

Per leges autem veritas prędicta etiam impugnatur multiplici- 12
ter.Et primo ſic. Iudęi Romanis legibus iudicantur C.de iudæ l.Iudęi,ubi ſic dicitur,Iudęi Rom. cõi iure viuentes,& infra.Adeant ſolẽni more iudicia,omneſque Romanis legibus conferant, & accipiãt actiones.ergo debent iudicari Romanis legibus in ciuilibus,ſicut & Chriſtiani,& nõ legibus moſaicis,nec a ſenibus Iudęorum , imo eos per ipſorum ſeniores prohibet iudicari, vt patet C.de iud.l.ſi qua. Namque ante Chriſti aduentum ſecundum legem Moiſi in multis

habębant

habebant immunitatem, quæ omnia reſcinduntur,eo. c. l. Iuſſio, & quædam iuxta legem ſuā inſtituerunt,quæ non licent.eo. c. l. Nemo.

13 Secundo arguitur ſic. Rectores prouinciarum debent prohibere Iudæos ſi faciunt aliqua in contemptum fidei Chriſtianę. C. de iudæ. l. Iudæos. vbi ſic dicitur, Iudæos quadā feſtiuitatis ſuæ ſolemnia ad pœnæ quandam recordationem intendere, & ſanctæ crucis aſſimilatam ſpeciem in contemptum chriſtianę fidei ſacrilega mente exercere prouinciarum rectores prohibeant. Hæc in glo. ſolemnia, puta, coronā ſpineam,& crucē,ergo nō ad Eccleſiā, ſed ad Dominos temporales pertinet Iudæos contra fidem Chriſti delinquentes punire.

Reſpondetur, quod ex iſta lege nil aliud habetur,niſi quod rectores prouinciarum prohibeant Iudæos,ne talia faciant contra fidem, nec per hoc Iudæi fidem peruertebant, ſed contemnebant, vnde in contemptum dicit.Nec per hoc excluditur Eccleſia ad quam de delinquentibus in fide pertinet iudicare, & non ad Dominos temporales, vt in c. vt Inquiſitionis. de hære. lib. 6.

14 Tertio arguitur ſic. Princeps ſecularis iudicat pœna ſanguinis Iudæos qui expugnant fidem Chriſti falſa doctrina. C. de Iudæ. l. vlti. vbi ſic dicit. Sciant prætercea bona ſua præſcripta, mox pœnæ ſanguinis deſtinandos qui fidem alterius, ideſt Chriſti,expugnabit peruerſa doctrina. Hæc ibi. Non ergo ad Chriſtianos, vel ad Eccleſiam pertinet punire taliter delinquentes.

Reſpōdetur, quod ex iſta lege nihil aliud habetur,niſi ꝙ principes ſeculares Iudæos expugnantes fidē Chriſti puniunt pœna ſanguinis. Hæc autem pœna eſt ſecundum iudicium ſeculare,nec ex hoc excluditur iudicium Eccleſiæ, cuius eſt cognoſcere, & diffinire, ſicut nec in hęreticis in quos,& cōtra quos eſt eadem pœna ſecundum leges, vt. C. de hære. l. Manichæos, & l. Ariani, & non procedit ſuper iudicum Eccleſiæ, vt C. de ſum. tri. & fi. ca. l. 1.& de hære. c. ad abolendam,&c. vergentis. &c. excommunicamus pri. & ſec. Et Iudæi fidē Chriſti impugnantes eiſdem legibus quibus & hęretici iudicantur. C. de iudæ. l. cœli cœlorum, vbi ſic dicitur, Iudæi niſi ad Dei cultū venerationemq; chriſtianam conuerſi fuerint, hiſdem legibus quibus pręcipimus hæreticos conſtringi vel aſtringi, ſe quoque nouerint aſtringendos. hæc ibi. Conſtat autem quod nō aſtringuntur hiſdem legibus quibus hæretici,niſi impugnent fidē in peruerſa doctrina ſicut hęretici,tunc enim eodem iudicio aſtringuntur, vt C. de hęre. l. quicunque. §. eos vero, vbi dicitur, Vltimo ſupplicio cohereceantur,qui illicita tētauerint docere,alias vt principes ſeculares Iudęos ſuſtinet protegit ac defendit,vt C. eo. l. nullus.

Iudæi fidem Chriſti impugnantes hiſdem legibus puniuntur quibus hæretici.

Quarto ſic arguitur. Occaſione quęſtionis hęreſis nullus debet prouinciam cōmouere,ergo ſi Iudęus impugnat fidem,nullus ſe debet intromittere de ꝗſtione ciuili occaſione hęreſum vel religionū,

ſed præſes debet prouidere ſuper deciſione talis quæſtionis ciuilis.

Lex impediens Inquiſitionis officiũ retractanda

Reſpondetur, quod nec lex intendit quin iudex eccleſiaſticus de hæreſi debeat iudicare,& vbi lex hoc diceret, tamquam impeditiua officij Inquiſitionis, per Epiſcopum, & Inquiſitorem foret penitus retractanda, vt habetur in c. ſtatum, de hære. lib. 6.

Quinto arguitur ſic. In crimine canonico præſes cum metropolitano habet diſcernere, & non Metropolitanus per ſe, ſed adiuncto præſide, vt in auſten. de manda. prin. §.ſi vero canonicum. fidem autem per iudæos vel chriſtianos impugnare falſo dogmate crimẽ eſt canonicum,ergo de illa diſcernere pertinet non ſolum ad eccleſiaſticum,ſed etiam ad præſidem, non diſiunctiue ſed copulatiue.

Reſpõdetur,ꝙ prout patet per verba ſequentia leg s.illa quæſtio non erat pure canonica, ſed habebat aliquid de ciuili. Dubitabant enim Epiſcopi in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de temporali iuriſdictione,lex namque dicit ſic, Si vero canonicũ ſit quod quæritur, vna cum Metropolitano prouinciæ hoc diſponere, & diſcernere prouidebis,ſiue Epiſcopi dubitent ſiue alii quidam, & cauſæ claræ Deo amabilem terminum,qui & decenter orthodoxam cuſtodiant fidem,& indemnitatẽ procuret fiſcalibus. Ecce patet quod dubitabant Epi in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de fiſcalib⁹,in quo caſu Metropolitañ.& p̃ſes habeãt diſcernere, alias. n. Epi per ſe, & ſine Metropolitano iudicant in quæſtione canonica, vt matrimoniali,& alijs multis.In crimine enim Eccleſiaſtico, vt eſt crimen hęreſis,iudex eccleſiaſticus per ſe cognoſcit,& diſcernit,nec quo ad iudicium habet interuenire iudex ciuilis,vt in Auſten. vt clerici apud proprios Epiſcopos.§.ſi vero, vbi ſic dicitur. Si vero Eccleſiaſticum ſit delictum egens caſtigatione eccleſiaſtica, & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat,nihil communicantibus clariſsimis prouinciæ iudicibus. Nec enim volumus talia negotia omnino ſcire ciuiles iudices,cum oporteat talia eccleſiaſtice examinari, & emendari animas delinquentium per eccleſiaſticam mulctam ſecundum diuinas,& ſacras regulas,quas etiam noſtræ ſequi non dedignantur leges.hæc ibi.Non obſtantibus igitur canonum, & legum allegationibus, & impugnationibus antedictis manifeſte patet, qđ iudæorum,& aliorum infidelium fidem chriſtianam prauis dogmatibus impugnantium,ſeu alijs modis contra fidem Chriſti delinquentium,& agentium,cognitio,iudicium,& pęnitentia pertinet de iure ad iudices eccleſiaſticos, vʒ. ad Epiſcopos, & Inquiſitores hæreticæ prauitatis,& non ad principes,ſeu dominos ſeculares,licet executio pertineat ad ipſos iudices ſeculares, quam vindictam facit ſanguinis punitio,et ſi delinquentes debeant animaduerſione debita, idest vltimo ſupplicio caſtigari,prout ſi hæretici de iure et conſuetudine eſſent,eſt faciendum.Propter huiuſmodi rationes nonnulli aduerſarij

In quæſtione canonica Epiſcopi ſoli iudicant.

Iudicium ad Epiſcopos, executio ad iudices ſeculares quomodo pertinẽt.

uerſarij veritatis tempore Vrbani eius nominis quinti ſummi Pontificis oppoſuerunt ſe Epiſcopo Bardonenſi, & Inquiſitori, qui in fortijs ſuis tenebant quendã Iudæum nomine Aſtructumde Petra Barchinon. conuictum pariter, & confeſſum eo quod dæmones inuocauerat, eis ſacrificauerat, & reſponſa ab illis habuerat, allegantes contra dictos Epiſcopum & Inquiſitorem, præfatum Iudæum non eſſe de eorum foro, ſed potius de foro domini temporalis. Et tandem dictus Iudæus ſequeſtratus fuit in fortijs Epiſcopi Illerdenſis, & cauſa deducta ante Gregoriũ Papã vndecimum. A quo auditis partibus in publico conciſtorio, mãdatum eſt duobus Cardinalibus Bononien. videlicet, & Morinen. quatenus mandarent præfato Epiſcopo Illerden. quod infra taxatum terminum, dictum Iudæum deberet antedictis Epiſcopo, & Inquiſitori reſtituiſſe, & cõſignaſſe. Qui Epiſcopus, & Inquiſitor præfati eundem Iudæum recuperatum Barchinonæ in Eccleſia Cathedrali in feſto circõciſionis Domini publice fecerunt abiurare, & eundem ſenten tialiter carceri perpetuo mãcipauerunt, anno Domini. 1385. & hæc habentur diffuſe in directorio antiquo Inquiſitionis. Vide Zanchinum, de hæret. c. 36. cum addit. *Caſus Iudæi in diœceſi Illerdenſi.*

IRREGVLARITAS.

1 IRregularitas non eſt pœna directe inflicta, ſed potius conſequens ſacramenti defectum. Albertus magnus in 4. ſen. di. 27. Io. de Tur. Cre. in c. ſi quis. di. 34. Et ſæpe ſine peccato, imo benefaciẽdo cõtrahitur, de qua plura vide ſupradictũ Io. de Tur. Cre. in c. De his clericis, di. 50. & Abb. in c. 1. de vi. & hon. cler. & in c. ſi furioſus, de homicidio. *Irregularitas quid ſit.*

2 Irregulatitatem leuare, & ſuper illa diſpenſare poſſunt Inquiſitores ſi contracta ſit in hæreſi, cum redeuntibus ad gremium matris Eccleſiæ, vt patet per priuilegium Clementis Papæ eius nominis ſeptimi, ꝙ incipit, Cum ſicut, vbi ſic habetur. *Quã irregularitatẽ poſſunt leuare Inq.*

Et cum clericis ſecularibus, ac perſonis religioſis cuiuſuis conditionis ſuper quauis irregularitate, quam tam ex hæreſi quam ex apoſtaſia a fide, ſeu etiam ex eo ꝙ cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis tam a iure, quam ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, & promulgatis quamlibet incurriſſent, aut ligati ſeu innodati diuina celebrando contraxiſſent, ac etiam ſuper irregularitatibus quas clerici cruce ſignati ſententijs, cenſuris & pęnis a iure, vel ab homine etiam quauis occaſione, vel cauſa latis, ligati ſeu irretiti, ac etiam ex eo quod in locis eccleſiaſtico interdicto ſuppoſitis, miſſas & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) incurrerint, diſpenſandi, &c.

IVDAEI.

1 IVdæi quomodo ſubſint Inquiſitori, & in quibus, vide ſupra in ver. Inuocare num. 9. 10. 11. & 12.

Iudæi quare non ſint cogendi ad fidem Chriſti ſuſcipiendam, Vide ſupra in verbo. Inuocare. num. 6.

IVDEX.

Sine auctoritate iudex non eſt. *Vita.* *Scientia.* *Experiẽtia.*

IVdex auctoritatem debet habere, quia alias iudex non diceretur nec eſſet. Secundo debet habere bonam vitã, quia ait tex. in c. forus. in fin. de ver. ſign. Non poteſt iuſticia cũ ſcelerato habere commercium. Tertio debet habere ſcientiam, vt habeat notitiã boni, & æqui. vt habet textus in l. 1. ff. de iu. & iure. Quarto debet habere experientiam. vt dicit tex. in Auctẽ. de iudi. Et vt nulla. poſt prin. in ver. Non enim æſtimauimus. Vbi imperator deteſtatur eorum iudicium etiam nomina qui carent peritia legum, & illorum qui nõ habent experientiam. 1

Præſentia.

Iudicis præſentia ſupplet defectũ curatoris. Bal in ti. de pa. iura. fit, Guil. Bene. in repe c. Rainutius. de teſt. in ver. ſi abſq; liberis. 2. de fidei conſubſt. nu. 50. 2

Conditio.

Iudex debet eſſe mitis & placidus omnibus, vt in auctẽ. de mãd. prin. §. præcipue. In examinando tamen reos ſe debet oſtendere terribilem, vt in di. auctẽ. de mand. princip. §. talem vero. not. in l. obſeruandum ff. de off. præſid. Non tamen debet eſſe nimis crudelis, alias poſſet remoueri, ſicut ſi eſſet nimis negligens. l. 1. & ibi Bar. C. de off. prę f. vrb. 3

Grauitas.

Iudex de facili non moueatur contra delatos, ſed prius bene omnia examinet, ſcilicet cuius famæ, & qualitatis ſint deponentes, & illi contra quos deponunt, & quare deponant, & non ſtatim iraſcatur contra delatos, eos odio proſequendo, vt per Spec. de iud præpar. verſic. circa iudicem. 4

De delictoꝝ certus eſſe debet.

Iudex quantumcunq; delictum ſit ei notorium debet videre merita cauſę, priuſq̃ aliquẽ feriat vel condemnet, vnde dñs cui nihil eſt abſconditũ, Deſcendã (inquit) & videbo vtrũ clamorẽ opere cõpleuerint. ut c. Deus omnipotẽs. §. fi. & c. ſeq. 2. q. 1. & l. in ciuile. ff. de leg. Debet ſiquidem Iudex bonus & iuſtus ſecundum allegata & probata decernere & iudicare vt l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præſid. cum & debeat conſtare de facto. vt l. diuus. ff. de re milita. l. 1. §. item illud. de ſenatus conſ. Sylla. 5

Iudex debet corrigere ſubditos ex dilectione, & non ex odio, vt 23. q. 4. c. ita. & quanto maius eſt delictum, tanto ſeuerius eſt iudicandum, vt 24. q. 1. c. non afferamus, & ibi glo. 6

Veritas iudicis obiectũ.

Iudex quocunque modo procedat, ſemper veritatem inquirere debet. textus eſt in auctẽ. qui ſemel. c. quomodo, & quando iudex. ibi, perquiſita veritate. ita dixit Bart. in extrauag. ad reprimen. in ver. ad receptationem. Ad idem textus in l. famoſi. ff. ad l. iul. maie. de adult. Et hoc maxime facere debet in crimine hæreſis quod eſt enormiſsimum. vbi enim eſt maius periculum ibi cautius eſt agendũ 7

c. vbi

c.vbi periculum. de electio.li. 6. quinimo, ſi iudici poſt ſententiam etiam condemnatoriam appareret de innocentia rei, id principi ſcribere debet, nec ſententiam executioni mandare. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtioni. ita voluit Bart. in loco alleg. quinimo ſi princeps mandaret contra aliquem fieri executionem alicuius ſententiæ capitalis, non erit illico parendum, quando appareret de innocentia rei poſt ſententiam, ſed expectanda eſſet ſecũda iuſsio, & Principi reſcribendum. facit textus in c. ſi quando. de reſcript. & in terminis, textus in leg. ſi vindicari. C. de pœnis, & c. cum apud. 6. quæſt. 3. nec iuſto principi hoc moleſtum eſſe debet. facit quod de Antiocho tertio Aſiæ rege ſcribitur. Is enim omnibus regni ſui vrbibus fertur ſcripſiſſe, quod ſi quid in literis quæ eius nomine ſcriberētur eſſet quod legibus aduerſari videretur, crederēt ignaro ſe hmōi literas ſcriptas fuiſſe, et propterea eis nō parerent. Facit textus in l. digna vox. c. de legi.

Cautius agēdum ubi maius p̄iculum

Vbi apparet de innocētia principi nō eſt parēdum

Antiochi ſcriptum.

8 Iudex ſemper debet inclinare in mitiorem partem, & in minorē pœnam ſequens iuris regulam, quod ſemper in obſcuris mitiorem partem amplecti debemus, vt regula. In obſcuris, de reg. iur.

Ad mitiorē tendere debet iudex.

9 Iudex ad abſoluendum pronior ſit quam ad condemnandum. l. Arrianus. ff. de actio. & obliga. quia tutius eſt abſoluere quam condemnare. Spec. de aduoc. §. ſequitur videre. Fallit hoc in crimine hæreſis ſecundum Io. de Imo. in Clem. 1. de hære. vbi ait, quod ad ſalutarem pænitentiam imponendam in dubio tutius eſt condemnare quam abſoluere.

Ad abſoluēdum pronior debet eſſe iudex.

10 Iudices ſemper præ oculis habere debent, quod ſcribitur in c. cũ æterni. de re iudi. lib. 6. vbi dicitur. Caueant iudices, & prudenter attēdant, vt in cauſarum proceſsibus nil vindicet odium, vel fauor vſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iuſtitiam non euertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, & æquo libramine procedant, vt in omnibus quæ agenda fuerint, præſertim in concipiendis, & ferēdis ſētētijs præ occulis Deus habeat, & lachrymis nullus ſis locus, qa iuſtitia lacrymis non regit, nec officia lachrymis gubernat.

Fauor, & odium abſint a iudice.

Lachrymis nullus ſiat locus.

11 Iudex cauere debet ne ſit partialis ſed communis. Bal. in tract. de Guelf. & Gibel. nec magis vni parti quam alteri fauere debet, alias recuſari poſſet ſecundum Inno. in c. accedens, vt lit. non conteſt. & Bal in Margar. ver. iudex. taliter enim ſe debet habere, vt apud eũ nō ſit exceptio perſonarum ſecundum ſpecul. in tit. de deleg. verſi. 8. & non debet moueri nec prece nec precio, nec odio vel amore. clem. 1. de hære. & glo. ibi. & Cardin. 11. q. 3. c. quatuor, & debet eſſe omnibus idem, nec alicui complacere contra veritatem. Abb. in c. qualiter, & quando. 2. de accuſa.

12 Iudex abſtinere debet a muneribus ſi cupit eſſe rectus, qa dona, & munera euertũt iuſtitiã, & excæcãt oculos ſapientũ, vt deut. 15. & c. qui recte. 2. q. 3. refert Angel. & poſt eũ Iaſon. in l. nō dubiũ C. de teſti

A muneribus abſtinere debet iudex.

BB 2 Iudex,

Secūdū allegata & probata procedere debet.

Iudex nō tantum ſecundum conſcientiā, ſed ſecundum allegata, 11
& probata iudicare debet, Io.de Ana. ſuper c.paſtoralis, de offi.de-
leg.num.9.Sanctus Thom.ſec.ſe.q.67.art.2.Et ibi Caiet.

Iudex nō multū debet feſtinare in proceſsibus, Ioan.de Ana.in c. 12
cum Bertoldus, de ſent.& re iudi.nu.4.& in dubijs opinionem recep
tam ſequi debet, idem Io.de Ana.in c.canonum. de conſti.nu.6.nam
communis opinio doctorum ſeruari debet,& in iudicando,& in con
ſulendo graue eſt recedere ab ea. Abb.in c.cum ſecundum, de ſe-
cund.nupt.

De delicto cōſtare debet.

Iudici debet conſtare de delicto antequam contra aliquem pro- 13
cedat, vt in crimine homicidij de corpore interempto.Et in crimine
hæreſis de hæreſibus dictis, vel ſuſpicione hæreſis data.Iaſon. in l.iu-
ſiurandum.§.procurator, de iureiur.Bar.in l.fin.ff.de quæſtioni.Blan-
chi.l.fin.eo.tit.nu.15.

Poteſt quod iuſte poteſt.

Iudex dicitur poſſe quod iuſte poteſt,& honeſte.22.q.2.c.faciat ho 14
mo,& ff.de condi.inſtit.l.filius, & l.nepos de ver.ſig & illud dr̄ poſſe
quod de iure poſſumus, in clem.ſæpe.de ver.ſigni. & ibi Zabar.nu.9.

Relaxans reum ante ſententiam.

Iudex qui relaxat reum de crimine læſæ maieſtatis humanæ vel di 15
uinę conuictum, vel confeſſum, vel ante purgationem indiciorum, in
cidit in crimen læſæ maieſtatis,& puniri poteſt pœna rei, vt dicit An
gel.in l.ne quis ff.de cuſto.reo.

Iudex debet requirere de inimicitia teſtium illius contra quem 16
inquiritur, eo maxime quod in crimine hæreſis nomina teſtium reo
non publicantur, nec poteſt ipſe diuinare.Io.And.in nouella ſuper c.
vt officium.de hære.li.6.

Arbitrio iudicis relinquitur quod in iure cautū non eſt.

Iudicis arbitrio relinquitur quod in iure expreſſum non inueni- 17
tur.c.de cauſis, de off.deleg.& l.1.ff.de iur.delib.ſed arbitrium iudi-
cis debet eſſe iuri,& æquitati cōſonum ſecundum Lud.Ro.conſ.376.
incip.quæſtio eſt nunquid, vbi per hoc allegat glo. in l.eas cauſas.ff.
de condi.& demonſtra.& ſequitur Marſil.in pract. cri.§.diligenter,
nu.24.non igitur cogitet proprer hoc iudex omnia ſibi licere.

Certa iudicis notio.

Iudici ſi quid ſit certa notione perſpectum, nullus legum ordo, 18
nulla procedendi recepta forma ſeruāda eſt. Intellige ſi crimen com
mittatur præſente iudice in loco iudicij,& alijs teſtibus. Nam ſi cri-
men committatur præſente iudice, vt priuato, tunc ordo iudiciarius
ſeruari debet.l.1.& auct.offeratur.C.de lit.conteſt. & c.ſi ſacerdos de
off.ordi.

Nomina & cognomina ſcribi debēt.

Iudex faciat redigi in actis nomen,& cognomen deponentis que 19
relam, quia alias querela non tenet ſecundum Bald.in l.penult.C.de
accuſa.& Alex in l.libellorum.ff.eo.tit. & tamen allegantibus ſilen-
tium imponat.Bal.in l.1.C.de lega. & appellantibus ab eius ſenten-
tijs, dummodo poſsint appellare, iniuriam non inferat, alias punire
tur.l.minime.C.de Appellat.

Iudex

20 Iudex maleficia puniat, inueſtiget, & inulta pertranſire non ſinat. Nam maleficia diſsimulãtes, & nõ puniẽtes acriter puniri debent. l. 1. de deſert. ſecundum Bar. ibi, & l. fin. C. de publicis lętı. li. 12. & ibi Bar. & punientur ſicut ipſi ſcelerati, vt l. fin. C. Ne ſanct. Bapt. & l. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſc. & cleri.

21 Iudex in atrocibus ſeueritate, & non pietate vti debet, ſecus autẽ in alijs l. diuus. ff. de reg. iur. In ver. ſentire. & Bal. in l. ea quæ C. de cond. indec. *In atrocioribus ſeueritas militat.*

22 Iudex aliquem non grauet pluſquam lex, quia mens iudicis præſumitur conformis menti legis. l. & puto. ff. de fami. hercis. §. 1. & l. nam, & ipſum. ff. de iuſt. & iur. ſecundum Bar. in l. 2. C. ſi pen. appell. *Non grauetur quis vltra legem.*

23 Iudex in arbitrarijs nõ ſit nimis fauorabilis, quia cui datur laxior habena, magis præ oculis æquitatẽ debet habere l. quod ſi Epheſi. ff. de eo quod cer. lo. & in auctẽn. de iureiur. quod pręſta. ab his. & Inno. in c. cum æterni. de re iud. l. 6.

24 Iudex delinquẽtibus vultum terribilem oſtendat, vt in auctẽn. de manda. princ. §. tale. non autem contra innocẽtiam, niſi ad principia, & præludia inueniendi ipſam veritatem, vt l. fi. C. ad ſcillan. & ſecundum Alex. in l. 1. ff. quod metus cauſa. *Terribilem ſe oſtendere quãdo oportet.*

25 Iudex facit litem ſuam qui admittit non admittenda, ſecundum Bal. in l. ſancimus C. de iudi. etiam ſi illa verba apponat, videlicet, ad miſit ſi & in quantum de iure debet, ſecundum Bart. in l. ſi quando. ff. de lega. quia nihil operatur ſecundum eum. Et facit quod not. in l. cum propter. ff. de le. præſtant. & glo. in l. iudex poſtquam, de re iud. dicit, quod iudex non debet talem cõditionem apponere, ſed prius eſt diſcutiendum an debeat admitti, & idem dicendum eſt ſi non admittenda admittat. Vide Bart. in l. prætor ait. §. 1. ff. de re iudi. *Iudex quando facit litẽ ſuam.*

26 Iudex debet ſedere quando ad eum venerint aduocati pro ſuorũ clientum cauſis, & eos patienter, ac benigne audire, ſpec. in tit. de ſent. iuſte. verſi. Itẽ eſt nulla, Et per eundẽ in tit. de diſput. & alleg. §. 6. *Sedere debet iudex*

27 Iudex non ſit facilis ad capturam eorum qui deferuntur, ſed prius omnia bene examinet, inueſtiget, & conſideret. Bal. in l. quod euitandi, in fin. C. de condi. ob turp. cauſ. & per Fran. Aret. in l. ſi quis poſt. ff. de teſt. Brun. in fin. ſui tract. de indicijs & tort. & hæc maxime obſeruanda ſunt quando non eſt timor de fuga, ſecundum doctores. *Non pcepſ*

28 Iudicis arbitrio, & ſi multa relinquantur a iuribus, non tamen ex hoc cogitet liberam habere poteſtatem faciendi quæcunque voluerit, quia dictum arbitrium debet eſſe regulatum a iure, & æquitati conſonum. Lud. Ro. in conſ. 376. incip. quęſtio eſt nunquid, vbi allegat glo. in l. eas cauſas. ff. de condi. & demon. *Iudicis arbitriũ quomodo regi dẽt*

29 Iudex patienter, & benigne audiat de crimine inquiſitos, & pro eis agentes, nam benigna iudicum audientia videtur quodammodo pœnæ impoſitæ præſtate tolerantiam, & e contra impatientia, & arrogantia *Iudicis benigna audientia.*

arrogantia iudicum in audiendo reum, & pro eo agentes, ſæpius reducunt ipſum reum, & affines in deſperationem, & ad querimonias exaggerãdas, vt Marſil. in pract. crim. §. occurunt, num. 2.

Iudex extra prouinciam.

Iudex exiſtẽs extra prouinciam ſuam non poteſt excõmunicare, 30
nec abſoluere, niſi de cauſa cognouerit in prouincia exiſtens, ſed tamẽ poteſt committere cauſas in prouincia. Quod bene nota. Ad hoc facit text. in c. Nouit. de off. lega. & eſt ibi glo. ſingularis.

Iudex ex ꝓſumptionibus procedens.

Iudex ſi procedit ex præſumptionibus, nunquam pœnam corpora 31
lem imponere debet, ſed ciuiliter condemnare, quod patet de ſentẽtia Salamonis. Innocen. c. veriſimile. de pręſump. Arch. in c. Accuſatus. de hære. lib. 6.

Per primam præſentationem liberatur fideiuſſor.

Iudici promittens aliquem præſentare, liberatur per primam præ 32
ſentationem. Ita dixit Benedictus de Plum. in l. duobus. §. 1. per glo. ibi in ver. exhibuit. ff. de inreiur. Alex. in conſ. 360. incipien. Breuiter in caſu. Marſil. in Pract. crimin. §. Quoniam. num. 2. Et ſi promittitur præſentare totiens quotiẽs, liberatur bina præſentatione. Ita dixit Angel. in l. ſi finita. ff. de damn. infect. & in l. 2. ff. de cuſto. reo. Marſil. in pract. crim. §. Quoniam. num. 12.

Iudex eccleſiaſtic⁹ quid in iudicem ſecularem, poſſit.

Iudex eccleſiaſticus, poteſt inhibere iudici ſeculari ne procedat in 33
cauſa dependente ex cauſa quæ oritur coram ipſo Iudice Eccleſiaſtico. Vide c. tuam. de ord. cogni. & Abb. ibidem. Et per Corſetum in ſuo repertorio, in ver. inhibitoria. 2. Et optime facit ad propoſitum, ꝙ Inquiſitor poteſt inhibere Iudici ſeculari, ne procedat contra aliquem vigore proceſſuum inquiſitionis, vel occaſione alicuius confeſſionis factæ coram ipſo Inquiſitore, quod bene nota.

Iudicis ſcripta.

Iudicis ſcripta non probant etiam cum tribus teſtibus, niſi Iudex 34
vt notarius ſcripſerit, Inno. in c. cum a nobis. de teſt. & Bal. in ſua Margarita. Probant ſubſcripta a teſtibus. c. 2. de fide inſtru. & etiam non ſubſcripta in multis caſibus, vt per Abb. in di. c. cũ a nobis. de teſt. & in c. poſt. ceſsionem de proba. Probat autem omnino ſi ſit ſubſcripta a parte, vt a reo, quia ſubſcribens ſe alicui ſcripturæ ipſam approbat quo ad omnia in ea contenta, & ſibi ita pręiudicat, ac ſi in toto & per totum eam manu ſua ſcripſiſſet. ita notat Bar. & Angel. in l. emptor. §. lucius. ff. de pact. per illum textũ not. Faciunt quæ notat. Alex. in l. cum antiquitas. C. de teſti. Vide Abb. & Fel. in c. ſcripta. de fide inſtru. & per Marſi. in repet. rub. C. de proba. nu. 59. 295. vnde ſi ſubſcribens poſtea dicat ſe fuiſſe deceptum, oportet quod id probet, alias ſibi non creditur. Et ita dixit Bar. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur. & Paul. de caſtro in conſi. 358. & per Marſil. de proba. num. 296.

Subſcriptio quid faciat.

In enormib⁹ nõ ſeruatur ordo.

Iudex in his quæ ſunt valde enormia non tenetur ſeruare ordinẽ 35
iuris ſecundum Pari. de puteo in ſindic. ſuo fol. 51. col. 2. in fin. ſed contrarium ſentit Marſil. in pract. crim. §. diligenter. nu. 169. & bene, ſi

intendit

intendit de inquiſitione ipſa, quia in inquiſitione enormis criminis non poteſt dici quod ſimus in enormi crimine, cum non conſtat de crimine commiſſo, ſcilicet inquiſitum commiſiſſe tale crimen, ſed ſumus in imputatione talis criminis, modo non ſequitur, talis eſt imputatus de tali crimine, ergo eſt reus talis criminis. textus not. in l.fin.C.de accuſa.in verſi.non ſtatim reus exiſtimatur. Debet igitur iudex in inquirendo etiam enormia, ſeruare omnia quæ de iure ſeruanda ſunt, omiſsis tantummodo non eſſentialibus ad iudicium. Et quod dicitur ꝙ in enormibus licet iura tranſgredi, habet locum in puniendo delictum, quãdo iam vere conſtat reum commiſiſſe crimen, ſecus autem in procedendo, & inquirendo. *Eſſentialia iuris numquam omittenda.*

36 Item & hoc locum habet tantum in maioribus magiſtratibus, nã minores, vt poteſtates, & iudices terrarum, vicarij Inquiſitorũ, & ſimiles, non poſſunt leges, & iura tranſgredi. Ita dixit Bal. in auth. hodie. C.de iudic. Lud. Ro. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matri. Vide Marſil. in pract. crim. §. Diligenter. nu. 169. 170. & 171. *Iura trãsgredi quibus liceat.*

37 Iudex iudicij exercendi locum ſecurum habere debet, alias licite poteſt appellari, & qui eſt citatus de citatione poteſt non curare, vt in c. Ex parte. 1. de appel. ad idem eſt Abb. ibidem. facit ad hoc. c. ſtatuimus. de offi. deleg. li. 6. & c. Paſtoralis, de re iudi. in clem. & debet locus eſſe idoneus, & honeſtus, quia non in taberna. Hæc glo. in di. c. ſtatuimus. in ver. ſecurum. *Locus iudicij ſecurus eſſe debet.*

38 Iudex qui in commiſſo ſibi officio iuſte ſe gerit, miniſter Dei dici debet. 23. q. 5. c. qui malos, omnibus tamen ſiue bonis ſiue malis obediendum, iuxta illud Pauli ad Ro. 13. ſiue bonis ſiue diſcolis, quia qui poteſtatibus reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, quia omnis poteſtas a Deo eſt. Intellige tamen niſi contrarium præcipiatur quid Deo, vel Eccleſiæ catholicæ, quia tunc ſeruandum illud, Deo magis quam hominibus oportet obedire. *Iudici obediendum.*

39 Iudex qui iuſtitiam baratauit, proditor dici debet, & contra illum procedi poteſt, & debet ad inſtar rei criminis læſæ maieſtatis, vt in l. 1. & auth. ibi. poſita. C. de pœnis iudi. qui mal. iudica. Et ita dixit Paris de puteo in tract. ſindic. talis enim qui iuſtitiam opprimit, cum ſit poſitus ad illam adminiſtrandã, iuſticiam prodere videtur. vnde dixit Paris de puteo in loco alleg. quod iudicum, Qui iuſtitiam peruertũt, arma in ciuitate ſeu palatio depicta deleri debent ad eorum vituperiũ. argu. textus in l. corũ, cũ ibi notata per Bartol. ff. de pœnis. *Baratans iuſticiam.* *Arma iudicum quando deleri debẽt.*

40 Iudex ſi vehementer præſumit contra petentes dilationes, eos non admittat, nec curet de appellatione, iuxta notata per Inn. in c. poſt electionem. de conceſ. pręben. & per Io. And. in c. ſuper eo. de appell. Abb. in c. nullus. de præſumptio. in fi. Et aduerte quod ex hoc ſolo quod iudex exceptionem probabilem non admittit, non grauat partem. Nam potuit moueri putando illã eſſe falſam, ideo vt

præſumatur

Exceptiones admittere vel repellere ad iudicē pertinet.

præſumatur grauamen, debet expectari donec probetur ipſius veritas. Et ex hoc infertur quod in facultate iudicis eſt exceptiones dilatorias, vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex ſola reiectione infertur grauamen. Abb. in c. interpoſita. de appell.

Cum proteſtatione quādo exceptio admittenda.

41 Iudex ſi dubitat an exceptio ſit admittenda, vel non, debet eam admittere cum proteſtatione, ſi & in quantum de iure ſit admittenda, & non aliter nec alio modo, & hoc intellige quando non poteſt pro tunc diſcuti an ſit admittenda vel non. Et nota quod iudex ex cauſa poteſt recuſare exceptiones cum proteſtatione, & ad vlteriora procedere. Ad hoc eſt textus not. in c. ad diſſoluendam, de deſponſ. impub. & hoc præcipue quando iudex ex probabili cauſa moueretur, puta quia vehementer contra eum præſumeret quod exciperet cauſa ſubterfugiendi iudiciū, vel quia eſt probabile dubium, vtrum exceptio ſit admittēda, & indago exigit longum tractum. Conſulit autem Hoſt. quod iudex faciat ſcribi cauſam in actis, vt ſic appareat eū probabili ratione motum. Abb. in c. cum contingat. de off. de leg. ſupra glo. in uer. nihilo. quam glo. bene nota, & diligenter conſidera, quia facit ad propoſitum. Ad idem fac t quod dicit Felin. ſuper di. glo. alleg. Hoſt. ſuper c. nullus, de præſump. & dato quod reus offerret ſe probaturum in continenti, tanta eſſe poſſet maliciæ præſumptio, quod non probaretur per probationem incontinenti. ita intelligit glo. in ver. ſententię. in c. ſuſcitante, de in integrum reſtitit. Quam glo. bene nota quia facit multum ad propoſitum, quę dicit ꝙ licet incontinenti hic velit probare exceptionem ſuam, ſi tamen eſt præſumptio contra ipſum quod malitioſe excipiat, primo mandabitur executioni ſent ntia, deinde ſi quid proponere voluerit, audietur in modum accuſ. tionis.

Præſumptio maliciæ quid faciat.

42 Iudex ſi non ſeruauit modum, vel ordinem Inquiſitionis, prudenter & caute corrigere ſe debet. nam & ſi in aliquo errauit, non debet ſponte errorem ſuum fateri, ne eius vileſcat auctoritas, nec tamen errorem ſuum defendere debet, ſeu in illo perſeuerare, ſed prudentius, & cautius ſe corrigat quantum poteſt, vt in c. qualiter & quando 1. de accuſa. & Abb. ibidem. Et hoc eſt, quia male principiato negotio aliquo non poteſt inde aliquid ordinabiliter ſequi, vt eſt ibi textus. magnę igitur ſapientiæ eſt, corrigere male inchoata, 22. q 3. c. magnę. quod nota contra illos qui volentes vnum defendere errorem, in infinita incidunt inconuenientia. Abb. vbi ſupra.

A principio malo bonū nō ſequitur.

Conſiliū malum ſapiētis

43 Iudex non tenetur ſequi conſilium malum ſapientis, etiam eo caſū quo ex forma ſtatuti debet ſententiare cum conſilio ſapientis. Vide ſupra in ver. Conſilium.

Pœnas augere, & minuere.

44 Iudex ex cauſa poteſt pœnas augere, & minuere, vt per l. Hodie. ff. de pœn. Et in l. quid ergo. Lud. Ro. in conſ. 129. incipien. quia puchre. quod verum eſt tam de pœna a lege vel ſtatuto, quam ex conſuetu-

dine

tudine.vt per Marſil.in loco præalleg.& per Abb.in c.de cauſis.de off. deleg.in fi. Vtrū autem poſsit licite reo pœnam totaliter relaxare,aduerte infraſcriptas diſtinctiones.

Relaxare, mutare, & alterare. Primam quarum eſt,ꝙ differētia eſt inter relaxare,mutare, & alterare.Nam relaxare pœnam alicui reo videtur eſſe totaliter eum ab ipſa pœna liberare, ſeu ei totaliter pœnam remittere. Mutare vero eſt pœnam debitam in aliam commutare, vt pœnam mortis in pœnā exilij.Alterare autē eſt augere, ſeu mitigare,vel attenuare pœnā.

Secunda diſtinctio eſt,quod pœna aut eſt a lege determinata, aut non,ſed Iudicis arbitrio relicta.

Tertia eſt,quod pœna ſtatuta a lege aut ſtatuitur vt inferenda,aut iam iure incurſa.

Quarta erit. Alterare pœnam contingit dupliciter,aut poſt latam ſententiam,aut ante.

Quinta eſt.Alterare pœnam iterum cōtingit dupliciter, videlicet cum cauſæ cognitione,aut ſine cauſæ cognitione.

Sexta eſt. Reus aut eſt puniendus ad inſtantiam accuſatoris iniuriati,aut non.

Septima diſtinctio erit.Iudex aut eſt ordinarius,aut eſt delegatus.

Octaua erit.Si Iudex ordinarius eſt,aut eſt habens poteſtatem diſpenſandi in crimine quo eſt reus accuſatus, aut non,

Laxare pœnam reo nō poteſt. His præhabitis,ſit iſta prima concluſio.Iudex ordinarius,& multo minus delegatus non poteſt reo accuſato, & conuicto laxare licite pœnam in lege ſtatutam ſuper crimine de quo reus eſt condemnatus,reo petente recompenſationem illatæ ſibi iniuriæ. Hęc cōcluſio quam credimus eſſe Sancti Thom.ſe.ſec. q.68.ar.3. patet primo auctoritate diuinæ legis.nam Deut.13.de illo qui ſuadet Dijs alienis, dicitur.Non parcat oculus tuus,vt miſerearis,& occultes eum,ſed ſtatim interficies eum.Et de homicidio dicitur Deut.19.nec miſereberis eius &c Secundo patet ex.§.præſenti notādum.ff.ad turpil.l.1.vbi ſic dicitur.Facti quidem inquiſitio in arbitrio eſt iudicātis,pœnæ vero proſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſeruatur, non arbitrio iudicis committitur. Et propterea dicitur in auten.de Iudicibus.§ oportet.quod Iudex non debet eſſe mitior lege. & ff.ad municipia.l.ordine.

Duo a iudice conſiderāda. Ratione vero probatur præfata concluſio per Sanctum Thomam vbi ſupra,ex duobus quæ ſunt circa Iudicem conſideranda quorum vnum eſt,ꝙ ipſe habet iudicare inter accuſatorem & reum, & aliud eſt ꝙ ipſe non facit iudicij ſententiam quaſi ex propria, ſed ex publica poteſtate.Duplici ergo ratione impeditur Iudex ne reum a pœna abſoluere poſsit. Primo quidem ex parte accuſatoris, ad cuius ius quandoque pertinet,vt reus puniatur,puta propter aliquam iniuriā in ipſum commiſſam,cuius relaxatio non eſt in arbitrio alicuius Iu-

CC dicis

dicis;quia quilibet Iudex tenetur ius ſuum redd. re vnicuique. Alio modo impeditur ex parte reipublicæ cuius poteſtate fungitur,ad cu ius bonum pertinet,quod malefactores puniantur, ſed tamen quan tum ad hoc differt inter inferiores Iudices, & ſupremum Iudicem, ſcilicet Principem,cui eſt plenarie commiſſa publica poteſtas.Iudex enim inferior non habet poteſtatem abſoluendi reum a pœna contra leges ſuperiorum ſibi impoſitas.vnde ſuper illud Io.19.non habe res in me poteſtatem vllam, dicit Auguſt.talem non dederat Pilato poteſtatem,vt eſſet ſub Cæſaris poteſtate, ne ei omnino liberum eſſet accuſatum abſoluere.Princeps qui habet plenariam poteſtatem in republica,ſi ille qui paſſus eſt iniuriā velit eū remittere, poterit li cite reum abſoluere,ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nociuū.

Pilatus abuſus eſt poteſtate.

Secūda cōcluſio eſt.Si iniuriā paſſus cōſentit,vt reo pœna relaxetur,Iudex habens plenam auctoritatem poteſt licite reo relaxare in lege ſtatutam,dum tamen hoc non ſit nociuum,aut ſcandoloſum rei publicæ.Patet hæc concluſio ex iam dictis.

Quando diuerſe pœnæ, pro vno delicto minor ē imponenda.

Tertia concluſio eſt,cum pro vno eodemque facto diuerſæ pœnę de iure imponuntur,tunc vtraque pro vno eodemque tempore non eſt imponenda. Hæc concluſio patet in c.at ſi clerici.de iudi.maxime vbi vtraque per ſe ſufficeret, vt ibi notatur, ſed tunc minor eſt imponendā,quia pœnæ potius ſunt molliendæ, quā exaſperandæ.ff. de pœn. l. interpretatione,& de pęnit.di.1.c.pœnæ,vęl locus erit gra tificationi.c.cum autem, de iur.pa.vel illa imponetur quæ magis timeatur.c. quoniam frequenter,vt l.non conteſt. quia hoc ſolum bene agitur,vt vita hominum corrigatur.c.prodeſt ſeueritas.23.q.5.

Quarta concluſio eſt. Si pœna ipſo iure contrahatur,non poteſt Iudex eam relaxare,aut commutare,vel alterare, quia talis pœna cū iam quodammodo inhæreat vſibus ipſius rei, non pendet ex Iudicis arbitrio,tum quia(vt Io.And.in c.1.de fugit.ait)quando pœna imponitur ipſo iure, nō requiritur alia pœna condemnatoria ſeu declaratoria delicti.

Iudex augere vel minuere legis pœnam non poteſt.

Quinta concluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam nō poteſt commutare vel alterare,augendo vel minuēdo Iudex delegatus,quia talis non poteſt diſpēſare,ſed iure communi procedere. cum fines mādati exacta diligentia ſint ſeruandi.c.cum dilecta.de reſcript.Hæc cō cluſio colligitur ex c.de cauſis.de offi.deleg.

Sexta cōcluſio eſt Pœnam in lege ſtatutam pro aliquo crimine Iudex etiam ordinarius non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper illo crimine,nō pōt cōmutare,minuere,vel augere,vt i c.licet, de pœnis.

Sine cauſa nō licet pœnā mutari.

Septima concluſio eſt Iudex ordinarius habens poteſtatem diſpē ſandi ſuper illo crimine,non poteſt pœnam ſtatutam in lege mutare aut alterare,minuēdo,vel augēdo ſine cauſa legitima,& ſine cauſę co gnitione,vt dicit Hoſtien.in ſum.li.5.t.t.de accuſa.§.quis ſit effectus

accuſationis.

accuſationis. Effectus accuſationis eſt,vt reo côuicto imponatur pœna ordinaria, & certa, ſi in iure ſtatuta inueniatur. Nam Iudex qui meliorem aut duriorem pœnam impoſuerit quam ſcriptam reperit, graui infamia notatur, vt C. ad l. iul. de vi publ. vel priua. l. ſi- mus qui.in fin.& C.ne ſanctum baptiſma reite.l.3.& 9.de offi.de leg. c.de cauſis.§.1.& c.vbi de tranſact.

Duriorē pœnā imponēs iudex infamia notatur

Octaua concluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam iudex non poteſt commutare poſt prolatā ſentētiam, vt ex text.c.ſi quem.2.q.3.quod vt ait Lau.& Archi.habet locum poſt ſententiam iam latam. Et.ff.de re iudi.l.actori.

Sed contra talem concluſionem aliqui arguunt. Et primo de c.veniam 35.q.9.vbi Papa poſt ſententiam cuidam pœnam temperauit, & idem de præſide prouinciæ,qui etiam poſt ſententiam poteſt mulctam impoſitam temperare, vt.ff.de offi.præſid. prouin.l.illicitas §. qui vniuerſas.

Poſt ſententiā qui tēperare pœnam poſſint.

Sed reſpondetur,quod ſpeciale eſt in Papa, & præcipue qui vocatus eſt in plenitudinem poteſtatis, quod poſsit in criminali etiam poſt latā ſententiam ipſam temperare pœnam adiudicatam, ſimiliter & præſes prouinciæ, qui etiā habebat maximā poteſtatē, & ideo ex hoc non ſequitur, qđ regulariter oēs iudices hæc poſsint facere.

Nona côcluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam de aliquo crimine poteſt qui habet poteſtatem diſpenſandi ſuper illo crimine, commutare, augere, vel minuere cum cauſæ cognitione, & ante ſententiam, vel in ipſa ſententiæ prolatione, vt in c.in Archiepiſcopatu. de rapto. & C. eo. tit l. & ſi ſeuerior. In qua quidem cauſę cognitiône habetur côſideratio locorum,temporum,& perſonarum, atque cauſæ,multitudinis,ac ætatis,& ſcandali. Namque ex his omnibus rigor iuris mitigatur.vt colligitur manifeſte ex c.ſuper eo.de ſent.excommuni.Et c. vlt.de tranſa.

Locorum,tēporū,& perſonarum diſtinctio.

Item cauſa cognita,& ex prædictis cauſis,& iuribus poterit pœnā augere, & etiam quia multis craſſantibus vindicta opus eſt.ff.de pœnis.l.aut pacta.§.vlt.Et l.capitalium. in vlt.§.& in di.l.& ſi ſecurior.& per Inno.de conſti.c. 1.

Decima concluſio eſt. In pœnis extraordinarijs iudex poteſt exaſperare,& mitigare,vt.ff.de pœnis.l.Hodie, & de pœni.di.1.c.Menſuram.In quibus extraordinarijs tunc dicitur pœna diminui, vel augeri, cum Iudex non ſeruat id ꝙ in talibus ſeruari conſueuit.arg.ff.de dam. infec. .l.ſi finita.§.1.& ff.de flum.l.1.cum ſimilibus.

Vndecima concluſio eſt. Talis indulgentia, ſiue remiſsio pœnæ non eſt facienda per Iudicem homini incorrigibili.23.quæſt.4.

Duodecima concluſio eſt. Quando pœna non eſt determinata a iure,ſiue in lege ſtatuta,tûc imponitur arbitrio iudicātis, qui debet æquitate ſeruata ſemper in humaniorē partem declinare.c.ex parte. de tranſa.

Ad humaniorem declinare debet iudex.

de tranſa. Et.ff.de effra.l.1. & ff.de pen.l.Hodie.& c.de cauſis. de off deleg.& c.vlt.de tranſa.Cum his concordant Innoc.& Hoſt. maxime in ſum.Archid.in c.ſi ergo.17.q.1.Et Henricus Boich. ſuper.c. in Archiepiſcopatu. de Rapto.

Quibus nocea iudex remiſſus.

Et nota,ꝙ ſi Iudex remitteret pœnam inordinate, nocumētum in ferret communitati,cui expedit vt maleficia puniātur,ad hoc vt peccata vitentur.Vnde Deuteron. 13. dicitur poſt pœnā ſeductoris. Vt omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quiſpiam huius rei ſimile.

Nocet etiam perſonæ cui illata eſt iniuria,quæ recompenſationē accipit per quandam reſtitutionem honoris in pœnam iniuriantis, vt dicit Sanctus Tho.Hæc Io.de Tur Cre.ſuper c.ſi quem.2.q.3.

Iuramentū dare quādo non debeat iudex.

Iudex non debet reo dare iuramentum de veritate dicenda,quan 45
do facit eum reſpondere inquiſitioni.Facit optime textus in c. Cleros.de cohab.cler.vbi habetur,ꝙ non eſt dandum iuramentum ei,cōtra quem eſt præſumptio,ꝙ abiuret, & periuret.Per quem textum dixit ſpeculator.in tit.de iuramento calum.§.Nunc dicimus. quod iuramentum calumniæ de non petendis delatorijs fruſtratorijs debet omitti,quia raro eſſet ꝙ litigantes non eſſent periuri.Facit textus in l.Ambiguitates c.de iudi.vidui.tol.Per quem textum dicit ibi Bal.ꝙ non dari debet materia deierandi ei quem veriſimile eſt velle vel poſſe deierare.Et vide ibi per Iaſon.in fi.Cui autem dubiū eſt, quod reus in criminalibus, vt euadat mortem, & vitam ſaluet, ꝙ iurabit falſum,non ſemel tantum,ſed centies? niſi eſſet aliquis homo ita bonæ conſcientiæ,ꝙ potius mori eligeret,quam falſum iurare,quorum hominum ſemen rarum eſt in terris.Marſil.in Pract.crim.§.poſtquā. nu.4.qui multa pro hoc allegat.Bar.tamen, & Bal.oppoſitum dixerunt,vt idem Marſil.imponit.Sed opinio ipſius magis pia videtur, licet oppoſitum vbique ſeruetur,& forte non ſine peccato.

Iudex pro labore nihil petat.

Iudex ordinarius,vel delegatus eccleſiaſticus pro labore in iudi- 46
cando nihil petere debet, vt in c.Cum ab omni.de vi.& hone.cler.& c.ſtatutum. de reſcript.li.6. Et licet loquatur de ordinario, tamen idem tenendum eſt de delegato, & ordinario,vt per Abb.& Io.And. in di.c.cum ab omni.Si.tamen delegatus eccleſiaſticus nō habet red ditus,vel beneficium eccleſiaſticum vnde viuat, poterit accipere id quod & petere,& accipere poteſt delegatus Principis ſecularis, vide licet ſportulas, Abb.in di.c.cum ab omni. Vide Tabien.in ver.Iudex. 6.& 11.

Sportulas recipere quando poſſit iudex.

Iudex poteſt munera accipere ab aliis quā a partibus, dummodo 47
non patium nomine,nec aliquo malo fine, arg.in c.ſtatutum, de reſcrip.lib.6.§.Inſuper, & gratis.Tutius tamen eſt, dum quis eſt iudex a nullo accipere munera. Nam Eſai.33. dicitur, qui excutit manus ſuas ab omni munere, hic in excelſis habitabit.A partibus autem du

rante

rante iudicio non accipiat, quia hoc eſt prohibitum, niſi ſint comeſtibilia, & potabilia parui momenti, quæ paucis diebus poſſunt cõſumi, quæ poſſunt indifferẽter accipi ſecundũ Archid. & glo. in di.c.ſtatutum. alia autem omnia prohibentur accipere Iudices, etiam ſi ſit obolus vnus. ff. de off. præſid. l. plebiſſcito. & l. ſolent. ff de off. proconſ. & not. per glo. in l. 3. C. de cõd. ob. tur. cau. Poſt iudicium factum autem, & lata ſententia, ſi ex mera liberalitate aliquid donetur etiam a partibus, licite accipitur, ſecundum Gemin. in di. c. ſtatutum, & per Franch. ibidem, Hippo. Marſil. in ſuo ſing. 190. dicit vt infra, Iudex poſt latam ſententiam poteſt a partibus munera accipere, nec poterit puniri de baratarìa, maxime pacto nõ interueniẽte ante prolationem ipſius ſententiæ, & adducit Ancha. in conſ. ſuo. 272. incip. de titulis crimi. in penult. col Erit tamẽ magis ædificatoriũ nullo modo a nullo accipere, quia licet Iudex ſit ita conſtans, quod muneribus non permittat ſe corrumpi, tamen ſemper erit præſumptio cõtra eum de corruptione, quia ſecundum Chryſoſt. ſicut matrona nõ eſt caſta quæ cum rogatur munera accipit, ita nec Iudex munera accipiens immunis a corruptione iudicatur.

Munera a iudice accepta bilia.

Præſumptio contra accipientem.

48 Iudex ſi accipit pecuniam, vt male iudicet, non ſolum punitur vt C. de pœn. iud. mal. l. fin. & 11. q. 3. c quattuor. ſed tenetur ad reſtitutionem pecuniæ, non ei qui dedit quia turpiter dedit, ſed ei in cuius iniuriã recepit. 1. q. 1. c. iubemus, arg. 17. q. 4. c. ſi quis in atrio. ſi autem accepit vt bene iudicaret, tenetur reſtituere ei qui dedit. quia cum ex ſuo officio teneatur bene iudicare, turpiter accepit. 14. q. 15. c. nõ ſane, & crimen cõcuſſionis cõmiſit. Et idem dicendum ſi iudex debeat iudicare, & accipit pecunias, vt non iudicet. 1. q. 5. c. iubemus. & c. nemo. de ſimo. & 11. q. 3. c. dicit Auguſt. Non licet Iudici iuſtum iudicium vendere. Guil tamen dicit quod hoc dictum intelligitur de reſtitutione pecuniarum in hoc ſecundo caſu, quando id conſtat in foro fori, ſed in foro cõſcientiæ magis videtur conſilium quam neceſsitas. Debet tamen de illis pecunijs fieri ſicut de quolibet alio turpi lucro. Archiepiſcopus Floren. 3. par. ſum. tit. 9. c. 2. §. fin. Tabie. in ver. Iudex. num. 16.

Iudex pecuniam accipiens cui reſtituere teneatur.

49 Iudex tenetur compellere aduerſarium ad præſtãdam cautionem de non offendendo nec actorem, nec ſuos, nec offendi faciendo, quãdo actor veriſimiliter eius implorat auxilium, vel officium. l. illicitas. §. ne potentiores. C. de his qui ad eccl. confu. & ibi. Cyn. Tabien. in ver. Iudex. nu. 4.

50 Iudex qui fert ſententiam iniuſtam doloſe & ſcienter, tenetur læſo præciſe ad omne intereſſe, niſi poſsit inducere illum pro quo tulit ſententiam, ad plenam reſtitutionem. C. de pœnis iud. mal. l. fin. 11. q. 3. c. quatuor. & ſecundum iura multas alias pœnas debet ſuſtinere 11. q. 3. c. quicunque. vnde Guil. dicit, quod eſt grauius rapina, quia

Iudex ad oẽ interreſſe tenetur.

abutendo

abutendo auctoritate diuina quam habet in iudicando, præter iniuriam proximi Deo iniuriatur. Et ſi eſt Iudex eccleſiaſticus,& contra iuſtitiam in grauamen alterius partis quicquam fecit per gratiam, vel ſordes,puta,pecuniam,incurrit ſuſpenſionem per annum ab executione officij,& debet condemnari ad extimationem boni viri.c cũ æterni.de re iudica.lib.6.Archiepiſcopus Floren.3 par.tit 9.c.2.§.1.

Iudex per ignorantiã non excuſatur.

Iudex per ignorantiam iniuſte iudicans tenetur ſecundum leges læſo,inquantum bonum,& æquum videbitur religioni iudicantis.ff. de varijs,& extraordi.cogni.l.fi.ſed in iudicio animæ tenetur ſicut in primo caſu ſuprapoſito,ſi in culpa fuit,ſcilicet quia ſciuit ſe inſufficientem,vel ſcire debuit, & tamen talem cauſam iudicare præſumpſit.Nam Iudex debet eſſe peritus, ita quod non habeat ab alijs quærere quid loqui,& facere eum oporteat c.ex literis.de cõſang.& hoc intellige de iudice ordinario. Archiep. Floren.3.par.tit.9.c.2.§.1.Nã ſi ſit Iudex delegatus, vel ſubdelegatus, & neceſsitate obedientiæ male iudicet bona fide,& de conſilio peritorum,ſecundum Guil.nõ tenetur, & idem dicendum eſt ſecundum Ray.in ſum.ſi iniquam dedit ſententiam deceptus per aſſeſſorem qui ſufficiens putabatur.Archiep.flore.vbi ſupra.Tabie.in ver. Iudex.nu.20. Armil.in ver.Iudex, nu.14.ſi autem per negligentiam male iudicauit,vt quia erat ſciens & valens,ſed noluit ſtudere, & propter hoc errauit, idem iuris eſt ſicut de ignorante,ſecundum Raymundum in ſum. mitius tamẽ cum iſto agendum erit, quam cum illo qui ſcienter iniuſtum iudicium fecit.Archiep.Floren.vbi ſupra. 51

Sine indiciis aut fama ꝓcedens.

Iudex ſi inquiſitionem facit ſine indicijs, aut fama præcedente, quamuis inquiſitum abſoluat,tenetur ad intereſſe omnium expenſarum,& alia quæ inquiſitus ex tali inquiſitione paſſus eſt.Inno.in c.fi. quod me.cau. & per Amadæum, in tract.ſindicatus ibi. tenetur Iudex maleſi. 52

De corruptela accuſatur.

Iudex ſi de corruptela accuſatur,vel imputetur, debet eſſe legitime conuictus.l.iudices.C.de digni.& in l.fin.& in auctẽ.ibi.poſita c. de pœn.iud. vbi textus expreſſe dicit, quod accuſans iudicem de corruptela debet hoc probare, & dicit ibi per illum textum Iacobus de bel. quod iniuſtitia debet eſſe euidens & manifeſta, & non occulta, vel præſumpta, vt ibi, & in. §. illud, adeo quod, & per Pari.de puteo, in tracta.de ſindic.teſtis.2.& contra efficiales in ſindicatu debẽt haberi probationes euidẽtes, ſecundum Bal.in repeti.§.proficiſci.q.10.in fin.quia pro eis præſumitur, vñ non habebit locum delatio iuramenti in defectum probationis.l.1.vbi Angelus. & 5.q.6.c.Epiphanius,in fin.& cap.at ſi clerici.de iudi.Et qui dicit ſe de diſſe officiali,niſi officialis fugiat a ſindicatu, debet probare per teſtes,nec eius ſtatur iuramento ſecundũ Angel.in auctẽn.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.oportet, & adde Bald.in auctẽn. ſed nouo iure.C. de pœn. 53

de pœn. iud. vbi dixit quod ad hoc vt puniatur Iudex, debet is qui dicit ſe dediſſe, hoc probare, alias punitur, vt ibi eſt textus, & contra officiales non debet fieri nimis ſcrupuloſa inquiſitio, nec nimis in ſindicatu vexari debent, arg. l. fin. ff. de diuor. & l. penul. de quæſtio nẽ. Nam ſi permittatur officialibus in fine officij & in ſindicatu fieri ſcrupuloſas inquiſitiones, & ipſos calumniari, frangetur neruus iuſtitię, auctoritas iudicum deprimetur, & vileſcet, malefici vires aſſument, & in officio eorum ſucceſſores lento calle procedent, ſatis enim torquetur officialis contra quem multæ iniuſtæ querelæ cõtra famam & honorem ſuum offeruntur, & poteſt agere iniuriarum, vt in l. item apud labeonem. §. ſi quis non debitorem. ff. de iniurijs, & l. ſi creditor, quare in dubio fauendum eſt officiali per ſindicatores. Et hęc omnia Paris de puteo in ſuo tract. de ſindic. & vide ibi, per ſindicatores officialis. & aduerte quod punitur in barataria, tam ille qui dat quam ille qui recipit, & eadem pœna. l. 1. C. de indi. vidu. toll dum tamen amicus aliquid donat officiali ratione amicitiæ, non committitur barana, vel barataria, vt not. glo. in l. 1. C. de condi. ob. tur. cau. & textus in c. & ſi quæſtiones, de ſimo. vbi dicitur quod in crimine ſimoniæ attenditur qualitas perſonę dantis, & recipientis, & quantitas muneris, & tempus donationis, & in ſumma debet attẽdi, quid, quale, quantum, & non omnia, & non ſemper, & non ab omnibus accipienda ſunt munera. l. ſolent. ff. de off. præſid. & contra officialem in ſindicatu teſtis eſſe non poteſt qui dedit libellum, vel petitionem contra eum, quia eſt ſuſpectus, vt in c. meminimus, & c. cum P. Maconella, de accuſ. licet in crimine hæreſis, & ſimoniæ leues probationes admittantur, vt in dictis iuribus.

Officiales nõ debẽt in ſindicatu vrgeri.

Dans et recipiens in barataria punitur.

In ſimonia, & dans, & recipiens cõſideratur.

Leues probationes ubi requirantur.

Item non poſſunt eſſe teſtes illi qui fuerunt mediatores, & dicunt ſe portaſſe, vel dediſſe officiali, quia criminis participes ſunt, vt eſt textus in c. 1. de teſti. li. 6. & hoc maxime procedit ſi agit criminaliter, ſed ſi etiam ciuiliter agatur plene non probant, quia videntur deponere in facto proprio ſecundum Bar. in l deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iur. fiſc.

Mediatores facinoris teſtes eſſe non poſſunt.

Item repelluntur carcerati, vel iniuriati ab eo ſecundum Bal. in l. ſi ipſius C. famil. hercif. quia præſumuntur ei odioſi, per illum textũ, & conſequenter teſtes contra eum eſſe non poſſunt, vt in authen. de teſti. §. ſi vero odioſus.

Inimici capitales.

Item non admittuntur capitales inimici. ff. de arbi. l. licet, & c. per tuas, de ſimo. 2. nec etiam qui habitant cum tali inimico. Spec. de teſti. §. 1. verſ. quod ſi ab vno. Et non ſolum qui eſt inimicus vere, ſed etiam putatiue apud ipſum vulgus. ſecundum Odo. & Docto. in l. Athletæ. §. dat remiſſionem. ff. de execu. tut. & nõ ſolum qui eſt inimicus mentis, ſed etiam qui præſumitur eſſe, puta qui habet cauſam inimicitiæ ſecundum Inno. in c. cum 1 et. ff. de re iudi. vel etiam ſi eſt

ſuſpectus

Inimicitia probatur ex verbis minatorijs. ſuſpectus de inimicitia ſecundum eundem Inno.in c.cum P.Maconella.de accuſa.& probatur inimicitia ex verbis minatorijs. not.glo. in ſupra alleg.l.Athletæ.de execu.tut.§ item propter. Et extenditur vſque ad quartum gradum l.lex cornelia.ff.de iureiu.vel quemlibet de caſſato l.1.C.ſi qua prædi.pote.& ratio eſt quia facile mentiuntur. *Conſanguinitas querelantis.* l.3 ff.de teſti.Item conſanguinitas querelantis repellit a teſtimonio, & detrahitur ei fides l.lex cornelia.ff.de iureiur.ſi enim amicitia repellit teſtem.ff.de vſuris.l.ſciendum, multofortius conſanguinitas l. 3.§.1.ff.de teſti.ita conſuluit Oldra.in conſ.quod incipit,Quæritur ſi teſtis.Hæc omnia vide in tract.D.Amodei Iuſtini de Caſtello.

Iudicem corrumpere tentans. Iudicem corrumpens, vel corrumpere tentans, punitur pœna l. 54
corneliæ,de ſicar.§.ſed & ſi & ſic probat textus,quod ita punitur attentatio delicti ſicut ipſum delictum.facit.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſc.& cler.& l.ſi qui cum telo.Marſil. in repeti ad l Cornel. de ſicar.§.ſed & ſi quis. Et lex imponens pœnam aliquid accipienti per barratatiam,habet locum etiam in dante ſecundum Bal.in l.1 ff. de calum.& per Marſi.ad l.cornel.de ſicar.§.ſeruo. nu.6.intellige hęc niſi qui dedit,vel promiſit Iudici reuelauerit,& probauerit,quia tūc abſoluitur,ſed ſi reuelauerit,& non probauerit, & Iudex iuret ſe nō recepiſſe,tunc punitur reuelans ſiue accuſans in ciuili in amiſsione, & extimatione litis,& cauſæ,in criminali in cōfiſcatione bonorum, vt in auth.ſed nouo iure.C.de pœnis iud.qui mal iud.& per D.Amodæum iuſtinum in tract.ſindic.ibi quæ ſit pœna. Pœna autem Iudicis committentis baratariam,de iure nouiſsimo eſt in cauſa ciuili pœna dupli.& priuatur dignitate,in criminali mittitur in exiliū,& confiſcātur eius bona.vide D.Amadæum vbi ſupra.

Carens ſenſu aliquo. Iudex eſſe non pōt carens aliquo ſenſu corporeo.glo. & ibi Abb. 55
in prœmio Grego.in octaua col.nā de carēte ſenſu intellectus habetur 3.q.7.§.tria.De carente ſenſu viſus legitur in l.cū prætor.ff.de iudi.& in c.fin.de reg.iur.lib.6.vide per Inno.in c.ſciſcitatus.de reſcrip.

Contra clericum quomodo procedere poſsit laicus. Iudex laicus poteſt cognoſcere de crimine obiecto clerico,vel cō 56
tra clericum in teſtem producto.quia ſecundum Inno.tunc non proprie obijcitur crimen clerico,vel contra clericum,ſed contra laicū, qui eum produxit,quoniam ipſe ex eius depoſitione patitur pœnā, & non clericus,quia eius teſtimonio non creditur.

Iudex ſecularis nō cognoſcit de hæreſis crimine. Iudex laicus nō poteſt cognoſcere de crimine hæreſis,cum ſit me 57
re eccleſiaſticum,neque directe neque indirecte poteſt ſe impedire. in c.vt Inquiſitionis.de hære.li.6.idem putarem (ait Abb ibidem) dicendum per illum text.vbi crimen eſſe mere eccleſiaſticum. ſed vbi crimina non eſſent mere eccleſiaſtica,tunc ſi traditur quis curiæ ſeculari, vt quando clericus degradatur, Iudex ſecularis non debet illum punire niſi fiat ſibi fides de proceſſu, quia ille efficitur de foro ſuo. Vide Abb.in c.perniciosum, de offi.ord.facit ad hoc idem Abba.in

ba.in c.cum ſit generale,de for.comp.

Sed quid ſi laicus in ſua opinione perſiſtens diceret ſe nolle hære ticum damnatum punire,niſi videat,& examinet proceſſum?Dic,qđ Inquiſitor poterit illum compellere per glo.in cap.pri.de offi.ordi. in ver. præiudicandum. quæ etiam allegat.cap.Adminiſtratores. 23 quæſt.5 facit etiam ad hoc glo.in cap.ſingul.de maledicis,in ver.cõ tra eum.Et allegat.cap.Cum ad verum.diſtinct.96.Habes idem in gl. fin.c.Auctoritatem.15.quæſt.6.& 23.quæſt.4.Si quos.Et quæſt.5.relegantes,& quæſt.8.Vt pridem,& 2.quæſt.pri.cap.ſicut ſine iudicio.vbi glo.dicit,quod executio ſententiæ non debet aliqua excuſatione differri,aut retardari,etiam ſi executor ſcit illam eſſe iniuſtam.Pro quo habemus expreſſum, & clarũ textum in cap. Paſtoralis.de off.deleg. §.Quia vero.vbi ſtatuitur,quod ordinarius delegati ſententiam exe quatur, etiam ſi ſciat illam eſſe iniuſtam. Quod glo.declarat locum habere in executore mero,vt in caſu noſtro.Vide Panor.ibi.qui dicit delegatum poſſe mandare Ordinario,vt exequatur ſentẽtiam ſuam, & eum,cui nuda executio mandatur,cognitionem aſſumere nõ poſſe ſuper ſententiæ iuribus. Vide quoque glo.in c.ſignificaſti. eo.in ver.non vult.

Iudex nolens inquiſitoris ſentẽtiam exequi

Notabile.

Delegatus ordinario mandat.

Quomodo autem Inquiſitor cõmpellet laicum iudicem, vide ex trauagantem Vrbani 4.& Clemen.4.quæ incipit. præ cunctis.§.cete rum.vbi Inquiſitoribus præcipitur,vt contra illum tamquam contra fautorem hæreticorum intrepide procedat.dicit enim, Ceterũ ſi for te(quod non credimus) aliqui cuiuſcumque conditionis,huic nego tio vobis commiſſo ſe opponere,ſeu illud prȩſumpſerit aliquatenus impedire,vt non poſſit procedi libere in eodem,imo niſi inquiſiti, ſeu requiſiti id fecerint,& iuxta officium, & poſſe ſuum ſinguli iuue rint ſtudioſe,contra eos tam hæreticos,fautores,& defenſores ſecũ dum ſanctiones canonicas,freti eadem auctoritate intrepide proce datis.& infra, Contradictores per cenſuram eccleſiaſticam compeſcendo &c.Extat etiam conſtitutio Inno.4.quæ incipit.Cum ſicut ac cepimus.vbi decernitur,ꝙ Inquiſitores per cenſuram eccleſiaſticam compellere poſſunt ſeculi poteſtates ad ea obſeruãda,quȩ ipſi Inqui ſitores duxerint facienda.Item idem Innoc.in alia extrauag. quæ in cipit.Ad extirpanda de medio populi Chriſtiani zizania,ita dicit, Te neatur inſuper poteſtas vel rector quilibet cum bono & ſecuro cocomitatu omnes hæreticos quocumque nomine cenſeãtur, diœceſano &c. ſeu hæreticorum Inquiſitoribus præſentare. damnatos vero de hȩreſi per diœceſanum vel eius vicarium,ſeu per Inquiſi torem prædictos,poteſtas vel rector vel eius nuncius ſpecialis,eos ſi bi relictos recipiat,ſtatim vel infra quinq; dies ad minus, circa eos conſtitutiones contra tales æditas ſeruaturus. Et in principio conſti tutionis dat poteſtatem Inquiſitoribus procedendi contra contra-

Contra iudices quomodo procedere poſſit Inquiſitor.

facientes per excommunicationem in perſonas,& iterdictum in terras appellatione remota &c.

Extant inſuper conſtitutiones Imperiales Federici,in quibus præcipitur poteſtatibus ſecularibus &c.vt eccleſiaſticis in hæreticorum cauſis pareant,vt in illa quæ habetur in li.2. de ſtatutis, & conſuetudinibus feudorum.§. ſtatuimus, & in alia conſtitutione quæ incipit,commiſsi nobis §.1.vbi dicit.Satuimus itaque ſanciẽtes,vt hæretici quocumque nomine cenſeantur,vbicumque damnati fuerint ab eccleſia,& ſeculari brachio aſsignati animaduerſione debita puniãtur.& infra.Ad hæc nouũ fieri volumus, fratres prædicatores ſeu de ordine prædicatorum pro fidei negotio in partibus imperij noſtri cõtra hæreticos deputatos,ceteroſque, &c. ſub imperij noſtri ſpeciali defenſione receptos,& quos apud omnes ſub ope, & recommendatione fidelium imperij eſſe volumus inoffenſos &c.Et in conſtitutione Patarenorum.§.ſtatuimus ver.ſi vero dominus. Vide Boſ.de for.comp.num. 161. & 162. & de denunciatione,vbi damnat opinionem Bartholi in crimne mere eccleſiaſtico prout eſt crimen hæreſis, quamuis dicat poſſe ſuſtineri in miſtis.

Se de hære ſi dãnatum ſciens innocentem. Sed vt rẽ ipſam melius exploremus,ponamus quod laicus dicat ſe ſcire damnatũ de hæreſi innocẽtem eſſe,quid faciet?Reſponde, ꝙ aut hoc ſcit per probationes legitimas, puta per teſtium examinationem,aut per aliquid aliud ſibi priuate cognitum.Si primo modo,illę probationes coram illo factæ nullius ſunt valoris, quia ſunt factæ coram iudice incompetente,cum ipſe non poſsit de hoc crimine directe,vel indirecte cognoſcere,vt per ſuperius dicta ex c.vt inquiſitionis.§.prohibemus,& per alia iam prædicta.Si ſecundo modo,dicitur quod hoc non obſtat, quia non iuxta cognita ſibi vti priuatæ perſonæ,ſed ſecundum allegata,& probata,& ſecundum leges, & iura,vti publica perſona procedere debet,vt 3.q.7.c.iudicet, & habetur a D. Thom 22.q.67.ar.2.Vlterius dicitur,quod aut vult procedere vt Iudex,aut vt merus executor.ſi vt iudex, quamuis ſit incõpetẽs vt iam diximus,debet iudicare ſecundũ iura.At iura & Doctores vbiq; clamãt,ꝙ de hęreſi ꝑ eccleſiaſticos iudices damnatũ puniat,ergo debet eum punire.Si autem ſe merum,& ſimplicem executorem agnoſcit, quare recuſat?Nam ſi acta iam coram Sancto Tribunali cribrare, & rurſus examinare vult,executoris limites excedit,quod non licet.& hoc bene perſpecto pereunt limitationes Gondiſalui in tract.eo.q. 19.num.6. 7. & 8. conſtat enim quod merus executor nihil de his cogitare debet, ſalua ſemper ſua conſcientia,vt per D.Tho.loco citato,& Alex.de Ales in 3.par.q.40.membro 6.ar.2.Richar. q.26.ar.3, & Petrum de Tarantaſia ac Theologos omnes, vt refert D. Soto. de iuſt.& iure l.5.q.4.ar.2.vide Boſsium de homicidio,nu.95.& ſequen. ſque 102.

58 Iudex poteſt iudicare ſecundum illud quod ſibi notũ vt notoriũ, ſine aliqua probatione fieda in iudicio,text.cũ glo.in l.1.C. qui & ad uerſus quos.Secus ſi eſſet ſibi notum non vt notorium, ſed vt priuato, quia tunc requirũtur probationes,vt in præalleg.l.& 2.q.1.§.ſciẽdum,& §.quando autem Abba.& inno.in c.dilecti.de iudi *Notum, & notoriũ quomodo differant.*

59 Iudex eccleſiaſticus non debet ſæuire in clericum pœna laici, niſi prius uſus fuerit pœna eccleſiaſtica.Abba.in c. cũ ab homine.de iud. *Nota iudex eccleſiaſtice.*

60 Iudex eccleſiaſticus poteſt coercere iudicem ſecularem non ad miniſtrantẽ iuſtitiam eccleſiaſticis petentibus.Abb.in c.cum deputati.de for.comp.

61 Iudex vt ait Bar.in l.admonendi, per tres vel quatuor gradus adducitur ad credulitatem,& fidem,videlicet primo cum cauſa introducitur per actorem,& ſequitur negatio per reum, Iudex adducitur ad dubitationem.Secundo cum ex aliquo leui indicio, vel argumento inducitur in ſuſpicionem.Tertio ſi argumenta inſurgunt fortiora incipit opinari,nec tamen ſufficit ad fidem,& credulitatem,ſed parũ deficit.Quarto ſi aliqua adhuc magis exiguntuur in cauſa,adducitur ad credulitatẽ,& fidem,ita quod Iudex poterit ferre ſententiam. De his omnibus non poterit dari certa ſcientia,& doctrina,ſed Iudex habet ex arbitrio ſuo examinare,an ſint talia quæ inducere debeãt animum ſuum in,vel ad plenam, vel ſemiplenam probationem. Abb.in c.tertio loco,de proba. vide ibi diffuſius. *Grad⁹ad credulitatem facientes. Dubitatio. Suſpicio. Opinio. Credulitas.*

62 Iudex debet procedere ſecundum æquitatẽ iuris, & iure informatam,quia non debet eſſe clementior lege, vt in auctẽ.de iudi.§.oportet.cum lex ſit fundata ſuper ratione,& æquitate.1.di.c.conſuetudo, & l.placuit,C. de iudi. & in c. erit autẽ lex. diſti.4. *Clemẽtior lege eſſe non debet.*

63 Iudex quibus ex cauſis poſsit recuſari, vide in c.cauſam.de off. deleg.Io.And.in c.legitima, de appellat. Spec. eo. ti. §. ſupereſt. Adducitur & alia cauſa per doctores,ſcilicet cum Iudex ſucceſsiſſet in totum vel in partem litigatori,vt in l.ſenatus.ff.de offi.præſid.Abba. in c.cum contingat. de foro compe. *Recuſari quando poteſt iudex.*

64 Iudex per ſententiam non dicitur omnino functus officio ſuo, ſed demum poſt executionem factam. dicitur tamen certo modo functus, vt non poſsit ſe amplius impedire de cognitione cauſæ, vt in l.Iudex poſtquam. Et in l.conquerebatur. ff de iuriſd. omni.iudi. Duobus namque modis Iudex dicitur functus officio ſuo. Primo,quando per ſe mandauit executioni ſententiam. Secundo,quando præcepit mandari. *Functus ſuo officio quãdo dicatur.*

65 Iudex ex diuerſis animi motibus, & ex varijs ſuggeſtionibus partium,teſtium, & inſtrumentorum quandoque deuenit ad vnum animi finalem conceptum, non indigentẽ alio adminiculo quam iuramento.Bal.in rub.de controuer.inueſti.in vſi feu.Barba.in conſ.30. primæ partis.

Iniuſtam iudicis eccleſiaſticici ſentẽtiã exequi.

66 Iudex ſecularis iniuſtam ſentẽtiam Iudicis eccleſiaſtici executioni mandare non tenetur,ſed potius excõmunicationem ferre.Inno. in c.prohibemus,de off.deleg Iudici tamen petenti proceſſum damnati hæretici,vt videat vtrum iuſte ſi condemnatus, denegãdus eſt, ſecundum Abb.in c.1.de offi.ord.licet Bar.in l.diuus.ff.de cuſto.reo. et l. Magiſtratibus.ff.de iuriſd.omn.iud.teneat contrarium.

Iudex eccleſiaſticus in eccleſiaſticis vel miſtis cauſis ſe intromitit.

67 Iudex eccleſiaſticus non poteſt ſe impedire de criminibus quæ non ſunt mere eccleſiaſtica, ſeu ſaltem miſta, niſi indirecte quo ad pænitentiam imponendam,& ad delictum prohibendum,in c.nouit. de iudi.& ibi.Abb.niſi delictum ſit notorium, vt notatur per Inno.in c.1.de off.ordi.

Matrimonium quõ ad iudicem eccleſiaſticum pertineat.

68 Iudex eccleſiaſticus poteſt adiri, nedum vbi contenditur de ſubſtantia matrimonij, ſed etiam vbi agitur de conſecutiuis ad ipſum matrimonium.Abb.in c.Gemma.de ſponſal.

69 Iudici delegato Papæ iniuſte procedenti, an ordinarius loci poſſit violenter reſiſtere,vtputa Epiſcopus Inquiſitori hæreticæ prauitatis,Abb.poſt Inno.in c.ſi quando, de off.deleg.& per Inn.in c.dilecto, de ſent.excommunicationis li.6.& glo.in c.non debet. 11.q.3.& glo. in c.non inferenda. 23. q. 3. et glo. in c. paſtoralis, de off. deleg. in uer.Intelligentia,quæ vult quod iudici exequenti ſententiã nullam, poſſit reſiſti.Per Bar.in l.deuotum C.de meta,& in l.omnes C.de decur.Sed vide ſupra in ver.Inquiſitor

Recuſari quomõ poſſit iudex.

70 Iudex recuſari poteſt ſuſpectus ex cauſa probabili, ſiue exiſtat ſolus, ſiue habeat collegas. Abb.in c.cauſam quæ. de off. de leg. & facit ad quæſtionem, quod ſi in vniuerſitate iudicum habeo aliquem ſuſpectum, licite poſſum petere quod remoueatur, non obſtante quod alij poſſunt facere ſententiam iuſtam.Abb.vbi ſupra.

Errans errare cogitur.

71 Iudex ſi admittit executiones, & probationes quas non debebat admittere,tenetur poſtmodum pronunciare ſecundum illas, alias pars excipiens haberet iuſtam cauſam appellãdi, niſi Iudex cum proteſtatione admiſiſſet,vtputa,ſi de iure deberet admitti, & non aliter. Abb.in c.cum contingat.de off.deleg.in glo.in ver.nihilominus.Poteris tamen diſtinguere in hoc paſſu,vt ibi per eum.

Quomõ, & quãdo iudex pdat ius ſuũ.

72 Iudex delegatus committens vices ſuas alteri,nõ poteſt amplius cõmiſsionem reuocare.quod intellige,ſi ſubdelegatus vti cœpit iuriſdictione.ad hoc c.quamuis de off.deleg.li.6.& per Abb.in c.venerabili.de off.deleg.

73 Iudex ordinarius vel delegatus deſinit eſſe Iudex, cũ cauſam aliquam remittit ad ſuperiorem. An autem poſſit dictam cauſam reaſſumere de conſenſu partium, dic quod ſic,ſi cauſa non eſt præſentata principi. ut in c. licet. in glo. 1. de off. deleg. ſecus ſi præſentatio eſſet facta ſecundum Doct.& bene, ne illudetur ſuperior.arg.in c.Bone.2.de poſtu.præla.Abb.in di.c.licet.

Iudex

74 Iudex poteſt deponere tamquam teſtis de geſtis coram ſe, & coram alijs iudicibus, textus eſt ibi. Abb. in c. inter dilectos. de exceſ. præla. & in c. cum nobis, de teſti. & in c. cum dilecti. de accuſa.

Iudex, & teſtis.

75 Iudex remittere poteſt iniuriam illatã perſonæ, non autẽ illatã dignitati, & ſic poteſt intelligi. l. vnica. ſi quis imperatori maledixerit, & procedit textus ſecundum vnum modum intelligendi, quod debeat remitti iniuria. Sed Acurſ. aliter intelligit, videlicet, quod perſoni iniurians debeat remitti ad principem, vt conſiderata qualitate perſonæ ei remittat, vel eum puniat, & iſte intellectus plus applaudit illi literæ ſecundum Abb. in c. 1. de maledicis.

Quam iniuriam remittere poſſit iudex.

76 Iudex poteſt, & debet in pœnis imponendis detrahere ſeueritati recedendo a pœnis in iure ſtatutis, ſi cauſa legitima ſubeſt, vt in c. ex parte, de tranſact. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & ibi Bart. dicit Iudicem poſſe moderari pœnam ſtatuti. Abb. in di. c. ex parte.

A iure diſcedere quando poſſit iudex.

77 Iudex debet in caſibus in iure non expreſsis inclinare ſemper in partem humaniorem, & habere æquitatem præ oculis, & pœnas imponere habito reſpectu ad perſonas, loca, & tempora, not. glo. ſi in c. ex parte. de tranſact. & ibi per Abb.

Ad mitiorẽ declinare debet iudex.

78 Iudex ex ſuo officio etiã nemine opponẽte poteſt indignas, perſonas & inhabiles a teſtimonio repelere. Abb. in c. dilecti. de exceptio. & in c. exceptione, eo. ti. Et. nemine petẽte ex officio ſuo tenetur q̃rere defenſiones rei. l. ſi nõ defendatur. ff. de pœnis volut. in l. 1. §. fi. ff. de q. per illũ text. & voluit. Alexander in conſ. 476. incip. pulchre reſpondet, in fin. & conſ. 4. in 6. vol. & reo etiam non petenti debet dari copia indiciorum, vt poſsit ſe defendere, vt per Marſil. in pract crim. §. nunc videndum. nu. 8. & multa iura per eum adducuntur, ibi eum vide diffuſe.

Indignas p̃ſonas repellere debet a teſtificando.

79 Iudex ſi alquem dolo, vel culpa, negligentia, aut alia ratione, aut alio reſpectu iniuſte vexauit, ad ſumptus tenetur. l. ſi appellationem. C. de appell. & c. cum æterni. de re iudi. li. 6. de quo eſt bonus textus in l. ſi quis in conſcribendo. cum glo. C. de pac. & habetur per Baldũ in l. mancipia. C. de ſer. fugit. & per Bart. in q. ſua incip. Iudex qui per imperitiam, Marſil. in pract. crim. §. ſupereſt. nu. 8. & 9. & idem in §. inique teſtifican. num. 15.

80 Iudex ad capturã aſſerti rei regulariter procedere non debet, niſi præcedãt indicia. ff. de quæſtio. l. 1. & in l. penult. vbi eſt glo. notabilis C. eo tit. & habetur per ſcribentes in clem. 1. de homicidio. In quibus autem caſibus aliquando ad capturam deueniatur ſine indicijs, habetur per Auguſtinum de Arim. ſuper maleficijs in ver. fama publica, car. 13. in vltim. additione.

Indicia capturam præcedere debẽt

81 Iudex non poteſt procedere ad executionem, vbi reus renunciauit ſuis defenſionibus, niſi finito termino primæ dilationis, quia ta

Deffẽſionum terminus expectari debet.

lis

lis renunciatio non valet regulariter.vt per glo. dixit Bar.& Bald.in auĉte.iubemus C.de indic.in rubro,& per Marſil.in praĉt crim.§.vlti. nu.23.& 24.ſi tamen timet Iudex quod fiat tumultus, in tali caſu po teſt ad executionem procedere. vt per Lu.Ro.in ſin.589.incip.licet Iudex procedere non poſsit,ſi tamen reus poſt renunciationẽ defen ſionum factam ipſam reuocet, non poteſt Iudex vllo modo ad executionem procedere,niſi finito termino primæ dilationis,& ita not. dixit Angel.in d.l.pactũ inter hæredem, in vlt.col.ff.de pac.vbi dicit. Cautus debet eſſe aduocatus inquiſiti, vel accuſati, qui ſuis renunciauit defenſionibus,vt faciat talem renunciationem reuocari ab ipſo reo,quia ipſa reuocatione facta, non poterit Iudex procedere ad aliquam executionem contra ipſum reum Et teneas menti quod Iudex ſemper debet dare terminum defenſionis reo confeſſo vel conuicto,alias non dato ſibi termino non poteſt deueniri ad aliquam condemnationem.& ita not.dixit Angel.in di.l.pactum inter hæredes.ff. de pac.pro quo alleg. textum l.3.§.ſi ad diem.ff. de re milit. Et per Bal.in l.raptores,circa medium C.de Epiſc.& cler.& de hoc plene habetur per Marſil.in pract.crim.§.quęritur,num.30.31.32.& 33.

Defenſiones reuocari poteſt.

Reuocatio defenſionis quid operatur.

Iudex, vel tabellio ſi ante aperturam teſtium,teſtes,ſiue eorum dicta manifeſtat,vel legi patiatur, tenetur per l.ff.eo.tit.l.1.§.his qui inſtrumenta.& ea.l.in principio,ibi.incipienda ne ff.de pœn.l.ſi quis aliquid.§.inſtrumentum, & §.2.ff.de extraord. crimi.l.ſaccularij.§.1.& idem dicendum de quolibet reuelante ſecreta conſilia ciuitatis, vel detegente priuata cõſilia ſui Poteſtatis,vel alterius,cuius officio ſubſequitur,& idem in Iudice ſi manifeſtauerit, vel reuelauerit ſententiã quã laturus erat, antequam pronunciet.& facit. ff. eo.tit.& ff.de off.præſid.l.obſeruandum. Vide Gand.de maleſi.tit.de falſa.num.15. 82

Reuelans ſecreta cõſilia

Iudex quando vult relaxare reum qui purgauit indicia,ſi non vult teneri in ſindicatu,antequam eum relaxet, primo aſsignet terminũ accuſatori,vel denunciatori ad probandum ſi quę probare poteſt,& intendit,& ſi nihil de nouo adducetur,vel probabitur, ipſum relaxabit.Ita dixit Angel.de maleſ.in ver.fama publica,in vlti.col. vbi ẽt ſubdit,quod eſt bona cautela, quod in ipſa relaxatione rei Iudex faciat apparere in actis, torturam eſſe exhibitam in perſona ipſius rei cum moderamine, ſecundum quod indicia contra eum exiſtentia requirebant, & quia bene fuerunt purgata,& ipſe reus non fuit repertus culpabilis,Iudex illum relaxauit.& dicit hoc notari per Bart.in l.fin. ff.de quæſtioni.Brun.in ſuo tract.de indicijs ad tortu.qui etiam ſubdit,quod ſi iudex torſiſſet aliquem indebite,quod vtatur hac cautela in relaxatione,videlicet,quod blandis ſuaſionibus faciat eum cõfiteri quod fuit legitime tortus,& de hac rogetur notarius, quia nõ tenebitur in ſindicatu. Vide Gãdi.in tract.maleſi.ſub rub.de quæſtioni,& tor.in 4.col.in verſ.quid ſi tortus. Secundo faciat fiſcum citari, tertio 83

Relaxans reum poſt purgata indicia.

Cautela a iudice vtenda in relaxando reum.

tertio accipiat fideiuſſores a reo de preſentando ſe totiens quotiēs ad mandata iudicis. Vide Marſil.in practica crim.§ quoniam, num. 48.49.& 50.

84 Iudex procedens ſine cauſæ cognitione facit litem ſuam,ſecundum Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci in 25.quæſt.ff de offic.proconſ. Et in dolo præſumitur quando trāſgred tur leges, vt Bal.in conſil 233. incipien.quæritur.in ſi.pri.vol.& faciens præceptum pœnale ſine cauſæ cognitione, ſi contraueniat quis non cadit in pœnam, quia cenſetur vt priuatus,& ei nō eſt obediendum ſecundum Card.in clem. 1.in fin.de celebr.miſſ.quem ſequitur Felin.in c.eccleſię ſanctę,de cō ſtitu.& ſi torquet aliquem doloſe,pœna mortis eſt puniendus, vt dixit Bald.in l.decuriones. C.de quæſtioni,& ibi Angel.& voluit Io.de Ana.in c.primo de cler.percuſ.& Angel.de aretio.in tractat.de maleſi.in ver.fama publica.verſ.tertio.quæro. *Sine cauſa cognitione procedens iudex quid.*

85 Iudex non debet reum ponere ad torturam, ſi habet plenas probationes ipſius delicti,certus enim certiorari non debet l.1.in fin.ff. de actio empti.l.2.ff.de eden.& ideo dixit Angel.in l.& ſi certus.ff.ad ſill.quod in tali caſu Iudex tenebitur in ſindicatu.Et idem dixit D.Cataldus in ſuo tract.ſindicatus in verſ.151.incip.adde quando.Et ideo verum eſt quod ſtantibus plenis probationibus non debet ad torturam deueniri, quia tortura eſt in ſubſidium probationum,quod ſi is contra quem eſt plene probatum torqueatur, & perſeueret in negatiua conſtanter,tolluntur illæ probationes,tamquam non ſint veræ, & ex his amplius non poterit condemnari, vt per Cæpol.in conſ.32, incip quidam ruſtici.vbi dicit,quod hoc etiam videtur de mēte Bar. in l.vnius.§ 1.ff de quæſtioni. In tali caſu non ponat iudex reum ad torturam,ſed ſi in negatiua perſeuerauerit,ſine alia confeſsione ad condemnationem procedat. Et pro his vide Marſi.in pract.crim.§. quoniam.nu.40.& §.nunc videndum,nu.22.23.24. *Tortura vana poſt probationes.* *Tortura eneruat probationes.*

86 Iudex ſeueriter procedens in criminalibus debet iuriſdictione priuari.Brunus,in tract.de indicijs, & tortur. & per Marſil. in pract. crim.§.expedita,nu.86.& iniuſte procedēs vtputa fauore,vel odio,tenetur.l.cornel.de ſica.Marſil.in l. quæſt. modū,in vlt.col ff.de quæſt. *Seuerior iudex priuatione dignus.*

87 Iudex non communem, ſed ſingularem opinionem ſequatur, ſi doctorum communis opinio euidenter eſt falſa,vel poſsit apertiſsimis documentis, vel rationibus conuinci.not.Io.And.in c.1 de conſti.Abb.in c.ex literis,de ſponſ.& in c.ſcientes,de cenſibus,& in c.capellanus.de feri,& allegat in di.c.text.ad hoc.quem dicit eſſe ſingularem in l.1.§.ſed neque.C.de veter.iure enuclean. *Singularem opinionē ſequi quādo teneatur iudex.*

IVDICIVM.

1 IVdicium dicitur quaſi iuriſdictio,Abb.in c. forus, de verb. ſignſ, & ſecundum Thomam ſecunda ſecundæ.q.60.art. 1.dicitur actus *Iudicium quid ſit.*

Iudicis

Iudicis inquantum Iudex eſt, Iudex autem dicitur quaſi ius dicens, ius autem eſt obiectum iuſtitiæ, & ideo iudicium importat ſecũdum primam nominis impoſitionem diffinitionem, vel determinationē iuſti, ſiue iuris. Quod autem aliquis bene diffiniat aliquid in operibus virtuoſis, proprie procedit ex habitu virtutis, ſicut caſtus recte determinat ea quæ pertinent ad caſtitatem, & ideo iudicium quod importat rectam determinationem eius quod eſt iuſtũ, proprie pertinet ad iuſtitiam, propter quod philoſophus in quinto ethicorum dicit, quod homines confugiunt ad Iudicem ſicut ad quandam iuſtitiam animatam. Et nota quod iudiciarius ordo in quatuor conſiſtit principaliter, videlicet in trina citatione ad cauſam, vel vna pro omnibus peremptoria, in litis conteſtatione, in teſtium triplici productione, & in eorum diligenti examinatione, & in ſententiæ diffinitiua prolatione. Qui quidem ordo iudiciarius ſecundum Hugu. dicitur duobus modis, ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. Simpliciter quidem, cum quis condemnatur ſeruata integritate iudiciarij ordinis. Secundum quid, cum quis condemnatur non obſeruata integritate ordinis iudiciarij. His notatis ſit iſta prima concluſio. Licet regulare ſit quod nullus condemnandus ſit non obſeruato ordine iudiciario, nihilominus in notorijs, & maniſeſtis non eſt neceſſarium obſeruare integritatem ordinis iudiciarij, quia non eſt quod Iudex aliter informetur per teſtes, quia ibi veritas patet, & eſt manifeſta, nec eſt opus inquiſitione.

Iudex animata iuſtitia.

Iudiciarius ordo in tribus conſiſtit.

In notorijs nō eſt neceſſe ſeruare integritatem ordinis iudiciarij.

Secundo in contumace abſente, qui nihil de abſentia ſua debet lucrari, vt 3.q.9.c.damnamus.

Tertio propter ſcandali vitationem, vnde clericus publice infamatus de crimine, licet non ſit conuictus, vel confeſſus, ſuſpenditur tamen propter ſcandalum populi, vt in c.presbyter ſi.2.quæſt.4.

Quarto propter ſuſpicionē dilapidationis, vt 3.quęſt.2.c quia ea.

Suſpicio dilapidationis.

Quinto propter defectum Iudicis, puta cum aliquis intruſus in ſede Apoſtolica, tunc enim quia non inuenitur ſuperior Iudex coram quo conueniatur, non obſeruato iuris ordinę expellitur, vt 3. q.1.§.patet.

Defectus iudicis.

Sexto in calumniatore, vt.1.q.3.§.notandum.

Septimo in falſo teſte, vt C.de teſti.l.nullum.

Et nota quod iudicij ordinem tollere non poteſt etiam legatus Apoſtolicus, videlicet a latere, glo.in c.fi.de hære.li.6.

Iudicij appellatione quid intelligatur.

2 Iudicij appellatione intelligitur iudicium vſque ad ſententiam, vt dicit Abb.in c.vnico, de plus petito, & eo vſque Iudex poteſt interrogare. Abb.in c.cum Io.de fi.inſtrum.

3 Et nota ꝙ nullus poteſt iudicare aliquem, niſi ſit aliquo modo ei ſubiectus vel per commiſsionem, vel per poteſtatem ordinariam, Epiſcopus tamē in cuius diœceſi aliquis deliquit, efficitur ſuperior

eius

eius ratione delicti, etiam ſi ſit exemptus, niſi forte deliquit in re aliqua exempta, puta in adminiſtratione bonorum alicuius monaſterij, ſed ſi quis exemptus furtum vel homicidium committat, poteſt per ordinarium iuſte condemnari. Io. de Tur. Crema. in c. 1. cauſæ 2.

Exẽptus quã do ab ordinario puniri poſſit.

4 Iudicij locus debet eſſe ſecurus omnibus qui venturi ſunt ad iudicium in fauorem partium, vnde non ſufficit quod ſit tutus domino & non procuratori, nec procuratori & non domino. Si locus ſit notorie non tutus, poteſt pars citata appellare, imo poteſt etiam appellationem omittere, & de citatione non curare, quia citatio non arctat citatum. Abb. in c. ex parte. de appell.

Securus ſit iudicii locus partibus.

5 In iudicio factum aliquid non dicitur, niſi Iudex ſedeat pro tribunali. Abb. in c. ex parte. de confeſsis.

Sedere debet iudex.

6 In iudicio æqualis eſſe debet conditio actoris, & rei. Abb. in c. 1. de mutu. petitio. textus in regula. In iudicijs, de reg. iuris lib. 6.

Actoris, & rei æqualis conditio.

7 Iudiciũ a fœmina eſt nullum, vt in c. ſciſcitatus. de reſcrip. Abb. & canoniſtæ ibi, & in l. fin. C. de mulier. & ſi fiat compromiſſum in mulierem de amicabili compoſitione, tale cõpromiſſum non debet iuramento firmari, quia tale officium mulieri non competit. Spec. eo. tit. & in c. ſi diligenti. de foro compet.

Compromiſſum in fœminam non iuratur.

IVRAMENTVM.

1 IVramentum aliud veritatis, aliud calumniæ dicitur. l. 2. §. obſeruari C. de iura. calum. Spec. eo. tit. § Nunc dicimus. & tangitur per Bar. & Doctores. Sed vniuerſaliter diffiniendo iuramentum, dic vt infra videlicet. Iuramentum ſecundum ſummiſtas in ver. iuramentum. eſt affirmatio, vel negatio de aliquo licito, probabili, & honeſto facto, vel fiendo, ſacræ rei atteſtatione firmata, quod fit ſiue ore, ſiue facto, vt cum tãgitur litera euangelij etiã ſine verbo, vel aliquid huiuſmodi. Vide Tabien. in verbo. iuramẽtum. Vel ſecũdum Card. in Clem. 1. ver. Nos. q. 1. Iuramẽtum eſt obligatio animæ alicuius ad aliquid aſſerendum, vel ſeruandum, & eſt ſecundum l. 1. ff. de iureiur. maximum litium expediendarum remedium. Quod quidem multiplex eſt, videlicet veritatis, credulitatis, neceſſarium, voluntarium, licitum, illicitum, aſſertionis ſiue aſſertiuum, promiſſorium, & iudiciale. Vide Spec. de iuramento per totum. Sed quia de iuramẽto iudiciali tantum tractare intendimus, extraiudiciale ſummiſtis relinquendo, iudiciale ipſum ſic diſtinguendum arbitramur.

Iuramẽti diffinitio.

Iuramentum multiplex.

2 Iuramẽtum iudiciale eſt duplex. aliud quod defertur a iudice parti, & hoc appellatur neceſſarium, quia ſine iuſta cauſa recuſari non poteſt, vt in l. generaliter. C de reb. cred Et quia etiã Iudex neceſsitatur deferre, vt not. in c. Iuramentum, de iureiur. Appellari etiam poteſt litis deciſorium, ſeu declaratoriũ, quia præſtatur ad litis deciſionẽ, vt not. in l. 2. & l. Admonendi. ff. de iureiur. et c. ſi Chriſtus, eo. titu.

Iudiciale.

EE Et hoc

Et.hoc iuramentum producit actionem etiam de iure Ciuili, vt in l. actori C.eo.& l.ſi duo patroni.§ Marcellus.ff.eo.

Parti a parte.

Aliud eſt iuramentum quod defertur a parte parti, & hoc ſtat in 3
nomine ſui generis,& appellatur iudiciale, quod recuſari poteſt, & referri,vt infra patebit,& tale iuramentum poteſt(vt dictum eſt) ſine cauſa libere recuſari etiam non referendo, vt probatur in c.iuramento.de iureiur.& l.generaliter.§.ſi autem.C.de nõ nu.pe.quia pars non poteſt neceſsitare partem ad iurandum, vel referendum, ſed ſi Iudex approbat tale delatum iuramentum aperte iubendo,vt iuret, tũ tenetur pars iurare,vel referre,vt in l.generaliter.quæ,ſcilicet niſi adſit cauſa recuſandi tale iuramentũ ẽt per iudicẽ approbatũ .Quæ quidem cauſa multiplex eſſe poteſt nulla, vtputa, ſi is cui defertur iuramentum non eſt informatus de materia, ſuper qua non poteſt 4
conueniri,vel actor plene probauit.

Reus quãdo abſoluẽdus.

An autem ex parte rei ſit cauſa legitima recuſandi quia actor nihil probauit,dic quod ſic ſecundum Io.And. quod probatur in l.bonæ fidei. C.eo, vbi dicitur, ꝙ cauſa cognita decidi non debet lis per iusiurãdum.ad idem iura vulgaria quæ dicunt reum abſoluendum actore nil probante,etiam ſi nihil præſtitit,ſiue deferatur a iudice, ſiue a parte.Nam ſi ex hac cauſa poſſum recuſare iuramentum neceſſarium,fortius iudiciale,maxime tenendo quæ diximus,iudiciale non arctari niſi approbetur a iudice,& ſic limita dictas leges. Quomodo autem per nouos teſtes poſsit recedi a iuramento iudiciali,& appellari a ſententia lata vigore iudicialis iuramenti, vide Abb.in c. iuramentum.de iureiur.

Veritatis & calumniæ,

Iuramentum autem neceſſarium diuiditur in iuramentum ve- 5
ritatis,& iuramentum calumniæ,ſiue de calumnia. Spec.tit.de iuram. § Nunc dicamus.Et tangitur per Bar.& Doct.in auten.Principalis. C.eo.tit.Quid autem comprehendat iuramentum calumniæ, dic ꝙ multa.Et primo ꝙ actor credit ſe iuſte petere,& non calumnioſe. Secundo ꝙ reſpondebit veritatem ſuper omnibus de quibus interrogabitur.Tertio,ꝙ non utetur falſa probatione.Quarto, ꝙ non corrũpet iudicem,neque tabellionem. Quinto,ꝙ calumnioſam dilationẽ non petet, & nonnulla alia quæ notantur per Spec. vbi ſupra. Sed nota differentiam inter iuramẽtum veritatis, & iuramentum calumniæ,quia iuramentum calumniæ, cum ſit credulitatis quæ eſt contraria veritati,non poteſt qui iurauit redargui de periurio, ſecus de iuramento veritatis. Vide Abb.in c.literas,de iuram.calumniæ.

Iuramẽtum calumniæ quid importet.

Iuramẽtum veritatis, quid.

Iuramentum veritatis eſt cum quis iurat reſpondere veritatẽ ſim 6
pliciter.Spec.vbi ſupra.Et nota quod in cauſa ſpirituali, vel eccleſiaſtica Iudex non debet recipere iuramentum de calumnia, ſed tantũ iuramentum veritatis.c.Qualiter & quando. el primo, de accuſa. Ibi Abb.ait.Nota practicam vnam recipiendi iuramentum ab inquiſitis,

ſitis,ſeu teſtibus.Et c.cum dilecti.& ibi Abb.

7 Et nota quod ad ſubſtãtiam iuramenti non requiritur hoc verbum,iuro,ſed ſatis eſt quo ad confirmationem veritatis, vt quis interponat Deum explicite, vel implicite, Abba. in cap.& ſi Chriſtus. & in cap.querelam, de iureiuran.& hoc iuramentum veritatis ſecundum glo.in cap.dudum, in clem.eodẽ.titu. ſolum debet exigi in ſpiritualibus,in talibus enim non iuratur de calumnia, vt dictum eſt ſupra. *Iuramẽti ſubſtantia.*

Et aduerte,quia per hoc videtur glo.ſentire quod cauſa vſurarum ſit ſpiritualis, ſed aliter infra glo.fin.dicit quod eſt quaſi ſpiritualis, & cum ſit eccleſiaſtici fori poſsit dici ſpiritualis. gl.in c.ſi annum,de iudi.li. 6. videtur dicere eam eſſe ſpiritualem, ſed Io.An.ibi in nouella ſentit quod eſt ſpiritualis large,ideſt eccleſiaſtici fori. Clemen.2. de iudi.Abb.in c.ex literis,de iureiur.& *Vſuſarũ cauſa ad quos ſpectat.*

8 Et nota quod licet iuramentum ſit de validitate teſtimonij, quia ſine iuramento teſtimonium teſtis non valet l.iureiurandi c.de teſtibus, non tamen eſt de ſubſtantia teſtimonij, vt c. 2.de clande. deſponſ. ideo dicit Bart. in l. ſi quis. ff.de falſis. quod teſtis deponens falſum non iuratus, punitur de falſo ac ſi iuraſſet, quia Abb. in cap. de teſtibus, dicit,quod iuramentum licet non ſit de ſubſtantia,eſt tamen de validitate teſtimonij ex diſpoſitione iuris. & idem bidem, Nam ſine iuramento neque depoſitio, neque atteſtatio valet. imo & idem Abb.c.in tuis quæſtionibus.de teſti.ait,Nota tamen quod eſt ſolemnitas formalis, & ſubſtantialis teſtimonij, ſed concernit fauorem partium principaliter.Ideo poteſt a parte remitti,ſecus ſi non concerneret. Vnde autem inſurgat hæc poteſtas partibus, vt poſsint remittere hanc ſolemnitatem iudicialem, reſpondetur quod eſt ex eo quod quilibet poteſt renunciare iuri ſuo,& fauori introducto, vt de reg.iur.ad apoſtolicã. nam principaliter poſſunt communicare verbo alterius duntaxat.l.ſi.ff.de fidei com.ibi glo. Abb.vbi ſupra, & quia neceſsitas talis iuramenti ceſſat, ex quo partes quarum fauore principaliter agitur,remittunt.facit c.ſignificaſti, de electione. & per hoc putamus conſenſum iudicis eſſe neceſſarium,vbi cauſa eſt mere priuata. *Iuramẽtum de ſubſtãtia teſtimonij non eſt.* *Iuramẽtum a pte remitti quãdo poſſit.*

9 Igitur teſtibus ſine iuramento non creditur quantuncumque religioſis,& licet cauſa ſit ſpiritualis & eccleſiæ,vnde infertur, ait Abba. quod etiam Epiſcopo non creditur tamquam teſti ſine iuramento, eximitur tamen vt non tangat,ſed iuret poſitis tantum coram ſe euãgelijs,vt in c.fin.de iuram. calum. Ab.in c.nuper.de teſt.Et nota quod etiam ſi quis iuraſſet de non teſtificando, ſicut de non ferendo auxilium,iuramentum eſſet nullum,& teneretur teſtimonium ferre,quia ferre teſtimonium eſt munus publicum, ad quod compellitur quis etiam inuitus, vt l.ſi quando C.de teſti.& c.quiſquis.11,q.3.Abb. in c.intimauit *Teſtibus ſine iuramento non creditur.* *Iurans non ferre teſtimonium.*

c. intimauit.de teſti. & in conſtitutis eo.tit. vbi addit, quod etiam ſi quis non reuelare ſecretum iuraſſet, ſi in teſtem producatur, tenetur ad teſtimonium reddendum.

Quomõ ſit iurandum. Quomodo autem, aut ſuper quo ſit iurandum, dic vt notatur in clem. 1. de hære. quod ad ſubſtantiam iuramenti non requiritur tactura, vt in c. & ſi Chriſtus, de iureiur. cum iuramentum ſit inuocatio Dei in teſtem, qui Deus non facit differentiam inter ſimplicem promiſsionem, & iuramentum. Eccleſia tamen non modicam facit differentiam, ideo exigit iuramentum corporale, tamquam magis reſtrictiuum, vt videtur per iura in c. hortamur. 3. q. 9. & in c. vt circa, de elect. li. 6. hinc dicit Angel. in c. mouet 22. q. 1. quanto id quod iuratur magis eſt ſanctum, tanto magis pœnale eſt periurium, eo Imol. in c. & ſi Chriſtus. & hoc quia videtur magis contemnere in trangreſſione. Hinc eſt quod quandoque iuratur per Deum omnipotentem, & quattuor Euangelia, vt in c. quotiens cordis 1. q. 7. quandoque ſuper altare, quandoque ſuper Euangelijs, quando ſuper reliquijs ſanctorum, vt in c. habemus 22. q. 1. quandoque ſuper qualibet ſcriptura, vt more italico. Pratica Papien. in for. reſp. rei. Et glo. in clem. 1. niſi fiat ſpecialis mentio de tactura euangeliorum, quia tunc ad id tenetur iurans, niſi ſit epiſcopus, vel ſacerdos, vt C. de epiſ. & cler. in auct. *Modus iurãdi Epiſcopis dandus.* ſed iudex. Hi enim iurabunt propoſitis, ſed non tactis Euãgelijs, maxime Epiſcopi. Hoſt. in ſumma. de teſt. Et ſic nota quod vbi diſpoſitio legis pro ſolemnitate requirit iuramẽtum corporale ſeu tacturam, non eſt iuri ſatisfactum ex ſolo verbali iuramento, vt dicit glo. in c. vt circa. de elect. li. 6. iurare autem & ante, & poſt depoſitionem, vel reſponſionem poteſt vocatus, vel deponens, melius tamen eſt ante, vt dicit Abb. in c. de teſtibus, de teſti. 10

Iuramentorum iudices. Iuramenta licita, vel illicita iudicare, non ad ſeculares, ſed ad eccleſiaſticos iudices pertinet C. venerabilem, de elect. & ibi Abb. quomodo autem remittantur iuramẽta, vide in c. cũ inter. de renũciatione. 11

Iuramẽtum non ligans. Iuramentum contra canones, vel in fauorem publicum non ligat. Abb. in c. ad noſtram. de iureiur. nec obligat vbi reprobatur, & eſt eccleſiaſticum. vnde ſtatuta laicorum non poſſunt impedire abſolutionem iuramenti. Abb. vbi ſupra c. quemadmodum. 12

Iuramentum cõtra officium charitatis, & pietatis, & proprietatis rationem non valet, vt de non præbendo conſilium, ſubſidium cum ſibi coniuncto, vel ei loquendo, eſt illicitum. Abb. in c. cum quidem. de iureiur. 13

Iuramentũ præſtãs alicuius rei, ceſſante re illa abſolutus eſt a iuramento, qui enim iurauit facere reſidẽtiã in eccleſia aliqua, deſtructa eccleſia auctoritate ſuperioris abſolutus eſt a iuramento, eo etiam depoſito a dignitate non tenetur obedire ei, quia ceſſat cauſa cuius ratione iurauit. Abb. in c. cũ ex iniuncto. de noui operis nunciatione. 14

Iuramentum

Iuramentum quando obligat clericum in præiudicium eccleſiæ
15 Abb.in c.Grauis.de cenſi.& in c.ſignificauit,eo.

In præiudicium eccleſiæ.

Iuramentum præſtitum ad commodum hominis poteſt dimitti ſi
16 ue remitti ab eo cui commodum fuit iuratum,puta ſi iurauit tibi ſol uere decem,non eſt periurus ſi remittis iuramentum, vel das dilatio nem ad ſoluẽdum. Si intuitu Dei iurauit,non poteſt iuramentum re mitti ab homine Abb.in c.præterea,de ſponſa.

Ad commodum homi

Iuramento licito licet contrauenire ſine auctoritate ſuperioris vr
17 gente neceſsitate, ſi non poteſt haberi qui abſoluat.Idem eſt ſi vtili tas magna hoc exigat.Abb. in c. quãto, de iureiur. qui iurauit quod licitum eſt vt canonicus,ſi poſt fiat Epiſcopus,ratione dignitatis nõ perſonæ poteſt contrauenire.Abb.vbi ſup.c.ex noſtris. Quando po teſt quis propria auctoritate contrauenire, quando oportet abſolu tionem petere,quando omnino ſeruandum eſt, quando poteſt quis compelli ad relaxandum,vide Abb.vbi ſupra in c.cum contingat.

Quando liceat iuramẽto contrauenire.

Iuramentum eſt deferendum ei qui habet ſemiplenam probatio
18 nem pro ſe.glo.licet textus hoc non probet, poteſt tamen iuramen tum deferri habenti vnum teſtem pro ſe in ſupplementum probatio nis,etiam in cauſa nõ leui. Abb.in c.ex inſinuatione,de procur. num quam deferendum eſt illi, contra quem vehementer præſumitur de trãſgreſsione,imo deferẽs peccat,quia eſt cauſa illius interitus,ideo prouidedum eſſet quod ſcholares ne iurarent obedire rectori.Abb. in c. clericos, de cohabita. cleri. Nam defertur etiam prælato in de fectum pobationis, vbi agitur de magno præiudicio, & cum quæ ſtio eſt multum præiudicialis. Abb.in c.cum dilectus, de ſucceſsio. ab inteſta.

Cui deferendum eſt.

Nota tamen quod iuramentum ſemper exigi debet a reo vbicũ
19 que vertitur periculum animæ, licet actor nihil probauerit. Abb.in c.continebatur.de deſponſ.impub.& c.atteſtatio.eo. vide etiam eun dem Abb.in c.quod nobis.de clandeſt.deſponſ.

20 Iurans redire ad carcerem etiam cum periculo mortis tenetur, niſi carcer ſit iniurioſus.Abb.in c quanto de iureiur.

Redire ad carcerem.

21 Iuramentum quod vertitur circa opus pietatis poteſt dari diebus feriatis,Abb.in c.omnes,de ferijs.

22 Iuramentum quando ſecundum intentionem iurantis,& qñ ſecũ dũ intentionem recipiẽtis teneat,vide Abb.in c.literas,de reſti.ſpol.

Intentio iurantis quid

23 Iuramento non creditur,ſi ex aduerſo contrarium probatur, ſcili cet quæ oculis conſpiciantur, quo caſu fuit doctrina Azonis C.ad l. aquil.Bal.in l.contra negantes.C.ad l.aquil.

Iuranti quãdo nõ credatur.

24 Iuramentum nõ defertur in ſupplementum probationis in crimi nalibus. Petrus de anchar.in c.mediatores, de teſti.lib.6. Marſil.in pact.crim § poſtquam.nu.2.

25 Iurare ad purgationẽ hæreſis pertinaciter recuſans pro hæretico habetur.

Purgari canonice renu-

ens tamquã hæreticus puniur. habetur. vt not.in c. excõmunicamus. de hære.& ibi Feli.poſt Hoſt.ꝙ limita ibi ſecundũ Hoſtien.niſi forte ex ſubtilitate cõſciẽtiæ recuſet.

IVRISDICTIO.

Iuriſdictio quid ſit,quid merum, & quid miſtum imperium vide Abb.in c.quod ſedes.de offi.ordi. 1

Iuriſdictio,honor,& diſtrictum quomodo, & in quibus differant, vide glo.in clem.1.de for.compet. 2

Iuriſdictio deuoluitur ad ſuperiorem proximum, ſi ille qui eam habebat erat negligens, Abb.in c.cæterum.de iudi. 3

Iuriſdictio data pluribus, intelligitur data nõ omnibus in ſolidũ, ſed omnibus ſimul.Abb.vbi ſupra. 4

De, & an ſua ſit,iudex poteſt cognoſcere. Iuriſdictio an ſit ſua, iudex poteſt cognoſcere,niſi ex iuriſdictione ipſa proueniret aliquod ſibi commodum.Io.de Ana.in c.1.de maled. Inno.in c.ceterum.de iudi.& ibi Abb.& glo. 5

Iuriſdictio delegati integra,morte mandantis expirat. Abb.in c.licet,& in cap. gratum, & in c. relictum. de off. dele.& in l.& quia.§. Ideoque.ff.de iuriſd.omn.iud. Inquiſitor tamen per mortem eius qui illum inſtituit,neque etiam ſummi Pontificis,vim ſuæ iuriſdictionis non amittit.Vide ſupra in ver.Inquiſitor. 6

Quatuor ad iuriſdictionẽ ſpectantia. Nota ꝙ ad hoc quod aliquis clericus habeat iuriſdictionem ordinariã in clericos,maxime in eccleſijs, requiruntur quatuor. 7

Primo quod vniuerſitas, quæ elegit ipſum, ſit clericorum, vel religioſorum,vel alias. Secundo Prælatus iuriſdictionem ab aliquo prælato eccleſiaſtico recipiat. Tertio,Prælatus ſit clericus, vel religioſus,vt c.2.de iud. Quarto vt habeat ordinariã iuriſdictionem electus ab vniuerſitate,ꝙ eligatur in prælatũ.Nã ſi eligeretur ad aliquã dignitatẽ in eccleſia,vt primiceriatũ, archipresbyteratũ &c. nõ haberet ordinariã iuriſdictionem, vt de off.archipre.per totum. niſi conſuetudo tribuat eis iuriſdictionem,quod poteſt.C.de emen. libe. 1.& vlt. Et de exceſſ.præla.c.2. vel dic quod hi habeant ordinariam iuriſdictionem ex electione in eo loco in quo proponuntur. argumẽtum prædictarũ decretalium.teneas igitur (inquit Archid.) quod habent iuriſdictionem. Quod autem dicitur, quod conſuetudo dat iuriſdictionem,intellige in conſuetudine pręſcripta,vel in ea cuius memoria non exiſtit.vt not.Goffr.in ſum.de off.archi.in fin.

Conſuetudo tribuit iuriſdictionem.

Confert etiã ordinariã iuriſdictionem Papa, vel Princeps, qui eſt lex animata,in auctẽ.de conſul.in fin. Vnde quo ad iuriſdictionem ordinariam conferendam æquipollent lex animata,& inanimata. Vide Io.de Tur.Crem.in c.Experientiæ.11.

Quæ ſunt meri,& mixti imperij cõ Iuriſdictio cõprehendit ea quæ ſunt miſti, & meri imperij, & quæ ſimplicis iuriſdictionis.Imperiũ eſt iuriſdictio quæ exercetur officio iudicis 8

iudicis nobili,ideſt quod nõ deſeruit intẽte alicui actioni per partẽ. Merum imperiũ eſt quod exercetur officio iudicis nobili reſpiciẽs plublicam vtilitatem. Miſtum imperium eſt iuriſdictio quæ exercetur officio iudicis nobili,reſpiciens priuatam vtilitatem.Quare autẽ merum & quare miſtum, & quotuplex merũ , & quotuplex miſtum imperium dicatur,vide Abba.in c.quod ſede.de offi.iudi.ordin.

prehendit iuriſdictio.

Merum imperium quid & quid miſtum.

9 Iuriſdictionem dat delictum,& quare, ſi delinquens enim reperitur in loco delicti eſt de iuriſdictione iudicis loci delicti quo ad omnes effectus reſpectu perſonæ, & bonorum quo ad forum contentioſum,non autem quo ad pœnitentiale,ſi nõ reperitur in loco delicti, & præuentus citatione poteſt excommunicari, & proceſſus fieri ſuper perſonã,quantum patitur ſtatus, & cauſæ qualitas,& poteſt citari extra territorium verbaliter,quia iam contumax, & præuentus.Si non fuit præuentus citatione, poteſt citari ad effectum diſtringendi bona,& poteſt requiri Iudex,vbi degit,vt eum citet, aut remittat, & ille debet facere.& ſi ſit citatus,& non comparet,poteſt excommunicari per iudicem delicti,& proceſſus fieri cõtra perſonam vbi ſupra, ſi Iudex vbi degit non facit citationem aut remiſsionem.& multa de hac materia vide diffuſius per Abb.in c licet.de foro compe.

Delictum iuriſdictionem dat.

10 In iuriſdictione inferior non poteſt exercere ſententiam cenſuræ, vel aliã in maiorẽ,nec poteſt abſoluere. Archidiaconus qui poteſt delicta corrigere, non poteſt punire epiſcopũ ſuum, ſed alium delinquentem, quia in territorio alieno cenſetur priuata perſona. Suffraganeus non poteſt punire archiepiſcopum ſuum in prouincia ſua, ſecus in aliena ſi in illa habet epiſcopatum. Abba.in c.cum inferior. de maior.& obed. Quomodo autem iuriſdictio poſsit prorogari, vide Abb.in cap.per literas, de offi.delegati, & in cap.ad petitionem.de accuſa.

Inferior ĩ ſuperiorem ius non habet.

IVS.

1 IVs eſt ars boni,& ęqui,& ſit ſecundum communes regulas iuris.Iuris rigor eſt iuris exceſſus, qui quandoque ſtatuitur ad terrorem aliorum,quandoque tamen ſumitur pro ordine iuris.Aequitas autẽ eſt ordinata iuſtitia temperata dulcedine miſericordiæ, Abb.de ſen. & re.iudi.c.iurgantium.

Rigor quid.

Sed nota,quod æquitas omnia bene æquiperat.Bald.C.1.§.ad hæc. de pac.iur.fir.& dicit ſpec. in titu. de offi. omn. iud.in di.§.de ſeruit. ad fin. verſi.item ad iudicis. quod ad iudicem pertinet potius ſequi æquitatem quam rigorem. ego certe (ait Zaſius) iudicium cuique ſuum relinquo,verum didici ęquitatem quæ non eſt iure ſcripta, ſed ex motu, & affectione animi apparet, contra ius ſcriptum non eſſe ſequendam, vt dicunt Bart.Bald.& Doct.in l.1.C.de ll.l.placuit C.de iud.Abb.in c.fin.de tranſact.alioquin nihil eſſet vel certum, vel perpetuum

Aequitas quid.

Aequitas non ſcripta nõ eſt ſequẽda.

perpetuum in iure noſtro, quibuſlibet cauſarum ſtatum ad quamlibet imaginatam æquitatem detorquentibus. Quapropter cum iuris doctrinis tamquam certis remanendum eſſe putamus. Iuris apices dicuntur obiectiones contra proceſſum, et non poſſe poſt publicationem producere teſtes. Abb. in c. conſtitutus. de teſti.

Apices iuris qui.

Naturale. Ius naturale eſt commune omnium gentium di. 1. c. ius naturale. & ſecundum glo. ibi diſtinguitur quatuor modis, & eſt nomen generale comprehendens in ſe legem diuinam, legem naturæ, & legē gentium, ita quod aliquando ius diuinum, & ius gentium appellantur iura naturalia, quia naturali ratione ſunt inducta, vt in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. Abba. in c. cum tantæ. de conſuetud. 2

Diuinum ius per poſitiuū limitatur. Ius diuinum quandoque limitatur per Ius poſitiuum. Abb. in c. fin. de conſuetud. & quandoque a Principe iuxta notata per Inno. in c. quæ in eccleſiarum. de conſti. & per legiſtas, & maxime Bar. in l. fin. C. ſi contra Ius, vel vtilit. imo princeps ex cauſa etiam priuilegium conferendo in certis cauſis, vel certa qualitate perſonarum inſpecta, poteſt ſtatuere, vt vni tantum teſti credatur, & ſic deuiare ab illa iuris diuini regula, in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Abb. in c. ſuper nobis. de teſti. & in c. ſicut de conſuetudine. de proba. allegando textum Imperatoris dicentis, quod in cauſis vertentibus in ciuili prætorio crederetur ſolius epiſcopi teſtimonio. 3

Etiā p principem.

Canonicum in quib⁹ ubique ſeruetur. Ius canonicum in concernentibus animam, & materiam eccleſiaſticam ſeruatur vbique, ſecus in alia materia, quia tantum ſeruatur in terris eccleſiæ, & Ius ciuile in terris Imperij. Nota tamen quod leges ciuiles ſequuntur canonum diſpoſitiones, & ſic in effectu non poteſt dari contrarietas inter canones, & leges, in materia videlicet ſpectante ad eccleſiam, Abb. in c. clerici, de iudi. 4

Iura habentia plures intellectus debent intelligi ſecundum intellectum dubitabilem, vt in l. 1. ff. ad muni. & in l. quod Labeo. de carbo. edic. facit C. cum iure. de offi. deleg. 5

Iuris appellatione uenit conſuetudo. Iuris appellatione comprehenditur etiam conſuetudo. Abb. in rubr de conſuet. Io. And. & Antonius in c. quintauallis. de iureiur. 6

Iuris ordo ſeruandus eſt in inquiſitionibus, & in aliis iudicijs ordinarijs, & hoc verum in ſecularibus, in regularibus ſecus, in quibus vſquequaque ſeruatur, quia de plano, & ſine ſtrepitu iudicij debet procedi. glo. de accuſa. c. ad petitionem. Cum igitur contra prælatos regulares non ſolum renunciatur in parte ordo iuris, ſed etiam fit remiſſio iuſtitiæ communis, quia ex familiaribus cauſis etiam nō ſeruato ad vnguem ordine iuris poteſt remoueri, inter æquales perſonas ſeruatur æqualitas ſecundum iuſtitiam, ſed non inter inæquales. Abb. in c. per tuas. de ſimo. & c. qualiter, & quando. de accuſa. 7

De plano & ſine ſtrepitu iudicij quo modo procedi debet.

Iuris ordo ſi is de cuius crimine conſtat in iudicio petit reſtitutionem

tutionem propter iuris ordinem non ſeruatum, non eſt audiendus, ſed tamquam criminoſum notorium debet ſuperior de nouo punire. Abb. in c. ad petitionem. de accuſa. *Reſtitutio in itegrum cui denegetur.*

9 Iurisfictio eſt quando ius certum de aliquo facto fingit ſtatuendo oppoſitum Exemplum.ius fingit vxorem ſtipulatam dotem ſibi reddi, licet ſit certum ꝙ non fuerit ſtipulata, ſed in fauorem mulieris ius hoc fingit, vt Abb. in c. Is qui. de ſponſ. & c. quanto. de præſump. nec aliquis audiretur ad probandum contrarium. vt C.de rei vxo. actio. l. 1. §. idem in arrogato. *Iurisfictio quid ſit.*

10 Iuris poſitiui ſolemnitas in quocunque actu ſi ſit prætermiſſa,non tenetur quis ſibi conſcientiam facere, ex quo non interuenit decep tio,& affuit conſenſus eorum qui habent actum explicare de iure na turæ.In foro coſcientiæ æquitas iuris naturalis præfertur rigori iuris poſitiui.Abb.in c.requiſiuit.de reſt.in integr. *Iuris ſolemnitas omiſſa*

IVSPATRONATVS.

Iurispatronatus fructus. Vide in ver.Bonorum confiſcatio.

L

LAICVS.

1 LAICVS dicitur quaſi populus. Abb.in c.clerici.de vita,& honc.cler. & laicorum appellatione etiam ve niunt fœminæ.Abb.in c.1.de vi.& hon.cler.

2 Laicus non poteſt accuſare clericum criminaliter.Abb.in c.nullus.de accuſa.fallit,ſi laicus vult pro ſequi iniuriam ſuam vel ſuorum. Secundo quando crimē eſt exceptum,ſi laicus ſit bonę famę,& non vilis perſona,oportet tamen quod accuſans poſsit aſcendere ad illum ordinem, ideo irregularis non admittitur ad acccuſandum clericos. Abb.in c.cum P.de accuſa.In notorijs poteſt accuſare clericum.Abb.in c.cum dilectus.de purgat.cano. *Clericus a laico non poteſt accuſari*

Et nota ꝙ licet laicus regulariter non poſſit accuſare clericum vt c. 1.& 2.& quaſi per totam 2.q.7.& de accuſa.c. cum P. Manconella, in crimine tamen hæreſis,& læſæ maieſtatis poteſt accuſare propter enormitatem delicti. vt uoluit glo. 2.q.7 & glo. in c. ſupraallegato. cum.P. de accuſa. Vide ſupra in ver. clericus. laicis enim minus creditur q̃ religioſis. c. in noſtra. de procur. & ibi Abb. & Bald.

3 Laicus non poteſt eſſe iudex in cauſa eccleſiaſtica,maxime vbi ius canonicū contrariatur ciuili. c. vt inquiſitionis officiū.de hære. li.6.

4 Laicus publice de fide diſputare præſumens eſt excommunicandus, vt in c. quicunq;. §. inhibemus. de hære. lib. 6.

5 Laicus ſortilegiis vtens eſt excommunicandus, & ſi monitus in-

eodem propoſito perſeuerat reiterando delictum, ſi eſt vilis perſona fuſtigari debet, ac tamq̃ infamis de honeſtari, ſi autem dignior carceri ad tempus poterit mancipari 26. q. 5. contra idolorum.

Trahere clericum ad iudicem.

Laicus poteſt trahere clericum ad iudicium eccleſiaſticum intentando conditionem canonis reintegrandam, glo. in c. cum dilectus. de eo ꝙ metus cau. Abb. in c. cum ſit generale. de for. comp. 3

Adminiſtrator.

Laicus non poteſt eſſe adminiſtrator eccleſiæ, vt not. glo. in c. 1. de ſindi. ſcilicet vniuerſalis vel generalis in temporalibus, & ſpiritualibus, licet poſſit eſſe adminiſtrator bonorum temporalium eccleſiæ, vt in di. c. 1. de ſindi. vide c. omni nouatione. 16. quæſt. 1. 4

Banniens clericum.

Laicus qui banniuit clericum, condemnari debet per iudicem eccleſiaſticum ſecundum extimationem iniuriæ in expenſis, & damnis, Abb. in c. olim. de iniur. & damn. datis. hodie attenditur alia pœna, in Clem. de pœnis. 5

Non prædicent, nec occulta cõuenticula faciãt

Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant, nec ſacerdotum ſimplicitati detrahant. vt in c. ex iniuncto. §. ſicut. de hæreticis. nec de fide publice, nec priuatim diſputent, vt in c. pri. de hære. lib. 6. Et c. quocumque. eo Nec de ſeu in fidei, & Inquiſitionis negotio vllo modo ſe impediant, neque de hæreſis crimine cognoſcendo, vel iudicando quouiſmodo aſsiſtentiæ, & fauoris colore, cauſa, vel occaſione (niſi quatenus ab ipſis ordinarijs ſiue diœceſanis epiſcopis, aut Inquiſitoribus ſpontanea, & libera eorum voluntate fuerint requiſiti) ſe ingerant. vt patet in Bulla Iulij eius nominis ſecundi contra impedientes officium Inquiſitionis, quæ incipit, Ad perpetuam. In qua quidem Bulla infraſcripta verba continentur, videlicet, Ordinationes, prouiſiones, & leges quaſcumque de ipſius criminis cognitione latas, ſacris canonibus obſiſtentes, & eccleſiaſticam iuriſdictionem impedientes, ſine mora abrogent, & deleant, prout nos eas omnes inualidas fuiſſe, & eſſe decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis, & deletis haberi volumus, & mandamus. 6

LAMIAE

Lamiæ ſeu ſtrighæ vt in pluribus apoſtatæ ſunt a fide catholica, & totaliter extra Eccleſiæ gremium. vt 26. q. 2. Qui ſine ſaluatore & c. Epiſcopi. q. 5. coram diabolo enim Chriſtum abnegarunt, & eccleſię ſanctæ ſacramenta, conculcant crucem, & diabolo obedientiã promiſerunt. Vide Paul. Ghirl. de ſortilegiis. 6. nu. 36. & Io. Franc. Pont. de lamijs, ideoq; tamquam apoſtatæ a fide, & diabolum adorantes poſſunt ab Inquiſitore puniri. 1

LATA CVLPA

Lata culpa dolo proxima quæ verſutia dicitur, vbique dolo comparatur. Zaſius in ſingul. ſuis c. 2. nu. 33. 1

Lata culpa quę ignauiæ eſt, dolo numquam ęquiparatur. l. mulier. §. ſi hæreſ. ff. ad trebelia. Quæ tamen impunis non remanet, ſi id ad 2

quod

quod culpatiore negligentia patratum eſt,vel ad delictum tēdat,aut damnum alterius,vt in l.1.C.ſi aduerſ.delictum.Zaſius vbi ſupra.

LAVDVM.

LAudum,ideſt arbitrum ſeutentia iniqua,ideſt enormiter lædens partem,infra dies decem debet retractari.l.cum antea.C.de arbi. Abb.in c.Non ſine.de arbitris.

LEGATVS.

1 LEgatus de latere dicitur Cardinalis, & non alius, quia Cardinales ſemper dicuntur aſsiſtere lateri Papę,vnde cum eorum conſilio ardua Papa explicat,vt in c.Per venerabilem. Qui fi.ſint.leg.Abb. in c.1.de off.leg.ibi ſucceſsiue.

2 Legatus de latere princeps eſt in ſua prouinçia, c.ſi Abbatem, de elect.li.6.ideoque habet ius conferendi beneficia c.2.de offi. leg.& hic cum ſummi Pontificis vices in omnibus vices pleniſsime gerat, etiam ſupra Inquiſitores iuriſdictionem videtur habere,& habet,ſecus autem de delegato, & ſubdelegato, vt patet per literas Vrbani quarti,tenoris ſequentis. *Etiam ſupra inquiſitores legatus de latere,non aūt alij ſunt.*

3 Ne negotium contra damnatam hæreſim prudentiæ veſtræ commiſſum impediri(quod abſit)propter aliquorum aſtutiam, vel etiam retardari contingat, vobis auctoritate præſentium indulgemus, vt nullus ſedis apoſtolicæ delegatus, vel ſubdelegatus ab ea,conſeruator,aut etiam executor a ſede apoſtolica deputatus ſeu etiam deputandus, in vos,vel quatuor notarios ſiue ſcriptores veſtros ſuper his vobis fideliter obſequentes , quamdiu in huiuſmodi proſecutione vos,& ipſi fueritis,poſsit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, aut interdicti ſententiam promulgare abſque ſpeciali mandato prædictæ ſedis apoſtolicæ.faciente plenam, & expreſſam de hac indulgentia mentionem,decernētes irritum,& inane ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum.

LEGITIMA.

1 LEgitima probatio eſt quæ fit per teſtes omni exceptione maiores,glo.in c.& ſi clerici,de proba.

2 Legitima eſt tertia pars eius ꝙ prouenit ab inteſtato debita iure naturæ deducto ære alieno,& funeris impēſa,in auten. nouiſsima,& ibi glo.& Doctor.& in c,Rainutius, de teſta.Bar.in l.quotiens. C.de hære.inſtitut.quod verum eſt quando filij quatuor,vel infra,ſed quādo ſunt quinque, vel plures legitima eſt ſemis, ideſt dimidiapars eius quod cuilibet ſpectaret ab inteſttao legitima autem fratris eſt quarta, Bal.in l.fratres C.de off.teſt contra glo,in auten. nouiſsime. vide Bertachinum,in ver legitima. *Legitima quid ſit.*

LEVIA

LEuia delicta quæ ſint, notatur in l. leuia. ff. de accuſa. conclu ſiue delictum dicitur leue, quando de re parui momenti agitur, & iura quę dicunt furem poſſe occidi, non habēt locum in parua re. l. ſi ex plagis. ff. ad l. Aquil.

LEX

LEx noua limitatur per antiquam. glo. authen. de hæredi. quæ ab inteſt. Bar. in extrauag. ad reprimendā. in ver. nō obſtātib. Ideo. lex noua corrigens antiquam debet de illa facere mentionē ſpecia liter. C. de indic. vidui. l. fi. verſ. ſpeciali. Barba. in cōſ. 39. primę par. 1

Lex male præſumit contra agentem de nocte, vt eſt glo. in l. furem. de ſica. iuxta illud Euang. qui male agit odit lucem, de quo in c. Per nicioſam 17. q. 2. & in c. conſuluit. de off. de leg. & factum tempo re noctis eſt ſuſpectum. l. fin. de effrac. & expil. l. hoc edictum. §. labeo. de his qui deie. vel effud. glo. & Doct. in l. more Romano. de fer. Conſideratur. n. tempus in delictis ad ipſum grauandum. l. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. glo. in l. ſi vt allegas. C. de ſica. & Bald. in conſ. 427. quædam mulier, circa fin. 5. volum. 2

Tempus in delictis conſideratur.

Quæ conſuetudo legem tollat.

Lex præcepti tollitur, ſi moribus vtentium nō recipitur, niſi indu cat ex ſui natura peccatum ex contrauentione, vt quia concurrit cū lege diuina, vel naturali. Abb. in c. cum olim, de cleri. coniug. 3

Secularis nō approbata p̄ eccleſiam.

Lex ſecularis non approbata per eccleſiam non ligat clerum, dici tur autem approbata quando eſt fauorabilis eccleſiæ vel eccleſiaſticis perſonis, cum autem eſt odioſa, ſecus. Abb. in c. cum eſſes. de teſti. & in c. Is qui. de ſolutio. 4

Lex ciuilis, vel canonica quando imponit pœnam ipſo facto, poteſt tolli per contrariam conſuetudinem. in l. 2. C. quæ ſit longa con ſuet. ibi. Cynus, & in c. 2. vt lit. pend. nil inno. 5

Leges pœnales generaliter diſponentes habent locum etiam in ec cleſijs, & rebus earum, ex quo canones non contradicunt. Abb. in c. eccl. S. Mariæ de conſt. & in c. 2. vt lit. pend. nil. inno. 6

Legis diuinæ interpres ſolus Papa.

In legis diuinæ deciſionibus, ſeu interpretatione ſtare debemus diffinitionibus ſummorum Pontificum, magis quam dictis theologorum etiam, ſi ſint ſancti. Abb. in c. tua. de decimis. & ibidem ſubdit, quod vbi dictum alicuius ſancti auctoritate iuris diuini ſuuatur, potius ei quam conſtitutioni ſummi Pontificis eſt ſtandum, & in conceſsione aliquorum iurium ſimpliciter facta non veniunt iura, quæ poſtmodum oriuntur de nouo, licet ſint ſimilia iam ortis. 7

Rigor legis a iudice quō mitigari poſſit.

Legis rigorem mitigare poteſt Iudex attentis delicti qualitatibus. Nam licet homicida regulariter ſit pœna mortis puniendus, vt l. 1. ff. de ſica. & l. 3. §. legis corneliæ. ff. eo. attamē eſt in poteſtate iudicis 8

non

non cōdemnare homicidam pœna mortis,quem impulit iracundia, orta etiam aliter quam ex facto offenſi. per textum in l.lex Iulia.§. fin.ad l.Iul.rapit.vide Marſil.in pract.crim.§.quoniam,nu.94.

9 Decretorum liber an ſit approbatus,vide Io.An. & Abb.in c.2.de reſcript.quorum prima rubrica facta per Gratianum,alia autem quę dam capitula facta ſiue addita fuerunt per quendam Gratiani diſcipulum,qui vocabatur Palea, vt notat Io.And.in addit. ad ſpec.in tit. de diſpu.& alle.§.fin.ad ſi.qui quidem Palea in dicto libro contenta fecit Paleas,quas Gratiauus non viderat. not.ſalic.& Io.de Imol.in rubr.de ver.obl. *Liber decretorum.* *Palea a quo edita fuere.*

LIBELLI FAMOSI.

1 Libelli famoſi auctor punitur vt infra,ſed prius ſic eſt diſtinguēdū· Aut certum eſt quod quis cumpoſuit talem librum, aut non. ſi certum eſt,aut ſponte fatetur,aut cōuincitur.ſi cōuincitur, ſecundū leges capite punitur,vt l.ſi quis C. de fam. lib.vel forte deportatur,& efficitur ꝑpetuo in teſtabilis, vt 4.q.3.c.ob carmē.Secundū canones vero qui vltimū ſupplicium nulli irrogant, ſubijcitur verberibus, vt 5.q.1.c.1.Si vero ſponte fatetur, mitius cum illo agitur, vt c.2.eo.Si non eſt certum quis compoſuerit,ordo procedendi ponitur vt infra. Debet primo admoneri,vt prodat in publicum,& probet quod ſcripſit,quod ſi non fecerit,primo priuabitur participatione corporis, & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti,ſi vero ex toto cōtumax fuerit,tunc percutietur mucrone anathematis, & hoc ſecundum canones. Secundum leges vero,ſi capi,& comprehendi poteſt,capite punitur, ſi innocens illo libello infametur,ſecus ſi nocens,vt dicit Hugu. Nam expedit peccata nocentum nota eſſe, vt ff.de iniur.l.eum qui.quam ſententiam tenet Lau.& Accur.in di.l.eum qui.ſed debet intelligi de criminibus quæ detegi expedit reiqublicæ. *Scriptum ſuum non probans.*

Hæc vera ſunt(ait Hugu)de eo qui non vult probare quod inſcripſit,ſi vero vult probare,& probat,commendandus eſt,ſi defecerit in probatione,tenetur ad pœnam talionis, & ita ſecundum leges quandoque punietur capite, quandoque ſecundum qualitatem delicti in libello conſcripti.vt C.de famoſis libell.l.ſi quis.

Quadruplex ergo pœna eſt famoſum libellum conficientibus,vel publicantibus,ſecundum quod quatuor modis poteſt agi de eo.

2 Et primo quidem ſi agitur de eo criminaliter,ſecundum leges eſt pœna capitis tā contra illū qui fecit, quā contra illū qui inuenit, & non corrupit, nec combuſſit, vel inuentū nulli oſtēdit.C.de famoſ. libell.l.vnica.de qua in c.ſi quis famoſum.1.q.1.Et quilibet de populo accuſare poteſt talē,quia ēt accuſatori cōſtituitur preciū pro modo ſubſtantiæ perſonæ accuſatæ,vel ſi erat ſeruus producitur in libertatem.ff.de iniur.& famoſ.libell.l.lex cornelia.§.fin.& C.eo.l.vnica. *Famoſi libelli cōponētis, uel publicātis pœna.*

Secundo,

Secũdo, ſi autẽ agatur ciuiliter, punietur ſecũdũ cauſam iniuriarũ quæ non publici, ſed priuati iudicij continet querelam. C. de iniur. l. iniuriarum. Et ſic punietur ſecundum iuramentum actoris, & taxationem iudicis. inſti. de iniur. §. pœna.

Tertio ſi agitur ſecundum canones, flagellabitur, & excommunicabitur, & poteſt deponi cum ſit crimẽ graue, & damnatione digniſſimum. vt 25. di. §. Nunc. cap. vnum oriarum.

Quarto in foro pœnitentiali, quia tam iſti quam detractores tenentur ad reſtitutionẽ famæ. Raimun. & Hoſt. in ſumma. Io. de Tur. Crem. in c. 1. 5. in prin. vide etiam not. in cap. quidam. co.

Doloſe, quid importet. Nota aduerbium, doloſe, ibi. doloſe manifeſtauerit, vt ſcilicet infametur ille, de quo libellus conſcriptus eſt, quia ſi ex ſimplicitate, nõ debet ei imputari. Item ſi quis bono zelo hoc faciat, ſcilicet vt crimẽ puniatur, quod locum habet cum crimen probare poteſt. Item ſi non poteſt illum conuincere quia ſolus ſcit, & ſecrete reuelat ſacerdoti, vel alii perſonæ quæ prodeſſe, & non obeſſe poſſit, talem libellum, vt admoneatur ille ne talia faciat, non credo eum eſſe culpãdum, licite ergo talem libellum poteſt quis ſeruare. colligitur ex illo verbo legis huius, vide licet, aut nulli fatetur inuentum. non obſtantibus verbis Adriani, quod inuentor rumpat, &c. quia intelligenda ſunt, id eſt doloſe non manifeſtet, vel vult forte Papa quod ſemper rumpatur, vẽl comburatur, ne quis inde infametur, quia a te poſſet ad aliorum notitiam peruenire.

LIBRI.

1 *Vehemẽs ſuſpicio.* Librum ab hæretico compoſitum ſciẽter recipiens, & eum penes ſe retinens, non cenſetur hæreticus nec credẽs, ſed inſurgit cõtra eum vehemens ſuſpicio, quia nullus debet tales libros ſciẽter ſuſcipere, vel tenere, imo is ad cuius manus peruenerint, debet eos ſtatim igne cõburere, vel Inquiſitori, ſeu Epiſcopo hoc eſt Eccleſiæ tradere, vt per ipſos comburãtur. vt extra de ſum. tri. c. damnamus, de hære. c. fraternita. C. de Epiſ. audi. l. mathematicos, & C. de hære. c. quicunque. in fin. & ar. q. 15. c. 1 & c. ſi qui. §. ſi quis. alioquin ex hoc facto, ſeu retentione talium librorũ, ſicut ex alijs factis inſurgit vehemens ſuſpicio hæreſis contra aliquem, videlicet ſi cum hæreticis conuerſetur, ſi euitet communionẽ, & conſortiũ fideliũ, ſi nunquã vadit ad diuina audiẽda, vt de hære. c. excõmunicam⁹. el 1. §. addijcimus. ca. accuſatus in prin. l. 6. adde ꝙ tutius erit libros hæreticorũ aut quomodo *Inquiſitori tradi debent hæreticorũ libri.* libet ſuſpectos Inquiſitori tradere, iuxta decretum Pauli eius nominis quarti. talis nempe librorum traditio clarum obediẽtiæ, & fidei teſtimonium apud Inquiſitorem faciet. Præſumptio quidem contra detentorem inſurgere potuiſſet, ſi liber damnatus apud illum repertus fuiſ-

tus fuiſſet, quod in ſimili apparet de falſa ſcriptura apud notarium inuēta,& de falſa moneta,vt C.de falſis.l.ſi falſos.ff.eo.l.Paulus.Et de re furata.vt per Carer.in ſuo tract.de hære.nu.125.qui aſſerit crimen hoc probari,ſi tales libri penes inquiſitum reperiantur. Similem inſuper caſum habemus de falſis menſuris apud quempiam inuentis, vt per Gand.de maleficijs,rubr.de falſis,num.22.& fol.7.nu.6.&de inſtrumentis inuentis ad cudendum falſam monetam, vt per Boſ.de falſa moneta nu.7.idem Archid.& Io.Andr.in c.filij. eo.tit.li.6.qui dicunt librum damnatæ lectionis probare retentorem eſſe hæreticum, & per Roma.ſing.323.& Marſil.in pract.§.diligenter.nu.92. *Liber ſuſpectus penes quem inuentus*

LICENTIA

1 Licentia dicitur ſeptempliciter,ſcilicet abuſionis,ſiue præſumptionis 21.q.2.c placuit.diſpenſationis.1.q.5.c.vult.occaſionis 27.q. 2.c.ſi tu abſtines.promiſsionis C.ſacroſanctæ eccl l.1.ad gradum aſcēſionis,vel tranſlationis.in d.C.vide Bal.in cōnſ.29.tertiæ partis.& Abba.in conſ.99.

LITERAE.

1 Literis Cardinalium, aſſerentium ſe aliquid viuæ vocis oraculo a Papa impetraſſe,creditur,cum eis etiam maiora credantur,vtputa eos Legatos eſſe.Non autem literis aliorum prælatorum. Abba.in c. quod nuper.de fi.inſtrum. *Quid credit literis Cardinalium, & Eporum.*

2 Literis Epiſcopi,& cuiuſlibet ordinarij autētico ſigilo ſigillatis,& ſuperſcriptionibus teſtium manu propria roboratis, creditur in ſpectantibus ad officium ſigillātis,& in alijs negotijs leuibus,& arduis, ſiue ſint promulgatoriæ, ſiue teſtimoniales. Atteſtationes tamen factæ de præſenti ſecundum datam literarum, ſiue contineant extraiudicialia ſiue iudicialia,ſine ſubſcriptione nō creditur, niſi in caſibus exemptis,niſi tractaretur de modico præiudicio.Idem dicitur de literis delegatorum.Abb.in c.Poſt ceſsionem.de proba. *Epiſcoporū literis quæ fides ſit danda.*

3 Literis iudicum,& prælatorum non ſic creditur,quin poſsint per teſtes reprobari,vbi agitur de præiudicio alterius. excipiuntur principales.verbis prælatorum non creditur excepto Pontifice, in his in quibus habet liberam poteſtatem tantum. In cauſis laicorum profanis,in quibus non poteſt vti poteſtate abſoluta in præiudicium aliorum, non creditur nudo verbo Papæ, quia nec Chriſtus ſic ſibi credi voluit. *Literis iudicum quæ fides ſit danda.* *Verbo Papæ quando non creditur.*

4 Legati verbo in his quæ ſunt modici præiudicij creditur.Cardinali non Legato non debet regulariter credi in præiudicium alterius. Epiſcopi, & inferiores, quando poſſunt eſſe, vel non eſſe teſtes, Abba.in c.cum a nobis.de teſti.

5 Literæ pænitentiarij domini Papæ faciūt fidem in pertinentibus

ad officium ſuum. Abb. in cap. ſicut nobis. de ſent. excomunicationis.

Aperiens literas alteri⁹. Literas alterius aperiens punitur tamquam falſi. Inno. tamen dicit, quod iſte minus peccauit, quam ſi falſaſſet ſigillum, vel ſi raſuram aliquam feciſſet in inſtrumento, vt loquitur c. olim. in glo. alleg. ſed punitur pœna arbitraria, ar. c. de cauſis. de offi. deleg. Bar. tamẽ dicit, ſi quis aperit literas eas oſtendendo aduerſario mittentis, poteſt falſi pœna puniri l. 1. §. is qui. ff. de falſis. 6

Literas ab hæretico recipiens quomodo puniri debeat, vide ſupra in ver. Hæreticus. 7

LITIGATOR.

Litigator continuus non poteſt eſſe accuſator, quia præſumitur calumniator. c. ſuſpectus. & c. nullus 1. q. 5. & per id quod habetur in c demum. 25. di. 1

LIBERI.

Liberorum appellatione veniũt filij, & nepotes, non tamen ſpurij, filiorum tamen appellatione tantum filij intelliguntur. Zaſius, de ſubſtit. in fi. 1. conditio ſine liberis. 1

LOCVS.

Locus aggrauat delictum quod prçcognitionem oſtẽdit. arg tex in l. aut facta. §. locus. de pœn. Nam ſi quis hominem interfecerit in prætorio, in Eccleſia, & in alio conſimili loco, præſumptio eſt ꝙ ibi acceſſerit ad homicidium committendum, quia nõ eſt præſumendum ꝙ niſi ex magna cauſa, & deliberate in eo loco voluerit hominem interimere, cum etiam ex loco ſumatur argumentum, vt per Pari. de Put. in tract. de ſind. in ver. & indiciis. Et Gand. in tract. malef. in tit. de præſump. & indici. locus delicti eſt deſcribendus. Bar. in l. nõ ſolũ. §. ſi mãdato. ff. de iniur. & locus loci. Spec. de accu. 1

Loca vicina quæ dicãtur. Loca vicina quæ dicantur, poſt doctorum opiniones concludeꝙ ſtabitur conſuetudini, vel interpretationi communi, quibus deficiẽtibus recurrẽt ad arbitriũ iudicis. Abb. in c. ſuper ſpecula. de priuileg. 2

Loca pia dicuntur in quibus exercentur officia pietatis, & hæc priuilegiata ſunt. Abb. in c. de his. de teſtamen. 3

LOCATIO.

Locatio in perpetuum largo modo dicitur alienatio, vnde prohibitus alienare non poteſt in perpetuum locare gl. clem. 1. de reb. Eccl. non alien. vnde canonicus licet poſſit vſque ad tempus vitæ ſuę locare fructus præbendæ ſuæ, non tamen in perpetuũ, niſi auctoritate ſuperioris interueniente, vt in c. fin. ne præl. vic. ſu. Abb. in c. ad audientiam. Et nota quod ſterilitas contingens ſine culpa coloni, induci in 1

cit in contractu locationis remiſsionem penſionis pro rata, ſecus in contractu venditionis. Nam venditione perfecta, periculum rei venditæ pertinet ſolum ad emptorem, nec eſt fienda aliqua remiſsio, etiam ſi nunquam poſſeſsio fuiſſet tradita emptori, ex quo non defecit per venditorem quo minus eam fuiſſet apprehenſus, vt l. neceſſario C. de peri. & commo. rei vend. Vide ibi.

L I B E R H O M O.

Liber homo. Vide ſupra in ver. Homo liber.

M

M A G I S T R A T V S.

MAgiſtratus & ſeculares poteſtates ac eorum officiales exequi & cõſeruare cõſtitutiones contra hæreticos tenẽtur, & ad requiſitionẽ diœceſanorũ, aut inquiſitorũ, vel officialiũ ſuorũ iurare tenẽtur pciſe attẽdere atq; inuiolabiliter obſeruare, & facere a ſuis ſubditis obſeruari toto tẽpore ſui regiminis in terris ſuæ iuriſdictionis ſubiectis conſtitutiones editas cõtra hęreticos, credẽtes, fautores, & receptatores, atq; defenſores eorũ, ipſorũq; filios, & nepotes, & qui iurare noluerint & ſeruare, velut hæretici, ac de fide ſuſpecti, & infames officio & honore ſui regiminis ſpoliẽtur, & ſint inhabiles ad officia publica de cetero conſequendã: vt in c. vt officiũ. §. fin. de hære. li. 6. Et vltra hoc prædicti omnes ſi executionem ſibi iniunctam contra hęreticos præfatos delatã prompte, prout ad ſuum ſpectat officiũ, facere ſeu adimplere detractent, aut alias ſententiã, vel proceſſum, qui ſuper hoc crimine procedunt directe vel indirecte impedire pręſumpſerint, & qui ſcienter in prædictis dederint conſiliũ, auxiliũ, & fauorẽ, excõmunicationis ſententiã ipſo facto incurrunt, quã ſi per annum animo ſuſtinuerint indurato, ex tunc velut hæretici ſunt condemnandi, vt in c. vt Inquiſitionis. §. prohibemus.

M A G N V M V E L P A R V V M.

MAgnum vel paruum quid ſit, & quæ cauſa magna, vel parua, ſtatur arbitrio Iudicis, glo. in l. 1. C. ſi aduerſus vendit. pig. & glo. in c. fin. de re iudi. li. 6. Barb. in conſ. 37. 2. vol.

M A I E S T A S.

MAieſtas diuina cum deteſtabiliter vilipẽditur, non eſt veniæ locus c. ſi quis nuper. maledi. l. 1. & ꝙ Epiſcopus ſi vult nõ poteſt facere pacẽ de tali maledictione Dei. per not. 23. q. 6. vt pridẽ. in glo.

arg. ff. quod vi aut clam . l. prohibere . §. plane . ff. de pac. l . contra iur. ff. de mand. l. fi. hominem. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. callimachus C. de Epiſ. & cle. l. ſi quis genus, Prelatus enim ſuam & non Ecclesiæ iniuriam poteſt remittere vt not. 23.

2 Maieſtatem diuinam longe maius eſt offendere quam humanam. in authen. gazaros c. de hære. & c. vergentis. eo tit. & extrauag. Federi. ibi allegata. dum enim dicit ibi. quanto magis. vult arguere a maioritate rationis, quod argumentum procedit, ſed non econtra, quia arguere contra videlicet de crimine hæreſis ad crimen læſę maieſtatis, eſſet arguere de maiori ad minus. Vide Ludoui. Carer. de hæret. num. 102.

MALITIA.

1 Malitia & incontinentia conſtituunt homines contra ius facere. Nam quibus quiſq; affectus eſt vitijs ſiue in vno, ſiue pluribus teneatur, in ea re cuius gratia vitioſus eſt, iniurius quoque atq; iniuſtus euadit, malus enim male cogitat & cor iniqui inquirit mala . prouer. 28. & 29.

2 Malitia rei creſcente creſcere debet & pœna. l. ſi diutino tẽpore, & ibi glo. ff. de pœn. uide Boer. de ſediti. nu. 54.

3 Malitia ſupplet ætatẽ. exponitur malitia, ideſt uigor naturalis, uel potentia coeundi. Abb. in. c. de illis. de deſpon. impub.

Vigor naturalis.

4 In maleficijs debet attendi propoſitum, & mens delinquentis, unde accipiens rem alterius non intendens furari, non committit furtum. Abb. in c. cum uoluntatem, de ſent. exco.

MALEFICIA.

1 Maleficia quando ſapiant hæreſim . Vide ſupra in ver. Incantationes.

2 Malefici incarcerati euadere non poſſunt manus iudicum, quia diuina iuſtitia tunc non permittit dæmonem poſſe ſuam naturalem potentiam exercere in illos, ne aliqui iudices & officiales curioſi forſan videntes aliqua ſigna manifeſta liberationis eorum, inuitarentur ad proſequendum eorum profeſſionem, & hoc quidẽ dicit Auguſtinus in 10 . de ciuitate Dei, & S. Thomas 1. parte q 5 Et canoniſtę in c. Nec mirum 26. q . 5. quod Deus impedit potentiam Dęmonis in quibusdam pro conſeruatione veræ fidei, quia alias fides Chriſti paulatim tota ſubuerteretur, maioremque poteſtatem videretur habere diabolus quam Deus, & Iudex qui eſt miniſter Dei. 11. quæſtione tertia. Nemo contemnat. Nec dęmon

Potẽtia diaboli quãdo & quare impediatur.

haberet

haberet intentum ſuum, vt not.in 26.quæſti. quinta. Dęmon enim nil auidius cupit quam animas ſeducere, vt illas in tenebras exteriories præcipitet. Ad hoc igitur vt perueniat, ſemper peccatoris mortem & diſſolutionẽ quærit, & propterea cum diabolus maleficos in manus iudicũ videt, nil aliud ſatagit quam illorũ obſtinationẽ, ſuadet enim illis ne timeant ſibi, quia eos tandem eripiet ab omni periculo, & ſic finaliter deceptos perducit ad pœnas æternas.

3 Maleficiũ aliter probatur, & aliter indicium. Ad oſtendendum maleficium id eſt quod probetur qualitas aliqua, vel facti, vel verbi, ſeparata a maleficio ex qua oriatur ſuſpicio pœnes iudicem, vt dicat indicium eſſe contra reum. Si enim teſtis deponit de maleficio per vnum ex quinque ſenſibus, videlicet viſum, auditum, guſtum & cet. per quos ſenſus fit plęna probatio, teſtis per illos rationem reddere tenetur, vt voluit Bart.in tract. de teſti.in ver. teſtis cauſã ſui dicti. & per Socin.in conſi. 54. viſis teſtibus. col. 1. ver. ex quibus. vbi vult duos rixantes cognoſci ad vocem per teſtem, & directe deponi ſuper maleficio. In is caſibus ſi teſtis deponit, non dicitur probare indicium, ſed probat maleficiũ, vt ſi teſtis dicat vidiſſe Titium vulneratum, vel audiuiſſe blaſphemantem, vel iniuriantem verbis, vel quid ſimile, directe demonſtrãs delictũ. Nam ſi duo eſſent teſtes deponentes de ipſo delicto, oriretur plena probatio, ſed quia vnus tantum eſt teſtis, & ex eius dicto imperfecto quoad.plenã probationem oritur indicium, & per conſequens indicium prouenit ex probatione ſuper maleficio, non autem quod probetur indicium, & iſtud eſt quod voluit Bart.hic dum dicit ꝙ vnus teſtis facit indiciũ. Vide Marc.Ant.Blan.de Indi.nu.48.49.

Indiciũ ex probatione oritur.

MAIORES.

1 Maiores qui intelligantur, uide Petrum de Anch.in repe.C.canonum ſtatuta.de conſti.ubi alleg.Bald.concludit quod ubicunq; tale uerbum, uel ſimile profertur a couſuetudine uel ſtatuto, in materia indifferenti intelligitur de maiori quo ad ætatem.

2 Maior quis tanto eſt, quanto dignioribus, & melioribus præeſt.in auctẽ.de feu.ciuit.& in c.ſolitæ.de maior.& obed.Abb.in c.cum cæterum, eo.

3 Maior pars collegij nõ ſufficit, niſi ſit ſanior.c.1.de his quæ ſi.a maio.par.ca.& Decius in c.cum omnis, de conſtit.Abba.in c. licet. de electione.

4 Maior pars poteſt tollere quod omnes ordinauerunt, uidelicet rationabiliter, non uoluntarie, delictum tamen factum a maiori parte uniuerſitatis non ligat omnes. Decius, in c.ne innitaris, de conſt.

5 Maior conſenſus, qui a maiori, uel digniori ordinatur. quod facit

ad quæſtionem de duobus militibus,quorum alter a maiore,alter a minore accepit militiam,in c.per tuas, de maior.& obed.& in l.fi.de alb.ſcriben.

MANIFESTVM ET EVIDENS

MAnifeſtum & euidens a notorio differt,quia manifeſtum vel euidens eſt illud quod uni tantum uel pluribus patet, Notoriũ autem eſſe non poteſt,niſi toti populo,uel maiori parti publice innoteſcat,ut not.in c.ueſtra.& ibi Innocen.de cohab.cleri.& muli. 1

Manifeſtum namque indiget probatione.11.q.3.c.corum,Euidẽs autẽ nulla indiget probatione.ut l.ea quæ.ff.de actio.empti.uide Io. And.in c.conſtitutum. de uerb.ſig.li.6.& tex.not.in l.quoniam ſororem.C.de iure deliberan.ubi de utroque fit mentio, tamen Euidens ponitur pro magis claro quam manifeſtum. uide Alber.de Roſa.in Dictiõ.ſuo.in litera E.uer.Euidens.Bal.tamen in di.l.ea quidem.aliam ponit differentiam inter iſta duo, dicẽs quod Euidens dicitur id ſolum quod apparet per populorum inſpectionẽ,ut ff.de fini.reg.d.l. ſi irruptione.§.ad officium. & idem Bal.in rub.c.de probatio, dicit quod illa dicitur probatio per euidentiam facti,quãdo res ſubijcitur oculis iudicis. Manifeſtum autem largius dicitur, ſ.omne id quod nobis innoteſcit per quencumque ſenſum corporis, ſ. uiſum,auditum aut alium ſenſum,ut l.1 §.occiſorum.ff.ad ſylla.de quibus ſenſibus habetur in l.eum.§.de acquiren.poſſes. 2

Manifeſtũ dicitur quod colligitur ex coniecturis, & ueriſimilibus præſumptionibus,ut in l.licet.ff.de lega.1.ubi dicitur euidens uoluntas teſtatoris,quæ coniecturis elicitur.Abb.in c.1.de cler.non reſid. & nota hoc ad cognoſcendũ quando quid manifeſtã ſapiat hæreſim. 3

Manifeſtẽ deprehẽſus

Manifeſte deprehenſus,in hæreſi quis dicitur,quando facti euidentia,ſeu teſtium productione legitima,etiam ſine propria confeſſione. & hoc eſt quando ipſe delatus conuincitur legitime de aliqua hæreſi,facti euidentia, vt pote quia hæreſim publice prædicauit, uel per teſtes legitimos,contra quos excipere delatus non poteſt,tamẽ ipſe conuictus ſi perſiſtit firmiter in negatiua,& confitetur conſtanter fidem catholicam,talis quamdiu ſic perſiſtit in negatiua, hæreticus impænitens eſt cenſendus, iuxta notata per Hoſt.in ſum.tit.de hære.§.qualiter. 4

MARITVS.

MAritus poteſt agere pro uxore,& nomine uxoris ſine mandato, ex quo non apparet de uxoris contraria uoluntate,ut in c.conſtitutus,de pœnis.

Maritus tenetur ſequi uxorem ſi ex iuſta cauſa ſe abſentat, & ei ægrotanti tenetur ſeruitia neceſſaria impendere, Abb.in c.1.qui ma. accuſ.

accuſ.poſſ.& in c.1.de coniug.lepro.& an in contractu matrimonij poſsit apponi pactum, vt vxor non teneatur ſequi virum,ſed vt ipſe vir moretur cum vxore in certo loco, & an cõmittatur pœna ſi fuit appoſita,ſi non ſeruetur tale pactum.Abb.in c.1.qui matr. accuſ.poſ.

3 Maritus ſi eſt abſens lõgo tempore,& eſt in longinquo, & dicitur mortuus,ſufficit fama ſola cũ aliquibus coniecturis,ad hoc, vt eius vxor poſsit nubere,ſi autem dicitur mortuus in vicinis partibus, requiritur certus nuncius. Ant.de Butr.in c.in præſentia, de ſponſ.Abba.tamen ibi relinquit arbitrio iudicis. & nota etiam quod vbi ceſſet præſumptio fraudis,ſtabitur confeſsioni alterius coniugum contra matrimonium,ex quo confitens ſtat pro matrimonio, vt in c.atteſtationes.de ſponſ.impu.& ibi Abb.ſed ſi fraus præſumitur, relinquitur arbitrio iudicantis,vt not.Hoſt.in c.continebatur,eo.tit. *Quomodo mariti mors certa debet eſſe.*

MARTYRIUM.

1 MArtyrium pati gloriantur hæretici pro eorum pertinacia interfecti,vt ex eorum libris aperte conſtat. nam damnatorum hæreticorum ſupplicia, geſtaque omnia deſcribunt, & illos ita paſſos veluti ſanctos martyres laudant, & venerantur, verum cæci ſunt, & duces cæcorum, Math.15.nam martyrium actus eſt virtutis, nempe charitatis imperantis,& fortitudinis elicientis,meritumque vniuerſum ex charitate prodit,vt docet D.Tho.22.q.124.a.2.ad.2. Hæretici autem pertinaciã,& obſtinationem pro fortitudine,& conſtantia, & amorem proprium ſui ipſius,pro charitate habent, moreque ſimiarum vultum eccleſiæ catholicæ,& authoritatem, & veritatẽ ſibi vindicant,vt ex D.Cypriano habetur.1.q.1.ſi quis inquit. & ideo paſsio non illis prodeſt ad vitam,Paulo dicente.1.cor 13.ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam,charitatem autem non habuero,nihil mihi prodeſt.& 90.d.c.neque ad Cain.ex D.Cypriano, & de pænit.ex D.Augu. d.4.ſi quis autem.in prin.& euangelium beatos illos pronunciat,qui patiũtur pp iuſtitiã, non propter falſam, & impiam doctrinam,Matth 5.& i.Pet.3.Vide etiã D.Aug.ſuper illud Io.1.Ego ſum paſtor bonus.

MATER.

1 Matris delictum quomodo tranſit in filios,vide ſupra in ver.Filij.

MATRIMONIUM.

1 MAtrimonium ſolemniter per clericum, vel religioſum contractum generat ſuſpicionem de hæreſi,quia videtur male ſentire de ordinationibus eccleſiæ. Vide ſupra, in ver. clericus, & infra in ver.religioſus.

MAUMETUS.

Maumetum inuocare.Vide ſupra in ver.Inuocare.

MEMO-

MEMORIA,

Memoria proditoris, ſeu hæretici damnatur, vt contra ipſius memoriam poſſit formari inquiſitio, ſecundum Ang. de Aret. in. §. interdum. Inſti. de hære. qui ab inteſt. defe. & ſecundum eundem in tract. malef. in glo. Traditore che hai tradito la mia patria, Vide ſupra in ver. Inquiſitio. nu. 27.

MENDACIVM.

Mendax qui ſolet dicere mendacia quotidiana, licet nullum lædat, non admittitur ad teſtimonium ferendum, vel modica ei fides adhibetur. Repellitur magis dicens mendacium cum iactura alterius, & perſeuerans in eo. Abb. in c. teſtimonium. de teſti. 1

Mēdacium iudiciale quomodo puniatur.

Mendacium in iudicio punitur, maxime in cauſa fidei, ideſt quicũque in cauſa fidei iudicialiter conuictus neget ſe dixiſſe ꝙ antea affirmauerat, vel quod aſſeruit dicit mendacium. Committit periurium ex vtroq; prædictorũ in cauſa fidei, & ſuſpectus fit de hæreſi vehemēter, vt in c. literas. de præſump. vt ibi dicitur de Guilelmo illo qui ob tale mendacium declaratus fuit ſuſpectus vehementer de hæreſi. 2

METVS.

Metus cadentis in conſtantem virum, vel mulierem differentiam vide in c conſultationi. de ſponſ. ibi Abb. Nam minæ parētum faciunt iuſtum metum in muliere. Abba. in c. ex literis. de deſpon. impub. 1

Reuerentialis metus

Metus, aut nimia reuerentia præſumitur in facto, pręſente patre in filio, & in vxore præſente marito, ac in clerico præſente Epiſcopo. Barba. in conſ. 30. 1. vol. 2

Iuſtus metꝰ.

Metus iuſtus infertur ex periculo amiſsionis bonorum omnium, vel maioris partis, & ex precibus tyrãni. in l. 1. ff. ꝙ iuſſu. Et Bar. in tra. de tyranno. Abb. in c. Gemma. de ſponſ. Et metus periculi perſonalis dicitur iuſtus. c. bonæ memoriæ. Et etiam vnius alapæ, vt not. in l. 1. c. vnde vi. & c. Per laicum. de his quæ vi metuſue. Metus etiam excommunicationis eſt iuſtus, ſecundum gl. in c. Olim. 2. de reſti. ſpol. Abb. ibi. §. Roma. in conſ. 369. 3

Pœnalis metus.

Metus etiam ſtatuti pœnalis facit iuſtum metum in ſoluēdo. Bal. in l. falſus. C. de fur. ſed proprie metus cadēs in conſtātem virum eſt metus amiſsionis maioris partis bonorum, vel corporis cruciatus. Ab. in c. cum dilectus. de his quę vi metuſue cauſa fi. 4

Purgatꝰ metus.

Metus purgatus dicitur quando ex longo interuallo fit actus contrarius, vt ſi vxor mortuo marito perſeueret in monaſterio. c. 1. de metu. cad. in conſt. vi. Barba. in conſi. 54 1. vol. 5

MINI-

MINISTRI.

1 MIniſtros non tantum pro capiendis arreſtandiſque hæreticis, & de hæreſi ſuſpectis, ſed etiam pro cuſtodia, & defenſione perſonæ ſuæ poteſt habere Inquiſitor, etiam armatos, cauere tamen debet ab talium abuſu. de hoc enim dicitur in c.nolentes, in clem.de hære.porro Inquiſitoribus ipſis diſtrictius inhibemus, vt nec abutatur quomodolibet conceſsione armorum, nec officiales niſi ſibi neceſſarios habeant, taleſque qui ſe conferant ad ſua cum Inquiſitoribus ipſis officia exequenda. De hoc Io.And.ſuper c.ſtatutum, de hære.li.6. Deficiẽtibus autẽ ſibi miniſtris poſſunt Inquiſitores inuocare brachrium ſeculare, ſicut fit apud nos Placentiæ, vbi res ſecurius agitur, & cum minori ſecularium admiratione, & ſtrepitu. De hoc habetur, in c.vt officium.de hære.li.vide ibi.

Inquiſitor miniſtros habere poteſt.

MINOR.

1 MInor ætas non excuſat quin reus torqueatur in aliquibus caſibus, vt in crimine læſæ maieſtatis, proditoribus, & ſimilibus, l. ſi c.ad ſylla. Et l.deſertorem ff.de mili.& licet minor 14. anorum torqueri non poſsit tortura ordinaria in præfatis caſibus, poteſt tamen ferula cædi, vel corrigia terreri ad veritatem ſolam eruendam, & non aliter. vt ff.ad ſylla l.1.§.impubes, & l.excipiuntur.ff.vt quęſtio & l.de minore 1.reſponſo, & l.ex libero.§.de minore. Et nota ꝙ minor etiam viginti annis in criminalibus poteſt examinari ad aliquã iudicis intentionem, facitque indicium, non autem plenam probationem. & hoc ſi ex mero officio iudicis, nõ autẽ ſuper accuſatione ad partis inſtantiã. Aret.de malefi.in ver.comparuerunt, in verſ. item minor, & alleg.Guid.de Suza.2 Flo.in l.In teſtimonium. ff. de teſti.

Minor quãdo facit indicium.

2 Minor 25. annis prohibetur accuſare ſicut & teſtificari, ſed vide Bar.in l.accuſare.ff.de accuſa.qui tenet ꝙ poteſt. Hic licet ſint indicia legitima contra eum ad torturam, non poterit torqueri ſine curatore, nec cogetur penitus reſpondere Inquiſitioni ſine curatore, & ſi reſponderit proceſſus erit nullus, & confeſsio per illum taliter facta erit nullla. Vidę Hippol §.nũc iudiciũ, nu.31.Gand.ſub.rub.de alijs q̃ ſtionibus vari. Sed in criminibus exceptis apud quamplura tribunalia non obſeruatur tal s vſus, maxime Romæ, & ſpecialiter in ſancto officio, et hoc propter enormitatem delicti, & fidei fauorem.

Minor ſine curatore quando torqueatur & vbi.

MISERABILES.

MIſerabiles perſonæ ſunt ſub protectione Eccleſiæ, & conueniunt
1 reos ſuos coram iudice eccleſiaſtico. Abb.in c.ceterum, de iudi.& in c.ſuper quibuſdam, de ver.ſig. quæ autem ſit tam actu, quam habitu,

habitu, vide Abb.in c.ſignificantibus, de offi.deleg.

M O D I.

MOdos ſophiſticandi hæreticorum in ſuis reſponſionibus, & eorum cautelas, & eas quibus vti debet Inquiſitor pro eruenda veritate, vide ſupra in verbo.Inſtructio. 1

M O D I C V M.

MOdicum, vel longum tempus quãdo dicatur.vide glo.in clem 1.de reb.eccl.non alien.tandem dicitur quod eſt ad arbitrium boni viri. 1

M O N I T I O.

MOnitio facta per iudicem habet vim trinæ citationis, vt in l.2.C. quomodo, & quando Iudex, & glo.in c. conſulimus, de off.deleg.& ibi.Abb. 1

Non præiudicialis. Monitio ſeu citatio ſi fieri poteſt quod apprehẽdat ipſos clericos ſingulariter, vbicũque ad prætẽdẽdum aliquod p̃iudiciũ clericale, iura requirunt trinam monitionem faciendam ipſis clericis non rite viuentibus.quod eſt contra quoſdam prælatos, qui faciunt monitionem in generali, vt quilibet clericus incedat in habitu clericali, & raſura, aliter non gaudebit priuilegio ſuo clericali, Abb.in c.fin.de vi.& hone.cler. 2

Caritatiua. Monitio debet eſſe charitatiua, vt crimen quis emẽdet, & requiritur triplex, vt in c.nouit.de iudi.ſed ſi fit extra iudicium, ſufficit unica, ut in clem.1.de ſupplen.negl. cler. & Abba.in c.conſuluit. de offi.deleg. 3

M O R A.

MOram trahere extra ſuam prouinciam, & maxime in curia Romana non debent Inquiſitores, ſed ſint diligentes, prouidi, & circumſpecti ad proceſſus ſuos bene fundandos de his quæ concernunt ſuum officium, & non de alijs, ad inquirendum teſtes, & delatum diligenter examinandum, ac ipſum delatum in ſua cauſa ad defenſiones legitimas admittendum, contra ius & iuſtitiã illum nõ uexãdo, & in toto proceſſus diſcurſu a Iuris tramite no diſcedendo, & ſic ſuperuenientibus appellationibus cauſas ad Romanam curiam ſigillatas mittant iudicibus aſsignatis, qui iuſtitiam faciant proceſſus meritis actitatis. Nec Inquiſitores curent ibi agere contra appellantes, ſed dimittant illos præfatis iudicibus iudicandos, qui Iudices procedere debent ex officio ad expeditionem cauſæ. ubi autem ad appellantium inſtantiam citetur perſonaliter, compareant, ſed caue ant litem intrare, attendant enim proſſeſſus exhibere, & inſtructam 1

cauſam

cauſam præfatis iudicibus reddere,& procurent quam citius expediti remeare,ne ibi tedijs affecti,laboribus etiam,& expenſis fatigentur.ex tali namque protracta mora inconuenientia quamplurima ſequuntur,quarũ primum eſt, hæreticorum, & hæreſum multiplicata audacia.ſecundum, commiſſariorum ſeu vicariorum humiliatio,& pœnæ contempus.tertium,fidelium remiſsio,& puſillanimitas.

MORTVVS.

MOrtuus regulariter non poteſt accuſari, quia mortuo reo omnis criminatio extinguitur.fallit tamen in crimine læſæ maieſtatis, repetundarum, peculatus, & hæreſeos. quibus caſibus propter enormitatem delicti accuſatio de iam mortuo recipitur.l.iudiciorum.ff.de accuſ.Item fallit ſi accuſatus ſibi mortem cõſciuit, vel etiã ſi poſt litẽ conteſtatã,vel poſtquã fuerit in ſcelere deprehẽſus mortuus fuerit.not.in ſupradicta l. iudiciorum. Vide Fran. Caſon. C. de his qui accuſ. non poſſunt vel c.2.nu.2.

MORS.

1 MOrtis appellatione in iure ciuili intelligitur mors naturalis,nõ autem ciuilis,vt l.ex ea parte.§.inſulam.ff.de ver.ſign.Abb.in c. cum Vintonienſis, de electio. in canonibus autẽ intelligitur de ciui li non de naturali,id eſt de ſententia excommunicationis,vel depoſitione.Abb.in c.per venerabilem,qui fi.ſint legit. *Naturalis. Ciuilis.*

2 Mortuus,& de hæreſi ſuſpectus qualiter poſsit inquiri,vide ſupra in ver.Cadauera.& in ver.Inquiſitor.

MVLCTA.

MVlctam etiam pecuniariam reis ſuis Inquiſitor poteſt imponere,vt patet per quandam extrauag.Innocentij quarti,quæ incipit,Super extirpatione.vbi expreſſe dicitur, quod poſſunt Inquiſitores pœnitentias pecuniarias imponere, & eas exigere, & expendere in ſuſtentationem ſui officij. Caueat tamen Inquiſitor,ne volens imponere pœnam pecuniariam, priuetur iure auferendi, & obtinendi omnia inquiſiti ſeu condemnati bona. & hæc pœna pecuniaria non debet pro leui motu imponi ab Epiſcopo,vel Inquiſitore, ſed tãtum quando videtur magis timeri,& magis reum purgare. *Pecuniaria mulcta puniri poſſunt rei.*

MVLIER.

MVlier ad accuſandum, niſi certis cauſis, licet non admittatur
1 ad teſtificandum, tamen regulariter admittitur, vt 15.q.3.c.ex eo.& hoc tenet,& declarat.Hoſtien.niſi ex nimia familiaritate, vel vicinitate,vel aliter ſit ſuſpecta,in c.literis, de teſti.Abb.in c.ſuper eo. de teſti.niſi cã ſit criminalis,vt c.forus.§.fœm.de ver.ſig.In exceptis tamen criminibus admittitur,vt Nellus dicit in materia teſtium.

Mulier ſi fuerit examinata ſuper crimine, faciet qualequale iu-dicium propter qualitatem ſexus. ita tenet Bart. in di. l. maritus. Aduerte quod communiter concluditur per Doct. quod mulier de iure ciuili poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali, per glo. in c. forus. §. teſtes. de ver. ſign. & glo. in c. ex eo. 35. q. 3. & Spec. in tit. de teſt. §. 1. in verſ. item quod eſt mulier. Abb. Aret. & Feli. in c. quoniam. de teſti. Vide Ant. Blan. de indi. nu. 350. De iure vero canon. mulier non poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali, vt in d. c. forus, & Decius in d. c. quoniam. circa finem dicit quod quamuis Doctores communiter ita teneant, attamen iſta concluſio non probatur iure, quia tex. in d. c. forus. ſimpliciter dicit quod teſtimonium mulieris non eſt tantæ auctoritatis ſicut maſculi, quia variũ & mutabile ſemper fœmina, & ſic lex generaliter loquitur non magis in cauſa ciuili q̃ criminali, ſed ꝙ minus creditur fœminæ q̃ maſculo. Nec obſtat tex. in c. mulierẽ 38. q. 5. quia nõ diſtinguit cauſam ciuilẽ a cauſa criminali, ſed tantũmodo ꝙ ſine cõſenſu viri nõ poteſt teſtificari, vnde accedẽte eius cõſenſu poterit teſtificari in cauſa ciuili & criminali.

Ad impediendum matrimonium duæ mulieres ſufficiunt.

Mulieres duæ ſufficiunt ad prohibendum ſiue impediendum matrimonium tam contractum quam contrahendum, ſuper illo teſtimonium perhibendo. Abb. in c. ſuper eo. de teſti. 3

Mulier non poteſt iudicare neque arbitrari, quia id eſt virile, & nõ fœminile officium, vt l. fi. C. de mulier. ſecus ſi fieret compromiſſum in mulierem tãquam in amicam communem, nam tale compromiſſum poteſt mulier acceptare. Vide ſpec. de procu. qui dicit ꝙ vt compromiſſum factũ in mulierẽ non debet iuramẽto firmari, quia nihil operatur, Abb. in c. dilecti filij de Arb. & cap. quintiuallis, de iureiur. præcellentes tamen ideſt quæ nuptæ ſunt principibus, quia dignitatem non habent iure proprio, ſed ex radijs viri, admittuntur compromiſſum recipiant cum iuramento ſi tamen mulier habet comitatũ, ceſſante omni conſuetudine poteſt exercere iuriſdictionem in ſubditos. Abb. in d. c. dilecti filij. de arb. 4

Mulier hæretica vel infidelis non gaudet priuilegijs cõceſſis dotatis mulieribus, de quibus in l. 1. ff. de ſol. matri. & in l. aſſiduis. c. qui potio. in pigno. habe. vt dicitur in l. 1. & in auct. item priuilegium. & in corpore, vnde ſumitur, C. de hære. & Bal. iunior in tract. de dot. 11. parte in 3. membro 21. differrent niſi fuerit conuerſa ad fidem, quoniam ea recuperat, vt ibidem, & vide Bal. in rub. C. de priuile. do. Arch. 4. q. 1. c. 1. & per Campe. in tract. de dote 4. q. 1. & ſi liusfa. beneficio Macedoniani, & ibidem. 5

MVLTITVDO.

Multitudo quando eſt in delicto maiorem pœnam requirit, quia multis craſſantibus opus eſt exemplo. ff. de pœnis. l. aut facta §. fin. ſed limita in ſeptem caſibus in quibus multitudo non inducit iudicem 1

iudicem ad diſpenſandum contra iuris rigorem, iuxta illud, cum populum multum crimen quandoq; pertranſeat inultum. 5.diſt. c. iuribus. & c. non poteſt 23. q. 4.

Et primo niſi multitudo ex quadã authoritate defendere vellet delictũ ſuum. glo.in c.commeſſationes.44.diſt.prout faciunt ſedicioſi, quia ex quo quis perſeuerat in malicia, grauius eſt puniendus.11.q.3.c.præcipue,& 2.q.4.c.quanto.

Secundo niſi eſſet delictum maximum vt voluit Archid.in c.denique.4.diſt.q.1.c.multi.

Tertio niſi eſſet multitudo religioſorum, vt tenet Hoſt.in cap.ea quæ, de ſtatu mona.

Quarto niſi loquamur in pœna æterna, vt dicit gl.in di.c.denique.

Quinto niſi eſſet delictum non commiſſum,ſed committendum, vt voluit Bart.in §.Nonnumquam.

Sexto niſi ceſſaret ſcandalum,quia illo ceſſante poteſt puniri.glo. in c.latores.de cleri.excõmuni.

Septimo niſi in multitudine eſſent aliqui principaliores, quia illi poterunt puniri ſecundum.glo.in di c.latores.

Si iſta ceſſarẽt,& parati eſſent illi multi corrigi, & eſſet ſpes de eorum correctione, ex miſericordiã mitius eſſet ſecum agẽdum.l.diſt. c.vt conſtitueretur, & c.fin.de tranſ.& di.c.commeſſationes, in his enim rigor legis mitigandus eſt.

Multi,& pauci dicuntur ſecundum materiam ſubiectam. Nam reſpectu ampliſsimę prouinciæ.22.millia dicuntur pauci, ſed reſpectu ciuitatis,vel caſtri,vel collegij inferiorum ſecus eſſet.l.ſed & ſi ſuſceperit.ff.de iudi.Abb.in c.latores.de cleri. excom.

N

NECESSITAS.

1 NEceſsitas quando dicatur,& quis dicatur caſus neceſſitatis, diffuſe vide Abb.in conſ.17.

2 Neceſsitas in his quæ ſunt ſecundum ſe mala, vt adulterari,non excuſat, quia prætextu neceſsitatis, ſeu paupertatis nõ eſt cõmittendum adulterium,neque blaſphemandum.Sed ſi ſint in ſe mala, quæ tamẽ tempore neceſsitatis deſinunt eſſe mala,vt furtum in extrema neceſſitate, excuſant ab omni culpa, ſi autem non eſt tanta neceſſitas alleuiat, licet non excuſet a toto. Abb. in c. Quoniam. de ſimo. & hoc eſt quod dicitur,quod neceſsitas quod eſt illicitum,facit licitum.Abb.in c.2.de obſer.ieiu.& in c.quod non eſt.de reg.iur.

In malis nõ excuſat neceſſitas.

NECROMANTIA.

1 NEcromantici quomodo ad Inquiſitoris officium pertineant, vide ſupra in ver.Inuocare.

Obliquum uiſum babẽt Necromantici per ſigna exteriora, ex apparentia, & collocutione malorum ſpirituum toruum viſum, & obliquum habent, ponuntque ſe ad diuinandum de futuris, etiam de illis quæ dependent a mera Dei voluntate, vel huiuſmodi. Nonnulli eorum aſtrologiæ, vel alchimiæ intendentes ſunt. Vnde ſi Inquiſitori aliquis deferatur, quod ſit necromanticus, & appareat manifeſte, quod alias eſt diuinator, vel aſtrologus, vel alchimiſta, maximum ſit ſignum Inquiſitori de veritate, nam diuinatores, vt plurimum, expreſſe, vel tacite ſunt dæmonũ inuocatores. 2

NEGLIGENS.

NEgligens in puniendo habet indicum contra ſe, vt ſi iudex, vel alter cui ſpectat cognitio, vel executio neglexerit punire delinquẽtes, habet indicium participationis ad delictum, ita pro indicio ponitur per Iac. Butr. in pract. col. 5. verſ. Nonum eſt. dicens ꝙ iſtud tangit dominos tẽporales l. vnica. C. de pri. car. Marc. Ant. Blan. de indicijs. num. 310.

NEGOTIATIO.

NEgotiatio quæ prohibita clericis, & quæ non intelligatur, vide ſpec. de cler. coniug. D. Antonium. & Abb. in c. fin. de vita. & hone. cler. vbi dicitur quæ ſit differentia inter negotiationem, & artificium, & quod primum clericis prohibitum eſt, non autem ſecundũ. Vide ibi. Abb. in cap. multa ſunt. ne cler. vel monachi.

NOBILIS.

Reſpectu natalium. NObilis multipliciter dicitur, ſcilicet reſpectu natalium, reſpectu honorum, & reſpectu diuitiarum l. nobiliores C. de vecti. tria hæc concurrere debent. Abb. in cap. venerabilis. de præben. 1

Secundum homines. Nobilis ſecundum homines dicitur, qui habet iuriſdictionem, & merum, ac miſtum imperium ex priuilegio, vel conſuetudine, non tamen tyrannica. Bal. in conſ. 129. 2. vol. ideo nõ quilibet natus liber, etiam virtuoſus gaudet hac nobilitate, qua etiam monachus priuatur propter monachatum, ex quo debet vna cum alijs viuere, & ſine delectu perſonarum in religione ſunt omnes æqualiter tractãdi per ſuperiorem. Abb. in c. Nobili. de purg. cano. 2

Generis. Nobilitas alia eſt generis, & in hac laudantur parentes, alia eſt virtutum, & hæc eſt nobilitas animi, quæ præponitur nobilitati generis. nobilis ex genere non eſt reſpuendus, in Dei Eccleſia namque nobiles, & ignobiles ſunt admittendi, dummodo aliter ſint ſufficientes. Abb. in c. veritatis. de præben. 3

Moribus. Nobilis moribus ꝓfertur nobili ex genere, quia ille acquirit nobilitatem a ſe, alter ab alio. Abb. in cap. prouidentes. de donat. 4

Nobiles,

5 Nobiles, imo nobiliſsimi dicuntur omnes literati.l.prouidẽdum. c.de poſtula.Imo nobilior plebeus æqualis ſcientiæ, nobili.vt glo.in c. numquam, diſt. 56.Barba.in conſ.57.2.vol. *Literati nobiliſsimi.*

6 Nobilitati deferendum eſt in pœnis inferẽdis etiã per Papam, nõ enim ſeueritas contra omnes eſt æqualiter exercenda, quia ſæpe cõtingerent ſcandala, & ſchiſmata. Abb in c.Grauem. de pœnis. nam etiam in perſona mitius quam plebei puniuntur nobiles. nam in vltimo ſupplicio hi ſuſpenduntur, & illi decapitantur, Bar.& alij.in l.capitalius.ff.de pœnis. *In pœnis inferendis nobilitati deferendum.*

NOMEN

NOmen malum facit indicium in genere cõtra illud habentem, vt eſt tex. in c. 1 & ibi Io. And. Card. & Imol. in ver. Belial. de depo. & dicit Io. And. in c. cum ſecundum.de prob. ꝙ ſi nomina deberent emi, bona eſſent emenda magno precio. Et dicit Abb. in procem.decret. colum.2. verſ. ideo quæro, ꝙ ex turpi nomine qñ an doq; oritur ſiniſtra ſuſpicio, credentes nonnulli illud nomen fuiſſe impoſitum ab euentu & ibi Feli. nu. 32. dicit poſt Doct. ꝙ ex malo nomine oritur ſiniſtra ſuſpicio, per ea quę habentur in tex.& glo. in l. facta. §. ſi mandanda. Iaſon in rubr. ſolut. matri. nu. 16.& Par.de puteo in tract. de ſind. in ver. mandauit. col. 8. ver. quando delictũ. dicit verum eſſe malum nomẽ facere ſuſpicionem & indicium, ſi cũ eo concurreret mala fama. Ant. Blan. de indicijs. nu. 405. *Quid.* *Malum nomen facit præſumptionem.*

NOTARIVS.

NOtarius dicitur publica perſona, quia gerit officium publicum.

1 Quãdoque dicitur ſeruus publicus, quia ſeruit publice exercẽdo officiũ ſuũ.l.nõ aliter.ff.de adoptione.ideo poteſt torqueri. Quãdoque dicitur ſcriniarius. c.ad audientiam. de præſump.& c.aduerſus. de hære. Quandoque tabellio. c. penul. de fi. inſtr. Quandoque tabellarius, vt in l.1.C.de tabell.li.10.Dicitur etiam ſcriba. vt ibi in rubr.& huius relatio habet plenam probationem. Clem.vnica Iaco.de Rauen, & Cynus, in l.1..C.ſi aduerſus. & etiam creditur in ſcriptura de factis coram eo, non autem ab eo, nec per eum. Abb.in c. cum cauſam. de teſti.

Notarius ſi eſt infamis tali infamia, propter quam eſt ipſo iure pri- *Infamis.*
2 uatus tabellionatu, vel propter ſententiam legis, nihilominus valent inſtrumenta confecta per eum ante declarationem, ne multa ignorantia noceat contrahentibus. Barba.in conſ.29.1.uol.poſt autem non valent tamq̃ auctentica, quia ex quo damnatus eſt auctor, opera nõ faciunt fidẽ pro hoc notario.in l.ſi quis C.de ſuſcepto.& in l.ſi quis ex argentarijs.ff.de eden.& ibi Alex.Abb.in c.fraternitatis. de hære.

Notarius pro hæretico non poteſt conficere inſtrumentum, & ſi
3 conficit, ſuſpenditur.c.ſi aduerſus.de hære.& ibi Abb.

Notarius

Religioſus. Notarius religioſus quomodo poſſit cogi per Inquiſitorē ad conficiendas ſcripturas pro officio, vide c.vt officium. de hære.lib.6.& nota quod de notario ſibi creando, vel eligendo de iure communi cum Inquiſitor non habeat ius expreſſum, notarios publicos Epiſcoporum locorum in quibus officium exercet, eligere poterit, qui proceſſus conficiant, & alia omnia quæ ad negotia fidei pertinēt, exequantur. Poterit etiam petere a ſede Apoſtolica creari tres, uel quatuor, quos ipſe Inquiſitor nominauerit, in notarios ſibi dari, qui auctoritate apoſtolica in partibus ipſi Inquiſitori traditis negotia fidei exequantur, quod ſibi non denegabitur. 4

Tres uel quatuor notarios.

Religioſus. Poterit etiā habere clericum, vel religioſum (vt ſupra dictum eſt) qui alias in ſeculo notariatus officium exequutus fuerit, iuxta c.vt commiſsi.de hære.li.6.qui idem quod notarius facturus ſit, exequat.

Duabus honeſtis perſonis. Poterunt etiam Inquiſitores vti duabus honeſtis perſonis loco notarij, vt habetur in c.vt officium.§.verum.vbi ſic dicitur, Verū volumus, & mādamus, vt in examine teſtium quos accipi ſuper crimine prædicto, ipſumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religioſas, & diſcretas perſonas, in quarum præſentia per publicam (ſi commode habere poteritis) perſonam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depoſitiones teſtium conſcribantur.

Nota idoneas. Nota quod circa duas perſonas per Inquiſitorem, vel aliū iudicē, vt in c.quoniam contra. de proba.loco notarij aſſumendas, dicitur quod debēt eſſe idonei, & nullam aliam qualitatem requirit, textus tam in c.vt officium, de hære.li.6.quam in c.quoniam de probatio.ex hoc tamen verbo inferunt Io.An.& Hoſtien.quod debent eſſe honeſtæ, & bonæ famę, de quibus non ſit veriſimile quod falſitatem committant.& ideo requiruntur duo ſecundum Hoſtien.quia nec iurati ſunt, nec eis hoc publicum officium cum ſolita ſolemnitate iniunctū eſt.& nota bene hoc dictum Hoſtien. quia vult quod iſti erunt priuatæ perſonæ, nec iurabūt in aſſumptione officij. Hoc dicebat Abb.(ait Abb.iunior) non eſſe iure cautum quod, iurent tamen dicit, cautius eſſet quod iurent.& mihi ſatis placet (inquit idem Abb) quod iurēt. & credo quod licet expreſſe non caueatur in iure, tamen ſatis eſt de mente iuris, cum iſti ſint quaſi teſtes.ar.l.domitius labeo.ff.de teſti. & optime facit in ſimili c.peruenit. 1.de teſti.cog.vide etiam Abb.in c.propoſuiſti.de probatio.

Notariorū ſubſcriptiones qualiter ſiant. An autē iſti duo ambo debeant ſcribere, dicit Goff.quod ſic, a ſimili ſicut dr̄ de pluribus arbitris, quod aut omnes pronunciabunt, aut nullus.ff.de arbi.l.item ſi vnus.§.itē ſi plures. de quo in c.2.de arbi.li.6.Hoſti.aūt aliter ſentit, & melius dicit ſufficere ſi vnus ſcribat, & alter ſubſcribat, ac teſtificetur corā eo ſic fuiſſe actum. Pro hac parte facit c.cum ab vno.de arb.li.6.quod videtur tollere argumentum Goffr.vbi vnus pronunciat nomine ſuo, & aliorum.& plus dicit Inno.in c.

no.in c.quoniam.de proba.quod non ſolum per vnum ex ſe ſubſcribere poſſunt,ſed etiam per aliquem extraneum . ille tamen qui propria manu ſe non ſubſcribit, debet per ſigillum auctenticum ſubſcriptionem,vel alio legitimo modo notum facere hæc ſua auctoritate facta fuiſſe.ar.di.c.cum ab vno,de off.dele g.c.ſignificaſti, & c.paſtoralis.& ſic ſecundum Inno.quilibet tabellio chartis per alium factis auctoritatem præſtare poteſt.licet Hoſtien.hoc vltimum reprobet per id quod notatur in c.pen.de fi.inſtrum. ſed pro dicto Inno.(quod eſt notabile,& menti commendandum)facit ſing.in c.inter dilectos,de fi.inſtrum. vbi uidetur caſus a contrario iudicio meo (ait Abb.) Ibi enim ponderatur quod tota ſcriptura inſtrumēti erat vnius manus , & ſubſcriptio erat alterius , ſed notarius in ſubſcriptione dicebat , quod totum propria manu ſcripſerat,& hoc erat indicium falſitatis ſed ſecus ſi dixiſſet,quod propria manu ſubſcripſiſſet. & ſic innuit ꝙ per alium poteſt, dummodo ipſe ſe ſubſcribat auctoritatem præſtando.Item facit pro Inno.quia nō qualitas ſcripturæ, ſed fides notarij eſt electa , quæ ſatis habetur ex ſubſcriptione, ex qua atteſtatur de prædictis fuiſſe rogatum.Nota tamen ex primo dicto Inno.ꝙ vbi plures notarij ex forma ſtatuti requiruntur ad certum actum , non eſt neceſſe quod omnes ſcribant geſta,ſed ſufficit ſcriptura unius, cum ſubſcriptione alterius ſiue aliorum.

Notarium creare poteſt Inquiſitor.

5 Notarium aut plures etiā clericos ſeculares, vel quorumuis ordinum regulares aſſumere facere,& creare poteſt Inquiſitor, vel commiſſarius ex priuilegio Pij quarti, quod incipit. Paſtoralis officij cura.dat.Romæ apud ſanctum Petrum anno.1561.ſexto Kal.Septemb. Pont.ſui anno.2 Nota tamen quod ſi inquiſitor religioſum aliquem ad ſcribendū acta officij applicaret,ob id ille nō diceretur notarius. Perſpicuū quippe eſt quod iubere alicui vt ſcribat, nō eſt illū creare notarium.debet itaque Inquiſitor hoc priuilegio caute,& prudenter vti non autem abuti.Idque faciet ſi notarium cum debita ſolemnitate,iuxta ordinariam formam creabit corā alio notario ,& teſtibus, exigendo a creando iuramentum,illique tradēdo cum calamo atramentarium,& dicendo,Eſto notarius,& fidelis . de quibus omnibus notarius qui huic negotio interfuit,Publicū conficiat inſtrumentū. alioquin ſcripturæ,atteſtationes,cōfeſsiones,abiurationes,& reliqua accepta per notarium abſque tali ſolemnitate factū , erunt prorſus inualida,aut ſaltem non erunt iuridica,& legitima, veluti facta a nō exiſtente notario.Nā in electione officialium ſeruanda eſt conſuetudo.Bene probat Paris de puteo in ſuo tract.de ſindi.in ver.in officijs per totum, & præcipue in quinto , & additi. quod ſeruanda eſt forma antiquitus inſtituta , nu.6.& quod electio aliter facta annullari poterit.nu.7.& omnia ibi probat ꝑ iura & doctores. quibus adde dictum.Abb.in c.ſi diligenti,de foro compet.quod ſcilicet non poteſt renunciare

Caute vtatur notario a ſe facto Inquiſitor.

renũciare iuri,quod in actibus hominum certam formam ſtatuit. & exemplificat de teſtamento, ut fiat cum certo numero teſtium, & idem in c.tuis.de teſti.

Antiqua utitur formo inquiſitor in creandis notarijs.

Quamuis enim Papa facultatem illam Inquiſitoribus dederit,nouam tamen formam creandi notarios non aſſignauit.ut exempli gratia,quod per ſimplicem applicationem ad ſcribendum crearentur, aut per quidpiam ſimile.quod cum ex priuilegio prædicto, uel ex aliquo alio(quod nos viderimus)deduci non poſsit,ab antiqua conſuetudine,& conſueta forma recedendum non eſt.

Tormentorum formidine.

6 Notarius ſit cautus, ꝙ cũ reus aliquo terrore fatetur, non ſcribat eum ſponte confeſſum,& in hoc multi iudices errant. Ideo etiam ſi reus eſſet in carcer, in quo fame, & frigore multum pateretur, formidine tormentorum videretur confiteri, ſecundum Bart. in l. 1. §. diuus.ff. eod.Ideo dicimus in ſimilibus caſibus notarium non poſſe nec debere ſcribere reum ſponte confeſſum,propter periculum falſitatis, ſed ſufficit ſcribere quo loco,quo tempore, & quibus verbis reus confeſſus ſit, & tunc iudex poterit iudicare an talis confeſſio ſit ſpontanea, vel metu tormentorum. Fran. Caſon. de torm. c. 19. nu. 6. & 9. Franc. Brun. de indi. & tor. nu. 24.

7 Notario autem quando magis credatur, quam teſti, Nota quod quidam dicunt,ut Iacobus Butrius, Aut Iudex examinauit teſtem,& notarius ſcripſit,& tunc ſtandum eſt potius ſcripturæ quã teſti. Aut notarius ipſe examinauit,& ſcripſit ex commiſsione iudicis, ut multotiens occurrit,& tunc ſecundum aliquos adhuc eſt idem,maxime quia notarius obtinet uices duorum teſtium,& eſt perſona publica, & iurauit ſuum officium legaliter exercere, ut notatur in c.cum Io. eremita.de fi.inſtrum.& in l.in exercendis.C. de fi.inſtrum. Teſtis autẽ eſt ſingularis & pro uno ſolo reputatur, nec eſt perſona publica, ideo præualere debet ſcriptura notarij.ar.ad hoc.l.Cor.de fal.Odo autem diſtinguit in tres caſus uidelicet.

Notario magiſquam teſti creditur ceteris paribus.

8 Aut notarius eſt bonæ famæ, & teſtis malæ, aut e contra teſtis eſt bonæ,& notarius malæ famæ,aut vterq; bonæ famæ. Primo & ſecundo caſu creditur illi qui bonæ famæ eſt in l.nõ omnis.§. a barbaris.ff. de re.mil.& in l.ſicut.§.hiſdẽ.ff.de accuſa.Tertio caſu magis creditur notario.ar.in di.l.ſi quis decurio.iuncta ratione de qua ſupra in principio dictum eſt.Vbi autem uterque eſſet malæ famæ,forte magis eſſet credendum notario, maxime dum notarius toleratur in officio. ut l.Barbarius.ff.de off.præto.in officio autem Inquiſitionis ſemper declinandum eſt ad dictum quod eſt in fauorẽ fidei. vt in c.in fauorẽ fidei.de hære.lib.6.

NOTORIVM.

1 NOtorium triplex dicitur,iuris ſcilicet,facti,& pręſumptionis,ut in c.ueſtra,de cohabita.cler.& mul.& ibi.Abb.& quomodo.Io. de Tur.

2 de Tur.Crema.in c.Manifeſta.2.q 1.

Notorium iuris dicitur id,quod eſt in iudicio probatum.c.quæſi tum.de temp.ord. Et dicitur iudici notum eſſe, quando perfecta probatione in cauſa eſt cõcluſum. Abb.in c.a memoria. vt lit. pend. nil innoue. Notorium autem alijs ſed non iudici, probatione indiget coram iudice,ac ſi factum non fuiſſet notorium,& in hoc caſu iudex habet duplicem viam procedendi.Primo ſeruando iuris ordinem.Secundo recipiendo probationẽ ſuper notorio.Abb in c. Bonæ memoriæ.de elect.Et nota,ꝙ in notorijs in quibus nulla poteſt competere defenſio,poteſt deueniri ad ſententiam,ſine citatione.Abb.in c.cum olim.de ſen.& re iudi.e contra autem nec Papa poteſt ſine citatione procedere in notorijs,vbi poteſt aliqua defenſio cõpetere etiam cõtra ſubditos. Vide Boſſium in pract.tit.de ſenten.nu.58.vbi tractat de notorijs excuſabilibus,& inexcuſabilibus. Marſil.in pract. crimi.

Iudici notum quid ſit

Sententia ſine citatione

3 §.ſecunda.nu.44.& § ſequen.nu.49.

In notorio delicto,contra clericos laici poſſunt teſtificari,Et notorium cauſatur ex eo quod eſt notum vicinis. Et nota modum probandi notorium,nam ſatis eſt reddere ſufficientem cauſam, ſi dicit quod omnes de vicinia dicunt.Abb.in c.cum dilecti.de purg.cano.

Probatio notorij.

4 In notorijs nõ requiritur accuſator,nec teſtis,nec inquiſitio,nec denunciatio.Glo.in c licet.Hel.de ſimo.intelligitur de notorio facti permanẽtis. In notorio iuris requiritur probatio, vt ſi negetur ſententia lata.Idem dic de notorio facti tranſeuntis. Abba.in c.quæſitũ. de tem.ordi.

5 Notorium redditur probabiliter quod a iudice eſt factum,& non ſolum ſententia,quia quidquid fit in iudicio, dicitur notorium, ſed non facit rem illam, ſuper qua inducta eſt probatio, notorium, niſi poſtquam concluſum eſt.ita quod nihil poteſt obijci ad obfuſcandũ notoreitatem; vel reddit rem notoriam præſumptione Iuris,quia non præſumitur reuocatio, nec probatio, quia non facta non præſumitur.iſta notoreitas eſt conturbabilis vſque ad concluſionem in cauſa.Notorium cõſiſtit in facto,non in opinione.Abb.in c.ex parte.

Notorium in facto nõ in opinione.

Præſumptiũ.

6 de ver.ſigni.

Notorium præſumitur quod palam fit in ciuitate ab eo qui eſt in diœceſi,& in eo præſumitur ignorantia, ſi is tũc exiſtebat extra diœceſim.Secundo ſi in tali ætate erat, vt non valeret eius geſta comprehendere Tertio ſi in infirmitate patiebatur mentis exceſſum, vel ex alia legitima cauſa. Abb.in c.cum in tua. Qui matri.accuſ.poſſunt.vide ſupra in ver.Manifeſtum.

NVNCIVS.

1 Nuncio creditur non ſolum ſuper nuda citatione, ſed etiam ſuper his quæ ſunt vicinia,& proxima citationi,vt quia reperit ci

tatum in certo loco,&c.Abb.in c.cum parati,de appell.recu.& rel.In alijs autem ſecus,& cuilibet alteri circa officium ſuum. iuxta glo.in l.ſi quis decurio.C.de falſ.Bart.in l.ſi librarius.ff.de reg.iur.Alexan.in conſ.90.2.vol.vide.in ver.Nuncius.5.

O

OBEDIENTIA.

OBEDIENDVM eſt ſuperiori in licitis,& honeſtis, & non in ſcandaloſis.c.ſi quando.de reſcri. & ibi Abba. nō enim tenentur ſubditi regulares eorum prælatis,niſi in his quæ ad eum pertinent. Inno.in c.ad aures . de tem.ord.Abba.in c.paſtoralis, de his quæ fi.a præl.Epiſcopo autem ab omnibus de diœceſi, etiam ſi ſint Principes,obediendum eſt.Abb.in c.omnes,de maior.& obed. niſi ſit ſchiſmaticus.Abb.in c.quia diligentia,de elect. 1

Iniuſto præcepto obedire.

Obedire autem iniuſto eccleſiæ præcepto,quomodo & quando quis teneatur, vide Abb.in c.literas,de reſti.ſpol. 2

Obedientes in negotio inquiſitionis.

Obedientes in negotio Inquiſitionis dicuntur, qui moniti infra tempus gratiæ comparentes ab alijs non præuenti ſunt.ad hoc l.1.§. ſi mater.ff.ad tertull. Idem ſi poſt tempus gratiæ re tamen integra, quia perſonaliter requiſiti,nec probationes contra illos receptæ. ad hoc directorium nouum ſecunda parte cap.16. 3

OBLIGATIO.

OBligatus ſoluere, vel ſatisfacere ,non liberatur præſtita ſatisdatione, imo nec qui tenetur ſatisfacere l.1.& ibi Doc.ff.qui ſatiſd.cog.Boſsius in pract.tit.de carcerato,nu.28. 1

Pro hæreticis promittentes in quibus compelli poſſũt.

Obligati pro hæreticis Inquiſitori ad pœnitentiam ab eis recipiẽdam,& complendam,compelli poſſunt quando ſcilicet pænitentia non eſt perſonalis,ſed alias proficiens ad ſalutem,in bonis temporalibus exequendam,vt in c.accuſatus.de hære.li.6.vbi ſic dicitur, Si vero pro his qui in hæreſi receptando, vel defendendo hæreticos , ſeu eis fauendo,non tñ exiſtens hæreticus quis commiſerit, ſub obligatione ſuorũ bonorũ Inquiſitoribus ſe aſtrinxerit ad recipiendam ab eis pœnitentiã,& complendã,& ea licet iniuncta non tñ peracta deceſsit,ſi per hmõi pęnitentiam onus impoſitũ fuit proficiens ad ſalutem , in eius bonis temporalibus exequendũ ad complemẽtũ ipſius per Inquiſitores cogi debẽt hæredes,vel alij ad quos cum onere ſuo bona hmõi deuenerũt at ſi propter hmõi hæreticorũ receptationẽ, defenſionem,ſeu fauorem quis ad faciendum pęnitentiam,quam Inquiſitores ipſi iniungere vellent,bona ſua obligauerũt eiſdem,& antequam ei pænitentia iniungeretur deceſsit,eius hæredibus non eſt 2

ſatisfactio

ſatisfactio pro extincto iam crimine iniungēda. In eo vero caſu quo hæredes ad ſucceſsionem non debent ob hæreſim ſui actoris admitti, non obſtante per ſententiam declaratam, ad confiſcationem bonorum poſt mortem eiuſdem nihilominus procedatur. Eadē verba habentur in literis apoſtolicis Vrbani, & Alexandri quarti, quæ incipiunt, Quod ſuper nonnullis. §. ſunt & alij.

3 Obligati hæreticis qūo liberantur. vide ſupra in ver. Feudatarij.

O B L I V I O.

1 OBliuio præſumitur ex quinquennio tamquam ex multo tempore. ff. de ſepara. §. quod dictum, & §. ſequen. Zaſius.

2 Et nota ꝙ teſtis in ſua repetitione dicens non recordari, non propter hoc viciat eius primam depoſitionem, imo valet, quia nihil detrahit. vt l. cū precibus. C. de proba. & Bart. in l. In exercēdis. C. de fid. inſtr. & gl. in l. 1. in fi. c. queād. teſt. aper. Et nota ꝙ obliuio in teſte non eſt lata culpa, quia licitum et ſi non recordatur, dicere non recordari, per not. Bar. in l. 1. §. ſi quis. ff. quemadmodum teſ. aper. & eſt etiam multum excuſabile dictum teſtis, ſi dicat ſe non recordari de tempore, vt Inno. in c. qualiter & quando. de accuſa. Si autem eſſet quæſtio de facto ipſius teſtis, certum eſt ꝙ debeat recordari, eſſe certus, & memor eorū quæ fecit. vt notat Bar. in l. filio. ff. de adimendis legat. alias non reddens cauſam concludentem quare non recordetur, tenetur pœna falſi ſicuti ſi deponeret tacita veritate, vt l. presbyteri. & ibi Bal. C. de epiſ. & cleri. ſi autem eſſet probabilis cauſa obliuionis, vel ſimplex perſona non puniretur teſtis vt Bal. in d. l. presbyter. & debet teſtis magis recordari de loco, & de perſonis, quam de die, & tempore. ibidem Bal. & Imo. in d. c. qualiter. *De loco magisquā de tēpore debet recordari.*

O B S C V R A.

1 OBſcura verba teſtis a iudice interrogati, quomodo ipſum teſtē ſuſpectum reddant, vide infra in ver. Teſtis. nu. 7.

O C C I S O R.

1 OCc idens aliquem iuſſu potentis ſibi comminantis mortem, non erit reus homicidij. Bal. in c. 1. §. furtum. de pac. iur. fir. Barba. in conſ. 60. pri. vol.

2 Occidens aliquem a familia captum, cadit in crimine læſæ maieſtatis. Bart. in l. 3. §. transfugas ff. de Sicar. & Feli. in c. iuramento. de homicidio. Et in c. quæ in eccleſiarum. di. 2. Vide Boſsium in pract. tit. de crim. læ. maieſt. nu. 64.

Occultans hæreticum ſcienter poteſt puniri ſicut hæreticus ſecun- 1
dum. Bal. in l. 1. c. de his qui latro. vbi idem de occultante latronem, & facit quia vt dicit glo. rubr. ibi. qui occultat alienum delictum facit illud ſuum. eſt bonus tex. in l. pen. c. ad l. iul. de vi publ. immo ſi quis ſciens iudicē velle capere hæreticum ſibi amicum vel conſanguineum, ſi ipſum monuit vt caueret, tenetur monens de tali admonitione & conſilio. arg. in l. 4. ff. ad l. iul. maieſt. qui tex. loquitur de læſa maieſtate principis, ortius ergo procedet in læſa maieſtate Dei, & ſic in crimine hæreſis. Ita notat Andr. de Iſer. in auctẽn. Gazaros in ver. diffidamus. Quod maxime procedit (ſecundũ eum) ſi ex tali admonitione hereticus monefactus aufugiſſet, vel non veneret in manus iudicis, & ſic ſecutus fuiſſet conſilium, admonentis, ſi autem non fuit ſecutus conſilium admonẽtis mitius punitur admonens. Vide Iſer. vbi ſupra, Arelat. de hære. not. 29.

Effectus nō ſecutus mitigat pœnā.

Occultum duobus modis dicitur, nam aliquid omnino occultũ 2
ſimpliciter, & per ſe eſt, aliquid vero occultum eſt per accidẽs, quia ſcilicet probari non poteſt. Id occultum per ſe, & ſimpliciter eſſe dicitur, quod ſenſitiuæ cognitioni ex ſua ratione non ſubditur. at occultum per accidẽs illud eſt, quod & ſi ſenſibus percipi poſsit, actualiter tamen ab aliquo, qui de eo teſtificari valeat, non percipitur.

Vlterius nota ex Caietano, quod actus interior dupliciter dici- 3
tur. Primo datur actus interior ſolus, vt cum quis malum aliquod facere excogitat aut intendit, vel aliquem odit, aut diſcredit, vel quidpiam aliud tantummodo in corde ſuo retinet. Secundo eſt actus interior, qui cauſa eſt commiſsionis, vel omiſsionis actus exterioris, vt cum quis ex odio quidpiam facit, ſeu omittit facere adextra, ſiue illud ſit locutio, ſiue comeſtio, aut quæuis alia operatio.

Actus interior duplex

Deduci nũc poteſt ex his, ꝙ actus occcultiſsimi per accidẽs, & a- 4
ctus interiores, qui tñ ideo exteriorũ cauſa exiſtũt, quia ex his cõmiſſiones, aut omiſſiones aliquæ proficiſcũtur, Eccleſiæ iudicio, & cenſuris ſubijciuntur. Nã & ſi tales actus occulti ſint quo ad homines quia probari non poſſunt, aliquem tamen actum exteriorem annexum habent, qui illorum interiorum ſignum exiſtens, internos ipſos actus manifeſtare, & humanæ cognitioni ſubijcere ex ſui natura poteſt. & hac ratione dicimus tales internos actus qui externum aliquod ſignum oſtendũt, ad eccleſiaſticum forũ pertinere. Hæc enim, & ſi notoria non ſint, poſſunt nihilominus ad multorum notitiam deuenire ob externos actus, quos annexos habent, & ideo eccleſiæ præcepta ſuper his cadunt. Si quis igitur clericum in nemore aliquo, nullo ſpectante percuſerit, aut libros hæreticos etiam in abditiſsimo loco legerit aut tenuerit, vel hæretica verba nemine audiente pronunciauerit, ſiue dæmoni, aut creaturæ alicui diuinos honores etiam occultiſsime exhibuerit, mox in canonem incidit. actus quippe iſti

Occulta ad eccleſiam ꝑtinentia.

pe iſti ex ſui natura ſenſibiles ſunt,& ꝙ nõ videantur,audiãtur,&c.inde prouenit,quia nullo ibi exiſtente fiũt.horũ quippe iudiciũ ad eccleſiam ſpectat, quamuis ſententiã non pronunciet quamdiu latent. vbi vero ſuſpicio etiam leuis aduerſus aliquem inſurgit, ſtatim Inquiſitor contra eum procedere incipit.Quæ vero ſunt primo modo occulta, quia nullum externum actum producunt quo ſenſibus percipi valeant,ſed in ſola hominis mente conſiſtunt, nec verbo aut ſigno aliquo ad extra prodeunt,ſoli diuino iudicio ſubijciuntur,& de his eccleſia non iudicat, quia nec ea cognoſcit,nec cognoſcere poteſt quamdiu in ſola mente,& cogitatione latent.Vide D.Tho.1.2.q.91.ar.4.in corpore.4.ſen.di.18.q.2.ar.2.q.1.2.2.q.104.ar.5.& ibi.Caiet.Subſcribunt his omnibus Petrus de Pal.Archi.Flor.& Hoſtien.in c.mulieres. de ſent.excom. a Tabie.citati in ver. excom.5.His addo Feli.in reſponſ.de conatu puniẽdo,circa prin.fallen.3.vbi dicit quod conatus non punitur quando non habet actum exteriorem, ſed ſtetit in ſola voluntate etiam cum conſenſu rationis.& adducit l.cogitationis.ff.de pœnis,Alber.de Roſate in ſecunda parte ſtatutorum q.168.incipien.Cynus quærit.Salic.is qui cum telo.C.de ſica. Card.poſt Matthæum,in clem.1.in prin.in quæſt.3.de vſuris. vbi dicit quod errans in corde,non tamen procedens ad exteriora,non eſt excommunicatus quo ad eccleſiam,ſed quoad Deum.& quia difficile, & fere impoſsibile eſt quod aliquis hæreſim in corde teneat, & nihil ad extra effundat,ideo in c.excõmunicamus credentes.excõmunicati declarantur non ob ſimplicem credulitatem, ſed propter actum externum quo ſe credentes declarant, nempe verbo aut facto interiorẽ affectum oſtendunt.ideo eccleſia prohibet ea, quæ vt plurimũ cum actibus externis connectuntur. Adde rurſus id fieri in odium errorum,quos ſtudioſa mater eccleſia e filiorum ſuorum cordibus adeo euellere conatur,vt nec etiam de his cogitare liceat propter periculum cõnexionis,frequentior tamen eſt Conciliorum vſus, vt condẽdo canones potius dicatur,ſi quis dixerit,vel ſi quis aſſeruerit,aut ſi quis damnauerit,ſiue quid ſimile, quam,ſi quis crediderit. *Hæreticorũ credentes quare excõmunicãur.*

OFFICIALIS.

1 Officialis non pro omni negligentia, ſed tantum pro ea quæ dolo proxima,punitur,& ſic quando eſt in lata culpa, non autem pro leuiſsima culpa, nec etiam pro leui, quicquid dicat Homod.in hoc de leui culpa.Vide Boſsium in pract.tit.de official.corrup. *Quæ negligẽtia puniatur.*

2 Officialis totquens conuictum,ſi propter incuriam, vel ignorantiam omittat proteſtationem,abſoluendus eſt reus, ſtantibus rebus prout ſtant, & de hac materia vide modernos in l.repeti.ff.de quæſtion.& Peruſin.in c.dilect.de appel. *Proteſtatio nõ omittens.*

3 Officialis ditatus durãte officio,præſumitur id feciſſe ex bonis ſiſci,vel Iudex. *Cito ditatus*

ſci,vel Principis,ut not.in l.facultas C.de iure fiſci.Boſsius in pract. tit.de Principe,& priuilegijs eius.

Statuta tollere nõ poſſunt. Officiales quibus datur plenum,& generale arbitrium ſuper ſtatuta,non poſſunt ſtatuta ſpecialiter edita tollere, niſi aliqua cauſa noua, vel antiqua uerilimiliter non conſiderata emerſerit, poſſunt autem ſtatuta noua facere. Abb.in c.ſtuduiſti.de offi.legati. Vide ſupra in ver.Magiſtratus. 4

OFFICIVM.

OFficio durante non poſſunt Iudices eſſe teſtes ſuper geſtis coram ſe.Abb.in c.cum dilecti.de accuſa. 1

Officio ſuo functus quando dicatur Iudex, vide Abb.in c.literis, de offi.deleg. 2

Ad officium Iudicis etiã delegati ſpectat prouidere deaduocato parti,quæ non poteſt habere,& poterit dare domeſticum. Abb.in c. 2.de offi.Iudi. 3

OPINIO.

OPiniones doctorum tãtummodo probabilem veritatem faciũt, Ius autẽ neceſſariã, vt voluere Bart. Alex.Iaſ.in l.1.ad fi.ſi cert. pet.& ex naturali ratione colligitur, id quod fortius eſt, per minus forte tolli non poſſe.Nota tamen opinionem nouam vnius doctoris in iudicando teneri poſſe contra cõmunem opinionẽ,qñ eſt meliori bus,& validioribus rationibus fundata,& ſuffulta,quod Iudex perſpi cacis ingenij facile perpendet.Abb.in c.capellanus, de ferijs,& allegat Io.And.in c.1.de conſt.vide Zaſium,in conſ.4.15.opinio tamen, ſiue fama communis plenam fidem ſuppeditat.Paul.in l.cum aliquis C.de iur.delib.Zaſius.conſ.16.nu.10. 1

ORDINARIVS.

ORdinarij appellatione comprehenditur quilibet habens ordinariam poteſtatem in loco,vt epiſcopi,& inferiores, vt in c.ordinarij.de offi.ord.Abba.in cap.poſt ceſsionem. de præben. Diœceſanus autem ſolus Epiſcopus dicitur. vt in di.cap.ordinarij.Abb.in c.olim. de præſcript. 1

Abiuratio ſecreta, & ſpontanea. Ordinario non interueniente abiurationi ſpontaneæ, & ſecretæ, propter hoc abiuratio illa non poteſt dici nulla,propter c. multorũ, de hæret.in clem.quia ipſa clem. loquitur quando procedi tur cõtrã aliquem, vt ſonant verba textus, & non quando ſponte comparet reus, quod clarius apparet per Breue Clemẽtis Papæ ſeptimi quod incipit,Cũ ſicut ex relatione.vbi ſic habet,Si ad cor reuerſi pœnitentes id humiliter petierint,poſtq̃ hæreſim qua polluti, & infecti erant abiurauerint,medio iuramẽto promiſerint de cætero ab huiuſmodi 2

hæreſibus

hæreſibus penitus abſtinere,abſoluendi, illiſque pro præmiſsis peni tentiam iniungendi ſalutarem, eoſque ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ reſtituendi.& reducendi.Rip.in l qui condemnare, col.2.ff. de re iudi.Alciat.in rubr.ff.de acqui.poſſeſſ. Hier. Cagno.in l.Nemo qui condemnare.ff.de reg.iur.dicũt quod iſta eſt communis opinio, quod ſolus Inquiſitor poteſt procedere abſque Ordinario in omni bus caſibus,præter quam in illis tribus cõtentis in clemen.præf.mul torum.de hære.

ORDO IVDICIARIVS.

1 ORdo Iudiciarius adeo ſeruãdus eſt in iudicijs,quod etiã talem ordinem Iudiciorum non poſſunt partes remittere, vt in l.2.§. ſed quia.C.de priuileg.ſchol.li.12.& Iudex non ſeruans ordinem Iuris dicitur iniuſte facere,ſecũdum Angel.de Aret. Inſt.de rati.§.qua drupli.& ideo poteſt ipſi Iudici reſiſti de facto,per regulam quæ habet,quod Iudici iniuſte procedenti. Et nota quod ordo iudiciarius in quatuor cõſiſtit prĩcipaliter,ideſt in trina monitione ad cauſam vel vna pro tribus peremptoria,in litis cõteſtatione,in teſtium productione triplici, & eorum diligenti examinatione, & in ſententiæ diffinitiuæ prolatione. *Trina monitio vel vna pro tribus.*

Secundo nota ſecundũ Hugu.quod ordo iudiciarius dicitur duobus modis, ſcilicet ſimpliciter,& ſecũdum quid.Simpliciter,cũ quis condemnatur ſeruata integritate iudiciarij ordinis.Secũdum quid, cum quis condemnatur nõ obſeruata integritate ordinis iudiciarij. *Duplex ordo iudiciari⁹*

His notatis ſit iſta prima concluſio.Licet regulare ſit quod nullus condemnandus ſit non obſeruato ordine iudiciario,nihilominus in notorijs, & manifeſtis non eſt neceſſarium obſeruare integritatem ordinis iudiciarij,quia vbi veritas patet,non eſt opus inquiſitone. *Quando integritas iudicij omittitur.*

Secundo in contumace abſente,qui nihil de abſentia debet lucrari,vt 3.q.9.c.damnamus.

Tertio propter ſcãdali vitationem, vnde clericus publice infamatus de crimine,licet non ſit conuictus,vel confeſſus, ſuſpẽditur propter ſcandalum populi,vt in c.presbyter 2.q.4.

Quarto propter defectum Iudicis, puta cũ aliquis intruſus in ſede Apoſtolica,tunc enim,quia non inuenitur ſuperior,Iudex coram quo cõuincatur,nõ obſeruato Iuris ordine expellĩt,vt 3.q.1.§.patet.

Quinto propter ſuſpicionem dilapidationis, vt 3.q.2.c.quia cum.

Sexto in calumniatore,vt 1.q.3.§.notandum.

Septimo in falſo teſte,vt c.de teſti.l.nullum.

ORDINATIO.

1 ORdinationes factæ contra inquiſitionis officium ſunt nullæ, vt patet per Bullã Iulij tertij q̃ incipit, Ad perpetuã rei memoriã, vide *Ordinatio cõtra inquiſitionis officiũ eſt nulla*

vide in parte ſexta directorij noui.

Non baptizatus nõ poteſt ordinari

2 Ordinari non poteſt qui non eſt baptizatus, nec ordinem recipit. c.veniens, de presbyter. non baptiz. quales autem eſſe debeant ordinandi ad ſacros ordines, vide in c.cum in cunctis. de elect. & ibi Abba. & Doct.

3 Ordinatus ab hæretico eſt deponendus, & ordinatio redditur nulla, maxime ſi tẽpore ordinationis ordinatus erat hęreticus, cum ipſe incapax & excommunicatus ab excommunicato & non authoritatem abſolutam fuerit inſtitutus. c.Daibertum. 1.q.7. Bertachi. in tracta. de Epiſ. in 2. parte tertiæ partis, & c.ordinationes. 9.q.1.c.1. & 2.

P

PACTVM.

Contra ius.

1 PACTVM contra ius non valet. ſi præter ius, valet pœna appoſita. ſed non pactum. ſi ſecundum ius, valet vtrumque. Abb. de pac. c.plerique, & cap.pactum. de ver. ſig. & ibi glo.

Turpe, vel turpis rei.

2 Pactum turpe, vel turpis rei non obligat, & dicitur turpe omne pactum contra ius. re turpis eſt, quãdo interponitur ſuper re turpi, vt ſi capio decem, vt interficiam hominem, etiam ſi cum iuramento firmetur ex parte iurantis, nõ tenet. quia non poteſt quis ſe ligare ad peccatum, nec contra bonos mores, ſi contineat turpitudinem ex parte recipientis ſolum obligat, licet poſt ſolutionem poſsit ab eo repeti quod turpiter accepit. Abb. in c.pactio. de Pac.

PALLOR.

1 Pallor, trepidatio, & ſimilia faciunt indicium ad torturam ſecundum Bart. in l.de minore. ff. de quæſtio. & ratio eſt quia cordis diſpoſitio magis apparet in facie, q̃ magis vrgẽt omnes ſenſus q̃ alias partes, ſecundũ autẽ Fran. Bru. pallor et ſimilia non faciunt indiciũ ad torturam, niſi ſit aliud indicium dictum pallorem aſſocians huiuſmodi enim accidentia in reo ſunt multum arbitraria in iudice, conſideranda namq; eſt qualitas perſonæ, quia ſunt aliqui ita timidi. vt quam primum videant ſe ante iudicem fama rigoroſum, præ nimio timore immingant. vide Fran. Caſon. de pallore, & ſimil. nu. 1. & 3. Boſſium. in pract. tit. de indiciis & conſide. ante tor. nu. 41.

PAPA.

Iuriſdictio Papæ.

1 PApa in terris Imperij (quod ſecundum communem opinionem pendet ab eccleſia) habet iuriſdictionem, ſi non actu ſaltem habitu. Feli. in c.nouit. de iudi. ſuper glo. in ver. iuriſdictionem noſtram.

& ideo

& ideo propter hāc iuriſdictionem poſſet ſummus Pontifex, vel eius delegatus citare ſine literis ſubſidialibus in terris imperij ſubditum Imperatoris, vt per Bart. in extrauaganti. ad reprimendam, in ver. per edictum. & Aret. in conſi. 158. Abb. in c. nouimus, de ver. ſig. verſ. vide ne incurras irregul.

Habet etiā poteſtatē Papa extra imperiū ſuū quod actu exercet, in omnibus ſpiritualibus, quia in his omnes ſunt ſuæ iuriſdictionis. in c. nouit. de iud. & in c. cauſam quærit. qui fi. ſint leg. & ideo poteſt iuriſdictionē exercere in quēlibet etiā non ſubiectum ſuum vbique, quo ad hoc, vt ſit habilis ad ſpiritualia illa. c. per venerabilem, qui fi. ſint. leg. Quæ autem ſit iuriſdictio Papæ, vide per Card. in c. ne Romani. §. irritum, in quinta quæſtione. de elect.

2 Papa in concernentibus decorem chriſtianæ religionis habet in laicos iuriſdictionem. Abb. in c. perſonas, de teſti.

3 Papa, & Imperator in cauſa propria poſſunt eſſe iudices. Abb. in c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & hi cum ceteris Principibus auctoritatem iuriſdictionis, non autem proprietatis habent in bonis ſubditorum. Abb. in cap. ſi diligenti, de præſcriptione.

4 Papa contra Concilium, & alium Papam ordinat, & diſponit ſiue diſpenſat quæ ſunt morum, non autem quæ ſunt fidei, vt c. ſicut. di. 25. ſecundum glo. & etiam quandoque contra Apoſtolum, & Euāgelium, vt in numero teſtium. licet non diſpenſet contra mentē ſecundum Inno. vide c. propoſuit, de conceſ. præb. & c. literas de reſti. ſpol. *Succeſſorem*

5 Papa nō poteſt eligere ſibi ſucceſſorem, vt not. glo. 8 q. 1 & Archi. *eligere non* in c. ſi tranſitus, di. 71 per Io de ligna. in clem. ne remani. de elect. & *poteſt.* ratio eſt, quia electio refertur ad tempus in quo nō eſt futurus Papa, vnde quemadmodum tunc non poſſet, ita nec nunc. Nam paria ſunt aliquid gerere tempore inhabili, & non gerere. vt in l. quod ſponſæ C. de donati. ant. nupt. facit c. de vxore, de ſepulchris, vide ibi notata. *Si ī hæreſim*

6 Papa ſi de hæreſi ſuſpectus, vel hæreticus inueniatur, per Inquiſitorem non poteſt puniri, neque inquiri. qui cum ſit eius delegatus, & conſequenter inferior in ſuum ſuperiorem nullam habet iuriſdictionem, vt 21. di. c. Inferior. & ff. ad trebell. l. a quo. Quis autem ſit illius iudex, vide Archid in c. fidei. de hære. li. 6. vide etiam Bullā Pauli eius nominis quarti de tali materia diffuſe loquentem, quam regeſtraui in directorio noſtro nouo in parte ſexta. *labatur*

PATERE.

1 PAtere dicitur id quod conſtat per præſumptiones. vt in l. licet. ff. de lega. Abb. in c. ad noſtram. de empti. & vendi. vbi dicitur quod vſurarius conuincitur per ſolas pręſumptiones vrgentes, & vide bonum textum in c cum in diœceſi. de uſuris.

PATER.

PAter quãdoque obligatur pro filio.c.2.de deli.puer.Et an filio cõ demnato fiat executio in bonis paternis ſine vllo proceſſu. vide Abb.in c.1.de ſpon.impub. 1

Pater priuatur patria poteſtate denegando alimenta filio.Abb.in c.1.de infami.& langui.expo. 2

Patri,& fratri hæretico in neceſsitate filius magis tenetur benefa cere,quam alij catholico,ceteris paribus.in c.In eos qui.de hære.Ab ba.ibi.& in c.ſi qui. 3

Nota tamen vt dicit Io.de tur.cre.ſuper, c.non ſatis.di.87.ꝙ ad ſu ſtentationẽ patris infidelis tenetur, filius dummodo non ſit in dam num & ſubuerſionem fidei,& Eccleſiæ, & ꝙ ipſe pater ex hoc nõ fiat deterior quo ad Deum,quia in his caſibus non teneretur eum filius ſuſtentare.dicimus enim ꝙ æqualiter indigentibus extraneo fideli, & patri infideli,ſi poſſet ambobus ſubuenire, præferendus eſſet pa ter infidelis extraneo fideli,quia in neceſsitate cum omnia ſint indi gentium, iure tamen naturali magis patri tenetur filius quam alij, tum quia ab ipſo dependet.& illi ex iuſticia,ceteris autem ex miſeri cordia tenetur.Ariſt.8.ethic.dicit ꝙ obligatio erga parentes tãta eſt ꝙ homo non poteſt reddere æquiualens. 4

Raimundus in ſumma.tit.de hoſpitalitate . Pone ꝙ pater tuus infi delis ſit, & extraneus fidelis,egent ambo,nec vtrique ſed alteri tan tum potes ſubuenire quẽ præferes?Reſpondet, Nota ꝙ, opinio cele bris eſt patrem eſſe præferendum extraneo in exhibitione nutrimẽ ti,extraneũ vero patri in dilectione Ar.3.di.c.primo patrem,& hoc ſi æqualiter indigent,idem Goff.& Hoſt.in c.non ſatis.di.82. 5

PATRONVS.

PAtronus vergens ad inopiam , an in[illegible]ſtincte alimentari debeat ab eccleſia , vide Abb in c nobis.de [illegible]urepatro. & ibi an mulier infidelis,hæreticus,iudæus & c.acquirat iuſpatronatum.

PAVPER.

PAuper quis dicatur,reſpõdeas quod relinquitur arbitrio iudicis ſecundum Bart.& alios legiſtas.in l.ſi conſtante.ff.Io.Ma.Io.An. in cap.ſignificaſt.de offic.deleg.ibi vide diffuſius. 1

Pauper ho neſtus non repellitur.

Pauper repellitur a teſtimonio in ſuſpectis.vt 2.q.1.cap.in primis. Sed pauper alias honeſtus non repellitur,imo habet priuilegium , vt ad eum mittatur,ſi verecundatur exire propter nimiam paupertatẽ, vide ſpec.in tit.de teſt.§.1.ver.Item quod eſt pauper. Tãcredus dixit ſe intelligere iura,quę repellunt pauperem a teſtificando in crimina 2

li.vide

li.vide Abb.in c.ſi qui teſtium de teſti.& melius Barb.in conſ.29.pri. vol.vbi agit de laudibus paupertatis.

3 Paupertas Chriſti,& Apoſtolorũ fuit,vt in particulari nihil haberent,in communi autem non tantum vſum nonullarum rerum, ſed & res ipſas pro eorum neceſſariis prouidendis haberent.vtpatet per extrauag.tres Iohannis vigeſimi ſecundi.quarum prima incipit.Cum inter nonnullas.Secunda, Ad conditorem.Tertia, Quia quorumdã mentes.quas videre poteris in ſexta parte directorij noſtri. *Chriſti paupertas qualis fuit.*

P E C C A T V M.

1 Peccatum nullum eſt adeo veniale, quin conſuetudine fiat mortale.Abb.in cap.audiuimus.de reliquijs,& venerat.Sanctorum.

2 Peccati grauitas attenditur ex maiori contemptu apud Deum nõ ex qualitate peccati.Abba.in cap.ueniens, de eo qui cogno.conſangui.uxor.

3 Peccatum in Spiritum ſanctum proprie eſt peccatum obſtinationis, & non remittitur nec in præſent, nec in futuro ſeculo. Abb.in c. immunitatem,de immuni.eccl.& in c.fin. de maled. de pœni.di.1.§. poteſt,& glo.in c.1.de uoto,& Archid.in c.qualis,di.35.

4 Peccatum in confeſsione auditum reuelare,quid requirat.Abb.in c.omnis vtriuſque ſexus,de pœnis,& remiſ. & in c.ſacerdos, de offi. ordi.& in c.Matthæum.de ſimo.& ibi.Abb.

Peccati complices. Præſtans opem, ut delictum non impediatur non tenetur tanta pœna in foro animæ,ſicut qui commiſit delictum principaliter.Qui non obuiat delicto quando poteſt,præſumitur ſocius delinquentis.Qui prouocat in odium,uel detrimentũ alterius, delicto inde ſequuto tenetur de delicto, ſi tamen prouocat ad odiũ in genere non tenetur de delicto poſt perpetrato, ſed pœna minori, ſed ſi incitauit ad delictũ ſpeciale,eo ſecuto tenetur de delicto.Qui præſtat auxilium quantuncunque modicum in delicto committendo,tenetur de delicto, etiam ſi cuſtodit ueſtimenta delinquentium. Qui perſeuerat diutius in peccato diutius eſt puniendus. Abb.in c. ſi dignum,de homicidio. *Non impediens delictum.* *De delicto qui teneantur.*

5 Peccati quanto eſt in maiori dignitate datur maior pœna, in dubio namque præſumitur magis contemnere qui habet dignitatem maiorem,quia magis ingratus.In foro tamen contentioſo corporali pœna plus punitur ruſticus quam nobilis, & habens dignitatem, in pecunia e contra.Abb.in c.cum quidam,de iureiur. *Peccatum ĩ dignitate cõſtituti.*

P E C V N I A.

1 Pecunia quæ ſoluitur pro compoſitione regulariter debet perſolui fiſco,quia iſta cõpoſitio ſucedit loco pœnæ l.ſenatus.§. ſi quis declaratorẽ.& §.ſequen.ff.de iur.fiſci.de iure tamen canonico in foro eccleſiaſtico alio modo applicantur tales pecuniæ, quia illarum

medietas applicatur Eccleſiæ, altera diſtribuitur inter pauperes, niſi epiſcopus eſſet pauper, quia tũc poſſet illam medietatem pro ſuis indigẽtijs retinere.c.presbyteri. de pœnis.17.q.3.qui ſubdiaconum. alias ſi iudex pecunias ipſas per ſe retineret vel imburſaret, teneretur crimine peculatus, & de arbitraria commiſſa l.1.2.& 3.ff.ad.l iul.repetund.& no.in c.ſciſcitatus.de reſcri.dicitur enim fiſco applicanda ad differentiam illius quę applicanda eſt parti, quando fit priuata cõpoſitio, quæ fit per tranſactionem. l.tranſigere.C.eod.

Peculatus crimine quã do teneatur iudex.

P AE N I T E N T I A.

1 PAEnitentiam quæ ſibi in iudicio fuit impoſita omittens, vel renuens facere, habetur pro relapſo, vel impęnitente, & ſic pœna relapſi poteſt puniri.Io. de Imo.in Clem.3.de hære.& ibi glo.& idem tenet Frede.de Senis in conſ.156.quod incipit, Alexãder epiſcopus. & circa hoc Io.Calder.in c.literas. de præſumpt. recitat quæſtionem de facto cuiuſdam Senenſis qui fuit deprehenſus in hæreſi,& correptus, & poſtmodum fuit ſibi iniunctum in pænitentiam vt non intraret ciuitatem per ſex menſes. Hic ante dictum terminum intrauit, propter hoc quærebatur vtrum eſſet relapſus, & vt hæreticus condemnandus, & ſic in multis conſilijs per multos doctores concluſum fuit, quod ſic, ſed durum viſum eſt. Vnde dicit ipſe quod quandoque imponitur pænitentia quæ directe eſt contra hæreſim, vt ſcilicet deteſtetur hęreſim,& prædicet contra ipſam. Item quod non conuerſetur cum hæreticis, & ſimilia.& hoc caſu ſi non obſeruat tale mandatum, iudicabitur tamquam hæreticus Quandoque imponitur pænitentia, quæ non eſt contraria directe hæreſi, vt ieiunare, peregrinari, & ſimilia. ſi modo non obſeruat hæc, non pro tanto dicitur relapſus.& ſic fuit conſultum ſecundum eum, qui ad hoc alleg.30. di.c.ſi.& de purg.cano.c.inter ſollicitudinem. Breuiter dicimus quod tunc dicitur relapſus, quando facit contra pænitentiam illud quod non ſit dubium feciſſe ex conſcientia, & loquela approbati a ſe erroris.& in alleg.c accuſatus.§.ille quoque.de hære.li.6. Et hoc videntur dicere Doct.in c.vt commiſsi.de hære.li.6.dicentes ꝙ carcer datur in pænitentiam, ne noceat alijs, vel eos inficiat, & vt appareat an ambulet in tenebris, vel in luce.

Durior ſententia.

Relapſus quis dicatur.

P E R E M P T O R I V M.

1 PEremptorium ante ſententiam criminalem requiritur, vt ſi reus ſit in carcere, ſententiam ferri debeat ante eius faciem, & quod ita ſeruat totus mũdus, alleg. Angel.& Bal. Boſsius in practica de citatio.nu. 8. Sunt tamen caſus in criminalibus in quibus non requiritur peremptoriũ, vt per Marian.in arti.2.q.12.ad fin.quod procedit ex vi commiſsionis de quo tamen, ideſt per quæ verba, intelligatur ſublata citatio, vide Socin.in conſ.264.& ne ignores qui ſint citandi

in his

in his cauſis criminalibus, actor & reus citari debent. l. ſi accuſatoribus. C. de accuſa.

P E R I V R V S.

1 Periurus quis non eſt ſine dolo. Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. proconſul. & lege. Iaſ. in l. ſi quis maior. & plenius. in l. qui iuraſſe. ff. de iureiur. & ideo difficultas in materia. l. ſi quis maior. excuſat a periurio. Iaſon. vbi ſupra. & Alex. in conſi. 92. pri. vol. cauſa tamen quæ allegatur ad dolum excludendum. & ſic periurium debet probari fuiſſe ſibi notum, & ſe motum fuiſſe ex illa, quia ſibi fuerat dictum poſſe ita facere. Alex. in conſ. vt ſupra.

2 Periuro amplius nō eſt credendum, nec ei iuramentum deferendum, quia qui ſemel periuratus fuerit, nec in ſua nec in alterius cauſa iurator exiſtat, dicunt. Doct. 22. q. vlt. cap. paruuli, & ibi glo. cum cōcord. fa. l alij. de accuſ. vnde dicit Alex. in l. 2. §. ſed quod diximus. Si quis caut. Periuro non plus credi. fa. not. per Bald. in authen. ei qui. C. de bon. aut. iud. poſſ. Zaſius conſ. 9. pri. partis.

3 Periurus non punitur periurio, ſi accuſatus, vel inquiſitus de aliquo crimine reſpondeat cum iuramento, & contra veritatem dicat. Ita Alex. ad Bart. in l. 1. ff. de bon. eorū qui ante ſent. mor. ſibi. conſci. Per dicta Bart. ibi reperio apoſtillam, ad Abb. in c. 1. de teſti. cogen. in qua allegatur dictum Alex. & dicitur paucos illud ſcire, & licet talis peccet, vt dicit. Abb. & ſequitur Felin. in c. cum P. de teſti. cogen. attamen in foro contentioſo non punitur, & ita practicarur. Ad quod ēt vide Puteum in tract. ſuo de ſind. car 82. vbi ad idem allegat Andreā de Iſern. & facit glo. Notablis. in c. Nequis arbitretur. 22. q. 2. quæ vult vt mēdacium benignitatis quod fit ad ſalutem alicuius, non ſit peccatum mortale, & loquitur in parte. vide tamen Bal. in l. & ſi legibus. C. ſi cōtra ius, vel vtilit. publi. fateor quod torquetur propter mēdacium, ſed aliter (vt dixi) non punitur. Hæc Boſsius in pract. titu. de periuris.

Nō punitur periurus.

Mēdacium benignitatis.

P E R S E V E R A N T I A.

1 Perſeuerantia in dicto, etiam in morte non operatur, vt pluſquam velint leges ſit credendum, ſed ideo ſit vt magis quieſcat animus. Boſ. in prac. tit. de indicijs & conſid. ante. torturam.

Perſeuerantia in confeſsione, præcedente promiſsione impunitatis a Iudice facta, debet eſſe ſine repetitione eiuſdem promiſsionis, imo admonito confeſſo quod nulla ſit habita ratio talis promiſsionis ad hoc vt valeat, aliter eſſet error nouiſsimus peior priore, & militante eadem ratione in perſeuerantia, quæ militabat in confeſsione principali, non poſſet ſuper ea fieri fundamentum, ſicut dicimus in confeſsione tormentis expreſſa, vt not. Bart. in l. 1. §. Diuus Seuerus ff. de quæſtioni. Et per Doctores. in §. Celſus. eo.

Promiſſio [i]punitatis cō feſſo nō prodeſt.

Perſeuerantia

Tam in reo quam in teſtibus requiritur. Perſeuerantia requiritur non ſolum in confeſsione rei, ſed etiam in dicto teſtis,quia teſtis qui poteſt torqueri iux.l.ex libero.ff.de quæſtio.& ibi.Bart.tortus debet perſeuerare in ſuo dicto,aliter de eo nõ fit fundamentum. Bart.in l.pen.ff.de quæſtio. Socin.in conſ.253.Angel.l.fin.C.de quæſtio.Adde tamen,& valde notabiliter ambabus cõcluſionibus, tam quando præcedentibus indicijs ſequitur confeſſio in tortura,quam etiam quando ſine indicijs,quod non ſolum procedunt in confeſsionibus tortura extortis,ſed etiam dolo Iudicis.quia ſi præcedebant indicia requiritur perſeuerantia, ſi non præcedebãt, centum perſeuerantiæ nihil videntur prodeſſe.Io. de Imo.ſi illum cõſideras in conſ.109.dat exemplum in caſu ſuper, conſuluit, quando reus negauit deinde cõfeſſus eſt,Iudice ſibi dicẽte vt fateretur, quia promittebat liberationem, nec aliter erat modus quo liberari poſſet,& in idẽ reincidit.Puteus in ſuo tract.char.92.ver.ſequitur quæſtio quottidiana,& Marſi.in repertorio ſuo ſingul.201.& in l.1.§.quęſtioni.ff.de quæſtio.Et quia materia hæc eſt admodum vtilis,ſed male declarata,ideo nota duplicem eſſe quæſtionem. 3

Prima quarum eſt,an promiſsio liberationis quę fit reo ſi fatetur delictum,valeat & ſit ſeruanda.

Secunda,an ſaltem confeſsio talis nulla reddatur vel teneat.

Promiſſio liberationis q̃do teneat. Circa primam dic,quando Princeps promittit reo impunitatem, ſi fatetur delictum, vel Iudex ipſe nomine Principis habita licentia ita promittendi a Principe, talem promiſsionem eſſe ſeruandã, & hoc per textum in Epiſtola,inter claras C.de Sum.Tri.vbi inquit textus nihil eſſe quod magis præfulgeat in Principe quam recta fides. *Hoſti etiam eſt ſeruãda fides.* Hinc eſt quod Princeps tenetur ſeruare fidem etiam hoſti.vt not. in l.conuentionum.ff.de pact.& in l.1.§.Non fuit.ff.de dolo.Facit etiam textus in c.decet.de reg.iur.li.6. Facit inſuper, quod omnes contractus facti cum Principe habent naturam bonæ fidei, quia in Principe maxime debet exuberare bona fides. Bal.in tit de pace Conſtan. in ver.ſupra vero.Et Iaſo.in l.cum fundus.ff.ſi certum pet.Et ideo etiam ſi pactum nudum ſit coram Principe, habet executionem paratam. A ex.in l.iuris gentium.§.ſed cum nuda.prope fin.ff.de pact.

In Iudice vero fateor promiſsionem non tenere, quia nec etiam poteſt promittere, licet ſit publica perſona.l. Ius publicũ.ff.de pact. ubi Iaſon in ſpecie ampliat etiam in publica perſona,pertinet enim hæc impunitatis promiſsio ad ſolum Principem,imo ad ſummum ſiue ſupremum.l.relegati.ff.de pœnis.Hinc oritur quæſtio an cõfeſsio taliter expreſſa ualeat ad hoc,ut ſi reus nõ poſsit ſe tueri uigore promiſsionis,ſaltem uigorẽ nullitatis dictæ cofeſsionis poſsit ſe tueri. *Cõfeſſio ſub promiſſione facta valet.* Et dic regulariter talem confeſsionẽ debere exiſtimari ualida,ſecundum Doctores magis cõiter,& hoc ſine dubio qñ Iudex dixit, narra mihi ueritatem, quia nihil mali eueniet tibi, iuxta di.textum in.§.

plurimum,

plurimum, & Bart. ibi. ſed ſi etiam promittit quod liberabitur, adhuc magis communis eſt non valere, quando vltra doloſe agendo non procedit. Vide Decium, & apoſtil. ibi in di. l. ea eſt natura. & cognoſces ꝙ tenet confeſſio etiam in hoc vltimo caſu, & ratio eſt potiſſima, quia Iudex etiam ita potuit fingere ad veritatem eruendam, iuxta notata in di. §. plurimum.

PERSONAE DIGNITAS.

PErſonis ſummæ dignitatis an credatur ſine iuramēto, vide Alex in conſ. 178. 2. vol. dic tamen quod eſt ſpeciale in epiſcopo, vt non teneatur tangere ſcripturas quando iurat. vide Abb. in conſ. 68. 2. vol. & Boſſium in pract. tit. de oppoſitio. contra teſt. nu. 82.

PERTINACIA.

Pertinacia. Vide in ver. Hæreticus, nu. 18.

PHYSIONOMIA.

PHyſionomia mala arguit inclinationē & procliuitatem ad ſcelera. ſicut enim a bona bene præſumitur, ſic a mala male, Bald. in l. 2. c. quorum appellatio non reci. eccleſiaſt. c. 19. ex viſu cognoſcitur vir, Et Iſai. 3. agnitio vultus eorum reſpondet eis. Sed ex his præſumi poteſt in genere non autem in ſpecie de aliquo delicto, niſi aliis concurrentibus, licet Paris de puteo dicat per phyſionomiam bis iudicaſſe. vnde dicunt aliqui, ꝙ ſi plures rei ſint torquendi, incipiendum eſt ab habente malam phyſionomiam. ſed dic ꝙ aliqualem præſumptionem facit, non certitudinem iuxta illud. 1. reg. c. 16. Ne reſpicias vultum eius quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico.

POCVLA AMATORIA.

1 POcula amatoria mulieri tradere ſuſpectum de hæreſi vehementer non reddere dicit Vlricus in quæſt. q̄ facit in conſ. 206. vbi quæritur an Io. de Poliaco qui dedit pocula amatoria mulieri, ſit ſuſpectus uehementer de hæreſi. Et concludit ſic. Sortilegia ſimplicia, uel propter conſcientiam hoſtiā non conſecratam, tamq̄ conſecratā, populo tradere. uel etiam amatoria pocula mulieri porrigere, manifeſtam hæreſim non ſapere conſtat ex criminum diſtinctione, & pœnarum impoſitione. & de primo apparet in rubrica, & in nigro, extra, de ſortilegijs, & in c. accuſatus, de hære. li. 6. ſecundo autem habetur in c. de homine. extra de celebr. miſſarum. & de tertio. in l. ſi quis ff. de pœnis.

Hoſtiam nō cōſecratam pro cōſecrata tradere.

POENA.

POEna differt a mulcta. l. aliud. §. 1. ff. de uer. ſig. & l. ſi. qua pœna. eo. & inter cæteras eſt hæc, quod a mulcta etiam appellatur, a pœna autem

Mulcta differt a pœna & quomodo

autem non. di.l. ſi qua. quod intellige niſi mulcta ex vera contumacia proceſſiſſet, ſecundum Decium, in l. ſancimus. C. de iudi. per reg. l. properandum.§. cum autem C. de iud.

Iuris pœna delictum cō ſummatū requirit.

Pœna ſi apponatur a iure ipſo facto propter aliquod delictum cōmiſſum,numquam eſt locus illi pœnæ, niſi illud delictum ſit conſummatū, quantuncunque fuerit inchoatum, licet extraordinarie poſſet puniri. quia delictum inchoauit,pœna tamen a iure poſita nō poteſt puniri. Io.And.in reg.odia,de reg.iur.li.6.in mercur. Abb.in c. cum in cunctis.de elect. 3

Pœna quo modo in prīcipe ſit arbitraria.

Pœna,vbi eſt a iure ſtatuta,non debet Iudex ab ea recedere,vbi vero non eſt ſtatuta, tunc arbitrio iudicis imponenda eſt.in c.de cauſis, de off. deleg. Abb. in c. In archiepiſcopatu. Sed nota quod licet pœna omnis in Principe ſit arbitraria etiam poſt latam ſententiam ideſt indulgendo, vt C. de ſen paſſ. per totum, & l. reſcripta. C. de prec. imp. offe. quia princeps eſt abſolutus legibus. l.princeps. ff.de legi.Tamen lex poteſt intelligi duobus modis, aut de legibus per eum conditis, aut prædeceſſoribus ſuis. primo caſu res eſt clara niſi de honeſtate, & idem dico de Papa. doctores,in c. 1. de conſ. Sed an ſubiaceat ſtatutis ciuitatis, dic non ſubiacere etiā de honeſtate. Card. in conſ. 2. Felin. in di. c. 1. vide Boſſium in pract. tit. de Principe, & priuilegiis eius, nu. 82. In iudice autem mutatur plus,& minus ex cauſa. ita habetur per l. hodie. ff. de pœnis, & in l. quid ergo. & vide Lud. Ro. in conſ. 129 quia pulcre dicit. & hoc eſt verum tā de pœna a lege,vel ſtatuto poſita,quam de pœna ex conſuetudine,vt per Marſiliū in ſingu ſuo.182. & cum hoc ſit generale in omni iudicio,& in omnibus criminibus, vt in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & l. & ſi ſeuerior. et l.ſi poſsidonium. C. ex quibus cau.infam.irrog.id etiam in crimne hæreſis, quum regula hæc nō inueniatur violata in hoc crimine,nec exceptuata.& not.Marſi.in di.ſuo ſing.quia videtur velle quod hoc liceat etiam Iudici inferiori.Bal.in l.ſi ſeuior.C.ex quibus cau.irrog.infam.Abb.in c.reprehēſibilis.de appellatio.vide infra in ver.Relaxare.

In augendo, vel minuendæ pœnā cōſideranda.

Quæ autem ſint qualitates conſiderādæ,ut augeri,ſiue minui poſſint pœnæ,docet textus in l.aut facta,uſque ad fi.ff.de pœnis. & ponit 4 cauſas ſeptem ſine conſideratione di.text. Feli.ubi latiſsime de hac materia,in c.qualiter,& quando.§.ad cognoſcendum, col.6.& ſequē. de accuſa.& uide Alex.in d.l.& ſi ſeuerior. Et ætas,ſiueqs ſit iuuenis ualde,ſiue admodum ſenex,eſt iuſta cauſa immouēdi pœnam, ut per Dec. in l. fere in omnibus. ff.de reg.iur.Maxima etiā peritia in aliquo artificio,uel profeſſore literarum,eſt iuſta cauſa l.ad beſtiās.ff. de pœnis,& facit l.ſed & reprobari.in uer.ualde tamen diſciplinatos. de excu.tut.& ideo Hoſt.in c.de cauſis,de off.deleg.dixit,quod ubi ueniret abſcidenda lingua,uel manus ex aliqua lege,uel ſtatuto propter ali-

Egregius in arte.

quod

quod delictum, ſi egreglus orator, vel poeta, vel pictor tale delictum commiſiſſet, nō deberet pictori abſcidi manus, neque poetæ, vel oratori lingua. ad quod conferunt dicta Barba. in rubr. de reb. eccle. non alien. vbi loquitur de ſtatuto, quod forenſis non poſsit ingredi collegium, vt non habeat locum in aliquo eminētis ſcientiæ. Addo quod hæc concluſio procedere in ſententia ipſa non poteſt, quia tunc requiritur remiſsio principis, Dec. in §. 1. col. 1. in c. at ſi clerici. de iudi. & Felin. poſt Inn. in di. §. ad corrigendos. poſt ſententiam autem pœnam augere, vel minuere Iudex non poteſt. l. acta. §. 1. ff. de re iudi. ibi Doctores. Zaſius in ſingul. ſuper intellectu di. legis, li. 2. Mitigare, vel mutare citra alterius præiudicium, an poſsit, vide Abb. in c. niſi ſpecialis. de off. deleg. *Virtutis eminentia conſiderari debet*

4 Pœna duplicatur duplicatis delicti qualitatibus. Bart. in l. ſanctio legum. ff. de pœnis. ſed pœna ſecunda duplicati criminis in pecuniariam mutatur, in c. 1. de pœnis. *Duplicata pœna quando.*

5 Pœna ſi ſemel impoſita eſt alicui pro ſuo delicto ab aliquo Iudice, is amplius vexari non debet ab alio Iudice, quia Deus non bis iudicat inidipſum. C. de accuſa. l. qui de crimine, & ibi Angel. & Salicet. & intellige hoc ſi Iudices ſunt eiuſdem ordinis, ſcilicet ambo ſeculares, vel ambo eccleſiaſtici, quia ſi diuerſi ſunt, hoc fallit, quia blaſphemiæ iure canonico imponitur pœna pecuniaria, & perſonalis. c. ſtatuimus, de maled. iure vero ciuili vltimū ſupplicium, vt in aucten. vt non lux contra naturam. Vide Silueſt. in ver. Iudex 1. §. 2. partic. 4. pœna. § 24. *Pœna ſemel impoſita nō iteratur.*

6 Pœna vbi non eſt a iure determinata, arbitrio Iudicis intelligitur eſſe relicta, nam Iudicis arbitrio relinquitur quod expreſſum in iure non inuenitur. C. de cauſis, de off. deleg. & l. 1. ff. de iur. delib. & per Marſil. in pract. crim. §. occurrit. nu. 11. & 12. & a contrario ſenſu, vbi a iure, vel ſtatuto pœna eſt expreſſa, nil operatur arbitrium Iudicis, ſi quidē a iure non poterit recedere. Paul de Caſtro. in l. certo generi. §. ſi totus. ff. de ſerui. ruſt. præ. in fin. quia deficiente lege cōſuetudo ſuccedere debet, quia cōſuetudo dicitur altera lex, pœna, vbi in iure non eſt expreſſa, debet apponi conſuetudinaria, quam excedens Iudex dicirur modum excedere. textus iuncta glo. in l. Hodie. ff. de pœnis, & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. ſed con ſuetudine ceſſante venit arbitrium C. de cauſis, de off. deleg. Abb. in c. licet, de pœnis, ver. vltimo. Vbi igitur deficit ius in corrigēdis vitijs loci conſuetudo in modo ſequenda eſt, nec noua introducenda eſt conſuetudo, maxime ſi inde ſcādalum oriatur, quia non ſunt facienda mala, vt eueniāt bona. Rom. 3. Et nota ꝙ ſi apponatur pœna a iure ipſo facta propter aliquod delictum, non eſt locus illi pœnæ, niſi illud delictum ſit conſummatum, quantūcunque fuerit inchoatum, licet extraordinarie poſsit puniri, quia delictum inchoauerit. ſingula- *Arbitraria quando* *A iure recedere non licet.* *Conſuetudo legi ſuccedit, deīde arbitrium.* *Cōſummatio delicti quando requiratur.*

LL re fuit

Etiam occultum pœna afficit.

re fuit dictum. Io.An.in regula.odia.de reg.iur.li.6.in mercur. quod refert,& ſequitur Abb.in c.cum in cunctis §.clerici. de elect.& dicit probari ex illo textu, iuncto.c.Perpetuæ.de elect.li.6.Et nota etiam quod pœna ipſo iure impoſita afficit delinquentem quantumcunq; occultum. glo. in Clem.1.de hære.& Abb.in c.fin.de hære. ſcilicet in conſcientia, non tamen quantum ad pœnas in iure contentas, ſi ſit occultum delictum,ſcilicet tantum in animo. Vide ſupra in ver.Hæreticus occultus.

Arbitrium iudicis iuri conſonum eſſe debet.

Qua pœna autem de hæreſi ſuſpecti,vel etiam ipſi hæretici ad fidē redeuntes puniri debeant Iudicis arbitrio, vide per Silueſtr.in verb. hæreſis.2.§.9. in fin.habeas tamen tu Inquiſitor Deum præ oculis ac iuſtitiam, quia arbitrium Iudicis debet eſſe iuri, & æquitati conſonum.

Iudici ſtatī non obediēs pœnam non incurrit.

Pœnam ſtatim non incurrit,qui iudicis præcepto aliquid fieri, vel 7
non fieri præcipientis non obedit. vtputa ſi præcipiat Inquiſitor alicui exiſtenti in eius carceribus, ne cum aliquibus loquatur ſub pœna conuicti,ſi contrauenerit,non ſtatim dicitur conuictus, quia illa pœna fuit comminatio quædam de pœna infligenda, vt not.ſpec.in tit.de execu.ſent.§.1.& habes glo.in c.2.de matri.cōtra.contra inter. eccl.& in c.1.de eo qui for.ord.rece.& in c.ſicut tuis, de ſimo.& in c. dura.de crim.falſi.& ibi Abb.& in c.ſalonitanę,di.63.& ibi Doctores.

Impœnitentium, et relapſorum pœna

Pœna hæreticorum impænitentium,ſeu etiam relapſorum pænitē 8
tium eſt quod ſine vlla audientia igne comburuntur, Iohannis 15.ſi quis in me non manſerit mittetur foras,& in ignem mittetur,& ardet, & per Hoſtien.Io.And.& Abb.in cap.ad abolendam. de hære.& cap.excommunicamus.2.de hære.de iure autem ciuili eis imponitur pœna vltimi ſupplicij, vt in l.in ver.ariani.ver. Manichæos, & l.ſeq.C. de hære.Per vltimum autem ſupplicium mors intelligitur naturalis. l. vltimum ſupplicium. ff. de pœnis. Conſuetudo etiam eſt vt igne comburantur,vt plene per Paulum Grillandū in tract. de hære. q.3.vbi ponit pœnas indictas a iure canonico, & ciuili cōtra laicos, & eccleſiaſticos. Carer.in tract.de hære.nu.132.& ſi ſunt clerici debent degradari,vt in di.c.ad abolendā, de hære. ꝙ ſi quis dicat eccleſiam numquam claudere gremium ſuum ad illam redeunti, & ſic pęnitentibus & relapſis non debet miſericordia denegari, reſpondetur ꝙ quo ad ſpiritualia,ſcilicet collationem pænitentiæ, & euchariſtiæ non claudit vlli gremium eccleſia. Vide Boſsium in pract.tit.de hære.ſed bene claudit quo ad temporalia,vt in c.ſuper eo de hære.li. 6.ſcilicet ipſis impænitentibus,vel etiam pænitentibus relapſis, quibus vitam non relinquit,nec officia,nec dignitates, nec bona ipſa, vt per Gemin.& Docto.in di.cap.ſuper eodem.

Quibus, & quomō gremium eccleſiæ omnibus pateat.

Hæreticorum pœnæ.

Pœnas multas incurrunt hæretici. & primo ipſo facto ſunt excom 9
municati,vt in c.excommunicamus,de hære.& c.ad abolendam.

Secundo,

Secundo, ab omnibus debẽt euitari, vt di.c.excommunicamus. & nemo cum eis debet habere negociationem, nec in domo, nec in terra ſua eos tenere, vel fouere.c.ſicut ait, de hære.& ibi Doctores.

Tertio, omnia eorum bona mobilia, & immobilia ſunt a die commiſsi criminis confiſcata, vt in c.cum ſecundum, de hære.li.6.& c. vergentis, eo.tit.

Quarto, etiam quod eſſet Papa ab omni dignitate debẽt deponi, ſiue ſint laici ſiue clerici, vt di.40.c.ſi Papa, & 24.q.1.c.qui contra pacem.& omnibus beneficijs, & officijs ſpoliari. & ipſi ac eorum credentes, fautores, receptatores, ac defenſores, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationem nullum eccleſiaſticum beneficium, vel officium publicum poſſunt adipiſci, vt c.2.de hære.li.6.

Quinto, ſi quis ad preces hæretici, vel fautoris, & aliorum ſimiliũ dignitates, perſonatus, & quæcunque alia eccleſiaſtica beneficia ſcienter eſt adeptus, ipſis eſt priuatus ipſo facto, & inhabilis ad ſimilia in poſterum. ſi vero ignorãter, ſolum ſic habitis eſt priuatus c.quicumque.eo.tit.li.6. *Medio hæretico benefi cia obtinens.*

Sexto, filij eorum ipſo facto a die commiſsi criminis ſui iuris efficiuntur. vnde emancipatio eorum facta poſt commiſſum crimen nõ valet, etiam quod adhuc non eſſet ſententiatum contra patres hæreticos, vt in d.c.Quicumque.de hære.li.6. *Emãcipatio poſt commiſſum crimen non valet.*

Septimo, vxores ſcienter cum eis contrahentes perdunt dotes ipſo facto, nõ autem ſi ignoranter, licet poſtea ſciuerint, vt in c.Decreuit.eo.tit.li.6. *Quando, & quomodo dotes perdunt hæreticorum vxores.*

Octauo, non poſſunt ipſi, nec eorum credentes, defenſores, vel receptatores appellare, ut in cap.ut Inquiſitionis.de hære.li.6.

Nono, quia contra hæreticos, & alios prædictos admittuntur excommunicati, participes criminis, infames, & omnes alij, præter capitales inimicos, vt in c.in fidei fauorẽ, de hære.li 6.& officiales, ſi requiſiti fuerint ab epiſcopis, vel Inquiſitoribus, vel eorum delegatis, & licite poſſunt requiri, vt in c.præſidentes, de hære.li.6. *Contra hæreticos qui admittantur.*

Decimo, ſiue ſint coniuncti, ſiue extranei non poſſunt hæredes inſtitui, nec eis eſt aliquid relinquendum, vt in c.ſi quis epiſcopus. de hære. & oppoſitum facientes, ſi ſunt clerici, vel etiã epiſcopi, ſunt excõmunicati etiam poſt mortem, vt in di.cap.notatur. *Hæreditate carent hæretici.*

Vndecimo, eorum vaſſalli abſoluti ſunt a debito fidelitatis, & totius obſequij, & quicumque alij aliqua alia obligatione aſtricti, vt famuli, liberti, & huiuſmodi ipſo facto liberant̃, vt notatur in c.ſi.eo.tit. *Vaſſalli hæreticorum abſoluuntur.*

Duodecimo, morte plectuntur, vt in cap.excõmunicamus, eo.ti.

Tertiodecimo, nullus clericus debet eos eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere, nec eis eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrare, neq; eleemoſynas, vel oblationes eorum recipere, aliter clericus ſuo officio priuãdus eſt. rgulares aũt ſua priuilegia amitũt in illa diœceſi, ĩ qua cõtra *Sepultura carere debẽt hæretici.*

fecerint.ut in c.excommunicamus 1.de hære.in fin.imo hodie quicũque eos eccleſiaſticæ ſepulturæ tradiderit, ipſo facto eſt excommunicatus,per c.quicunque eo.tit.li.6.

Aduocatis & tabellionibus priuãtur hæretici

Quartodecimo, nullus tabellio publica inſtrumenta, vel ſcripta pro eis,uel credentibus,uel fautoribus, uel alijs ſimilibus facere poteſt,nec põt aliquis aduocatus in aliqua cauſa eis patrocinari,aliter ſunt ab officio ſuſpẽſi,& perpetuo infames,ut in c.ſi aduerſus.eo.tit

Infames ſunt hæretici.

Quintodecimo,ſunt infames l.1.in fin.C.de ſum.tri.& ſi.ca. & ibi Bar.& l.caſsius,de ſenat. quare nõ poſſunt eſſe teſtes contra catholicos,nec eos accuſare.4.q.1.diffinimus,ſpec.tit.de accuſa.§,1.uerſ.itẽ excipitur quod eſt hereticus.l.quoniam. C.de hære. Spec.tit.de teſt. uerſ.quid de portantibus.& uerſ. tem quod eſt Iudæus.

A quocunque percuti poſſunt hæretici.

Sextodecimo,poſſunt a quocũque percuti,& occidi,ut per Felin. in c.fin.de hęre.& glo.in c.ſi quis epiſcopus, eo.tit.& in auctẽ. Gazarenos.Intellige hanc pœnam ſi ſunt ab eccleſia publicati pro hæreticis,alias non.Vide Carer.in tract. de hære. nu.148.

Inteſtabiles ſunt hæretici.

Decimoſeptimo, non poſſunt teſtari etiam ad pias cauſas, ut per Feli.in c.ſi quis epiſcopus.de hære.nec legatum,nec fideicõmiſſum, nec hæreditatem poſſunt habere, ut in l.fin.C.de hære.etiam ſi eſt filius, ut per Felin.in di.cap.ſi quis Epiſcopus.

Decimo octauo,facta monitione niſi corrigantur, non licet cum eis conuerſari.c.dixit Apoſtolus.24.quæſt.3. Et 24.quæſt.4.c. quę dignior.& c.omnis qui.cum ſequen.

Ab hæretico ordinat⁹ quid.

Decimonono,ab hæretico ordinatus deponendus eſt, & ordinatio nulla redditur, c.ordinationes 9.q.1.& c.1.& 2.de ſchiſmati.iunctis dictis per Abb.in rubr.eo tit.

Contractum cum hæretico matrimonium nullum.

Vigeſimo,matrimoninm ſcienter cum hæretico contractum non tenet.Spec.in tit.de diuor.verſ.eodem modo. & in c. decreuit.eo.tit. li.6.licet (ut ſupradictum eſt) ſuperueniens hæreſis ſeparet tantum quoad torum. Spec.in di.tit.de diuor.uerſi.Item fit.

Vigeſimo primo,ſunt æternaliter damnati, nec eis proſunt ſuffragia mortuorum, ut in c.firmiſsime, eo.tit.& ibi Abb.& alias pœnas incurrunt hæretici, de quibus per Carer.in tract.ſuo de hære.a nu. 132.uſque ad nu.158.

Redeuntes hæretici pœnas omnes nõ euadunt.

Pœnas contra hæreticos inflictas non euadunt hæretici etiã quod 10
redeant ad fidem,& ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ,ſed tantum de iure eu. dunt pœnas ſpirituales,& ad animam concernẹntes,& ſimiliter pœnam ablationis uitæ corporalis.vnde Abb.in c.ad abolẽn de hære.ait, tantum vitam eos recuperare per reuerſionem, ſcilicet ſpiritualem, & corporalem. de conſuetudine tamen eis etiam ex miſericordia relinquuntur bona temporalia, ut uitam ſuſtentare ualeant, & ſucceſsiue etiã cũ eis plus,uel minus diſpenſatur quo ad alias pœnas. cap.ut commiſsi.de hære.li.6.dum recipiuntur autem

communiter

communiter ad carceres perpetuos condemnantur, iuxta c. excommunicamus 2. eo. tit. & imponitur ex conſuetudine quod portet crucem, vel ſcapulare rubeis crucibus inſignitum per aliquot annos.

Carcer perpetuus eſt pœna hæretici ordinaria

Item quod præſentent ſe ſuper hoſtium talis eccleſiæ cum candela accenſa in manibus. item quod ieiunent, tali, & tali die. item quod præſentent ſe ſemel in hebdomada, vel menſe. & alia multa poſſunt imponi ſecundem qualitatem delicti, perſonæ, & ſcandali, vt in directorio antiquo in formis ſentētiarum habetur. Quomodo autem eccleſia diſpenſet cum talibus plus, vel minus, vide Silueſtr. in ver. hæreſis. 1. nu. 14.

11 Pœnas multas incurrūt credentes, vel fauentes hæreticis, ſiue eos defendentes, vel receptantes. Primo omnes tales ipſo facto ſunt excōmunicati, vt in c. excommunicamus. primo de hære §. credentes. Secundo omnes tales ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti, vt per directorium antiquum in c. vehemēter ſuſpectis & ſi per annum excommunicationem ſuſtinent, ex tunc ipſo facto ſunt infames, nec ad publica officia ſeu cōſilia, nec ad alios eligendos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium debēt admitti, nec teſtamentum condere poſſunt, nec ad alicuius hæreditatem ſuccedere. nullus quoque ſuper negotio aliquo, ſed ipſe alijs cogitur reſpondere. ſi iudex eſt, eius ſententia nū valet. ſi aduocatus, non admititur ad patrocinium. ſi tabellio, eius non valent inſtrumenta. Vide quæ diximus ſupra in ver. notarius. ſi clericus eſt, ab omni officio, & beneficio debet deponi. clerici quoque talibus exhibentes eccleſiaſtica ſacramenta, vel eos eccleſiaſticæ ſepulturæ tradentes, aut eleemoſynas, vel oblationes eorum recipientes priuari debent officio ſuo, ad quod ſine ſpeciali indulto ſedis Apoſtolicæ non reſtituantur. ſimiliter & regulares quorum priuilegia in locis illis non obſeruantur, vt in di. c. excommunicamus. ſunt etiam excommunicati eos ſepelientes, vt in c. quicunque. de hære li. 6. & eſt tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſecundum Archid in di. c. quicūque. tumulare in cœmeterio eccleſiæ, vel alibi ad modū chriſtianorum, ſcilicet cum crucibus, & pſalmis, & orationibus. filij etiā talium fautorum, & receptatorum, vel huiuſmodi, excluduntur ab omnibus officijs, & beneficijs, & actis legitimis uſque ad tertiā lineā generationis paternæ, & vſque ad ſecundā maternæ, ut in c 2. & c. filij & c. ſtatutum de hære. li. 6. uide carer. in tracta. ſuo. de hære. nu. 162.

Credentium vel fautorum pœnæ.

Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere quid ſit.

12 Pœna mortis quandocunque in iure canonico reperitur expreſſa, exponitur pro ſententia excommunicationis. Abb. in c. per uenerabiles. qui fi. ſint. leg.

Pœna mortis ī iure cano. quid ſit.

13 Pœnæ capitales tres, & non capitales quatuor ſunt. Capitalium prima eſt mors corporis, quæ multis modis imponitur l. Aut damnū. § uita, & l. capitalium. ff. de pœnis. Secunda pœna capitalis eſt proxima morti, & dr̄ mors ciuilis, puta ſi quis damnatur ad metallum, quia

Capitales pœnæ quæ ſint.

quia perdit ciuitatem, & libertatem effectus ſeruus pœnæ l. quidam ff. de pœnis. & ideo cenſetur quodammodo mortuus l. ſeruitutem. ff. de re iudi. Tertia pœna capitalis eſt deportatio, & hi deportati nō libertatem, ſed tantum ciuitatem perdunt. di. l. quidam. perdunt iſti ea quæ ſunt iuris ciuilis, non ea quæ ſunt iuris gentium.

Pœnæ vero non capitales per quas non perditur libertas nec ciuitas, ſunt quattuor. Prima quarum eſt relegatio. l. relegatorum. ff. de interdi. & releg. Secunda eſt infamia di. l. aut damnum. Tertia eſt dignitatis amiſſio, vel ad dignitatem, vel officium interdicta aſpiratio Quarta verborum experimentum l. ſi quis forte. §. fin. cum l. ſequen. ff. de pœnis. & iſtæ ſunt pœnę de iure ciuili. diffuſius vide Felin. in c qualiter, & quando 2. de accuſa. §. ad corrigendos. vbi declarat quando pœna dicatur capitalis, vel corporalis, ita vt quis non ſit dimittendus fideiuſſoribus. 14

Vltimi ſupplicij pœna in pecuniariam cōmutari poteſt.

Pœna vltimi ſupplicii citra ſcandalum poteſt indeterminate commutari in pœnam pecuniariam, vt in c. licet, de pœnis. vel vbi non habet cauſam commutandi, vel vbi agatur ad pœnam legalem per accuſationem. l. 3. C. ne ſacrum baptiſma reite. & ſic debet intelligi. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & l. hodie ff. de pœnis. ceſſante tamen cupiditate. 15

Publica pœnarum corporaliū executio.

Pœnarum corporalium executio debet eſſe publica, & in locis publicis, vt vnius exemplo ceteri pertimeſcant, & vnius pœna metus ſit multorum l. capitalium. l. famoſos, & l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis, & l. 1. C. ad l. iul. maie. repetun. Card. in Clem. 1. not. 12. & 14. de off. ord. & c. diſciplina di. 45. & 2. q 7. c. qua propter. 10. q. 1. c. quia ſacerd. Paul. Grill. de relax. carcer. cap. 1. §. 3. 16

In atrocibus corporalis pœna nō euitatur.

Pœnæ corporales in criminibus atrocibus non euitantur, etiam quod quis pœniteat, nam fur ſuſpenditur, etiam quod furta reſtituat l. qui ea mente, & ibi Bar. ff. de furtis. in cauſis tamen fidei, prima vice per pœnitentiam, ſi ſtatim & ſponte fiat conuerſio, vitatur ſaltem pœna vltimi ſupplicii c. ad abolendam, de hære. & l. manichæos, C. eo. tit. Quare quod hæreticis prima vice parcatur, ſi ad fidem reuertantur, eſt contra legem communem l. qui ea mente. ff. de furtis. Paul. Griſlan. in tract. de hære. li. 1. c. 5. §. 1. & 2. 17

Fideiuſſor in corporalibus pœnis reijcitur.

Pœna corporalis vbi debetur in cauſis criminalibus, nullus poteſt pro alio eſſe fideiuſſor. ita not. glo. in c. cum homo 23. q. 5. & ratio eſt, quia proprii corporis nullus homo habet verum dominium. l. liber. ff. ad legem aquil. & ſi fieret fideiuſſio non valeret, ſecundū di. glo. quā refert, & ſequitur Angel. de Aret. in tract. malefi. in ver. pro quibus Antonius fideiuſſit in 1. verſ. & ibi Aug. de Arim. in ſuis additio. Fallit tamē hoc ſi cōſuetudo ſit in oppoſitū, quia tunc valet fideiuſſio, vt in di. glo. quā refert, & ſequitur Lud. Ro. in ſing. ſuo incipiē. tu ſcis. nu. 120. & Marſil. in pract. crimi. §. attingam. nu. 9. 18

19 Pœna corporalis ſi ſit pro aliquo crimine infligēda,iuri ſuæ deſenſionis non poteſt quis renunciare.& ita docet Bar.in l.quis reum.ff. de cuſto.reo.& per Feli.in cap.diligenti.de foro.comp.

Defenſionibus ſuis renūciare quiſ quando non poteſt.

20 Pœnæ ſeu pænitentiæ debent imponi ſecundum qualitatem delicti,perſonæ, & ſcandali.vt in c.ſicut dignum.de homicidio.ff.de pœnis.l.aut facta.Et optime ad hoc facit Abb. in di.c.ſicut dignum. Et debet pœnæ aliqualiter temperari in puniendo eum qui dolore ac cenſus deliquit.vt per Alex.in con.76.incip.viſa inquiſitione.in pri
21 mo vol.Abb.in cap.olim.de reſcript.

Pœnam pecuniariam poteſt Iudex eccleſiaſticus imponere, ſi magis timeatur quam alia ſpiritualis, ceſſante tamen cupiditate. c. Dilectus.de offi.ordi.Io.And.in c.1 de homicidio.li.6.Abb.in c.Poſtulaſti.de Iudæis.Et hæc poteſtas imponendi pecuniariam pœnam etiā Inquiſitoribus eſt conceſſa per extrauagantem Innocentij quę incipit.Super extirpatione.vbi expreſſe dicitur quod poſſunt pænitētias pecuniarias imponere, & eas exigendo expendere in ſuſtentationē ſui officij.Vide Zanchinum c.19.cum ſuis additionibus.Aduertat tamen prudens Inquiſitor damnans aliquem tamquam hæreticum,ne condemnet illum in certa pecuniæ ſumma,vel quantitate,& hoc duplici ratione. Et primo quia ex quo damnat eum tamquā hæreticū, maxime ſi ſit relapſus,vel impænitens,omnia bona illius ei veniunt auferenda,vnde partem quærere videretur, qui totum auferre poteſt,& debet.Secundo quia ex quo damnat illum de hæreſi, & tamquam hæreticum, non poteſt mitigare pœnas commutando eas in pecuniarias,quia contra hæreticos ſunt determinatæ pœnæ a iure,& ſunt certæ,vnde nō poteſt iudex ſeu Inquiſitor ipſas conuertere,ſeu commutare in pecuniarias.Nam facti quidem quæſtio eſt in poteſtate iudicis, ſed pœnæ impoſitio eſt in poteſtate legis.ff.de verb.ſig.l. aliud.§.1. Et l.ſi qua pœna. Et melius.ff.de turpi.l.1.§.verb.non vt Papæ. Nota tamen,quod Iudex in foro iudiciali poteſt pœnam in iure expreſſam minuere.l.Hodie. & ibi notata.ff.de peti.& l.Quid ergo. vide ſupra in ver. Pœna.

Pecuniariā pœnam eccleſiaſticus iudex imponere poteſt.

Omnia hæretici bona veniunt confiſcanda.

Si vero Inquiſitor condemnat reum non tanquam hęreticum,ſed vt inobedientem vult punire, vel ſuſpectum ſeu redeuntem corrigere, & purgare, tunc poterit ei indicere mulctam pecuniariam, ſicut & poſſet pro ſuo motu alias pœnas iniungere, vt infra dicetur, cum in his caſibus non inueniatur in iure determinata pœna, ſed mero relinquatur Inquiſitoris arbitrio,vt c. ad abolendam, de hæreticis, & c.excommunicamus eo. Caueat tamen Inquiſitor,ne volens (vt iam diximus) imponere pœnam pecuniariam priuetur iure auferendi, & obtinēdi omnia bona inquiſiti, vel cōdemnati,& hæc pecuniaria pœna non debet pro leui motu imponi ab Epo, vel Inquiſitore,

Pecuniaria pœna mulctare reum quando pōt Inquiſitor.

ſed

ſed tantum quando talis pœna videtur magis timeri, & magis reum purgare. Et nota quod clericus non beneficiatus poteſt mulcta pecuniaria puniri, ſecus autem de beneficiato carente patrimonio, quia minuerentur bona eccleſiæ c. 2. §. nec ſcienter, de hære. Nam delictũ perſonæ non debet redundare in damnum eccleſiæ. c. delictum, de reg. iur. li. 6. Si tamen prouentus eſſent adeo pingues, quod & eccleſiæ poſſet prouideri, & clerico, non videmus quare cum indemnitate ipſius eccleſiæ, victum craſſiorem diminuendo, ipſe clericus non poſſet mulctari aliqua pœna pecuniaria, maxime ſi iudici videatur pro ipſius rei ſalute expedire. Ad hoc mouetur per dictum Abb. in c. clericus de fideiuſſ. vbi dicit ſic. Clericus ſi fideiubet (ſecundũ Hoſtien.) ſolum tenetur de patrimonio, vel de redditibus beneficij quos facit ſuos. Et in c peruenit. eo. dicit. Nota bonam practicam pro cedendi cõtra clericos debitores, ut redditus aſsignentur creditori.

Clericus quo modo mulctatur.

Eccleſię redditus facti qui ſint.

Pœna perpetui carceris morti æquiparatur, & debet rariſsime infligi. Abb. in c. tuæ diſcretioni. de pœnis, 22

Pœnæ interpretatio fit in deterius quotiens agitur de grauiſsimo delicto. Abb. in c. at ſi clerici. de iudi. vide Boſsium. in pract. tit. de coitu. damna. nu. 82. 23

Effractorum carcerum pœna.

Pœna effractorum carcerum eſt capitalis. l. 1. in prin. ff. de effract. carce. conſpiratorum vero effectu nondum ſecuto ſolum pro confeſſis, & conuictis. l. in eos. ff. de cuſto. reo. & ibi Angel. & Alberic. Et procedit hæc pœna capitis etiam in detento cauſa debiti publici, vel priuati, quia ſolum conſideratur violatio loci publiciq ui dicitur ſacer. vide Boſsium in pract. tit. de effracto. 24

POTENTIA.

Malitiæ, & pecuniæ potentia magis timenda,

POtentia non tãtum generis, ſed potentia pecuniæ, vel malitiæ in reo delato conſideranda eſt. Grauius enim periculum inmineret teſtibus, ſi eorum nomina proderẽtur homini delato in cauſa fidei, non generoſo, ſed alias malicioſo, ac ſatellitibus ſtipato, vel alio peruerſo, qui nihil haberet quid perderet, quam homini potenti genere, vel militi, ſeu nobili diuiti, aut mercatori locupleti, qui & ſi habet qđ perdat, non tamen vult ſeipſum perdere. Et hæc experientia quotidie euidenter cautos reddit Inquiſitores. Quare cum teſtium publicationes conceduntur, multum eſt delati conditio conſideranda. An ſcilicet ſit malicioſus, vel ſimplex, pauper, vel diues, habens ſocietatem peruerſorum hominum, vel proborum, & ſimilia.

PRAECEPTVM.

PRæceptum pœnale inuentum a malis iudicibus fuit primum, ait Boſsius in pract. poſtea vero viſum eſt non abſurdum aliquando pro magnitudine cauſarum tolerare. iuxt. l. Ad beſtias. ff. de pœnis. & ſic 1

ſic in magnis criminibus modus procedendi per precepta ſub pœna confeſsi,& conuicti ſeruatur. vbi tamen adſit aliqua ſuſpicio contra eos qui maleficii arguũtur,licet de iure nõ poſſet procedi. Quia tamen in criminalibus inſtar ciuilium proceditur l.abſentem.ff.de pœnis,et a talibus præceptis, & comminationibus prohibitum eſt incipere.C.Commina.vel epiſtola l.1.C.de executio.rei.iudi.per glo. Bar.& Doct.in l.de pupillo.§.meminiſſe.ff.de oper.no.nuntia. poteſt procedi.Diffuſius vide Boſsium in pract.tit.quomodo procedi. per præcept.nu.1.& 13. *Sub pœna confeſſi, & conuicti criminis.*

2 Præceptum iudiciale,an dicatur interlocutoria,vel diffinitiua ſententia,vide Abb.in c.Dudum.& in c.fin.de confeſ.

3 Præceptum,an poſsit per Iudicem fieri ſine cauſæ cognitione, qđ tamẽ iuſtificatur per clauſulam, ſi ſenſeris te grauatum compareas, glo.in l.de pupillo.ff.de noui oper.nun.Et in c.ex parte.1.de verb.ſig. Abb.in c.1.de cau.poſſ.& propr.

4 Præceptũ Principis æquipollet legi.Abb.in c. quarto.de conſuet. Prælati autem præceptum quomodo,& ad quid liget ſubditum,uide glo.in c.ad aures de temp.ord.& ibi Inno.

Præcepti lex tollitur,ſi moribus vtentium non recipiatur, niſi in ducat ex natura ſua peccatum ex contrauentione,vt quia concurrat cum lege diuina,vel naturali.Abb.in c.cum olim.de cler.coniug. *Lex quomodo abrogeť.*

PRAELATVS.

1 PRælatus diciur qui habet ordinariam iuriſdictionem, ſed late ſumpto uocabulo,dicitur quilibet habens curam animarum.Abba.in c.decernimus.de iudi. Propter quod prælatorum appellatione non ſolum Epiſcopi,ſed etiam inferiores veniunt.c.primo.de æta.& qual.ord.& Hoſt.in c.ab eccleſiarum. de offi.ordi.dicit quod appellatione prælati venit etiam ſimplex rector curatæ eccleſiæ. *Prælatus quis.*

2 Prælatus quantuncunque criminnoſus antequam prælatura priuetur poteſt in ſubditos iuriſdictionem exercere, & ad id quod poteſt in ſubditos iuriſdictionem exercere. Et ad id quod opponi poteſt di.c.iudicet ille 3.q.7.reſpondetur quod non loquitur de poteſtate iudiciaria,ſed quo ad meritum vitæ, quia prælatus magis delinquit corrigẽdo alium,& non ſe,ſed tamen corrigere poteſt. Vide Innoc.in c.cum noſtris, de conceſ.præben.& melius in c.cum venerabilis. de except.vbi dicit ꝙ etiam contra delegatum non poſſum excipere de crimine,quia criminoſus poteſt eſſe iudex, ſed de infamia bene poſſum excipere.& plus voluit in c.ſiſcitatus, de reſcript. Abb.in c.de priore,de appell.vide ibi. *Criminoſus* *Prælatus alios, & non ſe corrigendo delinquit.* *Criminoſus poteſt eſſe iudex.*

Prælatus ob notoriam infamiam ſi paratus eſt ſe purgare, non eſt remouendus,in c.vlti.de purg.cano.Abb.in c.quia nos.de appell.

Prælatus non repetens res eccleſiæ,vel pauperum ex negligentia,

peccat mortaliter,etiã ſi id faciat.vt ſtrepitum vitet, niſi ſpem habe-
ret recuperandi illa ſine ſtrepitu.Abb.in c.nihil.de præſcript.

Prælatus ſciens eccleſiam ſuam poſsidere non ſua,quid facere de 5
beat,vide in c vltim.de pręſcriptione.& ibi Abb.diffuſe.

Prælatus eccleſiaſticus iuriſdictionem habẽs temporalem, quali- 6
ter executioni mandare debeat,vide in ſumma cri.Nic.Ploui.de irre
gul.num.23.

PRESBYTER.

Torqueri ob quæ poßunt presbyteri.

PResbyteri non de ſeipſis tantum, ſed etiam de his qui, vt teſtes 1
contra alios examinantur,poſſunt torqueri,maxime ſi ſunt inſa
mes,vt dicit Abb.in c.cum in contemplatione.de reg.iur.& vide Sali
ce.in l.presbyteri C.de epiſco.& cler.qui dicit priuilegium presbyte
ri eſſe,vt non de facili torqueatur,& ita loqui illam legem, ſed tamẽ
ſi contra eum militent magna indicia poteſt torqueri c.1.de ſponſ.&
hæc optima concordia, quæ comprobatur ex dicto Abb.in d.c.cum
in cõtemplatione.vide Boſsium in pract.tit.de tortura teſt.nu.6.De
in dignitate autem poſitis uidetur Bar.in l.ex libero.ff.de quæſtioni.
declarare hanc concluſionẽ,vt nõ poſsint torqueri quando exami-
nãtur vt rei,ſecus vti teſtes, quia tunc vult vt tunc nulla habita ratio
ne ad dignitatem ſi vacillant,non autem ex alia cauſa torqueantur,
per l.nullam C.de teſti.& Bar.ſequitur brunus in ſuo tract.chart.76.
vide Boſsium in pract.de tort.teſt.nu.12.vide ibi.

Iuriſdictio parochorũ qualis.

Presbyteri parochiales habent iuriſdictionem quãtum ad forum 2
conſcientiæ ſuper ſubditos ſuos,non autem quantum ad forum iu-
diciale, quia non habent ius quo ſubditi coram ipſis poſsint conue
niri in cauſis contentioſis. Ad id autem quod obijci poteſt,quod iu
riſdictio habet coertionem, reſpondetur quod verum eſt de iu-
riſdictione in foro exteriori,non autem de iuriſdictione in foro con
ſcientiæ quoniam(vt dicit Albertus)multis alijs modis, per exhorta
tionem,& monitiones,ac comminationes poteſt parochus ſubditos
ſuos auertere a malo,& ſi hoc non valet,poteſt recurrere ad ſuperio
rẽ,& per illius auctoritatẽ excõmunicatos denũciare.Et quãuis forũ
pænitẽtiale ſit dignius,tñ in foro iudiciali requiritur maior ſolemni
tas,quia in eo oportet ꝙ nõ ſolũ Deo, ſed etiã hominibus ſatisfiat.

Solemnitas maior requiritur in foro iudiciali q̃ in pœnitentiali.

Cui iuriſdictioni ſit annexa excommunicandi poteſtas.

Nota etiam ſecundum Alexandrum de Halis,quod poteſtas excõ
municandi non eſt annexa ordini ſimpliciter,ſed iuriſdictioni, & nõ
cuicunque,ſed iuriſdictioni in foro exteriori.Io.de Tur.Cre.ſuper c.
nemo.cauſa ſecunda.

PRAESCRIPTIO.

PRæſcriptione de iure canonico crimina non tolluntur, glo.in c.
admonere.30.q.2.in ver.pænitẽtia.quod quomodo intelligatur
ponit

ponit Decius in c.licet cauſam, de proba.& adde quod præſcriptio viginti annorum de qua in l.querela.C.de falſ. incipit a die commiſſi criminis.adde etiã ꝙ ſi præſcriptione eſt ſublatum crimen, minus proderit reo,quam ſi conſtaret eum non deliquiſſe,quia primo caſu (ſi tamen proceditur)poteſt iudex illum non comparentem condẽnare,ſecus ſi conſtaret eum deliquiſſe.ita Bar.in l.abſentem.ff.dè pœnis.Si vis autẽ ſcire quãto tẽpore præſcribatur cõtra fiſcũ, vide Bal. in tractat.præſcriptio.in ſecunda parte quintæ partis principalis, & Boſsium in pract.tit.de fiſco, & priuilegijs eius.Io.de Turre Crem.in primo.quod autem,16.quæſt.3.Vide infra in caſibus fiſcalibus.

2 Præſcriptio in crimine hæreſis viuente hæretico nõ procedit, ſed eo mortuo admittitur ſola quadragenaria ad tuendũ hæredes ſuos vt iam diximus,quo ad bona quæ habuerunt ab hæreticis, dummodo illi dum viuerent catholici putarentur, alias ſecus, vt in c.2.de præſcri.li.6.

P R AE T O R.

1 PRætor non poteſt iudicare in criminibus ſine conſenſu, & deliberatione iudicis ſui,vel iudicum,vt maturius res procedat, præſertim cum de hominis vita tractatur, nec debet cogere iudices ad conſentiendum condemnationi,vel abſultioni indebitæ, quod ſi ſecus faciant,grauiter tenentur.& vbi Iudices uident fieri iniuſtitiam, debent reſiſtere quantum poſſunt, & proteſtari contra prætores, quia etiam ex ſola taciturnitate tenentur in ſindicatu. Angel.in l.2. C.de pœnis.vide Boſſium in pract.tit.de ſent.nu.27. *Taciturnitas ſindicatu digna.*

2 An autem prætor excuſetur propter Aſſeſſorem, vel eius conſilium,& de male geſtis.Aſſeſſorum, & quid teneantur,& de huiuſmodi materia Aſſeſſorum,vide Paridem de puteo.in ſuo tract. Vide ſupra in ver. iudex. nu. 43,

P R AE V E N T I O.

PRęuẽtio ex ſola citatione cauſatur.c.propoſuiſti,& cap.quantũ. de off.deleg.& l.ſi quis poſtea.ff.de iudi.quæ citatio ſit videlicet legitima,alias non.Ro.conſ.412.incipien.pro habenda. & Abb.in di. c.propoſuiſti.De qua materia præuentionis vide per Iaſon.& Lancil. & Dec.in l.ſi pluribus.ff.de leg.Sed ſi eadem hora coram duobus inchoatum eſt iudicium quod tunc ceſſat fundamentum pręuẽtionis, tunc reus debet recurrere ad ſuperiorem, quando ſub eodem ſunt iudices, & inſtare ne ex eodem delicto vexetur in duobus locis, & quod cauſa remittatur ad vnum tãtum. quam petitionem exaudiet Princeps,& in dubio remittẽda eſſet ad eũ,per quem magis iuſtitiæ locus aperiri videatur.Hoc ẽt debet facere alter Iudex, niſi velit maligne agere.Bal.& ꝑ eũ alleg.in l.nulli, in fin.C.de Iudi.ſed ſi nollet, *Citatio quid operetur.*

MM 2 quia

quia obſtinate vterq; diceret, remittat alter. vel eſſemus in diuerſis dominijs, tunc forte eſſet quæſtio dirimenda. Marian. in di. c. propo ſuiſti, de for. compet. vel ambo ſimul poſſent cognoſcere. ſecundum Abb. in c. fin. de for. compet. In cauſa autem fidei potior ratio eſt Inquiſitoris. Vide ſupra in ver. Inquiſitor.

PRAESVMPTIO.

Quid. PRæſumptio ſecundum Spec. eſt argumentum ad credēdum vnū factum ex alterius probatione ſurgens, puta ex cohabitatione perſonarum ſuſpectarum præſumitur coitus, vt 27. q. 1. c. ne aliqua. 1
Quotuplex. & de præſumpt. c. literis, & c. tertio. Et nota quod præſumptio eſt triplex, videlicet temeraria, probabilis, & violenta.

Præſumptio temeraria eſt, quæ ſurgit ex malis hominibus, & ex vilibus cauſis ac leuibus, & hæc tamquam inualida a iure repellitur. 2

Præſumptio probabilis ſiue veriſimilis dicitur illa, quæ ſurgit ex cauſis, & ſuſpitionibus multis, fama ſuper his crebreſcēte, & hæc (vt ait Spec.) inducit purgationem canonicā, vt c. quis. De purg. cano. 3

Violēta præſumptio eſt, quæ ſurgit ex veriſimili probatione, & dicitur præſumptio iuris, quoniam ius præſumit ita eſſe, vt puta ſi appareret chirographum cancellatum, ius præſumit debitorem eſſe liberatum. ff. de proba. §. ſi chirographum. & ex tali præſumptione, etiam ſi talis præſumptio non probetur, nec allegetur per partes, poteſt Iudex procedere ad diffinitiuam ſententiam. ſufficit enim ꝙ Iudex ex varijs circunſtantijs iudicio intellectus illam præſumptionem percipiat, ſeu eliciat, quamquam pars credat ob probationis defectum in cauſa ſuccumbere. & ſic aliquando valet ſententia lata ſine probationibus, cum ſcilicet ſubſunt præſumptiones violentæ, etiam in actis non probatæ, & per hoc dicitur multum reſtringi. glo. in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. & Innoc. in c. tua. de cohab. cler. & mulier. vbi cōmuniter notatur ſententiam non valere ſine probationibus. debent enim omnia reſtringi, quando nihil agitatū eſt in cauſa, quia tunc præſumitur lata animo non inſtructo, ſecus autem ſi aliquid in cauſa eſt agitatum, licet nullæ probationes fuerint factæ, quia poterat iudex moueri aliquibus præſumptionibus, quas ipſe elicuit iudicio intellectus. vt optime probatur in c. Affer te. de præſumpt. exēplo Salomonis iudicantis inter duas meretrices. 4

Sententia lata ſine probationibus.

Nota tamen quod quādo fert ſententiam diffinitiuam ex præſumptionibus violentis, debet multum temperare ſententiam ipſam, & maxime ne condemnet niſi raro, & modice ad pœnam nec pecuniariam, nec corporalem, exemplo Salomonis qui alteri mulieri filium cum adiudicaſſet, alteram ad mortem noluit condemnare, quæ pro certo erat condemnāda, ſi legitime fuiſſet probatū cōtra illā, ꝙ filium alterius ſurripuiſſet. ſecundum Innoc. & Abb. in di. c. afferte. 5

Ex præſumptionibus lata ſententia debet temperari.

6 Nota

6 Nota, & aliam pręſumptionis ſectionem, videlicet. Alia eſt præſumptio iuris ſimpliciter, alia eſt iuris & de iure, & alia hominis. Prima iuris tantum, vt quando ius pręſumit aliquid, ſed ſuper ſua pręſumptione non firmat in tãtum pedem, vt ſuper illam quid ſtatuat, & contra talem præſumptionem ſemper admittitur probatio in cõtrarium, vt dicit glo. in c. ferrum. diſt. 50. Et quandoque ius ſtrictiorẽ exigit probationem vno caſu quam alio, vt in c. Quia veriſimile. de pręſumpt. & c. ſuper hoc. de renun. & in l. Non eſt veriſimile. ff. Quod met. ca. Quandoque vero nõ pręſumit in tantum, vt requirat probationem in contrarium, ſed ſolum exigit vt indicatur purgatio. vt 2. q. 5. c. presbyter ſi. Et in c. 2. de purga. cano. Et in hoc nõ poteſt dari certa doctrina, ſed ſerua legem ſecundum quam diſponit ar. in l. proſpexit. ff. qui & a quibus. Et 6. q. 3. c. ſcriptum eſt. *Iuris.*

7 Secunda quę dicitur iuris, & de iure, eſt quando ius præſumit ſuper incerto ex aliquibus coniecturis, in tantum quod ſuper illis ſtatuit aliquid ac ſi veriſsimum eſſet. Vt in c. is qui. de ſpon. vbi dicitur. Si quis congnouerit carnaliter ſponſam de futuro, pręſumitur quod ſecum voluerit contrahere matrimonium per verba de pręſenti, nec admittitur probatio in contrarium. *Iuris, & de iure.*

8 Tertia dicitur pręſumptio hominis, & eſt quando iudex ex aliquibus coniecturis aliquid pro vel contra aliquem, vel in aliqua cauſa pręſumit, vbi ius ſpecifice non pręſumit. exemplum in c. ſuprad. afferte. de præſumpt. & 4. q. 3. c. ſi teſtis & l. 3. ff. de teſti. vbi dicitur, & quod iudex debet ſui animi motum informare ex argumentis, & teſtimonijs quę rei aptiora eſſe cõperit. Cũ enim Iudex non poſsit perduci ad veritatem, & certam facti cognitionem per aliquẽ ſenſum corporeum, niſi factum eſſet notorium permanens, oportet quod adducatur ad firmam credulitatem ex pręſumptionibus, quę quidem pręſumptiones cauſantur ex multis coniecturis, & ex dictis teſtium. Nã iudici non conſtat, quod teſtes verũ dicant, & maxime quando ſunt contrarij, ſed ex multis argumẽtis, & coniecturis hoc pręſumit, ideo dicit lex quod ſui motum animi Iudex informare debet ex argumentis, & teſtimoniis, quę rei aptiora eſſe comperit, & vero proximiora. Nec enim ad multitudinem reſpicere oportet, ſed ad ſinceram teſtimonij fidem, & teſtimonia, quibus potius lex veritatis aſsiſtit, vt in c. teſtis. 4. q. 3. ff. de teſti. vbi glo. quod ſi teſtis cito reſpondet, eſt pręſumptio quod ſit mendax. ſi vero eſt moroſus, pręſumitur dubitare, vt. 5. q. 5. §. ſed aliud. & ſuper hoc non poteſt dari certa doctrina, ſed ex varijs coniecturis, & argumentis, ſeu indicijs, & ſecundum quod coniecturę magis vrgent, cauſatur violenta, quandoque probabilis, & quandoque temeraria pręſumptio, de quibus ſupra ſatis dictum eſt. Nec curandum putamus qualiter ſuſpicio, ſiue pręſumptio, an ſcilicet vehemens, an probabilis, an violenta, an neceſſaria, *Hominis.* *Non multitudo ſed fides teſtimonij conſiderari debet.*

ſibi

Magiſtralia iuris vocabula. *Vehemens.* *Probabilis.*

ſibi nomen ſecundum ipſarum potentiam. Nam appellatur violenta illa quæ ſufficit ad ſententiam, quia quaſi violentat Iudicem ad credulitatem. Vehemens dicitur quia in tantum vrget; quod vehementer facit Iudicem ſuſpicari contra reum. Probabilis quaſi proba ſeu recta, ideſt iuſte cauſata, & non temere, vel quia reddit factum veriſimile, non tamen ita violenter, quod ſufficiat ad ſententiam. Vide bonam glo. in c. inſinuatum. in fi. de ſimo. ſed facit ſemiplenam probationem, & quodammodo inducit purgationem canonicam, vt in c. ſi quis. de purgat. cano. Nota ex ſequentibus, quæ de præſumptionibus ex doctorum ſcriptis extraximus.

Et primo aduertendum eſt, quod præſumptio vna per duas vel 9
vnam potentiorem tollitur. c. 1. de treug. & pa. & in authen. Itaque. Barba. in conſ. 23. primæ partis, & conſ. 8. ſecundæ partis.

Ex pluribus præſumptionibus inducitur plena probatio. glo. in l. 10
2. ff. de execu. tuto. quam glo. magnificat Bal. in rubr. C. de prob. Barba. conſ. 45. 2. partis.

Quod præſumitur dicitur probari eo ipſo quod contrarium non 11
probatur. c. poſtulaſti. diſt. 82. & c. Illud.

Malus animus quando præſumitur.

In malefactis ſemper præſumitur malus animus, & dolus prima 12
fronte. Facit l. 1. de ſicar. niſi probetur contrarium, vel præualeat contraria præſumptio. ff. ad l. aquil. Abb. in c. eſtote de reg. iur.

Spōte ſe offerēs iudici de ſe bonā facit opinionem. *Cōfeſſio præſumpta non ſufficit.* *Contumax pro confeſſo habetur.*

Præſumendum eſt pro illo qui offert ſe iuſtitiæ, ſeu iudicio, & con 13
tra illum qui ſubtrahit ſe a iudicio. videtur enim quod ſubterfugiendo quis iudicium, interpretatiue ſaltem confiteatur delictum. Nec tamen confeſſio præſumpta ſufficit, vt reus ſtatim condemnetur ſuper principale, ſed punitur quandoq; propter contumaciam in expenſis, & quandoque pœnam patitur grauiorem. C. de indi. l. ſancimus, & 3. q. 9. vbi dicit Præpoſ. Nota quod contumax habetur pro confeſſo. in c. cum contumacia de hære. li. 6. cōtumax videlicet cōtra quem proceditur ſuper diuerſis delictis, quorum aliqua probantur, videtur haberi pro confeſſo ſuper aliis non probatis ex ſola contumacia. ſecundum Hugu. ar. c. cum contumacia. de hære. li. 6.

Vehemēs uehemēti ſuſpicioni ſupueniens facit uiolentam.

Præſumptio, ſeu ſuſpicio vehemens ſuperueniens vehemēti in vio 14
lentam ſuſpicionem tranſit. Gemin. in c. accuſatus. de hæret. lib. 6.

Emendatus per iudicem nō plene reſtituitur priſtinæ famæ.

Et nota quod emendatus ſeu correctus per Iudicem de crimine, 15
non remanet omnino integer, nec reſtituitur priſtinæ præſumptioni naturæ, qua quilibet præſumitur bonus, vt in c. fin. de præſump. ſed in factis arduioribus remanet præſumptio contra illum. Nam in c. teſtimonium. de teſt. emendatus licet præſumatur idoneus in cauſa ciuili, nō tamē in cauſa criminali. Adde ex Abb. in c. teſtimoniū. de tēp. ord. & c. vltim. quod licet pænitentia reatū abſtergat, & priſtinæ conditioni reintegret, non tamen ex toto, quia præſumitur cōtra eū qui ſemel fuit criminoſus, etiam poſt peractam pœnitentiam, quod

noc.

not.ad limitandum c.ferrum, diſt.quinquageſ. Alibi tamen videtur textus notabilis innuere, quod triennalis temporis teſtimoniū ſufficit ad augmentum virtutis,& vt præſumatur bonę vitę, in aucten. de mona.§.humana autem natura.Abb.in c.teſtimonium. de teſti.Et nota quod quis dicitur emendatus de crimine, cum de illo egit pęnitentiā. nā ſecundū Io And.ſuper ver.perſeuerare. ſuprad.c. quod perſeuerare delicto quis dicitur, ex quo non egit pęnitentiam,vel ſimulatam egit,& ad uomitum redijt.de pęni.di.ſecunda.in princip.

Emendatus quis quando dicatur.

16 Præſumitur falſitas cōtra teſtes cōtra ueriſimile deponentes,niſi ſint tales de quibus non eſt ueriſimile quod deierare debeant, uel niſi habeant pręſumptionem aliquam ſecum, puta famā, uel ſimile. Abb.in c.ſcribam.de pręſump. ubi etiam notat præſumptionem triplicem ex pręſenti,& triplicem ex futuro.Vide ibi.

Ex inueriſimili.

17 Pręſumptio ſurgens ex ſigno tollitur, ſi probatur illud ſignū ęquiuocum ad plura.Ex quo colligitur,quod ſignum ęquiuocum ad plura non probat;nec pręciſe pręſumptionem facit pro altero tantum. Facit c.cum dilecto.de proba.

Ex ſigno.

18 Nota quod quando duę pręſumptiones contrarię oriuntur cōtra aliquem,ſtandum eſt ualidiori,& ſic una pręſumptio uehemētior elidit aliā minus uehementē, & ad hoc quotidie allegatur talis textus. ex quo not.quod ſi concurrunt duo dicta contraria ab eodem, unū cum iuramento,aliud ſine iuramento, ſtandum eſt dicto non iurato ſi coniecturę ſunt pro eo,magis quam pro dicto iurato.ceteris tamē paribus potius pręſumendum eſt pro dicto iurato, licet poſtea emanato,quam ſimplici aſſertioni prius factę. uide not.in c.per tuas. de proba. & Bar. in l. eos. ff.de falſ.Quod ſi teſtis prius dixiſſet unū extra iudiciū ſine iuramento,& in iudicio contrariū cū iuramēto,ſtandum eſſet ſecundo dicto propter pręſumptionem iuramēti, niſi ſubſint alię pręſumptiones pro primo dicto,ſicut in hoc textu,quia uidelicet tempore quo dixit primum dictū erat accenſus zelo fidei.Abb. in c.literas. de pręſumptione.

Validiori p̄ſumptioni eſt ſtandum.

Pro dicto iurato præſumitur.

Iuramētum quid faciat.

Nota etiam quod non quęlibet pręſumptio ſufficit ad condemna-
19 tionem,ſed requiritur uiolenta,ut iam dictum eſt. Vnum tamen ex textu habeas,quod quanto crimen eſt grauius,tanto pręſumptiones debent eſſe uehementiores,quia ubi maius periculum, ibi cautius eſt agendum,vt in c.ubi periculū.de electio.li.6.facit hęc litera argumentum ſecundum Io.An. quod propter pręſumptionē minarum, uel iniuriarum quis non ſit condemnandus de homicidio,de quo neſcitur a quo factum ſit,& remittit ad Spec.eo.tit.§.5.

Sola violenta præſumptio eſt ſufficiens ad condemnationē.

Ad pręſumendum tamen aliquem eſſe hęreticum leuia ſigna ſuf-
20 ficiunt, ut dicit Innoc.in cap.ſicuti, de hęre.nam ſola leuis ſuſpicio ſatis eſt ad hoc quod cōtra aliquē fieri poſſit inquiſitio de hęreſi, ut

Leuia ſigna ad præſumēdum aliquē eē hæreticū.

per

per Geminianum in c.Inquiſitores.eo.tit.li.6.imo ex leui argumento, vel indicio inducitur ad ſuſpicionem ſecundum. Abb. in c. tertio loco. de proba. circa fin.& dicitur patere illud.de quo conſtat per præſumptiones, vt idem Abb. in c.ad noſtram.de empt.& vendi.Memēto tamen tu Inquiſitor, quod vbi maius eſt periculum, ibi etiam cautius eſt agendum c.ultim.de elect.li.6.& quia periculū ſubuerſionis a fide omni alio periculo eſt grauius, ideo cautius agēdum eſt, ſcilicet ad condemnationem.

In dubio p̄ſumitur contra hæreticum.

Præſumitur in dubio pro hæreſi, & contra hæreticum, ſaltem ad pœnitentiam ſalutarem imponendam. argumentum in c.literas.de præſump.ſicut,& in alijs tāgentibus periculum animæ.c. ſignificaſti. de homicidio.2.Zabar.in Clem.1.de hære.§.uerum. Scilla.de fide catho.c.34.Imol.in clem.1.de hęre. 21

Semel malꝰ ſemper præſumitur.

Pręſumitur contra criminoſum, uel morboſum qui ſemel fuit criminoſus,& onus probandi contrarium transfertur in eum propter pręſumptionem contra illum facientem.glo.& Doct.in c.cum inter cano.de elect.& ibi Abb. 22

Pręſumitur pro proceſſu iudicis, quando eſt lata ſententia,& in rem tranſiuit iudicatam. Innoc.in c.dudum.de electio. & ibi Abb.& plenius in c.quoniam contra.de proba. 23

Præſumptio omnis ceſſat in probatione q̄ offertur in continenti, ut in c.literas,de reſti.ſpol.Abb.in c.ex parte 2.de off.deleg.& c.ſciſſitante.de in integr.reſti. 24

Bonitas in nobili ſemp præſumitur.

Pręſumptio maior eſt bonitatis in viro nobili, & ingenuo, quam in uiro uilioris conditionis, ut not.in c.1.de purg.cano.facit.l.quod ſi nolit.§.ſi mancipium.ff.de ędil.edic.& c.afros, & ibi gl.diſtinct.98. & quod notatur in cap.uenerabilem.de electio. 25

Pro prīcipe præſumitur niſi ſcandalum immineat.

Pręſumitur pro tabellione quod in actis verum ſcripſit.Abb.& pręſumitur pro Principe quod iuſta cauſa facit, nec admittitur probatio in cōtrarium, ut not.Cyn.in l.reſcripta C.de preci.imper.offer. Limita tamen hoc non procedere, niſi reſpectu ſuorum ſubditorū, ut not.Innoc.in c.Inquiſitioni. de ſent.excommunicationis. Limita etiā qn̄ timeretur ſcandalū futurum, ſeu turbatio chriſtianitatis, ſeu peccatum fieret, quia tunc eius mandatis non eſt obediendum, nec pręſumitur mādare ex legitima cauſa, ut not.Inno.in di.c.inquiſitioni.de ſent excom. 26

Pręſumitur ex pręteritis circa futura.tex.eſt in c.mandata & cap. ſcribam.de pręſump.& ibi Abb. 27

Pro literato.

Pręſumendū eſt magis pro uiro literato, ut nō inclinetur ad paſſiones, ut ignarus.Abb.in c.cū in iuuētute.de pręſūp & pro illis qui iudicio principis, ſeu populi dignitatē ſunt adepti.Abb. ubi ſupra.

Pręſumitur bonus quilibet bonitate intrinſeca, non autem bonitate extrinſeca.Abb.in c.dudum.de pręſump. 28

Pręſumptiones

30 Præſumptiones variæ ad ſententiam ferendam coniungi poſſunt.
Abb.in c.a nobis.qui matri.accuſ.poſſ.

PRINCEPS.

1 PRinceps non actatur ad obſeruantiã ſolemnitatis iudicialis,quia
quicquid facit princeps,facit vt Deus,in auctẽn.de hæred.& falc.
ergo ſola facti veritate attenta debet iudicare,cum Deus ſit ipſa veri
tas,vt not.in c.cũ omnia.de teſti.quæ non fallit nec fallitur.Georg.
Nata.in rept Clem.ſæpe.de ver.ſig.& ideo debet habere mundum ca *Mundum ca*
lamum,& vnum,ac vnam linguam, & non plures . quia ſcriptum eſt, *lamum,& u*
quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita. & propter hoc tra- *nã linguam*
hens ad ſe aliquam cauſam non poteſt dici Iudex incompetẽs, quini *habeat prin*
mo poteſt cõmutare vnam pœnam in aliã,& corporalem in pecunia *ceps.*
riã.Et nota quod licet Princeps habeat poteſtatem in criminalibus
mutandi,vel etiam tollendi pœnam, non tamen quo ad damnãdum
iam abſolutum.Perquire leges quæ verba faciunt de remedio princi
pis,& comperies eas ita loqui.Nam l.relegati in fi.ff.de pœnis,quam *Abſolutus*
allegat Afflictus,ita loquitur. pariter & §.fin .& l. diui. ff. de quæſt.& *damnari nõ*
ſic etiam loquitur.l.moris.§. Iſtæ feræ.& l.aut damnum.§.fin. ff. de *poteſt.*
pœn.& l 1.§.deinde adiecit,verſ.de qua ff.de poſtula.

2 Principis delegatus fungitur vice principis,c.ſane.2 de off. deleg. *Delegatus*
ſicque poteſt omnia quæ poteſt princeps in re comiſſa, ideo etiam *Principis.*
præfertur ordinario etiam maiori, vt in di.c.ſane. Et honoratur tam-
quam princeps in re commiſſa, nõ tamen quoad principem,ſedquo
3 ad alios,vt declarat Decius in di.cap.ſane.

Princeps ſi facit contra ius,præſumitur facere ex cauſa.Doctores *Contra ius ſi*
in l.fin.c.ſi contra ius.Et in c.Inquiſitioni. de ſent.excommunicatio *facit.*
4 nis.Abb.in c.ſuſcepti.de cau.poſſeſſ.& proprie.

Principi mandãti fieri aliquid contra ſuum ſubditum eſt paren
dum,etiam mandanti quod quis ſuſpendatur, quia præſumitur mo-
5 ueri ex cauſa debita.Abb.in cap.cum olim.de ſent.& re.iudi.

Principes Chriſtiani omnes ſubduntur Papæ,ideo in concernenti *Papæ in qui*
bus ſalutem animæ,vel decorem chriſtianæ religionis tenentur om- *bus ſubdãtur*
6 nes conſtitutiones Papæ ſeruare.Abb.in c.conſuluit.de appell. *Principes.*

Principes , & poteſtates tenentur ſub præcepto cõpellere Iudæos *Quo ad iu*
ad reſtitutionem vſurarum.cap.Poſt miſerabilem.de vſuris. *dæos.*

PRINCIPIVM.

PRincipium dicitur quod eſt ante medium, ita quod ſi quis tenea
1 tur aliquid facere in principio ſui temporis , ſufficit quod illud
faciat ante medium Abb.in c.quoniam. de feriis.

Principium ſi illicitum eſt, & finis illicitus , vel e contra attendi-
2 mus id quod eſt licitum , ſiue ſit principium, ſiue ſit finis. Bart.in l. *Principium*
Quod ait lex.§.quod ait lex.ff.de adult.& ideo etiam videtur, ꝙ ſi ſa *illicitum,&*
NN tellites *finis.*

...giem ĩ ec cleſiam. tellites proſequuntur quem extra eccleſiam vſque ad eccleſiam ip-
ſam,ꝙ non poſsit capi ille,quia attendimus finem, vel principium,
quãdo finis, vel principiũ magis fauet defenſioni,& reo, & ita tene
in hoc articulo quicquid ſit in alia materia, quia quãdo principium
eſt in vno territorio,& finis in alio,ſemper attendendũ eſt ad finẽ. l.
quis ſit fugitiuus.§.Cecilius.ff.de ædil.edic.& Alex.in conſ.57.3.vol.
Iaſon.in l.plerique.de in ius voc.

PRIVATA.

PRiuata crimina ſicut furti,iniuriarum,abigeatus, & ſimiliũ ſunt
ea de quibus in li.47.Digeſt.a tit.de priuatis delictis, in quo inci- 1
pit liber quadrageſ. vſque ad tit.de publ.iudi.& poſſunt dici priuata
ea quę non enumerantur inter publica,iuxta l.1.ff.de publ.iudi. Et
Publicum tripliciter. nota ꝙ tripliciter crimẽ poteſt dici publicũ,vcz. largiſsime,large, &
ſtricte.Ang.inſti.de publ.iudi.ſed an qñ ciuiliter agitur ꝓ crimine pu
blico,cõpetat actio, vñ nõ cõpetere.Inſtit.de pub.iudi.in prin. vbi te
xtus expreſſe videtur factus ad hoc,ſed intellige qñ criminaliter agi
tur,ſed ſi ciuiliter ad ius ſuum,nõ video quare non competat actio,
quæ eſt ius proſequendi ius ſuum.Inſtit. de actio. vide Boſsium in
pract.tit.quomodo proced.per actio.in delictis.

Priuatus bonis,& deinde reſtitutus, an teneatur creditoribus, ſi
ipſi non contradixerunt cridis, vide Boſsium in pract.tit.de procla- 2
mate quod ſit locis publicis.nu.15.& 16.

PRIVATIO.

PRiuatio numquam inducitur niſi ſpecialiter exprimatur.Bald. in
l. chirographis. C. ſi cert.pet. etiam vbi maior verſaretur ratio, 1
idem Bal.in auth.ex teſtamento, C.de ſecun.nup.§.cum igitur.in au-
then.de non eligen.ſecun.nuben.

Priuationis pœna vbi iure expreſſa nõ apparet,ſemper fieri debet
interpretatio,vt in ipſa priuationis pœna imponenda requiratur ſen
tentia,& non fiat ipſo iure.vt tradit glo. in c.Quicunque,in verb.in- 2
nodetur.de hære.li.6.glo.in c.In pœnis. & de reg.iuriſ.eo lib.& in c.
cupientes.§.ſi vero.in ver. præuẽtus.de elec.eod.li.ſed formalius Bal.
in auth.Qui ſemel.c.quomodo.& quando iud.vbi dicit ꝙ lex in du-
bio non dicitur damnare quem ipſo iure,ſed per ſententiam iudicis
l.1.§.calumniatores.ff.ad turpil.ſubiiciens & fortius,ꝙ vbi lex diſpo
Ante priuationem ſemper requiritur cauſæ cognitio. nit quem priuari cauſa cognita priuationis, etiam ſi lex diceret pri-
uari ipſo iure,tamẽ ſemper requiritur cauſæ cognitio.c.1.de feudo
ſine culpa non amit.cum ſi.& ſequitur in terminis proprijs.Alex.cõſ.
124. incip. omiſsis ſuperfluis. col.2. volum.1.Iaſon.in l.3.§.pen.ff.ꝙ
quiſque iuris in alium ſtatue. & in confiſcatione ꝙ non fiat ipſo iure,
ſed per ſententiam traditur textualiter.in l.Aufertur.§.reatu.ff.de iu
re fiſci.cũ ſuis cõcor.prout dicũt.Doct.in l.poſt cõtractũ.ff.de dona.

PRIVI-

PRIVILEGIVM.

PRiuilegiũ quid,quid reſcriptũ,& quid beneficiũ. vide Aba. in ru br.de reſcript.& Alex. in l.quia tale.ff.ſolu. matri.Et an priuilegiũ extinguatur cum perſona,vel tranſeat in hæredes ,& ſingulares ſucceſſores,vide Bart.in di.l.quia tale,& ibi Alex. Et quia clara eſt con
1 cluſio, quod quando priuilegium conceditur contemplatione perſonę,ita ꝙ perſona ſit cauſa immediata priuilegij, ꝙ tunc extinguitur extincta perſona, vt in di.locis. Zaſius.ſingu.2. & 4.

2 Priuilegia eadē habet Princeps, Auguſta, & Fiſcus.l.fiſcus cum in priuati.§.fin.ff.de iure fiſc.i Salic.in l.fin.C.de priuilegijs fiſci. glo.in rubr.C.de iure fiſci.Et ideo in priuilegijs fiſci etiam recurras ad priuilegia principis de quibus per Iacobinum de Sancto Georgio in ſua inueſtitura,in ver.princeps Pedemontium. Et nota quod priuilegia fiſco damnoſa reſtringũtur ad minus fiſci pͥudiciũ,vt eſt textus vltra eũ.& ibi Iaſon.in l.Nec damnoſa.C.de precibus imper.offeren. *Priuilegia fiſco damnoſa*

3 Priuilegium contra ſolitum morem priuilegiorum eſt de falſitate ſuſpectus.Abb.in c.cauſam.de teſti.

4 Priuilegium conceſſum perſonæ, vel collegio perditur vna cōtrauentione ſpontanea,etiam ſi ſit cōceſſum rebus eccleſiæ requiritur tempus annorum quadraginta.Intellige primum quando concernebat tantum fauorem perſonæ, ſecus ſi vtile ſit eccleſiæ. Abb.in cap. per illorum.de præben. *Perſonale priuilegium quomodo ꝑditur.*

5 Priuilegium perditum de cuius veritate, & tenore, ac perditione conſtat per teſtes,poteſt innouari.c.cum olim.de priuileg.ibi vide. *Priuilegium perditum.*

6 Priuilegiatus nullus torquetur excepto in læſæ maieſtatis crimine.vt l.nullus,C.ad l.iul.maieſt.& crimine hæreſis,quia in ſimilibꝰ delictis non qualitas, nec priuilegium perſonæ, attēditur vt per Brun. in tract.de indici,2.par.& Ang.in glo.fama publica. & Marſ.in pract. in §.ex prædicta & in l.1.ff.de quæſtio.vide Carer. de hære.nu.117.

PROBATIO.

1 PRobatio licet laudationem imo pluſquam laudationem proprie ſignificet.Cic.ad Marium li.7.Iſtam rationem otij tui & laudo vihementer, & probo.demoſtrationē tñ quandã ſignificare inuenimus.Plaut.in Rud. Nō probare pernegãdo mihi potes.& Lucre.li.2. Huic ſatis illud erat planũ facere atque probare.Probatio igitur erit ad propoſitũ noſtrum,rem aliquam per demonſtrationem oſtēdere. *Probatio quid.*

2 Sed nota quod probari oportet de ſuſtantia magis, quam de qualitate delicti.glo.in l.ſi arbiter.ff.de proba.Bal.in cōſ.465.in 4.vol.

3 Probatio præſumpta,nō autem vera dicitur quæ ex teſte integro, fama publica, & pluribus adminiculis reſultat.Bald.in c.1.§.cum autem,in vlt.col.in penult.quæſtione. de contro.inueſti.& in rubr.C.de proba. & Iaſon. in l.admonendi. ff. de iureiur. Et hæc probatio *Præſumpta.*

NN 2 admittitur

admittitur in occultis criminibus,quia in terminis in quib⁹ loquuntur,videlicet in teſte integro,cum aiјs adminiculis in quolibet crimine ſequitur plena probatio.vide Boſsium in pract.tit.de cõuictis.

Probatio per præſumptiones,& cõiecturas admittitur in probandis ſimulatis actibus, & fraudulentis.Bart.in l.poſt contractum. ff.de donatio. Et Iaſon.in l.cum ea.col.2.Itẽ in crimine falſi in ſpecie vbi ciuiliter agitur.Et in quolibet alio crimine difficili ad probandum ſufficit talis probatio.Bar.in l.ſi quis ex argentariјs.§.an hæred.ff. de edendo.Ibi Iaſon.vide Boſsium in pract.tit.de part.ſuppo. 4

Luce meridiana clarior probatio.

Probatio in criminalibus debet eſſe luce meridiana clarior l.ſciãt cuncti.C.de proba.quę dum loquitur de conuictione teſtium,addit, idoneorum.dum vero de conuictione inſtrumentorum, addit,apertiſsimorum.& dum loquitur de conuictione indiciorum,addit, indubitatorum,ac etiam luce meridiana clariorum. Quæ lex eſt canonizata.2.q.vlt.c.ſciant cuncti.Facit l.qui ſentẽtiam.C.de pœnis.& cap. Epiphanium.5.quæſt.6. 5

In cauſa etiam ciuili excedente decem libras auri, Anchar.in cõſ. 65.& in cauſa etiam ciuili ardua ſecundum Doctores in di.l.ſciant cuncti, & Iaſon.in l.1.col.pen.C.de ſum.tri.& fi.cat.ac etiam procedit vbi agitur ad commiſsionem pœnę applicandæ parti.Alexan.in conſ.33.2.vol.de quo vide Ioan.de Imol.in conſ.187. 6

Item proceditur per accuſationem,ſiue per Inquiſitionem,Anan. in conſ.39.colum.1.in fin.& ex his proceditur etiã ſine dubio non ſolum ſi agatur de magna cauſa criminali,ſed etiam de minima.Et aduerte ad id quod Doctores dicunt per di.l.ſciant cũcti, quod probationes debent eſſe luce meridiana clariores, quia non tantum rationem habent ad conditionem perſonarum quod debeãt eſſe idoneæ ſicut dicit dicta lex,& conſequenter omni exceptione maiores ſecũdum Doctores,verum etiam ad dicta, & ideo requiritur, vt facto ſe dicant interfuiſſe,vt dicit Albericus in eadem l.col.1.& non per coniecturas, quæ tamen ſufficiunt, vbi ciuiliter agitur, iuxta dicta Bar. in l.prætor ait.§.prætor ait, & ibi Iaſon.ff.de eden.& per Maſil.in tit. de quæſtio.char.45.& in l.ſi quãdo c.vnde.vide Salic.in c.50.col.pen. ſed in criminalib⁹ ſubtilior debet fieri indagatio veritatis, & maiori cũ ſubtilitate teſtes ſunt interrogandi.vide ibi omnino, & Boſsiũ in pract.tit.de conuictis nu.11.12.13.& 14. 7

Clariora meridiana luce quomodo intelligatur.

Probationes imperfectæ vtrum ad faciendam plenam probationem poſsint coniungi,vide Abb.in cap.cum cauſam.de probatio. Dic tamen ꝙ licet plures ſemiplenæ probationes non coniũgantur ad faciendum vnam plenam probationem, coniunguntur tamen ad faciendum indicium. arg.in l.fin.C de probatio. & ita refert & ſequitur Caccialup.in d.l.admonẽdi.de proba.char.25.in uerſ.applicatur. & tanto magis veritas præſumitur quanto teſtes erunt digniores & notabiliores, 8

Semiplenæ probationes plures, quid faciant.

notabiliores,quia licet teſtes ſingulares non probēt, ſi tamen ſunt ita nobiles ꝙ adducant iudicem ad indubitatam fidem, iudex non debet curare de illa ſingularitate, & eſt dictū Pauli de caſtro in l.lu cius.ff.de infami, in recollectis Floren.& in di.l.admonendi, aduerte tamen ꝙ probationes diuerſi generis non debent nec poſſunt iungi ad condemnandū, vt optime notat Alex.in conſ.15.in 5.col.in 1.vol. incip.quando plures.& in conſ.24.in 14.col.in 2.vol.incip.An ſi quis. *Singularium teſtium nobilitas uel notabilitas quid faciat.*

9 Et nota ex Lucerna Inquiſitorum, quod probatio habet ſuos gra dus, quia aliquando Iudex incipit ſuſpicari, hoc eſt leui argumento inclinare in vnam partem,aliquando incipit opinari, hoc eſt inclina re animum ſuū in vnam partem ratione forti,nō tamen ſic, quin cre dat partem contradictoriam fore poſsibilem.aliquando credit ratio ne forti in tantum quod in nullo dubitat de contrario, & iſta eſt ple na probatio,& naturalis. Probātur iſta.ff.de quæſtioni.l.1.ꝙ probatio plena facit Iudici plenā fidē,vt notatur.C.de eden.l.procur.ff.de con di.ob tur.cau.l.1.facit quod notatur.ff.de proba.l.quinquaginta. hæc Io.de ligna.in repetitio.ſuper Clem.ſæpe.de verbo.ſignific. *Probationis gradus.*

PROCEDERE.

1 Procedere non poteſt Iudex contra aliquem eo quod præſtiterit opem,vel auxilium ad aliquod maleficium, niſi prius conſtet de maleficio principali. ſimiliter non poteſt procedi quod quis manda uerit maleficium fieri,niſi prius de mandatario conſtet. & eſt textus vulgaris quem neſcire eſſet maximum dedecus.in l.ſi is qui rem.la 2. §.n tu ticium.ff.de furtis,& ita Bar. ibi. Poteſt tamen ſimul procedi contra principalem,& acceſſorium, nam ſimul omnes accuſantur, & accuſari poſſunt,vt per Felinum in c.2.de accuſa.& habitis indici js de vtroque formatur contra ambos inquiſitio, & ſic etiam auxilia torem.Vnde non dico quod prius debeat conſtare de principali an tequam poſsit procedi contra auxiliatorem, ſed dico ꝙ ad hoc, vt procedatur contra auxiliatorem,requiritur vt conſtet de principali, Facit reg.acceſſorium,de reg iur.lib.6. *De maleficio principali conſtare debet priuſquā procedatur contra auxiliatorem.*

2 Sed quid ſi de principali cōſtaret,quia tāquā contumax eſſet ban nitus iuxta diſpoſitione ſtatutorū,an ſufficeret ad hoc vt poſſet pro cedi contra auxiliatorem,credimus ſatis nō eſſet per regulam l.eius qui delatorem. & per id quod notat Bar.ff.de iur.fiſci.& per ea quæ ponit Bal.in l.2.C.de eden.& Bar.in l.cum filius.ff. de ver.oblig. *Contumax bannitus.* *Nota.*

3 Pone etiam quod de principali non ſolū non conſtat,imo ſit abſo lutus,an propter hoc mandans ſit abſoluendus?& ſimiliter teſtis fal ſus eſſet abſolutus? an pari modo inſtruens ſit abſoluendus? Et dic non eſſe abſoluendū,quicquid innuere videantur prædicta.ita Bal.in l.tranſigere,colum.fi.in.fin.C.de tranſact.quod eſt contra vulgares. *Abſolutus.* *Mandans inſtruens et teſtis falſus quando abſoluantur.*

4 Supereſt modo quærere an conſtare debeat de delicto ante captu ram.& dicendum eſt debere omnino per ea quæ dicta ſunt,& adhoc optime

optime Gand.in tit.de præſump.col.3.vbi dicit quod non conſtito de delicto,quicquid ſuperædificatur nullum eſt.quod etiã expreſſe vult Brun.in tract.ſuo col.antepenult.in verſ.ſed idem. Salic. iuncto verſ. quod ego intelligo.pro qua opinione videtur tex.ſecundũ expoſitionem Io.An.in c.ſi clericos.de ſent.excom.li.6. Et quia diximus quod ante inquiſitionem debet conſtare de delicto, dic idẽ ante accuſationem.Vide infra in materia torturæ.

In crimine hæreſis ex leui ſuſpicione proceditur.

5 In crimine autem hæreſis proceditur ex modica, & leui præſumptione contra aliquem vti hæreticum,vt in c.accuſatus.de hære.li.6.& ibi not.per modernos.Abb.in c.literas.de præſumpt.dicit quod leue argumentum iuxta l.2.C.de hære. ſufficit ad inquirendum de hæreſi. Et procedi poteſt non ſolum per accuſationem, verum etiam per denunciationem, & inquiſitionem.c.licet Heli.iuncto c.ſeq.& c. qualiter,& quando.el 2 de accuſ.Eſt verum quod non requiritur, vt præcedant Inquiſitionem omnino clamor, & infamia, de quibus in di.c.ſed leuis & modica præſumptio ſufficit,de qua vide quæ diximus ſupra in ver.Inquiſitio.

Simpliciter, & de plano.

6 Procedere ſimpliciter,& de plano,& abſque aduocatorum, ac iudiciorum ſtrepitu qualiter intelligatur, habetur in clem.ſæpe, & ibi Zabar.& Io.de Imol.vide etiam ad hoc glo.in di.Clem.in ver.& figura.& glo.in c.fin.ver.figura.de hære.li.6.vide etiam, & bene pondera glo.in ver.defenſiones.di.Clem.ſæpe.ibi.vnde nota.vſque in fin.

Summarie.

7 Procedere ſummarie eſt procedere remotis ſolemnitatibus iuris, ſed receptis plenis probationibus, quando agitur de magno præiudicio.Bar.in l.Iudices.in 1.appo.C.de Iud.& Bertachinus in ſuo repertorio, in dictione, ſummarie.5.& ſi cauſa principalis eſt ſummaria, omnes articuli eius ſunt ſummarij.Bart.ſuper extrauaganti.Ad reprimendum,in ver.Summarie.

Infamia præcedens, vel ſcandali timor.

8 Procedi poteſt in crimine hæreſis contra aliquem, quando ſubeſt infamia,vel ſuſpicio cõtra illũ,& eodẽ modo procedi poteſt propter ſcandalum,& tumultum populi. de purg.cano.c.inter & 2.q.5.c.omnibus.ſecundum Io.de Imol.Hæc Gemin.in c.vt offi.de hære.li.6.

PROCESSVS.

1 PRoceſſus in criminalibus fit ſicut & in ciuilibus, & ſuper denunciatione ſicut ſuper accuſatione,vel Inquiſitione.Aliquando propter denunciationem via inquiſitionis, vel ex indicio ſolum, quod oritur ex dicto denunciatoris,vel ex alio. Primo caſu loquitur hæc materia, quia ſic intelligitur. dicitur etiam quod proceditur via denunciationis ſicut per alios modos.Secundo caſu,non tamen etiam largo modo,dicitur procedere via denunciationis, & iſte ſecundus modus eſt ille qui quotidie eſt in vſu, quia ad denũciationẽ cõſulũ

villarum,

villarum, & eorum quos Ancianos appellamus in ciuitatibus depu tatorum ad denunciandum maleficia proceditur via Inquiſitionis. Hos terminos declarat Bartol. in l. diuus, verſ. vlterius quæro. ff. de cuſto. reo. Et ſunt ex mente omnium ſcribentium, maxime Salic. in l. ea quidem C. de accuſ. in 18. quęſt. & Angel de maleſ. & ſequitur etiam effectus iuris ex terminis, quod primo caſu quando proceditur ſuper denunciatione, denunciator habetur pro accuſatore ſeu loco accuſatoris, & ideo non poteſt eſſe teſtis. 14. q. 3. c. licet Heli. de ſimo. & ita Bar. in d. l. diuus, verſ. Item quæro vtrum. Et ideo interdum ſufficit ad inquirendum, interdum etiam plus operatur. Vide Boſſium in pract. tit. de denunciatione. *Anciani.* *Denũciator pro accuſatore.*

2 Proceſſus factus contra principalem non nocet acceſſorio. aduer te tamen quia aut loquimur in ſententia, aut in confeſſione, vel teſtibus, vel aliis actis, de quibus vide Bart. in l. denunciaſſe. §. fin. ff. de adult. in l. lucius. ff. de infa. & in l. admonendi, col. 8. verſ. & quid ſi dicta teſtium. ff. de iureiu. & alibi maxime per Alex. in l. ſæpe ff. de re. iud. Quæ tamē difficultas oritur in proceſſu facto quo ad vnum duntaxat, ſecus ſi quo ad vtrumque, videlicet principalem, & auxi liatorem. ita Doct. vbi ſupra, maxime per Bal. in l. 1. §. fi. verſ. 3. ff. de eden. Nec mirũ videatur quod proceſſus poſſit fieri quo ad man dantē, & mandatariũ ſimul, quia de hoc habemus tex. in l. minoribus C. de his quibus vt indig. & per Angel. in glo. Andreā auxiliatorem. vbi dicit quod non ſolum contra principalem, & auxiliatorem po teſt ſimul procedi, ſed etiam contra mille principales, nec quia vnus ſit contumax, debet ſuperſederi quo ad alios, & allegat text. & ibi Bartol. expreſſe in l. non idcirco. ff. de iudic. *Contra principalem, & auxiliatorē procedi poteſt ſimul.*

3 Proceſſus factus vigore literarum male intellectarum non ſuſtine tur ex errore male intelligentium, ſed ſi reperitur proceſſus contra rius, debet pronunciari nullus. Abb. in c. cauſam quę. de reſcript. & ibi vide. Quod ſi Iudex proceſſit contra ius male intelligēdo legē, vel canonem, ipſe proceſſus eſt nullus. Item corruit proceſſus, ſi ali quid attentatur non ſolum contra formam mandati, ſed etiā extra formam. not. in c. ſi cui. de elect. li. 6. Abb. in c. prudentiā. de offi. deleg. & in c. ſuper quæſtionum. §. verum. eo. tit. item proceſſus fa ctus per Iudicem delegatum non ſeruata forma reſcripti, eſt ipſo iu re nullus, vt in c. cum dilecta. de reſcript. Et ſi plura continentur in reſcripto, videtur data forma, & ſecundum formam narrationis di ctorum debet Iudex procedere, ex quo primo loco narrata vidētur ſtudioſius præmiſſa. Abb. in di. c. cum dilecta. *Proceſſus nullus.*

4 Proceſſus error, vel libelli accuſatorii ineptitudo, nō attenditur quando reus delictum confitetur. Angel. in l. ea quidem. col. 6. C. de accuſa. & idem in l. inter ſtipulantem. §. ſi ſtichum. ff. de verbo. obli gatio. Bal. in l. edita, colum. antepenul. C. de eden. *Confeſſio rei quid faciat*

5 Proceſſus

Publicatio proceſſus pro defenſionibus.

Proceſſus publicari debet reo accuſato, ſeu inquiſito, vel denunciato, etiam de crimine læſæ maieſt. vt ſuas poſſit facere defenſiones. Matth. de afflict. in c. 1. §. Et bona committentium. col. 1. nu. 9. tit. Quæ ſint regalia in vſibus feudi. Faciunt quæ dicit Præpoſitus in c. nominationis. §. ſententia. verſ. pub'ico autem. vbi dixit quod publicatio proceſſus fit, ne ius partis lædatur. 2. q. 6. facit etiã pro dicta concluſione textus iuncta glo. in c. fin. de hære. li. 6. vbi habetur quod etiam in tali crimine debent teſtes publicari, niſi adſit quo offendantur. Ad idem eſt textus in c. frequenter, & in c. quoniam. § ſunt & alii. vt lit. non conteſt. & de hac materia publicationis teſtiũ in cauſa criminali vide per Angel. in tract. de maleſi. in ver. qui Iudex dictum proceſſum publicauit. & ibi Augu. de Arimi. in ſua additio. Venetijs tamen in criminalibus neque reis datur copia indiciorum, neque eis publicantur atteſtationes, nec nomina teſtium, ſed poſſunt rei tantummodo dum examinantur excludere quos volunt a teſtimonio, cauſas adducendo. formato autem toto proceſſu ad offenſam, & defenſam, poſtea publicantur, ſed tunc teſtibus opponere non poteſt. qui modus procedendi, licet forte videatur durus, tamen eſſet ſeruandus l. proſpexit. ff. qui & a quibus. Et forte in crimine hæreſis expediret modum hunc in procedendo vbique ſeruare. quia dum publicantur proceſſus. & veniunt ad manus procuratorum, & aduocatorum, cauſæ cum magna difficultate finiri poſſunt, & multa ſequuntur inconuenientia. 5

Publicatio teſtium.

Venetorum conſuetudo.

Modus bonus procedendi.

Quod ſi quis quærat, an reo de hæreſi conuicto ſint dandæ defenſiones, poteſt dici cum diſtinctione, Quod ſi crimẽ eſt defenſibile, vt quia dixit hæreſes diſputando, vel iocoſe, vel alia ratione non totaliter damnabili expreſſe, tunc dandæ ſunt defenſiones. Si autem crimen non eſt defenſibile, vt quia publice hæreſes prędicauit, tũc non ſunt dandæ. per c. vt officium. de hære. lib. 6. vbi in hoc crimine tollitur appellatio. Carer. in tract. de hære. nu. 131. Habet tamẽ conſuetudo, vt cuilibet dentur defenſiones, quia ſunt de iure naturæ, vt diximus ſupra in ver. defenſiones. ſed dantur in forma ſimplici tacitis nominibus teſtium, & expedito proceſſu ad offenſam, & defenſam. vt Romę fieri vidimus ab officio ſanctæ Inquiſitionis, quia talis publicatio videtur eſſe de eſſentia, & ſubſtantia iudicij, vt per glo. in l. prolatum, C. de ſenten. quod habet locum etiam ſi procedatur ſummarie, & ſine figura iudicii, vt in c. fin. a contrario ſenſu. de hære. li. 6. & ponit Bar. in extrauag. ad reprimendum, in ver. ſine figura iudicii. ſed hoc intellige verum ſimpliciter, ſi is contra quem agitur, petit ſibi publicari. ſi enim petitur, & non publicatur, tunc proceſſus nullus eſt. ſi autem non petit, & non publicatur, tũc proceſſus non vitiatur, vt in c. qualiter, & qñ. de accuſa. & c. Inquiſitionis, eo. tit. vide D. Amodæum, in tract. ſindi. ibi. an autẽ publicatio. 6

Hæreſis defenſibilis.

Defenſiones de iure natura.

Negatio copiæ proceſſus nullum facit proceſſum.

Proceſſus

7 ro ceſſus Inquiſitoris hæreticæ prauitatis ita debet eſſe bene informatus,ac ſi ordinarie procederet, quo ad eſſentialia videlicet, & ſubſtantialia iudiciorũ, nõ obſtante quod ſummarie, & de plano ei cõcedatur poſſe procedere.quod intelligitur omiſsis ſcilicet ſolemnitatibus iuris poſitiui.Tabie.in verb.Inquiſitor.§.38. *Sũmarie & de plano procedere quid ſit.*

8 Proceſſus inquiſitoris non poteſt confundi, neque impediri per proceſſum Ordinarij, imo Inquiſitor poteſt libere procedere, vt in priuilegio Clemẽtis quarti,& Vrbani quarti, incipien.licet ex oĩbus.

9 Proceſſus formatus per Iudicẽ,cui conſtat citationem non peruenisſe ad notitiam citati, vel citatum fuiſſe legitime impeditum quo minus venire potuerit,eſt ipſo iure nullus, quia non poteſt dici contumax.l.contumacia.§.contumacis.ff.de re iudi.l.de vnoquoque.§.1.eo.tit.Bar.in cõſ.228.incipien.Catherina accuſauit.ver.quinto quod.& fundat ſe in tex.extrauag.ad reprimendum. *Proceſſus nullus reſpectu iudicis.*

10 Proceſſus contumaciæ factus ab eo qui ignorabat defectum ſuæ iuriſdictionis,dum tamen ignorantia ſit probabilis, valet, vt in l.2.ff. ſi quis in ius vocatus non ierit.& in l.ſi quis ex alie.ff.de iudi. Super principali non,valebit,ſi conſtat nõ habere iuriſdictionem, niſi prius pronunciauerit ſe iudicem.Si tamẽ Iudex ſciebat ſe non habere iuriſdictionem,non valet proceſſus contumaciæ punitiuus, neque ſuper principali.Abb.in c.ſi duobus,& in c.cum ordine.de reſcript. *Ignorantia probabilis.*

PROCVRATOR.

1 PRocurator,ſiue excuſationem proponẽs in cauſa criminali,an ſit admittendus,eſt materia quam late ponit Bar.in l.penul.§. ad crimen.ff.de publ.iudi.& latiſsime Marian.in c.veniens.de accuſ. Ad cuius materiæ cognitionem notãdæ ſunt ſequentes concluſiones cum ſuis additionibus.quarum prima erit.Quamuis textus in di.§.ad crimen.loquatur in crimine publico, prohibendo ne procurator interueniat tam ex parte accuſatoris,quam ex parte rei,tamen ſecundum cõmunem opinionem, interuenire debet. Idem fit in crimine priuato, vt glo.in di.§.ad crimen. Ita atteſtatur Marianus in di.c.char.2.& ibi refert Angel.& Antonius de Butr.dicentes in iudicando, & conſulendo non eſſe recedendum ab hac opinione, conſiderata tñ qualitate pœnę,quia ſi eſt corporalis non admittitur, ſi autem eſt pecuniaria admittitur.nec ſit diſtinctio, an pœna peccuniaria imponatur iure communi, an ſecundum ſtatutum alterato ipſo iure communi, ſecundum quod imponeretur pœna corporalis,quia non attenditur origo delicti, ſed pœna ipſa. Hæc Marianus ibi.char.3.col.2.& 3.vbi dicit hanc eſſe communem opinionẽ.& hoc vltimum eſt planum ex parte rei,ſed ex parte accuſatoris diſtinguit in hoc caſu,quando ſtatutum mutauit pœnam corporis afflictiuam in pecuniariam, vt per eum,char.3.colum.fin.verſ.ſed concludendo. *Pœna corporalis,vel pecuniaria.*

Secunda concluſio eſt, quod etiam in caſibus in quibus admittitur procurator, Iudex tamen poſsit illum non admittere, vocando perſonam principalem tamquam legaliorem, niſi probaretur domi num impeditum, vel non probaretur quod eſſet legalior. Ita in l. fi. C. de procur. vide Boſsium in pract. tit. an in criminalibus iudiciis, num. 1. & 2. & 4. & ſecundum Abb. in cap. veniens de accuſa. nu. 1. procurator non admittitur in criminalibus niſi ad allegandum abſentiam in quiſiti, vel alias exceptiones ipſum crimen non tangentes, niſi reus ſit in vinculis, vel ſit concluſum in cauſa, ibi nu. 20.

In criminalibus quando procurator admittatur.

2 Procurator in crimine hæreſis nõ habet interuenire neque ad agẽ dum, neque ad defendendum, vt dicit glo. in prin. c. veniens, ibi, nota ſingulariter, & ibi Abb. de accuſa. li. 6. ſi tamen Inquiſitor ex gratia vult admittere, poteſt. ſed aduertat ne admittat garrulam, & cauillo ſum qui impedire quærat proceſſum, ſed admittat probũ, & iuſtitiæ amatorem, qui pecunia, vel odio, aut amore non corrumpatur.

Garrula nõ admittatur.

PRODVCTIO.

Teſtẽ corruptum producens.

1 PRoducens teſtem corruptum eadem pœna qua falſus teſtis puni tur. quibus autẽ pœnis falſus teſtis poſsit puniri, vltra dicta a Marſilio in reperto. § præterea l. 1. ff. de ficar. vide etiam Felin. & Aret. in c. ſicut. de teſti. in 3. nota.

Inſtrumẽtũ falſum producens.

Producens inſtrumentum falſum, videlicet ſcienter, præſumitur il lud feciſſe, vel fieri feciſſe l. maiorem, & ibi Bal. Alex. in conſ. 77. 1 vol. Ang. in c. ad falſariorũ c. 5. de crim. falſi. niſi oſtẽdat a quo habuit, vel quis fieri fecerit, vt in di. iuribus, & locis. & an ſi dicatur, nolo vti, fiſcus ipſe poſsit vti, videtur poſſe, & quod hoc decidat Bart. in quæſtione quæ incipit. Iudex maleficiorũ. col. 3. & fin. & facit, quod li cet accuſator renunciet teſtibus, non valet, quia videtur colludere cum accuſato, & quia non debet præiudicare fiſco. Aret. in c. cum ve niſſent. de teſti. col. 4. verſ. 3. & Felin. ibidem in 3. col. Placentiæ vtens falſo inſtrumento ſciẽter, pœna quadrupli puniri debet in ciuilibus, in criminalibus autem pœna a iure ſtatuta. vide Boſsium in pract. tit. de falſis. per totum.

PROFESSIO.

1 PRofeſſus in religione approbatus poſtmodum publice & notorie matrimonium contrahens, tamquam hæreticus per Inquiſitorem poteſt puniri, quia videtur ꝙ ſibi liceat cõtra iura vxorem ducere. Butr. in l. 4 c. de ſum. tri. & fi. ca. Panor. in c. cum quidam. de iureiu. & in conſ. 64. egit contra. c. 1. de voto. li. 6. & contra clem. eos qui. de cõſangui. & affi. & ſalic. in l. nemo C. de ſum. tri. & fi. ca. vide Carer. de hære. num. 38.

2 Profeſsio dæmonibus fit dupliciter, tacite videlicet & expreſſe

Tacita

Tacita enim profeſsio eſt promiſsio quędã,quã quis facit alicui pro feſſo ipſius diaboli de obſeruando ſibi imponenda, ſub promiſsione grandium rerum a ſe fiendarum, dummodo fidem catholicam abiiciat, & omnia eccleſiaſtica ſacramenta peſſundet, promittitque cultum & obedientiam dæmoni, & innumera obſcenia, & talis profeſſio dicitur tacita quia non fit proprie cum dæmone, ſed cum eius miniſtro, & in qua nullæ interueniunt ſolemnitates extrinſecæ, quam tamen ſubmiſsionem ipſe dæmon poſtea ratam habet, & reddit ſe facilem in obſequendo voluntati eorum, quo facto omnia ſortilegia,ueneficia,& faſcinationes fabricare incipiũt.de quibus.26.
3 q.2.c.qui ſine ſaluatore.& c.2.de ſortilegijs.

Altera profeſsio dicitur expreſſa,& iſta eſt duplex.vna quę dicitur ſolemnis ſiue publica, altera quæ dicitur priuata. Solemnis enim & publica,eſt illa quæ fit cũ dæmone dum publice reſidet in ſolio maieſtatis more principis, quando fiunt vniuerſales congregationes omnium ſtrigiarum,& maleficorum cuiuſcumque generis profeſſorum certis nocturnis horis,locis, & temporibus dæmonis arbitrio conſtitutis, vbi omnibus illis aſtantibus fit dicta profeſsio. *Profeſſio ſolemnis facta dæmoni.*

4 Priuata vero eſt illa quæ fit cum ipſo Demone pacto expreſſo cũ iuramento,citrà tamen ſolemnitates & hominum multitudinẽ,contra quos dicitur Eſai.28. dixiſtis, percuſsimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

PROMISSIO.

1 PRomiſsio quælibet etiam iurata ſic intelligitur,videlicet niſi ſuperueniente iuſta cauſa contraueniendi.l.fin.& ibi Iaſon.ff.qui ſatiſd.cogan.Iaſon.in l.ꝙ ſeruus, de cond.obtur. cauſ.& vbi eſſet iniuſte detentus, potuiſſet impune fugere,vt per Alex.in l.ſi eximendi.§. Item ſi quis.ff.ne quis eum qui. nam etiam iniuſte confinati poſſunt rumpere confinia, ſecundum Bald.in l.1.C.de monop. Item poteſt licite reſiſti iudici de facto procedenti.l.prohibitum.& ibi Bar.C.de iur.fiſci li.10.

2 Promiſsio facta a Iudice de impunitate reo ſi confiteatur crimen, non tenet,quia etiam non poteſt promittere, licet ſit publica perſona l.ius publicum.ff.de pactis.vbi Iaſon in ſpecie ampliat etiam in publica perſona. pertinet namque talis impunitatis promiſsio ad ſolũ Principem, imo ad ſupremum.l.relegati.ff.de pœnis. vide ſupra in ver.Princeps. *Princeps ſolus impunitatẽ promittere poteſt.*

PROROGATIO.

1 PRorogata iuriſdictio non dicitur per hoc,quod formata Inquiſitione reus Inquiſitus examinatus, ſine alia contradictione confeſſus fuerit.Angel.in conſ.27.quia cõpulſus illud videtur facere.vt

per Innoc.in c.ad petitionem.de accuſa.& Cæpol.in conſ.59.eodem modo ſi datur bannum in contumaciam contra aliquem per non ſuum Iudicem,non prorogatur iuriſdictio,ſecundum Bal.in l. qui ex conſenſu.C.de epiſc.audi.verſ.deinde nota.& Alex.in l.ex quacũque. col.4.ff.ſi quis in ius voc.no.ier.& ſi in cauſa criminali quis prorogat iuriſdictionem ſui iudicis,tamen iudex competens poteſt per inquiſitionem procedere.Aret.in cap.quod clericis,colum.2.de foro competet.Vide Boſſium in pract.de foro compet.nume.80.81.& 82.

PVBLICATIO.

Teſtium. PVblicatio teſtium,& accuſatorum,maxime in negotio fidei, nullo modo fienda eſt,vbi ex hoc eis imminet periculum, vt in c.ſi. de hære.li.6.non tamen(vt iam ſupradictum eſt)neganda eſt copia indiciorum,vt tradit Bal.in conſ.95.primi vol.nec etiam defenſio, dato quod poſsit procedi ſimpliciter & de plano & cet. vt habes per Bar. ſuper extrauag.ad reprimendum. 1

Proceſſus. Pubublicatio autem proceſſus, ad hoc vt ſentẽtia ſequatur,eſt neceſſaria,licet ſine illa non ſit ipſo iure nulla,& eſt communis opinio, vt per Felinum in c.licet cauſam.& latius in c.1.& ff.de re iudi.& Aretin.in c.cauſam quæ.de reſt. 2

Publicatio de iure communi hoc etiam noſtro tempore fit ſicut olim fiebat ceſſantibus perſonis,de quibus in auten.bona damnatorum.c.de bonis damnatorum.& fere ſemper ſecundum ſtatuta, & ordines locorum ad quæ recurrendum eſt, vt dicit Bar.in l.1.ff.de bon. damn.imo ſecundum conſuetudinem bona damnatorum publicantur, vt per Oldr.in con.17.col.2. vide Boſsium in pract.tit. de bannit.publica. 3

Bonorum. Publicatio bonorum in crimine læſæ maieſtatis non fit, nec fieri debet ipſo iure,niſi lata ſententia ante mortem, vel poſtea damnata memoria defuncti, in caſibus a iure permiſsis, vt ſupra diximus in ver.hæreticorum bona. Et nota quod quando publicatio ex natura ſententiæ non ſequitur in bonis alterius territorij, tamen in effectu fieri poteſt,vbi in alio territorio condemnatur ſortitur forum, puta ratione domicilij, quia poterit fieri nouus proceſſus ibi,& noua condemnatio.An autem in bonorum cõfiſcatione veniant bona præſentia,& futura,dic non venire futura, vt per Bar.in l.1.in fin.ff.de bon. damn.glo.in l.Nam ad ea.ff.de condit.& demonſtr. Nellus in prima parte ſecundi temp.q.18.& vide Iaſon.in l.ſi ita ſtipulat.§.cum ſtipulamur.col 3.ff.de ver.oblig. 4

Bona hæreticorum. *Bona dãnati in alio territorio.* *Futura bona cõfiſcãda non veniũt.*

Pubicatio comprehendit bona quæ reus habebat tempore commiſsi criminis,non autem poſtea acquiſita,vel ei relicta.quia verum eſt quod tempore delicti fit ipſo iure confiſcatio, adeo quod licet requiratur ſententia, tamen declaratio dicitur quo ad bona.c.cum 5

ſecundum

ſecundum. de hære. lib. 6. Et ideo non dicitur aliquid nouiter indu cere, ſed inductum oſtendere. l. adeo. ff. de acquiren. rer. domin. §. cum quis. Quare ſemper talis declaratio retrotrahitur, ſecundum Io. And. & communiter Doctores. in di. c. cum ſecundum, & plene Bar. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. in illa quæſtione, qualiter lex retrotrahatur. Et propterea non videtur dubium attendendam non eſſe ſententiam iudicis, quæ non poteſt dici ſententia faciens confiſcationem, ſed declarans iam factum. & conſequenter bona acquiſita inter confiſcationem iuris, & ſententiam non venire. & ita late præſupponit Curt. in conſ. 60. alias conſ. 59. incip. Dux Philip pus. Ibi. Benedictus commiſſo delicto ante bannum deceſſit, ſed ta men ante pater eius deceſſerat, poſtea poſt mortẽ ipſius, Benedictus fuit damnatus. Et poſito quod valuerit illa ſententia poſt mortem lata, quęro, an illa bona patris acquiſita poſt delictum ante ſenten tiam tranſiuerint in confiſcationem. Et concludit non tranſiuiſſe, habens pro claro quod confiſcatio fuerit facta tempore delicti, ſicut diſponit decretum, ideo ſequitur illam regulam communem quam diximus, quod bona poſtea acquiſita non veniunt in confiſcatione. Vide Boſ. in pract. tit. de bon. publica. *Bona poſt delictũ acquiſita.*

PVBLICVM.

PVblicum crimen tripliciter poteſt dici, largiſſime, large, & ſtri ctè. Angel. inſtit. de pub. indi. in prin. col. penult.

PVNITIO

1 PVnitus per iudicem eccleſiaſticum etiam per iudicem ſecularem poteſt puniri. Abb. in c. de cauſis. de offi. deleg, quia non eſt mi rum quod ex vno facto quis incidat in plures leges, & plura delicta. l. numquam plura ff. de priua. delictis. Et melius per Bart. in l. ſi adulte rium cum inceſtu. col. 2. ff. de adult. & in l. 1. §. vnde quæritur. ff. de pu blic. ſicut pro ſacrilegio quis punitur per iudicem eccleſiaſticum, & iudicem ſecularem. Abb. in c. cum ſit generale. de for. compet. *In vtroque foro puniri poteſt delinquens.*

2 Punitus ſecundũ ſtatuta loci de delicto minori pœna, an poſſit pu niri ſi capiatur in loco domicilij, ſecundũ ſtatuta ibi imponentia ma orem pœnam in eo in quo non eſt punitus, vide Alberic. in l. ſepul chri. ff. de ſepulchr. viol. & Boſſium in pract. tit. de nullit. banni.

3 Puniri quis non debet, nec poteſt de falſo, dato quod quis ẽt cõmi ſiſſet doloſe, ſi ex falſitate nemo læditur. glo. in l. damus. c. de falſ. quã ibi ſequitur. Bal. Adde quod e conuerſo, ſcilicet ſi aliquis patiatur dã num corporis, aut bannum. Vide textum bonum in l. 1. ff. ad l. cornel. de ſicar. *Ex falſitate neminem lædens non punitur.*

4 Puniri debet qui contra fidem aliquid dicit, etiam ſi iocoſe ſe di xiſſe aſſerat. Lapus, & Cardin. in Clem. vnica. §. ſane. de vſuris. dicunt *Iocoſe etiam prolata ver*

quod

quod extraordinarie punietur arbitrio iudicis ei impoſita aliqua le ui pænitentia, augebitur tamen pœna ex qualitate perſonæ,loci,& audientium.Arelat.contra hæreſes.q.2.num.7.

5 Puniri ſi quis iuſſus ſit ſecundum formam ſtatutorum, & coſuetu dinis,ſi non conſtat de conſuetudine, extraordinaria pœna punie tur. adhoc Bar.in l.2.§.omnium.num.155.

Delictũ imp ſectum etiã punitur.

6 Punitur quis regulariter,licet delictum non perfecerit, ex quo p uenit ad actum propinquum, & per eum nõ ſtetit quin delictum per fecerit. Abb.c.ſi qua.de Diuortijs.

Forum ani mæ forũ nõ imperdit iu diciale.

7 Punitio in foro animæ non impedit punitionem in foro iudiciali, nec e contra.Sed vtroque modo poteſt puniri peccatum. Abb. in c. vt menſura.de emptio.& vendi.Qui punitur in foro contentioſo, ſi eum hic pœnitet,& recipit pœnam patienter, & pœna eſt condigna, nõ punitur amplius a Deo,nec a Iudice eccleſiaſtico. Abb.in c.ſuper eo.de rapt.

Malus pro ſalute boni quando tole rari debeat.

8 Quando non poteſt puniri malus niſi etiam bonus puniatur, po- tius debet tolerari malus, quam puniri bonus. Abb.in c.ſacri.de ſe- pultur.punitur tamen quandoque innocens propter nocentem. Ab ba.in c.dilectus filius.2.de ſimo.

PVPILLVS.

PVpillus delinquens mitius punitur, etiam ſi ſit doli capax, vide Iaſ.in l.more.in tertio notabili.ff.de acquiren.hæred.Et l.pupillũ. ff.de reg iur.vbi etiam vide Decium,& in l.fere in omnibus.ff.eo.tit. de reg.iur.& ibi habes quid in minoribus vigintiqũinque annorum, an etiam pœna mitigetur, & quid in ſenio confectis.

PVRGATIO.

Vulgaris.

PVrgationes vulgares omnino prohibitæ ſunt, quia per eas vide tur Deus tentari.Abb.in cap.1.de purga.vulg.Iohannes de Turre 1 Crem.ſuper c. deficientibus 2.quæſtio.4.

Canonica.

Purgatio autem canonica cũ ſit ſubſidiaria iuris,ſcilicet cum cri men aliter probari non poteſt, numquam indici debet infamato ac 2 cuſatore apparente,verum infamia perſeuerante cum ſcãdalo, & ac cuſatore deficiẽte,purgabit ſe infamatus.Abb.in c.2.de purga. cano. infamatus(dico)ſuper actu ſucceſsiuo, facta prius admonitione, vt in textu c.ſi quis.de purg.cano.ſed ſuper actu momẽtaneo nulla pce dente admonitione,nõ purgabit ſe. Iudex igitur talibus poteſt indi cere purgationem,in qua ſi defecerint,illos tãquam de crimine con uictos poteſt punire.Abb.in c.accedens. de accuſa. & nota quod quã do delictum eſt enorme, vel ſcandaloſum in populo, tunc a princi pio poteſt infamatus ſuſpendi, donec ſe purgauerit, & ſi præſtiterit purgationem,tolletur ſuſpenſio,& abſoluetur.vt in c.ex tuarum. de purg.

In purgatio ne deficiens.

purg cano.ſi autem defecerit punietur ſecūdum modum deſcriptū in di.cap.Accedens.eodem.tit. *bis contra ſi dē puniri debent.*

3 Nota tamen non abijciendam diſtinctionem quæ eſt talis. Aut his negligit ſe purgare, ſeu venire ad purgationem, & tunc nō habetur pro conuicto,ſed poteſt ſuſpendi,vel excommunicari, donec ſe purgauerit,& ſic poteſt intelligi c.excommunicamus.§.qui autem.de hę re.& c.2.de purg.cano.idem vbi offert iuramentum ſuum de præſenti,ſed non poteſt habere compurgatores, ſperat tamen de breui habere illos,& tunc ratione infamiæ poteſt ſuſpendi donec ſe purgauerit.&hoc modo poteſt intelligi ſecundū Inno.c.2.de purg cano. Aut purgandus recepta purgatione in ea deficit, vt quia compurgatores non depoſuerunt pro eo,& tūc iſte debet puniri vt conuictus. Vnde ſi delictum ſuper quo erat infamatus, & modus procedēdi ante purgationem inditam exigebat priuationem ſeu depoſitionem, iſte deponetur.Si vero aliam pœnam exigebat,illa imponetur duntaxat. Et ita intellige c.cum P.& c.accedens.Idem dicendum vbi terminus peremptorius præfixus fuit ad ſe purgandum.Tunc enim ſi infra illum terminum non comparet,& ſe purget, habetur proconuicto ſecundum Innoc. *Negligēs ſe purgare.* *Deficiens in purgatione.*

4 Nota ex D.Iohanne de Tur.Cre.ſuper 2.q.4.in ſummario, quod reus deficiente accuſatore,aut laborat ſiniſtra fama,aut non.Si non, nō cogitur ad purgationem,vt iam dictum eſt ſupra.Et 6.q.5.c.quod autem.Si autem laborat ſiniſtra fama, diſtinguendum eſt. Aut enim illa mala fama oritur ex inimicorum confictione,aut ex maledicorū obtrectatiōne, aut ex probabili,& veriſimili præſumptione. Si in primo caſu,ſi mala fama vagatur tantum apud inimicos, & maledicos, ac viles,non eſt exigenda purgatio.2.q.4.cap.auditum.& c.cū in iuuētute, de purg.cano. Et 11.q.3.c.In cunctis. Aut mala fama vagatur apud graues, & maiores de populo, præſertim apud iudicem ſuum ordinarium,vndecumque orta ſit mala fama cogendus eſt ad purgationem, vt in cap.ſi quis presbyter.de purg.cano.&.ibi per plura c. In ſecūdo vero caſu quando ſcilicet mala fama orta eſt a maledicis, idem eſt obſeruandum,quoniam ſi vagatur mala fama apud graues, & maiores de populo,indicenda eſt purgatio. In tertio vero caſu nō eſt dubium, quoniam cogitur talis infamatus ad purgationem, vt per c.iam allegatum patet. *Mala fama apud inimicos tantum.*

5 Et nota ꝙ reo petente ꝙ vult probare bonam famam ſuam, iudex debet attendere vtrum communis vox vicinorum exterior concordet cum fama vel infamia, & qualitatem teſtium, quibus & alijs circūſtātijs pēſatis,ſuper hoc arbitrabitur.Hoſtien.in c.in noſtra.de teſt.

Qualiter autem fiat talis purgatio ſecundum Hoſtien. talis ſ.ruādus ordo. Nā eſt infamatus corā iudice ſuo iurabit ſe immunem eſſe ab eo crimine quo laborat infamia. vnde ſi infamatus ſit quis, qđ ecclesiam *Qualiter fiat purgatio.*

eccleſiam ſancti Petri ſimoniace dederit alicui, iurabit ſuper ſancta Dei euangelia quod pro dicta eccleſia ſancti Petri præfato.N.collata,nec aliquis pro illo ſe ſciente precium recepit c.quoties.de purg. cano.Nec illud omitti debet(inquit Hoſtien.in ſumma)quod ſi quis in dignitate certa,vel ordine conſtitutus ſit de ſimonia,vel de alio vitio infamatus,non cogitur iurare quod nunquam commiſerit hæc crimina,vel alia ante ſuam promotionem.ſic enim poſſet cogi quod a tempore ſuæ natiuitatis non peccaſſet mortaliter, quod eſſet iniquum, vt probatur 24.diſt.c.fraternitatis.& cap.accepimus. de purg.cano.ſed ſufficit quod iuret quod a tempore promotionis ſuæ illa non commiſerit,vt c.diſcretionem.de eo qui cogn.conſ.vxo.ſuæ, & c.quemadmodum.de iureiur.Compurgatores vero iurabūt quod credunt infamatum verum iuraſſe, vt in di.c.quoties.in fi. Non ergo iurabunt quod immunis ſit ſimpliciter,quia hoc eſſet periculoſum, ſed iurabunt quantum ad propriam conſcientiam,ſicut dictum eſt.

Notabile.

Iuramentū compurgatorum.

Vbi fieri debeat purgatio.

6 Vbi autem fieri debeat talis purgatio,dicimus quod ſi apud populum ſit infamatus,in publico purgabitur,vt c.presbyter.2.q.4.ſi vero apud paucos ſit infamatus,tūc coram illis paucis,& Iudice debet fieri purgatio 15.quæſt.5.c.1.ſi vero fuerit diffamatus inter laicos,coram ipſis ſe purgabit, ſi vero inter clericos tantum ſit diffamatus, tunc coram ipſis tantum ſe purgabit. Nam ut dicit Auguſtinus, vbi naſcitur malum,ibi moriatur 2.q.1.c.ſi peccauerit.

Compurgatorum numerus.

7 Quot autem eſſe debeant compurgatores, dicimus quod epiſcopus purgat ſe manu duodena ſui ordinis, ideſt cum duodecim epiſcopis.ſacerdos ſexta manu, ideſt cum ſex ſacerdotibus, diaconus terna manu,ideſt cum tribus diaconibus purgandus eſt.2.q.4.c.omnibus.Et c.ſi legitimi,& c.presbyter.Vnde verſus, Pōtificem paruum purgat manus duodena,Maior maiori,minor eſt adhibenda minori. De ſubdiaconibus autem & alijs inferioribus(vt dicit Hugo) nō eſt expreſſum in iure, ſed credimus quod quilibet eorum ſimpla manu poſſit purgari.& hoc exemplo illius,quod in cauſa criminali ſubdiaconus, & quilibet inferior poteſt iudicari ab vno ſolo Epiſcopo, ꝙ non obtinet in ſuperioribus.15.q.7.c.felix.Circa tamen hunc aſsignatum compurgatorum numerum licet id quod dictum eſt ſit regulare,nihilominus hodie talis numerus eſt arbitrarius iudici, vide licet quota manu ſe purget.quandoque enim maior,quandoque minor taxandus eſt numerus,ſecundum ꝙ infamia,vel crimen ſunt magis,vel minus grauia. c.presbyter.vt ſupra. & in c.omnibus 2.q.4.vnde Inno.indicit cuidam decano purgationem cum quatuordecim ſuis ordinis. & in c.inter ſolicitudines.de purg.cano.& cuidam epiſcopo indixit purgationem cum duobus Abbatibus tantum.c. cum in iuuentute.de purg.cano.& c.cum.P.de accuſa.

Compurgatorum numerus arbritrarius.

8 Quando autem non poſſunt haberi tot compurgatores, Hoſtien. dicit,

dicit,quod ſi non poſſent haberi, quia de reo teſtes non confidunt, ſeu non eſt fides in alijs de eo,quod tunc habetur pro conuicto,& deficiente in purgatione. Aut nõ reperit quia pauper eſt,vel extraneus, hoc caſu eſt ſibi ſubueniendum arbitrio Iudicis,conſiderata qualitate perſonæ criminis,& infamiæ,& ita communiter tranſeunt Doctores.Sed tu dic (ait Abb.) quod vbi ex iſtis cauſis non poſſunt haberi compurgatores clerici, debent adhiberi laici, etiam fœminæ ſi viri non poſſunt haberi.& ſi etiam laici ex hac cauſa deficerẽt, credendũ eſt ſoli iuramento ipſius, vt eſt glo.in cap.cum P.de accuſation.& in cap.in decima. 18.quæſt.2.& cap.in iuuentute.de purg.cano.

Pauper vel extraneus purgandus.

Soli iuramẽto quãdo ſtãdum ſit.

9 Quales autem debeant eſſe compurgatores, Hoſt.in ſumma declarat,dicens quod requiritur quod ſint eiuſdem ordinis ſiue dignitatis,ſi inueniri poſſunt.c.inter ſolicitudines.de purg.cano.Notandũ tamen,ꝙ quando hi qui eiuſdem ordinis ſunt, inimici ſunt ipſius infamati, vel ſaltem eſſe præſumuntur, compurgatores ordinis inferioris admittuntur,vt in c.ſi legitimi. 2.quæſt. 4.& c.cum in iuuentute,de purg.cano.Idem videtur,ſi tot epiſcopi non inueniũtur,vt in c. quotiens. quinimo ex eadem cauſa,deficientibus clericis(vt iam dictum eſt)laici admittuntur,vt in c.omnibus 2.q.4.vel etiam fœminæ deuotæ,& honeſtæ,& in c.in decima.18.q.3. Præterea tales requiruntur compurgatores, qui vitã,& conuerſationẽ infamati & præſentẽ, & præteritam cognoſcant,vt in c.inter ſolicitudines,vt ſupra.

Inferioris ordinis cõpurgatores.

10 Qua pœna autem veniat puniendus, qui in purgatione defecerit,dicit Hoſt.vbi ſupra.Trado tibi regulam,quod ſicut puniretur de crimine de quo imputabatur, ſi conuincebatur conſiderato modo agendi,ſic punietur ſi in purgatione deficiat.Vnde ſi accuſetur quis de crimine quod depoſitionem inducit,& indicatur ei purgatio, in qua præſtãda accuſatus deficiat,debet ſuſpendi,vel deponi c.de hoc. de ſimo.& c.inſinuatum.& c.cum P.de accuſa. Si vero purgationem rite perfecerit,Iudex ſine mora,& difficultate debet ſuſpenſionem,ſi facta fuerit, relaxare, & eum ab infamia criminis abſoluere,vt c.ex tuarum.de purg.cano.

In purgatione deficiens.

11 Nota ex Abb.in c.inſinuatum.de ſimo.dicentẽ ſic.Nota iſtam glo. quam ſoleo quottidie allegare ad reddendum rationem quare deficiens in purgatione punitur vt conuictus, non enim punitur ex præſumptione probabilitatum, quia illa non ſufficit ad condemnãdum quem de crimine,vt in c.literas.de præſumpt.ſed præſumptio probabilis iuncta infamia tranſit in violentam, cum reus deficit in ſe purgando,& violenta ſufficiat ad condemnationem, vt in c. afferte. de præſumpt.& in l.indicia.C.de rei vendi.ſimile not.glo.in c.cum cõtumacia.de hære.li.6.vbi præſumptio orta contra ſuſpectum de hæreſi, ſi eſt vehemens tranſit in violentam,ſi ſtat in excõmunicatione per annum,& in c.rurſus,& in c.quicunque.11.q.3.

Probabilis iũcta ĩfamia violentã facit præſumptionem.

Nota etiã ex eodem Abba.in c.inter ſolicitudines.de purg.cano. quod deficiens in purgatione non traditur brachio ſeculari, ſi vult redire ad fidem,ſecundum Doctores,quia ſi vere conuictus,vel confeſſus poteſt redire ad fidem,& non debet tradi curiæ ſeculari, fortius dicendum eſt idem de conuicto interpretatiue.Concluditur igitur ſecundum Doctores,maxime ſecundũ Hoſt.quod ad quantuncũque pœna agatur, deficiens purgatione debet conueniri vt conuictus.... ex hoc infertur quod ſi iſte talis alias incidiſſet in hæreſim,& nũc ex deficiẽtia in purgatione haberetur pro cõuicto, & nõ pro relapſo,deberet tradi curiæ ſeculari,vt in c.accuſatus. de hære.lib. 6.ꝙ eſt bene notandum (ait Lucerna Inquiſitorum) Abb.alleg.in glo.fin. di.c.inter.de purg.cano. 12

Purgandus qui alias abiurauit.

Nota etiam ex dicta Lucerna,ꝙ pendente cauſa ſuper criminibus coram delegato Papæ,purgatio recepta ſuper ipſis criminibus ab Ordinario non tenet,vt in c.cum dilectus.eo.tit.in fin.Abb.ibidem. 13

Nota etiam quod indici purgatio canonica infamato, ſeu ſuſpecto de aliquo crimine poteſt,abſque eo quod terminus ſtatuatur accuſare volentibus, vel quod præmittatur inquiſitio ſuper veritate criminis.Abb.in c.cum dilectus.de purg.ca. 14

Purgatio iurate.

Nota inſuper,ꝙ ille qui ſe legitime purgauit, præſtita purgatione ſibi indicta debet abſolui, & denunciari vir boni teſtimonij,nec poteſt amplius procedi contra illum vigore præcedentium indiciorũ, & ſic tollitur infamia,ſeu effectus infamiæ facti. Si autẽ infamia oriatur de nouo per alia indicia ſuperuenientia, tunc oportebit quod iſta purgentur.ad hoc c.fin.de collu.dete.& quod not. in l.1.& l.repeti.ff.de quæſtio.hæc Abb.in c.ex tuarum.ibi.ſecundo nota, & c.inter. eo.tit.& ibi.Nota effectum purgationis præſtitæ. Vide ad hoc gl.in c. habet hoc proprium 2.q.4.& glo.in c.menuam. in eadem q.& quod dicit Archi.ſuper di.c.habet proprium. 15

Q

QVADRAGENALIS.

QVadragenalis præſcriptio in cauſa fidei infraſcripto modo cõſiderari debet.Nam ille de cuius bonis quęritur,vel reputabatur catholicus tẽpore mortis ſuæ, vel non. Si reputabatur catholicus, eius ſucceſſores vniuerſales, & ſingulares iuris & rei præſcribunt vniuerſa bona defuncti ſpatio quadraginta annorum, ſi tamen ſint catholici,& iuſtum titulum habeant, ſcilicet vel per legitimam ſucceſsionem,vel per iuſtam emptionem. Adde & tertium, quod bonam fidem habeant,& quod per totum tempus quadraginta annorum diutinam,& non interruptam poſſeſsionem habuerint. 1

In ſecundo vero caſu quãdo defunctus de cuius bonis agitur, mo

do hæreticus deceſsiſſet, & non reputabatur catholicus tempore mortis ſuæ, dicitur quod ſi cetera præmiſſa cōcurrant, quadragena lis tamen præſcriptio nō habebit locum, quia illa præſcriptio demū permittitur, vbi defunctus tempore mortis ſuæ catholicus reputaba tur. ergo vbi nō reputabatur catholicus, inhibetur, iuxta illud, quod de vno permittitur, de ceteris prohibetur. vt. ff de iudi. l. cum prætor, & c. nonne. de præſumpt. vnde ſi quadragenalis non vindicat ſibi locum, neque centenaria locum habebit, quia à tempore commiſsi criminis bona fuerunt delata in fiſcum. Melius tamen ac verius videtur dicere, quod licet bona talis hæretici fuerint delata in fiſcum a die commiſsi criminis, quia tamen publicata non fuit ſentētia ſuper huiuſmodi confiſcatione, centenaria nō habebit locum, vt C. de ſacro ſan. eccle in authen. quas actiones. & c. 2. de præſcript. lib. 6.

QVAESTIO

1 QVæſtio eſt inquiſitio veritatis per torturam, & cordis dolorem, Nā nuda, & leuis territio abſque cordis dolore nō dicitur quęſtio in criminalibus, vt l. Item apud labeonem. §. quæſtionis. ff. de iur. & l. 1. §. quæſtionum. ff. ad ſylla. Azo. in ſumma. de quęſtio. & oldra. in quodam ſuo tract. de ea. & dicitur quæſtio a quærendo, quia per eam quæritur veritas de quo diſputatur. Et nota ꝙ appellatione quæſtionis cōtinetur carceratio facta de aliquo, vt nō comedat donec dicat negotium de quo quæritur. Fran. Brun. de indi. ad tort. q. 2. 2. par. nu. 1. Item qualiter cumque per vim, & tormenta quis compellitur ad aliquid dicendum, videtur quæſtio l. Item apud §. quæſtionis. ff. de iniur. l. 1. §. quæſtionem ff. ad ſylla. Item negatio cibi dicitur quæſtio. l. necare. ff. de lib. agn. Itē chorda. l. decuriones. C. de quæſtio, & l. nullus. ff. ad legē iul. ma. Itē quælibet vis illata perſonæ. vt l. fi. C. de aboli. *Carcer quando dicatur quæſtio.*

2 An autem ſimplex carceratio, vel detentio contineatur appellatione quæſtionis vel tormentorum, videtur ꝙ non, quoniam carceratio, & detentio fit etiam nullis præcedentibus indicijs, & ad ſolam cuſtodiam, quæſtio vero ſiue tormenta non fiunt niſi præcedentibus indicijs, vt l. 1 § Diuus. ff. de quæſtio. propter quod dicit Angel. in d. l. Item apud §. quæſtio. ꝙ ſi ſtatutum prohibet aliquem torqueri ſine ſcientia primum, ꝙ nihilominus poterit incarcerari abſque ipſorum conſcientia, dummodo carceratio non ſit cum denegatione cibi. & idem tenuit in l. nemo C. de exact. tri. idem ſecundum quoſdam ſi carceratio eſſet periculoſa ratione loci, vel ratione infirmitatis, vel inferret infamiam ratione qualitatis perſonę detentæ qui a tunc poſſet dici ineſſe torturā in detento. Vide infra in ver. tortura per totū.

QVERELA.

1 QVerela nomen eſt generale comprehendens omne genus querelandi. Bal. in conſ. 355. 3 vol. col. 1. cōſi. 229. ad fi. & conſi. 252. col. 1. & eſt magis latum verbum querelare quā appellare. Aretin. in

conſ.75.col.8. & comprehendit etiam accuſationem. Cæpol. in conſi.65.col.2.Et ſcias quod ſicut non omnis poteſt accuſare iuxta not. per Gandi.fol.1.col.2.& ſequen.& per Areti. in glo . Necnon ad querelam,col.6.& ſequen.ita non omnis poteſt ſic querelare , aut querelari.quia ſi receſſerint aliqua vſu requiſita in accuſatione,vt inſcriptio ad pœnam talionis,& proteſtatio fideiuſsionis,cætera tamen remanſerunt.per regulam l. præcipimus , in fi.C.de appel. Vſus tamen non admittit tales querelas pro accuſationibus,quia hoc modo non eſſet neceſſaria alia inquiſitio, quę tamẽ formatur ſuper talibus querelis,& ita querela habetur pro querela,& non pro accuſatione.Boſſi.in pract.titul.de accuſatio.num.6.

Quis querelare,vel accuſare poſſit

Querelare,ſiue accuſare non omnis poteſt, etiam vbi aliàs perſo 1
na eſt apta,ſed in criminalibus publicis tantum,& in priuatis vbi venit pœna applicanda fiſco , aliàs tantum auditur is cuius intereſt,vt per Bart.in rubr.ff.de pign.actio. & per Aretin.in glo.nec non ad querelam . Verum eſt aduertendum quod etiam in priuatis vbi poteſt ex diſpoſitione iuris,vel ſtatutorũ procedi ex officio , ſemper omnis admittitur,etiam quod ſua non interſit, ſecundum Cardi. in cap.exceptionem. in 6.quæſtio. extra de exceptio.li.6. Et nota quod querelans non punitur de falſo ſicut denuncians, quia querelans tantum aſſerit,& nihil probat,denuncians autem etiam probat ,& ſaltem facit indicium ad inquirendum.Boſsius vbi ſupra,nume. 16.

Aliud querelare aliud denunciare.

R

RAPTOR.

RAPTORES virginum , & maxime monialium qua pœna plecti debeant,vide Inſtit.de publ.iudi.& l.raptores virg.C.de epiſco.& cler.& l.vnicam C.de rapt.virg. & punitur etiã ſolus conatus.Et nota quod raptus requirit amotionem violentam de loco ad locum.Bal.in l.ſed eximendi.& ibi Alexand.

RATIFICATIO.

RAtificatio cofeſsionis quomodo,& quando requiratur in reo, 1
vide ſupra in ver.confeſsio,& ver.proceſſus.

Cõfeſſio extraiudicialis quid faciat.

Vnum tamen notabis, ꝙ ratificatio confeſſatorum in tormentis non requiritur,vbi vltra confeſsionem adeſt confeſsio extraiudicialis præcedens iſtam confeſsionem, ſecundum Io.de Imol.in c.At ſi clerici.de iudi.& Feli.in c.olim.de reſcrip.& Iaſ.in l. magiſtratibus.ff. de iuris coniudi.& Marſi.in pract.cri.§.quoniam.nu.38.

Nota inſuper ꝙ ratificare ſpontaneam confeſsionem licet non ſit 2
neceſſarium,ſentiunt tamẽ Doctores ꝙ ſponte confeſſus debet mo

neri

neri ſuas facere defenſiones,primo quia poteſt cognoſcere de inua liditate confeſsionis,ſecundo quia poteſt reuocare confeſsionem, vel eam declarare,tertio quia conceditur poſſe probari falſitas con feſsionis.Bal.in l.ſi quis.C.de Epiſ.& cler.Caſon.in tract. de tormen c.19.nu.11.

RATIO LEGIS.

1 RAtio legis eſt anima legis l.quod dictum.ff. de pac. & ſtrictioris eſt obſeruantiæ quam ipſa lex,ſecundum Bal.in l.quicunque C. de ſer.fugi.& in l.non dubium.C.de legi.& per eundem in l.ſiquis ſer uo.C.de fur.vbi dicit ꝙ ratio eſt ſicut anima,& verba ſunt ſicut ſuper ficies.& in d.l.non dubium,dicit ꝙ eſt ſpiritus viuificans legem,omne dictum & factum faciens ratum & firmum. & habetur per Abb.in conſi.1.volum.1. *Legis anima ratio eſt*

2 Ratio enim determinata legis reſtringit dictum legis, vt illa dum taxat lex ipſa comprehendat ad quæ ratio illa naturaliter adaptari poteſt,& nõ vltra l.cum pater.§.dulciſsimis.& l.hæc actio.& ibi Bart. ff.de calumnia. & l.qui animo.ff.de aqui.poſſ. & no.glo.in Cle. 1. de Elect.& per Gemin.in c.vbi periculum. co.tit.li.6.

RECEPTATIO.

1 REceptatio,ſiue conuerſatio hæreticorum, & cum hæreticis non conſideratur niſi cum ſcientia.nam ad hoc quod receptator bã niti puniatur de receptatione,debet probari ſcientia.glo.in l. prima. & ibi not.Bart.ff.de recept.Bald.in l.a nobis.de except. vide inſuper. textum,& ibi not.per glo.in c.accuſatus.§.ille quoque.de hære.lib.6. qui loquitur de illo qui prius abiurauerat,& ſic in fortioribus termi nis,quando aliquid dicitur eſſe factum quod ignorantia excuſari nõ poteſt,ſcientia debet probari.Bart.in l.omnes C.de agricol.& cenſi.li. 2.Ang.in l.pri.de Nili aggeribus non rump. dicentes quod accuſans auxiliatorem banniti debet probare ſcientiam, propter glo.in l.ex malef.§.longe minus.ff.de actio.& oblig.& præter id quod cum non probatur ſcientia, ſatis conſtare de ignorantia dici poſsit, pro qua præſumitur.c.præſumitur.de reg.iur.li.6.l.verius.ff.de prob. *Scientia requiritur in delicto.*

2 Receptatores latronum, vel aliorum inſignium reorum capitali ſupplicio damnãtur l.fin.C.ad legem Iul.maie.de vi.pub.& l.1.& in fi. C.de his qui latro.occult.

3 Receptator quis dicatur proprie, & maxime hæreticorum, cum dubium ſit,notãdum eſt,quod recipiẽtes hæreticos in domibus ſuis ſunt in duplici differentia.Quidam namque ſunt qui non tãtum ſemel,& iterum, ſed pluries ac frequenter hæreticos recipiunt, & iſti proprie ſecundum vim nominis,& vocabuli dicuntur receptatores a receptando quod eſt verbũ frequentatiuum,& inde receptaculum

dicitur

dicitur domus,vel hoſpitium in quo hæretici frequenter,vel pluries cōueniunt ad docendū,vel ad morandū,et tales receptatores quandoque ſunt ſine culpa,vtputa,ſi ignorantes hoc faciant, vt quia eorū errores neſciunt,nec aliquid vnquam ſiniſtrum de eis audierunt, nec ſuſpicati ſunt.

Receptatores ſine culpa.

Alij autem ſunt in culpa,vt pote quando illorum errores ſciunt, & quod eccleſia eos perſequitur non ignorant, & nihilominus eos latenter,& frequenter receptant, ne in manus eccleſiæ perueniant. tales enim proprie ſunt, & dicuntur receptatores hæreticorum, & de talibus loquuntur iura, & tales ſi credant hęreticorum erroribus,ſecundum c.excommunicamus 1. ſunt hæretici, & debent, & ſi non fateantur hęreticos ſe eſſe,tamquam vehementer ſuſpecti abiurare,vel eis eſt purgatio canonica iniungenda, maxime ſi ſunt infamati.di.c.excommunicamus 1. de hære. & c.accuſatus. eo. li. 6. 4

Quidam autem non pluries,& frequenter,ſed tantum ſemel, vel bis hæreticos receperunt, & hi ſecundum aliquos receptores, quia illos tantum receperunt,ſed non receptatores,quia non receptarūt, dici poſſent.contrarium tamen cum nonnullis tenet Guido Falcodij in ſuis conſultationibus ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis q.9. & de hoc non eſt magna vis facienda, nam non de verbis, ſed de factis curandum eſt.Ideo dicendum eſt,quod iſti ſiue dicātur receptores,ſiue receptatores,quandoque ſunt in culpa,& quandoque non, vt iam de proprie receptatoribus dictum eſt. 5

Et notandum eſt, quod quis non dicitur receptare niſi ſcienter l. 1.& ibi notata.ff.de recepta.& l.1.& 2.ff.de off.præſid.& l.congruit.C. de his qui latro. & ideo tota vis in hac materia conſiſtit in oſtendenda ſcientia,cum receptare in ſe non ſit malum.Propter hoc ſecundū Bal.in l.dolum C.de dolo.dolus,& ſcientia debet oſtendi,quibus nō oſtenſis ſequendum eſt ius commune.quando autem de ſcientia cōſtat per famā,eſt licita cauſa minuēdi pœnam, vt per Barr. in l.1.§.1. ff.de recept.vide Boſsium,in pract.tit.de rapina.nu.21.& Zanchinum c.6.cum add.

Sed quid de hoſpite,aut caupone,qui non videtur teneri ad explorandū conditionem aduenientium ſeu declinātium ad ſuum hoſpitium?ff.de fur.adu.nau.l 1.quicquid dicat Bar.ibi a Nello adductus,dicimus ipſum teneri, ſi hæreticus publice damnatus eſt, aut publice citatus ab officio Inquiſitionis.quia cum hoc ſit crimen publicum quod omnes taugit,& in omnium iniuriam committitur, vt l.Manichæos C.de hæret.omnes cauere debent. ſecus autem ſi ignoratur quod ſit hæreticus damnatus,aut citatus , & requiſitus ab Inquiſitore.Vide Gand.in tit.de furib.& latro.nu.14. 6

Conſanguineus etiam ceſſante dolo,id eſt ſi non participat in crimine cū recepto,excuſatur,quia ignorantia meretur excuſationē.ff. 7

li is qu

ſi is qui teſta. liber eſſe iuſſus fuerit l.penult.in fi.vide Bonif. vital.de recept.fur.nu.4.5.6 7.Et clarius in proprijs terminis loquitur Paul. Ghirl.eo.tract.q.6.nu 2.& 3.expones dictum glo.in §.credentes.in c. excõmunicamus.& in c.accuſatus.§.ſi vero.eo.lib.6. Excuſantur etiã conſanguinei in caſu neceſsitatis famis,per glo in c.accuſatus.§.ille quoque.in ver.non poſsit.& Panor.in c.ſi quis epiſcopus.de accuſ.dicentem potius ſubueniendum eſſe patri,& fratri carnali hæretico in caſu neceſsitatis,quã extraneo catholico. D.Tho.2 2.quæſt.3 1.ar.3. vide Nellum in tract.de bannitis, quęſito 21.et 22.Conſidera tamen limitationem Bart.in l.2.de recept.ab illo adductã,qua declarat conſanguineum receptantem non excuſari,ſi receptus ex forma ſtatuti poteſt occidi,quia tunc eſt hoſtis ciuitatis, et ſicut illum perdit ciuitas, ita illum perdunt agnati,et cognati.l. poſtliminium.§. filius.ff.de captiuis. et a ſimili conſidera,an id currat etiam in hæretico, qui eſt hoſtis totius eccleſiæ.

Cõſaguinei alijs præponendi ſunt neceſſitatis tempore.

R E C V S A T I O.

Recuſari poteſt quilibet Iudex delegatus, vt notat Archid.in c. cum plures.de off.deleg.li 6.et etiam ordinarius,vt in c. licet.de for.cõp.et c.legitima.de appel.li.6.et infra tres dies arbitri ſunt eligẽdi,vt in l.fin.C.de iud.et per hoc patet quod citari debet aduerſarius ad hanc electionem ficndam,ar.l de vnoquoque.ff.de re iudi. Tẽpus autem infra quod dicti arbitri debent terminare cauſam non eſt in iure determinatum,ſed Iudex recuſatus poteſt, et debet ipſum tempus præfigere ipſis arbitris,infra quod tempus ſi non terminetur,iudex ipſe cognoſcet de principali cauſa,nõ obſtante recuſatione prępoſita,vt in di.c.legitima.de appell.Et nota ꝙ talis recuſatio eſt præponenda in exordio litis, et habetur in c.cum ſpeciali . de appell. et ibi vide textum cũ glo.vbi declaratur qui ſit ſeruandus ordo in huiuſmodi iudicis recuſatione.Quæ aũt ſint cauſæ legitimæ recuſationis,habetur ꝑ ſpec.in primo tit §.ſupereſt videre,et ꝑ notata in c.legitima.de appell.li.6.vnde ſi iudex non admiſit exceptiones,et ſuſpiciones,eſt legitima cauſa ab ipſo alleganda, vt in c.poſtremo . de appel.et ita tenet ſpec. in tit.de appel. §.1. col.5.verſ. ſed quam . Item vbi recuſatur Vicarius,cauſa recuſationis eſt probãda coram.epiſcopo.c.ſi contra vnum.de off.deleg.li.6.ſed alleganda coram ipſo recuſato,vt in di.c.cum ſpeciali.de appell. Recuſare autem inquiſitorem quando poſsit reus,vide ſupra in ver.Appellare.

Arbitri recuſatorij.

Cauſæ recuſationis ſunt allegandæ.

R E D E V N T E S.

1 Redeuntes,ſiue tranſeuntes ad ritum Iudæorum ſeu gentilium, vide ſupra in ver.Iudæi,et in ver.Inuocantes.

Redeuntes

Redenntes ſpõte ad fidem ſunt,qui veniunt intra tempus gratiæ, ſcilicet antequam perſonaliter fuerint requiſiti, & probationes contra eos nondum receptæ fuerint. ſi enim poſtea compareant inquiſiti, dicuntur venire poſt tempus gratiæ, audiuntur in ſuis defenſionibus. ſed volentes errorem ſuum reuocare & veniam obtinere, non admittuntur ad gratiam Archid. in c.vt commiſsi. de hære.li.6.Paul. Ghirl.de hære.q.5.nu.20. 3

REGVLARES.

Regulares prælati cõtra ſubditos ſuos aliter in cauſa fidei procedere non poſſunt, quam per explicatam ac traditam formam, vt expreſſe habetur ex c.vt officium. in princ.in ver.iuxta canonicas ſanctiones.& in §.ſi vero.in ver.iuxta formam eccleſiæ,de hæret.li.6. & ex multis alijs iuribus,quæ bene inſpicienti aperte patent. Qui itaque ex aliquo indulto facultatem habent regulares ſibi ſubditos in hæreſi deprehenſos abſoluere aut punire,ſeu contra illos inquirere,cum notario,& teſtibus depoſitiones recipiant,inquiſitionem forment, ad abiurationem redeuntes recipiant, ſententiam pronuncient,ac denique iuridice vniuerſa faciant. & à di.§.verũ. nullo modo recedant. quod ſi notarium commode habere non poſſunt, adhibeant duos viros idoneos loco notarij qui ſe ſubſcribant,vt in eodẽ §.verum.in fin.& de probatio.cap.quoniam. 1

Nec valet,ſi dicant ex ſuo regulari inſtituto ad ſeruandum apices iuris minime teneri,quia hæc non ad apices,ſed ad iuris ſubſtãtiam, & eſſentiam pertinent.Non enim ita vaſte regula illa de apicibus dilanianda eſt,& quibuſuis exceſsibus,& criminibus applicãda, vt plerique cum conſcientiæ onere ſeruandum eſſe putant,ſed in leuioribus tantum omitti poſſunt apices,ſecus autem cum de grauioribus agitur.Archi.flo.3.parte.tit.9.cap.7.§.8.verſ.Item notandum quod in priuilegijs religioſorum dicitur &c.

Regula de apicibus iuris ſeruãda.

Nam ibi declarat per verba illa priuilegij, poſtpoſitis rimulis, & apicibus iuris, & per alia ſimilia, ꝙ non eximuntur a iure communi, ad quod omnes catholici tenentur de conſti.c.1.& adducit exẽplum de forma electionis.additque,quod qui iniuſte clericum detinet, excommunicatus eſt.de ſent.excommunication.c.nuper.Videãt igitur prælati regulares,& conſcientiæ ſuæ conſulant.

Nec etiam valet ſi dicant prædictum procedendi modum in hoc crimine Inquiſitores tm̃ arctare,ſeq; ordinarios eſſe, qui ſpecialibus his cõſtitutionibus,& ordinationibus minime ſubijciũtur, quia per c.per hoc.eo.li.6.§.fin.nõ modo Inquiſitores,ſed etiam epiſcopi qui ordinarij ſunt,ad ſeruandum antedictam procedendi formam obligantur.verba namque textus ita dicunt. Siue autem ordinaria, ſiue delegata epiſcopi poteſtate procedant,illum in procedendo modũ obſeruent,

obſeruent, quę Inquiſitores poſſunt, & debent ꝑ iura communia, vel per ſpeciales conceſsiones, ſeu ordinationes ſedis Apoſtolicæ obſeruare. Vide dictum D. Archiepiſcopum 3.par. tit.18.c.2.§.1. Silueſtr. in verb. hæreſis. 2.§. 8.ibi. quintum.

RELAPSI.

1 RElapſi proprie dicuntur qui prius fuerunt lapſi, vnde relapſi quaſi iterum lapſi. Labitur enim quis dupliciter, nam aliqui labũtur in hæreſim, aliqui in fautoriam hæreſis. Labuntur autem in hæreſim qui in illa deprehenduntur, vt in c.ad abolendam, de hęre. ſiue deprehendantur facti euidentia, ſiue confeſsione propria, ſiue teſtium productione legitima, iuxta glo.in alleg.c.ver.deprehẽſus, & c.ſuper quibuſdam.de ver.ſig. labuntur etiam in fautoriam, qui hæreticos receptant, defenſant, ſententiam Iudicum, vel proceſſum fidei directe, vel indirecte impediunt, iuxta c.vt Inquiſitionis.de hære.li.6. *Fautores q.*

2 Relapſi igitur ſunt in duplici differentia, quidam enim ſunt relapſi in hæreſim, & ſunt in quatuor gradus diſtincti, qui proprie dicuntur relapſi.

Primus quorum erit, cum quis incidit in illam hæreſim quam antea abiurauit, & deprehenſus in eadem, vt in c.ad abolendam. de hære.§.præſenti, & §.illos quoque. vtpote deprehenſus quis eſt in hanc hæreſim incidiſſe, quod Chriſtus videlicet non eſt natus de virgine, abiurauitque illam. & poſt in eandem abiuratam deprehenſus eſt incidiſſe, relapſus eſt, & talis animaduerſione debita eſt puniendus, iuxta c.ad abolendam, de hære.lib.6. *Deprehẽſus.*

3 Secundus caſus eſt quando non eſt deprehenſus, ſed eſt vehementer ſuſpectus de aliqua hæreſi, & abiurat eandem tamquam vehemẽter ſuſpectus, ſi poſt talem abiurationem deprehenſus eſt in eandem abiuratam hæreſim incidiſſe, ralapſus debet cenſeri quadam iuris fictione, & tamquam relapſus eſt habendus.c.accuſatus.de hære.lib.6. vtpote, ſuſpectus habitus eſt vehementer quis, ſed non deprehẽſus, quod non credit Chriſtum eſſe natum de virgine, & abiurauit illam hæreſim vt vehementer ſuſpectus, poſtmodum deprehenditur, quod incidit in ipſam abiuratam hæreſim, relapſus dicitur, & eſt talis puniendus, ſecundum c.accuſatus.de hære.lib.6. ſecus autem ſi tamquã leuiter ſuſpectus abiurauit. *Vehemẽter ſuſpectus.*

4 Tertius caſus eſt. Quando quis deprehenſus, vel vehemẽter ſuſpectus eſt, quod inciderit in aliquam hęreſim, & poſt abiurat non ſolũ illam, ſed etiam omnem hæreſim generaliter, & ſimpliciter, poſtea deprehenditur in illam in qua inciderat, ſeu ſuſpectus fuerat, vel in aliam quamcumque incidiſſe, relapſus eſt. vt in c accuſatus.§. cum vero.lib.6. vtpote quis eſt deprehenſus, ſeu vehementer ſuſpectus de hac hæreſi videlicet, quod Chriſtus nõ ſurrexit, & abiurauit *In quamcũque.*

QQ non

non tantum illam hæreſim,ſed omnem hæreſim,talis ſi poſt talem abiurationem deprehendatur in hac hæreſi,videlicet quod Chriſtus ad cælos non aſcendit,incidiſſe,relapſus eſt,vt in c.alleg.patet.

Quartus caſus eſt,cum quis hæreſim abiurauit, de cuius lapſu an 5
te abiurationem conſtabat,vtpote,quod fuit deprehẽſus vel poſt cõſtitit,vt quia abiurauerat vt ſuſpectus vehementer, & poſt conſtitit quod poſt abiurationẽ hęreticos deduxit,viſitauit, ſeu aſſociauit,vel fauorem dedit,qui non poſsit rationabiliter excuſari,debet iudicari relapſus,vt in d.cap.accuſatus.Et omnes tales relapſi,ſiue pęniteant ſiue non , ſine vlla penitus audientia tradendi ſunt brachio ſeculari debita animaduerſione puniendi . Sed verum eſt, quod ſi non pęniteant,ſunt tradendi tamquã hæretici pertinaces.Si autem pęniteant, non ſunt eis deneganda ſacramenta pęnitentiæ,& euchariſtiæ, vt in c.ſuper eo.de hære.lib.6.

Fautores poſt ſecũdã fautoriam.

Quidam autem ſunt relapſi in fautoriam,vt quia fautoriam abiurauerunt,& poſt in ipſam abiuratam fautoriam relabuntur, ſecundũ concilium Teraconenſe relapſi ſunt . Si autem ita ſit,& an intelligatur ſi relabuntur in aliam fautoriam,vel in eandem, & an ſint iſti vel illi,& non iſti ſed illi curiæ ſeculari vltimo ſupplicio feriendi tradendi,clare non loquuntur iura.Eodem modo ſi quis diffamatus de aliqua hæreſi canonice ſe purgauerit , & poſtmodum inciderit in eandem,vel aliam infamiam, an ſit realiter,vel iuris fictione,vel alias relapſus,& pœna relapſis debita puniendus,iura clare non loquuntur, licet in c.ad abolendam.§.illos quoq;. & c.excommunicamus.§.adijcimus.extra de hæreticis videatur dicere quod qui poſt purgationem reincidit,quod ſine vlla audientia ſeculari iudicio ſit tradendus,quia ibi loquitur indiſtincte . In tali caſu quicquid diximus ſupra in ver.purg.cano. hic & in 2. caſu optimũ eſſet Papã conſulere.

Poſt purgationem delinquens.

Nota etiam pro maiori declaratione tam primi quam ſecũdi mo 6
di propter doctorum varias opiniones , quod relapſus (vt iam diximus(proprie dicitur, qui per manifeſtam, & plenam probationem primo de hæreſi fuit conuictus , deinde hæreſi abiurata reincidit in errorem illum primum , vel in quemcunque alium , ſecundum Io. And.qui alleg.c.ego Beringarius. de cõſecra.di.2.quia neceſſe eſt in relapſo conſtare debere de vno lapſu priori,vel poſteriori.& pro hac opinione Io.An.(ait Gemin.)facit c ad abolendam, ponens relapſis pœnam,loquitur de his qui relabuntur in abiuratam hęreſim.Si ergo vnicum articulum abiurauit,& poſtea committit in alium , non dicitur relapſus in hæreſim niſi in genere,ergo non habet pœnam relapſorum quæ imponitur tãtum relapſis in abiuratam hæreſim,cũ iura pœnalia non ſint extendenda,c.ſtatutum.de elect. ſed contrarium facit ſequens gl.(ait Gen in.)quia ille,qui abiurat hæreſim in vna ſpecie,videtur abiurare etiam in alia ſpecie, cum habeant inter ſe con

nexitatē. Igitur relapſus poſtea in altera, etiam relapſus dicitur in ab iurata, & per conſequens puniendus vt relapſus, & iſta pars videtur verior. Vide Gemin. in c. accuſatus. de hære. li. 6. verior dico, & ideo tenēda, quia & validioribus rationibus innititur, & quia non refert quo genere erroris quis in hæreſim labatur. Nam ſemper tendit ad vnam ſceleris nequitiam, & ad vnum finem, ſcilicet deuiandi a fide catholica, vt c. de hęre. l. Ariani. Et dicitur quod hęretici diuerſorum errorum habent facies diuerſas, ſed caudas adinuicem colligatas, vt c. penult. de hęre. Et exinde relapſus dicitur quaſi ſecundo lapſus. Nā monoſyllaba reiterationem inducit. ff. de ver. ſig. *Ad vnam ſceleris nequitiam.*

7 Nota etiam, quod licet quis non confiteatur certam hęreſim credidiſſe, vel tenuiſſe. dummodo confiteatur ſe tanquam vehementer ſuſpectum abiuraſſe omnem hęreſim, & poſtmodum in eandem ſuſpicionem reincidiſſe, relapſus non dicitur, ſed violenter ſuſpectus; ſecundum Gemin. quia vehemens ſuſpicio tranſit in violentam, ſcilicet ſuperueniens vehementi, & alleg. glo. in c. literas. de pręſump. *Violēter ſuſpectus.*

8 Relapſis brachio ſeculari tradēdis mortem nunciare per ſeipſum non debet Inquiſitor, nec Epiſcopus, ſed per honeſtas perſonas ipſis reis vtcunque gratas, & deuotas, quas ſępius ad eos mittere debet. vide directorium Inquiſitionis, & ſupra in ver. Hęreſiarcha. nu. 17. *Mortem relapſis nūciare qui debeant.*

RELAXARE.

1 RElaxare pœnam reo totaliter, vel particulariter, an liceat iudici, nota vt infra. Et pro maiori declaratione huius difficultatis, ex doctorum dictis diſtinctiones nonnullas pręmittere oportet.

Quarum prima erit, quod differētia eſt inter relaxare, mutare, & alterare pœnam.

Nam relaxare pœnā reo videtur eſſe illum totaliter a pœna abſoluere, ſiue ei totaliter pœnam remittere. Mutare vero eſt pœnam debitam in aliam commutare, vt pœnam mortis in pœnam exilij, aut pœnam flagellorum in pœnam pecuniariam. Alterare autē pœnam eſt pœnam augere, vel diminuere, mitigare, & attenuare. *Alterare pœnam quid ſit*

Secūda diſtinctio erit, quod pœna aut eſt in lege determinata, aut non, ſed iudicis arbitrio relicta.

Tertia diſtinctio eſt, quod pœna in lege ſtatuta, aut ſtatuitur vt inferenda, aut iam iure incurſa.

Quarta eſt, ꝙ alterare pœnam cōtingit dupliciter, aut poſt, aut ante latam ſententiam.

Quinta erit, quod alterare pœnam contingit dupliciter, videlicet aut cum cauſę cognitione; aut ſine cauſę cognitione.

Sexta erit, quod reus aut puniendus eſt ad inſtantiam iniuriati accuſatoris, aut non.

Septima erit, ꝙ iudex aut eſt ordinarius, aut delegatus.

Octaua erit.Si iudex ordinarius eſt, aut eſt habens poteſtatem diſpenſandi in crimine de quo reus accuſatus eſt,aut non.

Relaxare pœnã ĩ lege ſtatutam.

2 His præmiſsis ſit hęc prima concluſio.Iudex ordinarius, & multo minus delegatus nõ poteſt reo accuſato, & cõuicto licite relaxare pœnã in lege ſtatutã ſuper crimine de quo reus eſt cõdemnatus,reo petente recompenſationem illatę ſibi iniurię. Hęc concluſio quam credimus eſſe Diui Thomę ſec.ſe.q.68.ar.3.patet primo auctoritate diuinę legis. Dicitur enim Deuter.13. de illo qui perſuadet ſeruire dijs alienis,Non parcat oculus tuus vt miſerearis, & occultes eum, ſed ſtatim interficies eum. Et de homicida dicitur Deuter.19. nec miſerearis eius.

Secundo patet ex c.ſi quem 2.q.3.vbi ſic dicitur. Facti quidem inquiſitio in arbitrio iudicantis eſt,pœnę vero proſecutio non eius voluntati mandatur,ſed legis auctoritati reſeruatur, non arbitrio iudicis cõmititur ff.ad turpill.l.1.Et propterea dicitur in authen.de iudicibus.§.oportet.quod iudex non debeat eſſe mitior lege.

Duo a iudice conſiderãda

Ratione vero probatur pręfata concluſio per Diuum Thomam vbi ſupra ex duobus quę ſunt circa Iudicem conſideranda.quorum vnum eſt, quod ipſe habet iudicare inter accuſatorem, & reum, & aliud eſt,quod ipſe non fert iudicij ſententiam quaſi ex propria, ſed quaſi ex publica poteſtate.Duplicĩ ergo ratione impeditur iudex ne reum a pœna abſoluat.Prima quidem ex parte accuſatoris ad cuius ius quandoque pertinet vt reus puniatur,puta propter aliquam iniuriam in ipſum commiſſam, cuius relaxatio non eſt in arbitrio alicuius iudicis,quia quilibet iudex tenetur ius ſuum reddere vnicuique.

Differentia inter iudicẽ, & iudicem.

Alio modo impeditur ex parte reipublicę, cuius poteſtate fungitur.ad cuius bonum pertinet quod malefactores puniantur. ſed tamen quantum ad hoc differt inter inferiores Iudices, & ſupremum Iudicem, ſcilicet Principem cui eſt publica poteſtas plenarie commiſſa. Iudex enim inferior non habet poteſtatem abſoluendi reum a pœna contra leges ſuperiorum ſibi impoſitas. Vnde ſuper illud. Io.19.non haberes in me poteſtatem vllam,dicit diuus Auguſtinus Talem Deus dederat Pilato poteſtatem, vt eſſet ſub Cęſaris poteſtate,ne ei omnino liberum eſſet accuſatum abſoluere.

Principis auctoritas.

3 Princeps qui habet plenariam poteſtatem in republica, ſi ille qui paſſus eſt iniuriam velit eam remittere, poterit licite reum abſoluere,ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nociuum.

4 Secunda concluſio eſt. Si iniuriam paſſus conſentit vt reo pœna relaxetur,Iudex habens plenam auctoritatem poteſt licite reo relaxare pœnam in lege ſtatutam, dum tamen hoc non ſit nociuum aut ſcandaloſum reipublicę.patet hęc concluſio ex iam dictis.

Pœnæ diuerſæ diuerſa tẽ

5 Tertia concluſio eſt. Quando pro vno eodemq; facto diuerſę pœnę de iure imponuntur,tunc vtraque pro vno, & eodem tẽpore non eſt impo-

eſt imponenda. Hoc patet per c. At ſi clerici. de iudi. maxime vbi vtraq; .e per ſe ſufficeret, vt ibi notatur. ſed tunc minor eſt imponenda, quia pœnę potius ſunt molliendę quam exaſperandę. ff. de pœn. l. interpretatione, & de pœni. di. 1. c. pœnæ. vel locus erit gratificationi c. cum autem, de iur. patro. uel illa imponatur quæ magis timetur c. quoniam frequenter, vt lit. non cont. quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur c. prodeſt ſeueritas. 23. q. 5.

pora requirunt.

6 Quarta concluſio eſt. Si pœna ipſo iure contrahatur, non poteſt iudex eam relaxare, aut commutare, vel alterare, quia talis pœna, cum iam quodammodo inhæret vſibus ipſius rei, non pendet ex iudicis arbitrio, tū quia, vt Io. An. in c. 1. de ſagit. ait, qñ pœna imponitur ipſo iure, nō requiritur alia sñtia cōdemnatoria. ſeu declaratoria delicti.

7 Quinta concluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam nō poteſt commutare, vel alterare augendo, vel minuendo Iudex delegatus, quia talis non poteſt diſpenſare, ſed iure communi procedere, cum fines mandati exacta diligentia ſint ſeruandi. c. cum dilecta. de reſcript. Hæc cōcluſio colligitur ex cap. de cauſis. de off. deleg.

8 Sexta concluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam pro aliquo crimine Iudex etiam ordinarius non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper illo crimine non poteſt commutare, minuere, vel augere, vt in c. licet. de pœnis.

9 Septima concluſio eſt. Iudex ordinarius habēs poteſtatem diſpenſandi ſuper crimine illo, non poteſt pœnam in lege ſtatutam mutare vel alterare diminuendo, vel augēdo ſine cauſa legitima, & ſine cauſæ cognitione, vt ex c. ſi quam 2. q. 3. vnde dicit Hoſt. in ſum. li. 5. tit. de accuſ. §. quis ſit effectus accuſationis. Effectus accuſationis eſt, vt reo conuicto imponatur pœna ordinaria, & certa, ſi in iure ſtatuta eſt. nam Iudex qui meliorem aut duriorem pœnam impoſuerit quā ſcriptam reperit, graui infamia notatur, vt C. ad l. iul. de vi pub. vel pri. l. ſeruus qui. in fin. C. ne ſanctū baptiſma itere. l. 3. & c de cauſis. de off. de leg. & c. vlt. de tranſact.

Habēs poteſtatem diſpēſandi ſuper crimine.

Accuſationis effectus.

10 Octaua concluſio eſt. Pœnam in lege ſtatutam Iudex non poteſt commutare poſt latam ſententiam, vt ex alleg. c. ſi quem. 2. q. 3. Sed contra hanc concluſionem, aliqui arguunt. & primo di. c. veniam. 35. q. 9. vbi Papa poſt ſententiam cuidam pœnam temperauit. & idem de præſide prouincię qui etiam poſt ſententiam poteſt mulctam impoſitam temperare, vt. ff. de offi. prę́ſid. l. illicitas. §. qui vniuerſas. Sed reſpondetur quod ſpeciale eſt in Papa, & præcipue in his qui vocati ſunt in plenitudinem poteſtatis, quod poſsint in criminalibus ēt poſt ſententiam pœnam adiudicatam temperare. ſimiliter & præſes prouincię, qui etiam habebat maximam poteſtatem. & ideo ex hoc non ſequitur quod regulariter omnes Iudices hoc poſsint facere.

Poſt latam ſententiam pœnam commutare non poteſt.

11 Nona concluſio eſt. Pœnā in lege ſtatutam poteſt Iudex qui habet

poteſtatem

poteſtatem diſpenſandi ſuper illo crimine, de quo dicta pœna fuit ſtatuta, commutare, augere, vel minuere cum cauſæ cognitione, & ante ſententiam, vel ipſa ſententiæ prolatione, vt in c.In archiepiſcopatu, de rapto. & C.eo.l.& ſi ſeuerior. In hac cauſę cognitione habetur conſideratio locorum, & temporum, perſonarum, & cauſæ, multitudinis, & ętatis, ac etiam ſcandali. namque ex his omnibus rigor iuris mitigatur, vt colligitur ex c.ſuper eo.de ſent.excom.& cap.vlt.de tranſa. Item cauſa cognita, & ex prædictis cauſis, & iuribus poterit pœnam augere, & etiam quia multis craſſantibus vindicta opus eſt. ff.de pœnis l.aut facta.in vlt.§.& l.capitaliũ.in vlt.§.& in di l.& ſi ſeuerior, & per Innoc.in c.1.de conſtitutio.

Vigor iuris ex quibus mitigatur.

In extraordinaris qd poſſit iudex.

Decima concluſio eſt. In pœnis extraordinarijs iudex poteſt exaſperare, & mitigare pœnas, vt.ff.de pœnis.§ hodie, & de pænit. di.1. c.menſuram. In quibus extraordinarijs tunc dicitur pœna diminui, vel augeri, cum Iudex non ſeruat id quod in talibus ſeruari conſueuit, vt.ff.de damn.in fin.l.ſi finita.§.1.&.ff.de flumi.l.1.cum ſimilibus. 12

Incorrigibili remiſſio nõ eſt faciẽda.

Vndecima cõcluſio eſt. Indulgẽtia ſeu remiſsio pœnę non eſt facienda per Iudicem homini incorrigibili, 23.q.4. 13

In humaniorem declinare debet iudex.

Duodecima concluſio eſt. Quando pœna non eſt determinata a iure ſiue in lege ſtatuta, tunc imponitur arbitrio Iudicis, qui habet æquitate ſeruata ſemper in humaniorem partem declinare. c.ex parte. de tranſa.& ff.de effra.l.1. & ff.de pœnis l.hodie. Et c.de cauſis. de off.deleg.& c.vlt.de tranſa. Cum his concordant Inn.Hoſtien.in ſumma. Archi.in c.ſi ergo.17.q.1.& Enricus Boich.ſuper cap. in archiepiſcopatu.de rapto. 14

Iudex inordinate remiſ ſ' cui nocet.

Et nota, quod ſi Iudex inordinate remitteret pœnam communitati, & reipublicæ, cui expedit vt maleficia puniantur, nocumentum inferret, cuius intereſt taliter punire delinquẽtes, vt peccata vitentur, vt deuter.c.13.vbi poſt pœnam ſeductoris ſubditur, Vt omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quiſpiam huius rei ſimile. Nocet etiam perſonæ cui illata eſt iniuria, quæ recompenſationẽ accipit per quandam reſtitutionem honoris in pœna iniuriantis. Hæc Io.de Tur.Crem.ſuper c.ſi quem.2.q.3. 15

Relaxare reum de hęreſi ſuſpectum, vel vbi pœna corporalis vel banni veniret imponenda, etiam ſub fideiuſsione non licet, niſi conſtita de eius innocentia, vel ſaltem delicto non probato, quia licet fideiuſſores expreſſe ſe obligaſſent ad pœnam corporalem ſiue banni, propter talem obligationem non poſſent puniri, quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum. l. liber homo, & ibi Bartol. ff. ad l.Aquil. 16

Sunt etiam caſus in quibus licet non inferatur pœna corporalis, reus tñ non relaxatur. Primo qñ reus fugit de carere alias, ꝑdit priuilegiũ ſecundũ Ang.in ver.fama publica. ſed æquitas eſt in cõtrariũ. 17

dummodo

dummodo fidei ubeat. 2. quando reus a principio recuſaſſet fideiubere. 3. ſi confitetur ſponte delictum. 4. ſi repertus eſt inflagranti crimine, ſiue cum armis. Vide Hippol. in. §. Attingam. ſed hodie prędicta ſunt ad libitum iudicantium, ait Franc. Caſon. c. 9. nu. 11.

17 Relaxatus cum fideiuſſoribus non idoneis poterit iterum capi, & cogetur idonee fideiubere. Bal. in l. 1. ff. ſi quis in ius voc. nec propter capturam rei principalis liberantur fideiuſſores. Bart. in l. ſi hæres a debitore. ff. de fideiuſ. & ratio eſt, quia licet ſit deuentum ad capturam, non tamen eſt ſatisfactum, reſpiciunt enim ad ipſam ſatisfactionem tamquam ad cauſam finalem, quamobrem fideiuſſores capi poterunt. Franc. Caſon. vbi ſupra.nu. 12. *Fideiuſſor quare non liberatur ad capturā rei.*

RELATIO.

Relatio. Vide in ver. Citatio.

RELIGIO.

1 RElIgioſorum appellatione qui veniant, vide Abb. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſti. quot modis dicat religioſus gl. & Abb. in c. multa. de vot. & vot. redemp.

2 Religioſo in iudicio ſine iuramento non creditur. in c. nuper. de teſti. Abb. in c. cum dilecti. de dol. & contu. vide ibi.

3 Religioſus ſi matrimonium palam contrahat, præſumitur in fide errare, & contra illum Inquiſitor poteſt procedere tanquam cōtra male de ſacramentis eccleſiæ ſentientem, ſecus autem ſi occulte, quia non præſumitur in fide errare, ſed libidinis impulſu id feciſſe. Abb. in c. de homine. de celebr. miſſarum. *Palā matrimonium cōtrahens.*

4 Religioſus in hæreſim incidens grauius punitur quam laicus. in c. accuſatus. de hære. li 6. *In hæreſim incidens.*

5 Religioſus quicquid acquirit, & vndecumque acquirat, monaſterio acquirit, vt in l. Deo nobis. C. de epiſc. & cler. Abb. in c. quanto. de off. ordi.

6 Religioſis in omni probatione faciēda, & quocumque alio negotio magis creditur quam laicis. tex. & ibi Abb. in c. In noſtra. de procur. Bal. in d. c. in fine.

REMEDIA.

1 REmedia ad maleficia tollenda etiā ſi fiant arte malefica de iure ciuili nulla pœna puniuntur, vt eſt tex. in l. Eorum. §. fin. C. de malef. Puniuntur tamen de iure canonico, vt xxvj. q. vlti. c. Admoneant.

2 Remedia aūt aduerſus maleficia taciturnitatis q̄ fiunt in tortura nonnulli dixerunt eſſe infraſcripta verba, vz. Dn̄s labia mea aperiat, & os meū annunciabit veritatē. Eructauit cor meū verbū bonū,

dicam

dicam cuncta opera mea regi. Cõfundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium, cõtere brachium iniqui rei, & lingua maligna ſubuertetur. Ex quibus verbis, precibus, & exorciſmis dicunt maleficia ipſa reſolui, & reum mirabiliter cruciari. Vi de Parid. de Put. in tract. ſindic. in tortura, Paul. Gril. de quæſtio. 4. nu. 16.

REPETITIO.

Repetitio teſtium poteſt, & debet fieri maxime in criminalibus in quibus maius eſt periculum, & pœna in ſupplicio conſiſtit ſupra relegationem apud iudices etiam parte abſente, & non vocata vt in authen. de teſt. §. Et quoniã, iuncta glo. in ver. obſecrationibus. Nec alteri iudici poteſt delegari repetitio, niſi ex iuſta cauſa, vt pura, ſi teſtes ſint alterius territorij, vel niſi iudex eſſet impeditus iuſto impedimento infirmitatis, vel abſcentiæ, vel alia iuſtiſſima cauſa, quia tunc poſſet demandari alteri iudici talis teſtium examinatio ſeu repetitio, & valeret ſecundum Ang. de maleſi. in ver. qui iudex nu. 23. ſed tutius eſt ſi poſſent repeti a proprio iudice qui eos tormentis poteſt afficere ſi opus fuerit, vt §. Et quoniam. in fin. in authen. de teſt. & in d. auth. apud eloquentiſſimum. C. de fi. inſtr. maxime intellige hoc quando confrontationibus teſtium opus eſt. Et aduerte ꝙ vbi teſtis fuit examinatus, & in repetitione detrahit a ſua prima depoſitione, vel varie loquitur. Primo dicto teſtis credẽdum eſt, & non ſecundo in contrarium prolato, vt c. per tuas. de proba. & l. generaliter. C. de non numerata pecunia, & glo. in d. c. per tuas. in ver. infirmare. 1

Et nota ꝙ poſt iuramẽtum præſtitum iudex habens præ manibus informationes repetit depoſitionem cuiuslibet teſtis in eius pręſentia ſeperatim ab aliis, & in ſecreto, ne vnius depoſitio per aliam fabricetur, vt c. Nos. §. item damus 2. q. 7. & Daniel. 13. & Spec. in tit. de teſt. §. nunc tractandum. in prin. ſed prius teſtem interroget, ſi ea quæ dixit in primo examine ſint vera, & pro veritate dicta. & ſi reſponderit ꝙ ſic replicabit ꝙ illa replicet, qui ſi dixerit ſe non recordari, ſed velle legi ſuam depoſitionem, fiet vt ſupra dictum eſt. 2

Repetitio autem torturæ ſine vrgentioribus indiciis numquam fieri debet. Nam cum indicia ſunt vrgentia, iudex reum negantem torquebit ſemel. ſed cum ſunt multum vrgentia, tũc fit repetitio torturæ, quæ quidem repetitio non debet excedere tres vices, ne in infinitũ procedatur. tres vices dicimus vʒ. tres dies ſeparatos, & pro qualibet vice ſufficiunt tres quaſſationes, ſeu eleuationes, & depoſitiones, & vltra ternarium torti dicuntur torti immoderate, & tunc confeſſio videbitur vi tormentorũ facta vt l. repetitio. ff. de quæſtio. & quoties iudex intendit repetere reum in tortura, debet interloqui in actis

Tortura rei terãda quãdo non ſit.

in actis ꝙ ſuperſedet a tortura incepta ſed non perfecte data, immo in tẽdit procedere in ea. Brun. q. 5. in fin. Fran. Caſon. de tormen c. 14.

REPLICATIO.

Replicatio paris criminis repellit excipientem, in c. cum eccleſiaſticæ. de except. quando videlicet actor, & reus ſunt in pari cauſa, magis tamen eſt fauendum reo excipiẽti, quam actori replicanti. Abb. in cap. dilecti filij, de except. ibi v. de.

RESIDENTIA.

1 Reſidere tenetur qui habet beneficium etiã ſimplex de iure communi, nec ſufficit deſeruire per alium. tex. in c. penult. de cler. nõ reſi. niſi legitima cauſa excuſet. vt in c. peruenit de appell. In duodecim tamen caſibus excuſatur, quos enumerat Abb. in c extirpandæ. §. qui vero. de præben.

2 Reſidere intelliguntur in beneficio hi, qui alias reſidentes per infirmitatem impediuntur reſidere, ſecus de his qui alias non erant reſidentes. in c. ad audientiam. de cler. non reſid. ibi Io. And & Abb. *Infirmitas excuſat.*

RESPONDERE.

Reſpondere iudici abſque rationabili cauſa renuens contumax eſt, & habetur pro confeſſo, vel negante, prout ſuum incommodum reſpicit. vt de confeſſ. c. 2. li. 6. & l. certum. ff. de reo. confeſſ. & §. ꝙ obſeruare. ff. de iuram. calum. Et Bart. in §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. reſpondere namque iudici interroganti reus tenetur affirmatiue vel negatiue, in criminalibus maxime. Rectam enim reſponſionem requirit Iudicis religio. Ioſue. 7. ibi, atque indica quid feceris. l. 1. ff. de vulga. & pupil. immo reus dubioſe reſpondens facit indicium contra ſe, quia vr̃ vere deliquiſſe, & velle iudicem fallere, nõ enim rñdere vr̃, qui obſcure reſpondet. Bart. in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. Fran. Caſon. de tortura. c. 20. *Dubioſe vel obſcure reſpondens facit indicium contra ſe.*

RESTITVTIO.

1 Reſtitutio in integrum quid importet, & qui reſtitui debeant, vel poſsint, vide de reſti. in integr. & ibi doctores.

2 Reſtituti famæ, & honoribus per Imperatorem citra aliam diſpenſationem promoueri poſſunt ad ſacros ordines. Abb. in c. cuncti. de ſent. & re iudi. dummodo pœnitentiam perfecerint. ibi. *Per Imperatorem reſtituti.*

3 Reſtitutio tantum reſtituit, quantum id abſtulit aduerſus quod reſtitutio petitur. ita Bar. in l. fin. C. de ſenten. paſſ. & ideo nõ dicitur quis reſtitutus, niſi conſecutus fuerit plenã reſtitutionem, vt late Decius in reg. in condemnatione, §. cum verbum reſtituas. ff. de reg. iur. non tamẽ in præiudicium tertij trahitur. c. quamuis. de reſcript. li. 6.

glo in l. gallus. §. quid ſi tantum. ff. de lib.& poſth. & ideo non trahitur ad iam alienata per fiſcum, ſecundum Bar.& communiter doctores in di.§.quid ſi tantum,& Felin.in c.inter quatuor. de maior.& obed.niſi fieret via iuſtitiæ,& in pluribus aliis caſibus, de quibus ibi per Alex.Iaſon.& modernos.

Fructus per fiſcum percepti.

5 Reſtitutio etiam non trahitur ad fructus perceptos per fiſcum de rebus adhuc non alienatis,& minus de alienatis. diffuſius ſi vis vide Boſsium in pract.in tit.de remedijs ex ſola gratia Principis.

6 Reſtitutio ſui natura omnia in priſtinum ſtatum reponit, quapropter fideicõmiſſum extinctũ per cõfiſcationẽ ſuſcitari per reſtitutionẽ expreſſe decidit Lud. Ro. in cõſi. 247. incipien. Primo dicitur.ex quo concludit Salic.in l.caſtitati.C.ad.l.iul.maie.de adult,ꝙ trahitur etiam ad perſonam quæ in conſequentiam principalis punitur.

Alienata bona quomodo recuperentur.

7 Reſtitutus in priſtinũ ad quẽ recurſum habebit ꝓ recuperatione bonorum ſuorum alienatorum? Reſponde diſtinguendo, aut fiſcus bona prędicta alienauit titulo lucratiuo,ſcilicet donationis,aut legati,aut titulo oneroſo,ſcilicet venditionis,locationis,emphiteuſis, & ſimilib⁹.Primo caſu aut bona illa fuerãt acquiſita ex fœnore,vel alio iniuſto titulo,& non datur repetitio dicto reſtituto & minus reconciliato ad fidem per not.per car.in clem.1.de vſur.& Din. in Reg.peccatum.de reg iur.li.6.

8 Aut fuerũt iuſto titulo acquiſita,& proculdubio poterit illa vindicare.l. 2.C. de ſen. paſ.& reſti. ratio eſt quia iſte tractat de damno euitando, illi vero poſſeſſores de lucro captando, merito iſte præferendus erit illis. l. fi. C. de codi.& in Auct.de imponen.lucra. de ſcript.in prin.

9 Secundo vero caſu quando ex titulo oneroſo illa vindicare non poterit,quia iſto caſu vterque tractat de damno euitãdo, & ſunt pares in cauſa,& regula eſt ꝙ in pari cauſa potior conditio poſsidẽtis. c.in pari.de reg.iur.li. 6. Alia ratio viget,& melior,quia cũ iſti poſſeſſores emerint a fiſco qui erat dominus dictorũ bonorum.l.quiſquis & l.fin.C.ad l.iul.maie.& l.Arian.C.de hære.c. Ad abolẽdam.in fi.& c. vergentis.de hære.& c.cum ſecundum eo.li.6.merito fuit in eiſdem emptoribus trãſlatũ dominiũ ipſorũ bonorũ, adeo ꝙ eccleſiaſticus, aut ſuperior reſtituẽdo bona iſti reſtituto nõ poteſt reſtituere niſi illa tantũ quæ ſunt apud fiſcum,quorũ ad huc eſt dñs, alia vero quæ fuerunt alienata non poteſt amplius reſtituere abſque conſenſu dominorum & poſſeſſorum.l.id quod noſtrum eſt.ff.de reg.iur.fiſcus enim ſuccedit in bonis ipſius rei tamquam hæres. vt l.tutor.C.ad l. iul. de vi pub. & ideo potuit in emptores verum transferre dominium.l.ſed & ſi lege. §. Item ſi rem.ff.de peti.hæred.& Bart.in l. 2. quæ ſupra & propterea rei vindicatio non datur iſti reſtituto, quia illa non datur contra dominium eorum qui poſsident.

Quomodo

10 Quomodo autẽ ſubueniatur huic miſero ac calamitoſo, dic ꝙ datur ſibi cõditio ex lege cõtra fiſcũ ad recuperãdũ illas quas ex bonorũ dictorũ alienatione acceperat pecunias ſi extant. ſi vero non extant, nulla datur repetitio, niſi fiſcus ex dictis pecunijs factus fuiſſet locupletior. Bart. in l. 2. ſupra Paul. Ghirl. de hære. q. 6. nu. 4. 5. & 6.

RETRACTATIO.

Retractans primam confeſsionem, bonam rationem ad arbitriũ iudicis non allegans, quod videlicet propter metum expenſarum, vel propter metum maioris pœnæ id dixerit, non videtur vere, ſed ficte conuerſus. vt de pęn. di. 3. c. pęnitentia. cum c. ſeq. & præſumitur quod materia primi erroris fuerit per eũm recondita, & callide palliata, vt de pœn. di. 2. c. ſi quis ſemel. & facit quod not. Archi. in ſimil. extra eo. c. vt commiſsi. ſuper ver. in carcerem. impęnitens enim videtur perſiſtendo in tali retractatione, videlicet ex quo ſuum crimen primęuum confiteri recuſat, vt de pœn. di. 1. cap. quis aliquando §. e cõtra, & ſibi videtur complacuiſſe in errore primęuo, quem iſta remiſsio debuit expiare. 34. q. 1. cum per bellicam. Nam exitus acta probat. 22. q. 2. quod autem ait. C. de iudi. l. rem non nouam. §. patroni. & ſequentia declarant præcedẽtia, vt C. de adult. l. ſi qui adulterij. 24. q. 1. c. 1. circa fin. Imo videtur talis in negatiua perſiſtens defeciſſe in pęnitentia, & purgatione ſibi iniuncta, maxime ſi id egit poſt abiurationem, & iniunctam ſibi pęnitentiam. & ideo eſt tamquã hæreticus puniendus, vt de præſump. c. literas. de pur. can. c. inter ſolicitudines, cum ei tantum ſit venia indulgenda qui redijt ex puro corde, vt de hære. c. vt officium. §. ſi vero. li. 6. & peccati venia non concedatur niſi correcto. vt de reg. iur. lib. 6. c. peccati venia. Et primæua confeſsio non debuit ſibi profuiſſe, cum eam modo contemnat, & deteſtetur, arg. de vſur. cap. quia fruſtra. C. de Apoſt. l. hi qui ſanctum. Vnde ſi in ſua prima confeſsione abiuraſſet, poſſet modo cenſeri. ficte relapſus, & ſi in ſua negatione perſiſteret, poſſet tamquam pertinax hæreticus condemnari. Hæc Zanchinus Arimin. c. 23. de hære. Adde quod, & ſi confeſsio quandoque reuocari poſsit, vt per iura adducta ab Angel. de male. in glo. comparent D. Inquiſit. verſ. 1. Hipp. Marſi. in pract. in §. poſtquam. nu. 15. & nu. 47. & in §. quęritur. nu. 32. & in ſingul. 201. ibi potes tamen limitare omnia prædicta. Rom. ſingul. 304. incip. tu habes materiam. Boſ. in tit. de confeſſ. nu. 73. & in tit. de tortura. num. 49.

Confeſſionẽ reuocans impænitens dicitur.

REVOCATIO.

1 Reuocatio hæreſis ſeu pęnitentia eſt duplex, altera quę fit ad ſalutẽ animæ duntaxat in foro conſcientię, altera vero quæ fit ad vtriuſque ſalutem, ſcilicet animę & corporis, prima indiſtinctæ fieri

poteſt quãdocũque, a quocũque, & in quouis crimine, & quolibet lo co vſque ad vitæ extremum & exitum, vt habetur. in c.firmiſsime. de hære. dummodo facta ſit puro corde, & ſpontanea voluntate. de pœn. di. 3. c. perfecta. & c. 1. & 2. qui cleri. vel uouen. & c. ſuper eo. de hę re. li. 6. vbi nota tex. ꝙ hęretico etiam relapſo qui abſque ſpe venię de bet tradi curiæ ſeculari, ſi emiſerit manifeſta pęnitentiæ ſigna non denegabũtur eccleſiaſtica ſacramenta, vtputa confeſsio, pęnitentia, & euchariſtia, quibus humiliter ab eo petitis non erunt deneganda.

Secunda vero reuocatio ſeu pænitentia quę fit gratia vtriuſque, ſcilicet tam animę quam corporis, nõ eſt tam generalis ſicut prima, ſed ſpecialis, & reſtringitur vt congruo tempore, & loco fiat, & hæc numquam competit relapſo, c. ad abolendam. de hære. & c. Accuſatus eo. tit. li. 6. 2

In mortis articulo reuocans. Reuocatio cõfeſsionis prioris iudicialis in mortis articulo pręſumitur vera, quia præſumitur facta zelo veritatis, cum nemo pręſumatur immemor ſalutis propriæ in tali caſu, vt de iure præſumitur. l. fin. C. ad l. iul. repetun. vide Marſil. in conſ. 109. nu. 32. & ſequen. Blanc in pract. crimi. in §. his ſic præmiſsis. in fin. ad ꝙ facit Bal. in l. pri. in fin. vbi & Iaſon. nu. 10. Nec obſtare poteſt quod obiici poteſt ex doctrina Boſs. in tit. de indicijs & conſide. ante torturam nu. 85. dicentis, quod reuocatio a teſte facta in mortis articulo extraiudicialiter nõ habetur in cõſideratione. quia Boſsius loquitur quando talis excul patio, ſeu reuocatio fit poſt ſententiam, & ita lõquitur, & diſtinguit Feli. per illũ alleg in c. cum in tua. de teſtibus. nu 6. vbi dicit, Si teſtis dicat vnũ in iudicio, & aliud extra, ſecũdum nõ eneruat primũ, etiã ſi ſecundum dicatur in mortis articulo, & iſta concluſio procedit, ſi & quando ſententia eſt lata. Si autem eſt ferenda (hæc ſunt verba Feli.) tunc in tantum detraheretur dicto ſuo, quod non eſt ferenda, multum enim operatur confeſsio facta in lecto ægritudinis. glo. Bal. in l. 1. C. de falſ. vide Zaſium in conſ. primo. 3

REVS.

REus iudici cum iuramento reſpondens non punitur de falſo, ſecundum Alex. in l. 1. ff. de bon. eorum qui ſib. mor. cõſci. Pro qua opinione vide glo. in c. ne quis arbitretur. 22. q. 2. Et Iaſ. in l. 2. c. ſi cõt. iuſ. vel vtilit publ. qui dicit, quod tacens veritatem punitur vt falſarius, poſt Doctores. Tenendum tamen eſt cum Alex. etiam quod ſit mendax periurus quo ad forum fori, ſecus in foro poli, quia nõ cuitat periurium quo ad Deum, vt late per Abb. in c. 1. de teſt. cog. & ibidem per Felin. col. 2. ver. & in quantum. Secus autem in teſte qui in vtroque puniri debet. vt infra in ver. Teſtis. 1

Mendacium rei quomodo excuſetur.

De ſocijs quomodo poſſit interrogari. Reus tam in tortura, quam extra torturam poteſt interrogari de ſocijs criminis in delictis quę committuntur principaliter propter commodum comittentium, vt in falſa moneta, furtis, & latrocinijs. 2

Secus

Secus autem in aliis quæ principaliter committuntur in odium alterius, vt in homicidiis. Bal. in l. repeti. §. 1.ff. de quæſtioni. Et ſecundum Bar. hoc vltimũ fallit in caſu l. prius .ff. ad ſill. quod nihil aliud eſt dicere, niſi quod mandatarius qui eſt conuictus de homicidio, poteſt etiam in tortura interrogari de mandante.

3 Reus ex carceribus fugiens, et ad ſuperiorem pergens, videtur appellare, & acceſſus ille loco appellationis habetur ſecundum Hoſt. in c. vt debitus, de appel. de quo Bald. dixit eſſe tex. in l. Sed ſi per prætorem. § fin. ff. ex quibus cauſ. maio. Et aliquid per Bar. in l. 1. §. Si quis ipſi Prætori. ff de noui op. nunc. *Fugiens ex carceribus ad ſuperiorem.*

4 Reus accuſatus, ſeu inquiſitus quando recuſat reſpondere accuſationi ſiue inquiſitioni, tortura indiget etiam ſine indicijs, non ad eliciendam confeſſionem, quia non formato proceſſu, nihil agi oportet, ſed ad eruendam reſponſionem affirmatiuam ſiue negatiuam, vt poſſit procedi, Bald. in l. Si accuſare. C. qui accuſa. non poſſ. *Reſpondere renuens.*

Sed aliquando contingit, quod poſtquã acceptum eſt conſtitutũ, a reis de pleno, ſi ducuntur ad tormẽta, & interrogãtur quid ſciãt de tali re reſpõdent, dixiſſe. Interrogati quid dixerint, reſpõdent, eſſe ſcriptum, & aliud reſponſum nolunt dare. Hoc caſu quamuis indicia ſint leuia, poterunt tamen torqueri donec reſpondeant iudici, quia tenentur reſpondere, & replicare.

S.

SACERDOS.

1 SAcerdos adductꝰ in teſtẽ poteſt libere iurare ſe neſcire quid, licet id in cõfeſſione ſciat ſecus ſi id ſciat in pænitentia extra confeſſionẽ, etiam ſi iuraſſet rem nemini dicere. in c. ſi ſacerdos. de offi. ordi. *Confeßarius in iudicio.*

2 Sacerdotis appellatione in materia odioſa venit tantum presbyter, in fauorabilibus autem veniunt omnes in ſacris conſtituti. pro quo facit c. in ſumma. diſt. 32. Abb. in c. ſi quiſquam. de cohabi. cler. & mul.

3 Sacerdotes, & clerici qui citatos ab Inquiſitoribus hæreticos, vel credentes, fautores, auxiliatores, receptatores &c. inſtruunt de celanda, vel neganda veritate, tamquam fautores eorum debent puniri. c. Accuſatus. de hære. li. 6.

4 Sacerdotes qui in liuorẽ & odiũ inimicorũ ſuorum ſuper ſpoliato altari in lugubri veſte celebrant, vel prouiuis vt citius moriantur miſſas defunctorum celebrant, vel celebrant miſſam vel miſſas ſup hoſtiam vel hoſtias non conſecratas, et cum ipſis hoſtijs non conſecratis ſe communicantes, vel tales hoſtias ſacrilegijs, ſeu incantatio *Celebrans ſuperſtitioſe.*

nibus

nibus immiſcent, vel ſanctorũ reliquias, &(quod peius eſt) ſacramẽta Eccleſiæ, vt oleum ſanctum, ſacrum chriſma, ſacramentũ baptiſmatis præfatis ſortilegijs immiſcent, breuiter dicat ꝙ huiuſmodi non ſapiunt hæreſim, & id patet ex diuerſitate pœnarum indictarum pro huiuſmodi maleficijs, quæ ſunt diuerſę a pœnis hæreticorum. de quibus in c Ad abolendam, & c. vergentis. de hęre. quod eſt verum quando per ipſa ſortilegia non imploratur auxilium dęmonis, niſi ad ea quæ de ſui natura facere poteſt. Vide ſupra in ver. Diuinationes.

SACRAMENTA.

SAcramenta quæ, & quando laicus poſsit adminiſtrare, quæ & quibus poſsint denegari, vide Abb. in c. quanto. de conſuet. vbi ſeptem ita diſtinguit, ſcilicet in quinque neceſſaria, & duo voluntaria, vt etiam not. glo. in c. veniens. de tranſa. quorum duo per laicum conferri poſſunt, baptiſmus videlicet, & pænitentia, cetera autem minime. c. quanto vt ſupra. & cap. Paſtoralis. de offi. deleg. 1

Sacramenta eccleſię quamuis non ſint recipienda ab hæreticis vt pote ab Eccleſia præciſis, nec collata a talibus virtutis effectum imprimant, vt eſt tex. not. in §. verum. 32. diſt. hoc verum regulariter in omnibus ſacramentis, excepto ſacramento baptiſmi, quod ſi fuerit collatum ab hęretico, imprimit effectum, dũtamen fiat in forma eccleſię. iſte eſt tex. in di. §. verum. ver. hęc de malis. 2

Ratio diuerſitatis inter ſacramentum baptiſmi, & cetera ſacramenta traditur ibi in fine tex. quia homo ſaluari poteſt ſine alijs ſacramentis, non tamen ſine baptiſmatis ſacramento quod ex eo patet, nam ſacramentũ baptiſmi cęteris ſacramentis prius eſt, & omnium ſacramentorũ ianua. c. ſi quis confugit. 1. q. 1. cum reliquis iuribus allegatis per glo. in d. §. verum. 3

Sine quibus ſacramentis ſaluari poſſit homo.

Sacramenta Eccleſiæ quæ non ſint deneganda hęretico redeunti, vide ſupra in ver. Redeuntes. 4

Sacramenta ſi ignoranter ab hęretico fuerint recepta, non ſolum conferunt eſſentialia ſacramenti, ſed etiam gratiam. Nam iudas fuit hęreticus 1. q 1. c. eos. Sed ſi ſcienter fuerint recepta, non confertur gratia. vbi ſupra. c. etiam Inno. in cap. 1. de ſchiſmat. & in c. fraternitatis. de hęre. & ibi Abb. 5

Iudas hæreticus fuit.

Sacramentum baptiſmatis in forma eccleſię collatum prodeſt tã paruulis, quam adultis. Abb. in cap. pri. de ſumma tri. & fi. cathol. 6

In ſacramentis debet attendi generalis conſuetudo eccleſię, licet in iure ſpecifice non caueatur. credendum tamen eſt quod illa obſeruantia emanauerit a Chriſto, vel Apoſtolis, vel ſanctis patribus. Abb. in c. pernicioſis. de celebr. miſſ. 7

Eccleſiæ cõſuetudo ſeruanda.

SACRI-

SACRILEGIVM.

1 SAcrilegium eſt ſacrę rei violatio vt dicit Bald. in l. 3. C. de furtis. & Azo. in ſumma eo tit. & S. Tho. 2. 2. q. 99. ar. 3. ſumma cōfeſſorũ eo tit. q. 1. & dicitur ſacrilegium quaſi ſacri lædium, quia per illud res aut perſona ſacra lęditur. Quot autem requirãtur ad hoc vt ſit ſacrilegiũ, vide Bald. vbi ſupra, & Salice. ibidem. & nota ꝙ ſacrilegium eſt crimẽ mixtum vtriuſq; fori. c. cum ſit generale, & ibi glo. Abb. & alij de foro, cõpet. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cle. & ff. ad l. iul. pecul. l. Diuus. & l. ſacrilegij. & ff. de pęn. l. aut facta. §. locus. & c. ꝙ propoſuiſti. de for. cõp. 17. q. 4. c. ſacrilegiũ. c. ſi quis clericus. & c. ſi quis contumax. § 1. & c. ſi quis ſuadente diabolo. & propterea dicitur ꝙ tam iudex Eccleſiaſticus, ꝙ̃ ſecularis poterit procedere cõtra laicũ pro iſto crimine, & habebit locum pꝛ̃uentio inter eos, vt dicit Abb. in di c. cũ ſit gñale, & Archid. ĩ c. felicis. de pæn. li. 6. & car. in cle. 1. eo. tit. ſecus aũt cõtra clericũ ꝙ pertinet ad epm̃, vel cõtra ẽt laicũ negãtẽ hm̃oi ſacrilegia eſſe peccata, quia talia ad Inquiſitorẽ vel epm̃ ſunt pertinentia. Vide ſupra in ver. fornicatio. et infra in ver. Vſura.

2 Acrilegium committitur de iure ciuili quando res eſt ſacra, & auſertur e loco ſacro, ſed de iure canonico ſufficit vel rem eſſe ſacram, vel auferri e loco ſacro. glo. in lege. ſi nondum. C. de furt. & ibi Bal. & communiter Doctores. Vide Abb. in c. ceterum. de iudi. &c. cum ſit generale. de for. compet. *Quomodo.*

3 Sacrilegium committitur in rebus eccleſiæ nõ ſolum quãdo vſurpantur, & occupantur, ſed etiam quando eccleſia in eius bonis, vel poſſeſſione illorum bonorum moleſtatur, & turbatur, & ratione horum competit iuriſdictio eccleſiæ contra laicos, & poſſunt cogi in foro eccleſiaſtico. Abb. in cap. conqueſtus. de for. comp. & ibi vide an tales ſint excommunicati.

SCANDALVM.

SCandalum vt euitetur, relinquitur veritas iuris poſitiui. Abb. in c. qualiter, & quando. de accuſa. pro ſcandalo tamen euitando nullus debet incidere in peccatum mortale, pro eo tamen euitando debet ſeueritas iuris remitti, non autem ea quæ committi, vel non omitti poſſunt ſine mortali. Abb. in c. cũ ex iniuncto. de noui oper. nũtiatio. & c. Qui multotiens. de reg. iur. *Veritas iuris poſitiui quã doque relinquitur.*

SCIENTIA.

1 SCientia, vel ignorantia quando præſumatur in facto proprio, vide Abb. in c. excommunicato. de reſcriptis.

Scientia artis, & ſcient facti. harum prima, quæ eſt rem per cauſam cognoſcere, requirit in doctore. ſecunda, ꝙ̃ eſt per ſenſum, requiritur in teſte, ſcilicet quia vidit, vel audiuit &c. Abb. in c. veſtra. de cohab. *Doctoris. Teſtis.*

Nō reuelās cohab.cler.& mulier.Et nota quod ex ſola ſcientia quis, tenetur quā do non reuelauit delictum committendum aduerſus eum cui iſte ſciens erat ſubiectus, vt in l.a.& quod not.ibi.glo.ff.ad l.pompo. de parici.vt filius ſcilicet ſi ſciret delictum comittendum aduerſus patrē,& non reuelauit,teneretur ex ſola ſcientia,licet non ſit aliter particeps in delicto,vt in di.l.Idem in ſubdito nō reuelante coniurationem contra principem factam, vt in l.quiſquis.C.ad l.iul.maie.Abb. in c.1.de reſt.ſpol.

SCHISMA.

1 Schiſma ab hæreſi diuiditur,quia ſchiſma dicit diuiſionem , hæreſis autem dicit errorem.vnde a ſchiſmate dicitur ſchiſmaticus, ſicut ab hæreſi hæreticus. Schiſmatici proprie qui ab Eccleſia catholica diuiduntur,de his loquendo qui fidem Chriſti perceperunt, duobus modis diuidi poſſunt.

Schiſmatici ab hęreſi parū diſtantes. 2 Quidam namque ſunt diuiſi ab Eccleſia quo ad obedientiā ſolū, nullum habentes de credendis errorem in mente, nec de defendendo errore pertinaciām in voluntate,nec aliter apparet.ꝙ male ſapiāt de articulis fidei,& eccleſiæ ſacramentis,ſeu eccleſiaſtica poteſtate, licet moti malicia, vel ſuperbia, ſiue auaritia deuient ab obedientia Eccleſiæ. Attamen licet tales non ſint hæretici, ſunt tamen ad hæreſim multum diſpoſiti, nam eo ꝙ ſe diuidunt ab eccleſia, & nolunt ei obedire in agendis, leuiter prorumpunt, quod non obediunt in credendis

Schiſmatici, & hæretici. 3 Quidam vero ſunt diuiſi ab eccleſia non ſolum quo ad obediendum,verum etiam quo ad credendum,quia nolunt credere determinationibus Eccleſię,vtpote ꝙ ſpiritus ſanctus procedat a patre, & filio,prout Eccleſia declarauit,extra de ſum.tri.& fi. cath.c.vnico.li.6. & tales ſunt hæretici, quia habent ea quæ ſunt fidei tenere, & credere,errorem tamen pertinaciter tenent in mente, & voluntate, & cum poſt deprehenſionem erroris nolunt abiurare,fit de eis ſicut ſupra diximus de alijs hæreticis.

4 Nota etiam aliam diſtinctionem ſchiſmatis ſecundum Abb. videlicet.Aut talis credit Eccleſiam eſſe aliam tantum quando aliqui gerunt ſe Pōtifices,& tunc eſt ſine hæreſi,vt dicit glo.in.§.1.24.q.1.Aut credit eccleſiam poſſe penes duos in ſolidum,& tunc ſchiſma eſt cū hæreſi,quia venit contra articulum illum, & vnam ſanctam catholicam eccleſiam.glo.in c.non autem.7 q 1.

5 Schiſmatici,& hæretici non debent recipi ad vnitatem eccleſię niſi prius abiurato crimine.Abb.in c.quia diligentia, de electi.& ibi vide pœnas ſchiſmaticorum.

6 A ſchiſmatico ordinatus eſt ab officio repellendus,niſi probet ſecum fuiſſe diſpenſatum.Abb.in cap.fraternitati.de ſchiſmaticis.

Schimaticus

7 Schiſmaticus qui reuertitur ad vnitatem Eccleſiæ non poteſt eligi, nec promoueri in epiſcopum, niſi diſpēſatiue. Adhęrens autem ei quem credit eſſe Papam non eſt hæreticus, ſed nec Antipapa ipſe ſi credit ſe eſſe Papam, vnde non poteſt condemnari per Conciliū niſi ſchiſma inueteratum ſit, nec dat operam, vt ſchiſma tollatur de Eccleſia, quia tūc ſuſpectus eſſet de hæreſi, & tunc cōtra illū procedere poſſet Cōcilium. Vel melius dicitur, quod indubitatus Papa non poteſt accuſari de hæreſi, ſed cum apud Chriſtianos dubitatur, quis ſit verus Papa, poteſtas decernendi pertinet ad concilium. Abb. in cap. quia diligentia. de electlon. *Schiſmatici pœna.*

SCRIPTVRA.

1 Scriptura quæ publica, quæ auctentica, & quæ ſit priuata, vide Abba. in c. 1. de fide inſtrum.

2 Scriptura auctentica dicit, quæ per ſe fidem facit, ſiue ex appoſitione ſigilli auctentici, ſiue alio modo, ita quod ad ſui valitudinem non requiritur aliud adminiculum. Dicitur auctentica quaſi ex ſe autoritatem habens, vt ſcriptura priuata, confeſsionata, vel per teſtes roborata. Item confecta per officialem ſuper pertinentibus ad officiū ſuum, & ſimilia. Abb. de fide inſtrum. §. ſcriptura. *Auctentica*

3 Scriptura priuata vnius boni viri facit ſemiplenā probationem. l. nuda. ff. de dona. Bal. in conſ. 275. Abb. in c. ſi ſcripturā. de fid. inſtrū. ſcriptum tamen propria manu in iudicio communiter debile argumentum facit, quia variari poteſt. Zaſius ſing. li. 2. c. 25. *Priuata.*

4 Scripturæ librorum antiquorum reſeruatorum ſub cuſtodia publica, & fideli, faciunt fidem, ſecus de aliis, quæ licet adminiculentur, non tamen plenam faciunt fidem. Abb. in c. ad noſtram. de proba. Ex his infertur quod libri hiſtoriales quibus a maioribus noſtris fides communiter adhibita eſt, nobis quoque faciunt fidem. Bal. in l. 1. videbo. & glo. in c. inter dilectos. de fide inſtrum. Hinc eſt quod dicta Ariſtotelis, Hippocratis, Auicennæ, & ſimilium fidem faciunt in eorū profeſſione, quia cōmuniter in omnibus ſtudijs recepta ſunt. ad hoc l. ſeptimo menſe. ff. de ſta. ho. & l. ſi pater. ff. de ſolut. Creditur etiam ſculptis in aliquo loco communi, ideſt non in alcuius præiudicium, in alijs adminiculariter, ſecundum qualitatem loci vbi reperiuntur, & ſecundum quantitatem prꝗudicij, vt l. monumentorum. C. de reliquis. *Quæ fidem faciant.*

5 Scripturæ etiam quę fiebant in albo prætoris fidem faciebant. Locus ante hoſtium prętoris erat dealbatus, in quo olim deſcribebantur prętoria edicta, in Clemen. 1. de iudi. in ver. Albo. *In albo prætoris.*

6 Scripta auctorum ab Eccleſia damnatorum ſunt damnata ex eo ſolum quod exierunt a malis, & damnatis auctoribus, etiam ſi bonā contineant doctrinam. c. fraternitatis. de hære. & ibi per glo. quę ad *Auctorū ab eccleſia dānatorum.*

ducit.3.q.4.c.nullus,& di.16.c.canones.& c.excommunicamus.§.cre dentes.de hære.Et arg.ad hoc.96.di.c.bene quidem. Si tamen ab eccleſia approbarentur,valerent,vt de nonnullis operibus Origenis factum eſt.16.q.3.c.& ſi diximus.Et nouiter per regulas indicis librorum poſt Concilium Tridentinum emanati patet, quarum vna,quæ ſecunda eſt inordine,ſic habet.

Hæreſiarcharũ libri. Hæreſiarcharum libri tam eorum qui poſt prędictum annum hæreſes inuenerunt, vel ſuſcitauerunt, quam qui hæreticorum capita aut duces ſunt vel fuerunt,quales ſunt Lutherus, Zuinglius, Caluinus,Balthaſar Pacimontanus,Sauenchfeldius,& his ſimiles cuiuſcũque nominis, tituli, aut argumenti exiſtant,omnino prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex profeſſo tractant ,omnino damnantur. Qui vero de religione non tractant,a theologis catholicis iuſſu Epiſcoporũ, & Inquiſitorũ examinati,& approbati,permittuntur. Libri etiam catholice conſcripti tã ab illis qui poſtea in hæreſim lapſi ſunt, quam ab illis qui poſt lapſum ad Eccleſiã rediere, approbatia facultate theologica alicuius vniuerſitatis catholicæ,vel ab Inquiſitoribus generalibus permitti poterunt. Vide ceterasregulas cum ſuo Indice. 7

Scriptura requiritur in redeũte ab hæreſi. c. ſaluberrimum. 1. q. 7. & not.glo. in c. 1. de cenſi. in vi. licet regulariter ad probationem actus non requiratur ſcriptura, vt in illa glo. quæ enumerat alios caſus ſpeciales. Fran. pon. de lamijs. nu. 89. 8

Scripturam ſanctam male & erronee intelligẽs vel interpretãs, videlicet aliter quam ſenſus ſpiritus ſan. flagitat, hæreticus eſt. 24. q. 3. Hereſis. Et nota quod ille dicitur aliter exponere ſanctam ſcripturam quam ſpiritus ſanctus flagitat,qui ad hoc ſanctã ſcripturam retorquet quod contrariatur ei quod per ſpiritũ ſanctum eſt reuelatum. Ex quo ſequitur quod ſi quis daret aliquem intellectum ſacræ ſcripturæ qui non eſſet contra veritatem per ſpiritum ſanctum,reuelatam ſed prĕter illam,nõ ſed corruptionem fidei,ad ædificationem fideliũ, non eſſet hæreticus iudicandus. 9

SECVLARIS POTESTAS.

De crimine hæreſis non ſe intromittet. Secularis poteſtas, etiã ſi ſit Princeps, nullo modo poteſt ſe de crimine hæreſis intromittere, ratione tamen ſedandæ, vel vitandę perturbationis,& ſeditionis quam huiuſmodi perſonæ peſtiferæ quãdoque ſuſcitant, poſſet ſe intromittere. Facit Bar.in l.Diuus.ff.de Sicar.quãdo quis committit vnum delictum,& incidit in aliud, quod de vtroque punitur.Sicut & ſi Princeps ſecularis non poſsit ſe intromittere in electione prælati eccleſiaſtici,vel ad aliquod beneficium, tamen poteſt eijcere talem electũ vti ſuſpectum e dominio ſuo. Abba.in c.cum terra.de electi.Boſius in pract.tit.de hære.nu.13.& 14. 1

In clericum qualem poteſtatem habeat ſecularis poteſtas.

SEMI

SEMIPLENA PROBATIO.

1 SEmiplena probatio quæ ſit, vide ſupra in verbo. Probatio.
2 Semiplenę probationes duæ vnam plenam quandoque faciũt probationem. Vide practicam Papien. in for. reſpon. reorum. nu. 2.
3 Semiplene probatum, vel minusquam ſemiplene, vel magis, dicitur habito reſpectu ad extremum gradum probationis, ipſam fidẽ ſcilicet, & credulitatem. Abb. in cap. vlt. de Iureiur.

S E N E S.

1 SEnes ſeu decrepiti non torquẽtur. l. 3. §. ignoſcitur. ff. ad ſylla. quę autem dicatur ſenilis ętas & decrepitas, Doctores ſe remittunt ad ſupradictam l. ex qua nihil quaſi elicitur de prędicta etate, immo aliqui interpretando eam tenent contrarium. ſed dic ꝙ ſicut impuberes propter minorem ætatem torqueri nõ poſſunt, æque & ſenes propter imbecillitatẽ torqueri non debent. Gand. in tract. malef. tit. de quæſtio. & torm. Bart. in d. l. 3. §. ignoſcitur. vide Ghirl. de quæſtio. & tort. nu. 52.
2 Senes non coguntur teſtificari de iure ciuili. l. 1. ff. de teſti. ſed de iure canonico ſecus eſt, vt in c. ſi qui teſtiũ. de teſti. & ibi per Caprã. & dicuntur ſenes quo ad hoc qui ſunt annorum 70. glo in d. l. inuiti, Guid. de Suza. de indicijs.
3 Senex dicitur a quinquageſimo vſq; ad ſeptuageſimum annum, poſt decrepitas, & hi non poſſunt cogi ad ferendum teſtimonium de iure ciuili, ſecus de iure canonico, vbi agitur de peccato, ſi tamen volunt ſponte, poſſunt. Abb. in c. ſi qui teſtium. de teſti. relinquitur tamen arbitrio Iudicis quis ſenex dicatur, cum alius alio melius ſit complexionatus. Innocen. & Ioan. And. in c. fin. vt lite conteſtata nil innoue. Sed ſi ſenex attingat ſeptuageſimum annum qui eſt aliarum ętatũ terminus, quantumcunque ſit bene complexionatus, ab inde timetur de eius morte, & propter hoc in tortura non relinquitur arbitrio iudicis. Abb. in c. fin. §. 1. vt lit. conteſt. nil. inno. *Quis.* *Septuageſimus annus terminus.*
4 Senes decrepiti, & milites torqueri nõ põt, neque ferula, vt pueri percuti, nec terreri debẽt. Vide Boſsium in pract de totura. nu. 20. *Senes torqueri non poſſunt.*

S E N T E N T I A.

1 SEntentia eſt diffinitio iudicialis controuerſæ finem imponens, & continens abſolutionem, vel condemnationem. Abb. in rubr. de re iudi. & ſpec. in tit. de ſent. & hæc diffinitio conuenit ſoli ſententiæ diffinitiuę, quia illa ſola eſt quę finem imponit controuerſiis. *Quid.*
2 Interloquutoria aũt ſentẽtia alio modo deſcribitur, & eſt quę fertur inter principium, et finem cauſę ſuper aliquo incidenti, vel emergẽti, vt not. gl. in Clem. 1. in ver. diffinitiua. et Spec. in tit. de ſent. prol *Interlocutoria.*

§.2.& declarat Alex.in rubr.ff de re iudi.vbi dicit, quod omnis vox Iudicis faciens ad cauſam dicitur interloquutoria. & idem Bal.in l. arbitrio.ff.qui ſat.coga.In hoc ergo differt ſententia diffinitiua ab interloquutoria,quia per diffinitiuam diffinitur negotium principale,ſcilicet illud quod principaliter in iudicio deductum eſt, vel fuit, condemnando,vel abſoluendo, alias non diceretur ſententia l.præſes.C.de ſent.& l.1.ff.de re iudi.& ſpec.in tit.de ſent.§.2.ſed interlocutoria non tangit negotium principale,ſed diffinit aliquam exceptionem in iudicio emergentem, & per eam non imponitur finis cõtrouerſię principali.Ita declarat Angel.in conſ.114.& 115. & Alex.in rubri.ff.de re iudi.

Differentia.

2 Secundo differt,quia condemnatus per ſententiam diffinitiuam in aliquo crimine efficitur infamis.l.1.§.qui in iudicio.ff.de his qui not.infam.& l.infamem.ff.de publ.iudi.

3 Tertio differt, quia in dubio appellatione ſententię in ſtatuto,vel in alia materia intelligitur de diffinitiua, non de interlocutoria ,vbi aliud non apparet.ita declarat Alex.in rubr.ff.de re iudi.& l.quod iuſſit.eo.tit.& Felin.ibidem.& limita niſi eſſemus in materia indifferenti,quia tunc venit etiam interlocutoria,ſecundum Alex. in conſ.50. 2.volum.

A diffinitiua appellat.

4 Quarto differt,quia a diffinitiua põt appellari, & ſola appellatione ſuſpendi executionem abſque inhibitione ſuperioris, ſed ab interlocutoria de iure ciuili non appellatur,vt in l.2.ff.de appell.recip. & ſi appellatur, non ſuſpenditur executio ante inhibitionem.C.non ſolum.de appell.li.6.

Diffinitiua p ipſum Iudicem recuperari non poteſt.

5 Quinto differt,quia diffinitiua poſtquam eſt lata per iudicem nõ poteſt vltra amplius reuocari per illum,quia functus eſt officio ſuo. l.iudex poſtquã ff.de re iudi.ſed interlocutoria poteſt reuocari quãdocunque per Iudicem ante diffinitiuam,& quo ad eum nunquam tranſit in rem iudicatam.l.quod iuſsit,& ibi Bar. Alex.& Docto.ff.de re iudi.c.cum ceſſante.de appell.li.6.taliter quod Iudex qui tulit vnã iniuſtam interlocutoriam,puta non admittẽdo quod admittere debebat,vel e contrario.Poteſt etiam in calculo ferendę ſententię diffinitiuę habere de illa rationem circa ipſius reuocationem,emendãdo quod male fecerat,vt dicit Decius in conſi.88.Et Card.in Clem. ſępe.§. & quia.de ver.ſig.de hoc vide Robert.Marantem.in ſpec.aduoca.de ſent.

Diffinitiua iuſtificari poteſt.

6 Sexto differt, quia diffinitiua poteſt in cauſa appellationis iuſtificari ex eiſdem,& ex nouis actis, ſed interlocutoria ſecus, quia non poteſt ex nouis ſed tantum ex primis actis reuideri. tex.ibi Car.in Clem c.appellanti.de appel.& Bar.in l.3.ff.de appell.recip. de diffinitiua probatur in l.per hanc.C.de tempo.appellat.

Parte citata

7 Septimo differt,quia diffinitiua non poteſt ferri niſi parte citata, alias

alias non valet,vt not.Card.in Clem.2 §.denique.de re iudi.& Inno. in c.dudum.de elect.ſed interlocutoria poteſt ferri,& valet etiam ſine citatione partis,vt eſt glo.in l. nequicquam.§.vbi decretum. ff.de offi.procon.& glo.in l.diē proferre.ff.de arb.& glo.in l.recuſate.ff.ad trebell.quod ſane intelligas quando interlocutoria eſſet leuioris præiudicij,ſecus ſi eſſet magni præiudicij, quia tunc non valet ſine citatione partis ſicut diffinitiua. ita tenet.Bar.Inno.& Docto.in l.ſi opus. ff.de oper.no.nunci.

8 Octauo differt,quia diffinitiua non valet niſi feratur in ſcriptis, & de ſcripti recitatione.l. fin.C.de ſent.ex breui. & ibi Bart.& Docto.& ſpec.in tit.de ſent.§.iuxta.ſecus eſt interlocutoria,quia poteſt ferri ſine ſcriptis,debet tamen in ſcriptis poſtea redigi,vt appareat ex actis. ita tenet glo.in l.2.ff.de appell.recipi.& Bar.in l.nequicquam. ſecus vbi decretum.ff.de offi.proconſ. *Diffinitiua in ſcriptis debet eſſe.*

9 Nono differt, quia ab interlocutoria ſemper debet appellari in ſcriptis, & cum expreſsione cauſarum grauaminis, alias non valet appellatio.c.cordi.de appell.li.6.& per Bart.in l.4.ff.de appel.recip.ſecus a diffinitiua,qa ſi appellaretur ſtatim quo fertur,poſſet appellari viua voce,& ſine expreſsione grauaminis, ſed ſi appellatur poſtea infra decem dies,debet appellari in ſcriptis.textus eſt, & ibi Bart.& Inno.in l.1.§.libelli.ff.de appellatio.

10 Decimo differt,quia condemnatio pœnalis facta per difinitiuam durat perpetuo,ſecus ſi per interlocutoriam,quia non durat niſi durante officio iudicis interloquentis, Feli.in c.ex literis.de conſt.per l.fin.ff.de pœnis.

11 Vndecimo differt,quia in diffinitiua requiritur ordo iudiciarius, qui traditur in l.prolatum C.de ſententia.& l.1.& 2.de ſent.ex breui. recit.ſed in interlocutoria talis ordo non requiritur. ita colligitur ex dictis Angel.in conſi.114.& 115. *Ordo iudiciarius.*

12 Duodecimo differt,quia Iudex poſtquam pronunciauit non poteſt ſentētiā diffinitiuā circa principale negotiū corrigere,nec aliqd illi addere,vel diminuere,ſecus in interlocutoria.Alex.in conſ.119. in 3.vol.vide eundem Alex.& Docto.in l.Paulus lapri.ff.de re iudi. *Non poteſt corrigi.*

13 Tertiodecimo differt, quia diffinitiua producit actionē in factū. l.miles §.iudicari,& ibi Alex & Docto.ff.de re iudi.ſed interlocutoria non habens vim diffinitiuæ nullam producit actionem, ſecūdum Alexan.l.1.§.fin.ff.ſi quis ius dicenti.

14 Ex quibus autem cognoſci poſsit quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ,& quando non,dic quod ex multis cognoſcitur,quę declarantur per infraſcriptas concluſiones. *Interlocutoria quando habet vim diffinitiuæ.*

15 Prima quarū eſt,quod omnis interlocutoria quæ non ſperat aliā ſententiam poſt ſe, dicitur habere vim diffinitiuæ, quia videtur facere effectum quem facit diffinitiua,cum ponat finem illi inſtantiæ.

Decius

Decius in c. ceſſante de appell. & ibi Ant.de Butri. Inno. & Abb. & Bar. in l. quod iuſsit.ff. de re iudi. 15

Interlocutoria diffiniēs.

Secunda concluſio eſt. Omnis interlocutoria quæ diffinit vnum articulum ſubſtantialem cauſæ principalis, dicitur habere vim diffinitiuæ. glo. in clem. fin. in glo. prima in fin. de appell. & in Clem. prima de cauſ. poſſeſs. & propt. & Bal. in l. 1. c. quādo prouo. non eſt neceſſe. & Alex. in l. 5. col. 2. ff. de ver. oblig. pro hoc textus in l. infra vtile. ff. de minore, vt quando minor petit reſtitui in integrū, & Iudex pronunciat ſuper ætate ſcilicet eum non eſſe minorem, nā tacite excluditur a reſtitutione petita, & ſic deciditur articulus ſubſtantialis cauſæ. Hæc Alexan. in rubr. ff. de re iudi.

Interlocutoria finiens.

Tertia concluſio eſt. Omnis interlocutoria per quam finitur officium iudicis, dicitur habere vim diffinitiuæ, ſecundum Bar. in l. ꝙ iuſsit. ff. de re. iudi. 16

Interlocutoria cōtinens

Quarta concluſio eſt. Omnis interlocutoria continens aliquid dari vel fieri habet vim diffinitiuæ, ſecundum Bar. in l. Nequicquam §. vbi decretum. ff. de offi. proconſ. Et adde prędictis, quod etiam reperitur diffinitiua habens vim interlocutoriæ. Exemplum ponit Bal. in l. cum & minores. col. 2. C. ſi aduer. rem iudi. vt quando iudex pronunciat male appellatum. An autem indiſtincte non poſſint reuocari interlocutorię habentes vim diffinitiuæ, dic ꝙ illæ quæ non ſperant aliam ſententiam poſt ſe, non poſſunt reuocari, aliæ autē quæ dantur in medio proceſſus quæ ſperant diffinitiuā poſt ſe, poſſunt reuocari. Ita declarat Alex. in l. ꝙ iuſſit. col. 5. ff. de re iudi. 17

Interlocutoria irreuocabilis.

Recōciliatorum ſentētia qualis ſit.

Quid autem de ſententia prolata contra hæreticum pœnitentem reuerſum, & eccleſiæ reconciliatum, ſuaſque hæreſes abiuratum, cum ex ſupradictis clarū ſit, Iudicem adhuc habere quid faciat circa reum, vtputa ſi pœnitentiam ſibi iniunctam non perfecerit, ſi in abiuratas hæreſes inciderit, & cætera, quę videre poteris ſupra in ver. hæreticus, & per hoc nō functū officio ſuo, ſequitur talē ſententiam non eſſe diffinitiuam, iuxta dictum Archid. in c. vt commiſsi. de hęre. lib. 6. Ait nāque D. Archid. Attende quod abſoluti, & poſt modum detruſi in carcerem, vel alijs pœnitentiis etiam leuioribus onerati nullam diffinitiuam ſententiam receperunt, Nam non ſunt abſoluti a crimine, quod crimē vtique probatum eſt, ſed a ſententia excōmunicationis quā incurrerunt ipſo facto. Et ſi tales ſpōte carcerē exierint ſine legitima excuſatione, poſſunt tanꝗ hæretici impœnitentes condēnari. Præſumitur em̄ ficta eorum conuerſio, & ſimulata cōfesſio, ac materia veteris erroris recōdita. Hæc Archid. 18

Nota.

Ab excōmunicatiōe abſoluitur non a crimine.

Et nota, quod ſententia ſi datur ab Inquiſitore in cauſa hæretici pœnitentis ad miſericordiam acceptati, in ipſa ſententia non dicat illum eſſe hæreticū, ſed fuiſſe, quia illum non acceptat, nec punit vt hæreticū abſolute, ſed vt pœnitentē. Arch. in c. vt cōmiſsi. de hære. li. 6. 16

li.6.vbi & Io.An.& Gemin.Item Rota in deciſ.5.de hęre.in fi.Gemin.
tamen & Io.An.putant non debere dici quod fuerit hęreticus, ſed
Rota oppoſitum tenet vbi ſupra, et ſimiliter directorium Inquiſitio
nis in formula ſententię,& ita obſeruatur communiter a ſancta Ro
mana Inquiſitione,& ab omnibus Inquiſitoribus.

Sed nota obſeruationem ſuper ver.contra eos.Clem.1.Sententia
enim tunc eſt contra eos,quando hęreticos pertinaces,aut relapſos,
ſeu aliter impænitentes illos eſſe declarat,ac ita declaratos brachio
ſeculari relinquit.At cum ab hęreſi redeuntes hęretica prauitate ab
iurata abſoluuntur,non pronunciatur ſententia contra eos, ſed pro
eis,quia reconciliantur Eccleſię,& abſoluuntur ab excommunicatio
ne.Facit ad hoc etiam quia redeuntes non dicuntur hæretici,nec in
ſententia pronunciantur hęretici.Id inſinuare glo.videtur ibidem.
in ver.contra eos.vbi decernit alterum ſine altero abſoluere poſſe,
quia abſolutoria hic non prohibetur,ideo ius antiquum remanet.
Facit ad hoc c.ſtatutum.de elect.li.6.& quod notatur 12 di c.præcep
tis.& 3.q.6.accuſatus. Eiuſdem ſententiæ fuit directorium 3.par.q.
48.vbi quęrit, an alter poſsit ſine altero ad ſententiam diffinitiuam
procedere, quando ferenda eſt pro delato,& non contra, & reſpon
det affirmatiue per ea quæ ſupradiximus,& allegat Io.And.& Paulũ
in di.Clem. 1. Idem affirmat Ant.de pĕdalijs in ſolemni conſ.ſpecia
li.Incip.quamuis vbi agitur.verſ.dubitatur modo. Quod conſilium
vide in opuſculo Zanchini de Arimino in fine. Ibi enim multa ex
vtroque iure allegat, probando quod abiuratio poteſt coram ſolo
Inquiſitore fieri,& quod ipſe ſolus poteſt abiuratum abſoluere,& pę
nitẽtiam ei imponere. Huic conſilio ſuſcripſerunt illuſtres iuriſcon
ſulti.Bart. de Prato Parmen. Carolus Ruinus Regieñ, Bernardus Pi
nus Bononieñ,Ludouicus Gozadinus Bonoñ, Franciſcus de Gaſtal
dis Genueñ,& Anniba'.de Cazanemicis Bonoñ. quod proprijs etiã
ſigillis munierunt,et ita tenendum eſſe puta, quouſque aliter per ſe
dem Apoſtolicam declaratum fuerit.

Sentẽtia nõ eſt cõtra redeuntes ſed pro eis.

20 Sententia in crimine hæreſis non proprie fertur, quia iam per ca
nones ipſo iure lata eſt et promulgata.c.excommunicamus primo
de hęre.ſed potius denunciatur ſeu declaratur 24.q.1 c.1. Et ita de
bet ferri ſentẽtia declaratoria ſuper dicto crimine. Si tñ ĕt ſuper illo
pronunciaretur,non propter hoc vitiaretur ſentẽtia,vt ex notatis in
c.vt Inquiſitionis.de hęre.vbi dicitur, quod ſentẽtia requiritur, per
quam negotium terminetur.22.di §.1.verſ. Quum ergo ad fidem.ff.
de re iudi.§ iudicatum ſeu cōdemnatum.Et c.fin.eo tit.lib.6.Gemin.
in c.vt commiſsi.et c.vt Inquiſitionis,et c fin.eo.tit.lib.6.

Nõ fertur proprie,ſed pronũciat a iure iã lata.

21 In ſententia qua hęreticus pęnitens ad miſericordiam acceptatur
debet fieri abſolutio ab excommunicatione conditionaliter, et non
abſolute, vt per Gemin.in cap.vt commiſsi, dę hære.lib.6. Et licet

oppoſitum videatur tenere Silueſtrina, vſus tamē eſt in contrarium. Vide in formulis directorii antiqui,

Sententia antequam proferatur, debent reo dari defenſiones, cū defenſio ſit de iure naturali, vt s̄ in verbo, Defenſio. ſatis dictū eſt. 22

In odium cō tumaciæ. Sententia lata contra contumacem eſt iuris præſumptio, quod potius ſit lata in odium contumaciæ, quam ex iuſtitia cauſæ, vt in l. præſes. C. de pigno. Fallit tamen, ſi ex actis probetur lata ex pleniſſima probatione. 23

Sedente iudice. Sententia proferri debet Iudice ſedente, alias eſt nulla. c. fin. de re. iudi. li. 6. Et licet debeat legi, aut proferri per ipſum Iudicem, vt in di. c. fin. de re iudi. fallit tamen hoc in Inquiſitore hæreticę prauitatis, vt dicit Gemin. in di. c. fin. de re iudi. & in c. vt commiſſi. de hære. lib. 6. Et hoc quia Inquiſitor ſicut & Epiſcopus poteſt vices ſuas committere. Vide in ver. Inquiſitor. Et ſic per alios ſuas poteſt ſententias recitare. 24

Citatio rei neceſſaria ad ſententiā audiendam. Ad ſententiam audiendam neceſſe eſt vt citetur is, contra quem ferenda eſt ſententia. c. ſæpe. de ver. ſig. in Clem. Et ad hoc facit glo. in ver. reſpondeat. c. cum contumacia. de hære. lib. 6. Neque valet citatio, ſi dicatur, ad audiendam voluntatem ſiue intentionem iudicis, ſed oportet quod ſpecificetur, ad audiendam ſententiam, vt dicit glo. in ver. ad id. in di. c. ſæpe. Non tamē requiritur citatio peremptoria, ſi de hæreſi conſtat, ſi autem ex contumacia procedatur, duæ ad minus requiruntur citationes. Carer. in tract. de hæret. nu. 128. Et obſerua ne feras ſententiam contra reum in carceribus exiſtentem, ſed facias eum citari, & duci ante tribunal tuum, aliter ſententia diceretur lata contra abſentē, cū talis detentus in carceribus dicatur abſens. Angel. in lib. malef. clauſ. qui Iudex commiſit præconi. in fin primæ adddit. 25

In rem iudicatā nō trāſit iniquitas. Sententia numquam tranſit in rem iudicatam, vbi euidenter apparet de iniquitate ſententiæ, & ſemper poteſt retractari, ſecundum Inno. & alios in c. fraternitatis. de frig & malef. Et per Alexand. in conſ. 408. incip. ſtantibus his. vbi multa ad hoc. 26

De die, & nō de nocte. Sententia debet fieri de die, & non de nocte, aliter pars poſſet excipere, & appellare. Si tamen pars præſens non excipit, nec appellat, ſententia ſic lata tenet, vt per Abb. in c. conſuluit. de offi deleg. ſuper glo. in ver. tenebras. Felin. autem dicit quod ſententia lata in nocte non tenet, nec opus eſt appellare, & adducit tex. & glo. magnam, in fin. in §. 2. Inſtit. de ver. ſign. Fallit tamen, vt dicit idem Felin. vbi, iudex multitudine agendorum fuiſſet occupatus, quia tunc ferre poſſet. melius tamen faceret ſi differret vſque ad diem ſequentem, prout text. c. conſuluit. de quo ſupra. Per quod ſignum autem a nocte ſeparetur dies, dicas quod ſtandum eſt conſuetudini, vt puta pulſationi campanę, vel quod fit diſtinctio poſt ortum ſolis, & poſt eius occaſum 27

occaſum,vt per Feli.in di.c.conſuluit.Confirmat Zabar.in c.ſi perfodiens.de homicidio.

28 Sententia data per Inquiſitorem contra hæreticum relapſum, vel impęnitentem debet ſtatim per Iudicem ſecularem executioni demandari,& ſi contra fecerit,ipſo facto eſt excomunicatus, quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinuerit, vt hæreticus condemnatur.c.vt Inquſitionis.de hære.li.6.& ad hoc facit c. ad abolendam. & c.excommunicamus.& per glo.quæ ibi dicit quod talis ſententia ſine dilatione debet executioni demandari, vt patet.2.q.1.c.ſicut. & per Gemin.in di.c.vt Inquiſitionis. Nec differtur etiã ſi appelletur, quia in tali caſu reijcitur appellatio,vt per Gemin.in di.c. vt Inquiſitionis. Mãdatur hoc per leges Federici Imperatoris approbatas per Bonifacium octauum in di.c.vt Inquiſitionis,& ſunt regeſtratæ in capitularibus comi.

Sententiæ inquiſitoris executio cito facienda.

Federici leges cõtra hæreticos.

29 Et nota,quod licet Bart.in l diuinis.ff.de cuſto. reo. dicat ꝙ Iudex ſecularis non teneatur facere executionem cõtra reum hęreticum, niſi Inquiſitor ſibi exhibeat proceſſum, & videatur an iuſte, vel iniuſte proceſſum ſit,& idem in l.magiſtratibus.ff.de iuriſd.omn.iud. allega.di.l.diuinis,& vide Angel.in li Malef. clau. necnon.in 2.col.§.quæro an denunciator. Abb.in c.1.de off.ordi.tamen tenet contra ipſum Bart.& dicit contra illum eſſe textum expreſſum in di.c.vt Inquiſitionis. de hære.li.6.§.prohibemus. vbi dicitur quod de crimine hæreſis cum ſit mere eccleſiaſticum,quoquo modo Iudex ſecularis non cognoſcat. Ad hoc etiam Bal.& Paul.de Caſtro.in ea.l.magiſtratibus. & ibi Alex. & Iaſon. contra Bar.& Abb.in c.ea quæ de ſta.mona.in fin. & Barba.in c.1.de off.ordi.Bal.in auſten. clericus C.de epiſc. ad hoc eſt Felin.in c.ad abolendam.in fin.eo tit.confirmat Gemin.in di.c.vt Inquiſitionis.dicens,Notãdum quod Iudex ſecularis exequitur ſententiam latam per Iudicem eccleſiaſticum, abſque eo quod cognoſcat de iuribus ſententiæ.

De crimine hæreſis non cognoſcit iudex ſecularis.

30 Et nota quod Inquiſitor poteſt compellere Iudicem ſecularem ad exequendum ſententiam per Inquiſitorem ipſum latam, vt patet per ea quæ notantur in glo.in ver.præiudicari.di.c.2.de off.ordi.& in glo.in ver.contra eum.c.2.de Maledicis. Ad hoc etiam eſt priuilegium Inno.quarti.quod incipit,Quum ſicut accepimus. vbi dicitur quod Inquiſitores poſſunt compellere per cenſuram eccleſiaſticam poteſtates ad obſeruandum, & faciendum quę ipſi Inquiſitores duxerint obſeruanda, & faciẽda pro exterminatione hæreticorũ,& ad procedendum coutra hęreticos damnatos,etiam ſi teſtium nomina non exprimãtur. Ad hoc facit glo.fin.in c. auctoritatem 15.q.6.& gl. in c.ſicut ſine. iudicio.2.q.1.facit dictum Archid. ſuper di.glo.di.c.ſicut ſine.Confir.Abb.in c.paſtoralis.vbi habetur in di.§.ꝙ ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam,& ꝙ Delegatus poſſit

Compellere iudicẽ ſecularem poteſt Inquiſitor.

Teſtium nomina nõ exprimantur.

Delegatus mandat ordinario. mandare ordinario loci, vt exequatur ſententiam ſuam, & quod is cui mandatur nuda executio ſententiæ, non poteſt aſſumere cognitionem ſuper iuribus ipſius ſententiæ. Vide Abb. in loco alleg. Felin. etiam in c. ad abolendam. in fin. de hære. dicit quod ſi Inquiſitor puniret hæreticum per eum condemnatum pœna mortis, quod nō crederet eum irregularem, quia etiam id iure officij non prohibetur alijs poſſe mandare, ſi per ſe hoc non poſſet. per tex. in c. 3. Ne cler. vel monach. li. 6. Nota tamen quod ipſe Felin. in c. vergentis. de hære. videtur ad illud c. 3. ne cler. vel mona. rñdere. & bene iudicio noſtro dicit.

Inquiſitor non irregularis.

A diffinitiua ſuper hæreſi non poteſt appellari. A ſentētia diffinitiua ſuper hæreſi non poteſt appellari. c. vt Inquiſitionis. de hære. li. 6. vnde executioni demandari poteſt infra dies decem, ſecundum Petrū de Ancha. ibi. & alios. ſecus autem eſt in interlocutoria, quia ſi in proceſſu inquiſitus ſentit ſe grauari, poteſt appellare. Scillac. in trac. de fide catho. c. 45. Carer. in tract. de hære. nu. 120. qui ait etiam in diffinitiua recurſum ad ſuperiorem eſſe amotum, nedum appellationem. 31

Sententia priuans hæreticum requiritur ad hoc, vt executio fieri poſsit contra perſonam ipſius, & bona, & ſufficit declaratio. Vide Boſsium in pract. tit. de hære. nu. 28. 32

Declaratoria etiā poſt mortem. Sententia declaratoria poteſt ferri contra hæreticum etiam poſt mortem, declarando tali tempore commiſſum delictum, ex qua ſequitur confiſcatio bonorum a die commiſsi criminis. c. cum ſecundum. de hære. lib. 6. cum ibi not. & ratio eſt, quia poteſt fieri poſt mortem, quia & poſt, & ante mortem poteſt tractari de crimine tali. Angel. in l. pe. C. ad l. iul. maie. glo. in ſum. 24. q. 2. & glo. in c. neque. di. 38. & ibi Docto. c. ſi quis epiſcopus. de here. c. accuſatus. lib. 6. 33

Præſentia fiſci is neceſſaria. Sententia in criminalibus nulla eſt, niſi aduocatus fiſci ſit p̄ſens. l. fi. C. de aduoc. fiſc. l. 3. §. Diuus. & l. ſi fiſcus alicui. ff. de iure fiſci. & per Io. de Plat. in l. vnica C. de ſent. aduer. fiſc. lat. & in ſpacio quod tam fiſcus, quam offenſus ſit citandus, dicit Bal. per illum textum in l. fin. de bon. vacan. lib. 10. Et ibi Angel. 34

Falſitas detecta quid operetur. Sententia quocunque tempore per fiſcum detegatur fuiſſe obtenta ex falſis, vel ſimulatis contractibus, nulla habetur ratio dictæ ſententiæ, quia qñ dolus interuenit, & ſi ceſſet regulare remedium reſtitutionis in integrum fiſco iuxta. l. vnica. C. de ſent. aduer. fiſc. lat. Et l. Imperatores. ff. de re iudi. tamen non ceſſat hoc caſu etiam perpetuo remedium reſcindendi eam. per glo. fin. in di. l. Imperatores. Vbi Iaſon. & glo. & Docto. in di. l. vnica. in uer. fraus. Vide Boſsium in practi. tit. de fiſco. 35

Clauſula quando poteſt addi. In ſententia quando iudex poſsit apponere clauſulam reſoluentē, vel corrigentem condemnationem, vel abſolutiones iam factas, vide Alex. poſt. Bar. in l. iudex poſtea quam. ff. de re iudi. Abb. in conſi. 72. Et Card. in conſ. 23. in fin. & an poſsit in ſententia ſibi reſeruare facultatem 36

cultatem mutandi,vide Anchar.in conſi.209.in fin.

37 ententia condemnans clericum in pœna capitis intelligitur de naturali,ſed primo intelligitur quod debeat degradari,& ſuccelſiue morti tradi. Vide ſupra in ver.Degradatio.

38 Sententia lata contra mortuum eſt ipſo iure nulla.l.pen.ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcin. Cæpol.in conſ.17.col 3.conſi.23.col.2.Et ideo etiam ſi velis condemnare memoriam defuncti caſibus in quibus poteſt fieri, cōdemnes ipſam memoriam non ipſum defunctum. & ad hoc eſt conſ.Cępol.17.iam alleg.Hinc eſt,quod cum ſeruus habeatur pro mortuo.l.quid attinet.ff.de reg.iur.ſententia contra eum lata eſt nulla.l.ſeruus C.de iudi.& ibi.Iaſon.

Contra mortuum lata.

39 Sententia lata prętextu alicuius prępſumptionis retractatur ex alia præſumptione fortiori ſimilis ſpeciei ſuperueniente, caſus ſingularis, ſecundum Bal.in l.qui adulteri.C.de adulter. & ita tenet Petrus de Anchar.in reg.ſemel malus. de re iudi.lib. 6. & voluit illud Lud. Rom.in l. ' nionendi.de iureiur.Marſ.in pract.crim.§.opportune. nu. 21.22 & 23.

Præſumptio præſumptionem allidit.

40 Sententia lata ex pręſumptionibus numquam tranſit in rem iudicatam.l.ſi qui adulteri.C.de adult.qui textus,ſecundum Bar.& alios ibi eſt ſing.ita dicit Iaſon in repeti.l.admonendi.ff.de iureiur.col.23.

Quæ nūquā in rem iudicatam non tranſit.

41 Sententia canonis,vel legis non habet iudicis officium executiuū niſi ſequatur ſententia hominis cum cauſę cognitione.Petrus de Anchar.in conſ.190.incipi.n.plura contra proceſſum. col.2.& allegat c. cum ſecundum. de hęre. lib.6.& Clem.præſenti.de cenſi. & not.per Io.And.in c.ſi qui.de præſumpt.lib.6.Et obſerua quod ſententia Iudicis requiritur etiam in notorijs,vt late per Marſil.in repet.C.de proba.in col.46.verſ.attende tamen in rubrica.

Canonis, uel legis.

42 Sententia quam laturus eſt Iudex,manifeſtari non debet antequā feratur,vel pronuncietur,alias falſi tenetur iudex, vt per Gemin.in tract.de malefi.tit.de falſis.nu.15. Et facit.ff. eo.tit.in princ.& ff.de offic.pręſid.l.obſeruandum.Et idem dicendum de quolibet reuelante priuata conſilia ſuę poteſtatis,vel eius pręſidis, cuius officio ſubſequitur.Et idem de tabellione,qui ante aperturam teſtium manifeſtat ipſorum teſtium dicta parti.ff.eo tit.l.1.§.His qui inſtrum.

Secreta reuelans falſi tenetur.

43 Sententia ſi fertur pręſente parte, & in ea recitātur acta.& non appellatur tunc probantur acta ipſa, & ſententia.Abb.in c. Quoniam contra.de proba.nu.27.Et per Angel.in l. Qui ad ciuilia.in fin.C.de pell.vbi ait quod ſententia lata in pręſentem non contradicentē,omnia enunciata vera pręſumuntur, licet tunc pręſentes non potuerint interuenire

Probat qui tacet in iudicio.

44 Sententia lata per relationem ad aliam ſcripturam non valet, niſi talis ſcriptura ſit in actis. Oportet ergo quod ſententia ſit certa ex ſe, vel quod poſsit certificari ex aliqua parte actorum, & hoc vult

Per relationem ad aliā ſcripturam non valet.

ſingulariter l. quam allegat glo. fin. in c. Illa prępoſitorum. de accuſa. & idem vult Innoc. in c. 2. de libel. obla. & idem tenet Io. An. in addi. ad ſpec. in tit. de ſent. prola. §. qualiter. verſ. Quid ſi Iudex. Ex quo infertur quod ſi ſententiat ſecundum conſilium ſapientis, talis non valet ſententia, maxime quando cõſilium nõ eſt in actis. & de hoc in l. 2. C. ſi aduerſus li. per glo. & Doct. Abb. in c. illa præpoſitorum. de accuſa.

Lata & lecta. Sententia quælibet in fine continere debet clauſulam, videlicet, lata, lecta, & ſententialiter promulgata fuit ſuprad. ſententia per ſupradictum. D. Iudicem &c. Et de eius mandato per me notarium lecta fuit die &c. Quando ſcilicet per notarium recitatur. 44

SERVVS.

SEruus ſtricto modo dicitur carẽs libertate, ſed largo modo etiã dicitur ſeruiens pro mercede. Abb. in rubr. de Iudæis. An autẽ ſeruus ſtare poſſit in iudicio, vide Abb. in c. tanta. de ſimo. 1

Torqueri quando poſſit. Serui poſſunt torqueri tam in ciuili, quam in criminali cauſa. Et an quando contra dominum, an contra extraneum, per Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris. & Salic. in l. fi. col. 2. & l. interrogari. C. de quæſtioni. Imo ad veritatem eruendam poſſunt inquiri, ac torqueri, & capite puniri, vbi potuerint præſtare aliquod auxilium domino, & non fecerunt, quia voluit lex ſalutem domini ponere ſub cuſtodia ſeruorum ſuorum, vt in l. in pr. ff. ad ſenatus cõſult. ſyllanianum. 2

Seruus namque nõ poteſt torqueri contra dominum niſi in ſubſidium res ſit ſuper facto communi domini & ipſius ſerui. l. quicũque. C. de ſer. fugi. Et niſi in criminibus exceptis, vt læſæ maie. & ſimilibus. Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. Immo quandoque in oĩ cauſa & oĩ crimine arbitrio iudicis poteſt torqueri. l. ædictum. ff. de quæſtio. Et ibi Docto. & per Bart. in l. Diuus. eo tit. et per Gand. in opere maleſi. tit. de quæſtio & tort. 3

Seruus ad omnia ſacramenta eccleſiæ admittitur, etiã contradicente domino, ideo paganus poteſt inuito domino baptizari, nec tamen propter hoc deponit ſeruitutem. Abb. in c. dignum. de coniug. ſeruo. 4

SIMONIA.

Quomodo ſit hæreſis. SImonia eſt hæreſis propter immanitatem criminis, non autem proprie. vnde Papa de hæreſi accuſari poteſt, nõ autem de ſimonia. Abb. in c. quotien s. de ſimonia. licet ſimonia grauius peccatum dicatur quam hæreſis, id eſt cum quis credit gratiam Spiritus ſancti vendi 1

vendi poſſe. Abb in c. licet Heli.de ſimo. Imò eſt maximum omnium peccatorum. glo. vbi ſupra. Et Abb. in c. per tuas. eo.

SOCIVS CRIMINIS.

1 Socius criminis ſecũdum Bal. in l. vnica C. de rapt. virg. eſt ille qui principaliter vadit ad maleficiũ propter ſe, & ꝓ intereſſe ſuo. qui autem vadit propter alium & pro alterius interreſſe dicitur ſequax & non ſocius, vt in cle. 1. de pœnis. vbi eſt glo. not. quæ declarat quis ſit ſocius, & quis ſequax. ſed vnus pro alio in crimine hæreſis ſumitur. Et nota ꝙ ex quo aliquis aſſociat aliquem ad actum, aliquem videtur illi dare auxilium, abſque eo ꝙ aliquid faciat in illius fauorem. Bal. vbi ſupra.

2 Et nota ꝙ ſocius criminis de ſocio nõ poteſt interrogari in delictis quæ principaliter cõmittuntur in iniuriam & odium alterius, vt eſt homicidium, ſecus autem in delictis quæ principaliter cõmittũtur in commodum delinquentis, vt in furto, falſa moneta, & ſimilibus. Bar. in l. repeti. & ceteri. ff. de queſtio. & conſequenter aſſertio ſocij criminis interrogati, qui interrogari non poterat, ſufficiens ad torturam indicium non facit, vt ibidem. Bar. qui ſupra. *Interrogatus qui interrogari nõ poterat non facit indicium*

3 Socius criminis facit qualem qualem præſumptionem. per glo. in c. cũ pr. & ff. canonici. de ſent. & re iudi. & ibi Fel. col. 3. verſ. Demum inquantum. & idem in c. cum dilecti. de accuſa. quæ tamen præſumptio tolleretur, ſi fieret oppoſitio cõtra perſonas talium teſtium ante examen, vt per Areti. in l. repeti. §. 1. in glo. is, qui dicit quod ſocius criminis ſufficit ad inquirendum etiam in caſibus non exceptis. & Brun. in tracta. ſuo char. 3. col. 3. & Angel. in tract. ſuo char. pri. col. 3. & ita communiter tenetur, quicquid dicat Fulgoſ. in conſ. 173. col. 1. Et etiam locum haberet, ſi procederetur ſola facti veritate attenta, quia tunc quilibet poſſet interrogari, vt per Corn. in conſ. 241. col. 3 vol. 1.

4 Socius criminis ſine alia præſumptione nõ facit indicium ad torturam. Salic. in l. fin. C. de accuſ. col. vlt. quod dictum quotidie practicatur, & Docto. ſequuntur illud, vt patet per Marſil. in l. 1. §. diuus. eo. cum enim non ſit omni exceptione maior vt patet, ineptum eſſet dicere quod ſolus faceret tale indicium, etiam in caſibus exceptis, & quod teſtes inhabiles ex eorum natura, qui tamen aliqua ratione ſpeciali admittuntur in teſtes, nõ ſint omni exceptione maiores, & conſequenter per ſe non ſufficientes ad tormenta. Habes ſolemne, & vulgatũ conſiliũ Alex cõſ. 2. vol. 1. & eſt glo in l. etiam matris. ff. de proba quam ad hoc allegat Butrig in conſ. 24 col. penul. in fin. & Bal. in l. parentes. col. 2 C. de teſt. ſed iuncta alia ſuſpicione, puta infamia, ſufficeret. Salic. in l. fi. C. de quæſtio. vide Boſsium in pract. tit. de indicijs, & conſid. ante tort. *Nõ facit ad torturam.*

In mortis articulo. Socius criminis etiam in articulo mortis non facit indicium ad torturā, ſed tantū quale quale, Salic. in l. fin. col. penult. qui etiam re probata opinione glo. illam dicit eſſe falſam. vide Bar in l. maritus. ff. de quæſtio. & Bal. in l. ſeruos. C. de teſti. qui omnes volunt quod ſolū faciat qualequale indicium, & ſic nolunt quod adſit aliquod ſpeciale, vt per Felin. in c. 1. & ff. de re iudi. & per Bar. in di. l. maritus. 6

Socii criminis quando plenam probationem faciant. In criminibus autem exceptis quandoque faciunt plenam probationem ſocij criminis, vt per Abb. in c. quoniam. de teſti. Petrus de Anchar. c. In fidei fauorem. de hęre. Alex. in conſ. 132. 1. vol. 7

Socij tamen de crimine contra tertium dicentes, facerent indiciū ad torturam, qui in ciuili facerent fidem. Et hanc conſequentiam facit Bart. in l. in actionibus. ff. de in litem iurando. 8

Socij criminis admittuntur in crimine læſæ maieſtatis, vt per Bar. in l. quoniam liberi. C. de teſti. Et Marti lauden. in tit. de crim. læſæ maieſt. in tract. de Princip. & aliter inhabiles. pręter inimicos capitales. c. per tuas. de ſimo. Bar. in l. In quæſtionibus. ff. ad l. iul. maieſt. Et Felin. in di. c. per tuas. in quinto not. 9

SOLITVS.

SOlitus dicitur quis quando bis vel ter ſecundum alios reperitur deliquiſſe. vide Inno. in c. 1. de fideiuſſ. & hoc modo 1

Solitus delinquere, & ſi non indiciū perfectū imperfectum tamē & pręſumptionē facit ad torturā. Bart. & Salice. in l. fin. C. de quęſtio. quia malus ſemel malus ſemper pręſumitur. de reg. iur. li. 6. & ſic ex mala qualitate perſonæ oritur præſumptio, quę quomodocunque adminiculata facit indicium ſufficiens ad torturam. Bal. in l. ea quidem. C. de accuſa. & per Iaſon. in l. 1. eo. 2

SORTILEGIA.

SOrtilegia quando ad Inquiſitorem pertineant, vide Barba. in conſi. 55. pri. vol. Io. An. in c. accuſatus. de hęre. li. 6. & ibi Archid. Abb. in c. in tabulis. de ſortibus. Vide ſupra in ver. Diuinatores.

SPONTE VENIENS.

Sponte veniens. vide in ver. Abſolutus.

SPORTVLAE.

SPortulæ poſſunt peti a iudice eccleſiaſtico delegato, quando non habet ſufficiens beneficium. Abb. in c. cum ab homine. de vita & one. cleri.

STATV

STATVTVM.

1 STatuta eccleſiaſtica, & ſecularia contra hęreticos edita habent In quiſitores authoritatem interpretandi ex conſtitutionibus qui buſdam Innoc. 4. vbi ſic habetur. Vt commiſſum vobis negotiũ ab apoſtolica ſede tam ſalubre, & vtile miniſterium exequi liberius, & exercere poſſitis efficacius, in hac parte interpretandi ſtatuta eccle ſiaſtica, & ſecularia contra hæreticos edita &c. vobis auctoritate p̃ ſentium concedimus facultatem. Item per Alex. 4. in cuius literis hęc habentur. Vt commiſſum vobis officium contra prauitatem hę reticam efficacius, & liberalius exequi valeatis, interpretandi vel de clarandi, vna cum diœceſanis locorum in quibus eſt idem officiũ vobis commiſſum, vel ipſorum vicarijs, cum diœceſanis abeſſe con tigerit, ſtatuta contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum edita, quotiens in eis apparebit aliquid ambi guum, vel obſcurum &c. vobis auctoritate pręſentium cõcedimus facultatem. Vide in directorio 3. parte q.85.& 86. & Tab. in ver. Inquiſitor. §. 39.

2 Statuto laicorum ſibi fauorabili vti poſſunt clerici. Abb. in c. conſtitutus. de reſti. in integrum.

3 Statutum tollens appellationem a ſententia intelligitur a diffinitiua tantum, quia appellatione ſententiæ venit diffinitiua. ſi vero ap pellationem ſimpliciter, tunc intelligitur ab omni ſententia. Abb. in c. paſtoralis. de ſent. & re iudi.

4 Statuta per quæ impediuntur, vel tardãtur negotia Inquiſitionis, ſunt nulla, & per Dominos temporales ſunt reuocanda. c. ſtatutum. de hęre. li. 6.

STRIGAE.

Strigę, Vide ſupra in ver. Lamię.

STYLVS.

1 STylus curię ſi non eſt ſeruatus in literis, literę ipſę ſunt ſubrepti tię. Abb. in c. ſacroſancta. de elect. quia ſtilus curię facit ius, & po teſt allegari in deciſionibus cauſarũ, ſi ius non reperitur in contra rium. Abb. in c. ex literis. de conſtit. Curiæ ſtylus

SVBDITI.

1 SVbditi nullo tempore pręſcribunt obedientiam, & propter crimi na obedientia non eſt denegãda pręlatis. Abb. in c. cum liceat. de pręſcript.

2 Subditus principi propter delictum ut l 1. c. vbi de cri. agi. opor. non eſt totaliter ſubditus. Oldr. conſ. 42.

3 Subditus pricipis ſi cõturbauerit Principẽ nõ incidit in crimẽ lęſę

ma. eſt

maleſt.ſed aliter debet puniri.vide Andr.de Iſer.in cap.1.§.1.qui mo. feu.amit.

Obedire ſuperiorbus in quib⁹ teneatur quis.

Subditi etiam regulares non tenētur obedire eorum prǽlatis,niſi in his quæ ad Deum pertinēt.Si ergo præceptum eſſet contra Deum, vel excederet limites officij ſui, non tenerentur ſubditi obedire. In no.in c.ad aures.de tempo.ordinam. Abb.in c.cum in eccleſijs. de maiori.& obedien. 1

SVPPLICIVM.

1 SVpplicium vltimū pati dicitur clericus, qui ab officio, vel digni tate eccleſiaſtica eſt depoſitus.Io.de Tur. Cre.ſuper cap. In ſyno do.di.63.

2 Supplicium vltimū quandoque infligitur propter ficłas probatio nes contra regulam l.ſciant cunčti.C. de proba.& 2.q.8.quiſquis.& c.ſciant.in criminibus videlicet atrocioribus. Ita colligitur ex tex. & glo in c.accuſatus.de hære.li.6.Idem ſentit Abb.in c.excommuni camus.el 1.glo.in ver.condemnentur.extra eo.tit.

SVSPENSVS.

1 SVſpenſus ab officio non poteſt agere nomine proprio tamqam beneficiatus pro iuribus ipſius beneficij,nec habere redditus be neficij,ſi habet aliunde vnde viuat.ſi autem nōn habet, modicam ſu ſtentationem accipiat. Abb.in c.Apoſtolica.de except.

Perdurās p annum in excommunicatione.

2 Suſpenſus,vel excommunicatus perdurans per annum,debet ſpo liari per ſententiā omnibus beneficijs,vt in c.rurſus. & in c.quicunq; 11.q.3.Inno.in cap.cum bonæ.de ętate, & qualita. ord. & Abb. in 1. de re iudi.

3 Suſpenſus celebrans fit irregularis, vt in c. quorumdam.de ſolu. Abb.in c.latores.de cleri.exco.mini.

4 Suſpenſus ab officio celebrando fit irregularis, vt 11.q.3.ſi quis damnatus,& c.ſi epiſcopus in cōſilio,& ſi illi canones loquantur de excōmunicato ſcienter,& in contemptū clauium celebrante,hodie tamen eadem irregularitas eſt in ſuſpenſione a diuinis. vt de re. iu di.c.cum æterni, & de ſent.exco.cum medicinalis.li.6.in quo caſu ſo lus Papa diſpenſat.

5 Suſpenſus autem a beneficio tantum celebrando non fit irregu laris quia hoc nullo iure cauetur ſecundū Inno. & de elecł. cum in cunčtis.§. clerici.& c.ſtatuimus. de conceſ.præben. quia. diuerſitatē Minori quoque excommunicatione propter participationem excō municati in locutione vel ſimilibus ligatus, licet celebrādo graui ter peccet,non tamen efficitur irregularis, quia nullo iure cauetur ſecundum Inno.ſimiliter nec ſupēſus propter notoriam fornicatio nem fit irregularis.Spec.tit.2.§.iuxta propoſitionis. nec ſuſpenſus a canone

canone non propter crimen,ſed propter aliquem defectum, vtputa illegitime nati,& corpore vitiati non incurrunt nouam irregularitatem,ſi ante obtentam diſpenſationem celebrent,& de ſimilibus,de quibus vide Hiero.Plo.de irregularitate per totum.

SVSPICIO.

1 SVſpicio eſt aliqualis applicatio animi ad aliquid cum vehementi titubatione,vt.ff.de teſta.l.de ſtatu.Nec ſuſpicio vna ſufficit ad inducendum præſumptionem,ſed plures requiruntur.glo.in l.2.§.ætas.ff.de excuſa.tuto.Bal.in auten.ſi quis.C. de adulte. *Quid.*

2 Suſpicio eſt triplex,ſcilicet leuis,vehemens,& violenta.Prima eſt modica,ſecunda magna,tertia maxima.De prima habetur in c.accuſatus.de hære.lib.6.ibi ſi aūt leuis, &c. Et dicitur leuis ſiue modica, quia leui, vel modica defenſione tollitur, vel quia leuibus, & modicis ex coniecturis oritur, ſicut ſi aliqui reperiantnr occulta conuenticula facere, vel vita, & moribus a communi conuerſatione fidelium deuiare,vel aliquid tale facere, quod hæretici frequenter facere comprobantur.de hac etiam leui ſuſpicione habetur in cap.de hære.li.2.in fin.Et per Hoſt.in ſumma.tit.de præſump.§.fin. *Quotuplex*

3 De ſecūda ſimiliter in di.c.accuſatus, ibi, accuſatus de hæreſi &c. Et dicitur vehemens ſuſpicio,tum quia non niſi magnis,& fortibus, ac vehementibus defenſionibus tollitur, tum quia non niſi magnis, fortibus,ac vehementibus oritur cōiecturis,argumentis,& indiciis, vtpote ſi aliqui comperiantur qui eos quos ſciunt hæreticos fore, occultent,aſſocient,& defenſent,vel eis aliquo modo fauorem impendant,munera mittant,vel ab eis recipiant,vel eos viſitent, vel talia,& ſimilia exerceant cum hæreticis, quæ ratione aliqua bona excuſari non poſsint, quod eas res non faciant in fauorem hæreticæ prauitatis. Et de his habetur in di.c.accuſatus.§.illequoq;& per notata in di.c. per Archid. *Fortia indicia quæ ſint*

4 De tertia habetur in c.cum cōtumacia de hęre.lib.6.& ibi per Gemin.Philip.Franc.& Arch.& de hoc canon eſt in c.quorūdam.diſ.34. Et dicitur violenta,tum quia violētat,cogit,& arctat iudicem ad credendum, nec defenſione repellitur qualicumque, tum quia ex violentis,& conuincentibus oritur coniecturis, vtpote, ſi qui inueniantur, qui hæreticos adorauerint, ſeu ſuo more eis reuerentiam exhibuerint,conſolationem, vel communionem ab eis receperint, & ſimilia quæ ad ritum eorum pertinent perpetrauerint, tales enim ſunt de hæreticorum credentia conuicti,per c.filij.& c.accuſatus.de hæret. lib.6. *Violēta quare dicatur.*

5 Suſpicionum pluralitas in difficilibus quæ ſui natura probationē perfectam non recipiant,ſufficit,& locum plenæ & legitimæ probationis importat, & ſupplet,nam quæ non proſunt ſingula,iuncta iu

uant l.2.de excuſat.tut.& in incertis obſcuris, & difficilibus, quæ ex ſui natura difficile probantur, ſufficit probatio per coniecturas, quę eo caſu eſt dilucida, & legitima probatio. Bal.conſ.37.1.part. Et idē conſ.251 2.parte. Et dicit Felin.in rub.de probat. vere conſtare eam hoc genere per coniecturas conſtantes; & dicit Bal.in l.excipiuntur. Ad Syllan.textum eſſe meliorem de corpore iuris in c. excommuni camus in fin.de hęre. Ad prædicta faciunt, quę habentur per Paul.de Caſtr.conſ.82.2.col.poſt medium.& dicit Lud Rom.conſ.7.& 54.ex pluralitate præſumptionum aliquem condemnari poſſe.glo.Bart.& Doctor.in vulg.l.ad monendi.de iureiur.glo.l.cum ex eo.de euict.Do cto.in l.inſtrumenta.C.de proba.Bal.c.cum cauſam.eo.tit.cum ſimil. quæ paſsim per doct.tractantur. Hęc Zaſius conſ.15.prim. part.

Leuiter. Suſpectus leuiter de hæreſi non eſt tamquam hæreticus habēdus, 6 ſed poteſt iniungi purgatio canonica de leui, ſi tamen laborat infamia, vel abiuratio de leui, vt in c.excommunicamus.de hære.ibi.qui autem inuenti fuerint &c. & in capit. accuſatus.de hæretic. lib.6. Et talis facta abiuratione, vel purgatione tali de leui, ſi poſt incidat in hæreſim non dicitur relapſus, ſed tantum grauius eſt puniendus, vt in di.c.accuſatus.dicitur.

Vehementer. Suſpectus ſimiliter vehementer non eſt vt hęreticus habēdus, nec 7 poteſt vt hæreticus condemnari, quia nullus etiam pro vehementi debet de futuro crimine condemnari, vt in c.literas.de pręſump. ſed poteſt ſibi iniungi quod purget ſe purgatione canonica ſi laborat in famia, tamquā vehementer ſuſpectus, vel quod abiuret de vehementi omnem hęreſim generaliter, & in ſpeciali illam hęreſim, de qua eſt vel fuit ſuſpectus vehementer, vt in d.c.accuſatus, & in c. inter ſollicitudines.de purg.cano.& talis facta purgatione, ſi poſtea relabatur in hæreſim purgatam, habebitur tamquam relapſus, vt in c.ad abolendam.de hære.et c.accuſatus.eo.li.6.non autem ſi in aliam relabatur non purgatam. Vide ſupra quę diximus in ver. Purgatio.

Si autem relabatur in aliquam hæreſim poſt talem generalem abiurationem, cenſetur relapſus, vt in di.c.accuſatus. ſi autem relabatur in abiuratam, vel aliam ſuſpicionem vehementem, vt quia hæretico miſit munera, vel libros legit ſcienter prohibitos, non dicas propter id eum relapſum, ſicut alias tenuit directorium antiquum in qu.55. de ſuſpectis, ibi. quidam ſunt vehementer ſuſpecti, quia hoc nullibi habetur, nec ex textibus, nec ex doctoribus. Et conſidera verba capituli, accuſatus. quę ipſe citat, quia ex eis non habetur tale quid, imo habetur quod ad hoc quod quis dicatur relapſus, oportet quod ſemel ſaltem ſit vere lapſus in aliquam hęreſim vel ante, vel poſt abiurationem. In tali igitur caſu dicas eum violenter ſuſpectum, & pro tali puniendum.

Contra directorium.

Si autē talis vehementer ſuſpectus purgationem, vel abiurationē 8

accepta

acceptare contempſerit, non propter id tanquam impœnitens tradi debet brachio ſeculari,quia c. ad abolendam.de hære. quod videtur id innuere, loquitur de manifeſte deprehenſis, vel conuictis,non autem de ſuſpectis. Ad mitiorem igitur tendendo excommunicabitur talis, ſecundum c. excommunicamus. de hęre.in qua excommunicatione ſi per annum ſteterit,tamquam hęreticus condemnabitur,per alleg. c. excommunicamus.

Renuens abiurare.

Per annum in excommunicatione ꝑſeuerans.

9 Suſpectus violenter eſt vt hæreticus habendus, & ſicut de deprehenſo in hæreſim.per oĩa de eo eſt iudicandum, per c. excommunicamus. de hęre .§. qui vero. et per c. cum contumacia. eo. tit. li. 6. Nã tales aut fatentur crimẽ,aut nõ.Si fatentur,&volunt redire,& hæreſim abiurare, recipiuntur ad pænitentiam.

Si autem nolunt abiurare, traduntur brahio ſeculari. Et ſimiliter fit ſi nolunt confiteri,& ſunt conuicti,violenta enim ſuſpicio ſufficit ad condemnationem, & contra eam non admittitur probatio, vt in c. literas.de præſump. pones tamen in abiuratione quod abiurat tã q̃ violenter ſuſpectus,& non vt in hæreſim ꝓprie,& vere deprehẽſus.

Cõuicti, ſed non cõfeſſi.

10 Caſus autem in quos incidunt de hæreſi vehemẽter ſuſpecti, ſunt plures, quorum primus eſt, quicumque citatur ab Inquiſitore ad reſpondendum de fide,& ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat,& infra terminum competentem ad comparẽdum ſibi aſſignatum nõ comparet. Tex. eſt in c. cum contumacia de hære. li. 6.

Caſus ĩ quos vehemens ſuſpectus incidit.

11 Secundus eſt. quicumque impedit Inquiſitionis officium directe, vel indirecte,ac etiam quouis modo, & hoc ſcienter. Nam talis ſecũdum iura eſt excommunicatus, quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinet animo pertinaci, ex tunc violenter ſuſpectus efficitur, & velut hęreticus eſt condemnandus. c. vt Inquiſitionis.de hær. li. 6 §. fin. violenta autem ſuſpitio non inſurgit ex leui, ſed ex vehementi ſuſpicione præſuppoſita. Omnes igitur tales antequã tranſeat annus vehementer de hæreſi ſunt ſuſpecti.Rurſus in priuilegio Vrbani quarti directo Inquiſitoribus Aragoniæ,quod incipit. Prę cunctis, ſic dicitur,

Excommunicatus.

Cæterum ſi forte(quod non credimus) aliqui cuiuſcumque conditionis huic negotio vobis cõmiſſo ſe opponere, ſeu præſumpſerint aliquatenus impedire,vt non poſſit procedi libere in eodem,imo niſi requiſiti illud fouerint, & iuxta officium, & poſſe ſuum ſinguli iuuerint ſtudioſe, contra eos tamquã hæreticorum fautores, & defenſores, ſecũdum ſanctiones catholicas freti, apoſtolica auctoritate intrepide procedatis.

12 Tertius eſt. Præſtantes ſcienter conſilium,auxilium, vel fauorẽ impedientibus officium Inquiſitionis ante factum,patet per c. vt Inquiſitionis de hære. li 6. §. fin.

13 Quartus eſt. quicumque inſtruit citatos per Inquiſitorem, vt

Fauens hæreſi eſt vehementer ſuſpectus taceant veritatem, vel aſſerant falſitatem, ſunt vehementer ſuſpecti, vt in c.accuſatus.§.fin.de hære.li.6.Nam quicumque aliquid agit in fauorem hæreticæ prauitatis, vehementer eſt de hæreſi ſuſpectus.

Violētā ex vehementi. 14 Quintus caſus eſt, quod omnes hæreticorum fautores, defenſores, vel receptatores ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Nam omnes tales excommunicati ſunt, vt in c.excōmunicamus.§.credētes, de hære.quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinuerint, violenter ſuſpecti redduntur, vt in c.cum contumacia.eo.tit.lib.6. Violenta autem ſuſpicio ex vehementi oritur, & eam ſupponit ſicut ſuperlatiuum comparatiuum, vt dicit Io.An.in di.c.cū contumacia.

Infamatus. 15 Sextus modus eſt, quod quicumque propter hæreticam familiaritatem de hæreſi eſt infamatus, de hæreſi eſt vehementer ſuſpectus, vt in c.inter ſolicitudines.de purg.cano.vbi ratione infamię cuidam decano indicta eſt purgatio canonica, & ratione familiaritatis hęreticorum abiuratio publica, & ratione ſcandali fuit priuatus beneficio, quouſque ſcandalum ſopiretur.

Receptator. 16 Septimus modus eſt, quod quicumque eos quos ſcit eſſe hæreticos ſcienter receptat, deducit, viſitat ſiue aſſociat, ac dona ſiue munera eis dat ſiue mittit, ſiue aliter fauorem impendit, qui excuſari non poteſt quin ſit magis in fauorem culpæ, quā perſonæ, vehementer de hæreſi eſt ſuſpectus. Arg.eſt in c.accuſatus.de hære. lib.6.

Falſarius. 17 Octauus modus eſt, quod quicumque in cauſa fidei pro hæretico falſum iudicialiter aſſeuerat, vel mendacium dicit, eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus. Caſus expreſſus eſt in c.litera*.de pręſumpt. vbi quidam Gulielmus confeſſus fuerat quod ejus frater vitio hæreſis laborabat, et poſtea id negauit, & fratrem ſuum purgauit, & propter id habitus eſt vehementer de hęreſi ſuſpectus. Nā præſumptio erat contra eum, quod ſecunda vice dixerit mendacium, ut fratri ſuo opem ferret.

Dicens, vel faciēs cōtra fidem. 18 Nonus modus eſt, quod quicumque ſemel aliquid dicit, vel facit contra fidem eſt leuiter ſuſpectus, qui autem bis vel ter, fit de hæreſi vehementer ſuſpectus. Et hic caſus ſecundum directorium antiquū licet non habeatur in iure communi, habetur tamen in conſultationibus archiepiſcopi Terraconen, & eius ſuffraganeorum. Et per hoc

Leuis ſuſpicio trāſit in vehemētē. poteſt reſponderi ad id quod a multis dubitatur, an qui poſt abiurationem de leui cadit iterum in aliam leuem ſuſpicionē, ſit vehementer ſuſpectus, vel non. Dicendum enim eſt quod ſic ſecundum hunc caſum. Et habetur expreſſe in Malleo maleficarum, in tractat. de leuiter ſuſpecto.

Eripiēs reū de manibus inquiſitoris. 19 Decimus modus eſt, quod eripiens aliquem de manibus Inquiſitoris confeſſum, vel cōuictum, vel iam condemnatū de hęreſi, eſt vehementer ſuſpectus, & forte eſt de hæreſi violenter ſuſpectus, quia vt hæreticus puniri poteſt. Argumentum ad hoc, quia eripiens de

manu.

manu curiæ confeſſum, vel conuictum, vel cõdemnatum de aliquo delicto, incidit in crimen læſę maieſt. l. cuiuſque .ff. ad legẽ iul. mai. & ibi Bar. & alij. Idem voluit Lucas de penna. in l. quotiens. C. de exact. tribut. li. 10. Idem per Bal. in l. ad dictos. C. de epiſc. audien.

20 Vndecimus modus eſt, ꝙ quicunque ſcienter parentelam, vel confœderationem facit cum hęretico, eſt vehementer ſuſpectus argumentum, quia faciens parentelam, vel confœderationem cum inimico domini ſui, hoſtis iudicatur illius, & vt rebellis feudo quod habet debet priuari. Bal. in l. liberi. circa fin. C. de inoffi. teſt. idem tenuit Martinus de Laude. in tract. de confœder. princip. q. 26. & rationem aſſignat, quia videlicet tales ſunt eiuſdem intentionis, & voluntatis. Vide Hier. Gigan. de crimi. læſæ maieſt. rub. de pluribus quęſtionibus. q. 17. *Parentelã, vel cõfœderationem faciens.*

21 Duodecimus modus eſt, quod quicumque ſcribit, vel falſum recitat in damnum officij ſanctæ Inquiſitionis, eſt de hæreſi vehemẽter ſuſpectus. argument. a ſimili. per tex. in l. 2. ff. ad l. iul. maieſt. ibi, quiue ſciẽs falſum conſcripſerit, vel recitauerit. Enumeratur enim hoc in primo capite criminis læſæ maieſtatis, vt ibi in tex. Et intellige ſemper hoc, ſi ſcienter id faciat. Et vide rubr. ff. de crim. læſæ mai. *Scribẽs, vel recitãs in dãnum officij.*

22 Tertiusdecimus modus eſt, quicunque ad hæreticos fugit, eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus. argumentum eſt in l. 2. ff. ad l. iul. maie. ibi aut qui exercitum deſeruerit. Vnde priuatus etiam quilibet ad hoſtes confugiens crimen læſę maieſtatis incurrit, vt in l. alleg. Ideo probe factum ab Africano legimus, qui deuicta Carthagine, quum omnes qui de exercitu Romano ad Pœnos tranſiuerant in ſuam redegiſſet poteſtatem, eos qui Romani erant, tãquam patrię fugitiuos crucibus affixit, Latinos vero transfugas tanquam perfidos ſocios ſecuri percuſſit. Val. Max. li. 6. in rub. de diſcipl. milit. *Fugiens ad hæreticos.*

23 Quartusdecimus modus eſt, quod mutuans pecunias hęretico eſt de hęreſi vehementer ſuſpectus, ſi ipſi quoquo modo conſilium, auxilium, vel fauorem ſcienter præſtat. textus eſt in ſimili in l. cuiuſque dolo. vbi Bar. not. ff. ad l. iul. maieſt. Et hanc opinionem tenuit etiam Martinus de laude in tract. de crimine læſę maieſta. q. 4. & Matth. de afflict. in c. 1. §. & bona committentium. nu. 66. tit. quæ ſint regaliæ in vſu feudi. *Mutuãs pecunias hæretico.*

24 Quicunque aliquos concitant, ſeu ſollicitant, vt rebellent contra Inquiſitorem, vel aliquid faciant in damnum, ſeu iniuriam eius, vel officii Inquiſitionis, ſunt de hęreſi vehementer ſuſpecti. argumentũ et tex. in l. 1. ff. ad l. iul. maieſt. ibi. quiue milites. Ad idem eſt tex. in l. 2. & 3. ff. eo. ti. Ita etiam concludit Cardi. in Cle. Paſtoralis. de re iudi. in 9. not. Et per Matt. de afflict. in c. 1. §. Quæ ſint regaliæ in. §. Et bona committentium. col 6. nu. 69. *Concitãtes ad rebellionem.*

25 Qui literas, vel nuntios mittunt ad hæreticos, vt eis aliquo modo faucant *Nunciosmit-*

Sancti

tens ad hæreticos.

faueant, ſunt vehementer de hæreſi ſuſpecti, & forte etiam violenter. Nam ſecundum leges, qui literas, vel nuncios mittunt inimicis Principis (vt ſupra diximus) incidunt in crimen læſæ maieſtatis, ſi dolo ſe id agant, vt eſt text. in l. 1. ff. ad l. Iul. maieſt. & ibi not. Bar. Cępol. in conſ. 17. incipien. viſa commisſione col. 8. nu. 30. Mart. de laude in ſuo tract. de crim. læ. maieſt. q. 2. Boſ. in ſuo tract. de ſedicio. in 6. præſuppoſito. col. 4. nu. 15. Ad idem eſt Angelus in di. l. 1. in fin. ad l. Iul. maie. vbi dicit quod ciues aduertere debeant ne rebellibus ciuitatis literas mittant, neque eis aliquod ſignum præbeant, per ꝙ contra ciuitatē iuuari posſint, alias incidunt in crimen læſæ maie. & idem dicendum de his qui literas portant, vel eunt doloſe, & ſciēter, vt per Bald. in di. l. 1. ff. ad l. Iul. maieſta. ſi autem non doloſe, ſed ignoranter id agatur, arbitramur quod ſaltem ſint leuiter ſuſpecti, quia hoſtibus inconſulto Principe literas, vel nuncios quis mittere non debet, etiam pro priuatis negotiis, & bona fide, quia non ſolum a malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali cauendum eſt. Vide Hier. Gigan. in tract. de crimi. lęſæ maieſt. tit. qualiter, & a quibus. q. 2.

Iurans hæreſes.

Iurans ad hæreticos ire, ſeu hęreſes ſequi, vel offendere officium inquiſitionis, etiam ſi non ſequatur effectus, ſuſpectus eſt de hæreſi. argumentum, quia in crimine læſę maieſt. punitur affectus etiam nō ſequuto effect. l. ſi quis ibi, Eadē enim ſeueritate. C. ad l. Iul. maie. 26

Conſideranda circa iuramentum.

Plura tamen conſiderare debet prudens Inquiſitor in tali caſu, & magis & minus augere, vel minuere ſuſpicionē. Conſideranda enim ſunt qualitas perſonæ iurantis, ſeu loquentis, locus, & tempus huiuſmodi prolatorum verborum. Perſonę dico qualitatem conſiderandam, quia ſi talia verba dicta eſſent ab aliquo qui eſſet leuioris capitis, vel ab ebrio, ſeu inſano, vtique non magni eſſet momenti. tex. in l. 1. c. ſi quis Imperatori maledix. & ibi glo. in ver. temulentia. Et probantur prædicta per tex. in l. famoſi. ff. ad l. Iul. maieſt. Similiter conſideratur locus, & tempus, quia multa in vno tempore, & vno loco dicta posſunt excuſari, quæ in alio loco, & tempore prolata nō erunt excuſabilia. Et vide in di. l. famoſa. ff. ad l. Iul. maieſt.

Vſurarius.
Vitans fidelium conſortia.
Pænitētiam renuens.
Fugiens diuina.
Cōmunionē ſingulo anno nō recipiēs.

Pręter hos, nota ex Zanchi. c. 35. nonnullos caſus in quibus quis redditur ſuſpectus de hæreſi, & ſunt plures. Et primo cum aliquis publicus vſurarius, vel fornicator publicus, ſeu blaſphemator dicit illud non eſſe peccatum. Secūdo quando euitat conſortium fideliū. Tertio quando non aſſumit pænitentiam ſibi impoſitum. Quarto quando numquam audit diuina officia. quinto quando numquam eccleſiæ ſacramenta recipit. Adde Fely. in rubr. de hæret. dicentem, ꝙ ſacrā cōmunionē ſingulo anno nō recipiens nō eſt hæreticus, & adducit tex. not. in auth. de priui. dot. hæret. mulie. non præſtan. circa mediū vbi habent hęc verba. Igitur ſacram cōionem in catholica Eccleſia non percipientes a Deo amabilibus ſacerdotibus, hæreticos 27

iuſte

iuſte vocamus. Nam licet nomen Chriſtianorum ſibimet impoſuerint, verumtamen a Chriſtianorum ſe fide,& communione ſeparãt, Dei iudicio ſemetipſos ſubdi cognoſcentes. Hęc imper. Iuſtinia. eundem tex. allegat ipſe Fely. in c. ad abolendam. nu. 2. Sexto quãdo quis profeſſus, vel in ſacris conſtitutus publice contrahit matrimonium. adde per Carcer. adductum. nu. 38. qui declarat hęc ad hęreſim pertinere, ſi publice, & notorie fiant, & non clandeſtine, quia tunc eſt contra. c. 1. de voto. in 6. & contra Clemen. eos qui. de conſangui. & affin. cui ſententiæ adhęrent Iac Butr. Saly. in l. nemo. C. de ſum. tri. Panor. in c. de homine de celebr. miſſ. in gloſ. in verſ. verbis. & in c. cum quidam. de iureiuran. & Matth. in conſti. inconſutilem. not. 6. quęſtio. 7. & Bal. in di. l. nemo. circa fin.

Clericus publice contrahens.

Idem quoque dicitur de eo qui duas vxores duxit, vt per Gemin. in c. accuſatus. §. ſane. de hære. li. 6. Fely. in di. c. ad abolendam. num. 1. qui etiam adducit Lapum in eodem c. accuſa. vide etiam Gondis. in tract. de hęret. quęſt. 9. nu. 4. & 5. & de profeſſo ducente vxorem. vide etiam Panor. in conſ. 68. incipien. videtur primo dictus magiſter. nu. 4. vbi dicit ex Butrij ſententia, quod ſi clam contraxit pręſumitur de dolo, & ideo Inquiſitor debet cognoſcere. Siue igitur publice, ſiue occulte quis ea faciat, per quæ de eius fide ſuſpicio, vel præſumptio oriatur, vigilantes Inquiſitores diligenter inquirere poſſunt habita rõne loci, tẽporis, perſonarũ, & ſuſpicionis qualitate bene cõſiderata.

Duas vxores ducens.

28 Violenter ſuſpectus de hęreſi eſt ille, qui citatus ad reſpondẽdum de fide non vult comparere, & excommunicatus propter hoc perdurat in excommunicatione per annum continuum. c. cum contumacia. de hęre. li. 6. & ſimiliter quicumque poſt abiurationem de vehementi iterum cadit in aliam vehementem ſuſpicionem. facit quod dicit Philipp Franch. in glo. 2. in fin. d. c. cum contumacia. ibi nota mirabilem doctrinam cognoſcendi ſuſpicionem violentam. Nam præſumptio violenta inducitur, quando poſt præſumptionem vehementem ſuperuenit alia pręſumptio primam confirmans, quia tunc talis pręſumptio vehemens tranſit in violentam. Idem per Gemin. in di. c. cum contumacia, ibi. Nota optimum text. ad cognoſcendum &c. Et per glo. in c. excommunicamus. eo. tit. §. qui autem.

Violenter ſuſpectus quis dicatur.

Vehemẽs in violentam tranſiens.

29 Fuga ex carcere ſibi aſſignato pro pęnitentia, facit violentam ſuſpicionem. Zanchinus cap. 10.

30 Suſpectus violẽter de hęreſi, punitur quidẽ vt hęretic⁹ c. cũ cõtumacia. de hęre. li. 6. Eſt tñ hęreticus pręſumptiue tantũ, & non vere, ſecundum Gemin. in di. c. cum contumacia. licet Archid. oppoſitum ſentiat. Et poni debet in ſententia ſi eſt pęnitens, quod abiuret tamquã violenter ſuſpectus, ſi autem ſit impęnitens, tradatur brachio ſeculari, ſecundum c. ad abolendam. de hęre.

31 Suſpectis de hęreſi, vel cõuictis pœnitẽtib. Imponit̃ pœna ꝓ motu

Violenter ſu

Inquiſito

ſpecti & im pœnitens. Inquiſitoris conſideratis conſiderandis, ſi in iure non inueniantur determinatæ pœnę. Nam talium pœnitentiæ communiter non ſunt a iure determinatæ, ſed Iudicis arbitrio pro maiori parte relinquuntur.c.ad abolendam. de hære.c.excommunicamus eo. tit. et in c.inter ſolicitudines.de pur.cano.conſueta tamen pœna imponatur quæ alterari non debet ſine vrgenti cauſa, & ratione.

Immurari nõ debẽt ſuſpecti tantũ de hæreſi. Suſpecti de hæreſi ſiue leuiter ſiue vehementer, non debent perpetuo immurari, ſeu perpetuo carceri deputari, ſed ad certum tempus incarcerari ſecundum eorum demerita, & ſecundum quod Inquiſitori videbitur cum eis poſtmodum diſpenſari poteſt, iuxta capit.vt commiſſi. de hæret. lib.6. 31

T
TACENS.

TACENS in his quibus tenetur contradicere, habetur pro conſentiente. Abb. in c. conſuluit.de appellationib.Et idem in conſ.89.& in ca. pẽn. de procur.& c.cum dilectus.de conſuet. 1

Tacens, vel obſcure reſpondens a Iudice iuſſus habetur pro confeſſo.pract.Papien. in for. poſſ. acti. in addition. 2

Pro cõtradicẽte quando habeatur. Tacens in onerofis, & maxime in obligãtibus perſonam regulariter habetur pro contradicente, vt not.gloſ.niſi vltra taciturnitatem fecerit aliquem actum qui videatur venire ad probationem actus. not.in l. Qui patitur.ff.mand. vel quando interrogatur a Iudice cui tenetur reſpondere l.2.§.quod obſeruari.C. de iuram.calumn.Secus in re concupiſcibili ſiue commoda, quia tunc tacens habetur ꝓ conſentiente, vt in l. Qui petitur.ff.mand. & hæc eſt theorica Innoce. in cap.Geneſi de electi. 3

Taciturnitas diuturna. Nota tamen quod taciturnitas tertii quandoque facit indicium ad torturam, vtputa, marito interfecto in domo, vxor ſi taceat per aliquot dies facit indicium contra ſe .ſ.qđ ſit conſcia delicti.Bald.in l. Excipiuntur.C.ad Sylla.ſiue ſit honeſta perſona, ſiue non.Arg. a ſimili contra illum qui pluries interfuit colloquiis vel collationibus hæreticorum & tacuit, talis namque taciturnitas reddit ipſum grauiter ſuſpectum, niſi ætas, ſexus imbecilitas, vel intellectus hebetudo illum excuſet. 4

In iudicialibus. Taciturnitas partis præſentis in iudicialibus habetur pro conſenſu, & ſibi præiudicat.in cap.2.de accuſat.lib.6. & l. Cum oſtendimus.§.fin.ff.de fideiuſ.tut. 5

TEMPVS.

TEmpus nõnumquã conſideratur ad ipſum delictum grauandũ vt l.aut facta.§.tẽpus de pęn.& gl.in l.ſi vt allegas.C.de ſicar.& Bal. in conſ.

in conſi.428.Quædam mulier.circa fin.5. vo.dicit ꝙ ſicut per motio nem,& veſtigia pedum ſignificatur qualitas luporum,& vulpium,ſic & preambulare de nocte, & ad loca ſuſpecta, & per perſonas ſuſpectas facit ſuſpicionem ad torturam. Decius in c. conſuluit. de offic. deleg.nu.8.dicit,ꝙ quando aliquid eſt tempore noctis dedita opera, tunc præſumptio inſurgit contra facientem tali tempore. allegat gl. in c.1.vt Eccle.benefi.& Abb.in c.1.de clandes.deſpon.Bal in 17.q. 5. in princ.ait.quod ſi delictum cõmittatur de nocte,&inuentus fuerit reus illo tempore,præſumptio eſt contra ipſum,quia tenebræ factæ ſunt ad male agendum.l.1.§.tria luminaria. & iurisconſulti conſen tiunt per tempus oriri indicium ante delictum, in delicto,& poſt de lictum, in quibus poteſt conſiderari quid ocyus,& quid ſerius futu rum ſit. Et communiter in tempore perſpiciendo,eius.longinquitas conſideranda eſt. Nam ſepe oportet commetiri cum tempore nego tium,quia per talia accidentia oritur iudicium deliberationis. *Negotium cum tempore metitur.*

TERMINVS IVRIS.

1 TErminus iuris eſt communiter triginta dierum continuorum, non habito reſpectu an ſint feriati,ſiue non,&ipſe terminus in cipit currere a die latæ ſententiæ ſiue præcepti,ſiue a die habitæ no titiæ quo ad abſentes, in quo caute aduertendum. ita notatur in c. ab eo.de appellat.lib.6.

2 Nota etiam quod terminus comparitionis eſt vltimus dies hora veſperarum,qua tranſacta,comparitio erit nulla. Philipp. de percuſſio in c. perſonas.de appell. *Comparationis terminu*

TERRITIO.

TErritio nuda & leuis abſque dolore cordis non dicitur quæſtio in materia iudiciali,vt l. Item apud Labeonem.§. quæſtionis .ff. de iniur.& l.1.§.quæſtionum.ff. ad Silla.Ita diffiniunt Azo.in ſumma. de queſtio.&Oldr in quodam ſuo tract.quem fecit de queſtionibus. requiritur enim ad hoc vt quæſtionem faciat ſaltem ductio ad funẽ ſecũdũ Angel. in di.§.quæſtionis.ff.de iniur.vide Brun. de indiciis, & tortu.q.2.partis.ſec.num.1.& 4.

TESTIS.

DE teſtium materia tractaturi, quo facilius ea quæ ſumus ſcripturi,a lectoribus intelligantur, articulatim procedendum ar bitramur.

Primo uidendum eſt de teſtium quidditate.

Secundo de teſtium qualitate.
Tertio de teſtium quantitate,& numero.
Quarto de teſtium citatione,& coactione.
Quinto de teſtium approbatione,& reprobatione.
Sexto de teſtium examinatione.
Septimo de teſtium variatione, & vacillatione.
Octauo de teſtium publicatione,& prolatione.

PRimo igitur dicimus illos eſſe teſtes quos quiſque ante iudiciũ ſibi placitos alligat,ne cui ſit poſtea liberũ aut diſſimulare, aut ſubtrahere ſe, vnde&alligati appellantur,a quibus(ait Iſidorus in li. Etymol.) quęritur veritas in iudicio. Et teſtes dicti ſunt quod teſtamẽto adhiberi ſolent,ſicut ſignatores qui teſtamentũ ſignant. Et ſecũdum grammaticos,teſtis ab eo dictus eſt quod ſtatum cauſæ tueatur,vel quod ante ſtat.Ita quod de natura teſtis eſt qđ ſit in iudicio, vel in cauſa vocatus ad roborandum iudicium,vel cauſam. Cauſam dicimus,propter teſtes qui apponuntur ſcripturis publicis, & quod clare intelligat quę fiunt,atque ibi dicuntur ad cauſam & negotium pertinentia. Et ſic patet quid ſit teſtis.

Teſtes vnũ de dicti.

SEcundo dicimus quo ad teſtium qualitatẽ,quod quilibet in dubio teſtis eſſe poteſt,niſi prohibitus reperiatur.l.i.ff. de teſt.Spec. eo.tit.§.nunc tractandum. Propter hoc non tantum maſculi, ſed & fœminæ in teſtes poſſunt ꝑduci,& de hoc diffuſius vide Bal.in conſ. 39.2.vol.ſecundum tamen diuerſitatem teſtium eorum non quantitas,ſed qualitas eſt conſiderãda,videlicet,qui ſint honeſtiores, ditiores,&c.Teſtimonium tamen viri præfertur teſtimonio fœminæ.c.forus. de ver.ſig.& ibi.Abba.diffuſe,quomodo,&quando mulier poſſit eſſe teſtis vide in margine.Nota etiam quod qui melioris ſunt famæ & qui iuri communi conſona,vel aptiora negotio de quo agitur deponunt. Nam vt dicit Hoſt.poſſent centum riba'di, & viles ex vna parte,ex alia parte duo talis,&tantæ honeſtatis eſſe,quod eis potius ſtaretur,quam multitudini. Dignioribus enim teſtibus magis creditur etiam paucioribus,vt l.3.ff.de teſti.& ibi Bar.& Alex.quod verum eſt ſi dignitas eſt valde magna,alias multitudo præualet Domi.in c. in noſtra.de teſti.& Bal.in l.teſtium.C.de teſti.niſi pro accuſato, quia pręualet teſtibus accuſatoris etiam dignioribus. ſimiliter & ſenioribus magis creditur,quam iunioribus.glo.Bar.& docto.in l. nũquid. ff. ſi cer. pet. vbi Alex. dicit verum niſi iuniores ſint digniores, per §. ordinationem.in auctẽn. de mona. Alex. in l. ob crimen. ff. de teſti. Hoc tamen arbitrio Iudicis relinquitur. l. 3. §. ideoque diuus.& ibi Bar. ff.de magi.conue.& nobilitatem debet iudex ex officio conſiderare. Bald. in l. Gracchus. C. de iudi. quia teſtes debent eſſe quibus lux veritatis aſſiſtat, & fides ſincera.Spec. de off. omn. iudi. § poſtremo. & quod nulla ſit veriſimilitudo quod debeant deierare Abb. 2

Teſtiũ qualitas.

Fœminæ etiã in teſtimonium poſſunt adduci.

Centũ ribaldi quid poſſint.

Dignioribꝰ magis creditur.

re Abb. in c. in literis. de teſti. omni nãque exceptione maior, ideſt qui nulla legitima exceptione repelli poſſit, debet eſſe teſtis. Abb. in c. 1. de conſang. & affin. Barba. in conſ. 32. In criminibus tamen exceptis, & in defectum probationum, ideſt quando veritas aliter haberi non poteſt, admittuntur teſtes qui ex vilitate, & inhabilitate perſonę repelluntur. l. ob crimen. §. ſi ea. ff. de teſti. & ſpecialiter contra hæreticos teſtes poſſunt eſſe credentes, fautores, & defenſores, ac eius criminis participes, & etiam excommunicati. vt in c. in fidei fauorem. de hęre. lib. 6.

Maior omni exceptione quis ſit.

In exceptis criminibus.

3 Teſtiũ qualitas debet poni in eius depoſitione, quia eius fides approbatur ex illius dignitate vt in Auct. de teſt. §. Sancimus. Nã magis nobili quã plebeo, magis honeſto quã inhoneſto, magis diuiti, quã pauperi creditur. vt l. teſtium. § quę argumenta. ff. de teſt. & c. eo. l. oẽs Ideo teſtium fides, dignitas, mores, & grauitas ſunt examinanda vt l. in teſtibus. ff. eo. quia teſtibus dignioribus etiam paucioribus, creditur magis quam pluribus numero, ſiue ab eadem parte, ſiue a diuerſis producantur, vt Bar. in l. ob carmen. §. ſi teſtes. ff. de teſti. Et nota etiã ꝙ in teſte requirit̃ ętas debita vt videlicet ſit maior xx. annorũ vt l. teſtiũ. in fi. ff. de teſt. Proximus tñ pubertati & doli capax licet non ſit teſtis perfectus facit tñ indicium. vt ff. de li. cauſ. l. fin.

Dignioribꝰ maior fides eſt adhibenda.

4 Et nota ꝙ teſtis integer, immunis debet eſſe a quattuor, videlicet a crimine, infamia, macula, & ſuſpicione. Et primo a crimine & infamia. Abb. in c. teſtimonium. de teſti. vbi etiam glo. dicit. Nota ꝙ teſtis qui in crimine detinetur, ſiue in ciuili, ſiue in criminali repellitur, quia non eſt credendum contra alios eis qui criminibus implicãtur. 3. q. 11. Neganda. & c. poſtulatur, & quamdiu in culpa fuerit teſtimonium ferre non poteſt. 32. q. 5. Præceptum. Criminoſus tamen criminoſum accuſare poteſt vt in prædictis iuribus. quia de quo minus videtur &c. 3. quęſt. 7. ca. infames. §. porro. et 1. q. j. c. multi. Emendatus autem ad mitti debet, quia incipit eſſe ꝙ non fuit, ait glo. vbi ſupra. de infamia vide ſupra in ver. Infamia.

Emendatus teſtis eſſe poteſt.

A ſuſpicione etiã debet eſſe immunis maxime inimicitię. vide ſu-
5 pra in ver. Inimicus.

Et a macula animæ, & corporis, quãdo maxime quis vult teſtifica-
6 ri contra clericum in cauſa criminali. Repellitur etiam corpore vitiatus eo caſu quo repelluntur ab ordine, ſecundum Abb. vide text. cum gl. 2. q. 7 c. Ipſi Apoſtoli. Et cap. fi. de teſti. Conſiderabitur etiã perſona producentis, nã ex qualitate producentis præſumitur qualitas teſtiũ. In his tñ non poteſt dari certa regula, ſed ex uarietate, & qualitate factorum informabitur animus iudicis. l. 3. ff. de teſti. Sic etiam pro qualitate paupertatis, & famæ pauper teſtis, an ſit acceptandus relinquitur arbitrio Iudicis. Abb. in tract. de teſti. ubi etiam dicitur, quod monachus ſine licẽtia Abbatis nõ poteſt eſſe teſtis. Et nota

Corpore vitiatus repellitur.

Producentis pſona eſt cõſideranda.

Monachus non põt eſſe teſtis ſine Abb. licen.

quod teſtes debent cognoſcere eos a quibus,& contra quos inducuntur.Spec.de teſti. niſi quando deponunt ſuper homicidio ad conuincendum negligentiam ſindici qui denunciauit homicidiũ. Abb. in c. cum cauſam. de teſti. Quantæ autem auctoritatis ſit ipſe ſindicus per vicinias conſtitutus,qui & ſynodalis dicitur,& denunciator, vide Abb. in c. ceterum.de teſti. cogen.

Sindici auctoritas.

Teſtis non faciens indicium.

Et nota quod ſi teſtis qui examinari non debuit propter reuerentiã eius contra quem examinatur, vt domeſticus & familiaris contra dominũ, ſi examinatur non facit indicium, vt l. 1. §. Diuus Antoninus.& §. Antoninus. & l. Diuus. §. ex quibus.& l. maritus. ff. de quęſtio vide Guid.de ſuza. de indicijs & tort. nu. xi.

Similiter qui non debuit examinari propter ętatem non facit plenũ,ſed quale quale indiciũ. vt l.1.§ Impuberes ad ſylla.Teſtis.n.minor annis. xiiii. non debet examinari in cauſa criminali. l. iij. §. lege iulia. ibi.qui ve impubes erit. C. de teſti. Et hoc qualequale indiciũ operatur hoc,quod iudex poteſt inquirere cum ſit leuis probatio. Nam quædam valent ad inquirendum,quæ non valẽt ad decidendũ. l. fin. C. de accuſ. l. qui vltimo. C. de pœnis. Et quod not.Bart.in d.l. maritus.& Bal. in l. ſeruus. C.de teſti.eſt eadẽ ſententia dicens ꝙ minor. xxv. annis in cauſa criminali bene facit indiciũ ad inquirendũ, ſed non ad decidendũ ꝑ glo. in di. l.fin. Idẽ dicimus de eo ꝗ repellitᷓ propter infamiam ꝙ facit quale quale indiciũ l. ꝗ vltimo. ff. de pœn.

Famuli nobilium.

Nota etiã ꝙ pro dominis ſuis teſtificari poſſunt famuli nobiliũ, 4
quia præſumuntur nobiles habere famulos honeſtos, ſecus autem de famulis cerdonum, & plebeiorũ. Innoc. in c. Inſinuatione.de off. de leg. Barb. conſil. 3.

Numerus.

Tertio dicendum eſt de numero teſtium,ſed quia ſcriptũ eſt Deuter. 17. quod in duorum vel trium teſtium ore peribit qui interficiẽdus eſt, & nemo occidatur vno tantũ contra ſe dicente teſtimoniũ, Primo videbimus de efficacia duorum, & ſi quandoque, & quare plures duobus requiruntur. Secundo de validitate, & robore vnius teſtis. Tertio de ſingularitate ipſorum teſtium. 5

Teſtiũ differentia.

Cõteſtes q dicantur.

Singulares teſtes qui dicantur.

Et primo aduertendum eſt differentiam non modicam eſſe inter teſtes quos legitimos ſeu conteſtes vocamus,& teſtes ſeparatos,ſeu ſingulares. Nam conteſtes dicuntur teſtes qui eodem modo, in eodem loco,ſub eodem tempore, eodem ſenſu corporeo,vtputa viſu, vel auditu perceperunt eundem actum,vel aliquo interuallo,ſi actus eſt continuus, vt ſunt videntes per fixuram aliquam vnus poſt aliũ, actum ſpoliationis, fornicationis,vel ludi. Singulares aũt teſtes dicũtur qui deponũt ſuper diuerſis factis, ita ꝙ quilibet eſt ſingularis ex dicto ſuo, quod intellige reſpectu obiecti. Nam reſpectu percipiendi ſemper teſtes ſunt ſingulares,quia ſenſus meus per quẽ ego ꝑcipio nõ eſt tuus ſed meus,nec contra tuus eſt meus.Sed dicunᷓt cõteſtes, 6

&

& non ſingulares,quando obiectum ſuper quo deponunt fuit repræſentatum ſenſibus teſtium eodem tempore. Nam tunc videntur deponere de eodem facto,quia diuerſitas temporum poteſt inducere diuerſitatem rerum, & actorum, & teſtes habent neceſſario concludere,vt in c.in præſentia.de proba.& Abbat.in c. bonæ memoriæ. de electio.His præmiſſis nota quod mens,& ſenſus illius iam allegatæ auctoritatis,videlicet in ore duorum,vel trium teſtium &c.non fuit neque eſt quod plures duobus,vel tribus teſtes non poſſint adhiberi,ſed non pauciores,ſed ſolum innuere voluit quod omnis cauſa poſſit inſtrui per duos,vel tres teſtes,ita quod neceſſario nō exigantur plures,non tamen negat quin plures poſſint adhiberi. Et ſi diceres quomodo in aliquibus caſibus requirūtur vltra duos, vt not. gl. in c.licet.de ver.ſig.dic quod id fuit inductum ex diſpēſatione principis,qui potuit ex cauſa ius diuinum limitare,& interpretari iuxta not.per Inno.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtit.Et per legiſtas,& maxime Bart.in l.fin.C.ſi contra ius,vel vti.pu.imo princeps ex cauſa ēt priuilegium conferendo in certis cauſis,vel certa qualitate perſonarum inſpecta,poteſt ſtatuere vt vni tantum credatur, & ſic recedere ab illa iuris diuini regula,in ore duorum,vel trium &c.Abba.in c. ſuper nobis.de teſti.Et in c.ſicut de conſuetudine.de proba.allegando textū imperatoris dicentis,quod in cauſis vertentibus in ciuili prætorio crederetur ſolius epiſcopi teſtimonio. Teſtes ergo duo requiruntur regulariter,& ſufficiunt in omni negotio.l.vbi numerus.ff.de teſti.& c.in omni.de teſti.et in c. nouit.de iudi.Et etiam contra hæreticos in cauſa fidei duo requiruntur.Cardi.in Cle.2.§.eo.ſed ad iudicium faciendum,vt infra dicitur. Nota tamen interim, quod teſtes duo non ſufficiunt ad probandum quem eſſe bonę, vel malæ famæ, & vitæ,vt dicit Ang.in auten.quomodo oportet Epiſcopos.§.quam. duo tamen affirmantes vincunt duos negantes.Inſti.de vti.ſtip.§.itē verborum.ſicut duobus affirmantibus de metu magis creditur,quā mille liberam voluntatem affirmantibus.Innoc.in c.ſuper hoc. de renunciat.quia deponentes ſuper metu,deponunt ſuper actu perceptibili ſenſu corporeo,alii autem de actu intrinſeco.Abb.ī c.perlatum. de his quæ vi, met. Duo teſtes quod Tityus occidit Caium, & duo ꝙ eius occidit Caium, probāt cōtra Tityū,& Seium,niſi deponant de diuerſis tēporibus.Bar.in l.2 ff.de bonorū poſſeſſ.Bal.in conſ.158.

Plures duobus quandoque teſtes requiruntur.

Ius diuinum limitare quis poſſit, & interpretari.

Duo nō ſufficiunt ad probandum aliquem eſſe bonæ, vel malæ famæ.

Teſtes ſi ſunt pares,illi cum quibus concurrit informatio facta
8 per ſindicum pręualent etiam per vnum alium teſtem non legitime receptum.glo.& Bart.in c.1.§.ſi duo.de pa.tenen.& Alex.in conſ.99. tertiæ partis.

Quādo ſunt pares.

De teſtium autem validitate dicturi,primo de ſolius,& nudi teſtis ſufficientia,ſecundo de eiuſdem fama,& cęteris adminiculis ornati efficacia ſubiungemus.

De

Purgatiuũ iudicium facit teſtis vnus.

De primo igitur notandum eſt, quod teſtis vnus facit indicium 8
non delatiuum iuramenti, ſed purgatiuum per tormenta, vt. ff. de quæſtioni. l. maritus &c. ad l. iul. maieſt. l. ſi quis, dummodo talis teſtis ſit omni exceptione maior. Ex dicimus delatiuum iuramenti quia ſecundum Inno. & Bal. in l. ſi quis per triginta C. de feud. dif. teſtis vnius probatio iuramentum non trahit poſt ſe, ſemiplenã enim facit probationem, ſicut duo faciunt plenam. Nec obſtat quod vox vnius vox nullius, quia illud procedit quo ad plenam probationem, non quoad ſemiplenam, quod probatur in c. ex inſinuatione. de procur. & in c. fin. de ſucceſ. ab inteſt. facit l. 3. §. cauſa. ff. ad carbo. & hoc communiter tenent doctores, tam legiſtæ, quam canoniſtæ, niſi teſtis patiatur exceptionem, vt dictum eſt, & deponat ſuper facto, & non ſuper indicio, quia tunc ſolum probaret indiciũ, vt glo. & Bar. in l. fin. C. de iudi. ſi enim eſſet patiens exceptionem, vt quia conſanguineus, vel amicus, vel etiã quia cauſa plures teſtes duobus requirit, tunc licet teſtis faceret præſumptionem, non tamen ſemiplenã probationem. Abb. in c. vlt. de iureiur. in margine.

Vnus quãdo probare dicatur.

Nota etiam quod teſtis vnus dicitur ſemiplene probare, quando 9
depoſitio concernit præiudicium alicuius, ſed plene probat quando nullius præiudicium concernit. Inno. in c. 1. de ſepul. Similiter teſtis vnicus ſufficit in certis caſibus, videlicet, ſi concurrunt alia adminicula, vt l. admonendi. & l. in bona fide, de iureiur. Item vni medico ſi plures deſint creditur in arte ſua.

Teſtimonio vnius iuxta glo. & Hug. iudex quandoque credit tamquã 10
homo. ſ. ad præſumptionẽ, ſed nũquam tamquã iudex. ſ. ad condemnationem, vel ferendã ſententiã vbi res agitur in forma iudicij. 34. q. 2. Admonere. Et de teſt. c. licet. in fin. & c. veniens.

Vni tantum quando credatur.

Item in cauſis paruis ſi teſtis eſt honeſta perſona. Butri. in c. ve- 11
niens pri. de teſt. Iaſon. in l. admonendi. de iureiu. Item quando teſtator mandat ſtari dicto vnius. Bal. in l. Theopompus. ff. de off. præla. Item in nuncio publico. Item notario aſſerenti manu ſua ſcriptũ inſtrumentum de quo dubitatur. Item teſti vnico reuelanti inſidias, vel conſpirationem, vel crimen læſæ maieſtatis c. ſi quis. diſt. 79. Spec. de teſti. §. reſtat Card. in Clem. 1. §. fin. vlt. q. de vſur. vbi dicit idem de hæreſi. & ſimonia. Itẽ de cõſenſu partiũ, vel publico officiali. Alex. in l. 1. §. fin. de ver. ſig. & Abb. in c. propoſuſti. de proba. Item ſoli ſacerdoti de peracta pænitentia, & ſimilia. de quibus vide gl. in c. nuper. de teſti. & Hoſt. in c. licet. de teſti. Et ſpec. §. reſtat. eo. tit.

Teſti ſoli non creditur de facto proprio, ſecus de alieno. Paul. de 12
Caſtro in conſ. 368. & in l. ſeruos. C. de teſti. & Alex. in l. 2. §. ſi abſens ff. ſi ex nox. cau. aga.

Ad impediẽdum matri

Nota etiam, quod teſtis vnus facit quandoque plenam probationem 13
ad matrimonium impediendum. vt c. præterea. de ſponſ. & c. nuper. de teſti.

de teſti.& vbicumque agitur ad peccatum impediendum. nec cum diminuitur ius alterius, ſufficit vnius dictum.glo.in c.nuper. de teſt. Abb.in c.ſuper eo.de teſt.& in c.at ſi.de iudi.& licet non frangat vim inſtrumenti quia vox vnius vox nullius C.de teſt l.iuſiurandum conſi.attamen ſecundum Bal.in conſ.166.2.partis facit indicium ad torturam, ita quod vterque debet torqueri, ſed tabellioni perſeueranti magis creditur quam teſti,propter publicam auctoritatem.

13 De teſte autem fama,& aliis adminiculis ſtipato dicimus, quod teſtis vnicus.etiam cum fama ſufficienter crimen non verificat.glo. in c.vnicus de teſt.& Præpoſitus in.c.presbyter.3.q.4.ſecus autem ſi aliquibus indiciis ſit munitus, quia tunc probat.Barto.in.l.1.§ Idem Cornelio. videas hic caſum.ff.de quæſt.licet indicia non plene probent.gloſ in ver.deficit.l.comprobatio.ff.de proba.Probat etiam teſtis vnicus cum confesſione abſente parte,ſecundum Bar.l.admonē di. de iuſtit.& iure. *Teſtis ſtipatus.*

14 Teſtes primo loco examinati parte non citata, nihil concludunt. c.2.de teſtib.ſi poſtea repeti referunt ſe ad primas depoſitiones abſque quod nec verbum exprimant de his quæ primo loco dixerunt, eis nulla eſt fides adhibenda.Bald.& Salice.in.l.iuſiurandi. & in.l.fin. C.de teſti.quę quidem procedunt pręſertim in criminalibus,in quibus teſtes debent in ſpecie deponere, non autem ſe referre ad alias depoſitiones.Corn.conſ.56.col.fi.lib.1.Soci. conſi.40.l.3

15 Nota etiam quod teſtis vnicus de infamia prævalet communi opinioni contrariæ ad Inquiſitionem faciendam. argumentum.2.q.5.c. mandaſti.& argu. ad hoc,quia ſi ſoli Epiſcopo eſſet ſuſpectus,poteſt indici purgatio.2.q.5.c. Omnibus.Ergo ab vno poteſt procedere infamatio, etiam ſi ſemel tantum ſuſpectus eſt.in c.qualiter,& quando.de accuſa.Bal in.l.Caſſius.ff.de ſenat.

16 Nota etiā quod teſtis vnus ſi contradicit pluribus, aut teſtes ſunt conſubſtantiales,& neceſſarii ad eundem actum, & tunc vnius contradictio nocet.vt.l.1.ff.quemadmodum teſtamentum aperi. Aut eorum conſonantia non eſt neceſſaria,nec numerus,nec vox vnius vox nullius.Bal.in.c.in noſtra.de teſt.Si autem plures pluribus contradicunt, & tunc refert aut ſunt producti ex eadē parte,& tunc aut poſſunt ad concordiam reduci, & reducuntur, aut non, & tunc ſtatur melioribus. Nam qui producit teſtes non intendit dicta eorum confiteri, quia ignorat ea, & ideo poteſt quorundam atteſtationes approbare, & aliorum reprobare, ſed ille qui producit inſtrumenta intelligitur ea confiteri contraria, & ſic valet co feſſio. Bald.in.c. in noſtra. de teſtibus. *Teſtis vnus de infamia opinioni prævalet cōmuni.*

17 Teſtis vnus nō facit indicium ad torturā. Bal.in.l.ii.C.quo. op.referēs Io.An.ita tenētē.Idē tenet Abb.in c tertio loco in 5.col.de pb. Et in.c.Cū incontēplatione.de reg.iur.pro quo adducitur quia qn ſunt indicia

indicia ꝓ reo tūc indicia cōtra eū debēt eſſe multū vrgētia, vt ſuperent illa q̄ faciūt pro. & ita habet in l.1.§.1.ff.de qō. Ang.de male.in ver.fama.in ver.& prædicta procedunt. Teſtis tñ de viſu facit indiciū ad torturam quando.ſ.eſt fide dignus, & omni exceptione maior. Bal.in l.2.C.quo.app.& Bar.in l.fin.ff.de quęſtio.&ita communiter tenent doctor. vide Hippo.in ſua prac.in.§.diligēter. et intellige quod vnus teſtis de viſu facit indicium, quando aliæ circunſtantiæ non reſiſtunt ſec.Bal.in l.2.C.quo.appe.Et nota quod licet teſtis ſingularis non probet, facit tamen aliqualem præſumptionē, & ideo ſi ſint plures teſtes ſingulares de ſingulis iudiciis deponētes, facient plures p̄ſumptiones, ex quibus vnum poterit reſultare indicium ad torturā. ar.in l.inſtrumenta domeſtica.C.de proba.& l.2.§.ætas.ff.de excuſat. tut.vide Brun.de indicijs & tort.q.2.1.part.nu.5.

Singularis teſtis quid faciat.

An autem plures teſtes ſingulares ſuper diuerſis indicijs deponētes coniungātur ad faciendum probationem, vt oriatur indicium ad torturam, Bald.in l.ſi quis ex argentarijs.§ 1 C.de eden.dicit quod ſi ſpecies probationum ſunt in ſua ſpecie imperfectę. verbi gratia. vnꝰ teſtis probet de veritate, vnus de fama, vnus de indicio, hęc probatio non valeret, quia non eſt in ſua ſpecie perfecta. Nam vnus teſtis de fama non probat famam, vnus teſtis de indicio non probat indicium, imo requirūtur ſaltem duo teſtes.l.fin.C.fam. ercis.& ibi no.&per Innoc.in c.ſicut.de ſimo.&dicit Alex.in conſ.181.In cauſa angelorum. col.2.ver.rurſus.vol.2.quod vbicumqne contingat fieri probatio indicij per vnum teſtem, & ſimiliter ſi fiet probatio de alio indicio per vnum alium teſtem vbi requirebantur duo, tunc tales teſtes ſingulares non iunguntur ad faciendum vnum indiciū perfectum, quia vnumquodque de per ſe eſt imperfectum, vt per Bal.in d.l. ſi quis ex argentarijs, ſed ſi ſpecies probationum ſunt in ſua ſpecie perfectę, teſtium ſingularium pluralitas licet non faciat perfectam probationem ad conuincendum, facit tamen ad inueſtigandum, & torturam, quia vt ait Brun.in tract.de indiciis. vnicus teſtis facit aliqualem prę ſumptionē, & ideo ſi plures ſint teſtes ſingulares. de ſingulis indicijs deponentes, dicentur plures præſumptiones quæ faciunt vnum indicium ad torturam.ar.l.Inſtrumenta domeſtica.C.de prob.& di.l. 2.§. ętas. Pone quod vnus teſtis dicit ſe vidiſſe Seium uulneratū & in terram proſtratum, & interrogatus quis eum vulnerauit, reſpondit. Ticius. Hic eſt vnus teſtis ſuper indicio deponens, alius dicit ſe vidiſſe Tityum ſanguine aſperſum, & euntem enſe euaginato, alius dicit ſe vidiſſe hunc Tityum exeuntem directo tramite verſus nemora ac ſe latinantem. Certe hi ſinguli teſtes de ſingulis indiciis deponunt, & tamen nemo ſanæ mentis negabit quin hę præſumptiones faciant ſufficiens indicium ad torturam.ar.di.l.& illius regulæ. Et quæ non proſunt ſingula, iuncta iuuant, ſubdens idem Brunu.quod Io.de Mōte ſpe-

te ſperel.in.l.admonendi.de iureiur.dicit quod licet plures ſemiple-
næ non coniungantur ad faciendam vnam plenã, tamen coniungun
tur ad faciendum indicium.ar.in.l.fi.C.de proba.& multo verius quã-
do ſinguli teſtes eſſent multum notabiles,& magnę authoritatis.quo
niam licet teſtes ſingulares non probent,ſi tamen ſint ita notabiles
quod adducant iudicem ad indubitatam fidem, iudex non debet cu *Singularitas fortificata.*
rare de illa ſingularitate. Per dictũ Pau. de caſt. in l. lucius. in recol-
lectis florentinis.& breuiter dic hoc verũ eſſe maxime qñ dictũ vni⁹
coadiuuat dictũ alicuius teſtis. Bal. in c. licet cãm.de proba. dicẽs ꝙ
ſingularitas teſtiũ coniungit̃ quando dictũ vnius coadiuuat dictum
alterius, maxime quando delictum eſt occulte perpetratum, per ea
18 quę voluit Antonius de Butr. in c. veniens. de fide teſt.

Teſtes ſingulares non probant in crimine hæreſis vbi agitur ad cõ
demnationem pœnarum, ſecus ſi ad iniungendam pænitentiã.Squil.
in tract.de ſum.tri.& fi.cath.q.34. & vbi agitur in crimine hæreſis de
imponenda pœna vltimi ſupplicii requiruntur teſtes, vt in aliis crimi
nibus.Paul.Gril.in ſuo tract.de hære.q.fi.& teſtes ſingulares in crimi-
ne hæreſis non probant.Hippol.poſt Archid.Innoc.Ant.& alios quos
allegat in conſi.109.num.7.

19 Singulares autem teſtes dicuntur qui deponunt (vt ſupra dictum *Singulares qui ſint.*
eſt) ſuper diuerſis factis,ita quod quilibet eſt ſingularis ex dicto ſuo,
intelligimus reſpectu obiecti quod ideſt diſcrepantes, & non conſo
nantes in idem rei factum, vel finem, vel circunſtantiis variantes,vt
dicit Bal.in.c.ingenioſi.de elect.vbi allegat.l.qui ſententiam.C.de pe
nis. quia teſtium ſingularitas attenditur ex fine. Non enim poſſunt
dici ſingulares teſtes, cum tendunt ad vnum rei finem, vt gl.in.c.du
dum.de con.cõiug.Et nota quod omnis teſtis eſt ſingularis, & depo
nit de eo quod ſolus ſcit,& alius non ſcit, vel ſi ſcit non deponit de
eodem.Secundo aduerte, quod idẽ dicitur duobus modis, ſcilicet *Idẽ duobus modis.*
idem genere, vt in genere hæreſis ſi vnus dicit aliquem hæreticum,
quia audiuit illum negantem incarnationem, alius reſurrectionem
Chriſti, dicit Butrius quod probatur hęreſis in genere, quia conſo
nant in vnum finem. Et pro hoc facit id quod dicit Abb.in c cum Io
annes.de fi.inſtru.Ex hoc (ait) nota,quod vbi ad probandum vnum
totum, vel quid certum inducuntur teſtes, non eſt neceſſe quod te
ſtes deponant ſuper toto,ſed ſatis eſt quod ex dictis omniũ teſtium,
& partium confeſſione eliciatur id quod erat neceſſario probandũ.

Alii autem contrariũ dicunt, quia genus non probatur niſi quia
20 repręſentatur in ſpecie, idem autem ſpecie non probatur niſi per te
ſtes comprehendentes notitiam rei eodem ſenſu, eodem loco, &
eodem tempore,ſine aliqua differentia, vt.C.de teſti.l.teſtium.

21 Teſtes duo ſingulares faciũt duo indicia, dũmodo vnus nõ infrin
gat alium.l.maritus.ff.de quæſt.Bald. in conſ. 281.ſecundæ partis.

Teſtes plures duobus quandoque requiruntur, maxime in ciuilibus in certis cauſis, nec iura id requirentia ſunt irrationabilia, quia approbata ſunt per ius canonicum. Abb. in c. cum eſſes. et c. licet. de teſt. multitudo tamen teſtium poteſt a iudice augeri, & minui, ſecundum cauſæ qualitatem, vt dicit Abb. in c. cum cauſam. de teſti. quæ autem ſint cauſæ requirentes plures teſtes duobus, vide Hoſt. in ſumm. de teſtibus. §. quotus. 22

In cardinalium depoſitiõe quot teſtes requirũtur.

Nota tamen ſub breuitate, quod in depoſitione Cardinalium, & Epiſcoporum requiruntur teſtes, ſeptuagintaduo preſbyterorum, quadragintaquatuor, diaconorum ſexdecim ſubdiaconorum, & inferiorum ſex, quando videlicet ſunt minus idonei teſtes, ſecundum Gratianum. Aduerte tamen optimam declarationem Abbatis. in cap. cum eſſes. de teſtam. & vltimis volun. & eſt quod non debet ita de facili falſitas præſumi, vbi ad minus ſunt quatuor teſtes, cum Papa qui ſuperiorem non habet, poſſit conuinci duobus teſtibus, vt not. glo. in c. præſul. 2 q. 4. Nec obſtat ſi diceretur quod etiam de iure canonico eſt dare caſum, vbi requiruntur ſeptuaginta duo teſtes, vt cum agitur contra Epiſcopum Cardinalem, vt habetur in preallegato capit. preſul. quia dicimus quod ille textus intelligitur quando teſtes non ſunt idonei, nec omni exceptione maiores, ſecus autem quãdo eſſent laudabilis vitę, quia tunc ſufficerent duo teſtes, vt dicit Gratianus in c. fi. 2. q. 4. & pro pdictis facit ꝙ in ſimili habemus in præſcriptione. Nam ius ciuile adinuenit præſcriptionem, tam cum bona quam cum mala fide, vt 16. q. 3. §. poteſt. vt finis imponeretur litibus, & vt negligentia puniretur. Ius autem canonicũ ſuperueniens approbauit pręſcriptionẽ quatenus erit ſine peccato, & reprobauit rigorẽ iuris ciuilis, qa reprobauit pſcriptionẽ cũ mala fide. vt in c. fin. de pręſcrip. ſic facit hic Papa, nã reprobauit rigorẽ iuris ciuilis quatenꝰ exigebat ſeptẽ teſtes & approbauit cãm motiuam iuris ciuilis, & ob hãc cãm motiuã obſeruandũ ſtatuit, ꝙ in teſtamẽtis vltra duos teſtes intereſſet presbyter parochialis. & ꝓ hoc facit in ſimili. Nam regula iuris diuini licet habeat, nõ occides &c. ius tñ ciuile certo caſu determinato poteſtatẽ vxorem in adulterio deprehẽſam occidẽdi habet, & ſic illa regula iuris diuini reſtringebatur, ius vero canonicũ ſuperueniens illũ rigorẽ iuris ciuilis abſtulit, vt in c. inter hæc. & c. admonere. 33. q. 2. ſed volens prouidere maritis, ſtatuit quod vxores peccantes ligandi, & eas moderate corrigendi mariti haberent poteſtatem. vt 7. q. 1. c. ſicut. Et 33. q. 2. placuit. Ita in propoſito Papa improbauit rigorẽ iuris ciuilis quatenus in teſtamentis exigebat ſeptem teſtes, & prouidit falſitati, ſtatuẽdo ꝙ adhiberetur pſentia pſbyteri parochialis cũ duobus teſtibus. In teſtamento aũt inter filios duo teſtes, vel etiam duæ fœminæ ſuffiiunt. in l. hac conſult. ff. de teſt. Aduerte tamen ꝙ in teſtamento nũcupatio 23

Teſtes minꝰ idonei.

Præſcriptio quare ſit inuenta.

Ius diuinũ. Ius ciuile.

Ius canonicum.

Septẽ teſtes in teſtamentis quare.

cupatiuo requiruntur ſeptem qui ſint habiles, vel octo, quorũ duo poſſunt eſſe inhabiles, vel etiã in teſtamento in ſcriptis, ſi teſtator neſciuit ſcribere. vt in l. hac cõſult. ff. de teſt. vide diffuſius Hoſt. in ſumma, vbi inuenies quod in codicillis requiruntur quinque teſtes, & totidem in donatione cau. mortis.

In teſtamen to vel codi cilla.

23 QVarto agẽdũ eſt de teſtium citatione, & coactione. circa quorum conſiderationẽ notandũ eſt, quod cum teſtis non poſſit ꝓprio motu in iudicio, & maxime in criminalibus teſtificari, ſed oporteat ꝙ ſiue a parte, ſiue a Iudice vocetur, vt Bal. in c. cũ cõtra. de teſt. Taliter quod teſtis ſpontaneus ſeu voluntarius dicitur qui examinatus nõ a parte productus, nec a iudice citatus, vel a parte citatus, ſed non citatus venit, vel citatus a iudice poterat ex aliqua cauſa recuſare vt cogeretur ad teſtificãdum. Nam in prædictis omnibus caſibus dicitur ſpontanea atteſtatio, ſecundum Bart. in l. Poſt legatum. §. his vero. ſupra. de his quibus vt indig. Et Ioann. de Imo. in capitulo. 1. de iudi. Et aliqua ponit Ioan. de Ana. in c. Meminimus. de accuſ. Ideo volens teſtes ꝓducere (ait Spec. §. qualiter de teſt.) facias eos ꝑ iudicem vocari, quia ſi ſe ingerant, quodammodo ſunt ſuſpecti. ff. de procur. l. quę omnia. C. de teſt. niſi teſtis reperiatur tunc in iudicio, quia tunc citatio non eſt neceſſaria. Io. An. in c. fin. de elect. li. 6. Bar. in l. furioſo. de re. iudi. Et rubr. ff. de in ius vocan. vel ſecũdum Præpoſitum. in c. ſi debitum. 3. q. 9. ex tranſitu audiat illud ſuper quo deponunt, vel ſi venit ad locum ob aliam cauſam. Et nota ꝙ quando teſtium nomina non poſſunt haberi, per edictum etiam ſub excommunicationis pœna poſſunt citari. Abb. in c. ad noſtram. de iureiur. & citatus nolens comparere poteſt excomunicari, ſuſpendi, & etiam deponi. Abb. in c. cum ſuper. de teſt. cog. imo cogetur per mulctæ indictionem. ff. ſi quis ius dicen. non obe l. vnica. Priuilegiati a teſtimonio reddẽdo non poſſunt cogi ad illud reddendum, quãdo aliter teſtes haberi poſſunt, ſed cum aliter haberi non poſſunt, cogi poſſunt. Abb. in c. cauſam. de teſt. cog. & qui ſe excuſare poſſunt a non ferendo teſtimonio, non coguntur, vt ſunt valetudinarii, ſenes, & alii, de quibus Specu. de teſt. §. de teſtium compulſione, loquitur.

A parte, vel a iudice teſtis citari debet.

Cogi quãdo poſſint teſtes etiam exempti.

24 In criminalibus aũt ſecundum canones non ſunt teſtes cogendi, ſed admonendi. cap. ex parte de teſt. niſi in defectum probationum. Abb. in c. veniens de teſti. cog. Sed nota quod dicit. Bald. in cap. cum contra. de teſt. quod ſi ibi magnũ imminet periculum ne delicta remaneant impunita, debent cogi teſtes. Et nota quod in cauſa criminali teſtes debent remitti ad iudicem cauſæ, etiam ſi ſint extra prouinciam, & ſic debet limitari, l. ſi quando. C. de teſt. quę dicit quod extra prouinciam vocandi non ſunt. Abb. in c. conſtitutus. de fide iuſſ. Et in c. cum cauſam. de teſti.

Notabile.

In ciuilibus autem regulariter ſi ſe odio, gratia, timore, vel fauore 25
ſubtraxerint, vt in c.1.de teſt. cog. & quandoque etiam in criminalibus. Et iurare non debent teſtes in diebus feſtiuis, licet ad apponendum cogi poſſint. c. omnes dies. de feriis. Et ibi Abb.

Coactus. Teſtis qui cogi non poteſt ad deponendum, ſi coacte depoſuerit 26
non facit indicium aliquod etiam ad procedendum. l.1.§.ſi ſeruus. el. 1.& ibi. Bar.& Bal.& Salic. in l.ſeruos. C.de teſti. qui autem ſint illi qui compelli non poſſunt ad dicendum teſtimonium, enumerantur in l. lege Iulia, & quatuor ſequentibus legibus. C.de teſti.

Voluntarius. Si autem iſti qui non poſſunt cogi, voluntarie depoſuerint, non fa 27
ciunt indicium, vt in d.l.a contrario ſenſu. & ad hoc ꝙ iſti tales dicantur depoſuiſſe, debet iſtud notari penes acta, alias præſumerentur deponere inuiti, prout voluit Bar. in Auctent. presbyteros. in q.C. de Epiſc.& Cler. dicens quod cum tales teſtes ꝓducuntur volentes, ſcribi faciat in actis quod volentes teſtificantur, & deponunt, alias præſupponerentur inuiti, vide Ant. Blan. de indicijs nu.36.

Intellige prædicta quod iſti inuiti non poſſunt compelli niſi in ca 28
ſu quo veritas aliter haberi non poteſt, prout voluit Hoſti. & omnes Docto. in c.1.de teſt. cogen. & hoc ne veritas occultetur. quando autem veritas aliter haberi non poteſt intelligitur, quãdo ex natura negotij, vel facti veriſimiliter haberi non poteſt. ita intelligit Anton. Butr. in c. tertio loco. de proba.

Aduerte etiam quod ille qui vult compellere teſtem ad deponen 29
dum ſub prætextu quod veritas aliter haberi non poſſit, debet illud probare. ita dicunt Butr. Inno.& Feli. in c. ſuper eo. de teſt. cogen. ea ratione, quia ipſi teſtes fundant executionem ſuam in iure communi, ideo volens in certo caſu teſtes compellere, debet exceptionem, & caſum compulſionis probare. not. gloſ. in Clem. Felyn. de reſcriptio. in ver. creatum.

Coactus non præſumitur inimicus. Teſtis coactus non præſumitur inimicus prout dicunt doctor. in c. 30
meminimus, & in c. Cum te. de accuſa. quia vt dicit Hoſt. In d.c. meminimus. bonum obediẽtię ab omni ſuſpicione excuſat ipſum teſtem c. quid culpatur 24.q.1 & c. Ad aures. de tempo. ordin. & ex iſta ratione omnes ſecuti ſunt hanc ſententiam. Et intellige ꝙ ille qui coactus depoſuit non pręſumitur inimicus ex parte, ſed ille cõtra quẽ depoſuit ſi grauatur per tale dictum inimicitiam contrahat cum teſte, adeo ꝙ ille contra quem teſtis deponit non poſſit eſſe teſtis cõtra eum, nec ipſum accuſare ex præſumpta inimicitia.

Aduerte ad vnum quod dicit Bart. in l. poſt legatum. §. his vero, ſu 31
pra de his quibus vt indig. quod licet quis cogatur dicere teſtimonium nõ tamen cogitur ſic dicere, vt eius dicto ſtetur maxime ſi grauauerit defunctum.

An autem teſtes poſſint compelli quando iudex procedit, vel viſi 32

tando, vel confirmando, vel in capite, vel in membris inquirendo, vel contra certam perſonã ſuper crimine de quo laborat infamia, Spec. de Inquiſi.§.nunc tractemus. in fin. videtur velle quod non cogatur. Cuius contrarium verius videtur, quando ſ. inquiritur tam in capite quam in membris, vel contra ſingularem perſonam fama deferente, per decret. qualiter, & quando. el. 1. de accuſa. Item quia expedire videtur reip. peccata nocentium eſſe nota. Et nota quod in crimine hæreſis indiſtincte teſtes compelli poſſunt ad teſtificandum. Abba. in c. dilectorum. de teſt. cogen. licet in alijs criminibus ſint opiniones, in quoquidem crimine hæreſis ſtatur vltimo dicto teſtis, maxime ſi eſt in fauorem fidei. Vide Fran. ponz. in tract. de lamijs nu. 84.

33 Teſtis qui teſtificatus eſt in vna cauſa, non compellitur teſtificari coram alio Iudice, niſi probationes deficiant, et hoc ne incurrat in plures inimicitias. Abb. in c. cæterum. de teſti. coge. Nota etiam, quod ſi quis iuramento ſe aſtringat ad non dicendum teſtimonium, quod poteſt cogi non obſtante tali iuramento, quia celare veritatem eſt peccatum. vt in c. quiſquis 11. q. 3. Et c. 1. de cri. falſ. imo auctoritate propria talis poteſt venire. vt in c. noſtris. de iureiuran. vide Spe. de teſti. cõpulſione. Et nota quod teſtes eo ipſo quod ſunt nominati cogun tur teſtificari, licet per alios veritas poſſit haberi, quia eo ipſo quod ſe ſubtrahunt, præſumuntur quod odio, vel amore ſe ſubtrahant, niſi cauſa ſit criminalis, quia tunc non ſunt cogendi, niſi appareat quod ſimus in caſu in quo poſſint in criminali compelli. c. peruenit. 2. de teſti. cog. niſi ſint priuilegiati, qui tunc non compelluntur, niſi quando veritas aliter haberi non poteſt, vt gloſa. in c. ſtatutum. 2. queſt. 6. Et Iohan. Andr. in c. 1. de teſti. cogen. Et prepoſitus in d. c. ſtatutum. *Quando bis teſtificari cogatur teſtis* *Teſtes ſe ſubtrahentes.*

34 QVinto dicendũ eſt de teſtium approbatione, ſeu reprobatione. Circa quod ſciendũ eſt, quod omnes qui non reprobantur, vel videntur reprobari, videntur approbari.

Et primo reprobantur qui ſine iuramento deponunt, non ſolum quando nullo modo iurarunt, ſed etiam quando iurant ſuper certo articulo, & deponunt extra illum, & illis ſeptem modis quos ponit Abb. in c. teſtim. de teſt. in cauſa criminali, & tribus in cauſa ciuili. *Qui reprobari debent teſtes.*

Primus illorum ſeptem eſt, ſi quis perſeuerat ĩ crimine. hinc infer tur quod clericus concubinarius non poteſt eſſe teſtis etiam in ciui li, cum ille concubinatus ſit graue crimen c. nullus. diſt. 32. & c. præte rea. & c. accepimus. de æta. & qualit. ordi. *In crimine perſeuerãs.*

Secundus caſus eſt, ſi eſt infamis infamia iuris.

Et nota, quod teſtes infames, & inhabiles admittuntur in cauſa hę reſis vt in c. in fidei fauorem. cum triplici declaratione. *Infamis.*

Prima eſt, vt admittantur ad indicia tantum, non autem ad condẽ nationem, vt patet ex notatis per Iaſon. in l. prima. in ſecunda lectura nu. 51. & 53. C. de ſum. Tri. & fi. c.

Secunda eſt, ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex teſtium qualitate,& aliis circumſtantiis de falſo non ſint ſuſpecti.

Tertia eſt, vt admittantur non obſtante eorum infamia, & inhabilitate, remotis exceptionibus quæ competebant contra eorũ perſonas. ſed contra eorum dicta poteſt opponi omnis exceptio quæ de iure competit contra alios teſtes, & propterea ſi ſunt, vtputa, contrarii ſibi ipſis, & aliis conteſtibus, non probant.l.eos. vbi Bar. & alii.ff ad.l.Cornel.de falſis, cum aliis vulgaribus. Alias ſequeretur abſurdiſſimus intellectus, vt magis crederetur teſti inhabili,& infami quam teſti integræ vitæ, cui contrarietatis, & vacillationis obſtaret exceptio, & retento hoc abſurdo intellectu non obſtaret teſti infami. & conſequenter melioris conditionis eſſent infames, quam viri probi contra argumenta,l. Non ſolum.ff.de noxa. action.

Periurus. Tertius caſus eſt, ſi eſt periurus, an autem procedat in tranſgreſſione cuiuslibet iuramenti maxime temerarii, dicetur infra.

De crimine conuictus. Quartus caſus eſt, ſi alias inſtituta accuſatione contra eum fuit de crimine conuictus, licet nunc ſit emendatus, non enim prodeſt adhoc quod admittatur in cauſa criminali criminaliter mota.

Non emendatus. Quintus caſus eſt, ſi fuit alias de crimine confeſſus in iudicio, nec fuit emendatus.

Sextus caſus eſt, ſi poteſt modo per exceptionem conuinci, intellige, quod alias commiſit crimen. Nam ſi poſſet conuinci, quod hodie perſeuerat, idem eſſet in ciuili, ſupra in principio. debet ergo ſic intelligi, vt ponat ſpeciale cum criminaliter agitur, & idem Inno. & Io.And.ſicut ſecundum eos repelleretur confirmatus conſecrationem petens, de quo in cap.dudum.2.de elect.& cap. ſuper his.de accuſat.

Alias repulſus. Septimus caſus eſt, ſi ſit grauata eius opinio pro eo, quod tali modo, ſcilicet per viam exceptionis, fuit quandoque repulſus.

Caſus vero in quibus teſtes in ciuili repelluntur, vel cum de crimine ciuiliter agitur, ſunt hi. 35

In ciuilibus. Primus ſi perſeuerat in crimine. Secundus ſi eſt infamis. Tertius ſi eſt periurus. Adde tu, quod teſtis repellitur ſi fuit conuictus de crimine contra illum excepto, licet de illo crimine non puniatur. c.1.de excep. Et nota etiam, quod per confeſſionem delicti factam in vno iudicio etiam criminali, teſtis repellitur in alio iudicio in teſtificando. Imo confeſsio, & acta facta coram arbitro faciunt fidẽ coram iudice. Secus de factis coram arbitratore. Abb.in.c præſentata.de iudi. Et nota quod teſtis in vno falſus, in omnibus repellitur. Innoc.in c fraternitatis.de hære.glo.in c.ſi ad ſacras.diſtin.9.Spec.de teſt. Et aduerte quod teſtis deponens ſuper negatiua præſumitur falſus, & periurus, maxime ſi negatiua ſit improbabilis. Abb. in cap. cum eccleſia.de cau.poſſeſ.& prop. ſimiliter teſtis ſupprimens veri-

ratem, accuſatur de falſo, ſicut ſi falſum dixiſſet.capit.1. de crimin. falſ.Præpoſi.in cap.presbyter.1.quæſt.6.Suſpectus autem habetur te ſtis etiã ſi deponat bonam cauſam dicti ſui,& iudici videatur quod dicat falſum, & hoc debet poni in actis. vt Bart.in.l.lucius.ff.de his qui not.infam. *Veritatẽ ſup primens.*

36 Suſpectum etiã reddit cohabitatio.Bal.in.l.parentes.c.de teſti.Barba.in conſi.3.3.partis propter hoc qui ſunt de familia, ſeu domeſtici ideſt quibus poteſt dominus imperare, repelluntur a teſtificatione producentis. Abb.in.c.in literis.de teſt. *Cohabitans*

37 Suſpectus eſt etiam teſtis non reddens rationem, ſeu cauſam dicti ſui interrogatus, vel non, & hic quando repellatur, vide Abb. in.c. venerabili.de teſt.Et nota quod iudex de cauſa interrogationẽ omittens, tenetur ad intereſſe.Abb.vbi ſupra. *Non reddẽs rationem di cti ſui.*

38 Nota etiam quod teſtis deponens vltra id de quo interrogatur, non valet eius teſtimonium, quia ſuſpectum ſe reddit.Innoc.in.c.In quiſitionis.de accuſa. *Nimium de ponens.*

39 Teſtis habilis tempore iuramenti, ſed effectus inhabilis tempore depoſitionis,non admittitur ſi crimen eſt notorium, ſecus ſi occultum.cap.talia.8.quæſt.3.Spec.de teſt.§. opponitur. Præpoſitus. in.c.conſtitutus.7.q.8 *Habilis ĩba bilis factus.*

40 Teſtes quando aliqui deponunt de tempore, aliqui dicunt ſe nõ recordari, arbitrio Iudicis relinquitur,maxime ſi omnes eadem dicunt. Io.And.in.c.ex tenore.de teſt.niſi tempus ſit de ſubſtantia articuli deducti in iudicio.Præpoſ.in.c.nihilominus.3.q.9.ſecus de loco qui ſemper eſt neceſſarius. Idem Præpoſi.in.c.ne his.3.q.9.

41 Teſti qui poſt depoſitionem dicit ſe corruptum fuiſſe, non creditur, quia allegat turpitudinem ſuam, & merito nõ eſt ei credẽdũ,vt in.c.1.de confeſsis.Abb.in.c.ſicut nobis.de teſt.imo puniri debet, qa crimen eſt contingens cauſam de qua agitur in iudicio. Similiter repellitur teſtis ſcriptum teſtimonium ſuum iudici tradens, quia Iudex debet conſiderare vocum ſubſtantiam, & trepidationem, cẽteraque accidentia.ff. de quæſtionibus.l. de minoribus.§.2. & cap.relatum.5.queſt 2. *Se corruptũ aſſerens.*

42 Teſtis qui ſemel eſt inductus ſuper eodem,ſi ſecũdo inducitur, & dicit ſe non recordari qualiter primo depoſuerit,ſed non deponit, vt alias depoſuit,valet teſtimonium. Si vero variat, non ſtatur primis nec ſecundis atteſtationibus.ff.de teſt.l.qui falſa. Similiter producens teſtes ſiue principalis, ſiue ſecundarius, non poteſt illos reprobare,ex quo ſemel illos approbauit.c.ſi quis teſtibus.4.q.3.Abb. in.c.de teſtibus.de teſt. *Aliter reſpõdens quã dixerat.*

43 Teſtimonium de auditu alieno non probat niſi in parentela,& antiquitatibus.Præpo.in.c.ne his.3.q.9.centum annos videlicet excedẽtibus.Abb.in.ca.licet ex quodam.de teſt.ſimiliter ad improbandam conſue- *De auditu alieno.*

conſuetudinem, ſecus de auditu proprio cum fama iuncto. Abb.in c.in literis.de teſti.

Poſt cortinam.

Qui autem audit aliquem loquentem tenui pariete vel cortina di ſtante nõ probat,& ratio eſt quia teſtis debet deponere de eo quod geſtum eſt vel dictum in præſentia ſua,vt in c.teſtes.3.q.9.vide Rom. in.§.Item labeo.ff.de aqua plu.arcen.Io.and.in ſum.de teſt. ver.quan do recipiendi.Abb.in eo.c.ex literis. 44

Tranſiens.

Teſtes qui ex tranſitu audiunt illud ſuper quo deponunt, vel ſi ve niunt ad locum ob aliam cauſam, & aliter non rogantur, non dicũ tur rogati.Prepoſi.in c.ſi debitum.3.q.9. 45

Vnus vni.

Teſtis vnus vni ſi contradicat, vtriuſque dictum annullatur,ſecun dum Vincentium, niſi alter dignior ac melior eſſet, ita quod prouo cat Iudicem ad iuſiurandum deferendum.C.de reb.cred l.in bonæ fi dei. Et hoc nota pro intellectu c.fi.de iure iur.Similiter ſi plures plu ribus ita quod ſint æquales,arbitrio Iudicis relinquuntur, qui conſi derabit teſtium qualitates,& ad beniginoré partem inclinabit. Abb. in c.in noſtra.de teſtib.Et idem Abb.in c.licet.de proba.alleg.l.3.ff.de teſt.dicit quod data paritate teſtium dicentium cõtrarium, plus cre ditur illis quorum dicta conſonant iuri. Et nota quod teſtibus affir mantibus magis creditur, quam negantibus.l.diem.§.ſi plures.& ibi Bart.& doct.ff.de arb. Bal.in.l.1.q.5.C.de teſt.vbi dicit rationem eſſe, quia cauſa affirmatiua credibilior eſt.Specu.de proba.§.1.imo etiam vni affirmanti magis creditur, quam duobus negantibus.Bar.in.l.1. ver.vlterius.ff.de ven.inſpi. niſi negantes aſſerant negatiuam per ſen ſum, vt quod Titius non eſt viuus quia viderunt eum mortuũ,tunc ſtatur maiori,& digniori numero vt ſupra. Et nota ex Zaſio ſingul. l.2.c.6.quod teſtes producti ſuper factum tale, quod ſolo ſenſu ſine aliquo diſcurſu rationis percipi poterat, ſi fide digni ſunt faciunt fi dem. ſi autem tale factum non ſolo ſenſu, ſed & aliqua intellectus di ſcurſione percipi neceſſe eſt,non creditur ſine cauſa ſcientiæ, etiam ſi interfuiſſe non dubitetur. 46

Affirmatiuæ magis credi quam negatiuæ.

Clerici contra laicos, neque laici contra clericos in teſtes nõ ad mittuntur quãdo de crimine criminaliter agitur,niſi in exceptis cri minibus in quibus laici cõtra clericos in defectum teſtiũ admittun tur. Clerici tamen quando agitur de pœna ſanguinis contra laicos, non admittuntur. Abb. in c.de cetero. de teſt. 47

Non admittendus quando admittatur.

Teſtes namque alias non admittendi quandoque admittuntur p pter difficultatem probandi.Abb. in c.ſuper eo. de his quæ vi. met. ca.fi. & etiam propter qualitatem perſonæ, vt in c. ſi teſtes. 4. q. 3. & in iſtis admitterentur vt teſtes inhabiles, ſi aliqua qualitate iuuaré tur perſonæ teſtium, per quam tollerentur præſumptiones. Puta li cet ſit frater qui deponit pro fratre, eſt tamen vir magnæ auctorita tis, puta religioſus bonæ vitæ.Imol. in c. inſinuare.Et in c. cum R.ca- 48

nonicus

nonicus.de off deleg. Et in.c.de præſentium.16.q.1. Abb.in.c. ad audientiam.de pręſcrip.Præpoſi.in.c.quod verò.3.q.5.Bal.in.c.2.de iud. imo teſtis alias indignus ratione dignitatis agentium admittitur, ſicut infidelis contra infidelem, pro fideli. c. ſi hæreticus.2. quæſt.7. ibi Præpoſ.

49 Et nota etiam quod teſtis alias criminoſus poſt peractam pænitentiam dicitur innocens. Abb.in.c.1.de excep. licet ſuper illo remaneat neſcio quid ſuſpicionis, quia numquã pręſumitur eſſe qui vel talis qualis prius fuit. *Reus poſt peractã pænitentiam.*

50 Teſtes ſuper peritia artis producti poſſunt tamquã criminoſi repelli, quia nõ ſolum peritia, ſed etiam honeſtas requiritur in teſte. Abb.in.c.cauſam.de proba.

51 Teſtis productionem tria poſſunt impedire, videlicet ſufficiens numerus teſtium, teſtium renunciatio, & atteſtationũ publicatio. C.de teſtibus,de teſt. Abb ibi.

52 Teſtes reprobatorios reprobatoriorum reprobare non licet.c.licet dilectus. de teſt. Abb ibi. ſcilicet tam perſonas teſtium, quam contra vel circa dicta eorum.

53 Teſtimonium credulitatis admittitur quando non poteſt haberi certa, & determinata notitia.in.c.ex parte.de ſcrut. in ord. fac. Abb. ibi.quando ſcilicet talis credulitas eſt propinqua ſenſui.vt in.c.quotiens. de teſt.

54 Teſtis, & denunciator, nõ autem teſtis, & accuſator quis poteſt eſſe,glo.in rub.4 q.4. Abb. in.c.præterea.de teſt.

SExto dicendum eſt de teſtium examinatione, quod in tres partes diuidimus; videlicet quomodo, quando, & quotiens.

Et primo notandum eſt quod teſtis examinandus ante omnia iurare debet de dicenda veritate, quia teſtis non iurati teſtimonium non valet.l.iurandum.C.de teſt. Et nõ ſolum quando nullo modo iurauit, ſed etiam quando iurauit ſuper certo articulo,& depoſuit extra illum.Abb.in.c.de teſtibus.de teſt Imo teſtis nolens iurare repellitur quantumcumque religioſus, vt dicit Hoſt. in ſumma. qui teſt. requir.in accu.mat.quodquidem verum eſt, ſed clericus productus coram iudice laico debet iurare coram iudice clerico.Abb.in cap. ſi qui teſtium.de teſt. *Iurare debet.* *Clericus quomodo iurare debet.*

55 Teſtis iuratus poteſt examinari quolibet tempore etiam feriato in honorem dei. Spec.in tit.de fer.§.2.ver.quid ſi tunc teſtis.& Bart. in.l damni.§.Sabini.ff.de dam.infect.& Bald.in.l.quando.C.de teſti. & eſt in glo.clem.i.de off.deleg.

56 Teſtis enim ſine iuramento examinatus non facit indiciũ. Abb. in.c.cum olim.in.3.not.gl.in.c.ſicut de ſenten.excommu.etiam quod eſſet religioſus, & cardinalis, ſed facit pręſumptionem. Et nota,ait Abb.pro iſtis magnis viris,qui propter decorem dignitatis nolunt

deponere in forma teſtimonii cum iuramento, vt recipiatur aſſertio ſaltem ad præſumptionem. vide Anto. Blanc. de indiciis. nu. 127.

De validitate non tamẽ de ſubſtan. Aduerte tamen quod licet iuramentum ſit de validitate teſtimonii ex diſpoſitione iuris, non eſt tamẽ de ſubſtantia falſi teſtimonii, quia teſtis deponens falſum licet nõ iuratus puniatur de falſo, ac ſi iuraſſet. Bar. in. l. ſi quis. ff. de falſ. Et ſi quis ſimiliter ex obliuione nõ iurauerit, depoſuit tamen falſum, punitur ac ſi teſtimonium valeret, ex quo depoſuit in forma teſtimonii, vt plene probat, & concludit Ioan. And. in reg. non eſt ſine culpa. de reg. iur. lib. 6. in mercur. & Bar. poſt Rich. in. l. ſi quis legitimũ. ff. de falſ. Abb. in. c. de teſtibus. de teſt. Sed nota ipſius Abb. aliam declarationem in. c. tuis quæſtionibus. de teſt. quod iuramẽtum non eſt de formali validitate teſtimonii, cum poſſit remitti a partibus. Poſſet tamen dici contrarium per. c. de teſtibus. de teſt. vbi dicitur quod non valet teſtimonium ſine iuramento. vnde dic quod eſt ſolemnitas formalis, & conſubſtantialis, ſed *Solemnitas formalis eſt iuramẽtum.* concernit fauorem partium principaliter, ideo poteſt a partibus remitti principaliter. Secus ſi concernat principaliter fauorem publicum. arg. l. nemo poteſt. ff. de legi. & in. c. vno. de lit. conteſt. Vnde autem conſurgat poteſtas hæc partibus, vt poſſint remittere hanc ſolemnitatem iudicialem, reſpondetur, quod ex eo quia quilibet poteſt renunciare iuri in fauorẽ ſuũ introducto. c. Ad apoſtolicã de regular. Nam principaliter eſt introductum hoc in fauorem partium (vt iam diximus.) Nam partes poſſunt conuenire vt ſtaretur verbo alterius dumtaxat. Et quia neceſſitas talis iuramenti ceſſat, ex quo partes quarum fauore principaliter agitur, remittunt. facit. ca. ſignificaſti. de elect. & per hoc puto cõſenſum iudicis non neceſſariũ, vbi cauſa mere eſt priuata.

Iurare ſecũdo quãdo teneatur. Et nota quod teſtis productus iterum ſuper eadem cauſa, iterum debet iurare. c. fraternitatis. de teſt. etiam ſi iuraſſet de non teſtificãdo contra aliquẽ, vel de non reuelãdo ſecretũ, ſi producitur in teſtẽ debet iurare, reuelare, & teſtificari. Abb. in cap. intimauit. de teſt. 57

Super quo. Quomodo autem, aut ſuper quo ſit iurandũ, vide quæ ſupra diximus in ver. Iuramentum, & Hoſtienſem in ſumma. tit. de teſt.

Separatim, & coram iudice. Si autem quæratur quomodo poſt acceptum iuramentũ debeant examinari teſtes, dic quod ſigilatim, & de per ſe, & non plures ſimul examinandi ſunt. Abb. in. c. cum cauſam. Et cap. venerabilis. de teſt. Et coram Iudice coram quo cauſa agitur ſi cauſa eſt criminalis, ſecus ſi ciuilis. Abb. vbi ſupra. & teſtis debet deponere viua voce, & non per ſcripturam, vt in. l. ſecunda & tertia. ff. de teſt. contra Bart. in. l. Theopompus. ff. de do. præleg. Sed Abb. dicit opinionem Barto. *Viua voce & non per ſcripturam.* ſibi non placere, quia textus in cap. a nobis. de his qui matri. accuſ. poſ. eſt in contrarium. vbi dicit quod tales conſcriptiones non ſufficiunt ad ſententiam. Et allegat etiam textum in ca. teſtes. 3. quæſt. 9. vbi 58

9.vbi dicitur, quod teſtis in præſentia debet deponere. Et ad.l.Theopompus.ſuper qua ſe fundat Bart.dicit quod ibi ille proprie non erat teſtis. Sed loquitur in eo in cuius fidem teſtator elegerat. Attamen ſi iudici videbitur, eius ſcripturam ab ipſo delatam ſuper depoſitione admittere poterit in.c.de teſtibus.de teſt.& ibi Innocen. Bal. in.l.in bonæ fidei.C.de re.cred.vide prædictum in cap.teſtes.3.q.9.textus tamen eſt clarus in cap.relatum.5.quæſt 2.vbi dicitur. Relatum eſt ad ſedem Apoſtolicam vos accuſationem fratrum per ſcripta ſuſcipere abſque legitimo accuſatore, quod deinceps in orbe terrarum fieri prohibemus, & quod imperfectum eſt abſque vlla retardatione corrigere curamus.

Iudicis arbitrium.

59 Quando autem ſit iurandum, dic quod licet & ante, & poſt depoſitionem, vel reſponſionem teſtis poſſit iurare, melius tamen eſt, vt ante iuret. Abb.in.c.de teſtibus. de teſt.

Quando ſit iurandum.

60 Accepto igitur iuramento teſtis tenetur reſpondere de omnibus quæ ſuam turpitudinem non detegunt, ſecus de paupertate. Io.And poſt Guil.de Suzaria in addi.ad Spec.Abb.in c.cum cauſam. de teſti. Et nota quod deponentes de voluntate coacta præponũtur teſtibus deponentibus de voluntate libera, etiam ſi coacti numero ſint pauciores. Innoc.in cap.ſuper hoc.de renun.Barba.in conſi.54. ſecundæ partis. Et teſtium verba debent intelligi ſecundum cõmunem modum intelligendi, & vſum interpretari. Innoc.in cap. cum clamor.de teſt.Decius in c.tranſlato.de conſti.ſi autem teſtis iuſſus a Iudice dicere taceat, vel obſcure ſiue contumaciter reſpondeat, vt ſupradictũ eſt pro confeſſo habeatur.pract.Papien.in lib.de po.act. ver.reſponderi.in addi.vide ibi allegationes. Si autẽ obſcure reſpondeat, poterit iterum examinari.c.cum clamor.de teſt.Et nota. quod teſtium obſcuritas in dictis ſuis non releuatur per confeſſionem, vel articulum a parte formatum, ſed per confeſſionem aduerſæ partis bene releuatur. Et ex hoc nota quod vbi ad probandum vnum totum, vel quid certum inducuntur teſtes, non eſt neceſſe quod teſtes deponãt ſuper toto, ſed ſatis eſt quod ex dictis omnium teſtiũ, & partium confeſſione eliciatur id quod erat neceſſario probandũ. Abb.in.c.cum Ioannes.de fid.inſtr.Et ſi errauerit teſtis in dicto ſuo, ſed incontinenti antequã loquatur partibus, vel antequã exeat conſpectũ Iudicis ſecundum Abb. in. c.ceterum. de teſt.cog.correxerit ipſum dictum, non tenetur dicere de errore ſuo. ſi autem teſtis non recordatur de die, menſe, & anno, propter hoc teſtimonium non vitiatur. Abb. in c. cum cauſam. de teſt. niſi interrogatus de tempore varie reſpondeat, vel niſi inducatur ad probandum tempus, & dicat ſe non recordari. Abb. in c. cum Io. vt ſupra. niſi (vt iam diximus.) tempus eſſet de ſubſtantia cauſę de qua agitur in iudicio. Inno. in c. qualiter, & quando. de accuſat.

Suam turpitudinem tegere quilibet tenetur.

Voluntas coacta præualet.

Obſcuritas.

Errorẽ ſuũ corrigere quando teneatur.

Tempus nõ vitiat.

Diſcordia de loco, & tempore.

Teſtium autem diſcordia de loco, & tempore in actu iterabili po teſt reduci ad concordiam, ſecus autem de non iterabili, Abb. in c. cum cauſam.de teſt. Et nota quod teſtium concordia non eſt fienda, niſi cum ſunt in pari numero. Inno. in c. cum contingat. de off. de leg. Bar. & Bal. in l. 2. §. 1. ff. ſi certum pet. teſtes namque cum ſunt pares, ad cōcordiam ſi poſſibile eſt ſunt reducendi. Si autem hoc im poſſibile fuerit, recurrat Iudex primo ad auctoritatem, ſecundo ad veriſimiliora dictorum, tertio ad multitudinē. Si autem non æquales fuerint, tunc pro reo ferenda eſt ſententia, niſi in exceptis criminibus, & caſibus. Et ſi neuter eſt reus, diuidat iudex, vel gratificet cui voluerit, ſi res eſt indiuiſibilis, vel diuiſibilis, aut ſorte diuidat. Abb. vbi ſupra. 61

Dicti ſui ratione redde re tenetur.

Teſtis etiā debet reddere rationem dicti ſui per illum ſenſum, per quem recepit illud ſuper quo teſtificatur. Inno. in c. cum cauſam. de teſt. quia non poteſt teſtificari niſi de geſtis in eius præſentia. & ſi de vtroque ſenſu percipit, ſufficit per alterum illorum deponere. c. Ad noſtram. de conſuetu. vel ſufficit deponere de præſentia ſua abſque quod dicat de aliquo ſenſu corporeo. vt in capit. vt circa lib. de electione. lib. 6. Bart. in l. 1. ff. de auct. tut. & in cap. peruenit. 2. de teſt. cog. & ibi Innocen. 62

Teſtis quando efficitur de foro iudi

Ideo iudex circa dictū teſtis debet diligenter attendere modū & cauſam correctionis. vt c. cum dilecti. de accuſa. Et c. Præterea. de teſt. cogen. Nam niſi iudex cognoſcet teſtē probabiliter ſe poſſe corrigere, teſtis incidit in ſuſpicionem & vacillationem vt l. in teſtibus. ff. de teſti. Et tunc teſtis efficitur de foro iudicis coram quo teſtificatur, quia vbi inuenitur periurus teſtis in officio teſtificationis, nō habet aliquod priuilegium nec immunitatē, propter quam poſſit euadere pœnam pro motu iudicis imponendam, vt l. Nullum C. de teſti. aut quin torqueatur. vt auct. apud eloquentiſſimū. C. de fid. inſtr. Nā in libero etiam homine in teſtimonio vacillante quæſtionem haberi oportet, vt l. ex libero. ff. de queſt. vel cum facto interfuiſſe dicitur, qui alias interfuiſſe diffitetur. vt l. vnius. ff. eod. 63

Notarius autem debet omnia conſcribere. vt c. Quoniam contra falſam. de proba. Etiam debet ſcribere qualitatem vacillationis, vt quia teſtis trepidauit, vel mutauit colorem in facie. Omnia iſta ſunt ſigna quaſi falſi teſtimonij. vt Inno. in di. c. quoniam contra. de ꝓb. Et Bal. in l. presbyteri. C. de epiſc. & cler. & aliter hoc relinquitur arbitrio iudicis inquirendum. vt. ff. de quæſt. l. de minor. §. tormenta. Plura autem indicia non requiruntur ad hoc vt teſtis torqueatur, dummodo ſubſit iuſta cauſa. ſ. quod ſit vilis perſona. Bal. in l. milites. C. de quæſt. l. interroganti. eodem. 64

Nota quod teſtis ſecundo inductus ſuper eodem ad alium effectū poteſt dicere, Ego dico illa eadem quæ dixi in prima depoſitione. & 65

 hoc

hoc cautum eſt, ſed contrarium tenet Bar. in l. eos. ff. de falſ. vbi dicit quod iudice acquieſcente valebit tale teſtimonium, ſed iudex poteſt non admittere, vt audiat teſtem, & videat qua conſtantia, ſeu trepidatione loquatur, & tunc conſulit teſti vt faciat ſibi exhibere primam depoſitionem, vt habeat, vel ſi non poteſt habere, proteſtetur in fine depoſitionis quod tunc melius recordabatur, & ſic per hanc relationem euitabit vitium contradictionis. Inno. in c. cum venerabilis. de except. Abb. in c. cum in tua. de teſt. *Cautela ad cōtradictionē vitandā*

66 Teſtis etiam qui deponit in vna cauſa ſuper vno articulo, in alia cauſa dicat, ſecundum Bar. dico id quod alias dixi. Facit textus. c. cū in tua. de teſt. Bar. in l. eos. ff. de fal. & hoc eſt ad arbitrium iudicis tale teſtimonium admittere, ſicut teſtator teſtamentum quod ante fecit inualidum, poteſt confirmare ſine alia expreſsione verborum conceptorum in primo teſtamento. l. 1. §. cum exhibuiſſet. C. de publ. iudiciis.

67 Et nota ꝙ teſtis bis examinatus dummodo fuerit citatus prout de iure requiritur, non poteſt dici inimicus, cum nec timor ſubornationis oriatur in eo caſu, vt dicit Butr. Car. & Abb. in c. qualiter & quādo. de accuſa. *bis examinatus teſtis.*

68 Teſtis examinatus poſt terminum aſsignatum per iudicem facit aliquod indiciū Bar. in l. 2. de appel. recipi. col. fin. ver. Tertio quęro. quia inſtrumenta nō ſolemniter facta faciunt indicium. l. ſicut iniquum C. de fid. iuſtrum. Bal. in d. l. 2. col. pen. ver. vlterius. 13. dicit quod teſtis receptus poſt terminum peremptorie aſsignatum non facit indicium. ar. l. Qui Romæ. §. Augerius. de verb. oblig. l. mancipiorum. de opti. lega. quod notat Innocen. in cap. cum in tua. qui matri. accuſſa. poſſ. Niſi iuſta cauſa mouiſſet iudicem, quia ex qua cauſa poteſt dare nouam dilationem, ex ea poteſt ſine dilatione teſtes recipere.

69 Et nota ſecundum Zaſium ſingul. li. 1. c. 6. quod teſtibus productis ſuper factum tale, quod non ſolo ſenſu, ſed etiam aliqua intellectus diſcurſione percipi neceſſe eſt, non creditur ſine cauſa ſcientię, etiam ſi interfuiſſe non dubitetur. Similiter dicimus, quod teſtes nō tantum in ſubſtantia, ſed etiam in cortice verborum debent concordari. glo. in c. cum eccleſia ſub trina. de cau. poſſeſſ. & in c. dudum. de conuer. coniug. maxime teſtificantes ſuper verbis formalibus. Butrius in cap. Nihil. de ver. ſig. Barb. conſ. 3. 2. partis. *Etiā in cortice verborum debent concordare*

70 Teſtes propter nimiam diſſimilitudinem dicuntur variare, & propter eundem ſermonem dicuntur ſubornati, id tamen iudicis relinquitur arbitrio, an eis ſcilicet credatur. Bar. in l. cordi. C. de ſum. Trin. & fin. cath. *Similitudo & diſſimilitudo nimia, quid faciat.*

71 Teſtimonium de credulitate admittitur, vbi admittitur teſtimonium de auditu, & valet vbi credulitas eſt proxima ſenſui per quem *De credulitate.*

percipitur

perciפitur veritas, vt videns nudum cũ nuda credit obſcœna. Abb. in c. quotiens.de teſti.

Teſtis de auditu proprio probat, ſcilicet facit indiciũ, ſecus de auditu alieno. Abb. in c. in literis. de teſt. 72

Niſi quando quis audiuit vocem alicuius, licet non viderit loquẽtem, vt quando paries eſt medius, vel cortina, inter teſtem & loquẽtem auditum, vt glo not. in l.2.§ Idem labeo l.i.in ver. audierunt.ff. de aqua pluui. arcen. Et Bal. in l. Conuenticulam. C. de Epiſ.& cler. Et ſic quandoque credulitatis teſtimonium recipitur, vt glo. in d. §. Idem labeo. & in Authen. vt qui res min. oblig. habe. perhib. Et.§. Si vero obſunt. & in Authen. de ſan. Epiſc. §. 1. col. 9. 73

Vbi periculum animæ. Nota etiam quod quando de periculo animæ agitur, etiam poſt conclusionem cauſæ poſſunt teſtes recipi. Card. in cap. ad petitionem. de appell. & allegat id quod habetur in c. cum Iohannes.de fi. inſtrum. quomodo autem valeant dicta teſtium in proceſſu annullato, vide Bal. in conſ. 286. tertiæ partis. 74

De infamia deponens. Teſtis deponens de infamia alicuius debet etiam non interrogatus dicere a quibus audiuit. Inno. in c. cum oportuit. de accuſ. Barb. in conſ. 29. pri. partis. 75

Teſtis, Iudex, Aſſeſſor, & Aduocatus quis, & quomodo poſſit eſſe, vide Præpoſitum in c. ſtatuendum. 2. q. 6. videlicet non vt Iudex vel Aſſeſſor, ſed ad referendum, vide ibi. 76

SEptimo videndũ eſt de teſtium variatione, & vacillatione, de quibus cũ Spec. dicimus, quod varius quis dicitur cum nulla cauſa aſſignata dicit contrariũ eius quod primo dixerat. c. dilectus. de temp. ordi Et cum quilibet conuictus de mendacio poſſit torqueri. vt l. vnius facinoris. §. teſtis. ff. de quæſtioni. varius poteſt torqueri. Faciunt quæ notantur in c. ſuper his. de pœnis. c. illi qui. 5. q. 6. Nam tales præſumuntur quod veritatem quam nouerant velint celare, & quia non poſſunt commode, vacillant, & variant ad interrogatoria Iudicis reſpondendo. Secus ſi veritatem negarent in vna confeſsione, & poſt ducti pœnitentia in alia illam faterentur, tunc enim non reputantur varij, nec conſequenter tales quæſtionandi eſſent. c. accuſatus. de h re li. 6. Et not. in c. literas. de pſumpt. vide Franciſcũ Brunum de tortura, & infra in ver. Tortura. 77

Varius quis dicatur. 1 Et nota quod teſtium varietas attenditur in eadem inſtantia eodẽ momento. l. qui falſa, vel vana. ff. de teſt. & in ſubſtantialibus. glo. in c. dudum. de conuer. coniug. variatio autẽ in teſte groſſo, & imperito toleratur, maxime circa modum. Barb. in conſ. 70. ſecũdæ partis. & in conſ. 29. primæ partis. 78

Teſtis vnum in iudicio, & aliud extra iudicium dicens incidit in falſum, & ſaltem poteſt torqueri. Bar. in l. eos. ff. de fal. Sed tu dic cõtra, quia ſtandũ eſt ſecundo dicto in iudicio videlicet facto cũ iuramento 79

mento,non autem primo ſine iuramento Bal. in l. fin. C. de teſt. ſecus quando concurrit cum primo aliqua prȩſumptio, quia tunc ſtatur primo.Rom.in conſ.405.ſed abſurdũ eſt primũ dictum ſine iuramento prȩualere ſecundo cum iuraméto,ideo in hoc ſtandũ eſt.Franciſcus Caſon.c.10. nu.21.

80 Et nota etiã ſecundum Barto.in c.veniens. 2.de teſt. quod ſi teſtis vnum dicat in primo, & aliud in ſecundo iudicio, ſtandum eſt primo dicto. glo. tamen in di. c. veniens dicit quod ſimpliciter non valet dictum ſuum. Idem tenet Spec.de teſt.§.1.ver.ſi quidem. Io. An. poſt Innoc. in di. c. veniens. dicit non valere ſecundum dictum. Barto. in dicta.l.eos.ff.de fal.ait,ſi teſtis variat in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas, ſtatur ſecundo dicto, ſi cum torméts. ſi autem ſine tormétis, & in ſecundo dicit aĩo corrigendi, ſtatur ſecũdo dicto qñ exprimit cauſam correctionis incótinéti, & hoc iudici videatur. alias ſi dicit diuerſa, punitur tãquã variãs, & vacillans. Barb.in conſ. 29.1.par. *Varietas in eadem inſtãtia.*

81 In crimine hæreſis tamen ſtatur vltimo dicto maxime ſi ſit in fauorem fidei, in alijs autem criminibus ſtatur primo. c. Accuſatus. §. licet. de hȩre. libr. 6. per moder.in ca. cum in tua. de teſti. Franciſcus Ponz.in tract. de lamiis.nu. 84. Arela.de hære. not. 12. nu. 1. & 2. car. 123.

82 Teſtium fides etiam dicitur vacillare propter nimiam obſcuritatem, & diuerſitatem, in ſimilitudine tamen Iudex habet arbitrari ex coniecturis, an teſtes videantur ſubornati propter vnum eundemque ſermoné præmeditatum cum parte. Bal. in l. 1. C. de emen. Cod.Iuſt. Barb.in conſ. 26. ſecundȩ partis. Et nota quod ſi Iudex reperit teſtes vacillare ſeu trepidare, ita quod fides integra non ſit eis adhibenda ipſius iudicio,ſecundum Innoc. debet ſcribi facere ſecundum ſuam ſanam extimationem, quanta ſit eis fides adhibenda, & niſi hoc apponatur, tale periculum poterit accidere, quod quamuis Iudex q prius fuit in teſtiũ receptione & nouit eos vacillare, bonam ſententiam ferat contra ipſorũ teſtium dicta,tamen Iudex ſuperior qui p appellationem, vel alio modo cognoſcit, ferat ſententiã iniuſtam ſecundum dicta teſtium reuocando iuſtam ſententiam. & hoc quia vacillationé teſtiũ ignorabat.in c. cum Io. de fi. inſtrum. ſubiungit circa hoc Iuno. quod hanc vacillationem ſeu variationẽ debet receptor teſtium facere deſcribi audiente ipſo teſte, vt ſic ſit illi contradicendi facultas. *Nimia obſcuritas.* *Fides iudicis arbitrio q̃uo ſit adhibenda.*

83 Teſtis in tortura cóſeſſus ſi poſtmodum dicit ſe erraſſe poteſt vſque ad ſententiam errorem ſuum reuocare, quia non videtur fateri qui in facto errat.l.2.ff.de confeſ.

84 Item talis error non poteſt vſque ad ſententiam obeſſe.l.error.C. dȩ iur.& fact.ignoran. Et facit.C.quorum appel. non recip.l.2. Nam condemnato ex confeſſione in tormentis facta & perſeuerata,ſubuenitur

Defenſio et poſt ſententiam. nitur etiam poſt ſententiam, & errorem ſuum, ſiue innocentiam ſuam docere volenti, & ſi oſtenderit, abſoluetur. ff. de quæſt. l. 1. §. ſi quis vltro. multo fortius debet audiri errorem ſuum ante ſententiam probare volens. Vide infra in ver. Tortura.

Vacillationem ſcribere debet tabellio. Sed quæritur, Numquid tabellio debet ſcribere hanc vacillationem ſi ipſam non deprehendit, & quando, ſcilicet ſi immediate? 85
Reſpondetur ſecundum Hoſt. ꝙ debet incontinenti ſcribere, & ſi non in ipſius teſtis præſentia, ſaltem incontinenti poſt eius receſſum. Notarius enim, & ſi non viderit vacillationem, vel mutationem vultus &c. ad verbum Iudicis tamen variationem affirmantis debet ſcribere. Primo, quia tabellio non habet auctoritatem in teſte recipiendo, ſed in ſcribendo tantum, Iudex autem habet auctorita tem examinandi etiam, & vinculandi ipſos teſtes. Secundo, quia Iu dex ſuperior eſt, vnde magis tabellio iudici, quam econtra credere debet. Tertio, quia tabellio circa ſcripturam intentus nõ poteſt ita percipere titubationem, vel variationẽ faciei ſicut Iudex. licet enim ipſe Iudex dictet ſemper, tamen poteſt, & debet oculos ad teſtem habere, illi ergo magis credẽdum, qui veritatem nouit. c. videtur. qui matri. accuſ. poſſ. & facit ſecundum Hoſt. in ſumm. de teſt. §. quis poſſit eſſe teſtis. Poteſt tamen tabellio cum bona conſcientia ſecũdum Innoc. ſcribere, vt infra videlicet. Et Iudex mihi tabellioni dixit, vt ſcriberem quod teſtis vacillabat ſic, & ſic. Sed efficacior eſſet ſcriptura ſi adderet, & ſic mihi videtur, vel, & ego vidi ſeu audiui dictam varietatem &c. Et debent quantum poſſunt, cum veritate tamen, exprimere vacillationem, & hoc diligenter notandum in practica. Vide in c. preterea. de teſt. cog. & ibi. Abb.

Verba teſtium quõ ſint declaranda. quid de verbis teſtium ambiguis, vel diuerſis, An partes poſſint declarare verba ipſa teſtium per eos productorum? Diſtingue hic 86
cum Paulo de Caſtro, quia aut verba teſtium ſunt declaranda, & cõcordanda ad hoc, vt vitetur contrarietas, quatenus vitetur in eis crimen falſi, & tunc ſtatur declarationi producentis. Aut quo ad profectum producentis, vt in eo plenior probatio eluceſcat, & tũc non creditur producenti, imo verba remanent ambigua, & relinquitur probatio dubia, per. ca. in præſentia. de probat. Hæc Zaſius. de verb. obl. l. inter ſtip. §. ſacram.

Vacillatio quomõ puniatur. Puniuntur autem teſtes varii, & vacillantes pœna extraordina 87
ria, videlicet eadem qua punitur qui falſum depoſuit. l. 1 ff. de ſicar. Alexan. poſt Bart. ibi. Et. l. presbyteri. C. de epiſc. & cler. quando ſcili cet doloſe agit. In cauſa autẽ homicidii punitur pœna talionis. Bal. in l. 2. C. de reb. cred. Per quem Iudicem puniatur, dic quod per Iudicem coram quo teſtis depoſuit, ſiue ſit ordinarius etiã in ciuilibus. Bar. in l. penul. C. de proba. & glo. in l. ſi lis. & ibi. Docto. C. de ſatiſ. ſiue ſit delegatus. Alexand. in l. 2. ff. de iur. omn. iud. Non tamẽ

per

per arbitrum, vt plene probat pract.Papien.in ſumm.ver.falſitatis. de iur.reſt.Spec.de recuſ.§.effectus.in tit.de teſt.§.1.ver. ſed quid. Et nota quod teſtis falſum dicēs in cauſa criminali punitur pœna talionis.tex.in.l.1.§.1.ff.ſi cert.pet.

88 Teſtis non reddens cauſam dicti ſui ſtudioſe, vel reddens cauſam nonconcludentem, punitur pœna falſi, ſicut ſi deponeret tacita veritate. ex quo ſequitur quod teſtis qui dicit, non recordor, punitur quando certum eſt quod recordatur, ſecus ſi eſſet probabilis cauſa obliuionis. Nellus.de teſt. *Nō reddēs cauſam dicti ſui.*

89 Teſtis ſi confiteatur crimen proprium contingens cauſam, ideſt fatetur ſe inuolutum in crimen de quo agitur, ſecundum Inno. punitur pœna ordinaria. ſi autem crimen non contingit cauſam, ſecundum eundem Inno.non imponitur pœna etiam extraordinaria, niſi aliter conſtet de eo quam per confeſſionem. Abb.in. cap.1.de exceptio.vide ibi. *Propriū crimē cauſam cōtingēs falſus.*

90 Octauo de teſtium propalatione dicimus, quod Iudex teſtibus iam productis, & examinatis ad inſtantiā partium renunciantium teſtium productioni, ſi ſibi videtur debet in præſentia partium ipſos teſtes cum eorum atteſtationibus publicare in iudicio publice per notariū, vel etiam ipſe legendo. quo facto dicat Iudex, Hæc ſunt tales atteſtationes, habeatis eas pro publicatis, vel, eas publico. & hoc totum redigatur in actis. De forma vide Specul.in titu. de teſt.§. ſatis.

91 Si autem pars fuerit abſens per contumaciam, Iudex tamen publicabit, quia contumaces tunc habentur pro præſentibus, vt.c. in nomine.de teſt.& C.de iudi.l properandum.§.cum autem.& c. veritatis.de dol.& contuma. *Cōtumaces pro præſentibus.*

92 Teſtes non publicati non probant, per regulam, Non dicitur quicquam probatum niſi publicato proceſſu.l.ſolam.C.de teſt.Nam teſtes non publicati non inducunt aliquā probationem concludentem, quia dicta eorum poſſunt per oppoſitiones minui, aut tolli per aliam probationem etiam contrariam.licet conſuetudo ſit in contrarium, maxime in negotio fidei, vbi teſtiū nomina rationabiliter ſupprimuntur, quicquid ſit vel fiat in aliis tribunalibus.

93 Et nota quod teſtium publicatio in hoc crimine etiam debet fieri ſicut & in aliis cauſis, & tribunalibus, vt reus habeat facultatem ſe defendendi. Si tamen propter potentiam perſonarū contra quas deponunt graue periculū imminere timeretur ex tali publicatione, tunc non eſſet fienda publice ſed ſecrete, coram videlicet diœceſano, vel eius Vicario, eo abſente, vbi Inquiſitor procedit. quando vero procedit Epiſcopus coram Inquiſitore, & vtroque caſu coram perſonis prouidis, & honeſtis, iuriſque peritis, huiuſmodi publicatio fiat. Et vt efficacius huiuſmodi periculis occurratur, Epiſcopus *Publicatio teſtium quādoque omittenda.*

vel Inquiſitor p̄fati poterunt ſuper his ſecretū illis indicere quibus
hanc publicationem facient, & in eos, ſi arcana conſilii ſeu proceſ-
Secreti vio ſus patefecerint, excommunicationis ſententiam, quam ex ſecreti
latio. violatione ipſo facto incurrunt, poterunt promulgare. pro quo eſt
tex.in.c.fi.§.pen de hære.lib.6.

Teſtium publicatio poteſt fieri per alium notarium de mandato 94
Iudicis, ſi alius ſcilicet ordinarius notarius ſit impeditus. Bald.in.l.
fin.ver.quarto.C.de re.iudi. Et nota quod teſtes non publicati etiam
ſemiplene non probant. Bald.in.l ſolam.C.de teſt. In criminibus ta-
men exceptis, maxime in crimine hæreſis, ſi propter potentiā per-
Suppreſſis ſonarum contra quos deponunt graue periculum imminere time-
nominibus. tur in publicatione nominum productorum, tunc non fiat publica
tio huiuſmodi, vt in.c.fi.de hære.lib.6. ſed coram Epiſcopo, & Inqui
ſitore, ac peritis ſuper negotio deliberandum eſt.c.fi.vbi ſupra. Potē
tia nō tam generis, ſed & maliciæ intelligenda eſt. vide ſupra in ver.
Vbi de pec- Potentia. Et nota ꝙ Abb.in.c.præterea.de ſpon.& matri. dicit ꝙ vbi
cato agitur, agitur de peccato vitando abſque magno incōmodo alterius, credi
dicto vnius tur dicto vnius etiam abſque publicatione nominis, ſi ex cauſa ti-
creditur. met prodire in publicum. Et idem dicit Butrius ibidem.

Nota etiam quod quando quis non audet alicui etiam in ciuili- 95
bus mouere quæſtionem propter illius potentiam, quia timet tamē
ne moriantur teſtes, poteſt petere a iudice vt clandeſtine recipian
Ad futurā tur teſtium dicta ad futuram rei memoriam, vt notat. Hoſt.in.c.quo-
rei memor. niam. vt lit.non cont. Abb.in.c. In nomine domini. de teſt.

TINILA.

Tinila facere, eſt ritus ſecundum quem illi qui prius fuerunt Iudæi, & poſt Chriſtiani, & iterum poſt redeunt ad iudaiſmum, recipiuntur. & eſt talis.

Reiudaizādi forma. Nam ille qui debet reiudaizare requiritur, ſeu interrogatur ab vno ex præſentibus Iudæis cui ex officio incumbit, ſi vult facere tinila in hebræo, quod in latino ſignificat, ſi vult facere balneationē, ſeu lotionem in aqua currente, vt Iudæus reficiatur. Ille autem reſpondet, quod ſic. Et tunc ille qui præeſt aliis Iudæis, eidem in hebræo dicit, Ceſſuira, quod eſt in latino dictū, reuertaris a ſtatu peccati. Et poſt hæc ille exuitur totaliter, ac in aqua calida deſcendit. Tunc Iudæi confricant illum ante, & retro cum arena, & maxime in fronte, & in pectore, ac in manibus, & locis in quibus baptiſmum ſeu ſanctum chriſma fuit poſitum. Poſtmodum ponunt eum in aqua currente, & iubent illum facere immerſionem cum capite in aqua tribus vicibus Et poſt dictam immerſionem ſubiungunt ſequētem orationem. Benedictus dominus Deus rex cælorum, qui præcepiſti

nobis

nobis ſanctificari ſuper aquam iſtam, ſeu balneum, quod tinila vocatur. quo facto ille egreditur de aqua, & induitur noua camiſia,& nouis brachis,& omnes Iudęi pręſentes oſculantur eum,& imponitur ſibi nomen quod prius in hebręo habuerat. Poſtmodum cogitur legem Moyſi profiteri iterum, & abnegare baptiſmum, & fidē Chriſti. Finaliter datur ei charta, ſeu inſtrumētum teſtimoniale ad alios Iudæos, vt ſic poſſint illum recipere, & de illo confidere.

TYRANNVS.

Tyrannus quis dicatur, quid operetur tyrannorum timor,an geſta per tyrannum valeant, & an tyranni dominium poſſint præſcribere. Abb.in conſi.61.Ioan. de Anan. in.c.1.de off.deleg.& in cap. olim.de reſt.ſpol.

TORTVRA.

1 Tortura, ſiue quæſtio eſt inquiſitio veritatis per tormenta,& cordis dolorem. Nam nuda, & leuis territio abſque dolore cordis non dicitur proprie tortura, nec quęſtio. vt.l.Itē apud labeonē. § quęſtionis.ff.de iniur.& l.1.§ quæſtionem.ff.ad Syll. Ita diffiniunt Azo.in ſumma.de quæſt.Et Odof.in quodam ſuo tract.de quæſt.Et dicitur tortura a torqueo torques, & dicitur quæſtio, a quæro quæris. Nam per torturam, ſeu tormenta inquiritur rei veritas de qua agitur, videlicet deficientibus probationibus. A tormentis enim non eſt incipiendum.l.1.ff.de quæſt. *Territio nō eſt tortura.* *Tortura, & quæſtio vnde.*

2 Et nota quod circa hanc materiam quædam principaliter ſunt cōſiderāda. Et primo cum proceditur per viam accuſationis, & crimē eſt tale, quod ſi probaretur veniret irroganda pœna vltra relegationem, citatur accuſatus, ac ſibi datur copia libelli ſumptibus ſui accuſatoris, & ſuper eo lis conteſtatur, & datur terminus ad probandum, & fiunt articuli &c. *Accuſatiōis modus.*

3 Cum autem proceditur per viam Inquiſitionis, volens Iudex cautius agere ne ad fugam reum inſtruat, prius clām parte non citata debet accipere informationes, & ſi per illas videt indicia extare,tūc perſonaliter reū capi faciat, & ex tunc, ſi fama publica laborat contra reum, formabit capitula inquiſitionis. fama enim ſuccedit loco accuſatoris, & ſine ea regulariter non poſſet fieri inquiſitio. quod dic vt notat. Decius in conſil.189.Formatis deinde capitulis Iudex facit reum vocari, & citari ad recipiendum copiam capitulorum, quę capitula ſunt loco articulorum in ciuilibus. Nam continere *Inquiſitiōis via.* *Fama loco accuſatiōis ſuccedit.*

debent omnia crimina, quæ inquirendo probare intendit Iudex ipſum ſigillatim ſuper vnoquoque cap.& eius reſpõſionem faciat per notarium actorum annotari in calce vniuſcuiuſque capituli. Et illa reſponſio habet vim litis conteſtationis. Deinde dat ſibi copiam capitulorum, & reſponſionum ſuarũ, ad hoc vt poſſit formare ſuas exceptiones, & facere ſuas defenſiones, ſibi terminum aſſignando ad probandum & ad defendendũ, qui terminus eſt communis etiã curię inquirenti. Et infra illum terminum Iudex repetit teſtes parte citata, quia alias non faceret indicium, vt dicit Bart.in.l.fin.ff.de quæſt. Et fabricato proceſſu, ſiue per accuſationem, ſiue per Inquiſitionem, Iudex facit citari reum ad publicationem ſicut fit in ciuilibus, & dat copiam proceſſus reo ſi illam vult, ſumptibus tamen ipſius rei, ad hoc vt poſſit conſulere aduocatum, & facere allegationes, & diſputationes ad euacuanda indicia. Et ſi vult terminum ad repulſam reus, ſibi conceditur. Et facta publicatione ſuper repulſa, & admiſſis allegationibus rei, Iudex mature videt ſi ex probatis extant planę probationes, & condemnabit reum ſeruato iuris ordine ad pœnam legitimam ſine alia tortura. Nam mortaliter peccant Iudices aliunde habentes probationes, ſi torqueant reum. Io. Andr.& Iſern. Nam tortura (vt diximus) inuenta fuit ob defectum probationum ad veritatem inueſtigandam.

Reſponſio vim litis cõteſtatiõis habens.

Repetitio teſtium neceſſaria.

Sine cauſa torquere.

Et ſi in negotio fidei ſupradictus ordo ab Inquiſitoribus ad ple- 4
num non ſeruetur, quia ſine ſtrepitu aduocatorum, & de plano licet eis procedere, cap. ſtatuta.de hære.lib.6. placuit tamen nobis ad pleniorem agendorum notitiam, illum qui in criminalibus apud ſeculares ſeruatur ordinem hic inſerere. In foro nãque Inquiſitionis hæreticę prauitatis talis ordo ſeruatur, & eſt in vſu in omnibus locis vbi libere procedi poteſt. quod ex fama, & præuiis indiciis citatur, vel ſi de rei fuga timeatur, capitur, & arreſtatur reus, deinde ſuper indiciis examinatur, eiuſque reſponſiones coram Iudice, & duobus teſtibus ad hoc vocatis per notarium officii in actis annotantur. Et tandem viſis, & conſideratis per Inquiſitorem eius reſpõſionibus, vel confitetur errores ſuos, vel conuictus ſuccũbit teſtibus, & probationibus contra eum productis, & ſic condemnabitur ſecũdum ſuperius dicta in ver. hęreticus. vel indicia euacuabit, & liberabitur, non abſolute, ſed a pręſentium inſtantia, vt infra patebit.

Stylus officij

Si vero indicia non ſunt ſufficientia ad condemnationem, ſed ad 5
torturam, tunc Iudex poterit reum tormentis ſupponere, & ipſum torquere ſufficienter & moderate, habita cõſideratione ad cõplexionem robuſtiorem, & debiliorem ipſius rei, ita quod in aliquo membro detrimentum ſcilicet notabile non detur, vt dicit And. de Iſernia in tract. de tortura.

Rei complexio conſideranda.

Solent hic cauti Iudices non interponere decretum palam de tor 6
quendo

quendo reum, ne detur materia appellandi. Nam cum hæc ſit exécutio irreiterabilis, ligarentur manus Iudicis per ſolam appellationem ante inhibitionem. Sed ducto reo in pedetonduli cum incipit ligari ſolent interponere decretum de torquendo, & eo interpoſito immediate torquetur. qui reus ſi cõfitetur in tortura, Iudex antequam condemnet debet illam confeſſionem ratificari facere extra tormenta, & poſt vigeſimam horam a tortura, puta die ſequenti, & coram Iudice extra carceres, & loca tormentorum, ſecundum Bar. in c. qualiter, & quando. 2. de accuſ. Et. l. 2. C. de cuſto. reo. Et nota quod quędam eſt tortura quæ fit de ſcientia ſeu conſcientia legis, & iſta non viciat. quędam autem eſt quæ fit de facto, & ſine cõſcientia legis, & iſta viciat, niſi ſponte perſeueret. hęc Bal. in. d. l. 2. C. de cuſto. reo. Aut ergo præcedunt indicia, & confeſſio valet. aut non præcedunt indicia, & non valet confeſſio, nec tenetur perſeuerare reus. Oportet enim ſecundum Bart. quod ille qui fuit cõfeſſus in tormẽtis reducatur in loco publico iudicii, & ibi coram teſtibus, & notario confiteatur, ſeu ratificet cõfeſſionem in tormentis factã. Sed nota ex Claudio Zaneto, in margine. pract. Papien. quod confeſſio ratificata poſt tormenta, ne videatur facta metu tormentorũ, debet ratificari per vnum diem naturalem poſt tormenta, alias diceretur facta metu tormentorum, per ea quę voluerunt. Bar. & doctores. in. l. 1. §. diuus. ff. de quæſt. & Angel. in. l. 2. C. de cuſto. reo. Et plenius Alex in conſi. 93. 3. partis.

Iudicis cautela in torquẽdo reũ.

Ratificatio extra tormẽta per diem naturalem.

Cõfeſſio ſine præuiis indiciis nulla.

7 De conſuetudine autem obſeruatur quod prius fiat ſolemnis aduocatorum, & doctorum diſputatio coram Iudice, ſcilicet Inquiſitore, vel eius Vicario ſuper hoc, an ſit torquendus. vbi aduocatus poterit admitti, vt pro reo alleget, vt. l. ſi poſtulauerit. §. quęſtio ff. de adulteris. Et per glo. l. legis virtus. ff. de legi. ſed ipſi quæſtioni, & examini non eſt admittendus. Ita tenet glo. in Auten. de teſti. §. quia vero. glo. ſuper ver. aduocatus gl. videtur idem velle in. l. 2. C. de iura. calum. Ita determinat. Bar. in. l. cuſtodias. ff. de cuſtodia. ff. de publi. iudi. & in. l. legis virtus. Et propter grauitatem iudicii eſt introductum ꝙ in cauſa fidei nec Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine Inquiſitore ad ipſius rei torturam procedat, ſed ambo ſimul, vt eſt tex. in clem. 1. de hære. Et hoc ſi ſui adinuicem copiam habere valeant infra ſpacium octo dierum poſtquam ſe requiſiuerint, vt ibi. vbi ſecũdum Zabar. nota quod hoc tempus octo dierũ incipit currere a tempore factæ notitiæ, & requiſitionis, quod bene probatur per literã, ibi. poſtquam ſe requiſierint. facit c. Pia conſideratione. de excep. li. 6. & gl. in ver. computatio. & de decim. Clem. 1. & quod ibi not. cum glo. quod ſi Inquiſitor non poteſt habere copiam Epiſcopi, vt quia eſt a remotis, vel econuerſo Epiſcopus non poteſt habere copiam Inquiſitoris, quod eorum alter procedere ſine altero libere poteſt.

Solemnis aduocatorũ diſputatio.

Inquiſitor, et epiſcopus ſimul.

Spaciũ octo dierum.

Idem.

Idem Zabar.ibi in ver.poſtquam ſe requiſierint, a contrario. quod nota. Confirmat Ioan.de Imol.in dicta clem.1.Ad hoc facit gl. optima.in ver.commode.c ſi.de ſepult lib.6.quæ dicit ratione incōmoditatis id permittitur, quod alias non permitteretur.

Incommoditas quid faciat.

8 Si autem Epiſcopus, vel eius Vicarius ab Inquiſitore requiſitus venire noluerit infra octo dies, vel venire neglexerit, tūc Inquiſitor ſolus procedet ad torturam,& ad ea omnia de quibus.in.d.clem.1.vt dicit idem Zabar.ibidem. Nam tunc conſolidatur tota poteſtas in Inquiſitore, vt Abb.in.c.cum cauſa.de off.deleg.quod ſi epiſcopus, vel eius Vicarius venerit infra octo dies, ſed cum Inquiſitore cōuenire non poterit in torquendo reum, quia vnus dicit reum eſſe torquendum,alter non torquendum, dicit idem Card.Zabar.vbi ſupra. quod ſi diſcordant ratione proceſſuum quia ſunt varii, quia Epiſcopus procedendo contra vnam perſonam fecit vnum proceſſum varium ab illo quem fecit Inquiſitor contra eandem perſonam, tunc ſtandum eſt notorio. in capit.in præſentia. de teſt. Si autem diſcordant propter iuris imperitiam, tunc conſulant peritos. Argumentum.cap quoniam.de vita & honeſt.cleric. & ca.ſtatutum.de reſcrip. §. Aſſeſſorem.

Epiſcopus venire recuſans.

9 Sed pone quod Epiſcopus, vel eius Vicarius non vult conſentire niſi videat proceſſum, ſeu indicia ſuper quibus ferenda eſt ſentētia torturę, ſeu tortura, numquid Inquiſitor tenebitur communicare proceſſum, & ipſa indicia, vt ipſe Epiſcopus, vel eius Vicarius poſſit deliberare ſuper ipſis? Dic quod cum Inquiſitor nō poſsit procedere ad torturam, neque ad ſententiam, neque ad duriorem carcerem penalem ſine Epiſcopo, vel eius Vicario vt patet in Clem.1. de hęre.ideo dignum, & iuſtum eſt, vt in his tribus caſibus adinuicem proceſſum communicent,& indicia ſimiliter. Irrationabile quidem videtur, quod vnus alteri conſentiat ad torquendum, vel condemnandum, niſi prius videat, an debeat torqueri, vel condemnari. quod ſi poſtea etiam Inquiſitor, & Epiſcopus diſcordauerint,conſulant ſedem Apoſtolicam.

Apoſtolica ſedes conſulenda.

10 Et nota quod ſufficit, quod Inquiſitor ſemel Epiſcopū requirat. vt in gl.in ver.requiſierint.in.d.clem.1.de hære.& ibi Zabar. Et ſufficit quod hęc requiſitio fiat per nuncium, vel per epiſtolam.Facit.di. 18.c.ſi Epiſcopus.Confir.Zabar.vbi ſupra.Nec eſt neceſſe in tali requiſitione exprimere terminum. vt idem Zabar.ibi. Et ſecundum gl.in ver.requiſierint. Ioan de Imol.vbi ſupra.

Requirendi Epiſcopum modus.

Et nota quod ſi alter ſine altero ad torturam procederet nō expectato prius alterius conſenſu,vel diſſenſu, totum eſſet irritum,& inane,atque ipſo iure nullum,vt dicit textus ipſius.clem.1.& ibi Zabar. & poterit appellari,vt in gl.di. Clem.in ver.ipſo iure.

11 Nota etiam ex additionibus Domini Ludouici Bolognini. Et primo

primo quod quando fit inquiſitio ad eruendam veritatem per tor turam, & corporis dolores. & proprie dicitur tormentum ſiue quæſtio, licet etiam poſſit dici tormentum quaſi torquens mentē, a torqueo torques. ita reperitur dixiſſe Abb.in capit.cum in contemplatione.de reguli iur. plus dicimus, quod etiam denegatio cibi dicitur ſpecies torturę ſcilicet in carcere, vt in.§.quæſtionem. l.prima.ff.ad Syllan.& ibi gloſ. & ideo male faciunt iudices denegantes alimenta carceratis qui non poſſunt torqueri, ſecundum Bald. in.l.prima.§. Diuus.ff.de quæſtionibus. Et Angel.in tract. malefic. in ver.forma publica. Et ideo requiruntur corporis, & mentis dolores. Quod ſi Iudex fecit quem ſpoliari vt torturæ illum ſupponeret, ſi confiteretur crimen, non diceretur confeſſio extorta metu tormentorum, ſecundum Nicolaum de Neapoli. in.l. nouiſſimo.ff.qđ falſo tut.auct. Salic. tamen in hoc vltimo tenet contrarium.in.l. ſecunda.C.de cuſto.reo.Idem tenet Boſſius in practi.titul. de tortur.& certe melius. Nam ſi denegatio cibi inducit ſpeciem torturę,idem in ſubiecto torturæ, & iam ſpoliato vt torqueatur, ineſſe videtur.l. prima.§.impuberis.ff.ad Syl.& eſt glo.quam commendat ibi Bald.in l.fin.C.ad Syl.& Bart.in.l.ex libero.§.ex minore.ff. de queſtionibus. Ad idem facit, quia ſi filius torquetur prout torqueri debet ante patrem, vel coram patre, pater dicitur torqueri, vel quaſi tortus. l.ad veteres.ff.de noxa. & tamen corpus eius non torquetur. Præterea ductus ſolum ad locum torturæ ſi confiteatur dicitur confeſſus in tormentis.l.ſecunda.C.de quo. appell.in ver.ſi fortitudine tormentorum.

Cibi ſubtractio tortura dicitur.

Spoliatus, vt torturæ ſupponatur

Pater in filio torquetur.

12 Et nota ſecundum Felinum in.c afferte.de præſum.quod ſicut cō feſſio, ſeu litis renunciatio facta metu tormentorum non nocet.l.1. C de quæſt.ita confeſſio metu torquendi filii.Vnde parentes aliquā do magis terrentur in filiis quam in ſeipſis.l.iſti quidem.ff. quod metus cauſa. Et nota quod licet tortus perſeueret negando, & non cō fiteatur, ſi eſt probatum crimen per teſtes,debet condemnari, dummodo ſit plene probatum, ſi autem ſecus, ſed tortus tantum ex indiciis præuiis, tunc dic quod non eſt licita repetitio in tortura, niſi quando non fuit vti debebat tortus. Quod duobus modis poteſt contingere,vel conſiderata magnitudine indiciorum ſuper quibus fuit tortus,vel etiā quando erant ęqualia,ſi tamē Iudex videns quod reus non timebat torturā illum dimiſiſſet animo eam repetendi ſeu potius proſequendi,& cum tali proteſtatione. Et nota ſingulare dictum Ludouici Rom.in ſingul. videlicet, quod officiales ſunt homicidæ, & tenentur ad reſtitutionem omnium bonorum, qui ſine indiciis ponūt ad torturā homines,qui metu tormentorū confitentur delicta etiā per eos nō perpetrata,ex qua cōfeſſione poſtmodū ſuſpē duntur, quia talis confeſſio non valet.l.1.C.de queſtioni. ac etiam ſi indicia

Repetitio illicita.

Officiales homicidæ.

indicia ſuperuenerint, vt gl.in.l.maritus.ff.eod tit. & Felyn.in.c. at ſi clerici.de indi.dicit ſic. quod confeſſio rei facta in tormentis nullis pręcedentibus indiciis, vel nõ legitimis, nulli nocet etiam ſi millies ſit repetita, & ratificata. tex.in.l.pen.ff.de quæſt. Et dicas etiam ſi in dicia ſequantur torturam, quod non ſufficerent ad conualidãdum confeſionem ibidem factam. ſi autem iuſte, & legitime torto, ſed nõ confeſſo noua ſuperuenerint indicia (noua dicimus ſcilicet a primis differentia ſpecie, & ſubſtantia, non tamen ſi eadem coadiuuarentur teſtibus) iterum poterit torqueri. Boſſius in practi.titul. de tortura.

Confeſſio in tormẽtis nõ valida.

Noua indicia quæ ſint

Et nota etiam ex Nicolao Maranta, quod quando plures ſunt incriminati de aliquo delicto, tortura debet incipi a magis ſuſpecto, ſed ſi omnes ſunt ſuſpecti, tunc ſi eſt maſculus, & fœmina, debet incipi a fœmina, quia cenſetur timidior, & citius dicet veritatem, ſecundum Bar.in.l.1.ff.de quæſt. Et Gandi.in tract.maleſ.in tit. de quęſt. Sed ſi omnes ſunt maſculi, debet incipi tortura a minori, vel a timidiori, vel a debiliori.tex.in.l.vnius.ff.de quæſt Et gl.in.c.paruuli. 22. q.5. Item ſi de eodem delicto eſſent criminati pater, & filius, incipi debet tortura a filio, quia pater magis cruciatur de tormentis filii quam de proprio cruciatu l.iſti quidem.§.fi.ff.quod metu cau. 13

A magis ſuſpecto incipiendum.

A minori.

Et nota etiam quod tortura quandoque datur principali, quandoque teſtibus. Primo caſu quando datur principali ad veritatem eruendam, irrogatur ſolum in cauſis criminalibus irrogantibus pœnam vltra relegationem, & non in aliis criminibus, licet poſſit etiam irrogari in cauſis ciuilibus habentibus crimen annexum. & eſt text. & ibi Abb.in cap.grauis.depoſiti. Socin.conſ.119.2.volum. In cauſis autem ciuilibus non deuenitur ad torturam, quia in illis ſuccedit regula, auctore non probante, &c.l.qui accuſare.C.de eden. & capit. fin.de iureiurand. 14

Tortura nõ ĩ oĩbus cauſis criminalibus datur.

Teſtes tam in ciuilibus, quam in criminalibus poſſunt torqueri quando variant, ſeu vacillant, propter ſuſpicionem falſi, vt in auct. de teſt.§.ſi vero ignoti. Et nota.Bal.in.l.presbyter.C.de epiſco.& clerí.& Barto.in.l.prima.§.qui quæſtionem.ff.de quæſtioni. & Alexand. in conſi.65.1.volum. 15

Teſtes variantes torqueri poſſũt

Et ſcias etiam quod non ſolum ad eruendam veritatem, ſed etiã ad ſolam habendam reſponſionem tam affirmatiuam quam negatiuam poteſt irrogari tortura, & tunc indicia non requiruntur. vt quando accuſatus, vel Inquiſitus non vult reſpondere Iudici ſuper accuſationem, vel denunciationem poteſt torqueri ad hoc, vt reſpõdeat. ita tenet Bald.in.l.accuſationem.C.de accuſatio. Et ipſum ſequitur Paris de Put.in tract.ſind.in ver.Tortura.in.c.ſequitur. 16

Ad ſolã reſpõſionẽ habendam.

Quando tortus confeſſus dum tempore debito ducitur ad acta, vt ratificet id quod in tortura cõfeſſus eſt, negat, an per hoc debeat iterum 17

Negãs qđ ĩ tort.dixerat

iterũ torqueri donec ante tribunal dicat, & ratificet id quod in tormentis dixit. Bal. dicit quod poſt talem reuocationem remanet ſemi plena probatio, & allegat glo. in. l. 2. C. de cuſto. reo. & ideo niſi reuocans probet contrarium, cõpellitur perſeuerare in confeſſione etiã per repetitionem tormentorum. Ad hoc facit quod notat Innoc. in cap. per Inquiſitionem. de elect. ita notat Bal. in. l. bonę fidei. C. de iure iur. ſed idem Bald in. d. l. 2. C. de cuſto. reo. dicit quod quando quis in confeſſione nõ perſeuerat tacite, vel expreſſe, ſed reuocat, & tũc ſi ſunt aliqua indicia facientia pro reuocatione, admittitur reuocatio. vt. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtioni. Si autem indicia faciunt contra eum, non admittitur reuocatio, quia vbicunque poteſt quis cogi confiteri, non admittitur reuocatio, ſed iſte poteſt cogi perſeuerare in confeſsione. Vbi autem nulla indicia apparent pro vel contra, videtur quod iſta reuocatio confeſsionis ſponte facta nõ teneat nec procedat, niſi error allegetur, & probetur, vel non ſtaret per allegantem, ſed per Iudicem quominus probaretur. vt. l. de ętate. §. fi. ff. de interro. a iur. Facit quod notatur. in. l. Ictus fuſtiũ. ff. de infamĩ. Hęc Bal. in. d. l. 2 & eſt notabilis diſtinctio. Ita debet intelligi quod ipſe notat. in. l. fi. C. de proba. ideo debent repeti tormenta, ſed mitius. Et numquam tamen vidi (ait Boſſius in pract.) torqueri vltra trinã vicem, niſi a carnificibus idest malis iudicibus. *Reuocatio confeſsionis quãdo admittitur.*

18 Sed pone. Reus poſitus ad torturam legitimis præcedentibus indiciis confeſſus eſt delictum, poſtea ductus ad banchum iuris nõ vult illam confeſſionem ratificare, & ſecundo tortus confitetur idem, & ſecundo ductus ad banchum non vult confeſſionem ratificare, ſed dicit id dixiſſe propter dolorẽ torturæ, an hoc caſu poſſit iſte iterum torqueri? Dicas, quod non, niſi noua ſuperuenerint indicia, quod in caſu non fit, quia ſecunda indicia debent eſſe diuerſi generis a primis indiciis per quæ repetitur tortura. vide Marſilium in practi. crimi. §. quoniam. numero quinto. Nota tamen ex Angel. de malefic. quod quando Iudex præcedentibus indiciis torquet aliquem, & vna die ipſe reus dicit vnum, alia die dicit aliud variando, dic quod tunc Iudex parcere non debet calamo, ſed faciat ſcribere omnes variationes, & quicquid reus dicit. Nam ſæpę, & ſæpius aliis indiciis non ſuperuenientibus Iudex poterit reum in tortura repetere, ſecundum Bartolum. in. §. plurium. l. de minor. ff. de quæſtioni. Vide etiam Barto. in. l. finali. in fin. ff. de quæſtioni. Ludo. Roma. in conſilio octauo. incipien. viſo facto. Alexan. in conſil 2. incipien. viſo proceſſu. *Secundo tortus.* *Calamo non parcat iudex.*

19 Nota tamen quod tormentis & quæſtionibus non ſemper eſt fides adhibenda, Nam plerique patientia, ſiue duritia tormentorũ, ita tormenta contemnunt, vt veritas ab eis exprimi nullo modo poſſit. Alii autem tanta ſunt impatientia, vt in quouis mentiri

quam pati tormenta velint, & ita fit, vt etiam vario modo fateātur, & non tantum ſe, verumetiam alios criminentur l.i.ff.eod.propterea Iudices abhorrere tormenta, aut non facile ad ea proſilire debēt, nec in omni cauſa, nec in omni perſona, nec in quibuslibet indiciis, & licet non poſſit dari dotrina, poteſt tamen dari aliqua via ad cognoſcendum indicia ſufficientia ad torturam. Bartolus. in l.finali.ff. eod. Vide ſupra in ver. indicia. Et nota quod errant ſæpius ac ſępius Iudices putantes torturam eſſe arbitralem, quia tale arbitrium nō excedit ius commune ſecūdum Ang.in.l.1.ff.de teſta.mili. & omnes ſcribentes conſentiunt. Et vlterius poteſt dici quod iura loquentia de arbitrio intelliguntur contra accuſatorem, non contra reum, videlicet Iudicem poſſe deſiſtere & ſuperſedere a tortura propter periculum & fragilitatem torturæ, non autem excedere modū. de quo lex expoſuit. vt in.l.1.ibi.qń vel quatenus faciendum ſit videamus. ff.eod.& ita intelligitur lex.quęſtionis modum. eiuſdem.ti.dicente Iuriſconſulto ibi. Itaque quæſtionem haberi oportet, vt ſeruus ſaluus ſit innocentiæ vel ſupplicio. Fran.Caſon.de tormen.

Arbitrium iudicis quē ſit.

20 Abſtinere etiam debet a nouis tormentis. Nam plerique angunt reos ſiti, vel fame, quidam immitunt aquam per nares, quidam ponunt texillum in pede. de his & de aliis vide Brun.de quæſtio.niſi in atrocioribus, conſiderare enim debet Iudex tria circa torturam, Primo qualitatem cauſæ, ſeu criminis. Secundo qualitatē tormentorum. Nam ſi ſufficiunt tormenta leuia, non ſunt inferenda grauia. Tertio qualitatem perſonæ, aliter enim torquentur robuſti, aliter imbecilles. Et quia de confeſſione facta in tortura ſupra tetigimus, operępreciū duximus ipſius cōfeſſionis diſtinctionē ſubiūgere.

Tria conſideranda circa torturam.

Confeſsio alia eſt ſpontanea. Alia metu tormentorum. Alia in tormentis. Spontanea confeſsio dicitur quando reus ſine tormentis, & minis, alioque actu fatetur contenta in inquiſitione, & tunc notarius ſcribet eum ſponte confeſſum, & non aliter. ſed tutius erit notarium nullo caſu ſcribere ſpōte cōfeſſum, ſed ſcribere quo loco, quo tempore, quo modo, qualiter, & quibus verbis reus fateatur, quia metus poteſt contingere ex diuerſis accidentibus ignotis, & hęc cōfeſsio non eget ratificatione. Sed de defenſionū terminis diffuſius vide Franc.Caſon.de tormen.c.18.

Confeſſio multiplex.

21 Confeſſio autem metu tormentorum diuerſis modis ſumitur. Primo quando fit in tormentis ſeu prope tormenta reo ligato, & Iudice minante torturam. Bal l.1.§.diuus.ff.de quęſt.vel ſpoliato licet non ligato ſecundum alios. Alii autem dixerunt confeſsionem metu tormētorum eſſe, ſi reus fateatur ad minas Iudicis licet extra tormenta. de quibus vide Bar.in.l.nouiſsime.ff.quod fal.tut.Guid.de Suza. ſub rub.de quęſt.licet contrarium fere omnes teneāt, quod ſola ductio ad funem ſit leuis terror. Sed ductio & ligatio indicat metū, quia

Confeſſio metu tormentorum.

quia debet eſſe timor cadens in conſtantem virum.l.interpoſita.C. de tranſac.ſed in hoc conſideranda eſt rei perſona, cōditio,& ſexus. C.de ſacroſan.eccl.& in tali confeſſione notarius non debet ſcribere reum ſponte confeſſum.& in hoc multi Iudices errant taliter ſcribere facientes, quia etiā ſi reus eſſet in carcere in quo frigore & fame multū pateretur & fateretur, talis cōfeſsio diceretur facta metu tormentorum ſecundum Bart.in.l.1.§.diuus.ff.eod.

22 Confeſsio in tormentis clara eſt,quæ fidem faciet quando per certa ſigna verificabitur, & ſic tolletur quæſtio, an reus ſit vere confeſſus, an mentitus cruciatu tormentorū, & Iudicis humanioris intereſt id quærere, ne innocentem damnet, vel reum abſoluat. Vt igitur certior fiat Iudex an reus faſſus ſit metu tormentorum, petat a reo cur commiſerit delictum quod faſſus eſt, nam per cauſas quandoque cognoſcitur innocentia rei. Si enim cauſæ non ſunt veriſimiles, reus non debet damnari. Iaſ.in.l.magiſtratus.ff.de iuriſd.omn. iud.l.1.C.ad leg.Cor.de Sica.Secūdo Iudex petet a reo aliquod certū ſignum ſecūdum qualitatem delicti, maxime ſi ſocios & complices nominauit,examinentur nominati vt veritas eluceſcat. Vide Brun. tract. ſexto.

23 Sed pone. Reus non per tormenta, ſed ſponte crimen cōfitetur, poſtea ductus pænitentia illud negat, & non vult in tali confeſſione perſeuerare, an in hoc caſu poſsit cogi per torturam dictus reus? Ad hoc dicitur quod oportet diſtinguere, & ſic. Aut reus eſt maior viginti quinque annorum, aut minor. ſi maior,aut facit confeſsionē in iudicio, vel extra iudicium. Si in iudicio, & ſit veriſimilis, probabilis, & poſsibilis, tunc non eſt opus alia ratificatione, ſed ex ea poteſt condemnari, cum in confeſſum nullæ ſint partes iudicis niſi in condemnando.l.proinde.ff.ad.l.aquil.l. ſi confeſſus.ff.de cuſto.reo. Si autem confeſsio ſit facta extra iudicium, tunc non poteſt cōdemnari ex tali confeſsione, ſed ex ea bene poterit torqueri vt perſeueret, quia talis confeſsio extraiudicialis facit indicium ad torturam. glo.in.l.capite quinto.ff.de adult. *Negans qđ faſſus eſt. Veriſimilis probabilis, & poſſibilis confeſſio nō reuocatur.*

Si autem reus ſit minor, tunc etiam quod confeſſus fuerit delictum auctoritate curatoris, ex ea confeſsione non poterit condemnari, niſi eam ratificet. Vide Marſil. in practi.crimin.§.quoniam.numero.18.19.& 20. *Minor faſſus etiā cum iuramento.*

24 An autem ſi reus confiteatur delictum in iudicio ſine tortura, poſſit poſtea ſuam confeſsionem reuocare prætextu erroris, vide Marſil.vbi ſupra.nu.25.

25 Si reus confeſſus eſt crimen extra iudicium primo, & poſtea legitimis pręcedentibus indiciis confiteatur idem in tortura, talis confeſsio non requirit ratificationem, ſed ex tali confeſsione ſine alia ratificatione poterit condemnari.Ioan.de Imol.in cap. at ſi clerici. *Confeſſio in tortura ratificationē nō requirit.*

 de iudi.

de iudi. Felin.in cap.olim.de reſcrip.Et per Marſil.in practi.crimi.§. quoniam.num.38.

Si quis eſt conuictus de delicto per teſtes idoneos, & contra eum ſunt plenę probationes, tunc non debet poni ad torturã, ſed ſi non confitetur poteſt ſine alia confeſſione condemnari. textus. in.l. quę ſententiam.C.de pœn.& ibi Docto.Et adeo hoc eſt verum, quod ſi in tali caſu non deuenitur ad torturam, nec ad confeſſionem, nec ad ratificationem, quod Alber de Roſa.in.l.edictum.ff.de quæſtioni. dixit not. quod ſi plene eſt probatum de delicto contra aliquem, ſi poſtea ipſe ſit tortus ſuper ipſo delicto, & non confiteatur, tunc tollitur illa probatio tamquam non ſit vera. & hoc vult per glo.ibi.Idem affirmat Cępol.in conſil.ſuo.32.incipien.quidam ruſtici. quia tortura non ſolum auget fidem torti, & facit, quod illi credatur quod alias credendum non eſſet. Bart.in.l.Cunctos populos.ſub. num.12. cap.de ſum.trin.& fid.cath.Aymo.conſi.6.nu.15.ſed etiam elidit, & debilitat indicia, & probationes contrarias, in tantum quod ex illis quis condemnari non poſſit. Albericus.in.l. edictum.ff. de quæſt. Veronen.conſi.32.col.penul.Decius.conſi.15. Hippolytus. conſil.64. colum.prima. 26

Probatio quã tollitur per torturam.

Tortura debilitat indicia

Et nota, quod die qua quis eſt torquendus nõ datur ei ad comedendum, nec bibendum ante torturam, ne corpus ex cibo turbetur in ipſa tortura Io.Mileus.in praxi.crimi.127.nu.51. Craſſus enim venter tenuem ſenſum gignit.l.quę adulterium.iuncta.glo.C.ad.l.iul. de adulte.& ita de conſuetudine ſeruatur. 27

Sed pone. quidam inculpatus de hęreſi ſponte ingerit ſe inquiſitori dicendo, Ego non commiſi tale delictum, tamen me offero torturæ, ponatis me in tortura, An Inquiſitor iuſte poſſit iſtum volẽtem torqueri ponere ad torturam, ſi alias de iure hoc ſibi non liceret, puta quia non præcedunt indicia? Reſpondetur, quod non poteſt, quia liber homo non eſt dominus membrorũ ſuorum.l.liber homo. ff.ad.l. Aquil. Secundo, quia poteſtas torquendi eſt meri imperii, vt l defenſans.C.de defenſ.ciuit.ſed ea quæ ſunt meri imperii non poſſunt pacto priuatorum concedi.C.de iuriſd.omn. iudicum.l.priuatorum. Tertio, quia non poteſt quis committere alteri, quod ipſum percutiat.l.prima.§.vſque adeo.ff.de iniur. Et hoc tenuit Bartol.in.l. penul.ff.de cond.ob. cau.Et licet Barto.loquatur de committente ſe ad torturam priuato, tamen idem dicendum eſt ſi ſe committat iudici, quoniam in tali caſu habetur vt priuatus, cum ex iure non poſſit torquere.l.prohibitum. C.de iure fiſci.§.cũ ſi. Iudex igitur ſi torqueret in tali caſu, non excuſaretur a pœna fiſco applicanda, licet excuſaretur ab actione iniuriarum, quia volenti non fit iniuria. in.l. prima.§ adeo. & ibi Bart.ff.de iniur. Brun.de indic. & tort.q.7. in fi. in ſecunda parte. 28

Etiã volentem torquere nõ poteſt iudex.

quid

29 Quid ſi aliquis inculpat aliquem de aliquo delicto, & quia non habet veras probationes neque indicia ad torturam ſufficientia, dicit, domine Inquiſitor ponatis me & ipſum ad torturam? Reſpondetur quod non, quia ſi volens (vt iam diximus) non poteſt ſine indiciis torqueri, quanto minus qui non vult? vide Brunum vbi ſupra. Nota tamen quod licet reus non poſſit ſemper torqueri, poteſt tamen terreri, quia ad minus poteſt Iudex vultum terribilem oſtendere, vt in auth. de manda. princ. §. talem vero. ſecundum Bal. in l. 2. cap. quo. app. non recip. *Exhibens ſe cõtra aliquẽ ad torturã.*

30 Quæritur generaliter, an confeſſus in criminalibus poſſit ex ſola confeſſione condemnari, abſque aliis probationibus? Reſpondetur quod tres ſunt caſus. Nam quandoque quis cõfitetur in tortura, ſeu formidine torturę, & hoc conſtat, ſecundum Bal. in conſ. quod incipit. tres ſunt caſus. Dicit quod quando quis confitetur in torturã, vel formidine tormentorum, & hoc conſtat, quando non præceſſerunt indicia, tunc non creditur confeſſioni, etiam ſi poſt confeſſionem probentur indicia iuxta ſuperius dicta, & tunc Iudex appellationis non debet confeſſionem ſequi, quia illegitima, & contra iuris formam fuit extorta, vt notatur in l. Maritus ff. de quęſtioni. Indicia ergo debent pręcedere per legitimos teſtes legitime recipiendos, & examinandos, conteſtes, & nõ ſingulares. c. fi. hac. l. fi. quibus adde ꝙ quomodocumque tortura ſit illegitima, eſt verum quod dicit. Bal. in conſ. 1. non ſolum ſi ſit illegitima eiſdem perſonis quę torqueri non poterant, vel quia non formata inquiſitione, vel accuſatione, & ante litem conteſtatam, & non ſeruatis aliis quę fieri, & ſeruari debẽt propter quę non poteſt deueniri ad torturã. Nam ex tali confeſſione extorta per tormentã illegitima non poterit deueniri ad condemnationem, etiam ſi fuiſſet millies ratificata, vt ſupra dictum eſt. *Ex ſola confeſſione vtrũ quis cõdemnari poſſit.*

31 Sed ponamus quod quis eſt minus legitime tortus &c. Si autẽ cõfeſſio fuit extorta per legitimam torturam, tunc ad hoc quod ex ipſa poſſit deueniri ad condemnationem, eſt opus vt in ea fuerit perſeueratum, & ſic quod fuerit ratificata legitimo modo, & facta ratificatione extra tormenta debet Iudex dare vnum breuem terminum reo ad producendum omnes ſuas defenſiones aduerſus ſuam confeſſionem, puta duorum, vel trium dierum, qui terminus eſt de cõmuni obſeruantia, vt ex nulla parte reus remaneat indefenſus, vt notat. Salic. in l. 2. C. de cuſto. reo. Et habetur per. l. quarta. §. ſi ad diẽ. ff. de re mil. Et l. ſi non defendatur. ff. de pœn. Si vero reus non confitetur in tormentis, tunc per torturam ſunt purganda indicia, & debet a præſentium inſtantia, videlicet in crimine hæreſis, ſed in ceteris cauſis ſi facta publicatione viderit Iudex, quod ex proceſſu nõ ſunt ſufficientia indicia, tunc non expectatã ſententia debet ſtatim liberare reum ſub fideiuſſoribus. *Defenſiones etiã aduerſus ſuam cõfeſſionem.*

Defenſiões āte torturā. Si reus ante torturam petit copiam indiciorum contra eum rece ptorum cum termino ad ſe defendendum, & opponendum, Iudex id ſibi denegare non debet. Nam danda eſt ei defenſio antequā tor queatur, maxime quando tale quid aſsignatur, quo probato ad tor menta procedi non poſſet. Siquidem ſi talis defenſio poſt tormenta differatur, numquam poſſet poſtea recuperare detrimentum membrorum.vt.l.2.de appel.recip. 32

Item ſi confeſso defenſio ſuæ innocentię datur.C.de cuſto. reo.l. multo magis non confeſſo. Et quis de hoc dubitare poteſt,cum in iu re habeatur quod quocunque tempore iudicii reo petente,defenſio danda eſt?l.vnius.§.cognitio.ff.de quæſtioni. Et dicit Marſil.in pract. crim.quod id facere debet Iudex etiam reo non petente, ſi ipſe reus non ſit peritus. Vide eundem Marſil. vbi ſupr.§. vltim. quæſt.nu.21. & 22.& Guid.de Suzza.in tract.de indic.& tortu.nu.62.& 64. 33

De gradibus torturę.

Quinq; gradus torturæ Torturę quinque ſunt gradus.Primus quorum dicitur territio, videlicet expoliatio,& ligatio, ac ſi vere deberet torqueri, quando.ſ. Iudex reum ſuſpectum habet, ſed deſunt indicia ſufficientia. 34

Secundus gradus eſt,cum reus ligatus leuatur modicum a terra, & per ſpaciū vnius pater noſter detentus, mox deponitur iuxta qualitatem perſonæ,& facti.Ad hunc deueniendum eſt cum indicia apparent probata, vt Bal.in.l.2.C.quorum appel.

Tertius gradus eſt,cum reus ſuſpēſus detinetur in tortura per ſpacium vnius, vel duorum miſerere, citra tamen quaſſationem, ſcilicet cum reus eſt magis de crimine ſuſpectus, & indicia ſunt plene probata, delictum tamen de atrocibus non eſt; vt eſt furtum modici valoris, vel vulnus non letale,vt.l.2.C.quorum appel.& ibi Barto. ff.de publ.iudi.l.2.vel quando delictum eſſet grauius,& indicia eſſent magis aperta,perſona tamen eſſet nobilis, vel honeſtæ familiæ, vel alias honeſtæ conditionis, & famæ, & non eſſet aſſuetus in ſimilibus commiſceri, cum tali mitius eſſet agendū.l.nōn omnes.§.pœna grauior.ff.de his qui.not.infa.&.l.teſtium.§.tu magis.ff.de teſti. 35

Reſpectus familiæ, & conditionis.

Quartus gradus dicitur,quando reus per quartam, tertiā vel etiā per dimidium horæ ſuſpenſus tenetur ſecundum grauitatem criminis, ſuſpicionem rei,& vires indiciorum. quandoque in ipſo detentionis ſpacio adhibetur vnus, duo,vel plures ictus cordæ ad maiores cruciatus inferendos, maxime cū indicia ſunt prægnantia, reus multum ſuſpectus, & membra habet robuſtiora, & hoc propter graue, & ſcandaloſum crimen. 36

Quintus gradus torturę eſt, quando poſt aliqualem ſuſpenſionē, & ictus cordæ, ſi reus adhuc pertinax in negatiua perſtiterit,pro grauiori 37

uiori cruciatu ad eius pedes pondera; vel compedes ligantur, & cũ ipſo pondere ſuſpenſus detinetur, vel ictibus (quod tamen raro, vel numquam fieri debet) cruciatur. Hoc eſt grauiſsimum tormentorum, quod pro raro crimine adhibetur reis, vtpote in certis tantum caſibus, & criminibus atrociſsimis, vt eſt hęreſis, & crimine læſę maieſtatis, & euerſionis ſtatus, aut cum agitur de famoſo aſſaſsino. vt. l. Et ſi except. C. de malef. & mathe. l. Manichæos. & l. Ariani. C. de hæreticis. Nec tunc etiam, niſi indicia eſſent adeo clara, & pręgnantia, vt nihil deeſſet niſi ipſius rei confeſsio. vt. l. milites. §. oportet. C. de quæſtioni. Et ibi Bal. Et quia acerbior, & periculoſior modus iſte nobis videtur, nota minus periculoſum modum, & ad veritatem eruendam, ac noſtro officio ſatis accommodatum, quem nobis dum ibi Inquiſitorem ageremus, aperuit D. Alex. Paneratius Placentię criminalium Iudex, dum contra teſtem falſum pro ipſius teſtimonii falſitate eruenda laboraremus. *Tormẽtorũ maximum.*

Nam poſt ictum vnum funis ſatis bonum reus a terra ſuſpẽſus tribus digitis, vel quatuor per ſpatium vnius tertii, vel mediæ horæ, ita quod cum pedum extremitate aliqualiter terram tangere poſsit, interrogatur, & ſic ex ſe ipſo tortus infra horæ ſpatium confitebitur. Id enim in dicto falſo teſte experti ſumus. *Experimentum in teſte falſo.*

38 Præter hos torturę gradus, ſunt multa a diuerſis inuenta tormentorum genera.

Nam quidam ponunt taxillum inter cauillas pedum. *Taxillus.*

Quidam ponunt muſconum ſupra rei vmbilicum cyatho opertũ ne fugiat inde. *Muſconus.*

Quidam lingua caprina torquent reum hoc modo, videlicet primo lauant torquendi plantas aqua ſalſa, & eo ſuper ſcamno, vel tabula ligato faciunt capram lingere eius plantas, cum id animal ſalſugine tractum, & allectum, libenter faciat, vehemẽter aſperitate linguę ſuę citra tamen periculum mortis reum torquet. *Caprina lingua.*

Quidam clauiculos ligneos inter digitos manuum ponentes, & cum funiculo ſtringentes reos torquent. *Clauiculi.*

Quidam rigoroſiores aquam calce infectam per nares immittũt obſtructo ore ipſius torti. Et id torturę genus eſt periculoſiſſimum, ex eo quod tortus poſſet ſuffocari. *Aqua calce infecta.*

Quidam reo dant carnes ſalitas ſiue ſalſamenta ſine potu. *Salſamenta.*

Quidam alijs potũ dant ad ſacietatem, ſed denegant ſomnum per horas quadraginta, faciunt enim reum bene ligari, & ſic cuſtodiri. de quo tormento dicit Marſilius in ſua pract. crim. quod eſt validiſsimum, & ſecuriſſ. & quod numquam aliquem inuenit qui ipſum ſufferre potuerit. *Vigiliæ.*

Alij lauari iubent plantas torquendi, & poſtea eas vngunt larido porcino, & ligato ipſo reo ſuper tabula faciunt vt eius plantę ſic vnctę prunis adhibitis torreantur, ſed & hoc genus eſt periculoſum. *Ignis.*

De modis

Tortus ſi in tormẽtis moriatur.

De modis autem, & inſtrumentis aliquibus torquendi, vide Bald. in.l.1.C.de eman.ſeruo.vbi dicit per illum.tex.in ver.laniauerit. Nota contra Iudices qui ſcindunt carnes alicui, vt confiteantur crimẽ, quod ſi tortus in tormentis moriatur, Iudex debet decapitari tamquam homicida. Et Angel.in.l.nemo carcerem.C. de exact. trib.lib.10.dicit. Nota text.contra Iudices, qui propter declarationem tormentorũ nouas inueniunt ſpecies, quia iſti appellantur irati, & peruerſi; & dominus confundat eos.

Liberi, ſtatu liberi, ſerui. *Clerici minus torqueri debent.* *Per quos torquendi ſint clerici.* *Tortura ſine miniſtriſ.*

Nota ex Abb.in c.cum in contemplatione. de reg. iur.quod ſunt tres conditiones hominum, videlicet liberi, ſtatu liberi,& ſerui. 39 Liberorum quidam ſunt in dignitate conſtituti, vt milites, & hi regulariter non debent torqueri niſi tantum in certis caſibus, & criminibus, vt in crimine læſæ maieſtatis, proditionis, & ſimilibus, vt.l.milites.C.de quæſtioni. Et ex hoc dicunt quidam, quod clericus regulariter non eſt torquendus, quia eſt miles cæleſtis curiæ ac militiæ, vt in.c.1.de cler.ęgrot.alii contrá per.c.ſi conſtiterit.de accuſa.&.c.1. de depoſi. Communis tamen concluſio doctorum, & gl.eſt quod clerici etiam presbyteri ſi fuerint ſuſpecti poſſunt ex cauſa torqueri, nõ tamẽ debet eſſe ita ſeuera tortura in clericis ſicut in laicis, vnde non debent ſupponi aculeis, vel fidiculis, ſed virgis ſeu corrigiatis. Pro hoc nota bonum tex.14.q.5.c.1. Angel.in.l.1.malefi.clauſ. c'hai tradito la tua patria. vnde & glo.not.in.l.3.C.ad.l.iul.maieſt.a ſimili arguitur. Per quos autem miniſtros clericus torqueri debeat, dic quod clericus poteſt capi, & incarcerari per laicum de conſenſu ſeu commiſſione Epiſcopi, vel ſuperioris ſui.per.c.ſi clericus.de ſent.excommunicationis lib.6.ſed non poteſt torqueri per laicum etiam de conſenſu Epiſcopi.c.vniuerſitatis.de ſen.excommunicationis.licet Bald. teneat quod poſſit.in.c.decernimus.de Iudi. Et hoc habet vſus, & cõſuetudo ſiue bona ſiue mala. Vide Abb.in.c.vniuerſitatis.de ſent. ex com. Melius tamẽ iudicarem facere ſicut fecimus nos circa reos noſtros clericos, torquere videlicet eos arcto carcere, inedia, & ſolitudine, quæ miniſtros non requirunt, maxime cum ſibi deſint miniſtri clerici. Vide Tabien.in ver. Inquiſitor.num.14.vbi formam inuenies queſtionandi huiuſmodi reos.

Exceptuati qñ torqueri poſſunt.

Magiſtratus, doctor, miles, & ſimiles qui in aliis criminibus ſunt 40
exceptuati, poſſunt torqueri in crimine hæreſis, vt not.in gl.in.l.3.C. ad.l.iul.maieſt.Ang.in li.malefi.clau.fama publica.

Minor.

Minor quatuordecim annorũ torqueri nõ debet, licet veritas ab 41
eo ferula, vel corrigia haberi non poſſit.vt.l.1.§.impuberes.ff.ad Syll. ad idem Abb.in.c.cum in contemplatione.

Decrepitus.

Decrepitæ ætatis ſenes torqueri non debent. vt in.l.3 ff.ad Sylla. 42
fallit tamen in crimine lęſę maieſta.l.nullus.C.ad.l.iul.maieſt. ergo & in crimine hæreſis. Confirmat. Lud. Bologni.in addi.Guid.de Suzar.

de tortura.

de tortura.in.2.col.vbi alleg.idem tenere Ange.in lib.maleſi.clau. fa ma pub.ver.ſexto quæro.Quæ autem ſit ętas decrepita declaratur in gl.in ver.pręfectus.C.ſacroſancto.in prohemio. lib.6.in princi. ipſius glo.vbi dicit quod quinta ętas durat vſque ad ſeptuaginta annos, ſexta abinde. *Decrepita ætas quæ ſit*

43 Mulier prægnans torqueri non debet.vt in.l. prægnantis.ff.de pœnis.Et Abb.in.d.c.cum in contemplatione.in fi. vnde ſi habueris mulierem aliquam pręgnantem, ideſt quæ ſe talem eſſe dicat, eam facias videri ab aliquibus expertis perſonis, quæ ſi dixerint ita eſſe, facies vt id quod ſciunt, & ſentiunt dicant in præſentia teſtium,& notarii, & totum ſcribatur in actis. Et ſi dixerint eam non prægnanté, tunc in actis ſimiliter totum ponatur, & ſubiungatur, quia talia,& talia contra te habemus ex quibus es torquenda, ideo licet allegaueris te prægnantem, & grauidam, tamen quia diligenter inſpecta a perſonis expertis iudicata es nõ prægnans, ideo vt veritas habeatur eorum quæ contra te depoſita ſunt, interloquendo pronunciamus, & declaramus te quæſtionibus, & tormẽtis ſubiiciendam, & ita poteſt ſecure torqueri. Si autem prægnans inueniatur, reſeruanda eſt ſub tuta cuſtodia vſque ad tempus quo poſſit torqueri, id eſt poſt partum, & vltra,pro vt videbitur expedire. *Prægnans torqueri nõ debet.*

44 Teſtes autem in negotio fidei cum indifferenter omnes admittã tur, vt ſupradictum eſt, ordinarie non torquentur niſi vacillent,vel de mendacio aut falſitate conuincantur. Nam præſumũtur velle occultare veritatem. Et ſufficit quod teſtes ab vno, & in vno ſolo conuincantur dixiſſe mendaciũ,ſi ſit dignus ille qui conuincit. Bar.in.§. Iudex.ff.de quæſtioni.l.vnius.De quo mendacio,vide Boſſiũ in pract. tit.de teſti.q.3.& tit.de tortura teſtium.nu.10.Idẽ de accuſatore ſeu denunciatore putamus dicendum, qui niſi variet, vel de mendacio, vel falſitate conuincatur, non eſt torquendus. *Teſtes quando torqueri debeant.*

TRANSGREDIENS.

1 TRanſgrediens canonem credens Romanum Pontificem nõ habere poteſtatem condendi canones, de tali tranſgreſſione punitur vt hæreticus.di.19.c.Nulli fas, vbi ſic habetur. Nulli fas eſt vel velle, vel poſſe tranſgredi apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium,quod veſtram ſequi oportet charitatem, ſit ergo ruinę ſuæ dolore proſtratus quiſquis apoſtolicę voluerit contraire decretis, nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat &c.vbi glo. qui dicit Romanam eccleſiam non poſſe condere canones, ille eſt hæreticus, & fundatur ſuper c.1.di.22.vbi ſic dicitur. Non ergo quęlibet terrena ſententia, ſed illud verbum quo conſtructum eſt cęlum & terra,per quod denique omnia cõdita ſunt elementa, Roma-

nam fundauit eccleſiã. Illius certe priuilegio fungitur cuius auctoritate fulcitur. vnde non dubium eſt, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ ius ſuũ detrahit iniuſtitiã facit, qui autẽ Romanæ eccleſię priuilegiũ ab ipſo ſummo omniũ eccleſiarum capite traditũ auferre conatur, hic proculdubio in hęreſim labitur, & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt dicendus hæreticus.

Eccl. Rom. detrahẽs eſt hæreticus.

Et nota ex ſancto Tho.2.2.q.1.artic.10.quod quando quis propter particularem cauſam aliquam, vtputa propter concupiſcentiam, vel iram inducitur ad aliquid faciendum contra ſtatuta legis vel regulæ, non dicitur peccare ex contemptu, etiam ſi frequenter ex eadem vel alia ſimili cauſa peccatum reiteret. & eſt dictum Augu.de natura & gratia. Ioan.de Tur.cre.ſuper.c.Quicunque.diſt.81. 2

TVRPITVDO.

Turpitudinem ſuam allegans non attenditur in iudicio.Abb.in.c. cum ſuper.de conceſ. pręben.niſi vbi vertitur periculum animę. in.c.lator.&.c.conſanguinei.de re iudi.Et in fauorem eccleſiaſticæ libertatis.Abb.in.c.inter dilectos.de dona.& Io.de Anan.in.c. ſignificaſti.de adul.& ſecundum Bar.in.l.iuſiurandum quod ex conuentione. §.procurator.ff.de iureiur.diſtingue ſic.Aut vertitur periculum animæ ſi turpitudo illa non allegetur, & tunc fauore animæ quis eſt audiendus. ideo ſi contraxit matrimonium cum conſanguinea ſua per falſas probationes, habet poſtea audiri ſi allegat hanc turpitudinẽ, & vult probare contrarium. Ad hoc.c.tertio loco.de præſumpt.&.c. lator.& cap. conſanguinei.de re iudi.glo.in.c.inter dilectos.de dona. Et poteſt dici quod audiatur potius ex officio iudicis, quam proprio iure. 1

Fauore animæ audiendus.

Si autem ſumus in alia materia quam peccati, tunc ſi allegat quis turpitudinem ſuam ad commodum, & nomine eccleſię, debet audiri, vt in.d.c.ſi quis presbyterorum. tamen in veritate non poteſt dici quod quis alleget turpitudinem propriam, ſed potius nomine Eccleſiæ agitur de turpitudine prælatorum, vel ſingulorũ. Aut agit quis proprio nomine, & tunc ad ſui incõmodum, & ad dãnum poteſt turpitudinem propriam allegare, vt in.c.1.&.c.2.de confeſſ. 2

Ad commodũ eccleſiæ.

Ad ſui cõmodum.

Aut allegat in damnum alterius, & tunc per viam agendi fundando ius agendi ſuper turpitudine propria, & tunc non debet audiri, quia ex improbitate ſua nemo debet actionem conſequi.l.itaque ful lo.ff.de furt.&.c.inter dilectos.& eſt expreſſum.in.d.c.Ex tenore.eod. Aut excipiendo, ſeu replicando, vel intentionem ſuam aliter iuuandõ. & dic quod contra participem turpitudinis auditur, ſi ipſe certat de damno vitando, & aduerſarius de lucro captando, vel ſaltem intendit euitare ſolum damnum cõtra participem, & debet audiri.l. de tutela. 3

Cõtra parti

de tutela.C.de in integ.reſt.min.& quod ibi not.Vnde ſi per colluſionem probaui me maiorem ad inſtantiam tutoris, vt ipſum abſoluerem a tutela, poſſum poſtea allegare hanc turpitudinem contra tutorem qui fuit particeps huius turpitudinis. Si vero allegans non certat de damno vitando, imo potius vult inferre damnum alteri, & tunc regulariter nõ auditur etiã cõtra participẽ. Fallit in caſu l.quiſquis.C.ad.l.Iul.maie.vbi auditur quis allegando quod iurauerit contra participem, ad effectum vt alii puniantur. Item fallit in caſu authen.ſed nouo iure.C.de pe.iudi.qui male.iudi.Et forte poſſunt reperiri conſimiles caſus excepti, ſed regula eſt, vt audiatur. Ad hoc.ca. 1.de confeſſ.&.15.q.3.c.nemini.

Particepẽ criminis turpitudo propria allegari poteſt.

4 Aut allegat turpitudinem contra non participem, vt ſi turpitudo ſua eſt detecta ab alio, poteſt eam allegare.vt.l. decreto.ff.de ſuſp.tut. vbi patet quod ſi tutor fuerit pronunciatus ſuſpectus per Iudicem, poteſt allegare ipſe iſtam ſuſpicionem, ad effectum vt non teneatur in futurum. Et facit.c.mulier.de iureiur.vbi mulier admittitur cõtra confeſſionem ſuam,ex quo confeſſio illa fuit reprobata a iudice.

5 Si vero turpitudo illa non fuit ab alio detecta, non auditur eam allegando,vt in.l.tranſactione finita.& nota quod.ibi notatur.C.de tranſactio. Et in caſu c.noſtri. Nec obſtat ſi dicatur quod canonici volebant hoc damnum vitare, ideo debebant admitti, quoniam ex quo ille erat receptus in canonicum, non erat Eccleſiæ damnoſum, vt haberet plures conſiliarios.

6 Item canonicus certabat hic de damno vitando, ne eſſet canonia ſine præbenda.& vide notata in c.inter dilectos,ſupra alleg.Abb. in c. ſuper quæſtione.de conceſ.prẹb. & eccl. non vac.

V

VACILLATIO.

1 VACILLANS, ſeu varians quis ſit,& quomodo, & qualiter puniatur, vide ſupra in ver. Teſtis.

2 Nota tamen quod varietas, vel vacillatio vel trepidatio deficientibus aliis externis indiciis, adeo iudicem mouere poſſunt, vt ad torturã ex quolibet eorũ deueniat, per doctrinam.Bart.in.l.de minore.§.plurimum & Bal.in tractatu.de quæſtioni.c.1,nu.2. quã doctrinam ſequitur Paris de put.de ſindi.in ver.viſo de indiciis indubitatis.nu.1 & per totũ.Guid.de Suz.de indiciis,& tort.ver.quæ & qualia.nu.33.Fran.Brun.in tract.de eo.in quæſt.3.1. partis.nu.30. Marſil. in.§ diligenter.nu.74.Et hoc tam in teſte quam in reo intelligitur,vt Paris de put.vbi ſupra.

VAGABVNDVS.

1 VAgabundus, ideſt qui per mundum vagatur certum non habẽs domicilium, ſecundum Alex. in conſ. 166. volu. 2. poteſt vbique citari, & conuinci. c. fi. de for. compe. & ibi per Maria. car. 51. col. 3. hi ſolent a principibus impetrare ſaluum conductum.

VEHEMENS SVSPICIO.

1 VEhementer ſuſpectus in vehementẽ ſuſpicionem reincidens nõ dicitur vere relapſus, niſi relabatur in illos caſus qui ſunt notati. in. c. accuſatus. §. ille quoque. de hære. lib 6. arg. in. c. ad decimas. de decimis. maxime cum facile ſit in vehementem ſuſpicionem incidere. Ita deciſum fuit Romę per Pium Papam quintum in congregatione, anno 1567. vide tamen Calde. in cap. literas. de pręſump. quem refert, & ſequitur Squill. in tract. de fide catholi. capit. 19. vbi dicunt quod in tantum conuerſatio cum hęreticis arguit relapſum in abiurato, in quantũ eſt ſibi in abiuratione iniunctum in pęnitentiam.

Relapſus ex uehementi ſuſpiciõe.

2 Sed vehemens vehementi ſuſpicioni ſuperueniens tranſit in violentam, Vide ſupra. in ver. Suſpicio.

VERBVM.

1 VErba vbi de neceſſitate requiruntur non ſufficit ſimplex factũ. Abb. in. c. eccleſia veſtra. de elect.

2 Verbum hęreticum dicens, & ſtatim requiſitus paratus corrigi, ſecundum Hoſt. conſideranda ſunt maledicta ex perſonis hominum. C. de his qui impo. mal. l. 1. Nam ex leuitate, vel errore ſi hoc dicit, nõ quod id credat, contemnendum eſt tale dictum, & quia vere pęnitet venia dignus erit. lubricum quidem linguę ad pœnam facile trahendum non eſt. ff ad. l. iul. maieſt. l. famoſi. Sed dicit. Ant. de Butrio. Ego hoc caſu pœnã aliquã, & pænitentiam leuem imponerem, vt iterato ſit memor, quod non labatur laſciue talia dicere propter exempla aliorum, ſed ſi ex inſania dixit, tunc eſt miſeratione dignus, ſi autem ex animo verba hęretica dixit, & paratus eſt corrigi, licet nõ ſit hæreticus, tamen puniendus eſt pluſquam in primo caſu. Nam hoc caſu princeps iniuriam ſibi dictam puniret, & ex qualitate perſonę, & dicti ſtatueret pœnam, quia cum ſit puniendus ex quo deliquit, nec ſit expreſſa pœna, ergo arbitraria eſt imponenda. de off. dele ga. C de cauſis. Conſtat enim hunc plus deliquiſſe ex animo loquens quã primum, qui ex animi leuitate ſeu errore deliquit, ideo maiori pœna dignum. ff. de pœ. l. capitalium. §. ſolent. Et hanc opinionem ſequitur Io. de Imo. poſt Matth. in clemen. 3. de hęre. dicens, quod aliqui profe runt

Lubricũ lingua.

Si ex inſania

Si ex animo.

ſunt verba hæretica quæ nullam habent excuſationem, & proferunt ludendo,& iracunde,vel ex fatua ſimplicitate,& tunc talibus poſſunt Inquiſitores pecuniarias imponere. Nam has pœnas ſolet imponere Eccleſia.24.di.c.quamquam.de iudę. Et talem pœnam non debet imburſare Inquiſitor, ſed dare pauperibus, vel ad aliud opus pium applicare,vel etiam officio ſuo,vel carceribus ſuis. Vide Squil.in tract. ſuo.de fi.cath.poſt Card.Zabar.in clem.1.de fi.cath.§.Nos igitur.Vide ſupra in ver.Fautores.7.

Pecuniariā pœnā imponere.

3 Verba ſiquidem contra fidem etiam iocoſe prolata punienda ſunt extraordinarie ex arbitrio iudicis.Lapus,& Card.in cle.vnica.§.Sane. de vſu.&.17.d.c.Nec licet.23.q.1.Hæc eſt fides. ex qualitate tamē perſonæ,loci,& temporis augenda eſſet pœna, iocus enim per quem venitur ad crimina,non eſt permittēdus.ff.ad.l.Aquiliam.Et nota quod eo caſu quo huiuſmodi verba non ſaperent hæreſim manifeſtam,earum punitio non pertineret ad Inquiſitorem,ſed ad ordinarium.arg. in.c.Accuſatus.§.ſane de hęre.li.2.

Verba contra fidē prolata etiam iocoſe.

VERISIMILE.

1 Veriſimile eſt id qđ verum videtur & eſt vero ſimile,vt.ff.de adul. l.miles.§.mulier.Non veriſimile autem dicitur illud quod a vero eſt multum diſsimile,vt.ff.quod metus cauſa.l.non eſt veriſimile.& Bal. in.l.ea quidem.C de accuſ.& eſt ſpecies falſitatis.Bal.in. l.1.C.de ſer. fug.Car.in cle. Ne Romani.de elect.

2 Veriſimiliora ſunt illa quę magis conſonant iuri communi. Bald. in l.Non hoc.C.vn. legi.

3 Veriſimile tripliciter dicitur,vno modo quando teſtis deponit ea quæ conſonant iuri cōmuni,vt dicit Anch.in c.1.de reſcri.li.6. & Ro. in rubr.de arb.col.x.verſ.Item præferuntur veriſimiliora.

Secundo quando conſonat rationi,vt per Bal.in l. qui accuſare.de edend. Et in.l.teſtium.col.penul.C.de teſt.

Tertio quando melius factum narrat.vt per Bal.in l. teſtium,& voluit Curtius in tract.de teſt.quæſt.19.vnde Bal.in.l.1.C. qui. & aduer. quos.dicit quod ad hoc vt ex ſemiplena probatione deferatur ſacramentū,debet eſſe nō ſolum ſemiplena ſed veriſimilis. Nam ſi in contrarium eſt veriſimile,ſemiplena probatio eliditur, & ſacramentum non defertur. Idem Bal. in.c.1. de confeſ.

VERITAS.

1 Veritas catholica quæ, & quotuplex ſit, vide ſupra in verb.Credibilia.

2 Veritatem aliter non poſſe haberi,intellige quādo ex natura negotii vel facti veriſimiliter haberi non poteſt,ſed quādo potentia plures interue-

interuenire poſſent licet actu interuenerint niſi iſti inhabiles,tũc ꝓ cedat vt cõiter,vt ſi probatio eſſet facienda per teſtes clericos, & in eo loco nõ reperiatur niſi vnus clericus,alii inhabiles,& qui alias re gulariter repelluntur, in ſubſidium iſti admitti debent.Ita intelligit Ant.de Butr.in.c.tertio loco.de prob.& in conſ.23.quęſtio hæc in dubio. & Iaſ.in.l.1.C.de ſum.tri.& in.l.fin.C.de his quib. vt indig.

3 Et ſimiliter quando veritas aliter haberi non poterit,probari poterit iuramento. Vide Guid.de Suza.de indiciis,& tort.nu.15.

V I A.

VIa æquior ſemper amplectenda eſt.l.placuit.C.de iudi.&. cap. fin. de tranſact.propter hoc ob delictum alterius, domus duobus communis non eſt deſtruenda.Abb.in c.literis.de reſti. ſpol.

V I C A R I V S.

1 VIcarium ſeu Vicarios etiam plures Inquiſitor poteſt ſibi in qua libet diœceſi inſtituere ætatis annorum quadraginta ſecũdum glo.in.c.nolentes.de hære.in Clem. vel ad minus triginta ſecundum priuilegium Clementis ſeptimi eius nominis, incipiens, Cum ſicut ex relatione &c.Religioſos, vel clericos ſeculares viros prouidos,& prudentes ſcientia,& moribus pollẽtes,quibus poteſt delegare cau ſas pro ſuo motu,cum ſit delegatus principis.vr.C.de iud.l.auia.&.c. cum ſuper.de off.deleg.Et ita videtur intelligere Io.And.in.c.vt com miſſi.de hære.li.6.& Clem.de hære.c.ex eo.Sed alii dicunt aliter, vide licet quod poteſtas delegandi Inquiſitoribus arctius ſit reſtricta, videlicet quod poſſint ſubdelegare,& committere receptiones denun ciationum,formationes Inquiſitionum, citationes perſonarum, & examinationes teſtium, & cætera præparatoria ſeu media litis, non autem ſententias, & hoc per quandam extrauagantem Clementis quarti quæ incipit,licet ex omnibus.§. vt ergo commiſſi. Quæ fuit poſtea per Vrbanum quartum approbata. Et ita vt plurimnm ab Inquiſitoribus de conſuetudine in multis partibus obſeruatur, licet prima opinio ſit valida, & de iure. Amouere autem huiuſmodi Vicarios ſolus Inquiſitor, vel ſummus Pontifex poteſt. Magiſtri enim ordinis ſeu priores prouinciales ordinis prædicatorum, vel miniſtri generales ſeu prouinciales ordinis minorum licet posſint inſtituere Inquiſitores, non poſſunt tamen eos deſtituere, vel abſoluere, nec eorum vicarios,quorum inſtitutio a præfatis generalibus, vel prouincialibus, ſed a ſolis Inquiſitoribus dependet. Et vltra, delegati eſt ſubdelegare, & illius ſolius in officio ad quod eſt delegatus.C.de iud.l.a Iudice.&.c.cũ ſuper. de off.dele. Inquiſitor autẽ domini Papę eſt delegatus,vt patet per.c.Ne aliqui.de hære.li.6.igitur ſolius Inqui ſitoris

Vicarios amouere ſolus Inquiſitor poteſt.

ſitoris eſt ſibi vicarium ſubdelegare,& ſubdelegatum tenere,atque a ſubdelegatione,cum ei videbitur,reuocare.

2 Nota quod licet nõ appareat per ſcripturã de auctoritate Vicarii Inquiſitoris, dicitur non obſtare, cum ſufficiat, quod quis pro tali habitus,& reputatus fuerit ad validitatem actorũ, maxime cũ apparent multa acta tunc per ipſum Vicariũ facta.l.Barbarius.cum ibi traditis per doctores.ff.de off.prẹto.Et ita concluſum fuit Romæ coram Pio Papa Quinto. 1567.die.10.Iulii. *Si ſcriptura non appareat.*

3 Vicarius quis perpetuus,& quis temporalis,&qui locũ teneat Epiſcopi, & qualem portionem recipit Vicarius de fructibus beneficii. Abb.in.c.extirpandæ.de prẹb.Et in cle.vnica.de off.Vicarii.

4 Vicarius tamen ad tempus non eſt cenſendus Vicarius, quia vicariatus eſt titulus perpetuus, & ſuperioris auctoritate conſtituitur.§. qui vero.cle.vnica.Abb.in.c.G.perpetuus.

5 Vicarius Epiſcopi habet ordinariam,& nõ delegatam auctoritatẽ. gl.in.c.perlectis di.25.& in.c.licet.de off.Vic.lib.6.Inno. in.c ſuam. eo. in.c.ſi quis contra.de for.comp.& ibi.Abb.& nota quod non obſtante tali auctoritate, Vicarius Epiſcopi, vel capituli Sede vacante non habet poteſtatem procedẽdi in crimine hæreſis, quia requiritur ſpeciale mandatum.Ioã.de Imol.in cle.1. de hære.& vide Card. Zabar.ſuper.di.Clem.§.duro quẹſito.12.ſi tamen Epiſcopus dedit Vicariũ generalem, & in mandatis expreſſerit aliquid de his quẹ requirunt ſpeciale mandatum, & ſequitur clauſula generalis,videlicet, Et omnia alia quæ nos poſſumus,etiam ſi mandatum ſpeciale exigerent, tunc poteſtatem habet.vt in gl.ſi.c.2.de off.d.leg.lib.6. *Vicarius Epiſcopi habet ordinariam, & nõ delegatã auctoritatem.*

6 Nota etiam quod delegatus Epiſcopi,vel capituli Sede vacante nõ poteſt ſuper crimine hæreſis vices ſuas committere alteri ab Inquiſitore.facit.l.a Iudice.C.de iudi.Et quod habetur in capit. cum cauſa. de appel.ſed bene poteſt cõſentire quod Inquiſitor procedat,vt optime dicit glo.in ver.conſenſum.in clem.1.de hẹre.quam bene vide, & diligenter conſidera.

VICINVS.

1 Vicinus dicitur qui alta voce clamando audiri poteſt, ideſt eiuſdem vici, ſecus de vicino large ſumpto. not.in.l.ſi tertius vicinus.ff.de aqua plu.Et hoc modo dicitur, quod ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini, & tanto quis ſubtilius prẹſumitur ſcire factum alterius, quanto vicinior eſt. Ex quo infertur, quod ſi teſtis deponẽs de facto vicini, interrogetur de cauſa ſcientiẹ,& reſpondet quia ſum vicinus, probat, quia concludit præſumptiue præſumptione iuris,de qua per Bar.in.l.1.ff.ſi cer.pet. Abb.in.c.quoſdam. de præſump.Et nota quod in vicinio præſumitur notum, quod eſt notũ in remotis.Abb.in.c.quanto.de prẹſump. *Facta vicini ſcire præſumitur.*

Vicinia

Vltra duas dietas nō diſtantes. Vicina largo modo dicuntur loca, quando non diſtant vltra duas dietas. Tradunt Doƈto. maxime modern. in cap. de conſtit. Et in capit. quoſdam. de præſumpt. 2

VIR, VEL VXOR.

Vir vel vxor in hęreſim labens alter in fide perſeuerās poteſt propria authoritate ab altero recedere, ſi tamen illa hæreſim abiuraret cogeretur ad eum redire, quod intellige ſi ſine iudicio eccleſiæ receſſerat, ſecus ſi iudicio eccleſiæ. Fit tamen iſta ſeparatio quo ad cohabitationem, non quo ad vinculum. c. de illa. de diuortiis. & eo caſu quo fidelis recederet, totam dotem aut donationem propter nuptias recuperaret. de dona. inter vir. & vxor. c. 1. Vide Gundiſ. de hære. cap. 15. num. 10. 1

Eccleſia q̄d poſſit in ſacra. matrimonii.

2 Vir contrahens ſecundas nuptias viuente prima vxore, & ecōuerſo, de iure ciuili fit infamis, & tranſportatur. l. qui cōtra legum. C. de inceſt. nup. De iure autem canonico eſt excommunicādus, nec caret ſuſpicione hęreſis, cum videatur male ſentire de ſacramētis eccleſiæ, maxime ſi publice ſecundas nuptias contraxit.

VOCATVS.

De fide reſponſurus. Vocatus de fide reſponſurus, & contumaciter non comparens, excommunicatur, & ſi per annum excōmunicationem ſuſtinuerit, vt hæreticus habetur. c. cum contumacia. de hęre. lib. 6. 1

VOLVNTAS.

Voluntas, mens, & animus delinquētis attenditur in diſtinguendo maleficio, vnde ſi quis accipit rem alterius non intendens furari, an furtum committat, vide Abb. in. c. cum voluntate. de ſenten. excommuni. 1

Morte non finitur voluntas. Voluntas non finitur morte, ſed quiſque præſumitur in ea voluntate in qua moritur. c. maiores. de Bapt. ſecus de beneplacito, quod expirat per mortem, vt not. in. c. ſi gratioſe. de reſcript. lib. 6. 2

VNIO.

Vnio gentium facta ad finem illicitum quomodo puniatur, vide Alexand. in conſi. 3. 1. vol. Et quæ requirantur ad hoc, vt ſit vnio, vide per eundem in conſi. vlt. volu. 2. 1

Vnio perſonarum pręſumitur facta contra remp. & nō ratione priuati commodi, niſi appareret de cauſa, quę reſpiciat priuatum cōmodum, & inimicitiam. Bal. in conſil. 262. vol. 2. & in conſi. 445. volu. 5. & in conſi. 59. volum. 1. 2

Vniuerſitas

VNIVERSITAS.

1 Vniuerſitas, vel collegium qualiter debeat ad actum congregari, & an conſenſus debeat in communi præſtari. Abb.in c. cum omnes. de conſti.Et an ſufficiat ſonus campanæ. Abb.in c.in cauſis. de elect. Et hæc poteſt remanere, & cõſeruari in vno ſolo, ſi alii ſunt mortui, vel priuati, qui ſolus tamen non poteſt eligere ſeipſum, quia notaretur ambitione. Abb.in.c.Gratum.de poſtul.taliter quod ius vniuerſitatis, non vniuerſitas põteſt ſeruari in vno. Ioan. de Tur. Crem.in c.ſi forte.*66*. *In vno ſolo conſeruata vniuerſitas.*

2 Vniuerſitatis duæ partes ad minus debent conuenire in actibus vniuerſi.vt.l.nulli.quod cuiuſque vni. Ex his duabus partibus debet ad minus pars maior conſentire. Sic intelligitur.l. quod maior.ff. ad municip. Et hoc ſentit glo.in.l.aliud.& Innocen. in cap.2.de noui ope.nunc.ſi tamen plures quam duę conuenirent, requiritur maior pars conuenientium. Abb.in.c.cum omnes.de conſti. Et notá, quod licet duæ partes ſufficiant ad validitatem actus, tamen ſi tertia pars fuit contempta, ideſt non vocata, poſſunt contemptum proſequi, ac facere retractari actum, vt in cap.quod ſicut.de electio. Nam plus obeſt contemptus vnius, quam conditio multorum. Abb.in c.nouit. de electio. *Tertia pars contempta.*

V N V M.

1 Vnum factum pluribus legibus punitur, quia plura delicta continet.l.nequaquam plura.ff.de priuatis delictis. & per Barto.in.l. ſi adulteriũ cum inceſt.ff.de adul.& in.l.1.§.vnde quæritur.ff.de publ. *Vnum plura continens.*

2 Vnius teſtis dictum abſque ſui nominis publicatione valet, etiam ſi publice non effundat.Abb.in.c.præterea.de ſponſ.& matri.Vide ibi multa, & ſupra in ver.Teſtis.

V S V R A.

1 Vſura eſt cauſa ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis, ideſt eccleſiaſtica, ſiue eccleſiaſtici fori. Ioan.Andr.in nouella.in.c.ſi annum.de iudi.& Abb.in ca.ex literis.de iureiur.Et hęc, & concubinatus prohibentur non ſolum de iure canonico, ſed etiã ciuili, quia Imperator ſubmittit ſe canonibus in concernentibus animam, vt in auct. de Eccle. Abb.in.c.cum veniſſent.de inſtitu. *Imperator quib⁹ ſe ſubmittat canonibus.*

2 Vſuram aſſerens non eſſe peccatum tamquã hæreticus puniendus eſt, vt in cle 1.de vſuris.§.ſane,cum hoc ſit contra doctrinam Eccleſiæ, vt eod.tit.cap.3.& cap.cum tu.vt not.gl.& per Doctores. in alleg. clemen.1.dę vſur.imo factis etiam aſſerens vſuras non eſſe peccatum *Vſuram nõ*

eſſe peccatũ aſſerens. ſecundum Lapum. Abb.& Io.de Imo in di. Clem.1.de vſur. dicitur ſuſpectus de hæreſi. Puta inhumaniter tractando eos quibus mutuauit, vel ſimile quid agendo, quod tunc ſi grauata ſit eius opinio, ita quod dici poſſet ex hoc diffamatus, tunc procedi poterit contra illum tamquam contra ſuſpectum de hæreſi.1 1.q.3.c.exiſtimauit &.c.non ſolum. vbi habetur quod non ſolum verbis, ſed etiam factis deum negamus. Vide Sil.in tract. ſuo de fide catho.c.15.

De hæreſi ſuſpectus.

V T E N S.

1 VTens falſo inſtrumento niſi doceat vnde, & a quo habuerit, præſumptio eſt quod ipſe illud fecerit, vt declarat Ioa.de Anan. in.c. qui de fur.de furt.vbi vide Salic.& Bal.in.l.maiorem.C.de falſ. vbi Bald. dicit. Nota ex hoc text.quod qui vtitur falſo inſtrumento præſumitur illud feciſſe fieri, niſi nominet quis fieri fecerit.de quo etiam per Abb. in c.inter dilectos.in quinto notando.de excel.prel.Et Bal.in.l.iubemus.§. ſane.C.de ſacroſan Eccl.Abb.in c.fin.de crim.falſ. circa medium. Alex. in.l.ſi quis obrepſerit.ff.de falſ.Salic.in.l.ſi falſas.circa fi.C.de falſ.

2 Aduerte tamen, quod debet conſtare quod qui arguitur, vſus fuerit inſtrumento falſo, & quod eſſet falſum tempore vſus, & productionis, ita loquitur di.l.maiorem. et doctores ſupra.Et ideo ſi produceretur inſtrumentum, vel chirographum quod reperiretur falſum, vel falſificatum, & nõ conſtaret quod eſſet ita falſificatum tempore productionis, non eſſet in lege, nec terminis dictorum, nec poſſet accuſari de vſu abſtinẽdo.l.ſi falſos.C.de falſis, nec de confectione quod feciſſet, vel fieri curaſſet, quia requiritur illa qualitas tẽpore vſus, vt dictum eſt. de hoc vide Boſſium in pract.tit.de indiciis, & conſid.ante tort.nu. 57.& 58.

Tẽpore vſus requiritur qualitas illa

V X O R.

1 VXor hæretici non tenetur cohabitare ſibi, imo poteſt petere, vt iudicio Eccleſię ab eo ſeparetur, & pro hac fornicatione ſpirituali fiet tori ſeparatio, ſicut fieret pro carnali, vt 28.q.1.c.ſimili modo,&.c. cauſa Et ſi talis hæreticus redierit ad Eccleſię vnitatem, tunc ſi non erãt ſeparati iudicio Eccleſię, alter coniugum tenetur omnino redire ad alterum, ſi vero iam erant per ſententiam ſeparati, tunc erit in electione illius qui in fide remanſit, an velit redire ad coniugem, vel religionem intrare, quia non poſſet in ſęculo remanere, nec alium recipere viuente altero coniuge, cum ipſe dicatur per pænitentiam ſanatus. vt 32.qõ.1.c. ꝙ autem. Et ita debent intelligi verba.c.de illa.&.c.quanta.de diuortijs.

Tori ſeparatio.

Feruor fidei

2 Vxorem duxiſſe clericus ſi inuentus fuerit publice, ſuſpectus erit de hęreſi, quia videtur male ſentire de voto, loquendo de clerico qui eſt in ſacris, vel religioſo profeſſo, ſecus autem ſi clãdeſtine, quia præſumitur ſo-

Clericus male de matrimonio ſentiens.

tur ſolo libidinis impulſu id feciſſe. Abbas. in. c. de homine. de celebratione miſſ

3 Vxores plures ducens in ſtupri pœnam incidit. l. eum qui duas. vbi glo. & Sali. C. de adul. Aret. & Caccialup. vbi ſupra Alex. in conſ. 165. vol. 7. videtur male ſentire de ſacramento matrimonii. Abb. vbi ſupra.

4 Vxor, & filii contra hereticos, ſed non pro eis in teſtes admittuntur. Quod non pro, ſatis videtur in. c. filii de hære. lib. 6. quod autem contra, ſatis patet, quia teſtimonium eorum magis efficax eſt ad probandum contra.

5 Vxori fideli non licet ſubuenire viro hæretico de ſua dote. Iſer. & Matth. in conſt. Pœna carere. & in conſt. Patarenorum. Vide Carer. de hæret. num. 169.

ciationis vel inquiſitionis. Si per viam denunciationis tūc eſt concluſio quod non requiritur litis conteſtatio, vt eſt caſus ſecundum vnam lecturam.glo.in.c.veritatis.de dolo & contu. Si deducitur per viam inquiſitionis, & tunc ſi non poſſunt reperiri teſtes qui deponant ſuper veritate criminis, ſed eſt propter infamiā indicēda purgatio, & inquiſitus eſt contumax in ſe purgando, tunc eſt concluſio quod abſque litis conteſtatione, talis punitur de crimine, ac ſi eſſet conuictus, & hoc voluit.gl.in.c de accuſationibus.3.q.8.& clarius.gl.24.q.4. de illicito. Aut reperiuntur teſtes qui probant veritatem criminis, & tunc diſtingue, aut fit inquiſitio contra abſentem ad inſtantiam partis, & parte inſtante, & tunc eſt concluſio, ꝙ nō valet proceſſus lite non conteſtata, ſed debet procedere contra eum, alias ad annotationem bonorū, vel alias, prout no.in.c decernimus. Aut fit inquiſitio contra eum ex puro & mero officio iudicis parte aliqua non inſtante, & tunc aut eſt abſens, & tunc eſt concluſio, quod proceditur contra eum ſuper principali lite non conteſtata. vt in.c.quoniam & qualiter, el.2.§.debet. de accuſat. Aut eſt præſens, & eſt concluſio, quod ordo iudiciarius eſt ſeruandus, alias proceſſus non valeret.c cum dilectus.de purg.can. & hoc no.de mente Laudu.de.off.or.c.1.in cle.Idem not.Bal.in.d.c.qualiter. & qñ. quo ad abſentem.in.1.gloſ.ver.Si vero infamatus.& quo ad præſentem.in.§.debet.vt dicit Henricus Boych. Vel ſic ſummatim poſſet dici ad quæſtionem prædictam ſecundum quoſdam, quod aut agitur de proferendo ſententiam diffinitiuam immediate ex delicto in iudicio deducto, aut ex alia cauſa orta ex iudicio accuſationis, vt quia fuit excommunicatus propter contumaciam, & ipſe perdurauit in illa per annum, ſic illa contumacia tranſiuit in ſpecialis ſpeciem delicti, & tunc, eſt concluſio quod ſine lite conteſtata, propter illam contumaciam damnari poterit, & ita poteſt alio modo intelligi.tex.d.cap. veritatis. & hunc intellectum poſuit ibi glo. magna.in fin.Et ita poteſt intelligi.c.Rurſus.& ca.quicunque alleg. in glo.Aut agitur de ferenda diffinitiua ſuper crimine in iudicio deducto, & tunc aut crimen eſt notorium, & tunc eſt concluſio, quod non requiritur.lit.conteſt. quod & poteſt intelligi.tex.86.diſt.tanta. vbi etiam de hoc. nam ibi notorie ille Epiſcopus venerat ad exarandum meſſem illius. Aut delictum non eſt notorium, & tunc ſi eſt tale delictum ex quo periclitaretur publica vtilitas ſi nō procederetur, tunc eſt concluſio, ꝙ lite non conte.poteſt procedi contra abſentem. Sicut in crimine lapidationis propter quod vtilitas Eccleſiæ deſtruitur. Et hoc eſt quod voluit.glo.in.c.de accuſationibus.3.q.8.eſſe ſpeciale in crimine lapidationis. Idem tenet glo.2. q. 8.c.1.& ex iſta ratione proceditur contra clericum non reſidentē & abſentem ad priuationem beneficii. ita dicit.glo. ma in.d.c. veritatis. Et iſta potuit eſſe cauſa quare proceditur lite non cōteſtata, in crimine læſę maieſt.vt in extrauagan. Ad reprimendam. & idem & ſequitur

periculum

Periculum animarum ſi non procederetur, & eſſet impoſſibile litem conteſtari. Idem poteſt dici de proceſſu qui fit contra hęreticum mortuum, ne ex eius opinione alii inducantur ad errores, & ſic per clitaretur vtilitas publica, immineretque periculum animarum, & tunc cõcluſio eſt, ꝙ requiritur litis cõteſtatio, vt dicitur. in. d. c. de accuſatio. & de iudi. c. 1 & hoc probat optime. c. cum. 1. &. ff. de re iudi. cũ ibi not.

Quantum vero ad ſententiam, an poſſit ferri contra abſentem, dicendum eſt vt ſupra requiri conteſtationem litis, & ſi reus eſt abſens ante litem conteſtatam, planum eſt quod non poteſt. vt de lite cõteſt. per totum. Aut ſumus in caſibus in quibus non requiritur litis conteſtatio, vel reus eſt abſens in aliis caſibus poſt litem conteſt. et tunc ſi non liquet de cauſa, de iure ciuili nõ poteſt regulariter in criminibus capitalibus. vt dicit glo. in. d. c. de accuſationibus. fallit tamen in caſu extrauag. Ad reprimendam. & alios quos ibi poſuit Ber. In non capitalibus vero poteſt. De iure autem canonico. glo. tenet quod poſſit. Sed poſſet dici quod vbi eſſet imponenda pœna non afflictiua corporis, licet ſit afflictiua honoris, quod poſſet ſententia ferri contra abſentem. vt in. d. c. veritatis. Si autem pœna afflictiua corporis eſſet imponenda, ſicut pœna degradationis actualis, vel carceris, tunc requireretur pręſentia rei, & ſic poſſet dici ꝙ idem eſſet de iure canonico, quod de iure ciuili, quia ſententia eſt fruſtratoria, nec poſſet ſententia executionem habere, cum in perſonam ſit facienda executio.

QVAESTIO III.

AN contra hæreticum poſt mortem poſſit procedi, ſi in vita non ſit proceſſum.

Contra mortuũ quomodo procedatur. Reſpondetur quod generaliter omnia crimina ſua cũ pœna ſimul cum morte extinguũtur. l. 1. &. 2. C. ſi reus, vel accuſator. mor. fuer. 24. q. 2. c. in ſumma. quod etiam procedit ſi reus poſt latam ſententiam contra eum pendẽte appellatione mortuus fuerit. l. ſi. C. ſi reus, vel accuſator. mor. fue. l. 2. C. ſi pendente appel.

At in crimine lęſę maieſtatis ſecus eſt propter immanitatem delicti, de tali enim ac tanto crimine etiam poſt mortem quis imputari poteſt, & procedi ſiue pendente iudicio quis mortuus fuerit, ſiue iudicio nondum cœpto. l. pen. & vlt. C. ad. l. iul. maieſt. l. ſi. ff. ad. l. iul. maieſt §. publica. & vide bonam gl. 24. q. 2. quę enumerat omnes caſus in quibus proceditur poſt obitum alicuius. & ad idem. gl. in. c. accuſatus. de hęre. li. 6. iuncto textu. in ver. poſt mortem.

Non defunctus, ſed ipſius memoria dãnatur Sed aduertendum eſt, quod in hoc caſu non damnatur defunctus, ſed defuncti memoria. l. 2. in fin. C. de teſta. & manum. Lud. Rom. ſingu. 423. et ſingul. 1278. Inquiſitio igitur, & proceſſus formabitur non contra ipſum mortuum, ſed contra eius memoriam, quę venit damnanda cum confiſcatione bonorum. Ita dixit Angel. Aret. §. interdũ.

Inſtit.

Inſtit.de hęred.quæ ab inteſt.defer.vbi bona glo.in ver.memoria,dicit quod defunctus non eſt damnandus, cum iam ſit mortuus, nec contra eum formandus eſt proceſſus, cum mortuus non poſſit citari.l.de qua re.§.1.ff de iudi. Et vide Angel.in tracta.malefi.in ver.ch'hai tradito la tua patria. ver.Et bene aduertas. & in ver. Qui Iudex videns,& cognoſcens.in ver.& prædicta proce. Citandi enim ſunt filii eius, & agnati, vt veniant ad contradicendum, ſi quid habēt quod opponāt, ne Titii memoria damnetur. Ita volunt Angel.Areti.in.§.interdum. colum.2.In glo.in ver.damnato.Inſtit.de hæred.quę ab inteſt.defer.vbi dicit quod non eſt mirum, quod citari debeant, quia eorum intereſt. l.1.2.&.3.ff.de liberal.cauſa.Et.l.lege cornelia.ff.de iniur.in princip ac etiam ſua intereſt propter bona vt.l.1.Et pertotum.C.ſi reus, vel accuſator. mor.fuer.Idem dixit.Bald.in conſi.63.volum.4.

QVAESTIO IIII.

AN autem aduocatus interuenire poſſit quando agitur de damnanda defuncti memoria.

Dic quod proculdubio aduocati pro hæreticis interuenire non debent.vt in.c.ſi.de hære.lib 6. Et in.l.quiſquis.§.denique iubemus.C.ad l.iul.maiē.Et per Bar.in extraua.ad reprimendum.in ver. ſine ſtrepitu. Si tamen agatur ad damnandum defuncti memoriam eius qui de hæreſi eſt inculpatus,aduocatus & defenſor interuenire poteſt,vt not.Bal. in.l.reos.C.de accuſa.in fin. Et late habetur per Prępo.In.c.ſi quando. 2.q.7.& ratio eſt, quia tunc non agitur de imponenda pœna ordinaria, & etiam quia defunctus perſonaliter ad ſui defenſionem comparere non poteſt. Et nota quod hæres tenetur defuncti innocentiā defendere, Inquiſitor autem tenetur contra defunctum probare, & niſi probet, hæres dicetur ipſius defuncti probaſſe innocentiam. Vide Hieronymum Gigant.in tracta.ſuo de crimi. læſę maieſt.in rubr. qualiter procedatur. quęſtione. 28. & 29. Quantum autem duret tempus inquirendi de hęreſi ſiue in vita ſiue poſt mortem, iam diximus ſupra.in ver. cadauer. & ver. hæreticus.

Aduocatus admittitur pro agentibus.

QVAESTIO V.

AN pater filium, & filius patrem de hæreſi infectum denunciare teneatur.

Primo videtur quod non, quia pater a filio accuſari non poteſt.l. iniquum.C.qui accuſare nō poſſunt.l.qui accuſare.ff.de accuſatio. Erubeſcit enim lex filios eſſe caſtigatores parentum ſuorum.§.ſed quod eſt ſan.in auct.de nup.l cum oportet.C.de bon. quę liberis. pręſertim ne filii videantur ſanguinem ſuum tradere, quem excuſare tenentur. l.prima.ff.de bonis eorum qui ante ſenten.mor.ſibi conſci.facit text. in.c.18.leuit vbi dicitur, Patris tui turpitudinem non diſcooperies.

In

In oppoſitum dicendum putamus, quod tantę immanitatis eſt crimen hęreſis, quod filius patrem, & pater filium denunciare tenetur. text.eſt in.l.famoſi.ff.ad.l.iul.maieſt.Et.l.hi quos.ff.de accuſa.l.vix certis.ff.de iud.l.fi.C.ad.l.iul.maieſt.& facit pro hoc quod voluit Andr.de Iſern.in.c.1.§.præterea.tit.quę fuit prima cau.benefi.amittendorum in vſibus feudi.vbi dicit quod filius tenetur indicare patrem contra imperium, vel rempubl.machinantem. allegat Tullium lib.3.de off.vbi ait quod caſtrorum diſciplina eſt antiquior,quam liberorum charitas. l.poſtliminium.§.filius.ff.de capt.& poſtlimi.reuerſ.ad idem dicas facere quod dicit idem Cicero.lib.3.de offi.cuius verba ſunt hęc, Quid,ſi tyrannidem occupare,ſi patriam prodere conabitur pater,ſilebit ne filius?imo obſecrabit patrem,ne id faciat.ſi nihil proficiet,accuſabit,minabitur etiam.ad extremum,ſi ad perniciē patriæ res ſpectabit, patriæ ſalutem anteponet ſaluti patris. Facit ad hoc glo.in.c.1.in ver.& Chriſtiani.de conuer.infidel.quę dicit,quod pro patria pater in filium,& filius in patrem inſurgere tenetur. Nec propterea filius accuſans patrē in hoc crimine,dicitur ingratus,ſi cum veritate pronunciet. Ita notauit Matth.de afflictis.in.c.1.§.& bona cōmittentium.col.4.verſ.& ſcias quod tanta.nu.41.in tit.quæ ſunt regalia in vſibus feudi. De quo dicit eſſe glo.in conſti.regni.quæ incipit.Incōſutilem.de heręt.in ver. flāmarum. Et facit quod dixit Dominus in Euangelio. Matthę. 19.qui amat patrem,vel matrem pluſquam me,non eſt me dignus.

Filius patrē in quibus accuſare poſſit & debeat.

Pater in filiū, & filius in patrem.

QVAESTIO VI.

AN bona alienari prohibita veniant in confiſcatione bonorum. Dicitur quod nō facit tex & ibi Bar.in.l.Imperatori.ff.de fidei commiſ.liber.ad idem text.in.l.iura libertorum.ff. de iure patro.idem voluit.Io.And.in addi.in Specu.in tit.de feud.& Ale.in conſ.23.opportune conſideratis.in.1.vol.&de hoc eſt caſus in aucten.bona damnatorum.C.de bonorum prę ſcriptione. Aduerte tamē quod hoc procedit quādo alienatio eſt prohibita in alterius fauorem,quam eius qui alienare prohibetur ab ipſo teſtatore, vt notat.Bart.in.l.ſi quis in tantum. C.vnde vi.circa medium.Augu.Berous in quęſtioni. ſuis familiaribus. q.41.Maria.Socin.iunior. in conſ.158.abunde. col.11.nu.36. in 2.vol.

Bona prohibita alienari,confiſcari nō poſſunt.

Sed quæritur an ſaltē vſufructus huiuſmodi bonorū alienari ꝓhibitorū,vſu fructuario cuius bona publicata ſunt naturali viuēte, veniat in dicta confiſcatione.Bald.& Salice.in.l.1.C.de bon.quæ liber. dicunt quod non,per textum in.l.corruptionem in fin.ff.de vſufruct. idem tenuit Alexand.in conſ.88.opportune conſideratis.in 3.volu.Contrariū tenuerunt.Alex.in conſ.154.decreueram in hac cauſa.verſ.circa illud. nu.2.& Paul.de Caſtr.in.l.inſulam.ff.ſolut.matri.pro quorum opinione adducimus ea quæ voluit Matth.de afflictis in titu.quæ ſint regal.§.Et bona committentium.col.1.nu.5.vbi dicit,quod licet in generali con

fiſca-

fiſcatione bonorum feudum non veniat, quod tamen fiſcus feudũ tenebit durante vita ipſius condemnati. Adducit ad hoc. Andr. de Iſer.in.c.1.§.præterea.in tit.quæ fuit prima cauſa benefic.amitten.Et in.§.denique.eod.titu.& pro hac opinione faciunt quæ dicuntur in ſequentibus.

Fiſcus in quibus fructus ſuos faciat.

QVAESTIO VII.

AN Iuſpatronatus veniat in generali confiſcatione bonorum facta ob crimen hæreſis.

In hac quæſtione doctores ſunt varii. Nam Floria.in.l.via.§.ſi fundus.ff.de ſerui.ruſtico.prædio.tenuit iuſpatronatus tranſire in fiſcũ facta generali confiſcatione, ea ratione, quia ius patronatus tranſit cum vniuerſitate bonorum. Idem tenuit.Abb.& Io.And.in.c.nobis.de iurepatro. Idem Abb.in.c.laici,&.c.5.& alii multi.

Cõtrariam partem quam veriorem forte putamus, tenuit. gl.in.c.ſatis peruerſum.diſtin.l.1.& gl.in cle.paſtoralis.in ver.ſubiectę. de re iudi. Bar.in extrauag.ad reprimendam.in.ver.rebellando. Card.Zab. in cle.ſi plures,de iurepatro.Matth.Afflict.in.c.vnico.§.ex eodem.nu. 9.in tit.de legi.idem tenuit Archi.in.c.filiis.16.q.7 Imo.in.l. inſulam. ff.ſolu.matri. Et hanc opinionem ſequitur Ang.in lib. malefi.in ver. & eius bona publicamus.in ver. & nota quod facta.nu.5. idem habetur per Felinum.in.d.c.quanto.col.3.de iud.& per Cæpol.in conſ.80. & per Andr.de Iſer.in.c.licet.in tit.ſi de feud.fuerit controuerſia. At concordando has opiniones forte poſſet dici, quod prima opinio procedit donec viuit condemnatus, vt ſcilicet eo viuente fiſcus habeat præſentare eueniente caſu vacationis beneficii patronalis, ſicut præſentare potuiſſet condemnatus ante condemnationem. facit ad hoc.tex.in.l.lex vectigali.fundo.ff.de pignori.Et.l.pero.§.prædium. ff.de leg.2. Secunda autem opinio habet locum poſt mortem condemnati, nam eo mortuo ius patronatus non erit apud fiſcum, ſed tranſibit in deſcendentes damnati.

Ius patronatus quomodo tranſit in fiſcum.

QVAESTIO VIII.

AN Feudum veniat in generali confiſcatione bonorum.

Dic quod doctores ſunt varii. Alex.in.l.ſi finita.§.de vectigal. ff.de damno infecto. tenuit quod non, & ibi pro hac opinione multa accumulat. Oppoſitum tenuit Albericus. in tract.ſuo ſtatut.in.3. parte.q.16.pro qua opinione adducit in argumentum dictum auct. ſi vero dominus ſemper.C.de hære.& tex.in.l.ſi quis presbyter C.de epiſc.& cler.& multa alia. Et forte pro cõcordia harum opinionum poſſumus dicere, quod nõ tranſit feudum in fiſcum quo ad proprietatem,

Feudũ quomodo trãſit in fiſcum.

tatem, tranſit autem quo ad vſufructum, viuente ſcilicet ipſo condemnato.

QVAESTIO IX.

Bona Emphyteotica quando confiſcantur.

AN confiſcatis bonis omnibus pro crimine hæreſis, in tali confiſcatione veniant bona emphyteuticaria?

Reſponde quod ſic, ſi talis confiſcatio fiat per Iudicem eccleſiaſticum, ſiue talis emphyteuſis ſit eccleſiaſtica, ſiue non. Martinus de laude in ſuo tract. de fiſco. q. 3. & allegat Bal. in. l. fi. C. de rerum diui. Et. 9. q. 3. c. quia. Alber. in. l. cum duobus. ff. pro ſocio. §. fi. & Oldr. in conſi. 17. Et hoc vnum nota, quod eo caſu quo emphyteuſis ex generali bonorum cõfiſcatione nõ tranſeat in fiſcum, fiſcus tunc durante vita condemnati fructũ habebit talis dominii, ſoluendo tñ dum fructus percipit annuũ canonem. l. fundos. ff. famil. erciſcun. l. fructus ff. ſolut. matrimo.

QVAESTIO X.

Hæreditas nõ adita an confiſcetur.

AN hæreditas delata condemnato de hæreſi antequã condemnetur, nondum tamen adita, veniat in tali confiſcatione.

Reſpondetur quod non, & hanc quæſtionẽ mouet Nellus in tract. bannitorum in prima parte ſecundi temporis. q. 30. qui dicit eam vidiſſe de facto ſic terminari, & plures rationes adducit, quas videre poteris ſi tibi placuerit.

QVAESTIO XI.

Legitima nõ datur fiſco.

AN ſi filius de hoc crimine condemnetur, pater fiſco legitimam dare teneatur.

Reſponde quod nõ, quia filius patre viuente nullam habet actionem ad petendum legitimam, vt habetur in. l. poſt emancipationem. ff. de liber. legat. Et comprobatur, quia pater filium qui cõmiſit crimen læſæ maieſtatis humanæ, exhæredare poteſt, vt per Andr. de Iſer. in. c. 1. §. prçterea vaſſallus. col. 3. ver. audiui iudicatum. in tit. quę fuit prima cau. benefi. amitten.

QVAESTIO XII.

AN bona fiſcalia etiam fiſci nomine vendens, teneatur de euictione, & coram quo iudice.

Reſpondetur quod tenetur de euictione. per text. in. l. venditor. ff. de iudi. vbi venditor quantumcũque priuilegiatus tenetur defen-

dere emptorem coram ſuo iudice,ſicut clericus tenetur defendere eum coram iudice ſeculari, vbi emptor laicus conuenitur. vt Abb. & doctores.in.c.fi.de emptio.& venditio. Soc.in conſi.91.vol.3.Et eſt glo.in.c.clericus nullus.2.q.1.Et eſt communis opinio ſecundũ Florian.in.l.fi.ff.de noxabili.Sed aduerte quod in fiſco eſt aliter,quia poteſt trahere actorem ad ſuum iudicem.tex.ſingul.in.l.3.C.de iure fiſci.lec.10.& ibi Bar.& clarius Pla.quem dicit vnicum. tenet Paul.caſtren.in.d.l.venditor.Florian.in.d.l.fin.§.fin.

QVAESTIO XIII.

AN in crimine hæreſis vel læſæ maieſtatis exiſtens,propter quod ipſo iure a die commiſſi criminis confiſcantur eius bona, vxor rei petit a fiſco dotem, vel alia bona quæ dicit tradidiſſe ad matrimonium, & ad fundandam ſuam intentionem docet inſtrumẽtum dotis confeſſionatum renunciare exceptioninon numeratę dotis, & non docet per teſtes, vel fidem tabellionis vel aliter de numeratione,eſt dubium, An ſufficiat hæc probatio ad obtinendum..

Ad hoc dicitur quod eſt caſus expreſſus qui determinat hanc quæſtionem.in.l.ſi quis poſt hac.C.de bonis proſcrip.vbi tex probat & dicit clare quod non ſufficit inſtrumentum, ſed quod vere conſtet de numeratione,vbi dum dicit.tex. dos etiã nõ quæ aliquotiens inaniter dotalium inſtrumentorũ tenore conſcribitur, ſed quam ſe corporaliter tradidiſſe docuerit, repreſentetur quẽ. tex.ad hoc allegat Pal.Rui.in repe.c.per veſtras.fol.18.quod eſt contra Paul. caſtrẽ. qui tenet.in.l.ſi marito.ff.ſoluto matri.quod creditur inſtrumẽto dotis confeſſionatæ in præiudicium fiſci,ſi eſt lapſum tempus opponẽdi exceptionem non numeratę dotis, vel eſt renũciatum prædictæ exceptioni. Sed in hoc eſt diſtinguendum,quod ſi inſtrumentum dotale eſt factum ante commiſſum delictum cum interuallo temporis probatur dos per inſtrumentum dotale confeſſionatum continens renunciationem exceptionis non numeratæ dotis. Sed ſi poſt commiſſum crimen vel paruo interuallo, antequam committatur non ſufficit inſtrumentum confeſſionatũ, niſi probetur vera numeratio. *Dos confiſcationem patiens.*

Hanc diſtinctionem fecerunt Salicet.& Angel.in dicta.l.ſi quis poſt hac.Andr.de Iſernia.§.primo.in auct.de ſta. verb.diffidamus Colligitur hęc diſtinctio ex notatis per Barto.in.l.poſt contractum. ff. de donatio Et per Decium conſil.235. vbi loquitur magiſtraliter in hac materia. Nec obſtat quod dicit Paul.quod fiſcus habetur loco creditoris, vt eſt glo. ſingul.in dicta.l.ſi quis poſt hac, quam ibi doctores. Ad cuius confirmationem & corroborationem facit, quia in delictis quaſi contrahitur, vt in.l.Imperator.ff. de iure fiſci,& in.l.fin.C.de fundis patrimo.li.2.Vnum non omitto quod eſt fa-

tis ſingulare & quottidianum ad propoſitum, quod etiam ſi non cõſtat dotem fuiſſe vere numeratam aliter quàm ex eius confeſsione, præſumitur vere fuiſſe numeratam, ſiue fiat confeſsio ante matrimõnium, ſiue eo conſtante, quando præceſsit promisſio dotis. text. in l. In contractibus. §. ſed quoniam. C. de nõ num pecu. Ita intellexerunt ibi Salic. & Paul. Caſtr. & Io. Andr. in addi. ad ſpecu. tit. de donatio. inter vir. & vxo. in rubrica. Rom. in conſ. 445. Paul. de Caſtr. in conſ. 385. 2. vol. Soci. in. l. 1. nu. 55. ff. ſoluto matri. Alex. in. l. penult. §. ſi vir. ff. ſoluto matri. & eſt cõis opinio vt teſtatur Coharuuias. l. 1. Reſu. c. 7. nu. 6.

QVAESTIO XIIII.

AN ſi fiſcus cum priuato habet bona communia, totam rem partem videlicet ſocii & ſuam poſſit alienare.

Reſpõdetur quod ſic, & ita practicatur per. l. 2. C. de communi rer. alien. & in. l. 1. C. de venditione re. fiſca. com. cum priua. li. x. & in. l. 54. 77. 5. par. 5. quod eſt intelligendum quãdo dicta bona non recipiunt commodam diuiſionem, vt afferat pars reſpectu partis tantam vtilitatem, quantam affert totum reſpectu totius, vt notant doctores in. l. 4. §. Cato. ff. de ver. oblig. & declarat & glo. Pla. in. 1. l. 1. C. de vendi. rer. fiſca. com. cum priua. Imo. etiam & ſi recipiat commodam diuiſionẽ, poteſt vendi res integra ſi fiſcus vendens totam rem reciperet vtilitatem, quia pluris venderetur vendendo totam rem. Et nota quod ſemper ſocius volens emere fiſci partem, pręfertur omnibus, vt text. in d. l. 2. de communi re. alien. & ibi doctores, & Bal. in. l. fi. C. de iure emphit. & Iaſon ibi in 3. col.

QVAESTIO XV.

AN ſi aliquis hæreticus deficiat in ſibi indita purgatione, & propter hoc puniatur tanquam conuictus, inuentuſque fuerit alienaſſe bona ſua, & cum hæreticorum bona a die commisſi criminis confiſcata cenſeantur, ſi cenſeatur probatum crimen eo tẽpore quo teſtes depoſuerunt de hęreſi, vel tempore quo in purgatione defecit.

Bona in purgatione deficientis.

Reſpondetur, quod videtur bona ipſa confiſcata fuiſſe tãtum tempore purgationis, vt text. in. c. cum contumacia. de hære. li. 6. iuncta gl. vbi dicit quod poſt annum habetur pro conuicto ille qui reſponſurus eſt de fide, & ſic attenditur tempus præſens vt habeatur pro conuicto, & non tempus quo depoſuerunt teſtes. ad idem facit text. in. c. excommunicamus el pri. in princ. §. qui autem. ibi loquendo in deffectu compurgationis, dicit quod tunc venit condemnandus, dum deficit in compurgatione. Pondera bene dictionem. Tunc, quæ denotat extremitatem temporis vt in. l. 4. ff. de conditio. & demonſtra. Nam in

eo quod

eo quod dicit text.tamquã hęreticus,tunc eſt condemnandus,videtur quod tunc temporis ſit probatum delictum,& non tempore quo depoſuerunt teſtes,Pręterea quando quis ficto modo condemnatur, non debent in pręiudicium tertii probationes interpretatiuę extendi,nec ficta probatio pręiudicare debet tertio Anchar.in.C.cum contumacia,vt ſupr.pernotata per Bart.in.l.eius qui delatorem.ff.de iure fiſci.vbi dicit Anchar.quod licet effectus verę confesſionis tranſeat in hęredem,non tamen effectus fictæ confesſiõnis, & multo magis contra tertium,ſed confesſio eſt probatio, vt in toto titul. de confeſſis.ff &.C & per Io.Andr.& Abb.& feli.in Rubr.de proba. Ergo ſequitur quod debet attendi tempus condemnationis,& nõ tempus quo teſtes depoſuerũt.ad hoc facit conſ.Calder.in conſ.5.de hęreſi,quod ad hoc allegat Philippus Franc. in.c cum contumacia.vbi dicit quod non cenſetur hæreticus interim,quia nondum eſt probatum delictũ. facit text.cum glo.& ibi doctores in.c. Inter ſolicitudines. de purgatione canonica.

Siue probatione talis quis nõ cenſetur.

QVAESTIO XVI.

AN contra ementem rem ab hęretico poſt delictum ab eo commiſſum, ſi immediate habuit,ab ipſo ſit procedendum via executiua,vel ordinaria.

Reſpondetur quod via ordinaria procedendum eſt,quia de iure communi numquam proceditur via executiua, etiam ſi auctor habeat reum per ſcripturam obligatum.tex.ſingul.in.l.minor.25.annis cui fidei commiſſum.ff.de mino.quem commendat Iaſon in.l.fin. de Edict.diui Adria. & Suarez. in.l.poſt rem.ff.de re.iudi.&ſic requiritur libellus & proceſſus iudiciarius de iure communi, & ad idẽ eſt text. in l 3.C.de executio.rei iudi.& in.l.4.§.condemnatum.ff.de re. iudic. & ſi quandoque proceditur via executiua,eſt ratiõe clauſulę guarentigiæ quæ ponitur in contractibus videlicet,dedit poteſtatem iudicibus, &c. tenet Suard.in.d.l.poſt rem. vbi tractat ad longum materiã ſuper dictam clauſulam guarentigiæ Aliqui tamen ſunt caſus de iure communi in quibꝰ proceditur via executiua quos numerat Iaſon in d.l.fin.inter quos non reperitur hic caſus,& ſic relinquitur diſpoſitioni iuris communis,vt in.l.commodisſime.ff.de libe.& poſtul.& in l.ſi cum dotem.§.1.ff.ſoluto matrimonio.cum vulgaribus,&ponit Iaſon in d.l.fin.vnum caſum quotidianum & ſingularem, quod legatarius,vel fidei commiſſarius poteſt agere pro legato, vel fidei cõmiſſo via executiua per tex.in.§ Illud verbo decreto, & ibi Angel. in authent.de hæredit.& falci.& dicit vnicum,quia alibi non reperitur,ſed contrarium tenet Suard.in.d.l.poſt rem fol.116.vbi reſpõdet dicto.§. Et non ſolum non inuenitur de iure communi quod contra ementẽ rem ab hæretico procedatur via executiua, imo in terminis reperio

Via executiua primo nõ eſt procedendum ſed ordinaria.

contra-

contrarium tenere Anchar.ſingulariter in.c.fi.de pręſcrip.li.6.

QVAESTIO XVII.

An hæreticus occultus aquirat fiſco, videlicet ſi aliquis inſtituit heredem hęreticum,vel ei donauit,aut legauit aliquid antequã ſit declaratus hæreticus ignorans illum eſſe hæreticum,ſi hęreditas, donatio,vel legatum,veniet ad fiſcum,vel ad ſubſtitutum,vel conuin ctũ,aut ad venientes ab inteſtato vt in.l.vna §. 1.& 2.C.de cadu.tollẽ.

Pro reſponſione adducenda ſunt fundamenta pro vtraque parte. & pro parte affirmatiua,ſcilicet quod veniat ad fiſcum.facit.l 4.tit.3. 6.part. quę videtur velle, quod ad hoc vt dicatur hęreticus incapax aquiſitionis,requiritur ſententia declaratoria.&clarior in.l.4.t.t.26. part.7.Ex quibus infertur quod ante ſententiam declaratoriam non dicitur incapax ad acquirendum.

Fiſcus ex hæreditate hæretici occulti quid ſperet.

Sed pro contraria parte,videlicet,quod hæreticus occultus eſt ip ſo iure incapax bonorum,& per conſequens non acquirat fiſco,facit tex.in.l.ſi in metallum.ff.de his quæ pro non ſcript. Et in.l. ſecũda.C. de hære. inſtitut.vbi probatur quod id quod relinquitur damnato in metallum habetur pro non ſcripto,& venit ad ſubſtitutum, vel ad ue nientes ab inteſtato.

Secundo pro hac parte facit determinatio Io.Fab.in.§.legati. inſti. de legat.vbi dicit quod non valet legatum factum hæretico,& loqui tur indiſtincte,ſit occultus, vel non.

Tertio facit text.in.c.excommunicamus il 1.de hæret.in.§ creden tes,vbi hæreticus eſt incapax acquiſitionis bonorum actiue, & paſ ſiue,nulla facta diſtinctione,an ſit ante declarationem,vel poſt.Et Io. de Anania.ibi.in 2.colum.nu.7.dicit hæc verba,quid faciendum de il la hæreditate,quæ defertur iſtis,qui capere non poſſunt, quia ſunt in teſtabiles etiam paſſiue,vtrum vadat ad ſucceſſorem,vel fiſcum? vbi

Incapaciũ hæreditas ad quos ſpectet

determinat quod vadit ad alium ſucceſſorem, quia iſta hęreditas vi detur pro non ſcripta quæ non vadit ad fiſcum.allegat text.in dic.l.ſi in metallum.ff.de his quæ pro non ſcript.quia ad hoc quod veniat fi ſcus,eſt neceſſe quod ille cui aufertur hæreditas,habeat nomen hære ditatis.l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoffi.teſt.alias cum nihil ſun detur in pſona nõ capacis,ergo nihil eſt quod fiſcus poſſit acquirere.

Quarto videtur de hoc caſus expreſſus in.l.ſi in metallum de iure fiſci.ff qui expreſſe videtur decidere hanc quæſtionem. Nam dicit quod relictum damnato in metallum ante ſententiam, ad fiſcum non venit, iuncta gloſ.ibi.quę dicit quod in relicto poſt ſententiam, erat minus dubium,& ſic probatur quod ante ſentẽtiam non acqui rebat fiſco,& per illam.l.cum glo.probatur clare,& videtur tenendũ quod hæreticus occultus non acquirit fiſco,quia ſi hoc procedit in damnato in metallum,a fortiori in hęretico, cũ grauius ſit ęternam,

quam

quam temporalem lædere maieſtaté.c.vergentis, quia eo ipſo quod quis committit crimen leſæ maieſtatis amittit dominiũ ipſo iure vt tenet Cinus in.l Imperator.ff.de iure fiſci.ibi Bart.per.l.penul. & fi.C. ad legem iul.maieſtatis.& eſt.l.5.tit.2.par.7.& idé in hæretico,& a fortiori per text.in d.c.vergentis de hære.& in.c.cum ſecũdum leges.de hęr.li.6 Si ergo ipſo iure amittit bona omnia a die cõmiſſi criminis, a fortiori efficitur inhabilis ad acquirẽdũ alia bona,quia facilius aliqd retinetur quã de nouo acquiratur.l.patre furioſo.de his qui ſunt ſui,vel alieni.ff.&.l.pluribus.§.& ſi placeat.ff.de verb oblig.nec obſtãt leges quæ in contrarium poſſet allegari,quia probant a cõtrario ſenſu,quod non habet locum quando reperitur contrarium in iure, vt in.c.a nobis.il 1.de ſent.excõ.& quod reperiatur diſpoſitum contrarium eſt text. in dic.l. In metallum.ff.de iure fiſci.& in d.l.5.titul.25. part.7.et in dic.l,fin.titul.17.6.part. *Inhabilis ad acquirendũ quando fiat hæreticus.*

QVAESTIO XVIII.

AN, bona in peculium profectitium a parte poſtmodum in hæreſi lapſo data filio fiſco ſint applicanda.

Reſpondetur primo quod non per tex.quem Bart.& doctores ibi dicunt ſingularem.in.l.3.§ ſed vtrum.ff.de minori.Bart.& cõmuniter doctores cõmendant eum in.l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de damno infecto.& ibi dicit Io.de Imo.credere non eſſe alibi illum caſum, & hanc concluſionem tenet Bal.in.l.1.qui bo.cedere.po.dicés eſſe mirabile,quod ſi pater eſt ciuiliter mortuus non ſuccedit fiſcus in peculio profectitio, ſed remanet apud fiſcum,vt in dicto.§.ſed vtrum Iaſon.§ Actiones,inſtituta.de actio.nu.42.Sali.in di.l.ſi quis poſt hac. de bonis damna.Et eſt communis concluſio.

Sed hoc non obſtante dicitur quod in noſtro caſu prędictum peculium profectitium debet confiſcari,quia ſecundum Io.de Imol.& Alex.in d.§.ſi de vectigal.col.20.& 21.limitatur niſi pater eſſet damnatus de crimine lęſæ maieſtatis tunc etiam confiſcatur vt in.l. quis quis.C.ad.l.Iul.maieſt.iunctis his quæ ibi notantur. & ſi hoc eſt verũ in crimine lęſę maieſt.multo magis in crimine hæreſis vt in.c.vergentis.de hęre.maxime quod ſi pater commiſit tale delictũ ex quo condemnato patre filius efficitur ſui iuris,tunc deſinit eſſe peculium,vt in.l.fin.C. de inoffi.&confiſcantur tamquam bona paterna,Caſus eſt ſingularis in.l.1.§.ſed ſi alio.ver.ſed ſi morte, quando actio de peculio eſt annalis.ff omnia hæc tenet Suarez doctor non aſpernandus in l.poſt rem.ff.de re iudi.adde.text.in.c.2.§.filii de hæret.lib.6.vbi eſt text. quod per delictum hæreſis a patre commiſſum filius liberatur a patria poteſtate,quẽ textũ vnicũ & ſingularẽ laudant ibi Io. Andr. Dñicus.Anch.& Philip.& ſic ex vtroque capite in crimine hæreſis cõfiſcatur peculium profectitium,ſed in aduentitio non eſt dubiũ niſi *Peculiũ profectitium q̃n confiſcatur.*

quod

quod nõ confiſcatur circa proprietatem cum ſit filii.Sed eſt dubium ſi viuente patre confiſcatur vſus fructus.Bart.in di.§. ſed veram.dicit quod dubitari poteſt,tamen quod vidit ſeruari quod confiſcantur, Argumento text.in.l.ſi poſtulauerit.ff.de adul.&in.l.ſtatius.§.Cornelio felici.ff.de iure fiſci.Salice.in l.ſi quis poſt hac de bonis damna.videtur reſidere in opinione,quod vſufructus non confiſcentur,ſed ꝙ remaneant filio.Bar.ſupra al.tenet cõtra per prędicta iura,imo quod viuente patre publicentur,quod bene notãdum eſt, ſed in noſtro caſu in crimine hęreſis ſecurior opinio eſt quod non publicentur vſus fructus, ſed quod redeant ad filium,quia ratione patrię poteſtatis acquiritur vſusfructus vt in.l.cum oporter.C.de bonis quę libe. cũ vulgaribus,& per crimen hęreſis filius liberatur a patria poteſtate, vt in di.c.2.de hęre.in 6.ergo filius ceſſante patria poteſtate,ſicut ceſſat in noſtro caſu,habebit vſumfructum,& hoc eſt quotidianum.Sed vt nihil remaneat indeciſum,circa omnia peculios eſt videndum, an propter delictum filii confiſcentur bona caſtrenſia ipſius filii, & ad hoc eſt tex.in.l.ſi filius.C.de bonis.damna. qui determinat qnod confiſcatis bonis filii,non confiſcantur bona caſtrenſia,& hoc tenet Cynus, Bal.& Salic.in di.li.ſi filius,vbi dicunt non obſtare quod confiſcatis bonis alicuius omnia bona eius confiſcantur, ſed peculium caſtrẽſe eſt filii,ergo debet confiſcari,quia reſpõdent, quod verum eſt quod bona pertinentia ad delinquentem debent confiſcari, quando expectant ad eum iure communi, ſecus in iis quæ pertinent ad ipſum de iure ſpeciali,vt eſt caſtrenſe peculium quod habet miles de iure ſpeciali,&idem tenet Angel.in dicta.l.ſi filius.Bart.Imo.& Paul.de caſtr. in di.l.ſi finita.§.ſi de uectigalibus.de damno infecto. ſed verior opinio eſt quod confiſcentur bona caſtrenſia in crimine hæreſis,per ea quæ dicta ſunt ſupra in peculio profectitio, maxime in hac qõne,

Vſufructus non confiſcãtur.

QVAESTIO XIX.

AN hæreticus reconciliatus cui bona ſua non fuerunt reſtituta, ſit exemptus ab obligatione creditorum,taliter quod ſi fiſcus qui ſucceſsit in eius bonis poteſt ſoluere omnia eius debita, & non ſoluat poſſint creditores habere recurſum contra perſonam delinquentem, & eius bona acquiſita poſt reconciliationem.

Reſpondetur per Paul:Caſtren in.l.ſi marito.ff.ſolut.matri. num.4. & ſic quando bona alicuius transferuntur in tertium ex contractu, non eſt in voluntate debitoris liberare creditores a ſua obligatione per text in.l.2.de hæredita.vel actione.vendi.& in.l.pacto ſucceſſorũ. C.de pactis, quia ſi aliquis habet creditores, & vendidit hæreditatẽ ſuam,vel omnia bona ſua.remanet obligatus ad ſoluẽda debita ſua, ſecus quando ſua bona tranſeunt ex diſpoſitione legali, quia l.bene

poteſt

poteſt liberare aliquem & transferre ſuam obligationem in alium,& hoc contingit quando tranſeunt per confiſcationem.allegat text. ad hoc in.l.ſi debitori.ff.de fideiuſſ. quæ nihil facit ad propoſitum.Poterat allegare text.qui ad hoc eſt expreſſus in.l.ſi debitori.C.de ſenten. paſſis. et ibi Angel. & Salic.qui ſic intelligũt,& probat expreſſe text. ibi dum dicit,æris tamen alieni ex præcedẽti tempore liberatur. Sed operepretium eſt videre, ſi poſt reconciliationem reconciliatus venit ad pinguiorem fortunam,ſic creditores quos ante reconciliationem habebat eum poterant conuenire. & Angel.ſingulariter & expreſſe tenet,quod non,in.d.l.ſi debitori.C.de ſenten.paſſiſ.& eſt text. & ibi gloſ.in.l.tut.C.eodem.in quantum dicit text.quamquã locupletior ſit, quod ego intelligo quando bona confiſcata ſufficiũt ad ſoluenda debita delinquentis, quia imputent ſibi creditores ſi non petierunt,& intentarunt ſuas actiones contra fiſcum.Sed ſi non fuerunt ſufficientia in eo quod defuerunt ſoluet prædictus delinquens reconciliatus de bonis quæſitis poſt reconciliationem. tex. in.l.1 C. de fideiuſſo.& quia creditores propter eius delictũ non debent amittere ſua debita ſine culpa ſua,& delinquens non debet reportare cõmodum ex ſuo dolo, quia dolus alicui patrocinari non debet,vt ſunt iura vulgaria. *Dolus alicui patrocinari non debet.*

QVAESTIO XX.

AN ex pecunia fiſcali quis emẽs rem ſuo proprio nomine,acquiratur dominium fiſco,vel ipſo ementi.

Reſpondetur quod prima facie videtur quod emptor ſibi acquirat per text.in.l.ſi ex ea.C.de rei vendica.& in.l.1.ſiquis alteri, vel ſibi. & in.l patruus.C.commu.vtriuſque iudi.&eſt.l.parti.quinta lex.49.tit.5. quæ iura dicunt,quod ſi aliquis ex pecunia aliena emit aliquam rem ſuo proprio nomine,& eſt ſibi tradita quæritur ſibi dominium. Sed prædictis iuribus non obſtãtibus determinatur contrariũ per Franciſcum Lucanum in tractatu ſuo de fiſco,ibi,vndecimus caſus,dicẽs quod in fiſco res ſuccedit loco pretii, ſicut in eccleſia, & in minore & milite,& quod poteſt vindicare prædictam rem in ſubſidium, & non alias.allegat notata in.l.ſi proponis.C.de rei vendica. & nullum aliud verbum dicit.Sed loquendo reſolutiue & vere in hoc caſu eſt diſtinguendum,& hanc diſtinctionem facit Bald.in dic.l.ſi proponis, quã refert & ſequitur alleg.Greg.Lupus in.d.l. Parti.quod aut aliquis emit proprio nomine ex pecunia illius cui⁹ adminiſtrabat bona ſua, vt eſt tutor,vel curator,vel prælatus eccleſiæ,vel qui tenebat adminiſtrationem bonorum militis, & in hoc caſu competit his rei vindicatio,quia dominium eis fuit acquiſitum & non emẽti, & loquẽdo in milite eſt idem quod ſi emeret eius adminiſtrator, & eſt ſpeciale

FFF in milite,

in milite. Et licet in hoc fuerint opiniones contrariæ quas citat dictus Greg.Lupus.in.d.l.parti.indiſtincte determinat quod a quocunq; ematur quæritur dominum militi. Aut loquimur in minore,& eccleſia, & fiſco,& nunc tenuit Bart.in.d.l.ſi proponis, quod non efficitur minoris; & ita de ſingulis. ex quo infertur quod in hoc caſu non competit ſibi vindicatio, niſi in ſubſidiū, quando emptor non eſſet ſoluendo. Idem tenuit.in.l.filiæ ff.de ſolutio,quia res empta ſuccedit loco pretii, & quæritur dominium ipſo iure, minori, fiſco,& eccleſiæ. ſed Bal.& Salic.in.d.l.proponis.de rei vendi.tenent cōtra, imo quod non competit ſibi vindicatio in ſubſidium,ſed hypothecaria, per.l.3.ff.de rebus comm. Ex quo infertur quod fiſcus, & ſic de ſingulis ſupradictis non eſt dominus. vt in.l.Nec pinus.ff.de reg.iur. Et ſic concludendum ſecundum Lupum ibi,quod extraneo emente ex pecunia priuilegiati, nec an ſubſidium, res empta erit minoris, vel fiſci, vel eccleſiæ, ſed aget hypothecaria, ad habendam ſuam pecuniam.

QVAESTIO XXI.

AN vendens rem alienam fiſco applicatā faciat talem venditionem iuridicam & legitimam.

Reſpondetur quod eſt caſus notabilis in.l.bene a Zenone.C. de quadri.prẹſcriptio.nouatus.in.l.omnes.eod.tit.quæ dicunt & diſponunt,ꝙ valet talis venditio, ſed fiſcus tenetur reddere pretiū domino rei, dum tamen ab ipſo domino petatur infra quadriennium. Concordat,l.partitẹ,ſed.ti.5.part.5.ſed poſt quadriennium non poteſt petere pretium. Sed prædicta iura habent plures limitationes, quas ponunt doctores.in.l.omnes.eod.tit.Curſetus ponit nouem limitationes in repertorio, Abb in verbo.l.quas non curo recitare, quia ibi poſſunt videri,ſolummodo pro nūc ponimus tres principales limitationes,Prima eſt ꝙ prẹdicta.l.non habet locum in principe non poſſidente prædictam rem.ita Bar.in.l.fin.C.ſi contra ius vel vtilita. Et ibi doctores moderni.

Secunda limitatio eſt, quādo princeps poſſideret cum mala fide, quia ſciret rem eſſe alienam, Nam hoc caſu nō haberet locum prẹdicta alienatio.gl.in.l.vna.de venditio.re.fiſca.lib.10.Et. in.l.de com. rerum alien.& ibi Bar.& Abb.in.c.2.de reb.eccl.non alien.

Tertia limitatio,quod non habet locū prædicta.l.in minore, quia minor poteſt petere reſtitutionē in integrum contra fiſcum.l.1.C.ſi aduerſus fiſcum, ſecundum Ang.l.1.de fide inſtrum.

QVAESTIO XXII.

AN fiſcus teneatur dotare filias hæreticorum.

Reſponde quod hanc qōnem ſolus Bal.originaliter determinauit

nauit affirmatiue.l.fi.C.de dotis promiſ.Hanc qõnem mouet etiam Io.Lupus in repetitione.c.per veſtras.incipiens,Sed pulchrum eſt videre & eam examinat lato ſermone, & dicit, quod ſi pater, tamqũ hæreticus condemnatur, & eius filii ſint catholici,nõ priuantur ſua legitima.vt.l.manichæos.&.l.quicunque. C.de hæreſ.

Quę iura hodie ſunt correcta per.c.ſecundum leges. de hære.in.6. cui ſtandum eſt, cum ſit delictum mere eccleſiaſticum. vt in.c.vt inquiſitionis.de hęre. lib.6.§.prohibemus.notat Abb.c.1. de offi.ordi. Sed quamuis publicētur bona & applicentur domino temporali, & cõtrarium practicatur per tex.in.c.ſecundũ leges.poteſt tñ diſtinctio interponi quæ eſt talis. Vel filii ſunt nati poſt delictum a patre commiſſum & tunc habet locum diſpoſitio di.c ſecundum leges,in quo caſu nec dotari nec alimētari debēt filii. Vel filii cõcepti & nati ſunt ante commiſſum crimen, & tunc debent filii alimentari,& filię dotari, quia pater tenebatur ad dotandum filias & alimentandũ filios, vt in.d.l.fi.C.de dotis promiſ. & in.l.qui liberos.ff.de ritunuptiarũ. & in.l.obligamur.ff.de actio.& obli.in cuius cõfirmationē facit conſ. Calde.ſub tit.de hæret.nu.3.vbi concludit filios natos ante delictum commiſſum non incurrere in pœnis inhabilitatis,quia ſicut filius ante natus ex ſuperueniente dignitate in perſona patris non conſequitur priuilegium vel honorem ipſius patris, ita nec pœnam nec onus,vt in.l.ex qua pœna.ff.de reg iuris.pro qua facit etiam.l.2.C.de liberis, & eorum filiis.ex qua lege Bal.dicit delictum patris numquã nocere filio qui ante illius delictum natus eſt ſed illi ſoli qui poſtea naſcitur,quia hic ſolus trahit maculam ex radice patris iam infectã & hanc opinionem tenet etiam.Si mancus in ſuo tractatu.de hære.c. 29.licet contrariũ teneat Villadiego.in ſuo tract.de hæt.q.23.& Alfonſus de caſtro de iuſta hæret.puni.li.2.fol.179.ſecurior tamē ac pietati vicinior eſt prima opinio licet in tanti criminis deteſtationem tam ante quam poſt perpetratum a patre dęlictum filii mendicare deberent.

Filii quando hæreditatē paternã nõ amittunt.

Filius natus ante delictũ patris.

QVAESTIO XXIII.

AN Inquiſitorem offendens, poſſit ab ipſo Inquiſitore puniri. Videtur qđ non,quia excederet fines ſui mãdati, in quo non datur facultas puniēdi niſi ea quæ ſapiunt hęreſim. Secundo quia eſt delegatus,delegatus autem non punit iniuriam ſibi factam,ſed legatus debet eam punire, vt extra de pœnis.c. dilectus, & ibi plene per Inno.Sed contrariũ dicas,quia in fauorē fidei his non obſtãtibus ipſe Inquiſitor poteſt punire offendētes eum,quia iniuria facta Inquiſitori videtur facta toti Eccleſiæ,vt.2.q.7.c.ſi quis ab Epiſcopo. Ad ꝙ facit.c.ex parte.de ver.ſign.& inſuper quia iniuria ſibi facta maxime

Inquiſitorē offendens.

FFF 2 dum

dum eſt in actu explicandi officium ſuum, non videtur ſibi facta præ textu ſuæ priuatæ perſonæ, ſed in impedimentum officii, vt.c.2.de fo ro compet.& pœna erit arbitraria pro motu Inquiſitoris, conſidera ta qualitate perſonæ, iniuriæ factæ, & ſcandali.ff.de pœnis.l.quæ eſt ca nonizata &.c fin.de pœnitent.diſt.2. Et hoc ideo, quia non inuenitur determinata a iure, & ſic relinquit iudicis arbitrio, vt.ff.de effractor. l.explicatores.& quod notatur in.c.de cauſis.de offi.deleg.Calder.in ſuo directorio.c.31.& 32.

QVAESTIO XXIIII.

AN hæreticorum vnus alio grauius ſit puniendus.

In qualibet hæreticorum ſecta ſunt quidam maiores, ſunt & minores, vt gl.in.c.conſtat.1.q.1.& ibi Io.de tur.cre.Maiores dicuntur qui auctores ſeu ſuſtẽtatores ſunt eius ſectę, minores vero dicũ tur qui quadam ſimplicitate ducti eos ſequebantur.Hi ſi pertinacia carere inuenti fuerint ad eccleſiam reuertentes, ex diſpenſatione in ſuis ordinibus(ſi clerici fuerint)recipi poterũt, maiores vero abſq; omni reſpectu debent deponi. talis diſtinctio ſumitur ex.c.qui aliorum.24 q.3.vbi ſic dicitur.

Cõſulẽs plus punitur quã faciens.

Qui aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior eſt illis, qui errant, vbi gloſ.Nota ꝙ plus punitur conſulens quã faciens. In decimo etiam libro Eccleſiaſticę hiſtoriæ legitur quod in Alexan drino concilio ſtatutum eſt de lapſis & de hæreticis, vt tantum perfidiæ auctoribus amputatis, reliqui ſacerdotes, abiurato prius errore, ſuę dignitati reſtituerentur.

QVAESTIO XXV.

Teſtis, & ac cuſator quis poteſt eſſe, et quare.

AN quis poſſit eſſe teſtis, & accuſator.

Videtur quod non, quia eſſet teſtis in re propria, quod iura re probant, vt.ff de teſt.l.nullus &.c.de cætero.de teſt. Sed dicendum ꝙ poteſt, & ita ſeruat generalis conſuetudo officii Inquiſitionis, & iura contraria loquuntur, vbi cauſa, & res eſſet propria ipſius teſtis, ita quod ad ipſum ſpectaret commodum, vel incommodum, quod quidem non eſt in propoſito, cum hoc crimen ſit publicum, & petatur coherceri iniuria illata omnibus in contumeliam creatoris, vt.C.de hæret.l. Manichæos. Propterea in hoc crimine poteſt fungi perſona duorum.C.ſuper.eo. de teſt.&.c.cum in tua.de ſponſal.&.c.ad diſſoluendum, &.c.videtur, qui accuſ.poſſ. Calderinus in ſuo directorio.

QVAESTIO XXVI.

Subſcribens ſcripturæ a-

AN ſubſcribens ſe ſcripturæ per alium factæ, in omnibus & per omnia ſibi præiudicet.

Reſpon-

Reſpondetur quod ſic. Et ita ſibi præiudicat, ac ſi totaliter manu propria eam ſcripſiſſet. Ita notat Bart. & Angel. in l. emptor. §. lucius ff. de pactis. Per illum textum not. faciunt quæ not. Alex. in l. quam antiquitas. C. de teſti. Et vide Marſil. in repeti. de probat. nu. 295. vnde ſi ſe ſubſcribens, poſtea vult dicere ſe fuiſſe deceptum, oportet quod probet. Et ita dixit Bart. in l. 1. in §. ſi quis neget. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur. & Paul. de Caſtr. in conſ. 358. Et per Marſil. in alleg. loco. n. 296. paria. n. ſunt ſcribere, & ſubſcribere. l. ſi ergo. in § dotis. ff. de oblig. l. ſi ita ſtipulatur in. §. Griſogonus. ff. de verb. ſignificat.

lienæ quomodo ſibi præiudicet.

QVAESTIO XXVII.

AN ſit credendum ei qui protulit hæreſes, ſi dicat ſe non malo animo locutum fuiſſe, ſed vel ex ignorantia, vel lubrico linguæ, vel alio reſpectu non hæretico.

Hæreſes dicens.

Reſpondetur quod certe in his quę dependent ab animo, niſi prę ſumptiones omnino oppoſitum conuincant, ſtatur dicto aſſerentis, cum iuramento. gloſ. in. §. aliæ. inſtit. de actio. quam pro ſingul. allegat Petrus de Ancha. in conſ. 158. incip. rationes quæ ſuperius &c. Et angel. in conſi. 313. incip. viſo teſtamēto. & de hoc Marſil. in pract. criminal. §. diligenter. nu. 109. quod intellige verum niſi alias fuerit periurus, quia tunc non ſtabitur dicto ſuo etiam cum iuramento, vt dicit Felin. in. c. ſignificaſti, quinto de homicidio. Si autem pręſumptiones in oppoſitum ſunt vehementes, ponetur ad torturam, in qua ſi ipſe perſeueret, quod non malo animo locutus ſit, tunc punietur tamquam de hęreſi ſuſpectus leuiter, vel vehementer, conſiderata qualitate perſonæ, delicti, & ſcandali. Si autem pręſumptiones omnino conuincant eum malo animo locutum fuiſſe, quia eſt vir doctus, & non poteſt allegare ignorantiam, vel correctus noluit ſe corrigere, vel in publica prædicatione, vel lectura talia dixit, & ſic de aliis quæ omnino demonſtrant malum animū, tunc non audietur, ſed de hęreſibus punietur. Et ſi voluerit eas hæreſes abiurare corde cōtrito, recipiatur, ſin autem brachio ſeculari tradatur, iuxta. c. ad abolendam. de hęre. Eccleſia. n. non iudicat niſi ea quę videt, & ex his de his quę ſunt in corde. Omne enim malefactum malo animo præſumitur factum. c. 1. de pręſump. vt ſupra in ver. Hæreticus.

Periuro nō creditur.

Præſumptiones conuincentes.

QVAESTIO XXVIII.

AN per ſimplicem ſcientiam quis incidat in pœnam huius criminis hæreſeos, ſi non reuelet.

Dic quod ſic, vt in l. quiſquis. ver. fin. C. ad. l. iul. maieſt. Et ibi Salic. & Bar. Et in l. vtrum. ff. ad. l. Pompeiam. de parricidiis, quod tamen intellige ſecundum aliquos ſi ſcientia ſit probabilis, ſecus ſi non eſt probabilis,

Non reuelans. probabilis, quia tunc non cadit in pœnã ſi non reuelet, vt per Bal. in conſ.58.1.vol.Et in ſing.ſuo.164.incip.Nemo debet.Ang. in tract. maleſi.nu.10.ver.quod crimen.Sed iſti intelligendi ſunt quando procederetur per accuſationem,non autem ſi procederetur per ſimplicem denunciationẽ, vt communiter fit in crimine hæreſis. Poterit igitur puniri ſola ſcientia, ſiue ſit probabilis ſiue non, quia qui aliũ cum poteſt ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat, nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui facinori deſinit obuiare. Qui igitur ſcit aliquem hæreticum eſſe, nec Inquiſitori denunciat, eius fautor cenſetur, & vt talis poteſt puniri,vt per Calderinum in ſuo directorio Inquiſitionis.c.5.ponitur.qui multa etiam ad id adducit.Et maxime puniri debet, quando quis requiſitus ab Inquiſitore vt deponat,& non vult deponere verum, ſed celat.

Ab errore nõ reuocans ſe errare demonſtrat.

QVAESTIO XXIX.

Sentẽtiã abſolutoriã ferre quando poſſit Inquiſitor.

AN Inquiſitor poſſit ſine Epiſcopo ſentẽtiam abſolutoriã ferre. Glo.in clem.Multorum.de hære.dicit quod ſic, ſi ſolus proceſſit, quia ſic erat de iure antiquo, & non reperitur mutatum, niſi dum agitur de condemnatione. argument. in.c. ſtatutum. de elect. lib.6.facit quod nota.in ſimili.diſtinct.12.c.præceptum.3.q.6. accuſatus. cum glo.

Cõtrarium autem tenet Stephanus,vt refert Io.Andr.in addi. qui mouetur per regulam illam, qui poteſt ligare poteſt abſoluere. diſt. 21.c.inferior.& quod ibi nota. facit de pænit.diſt.1.c. verbum. Item quia non minus periculum eſt in abſolutione iniuſta, quam in condemnatione, vt probatur in di.clem. Multorum.§.verum. quinimo videtur maius propter periculum huius peſtis. Et reſpondet, quod non obſtat quod notatur per glo.quia non eſt verum. nec obſtat.c. accuſatus, vel aliud quid allegatum per primam opinionẽ, imo omnia confirmant hãc opinionem,vt patet per notata per Archi. & ſic reſidet Io.Andr.Hęc pars certe videtur ęquior (inquit Io.de Imol.) licet forte glo.ſit verior per not.in ſimili per glo.ff.de iudi.l.hęres abſens. &.l omnem.Et per glo.in.c.1.ne cler.vel monac. lib.6. Et in.c. licet canon.de elect.lib.6.vide Carer.in tract.de hęre.num.72. qui tenet, quod poteſt abſoluere,ſed tamen dicit quod magna eſt auctoritas Io.Andr.in iure canonico,qui oppoſitũ tenet.Vide Io.de Imol. in.d.cap. Multorum.

QVAESTIO XXX.

AN Inquiſitor ſine Epiſcopo aliquem duriori carceri tradere poſſit.

Reſpondetur. Si reus alicubi non eſt ſecurus, poteſt Inquiſitor ſine Epiſcopo eum remouere, & duriori carceri tradere, quia tunc

Duriori ad

ad

ad cuſtodiam illud agit, & non ad pœnam, quod ſibi tantum ſine Epiſcopo prohibitum eſt agere. Paul.in clem.Multorum.de hęre.Et ſic limita tex.illum per argumentum a contrario ſenſu. Allegatur etiam de pœniten.c.quamuis.lib.6.Et diſtin.82.c.presbyter.26.q.1. c.viduas. Vide etiam Ioan.de Imol. & Cardin. Zabar.in dicta clemen. Multorum.

Cuſtodiã nõ ad pœnam.

QVAESTIO XXXI.

AN ſi Inquiſitor torquet reum ſine Epiſcopo, & confiteatur, talis confeſſio valeat?

Reſpondetur. Stephanus in clem.Multorum.de hære.tenet, quod talis confeſſio abſolute non valet, quia non eſt facta coram ſuo Iudice.c.At ſi clericus.de iudi.Si tamẽ perſeuerat in tali confeſſione poſt tormenta, valet.Alleg.ff.de cuſto.reo.l.ſi cõfeſſus.&.ff.de minoribus. l.auxilium.§.ſed nec ad leges.ad hoc quia tunc ceſſat metus tormentorum. Pro hoc facit, quia confeſſio facta extra iudiciũ pręiudicat. alleg c.quam ſit.de exceſ.prælat.Facit quod not.per Inno.in.c.per Inquiſitionem.de elect.Cum hoc dictum facit.l.pen.& quod ibi notatur.ff.de quæſtioni.Vide igitur Ioan.de Imo.in.d.c.multorum. in clemen.de hæreticus.

Confeſſio extra iudiciũ vel corã iudice incompetente quãdo præiudicat.

QVAESTIO XXXII.

AN petens veniam ab Inquiſitore apud quem denũciatus eſt de hæreſi, delictum fateri videatur.

Quod ſic apparet, quia vbi non eſt delictum, petitio veniæ nõ cadit. Priuatio enim habitum præſupponit.l. decem.ff.de verbo.obliga. quod non apparet per glo.ſingul.in ca.exhibita.de homici. quã ſequitur Roman.in.l.1.§.Nunciato.ff. de oper.noui. nuncia. veniam enim petendo cenſetur illam petere ad placandum Principis iram contra ſe, ex mala maleuolorum informatione cauſatam. Nos autem in hac re dicimus ſecundum Doctores diſtinguendum in dicto capit.exhibita. Primo caſu petens veniam delictum fateri videtur, vt dicunt Hoſt.Anto.de Butrio.Ioan.de Anan. Cardin.& Abb.in dicto cap.exhibita. Secundo caſu,non videtur fateri delictum, & hoc voluit Cæpol.in conſil.21.col 4.verſ.ſed plus dico.Et ſequitur Marc. Ant.Blanch.in ſuo tract. de Indic.num.308.

Innocẽs veniam quõ debeat petere.

Ad euitandum autem quod petitio veniæ etiam in Iudicio nõ facit delicti confeſſionem bonã, erit quod quis dicat, Nõ puto me dixiſſe vel feciſſe tale quid, ſed ſi in aliquo erraui, veniam peto Ita voluit Abb.in.d.cap.exhibita.in finalibus verbis. Et ibidem Petrus de Ancha.in quinto notab. Et manifeſtatur hoc in exemplo. Nam licet quis

Abſolutionem ab excommunicatione petẽs.

quis petẽdo abſolutionẽ ab excõicatione, videatur fateri delictũ.ſ. eſſe excõicatum, cũ abſolutio vinculum pręſupponat.c. Ad diſſoluẽdum.de ſponſ.impub, tamen ſi quis etiam in iudicio abſolutionẽ petat ab excõicatione ad cautelam, nõ ex hoc ſe excõicatum fatetur, vt dixit Io. And.in.d.c.exhibita.col.vlt.ver. in gloſa penul.alleg. text. in.c.venerabili.de ſent.excommunicationis.

QVAESTIO XXXIII.

AN vnus teſtis ſolus ſi ſit omni exceptione maior, faciat indiciũ ad torturam in hoc crimine.

Videtur ꝙ ſic per Albe.in.l.in qõnibus.ff.ad.l.iul.maieſt. per tex.in fi.Petr.& Cyn.in.l.ſi quis.C.ad.l.iul.maieſt. & not. Bal.in.l. milites.C. de queſt.quod non autem, videtur per tex.in d.l.ſi quis.Ibi. ſi aliis manifeſtis indiciis ſuam accuſationem. Nos diſtinguendum putamus, ꝙ aut vnus teſtis deponit de veritate facti, & eo caſu indicium ad torturã facit regulariter. Cynus in.l.fin.C.de queſtion.not.in.d.l.ſi quis C.ad.l.iul, maie. & in.l.maritus.ff.de queſt. Aut vnus teſtis deponit nõ de facti veritate, ſed de indicio, & tunc quia ad probãdum indicium duo teſtes ad minus requiruntur.glo.ſing.& ibi doct.in.l.fin.C. fami. erciſc. dictũ vnius non facit indicium ad tort. vide in ver. Teſtis.

De facti veritate uel de indicio.

Nota tamen vnum memoria dignum, ꝙ licet quodlibet indicium duobus teſtibus debeat ꝓbari, vt ſit ſufficiẽs ad torturã, attamẽ vbi plura eſſent indicia, & ꝓbarẽtur teſtibus, ſingularibus ex illis plures reſultarent præſumptiones, quæ ad torturã ſufficerent, vt voluit Fulgoſius.in.d.l.fi.C.fam.erciſc.quẽ ſequitur Soci.in conſ 54.in 3.vo.hæc Brun.de indiciis & tortu.Ex maxime in crimine lęſę maieſtatis, & hæreſis, in quo teſtiũ ſingularitas non obſtat, maxime quando cõtra aliquem inquiritur in genere. Foler.in pract. crimin.in 2.2.partis.nu.3.

Singulariũ teſtium multitudo quid faciat.

QVO a nobis aſſumptus labor non iuribus modo, ac docto rum opinionib⁹ pinguetet, verum etiam variis in iudicio optime digeſtis cauſis, ceu exemplaribus quodammodo fulgere videretur, caſus qui dum ibidem Inquiſitorē ageremus, Placentię diſcuſſi fuerunt, ei addere putabamus. Verum inde tracti ad Vrbem, ac in ſancto officio locati, operepreciumduximus Romanas primum, mox Placentinas, & non omnes quidem, ſed eas tantum ſubnectere deciſiones, quæ inſigni aliqua notatione nobis digna viderentur. Exemplis namque, & ſimilitudinibus, magis quam diſputationibus, ſeu allegationibus moueri videtur gliſcens mortalium appetitus.

CASVS IN SANCTISSIMAE INQVISITIONIS Romanæ, ac vniuerſalis Eccleſiæ officio deciſi.

CASVS I.

ROCHVS cuiuſdam approbatæ religionis profeſſus, quia in quodam, quem cum ſuis comprofeſſoribus fecerat, turpi, ac ſcandaloſo ludo, Hymnum, iam lucis orto ſidere, immiſcuiſſet, nonnullaque impudica verba, & actus inhoneſtos addidiſſet, deciſum fuit quod fuſtigatus in palatio ſancti officii, omnibus actibus legitimis, ac voce actiua, & paſſiua per decennium priuaretur, ac per triennium omni ſexta feria ieiunio affligeretur.

Diuina pro fanis immiſcens.

CASVS II.

Achilles Militius Opiliæ dominus apud ſanctum officium delatus, quod proceſſum contra quendam de hęretica prauitate coram ſe fabricatum, ne ex hoc reus aliquid pateretur, comburi fecerit, matriſque ac conſanguineorum, atque etiam patris cuiuſdam ſpiritualis ſpretis monitionibus, reum ipſum, quem tamen optime nouerat diebus ab eccleſia prohibitis carnes comediſſe, in domo ꝓpria recepiſſe, inſuper cuidam pro hæreſi in carceribus ſancti officii detento & fauiſſe, & cibaria miniſtrari feciſſe, Adde, quod non ſolum cum quodam de hæreſi ſuſpecto conuerſatus fuit, ſed etiam nonnullos de fide dubios receptauit. Patri etiam Geneuæ inter hæreticos moranti, & miſit literas, & ab ipſo receptas, ne ab aliquo ſibi auferrentur, igni combuſſit, in feſtiuis diebus ſibi ſubditos laborare fecerit, eccleſias ſeu capellas quaſdā deſtruxerit, ſacerdotes

incarcerari fecerit, inſuper & contra Epiſcopos, Cardinales, ac Papam ipſum nonnulla verba ſcandaloſa protulerit.

Viſis conſideratis, ac optime diſcuſſis non tantum rerum prędictarum delationibus, & teſtium accurate examinatorum dictis, ſed etiam eius reſponſionibus, confesſionibus, & excuſationibus æqua lance libratis; viſis etiam teſtium pro eo examinatorum dictis, decretum fuit prædictum Achillem propter fautorię, & receptationis ſuſpicionem quarta manu canonice debere purgari.

Ob fautoriæ ſuſpicionem purgatus.

CASVS III.

NIxius Gelius, quod de nonnullis fidem & religionem cõcernentibus oblocutus fuiſſet, captus, & carceri mancipatus, cum examinatus in negatiuâ perſiſteret, ad rigoroſius examen deuentũ eſt, vbi interrogatus, faſſus eſt infraſcriptas hæreſes, videlicet.

Impium eſſe obſtinatos hęreticos debere comburi.

Scholaſticam theologiam malam eſſe, religionesque ob eam cito defecturas, excommunicationes Tridentini concilii eſſe nullas, malumque vti excommunicationibus contra legentes hæreticorum libros, atque Eraſmum hęreſes dixiſſe negauit, & quia etiam Papam eſſe Antichriſtum aſſeruerat, & hęreticorum libros aliquot legerat, facta abiuratione publica per quinquẽnium ad triremes damnatus, iuſſus eſt quotidie dicere quinquies orationem dominicam, totiesque ſalutationem Angelicam.

Eadem pœna abiurata primo apoſtaſia punitus fuit Dexion Falius, qui ſponte comparens, ſe amore cuiuſdam hebrçæ Chriſtum negaſſe, & circuncisionem paſſum dixit primum, mox non eius mulieris libidine, ſed pecuniarũ auiditate facinus perpetraſſe aſſeruit.

Apoſtata a fide.

CASVS IIII.

AMſibius Ceciliųs fugitiuus, ad partes hæreticorum etiã declinauit; Hic citatus comparuit, ſed examinatus veritatem palleare cum ſtuduiſſet, illam denique faſſus (quindecim ſiquidem lutheranæ ſectæ articulos tenuerat) quia aut nullam, aut modicam perpetrati criminis contritionem viſus eſt oſtẽdere, abiuratis primum hæreſibus triremi perpetuo addictus fuit.

Trepiditate laborans.

CASVS V.

BLadus Vrbius ad ſanctum officium delatus, quod nõnullas hæreſes protuliſſet, tenuiſſet, & credidiſſet, videlicet Imperatorem de iure ciuili Papæ ſuperiorem eſſe, Sanctorum imagines non

eſſe

eſſe venerandas, Luminaria ante Domini præſepe, & Sanctorũ imagines non eſſe accendenda, Officium diuæ virginis ob gratiarum impetrationes aliquas non eſſe dicendum. Magisque a viciis quam a carnibus eſſe ieiunandum, & ſi abſtinendum eſſet a carnibus, id feſtiuis magis quam ceteris diebus faciendum,

Hic citatus coram Inquiſitore comparuit, ac de ſe præſentando ſub pœna ducentorum aureorum fidem dedit. Secundo citatus cum fugam feciſſet, ad pœnæ executionem eſt deuentum; Iterum atque iterum citatus cum fuiſſet, nec comparuiſſet, propter contumaciam eius ſtatua combuſta eſt. *Fuga grauetur.*

Tandem captus, & examinatus multas poſt tergiuerſationes faſſus eſt ſe cum Peruſii ſtuderet legibus, dixiſſe Imperatorem totius orbis dominum ſecundum leges, in temporalibus tamen omnibus etiam Papæ poſſe imperare, Et ieiunia non in vigiliis tantum, ſed etiam in feſtiuis diebus eſſe facienda, Officiũque beatæ virginis cauſa alicuius gratiæ impetrandę non eſſe dicendũ, ſed id propter miſſas quas laicus quidam ad eundem finem dicebat, ſe aſſeruiſse dixit. Hic tamquam hæreticus pænitens ad abiurationem admiſſus, poſt perpetuum carcerem ſeptem annis iuſſus eſt hoc modo pænitere videlicet. Vt qualibet ſexta feria ieiunet, ſabbato officium diuæ virginis, in die vero Dominico ante miſſam ſeptẽ pænitentiales pſalmos ſuis cum orationibus, & letaniis dicat.

CASVS VI.

GAius Atrabatius ex parentibus hæreticis ortus, atque a tribus diuerſarum ſectarum principalibus miniſtris, omnes eorum hereſes edoctus, in manibus ſancti officii incidit, examinatusque faſſus eſt ſupradictarum ſectarum hæreſes ab incunabulis ſe tenuiſſe, & tenere, inſtructus tamen cum ſe pænitere oſtenderet, abiuratis hæreſibus poſt carcerem perpetuum per decenniũ iuſſus eſt hoc modo pænitere, videlicet, Vt quater in anno ſtatutis diebus facta ſacerdoti idoneo ſuorum delictorum confeſſione ſacratiſſimã eucharistiam deuote ſumeret, In qualibet die Dominica ſeptem pęnitentiales pſalmos cum letaniis, & orationibus, & coronam beatæ virginis, & in ſexta feria officium mortuorum diceret. *Ex hæreticis parẽtibus ortus.*

CASVS VII.

RAinutius Meliſius indiciatus ex carceribus ſecularium in carceres ſancti officii translatus cum finiſset, examinatus ſe in hęreſes nonnullas alias incidiſse, easque abiuraſse faſsus eſt.

Et quia tam ex præuiis indiciis, quã ex ipſius confeſſione inuẽtũ

Diminutus. eſt ipſum reũ imperfecte circa iudicialẽ confeſſionẽ ſe geſſiſſe, quo rũdamque cõplicũ nomina ſuppreſſiſſe,& poſtquã abiuraſſet cũ prædictis cõplicibus cõuerſatũ fuiſſe,imo cũ aliquibus eorũ comediſſe. Hic pro dictorũ errorũ peragẽda pęnitentia in monaſteriũ condẽnatus fuit primum. Mox pro vlteriori veritate habenda ad ſanctum officium reuocatus, & examinatus, cum varius fuiſſet inuentus, quęſtionibus ſuppoſitis fuit. Ibi præter in pręhabitis examinibus nominatos alium hęreticum, & complicem ante ſuam abiurationem cognouiſſe, ſed ex eo quod eius conſanguineus eſſet, illum non nominaſſe, dixit. Ex miſericordia(leuioris enim armaturæ miles erat)a cenſuris abſolutus, immurationis ſententiam ſubiuit,cum additione ſeptem pſalmorum quotidie, ieiunii in ſexta feria, in qua & coronam diuę virginis dicere, quaterque in anno ſtatutis diebus poſt factam ſuorum peccatorum confeſſionem ſacram ſumere communionem iuſſus eſt.

In vehemẽtem ſuſpicionẽ reincidẽs

CASVS VIII.

Blaſius religioſus, ſacerdos, & prędicator,apud ſuos ſuperiores delatus, quod hęreſes prædicaſſet, examinatus, tantum quæ operire non potuit confeſſus, tamquam leuiter de hęreſi ſuſpectus tantum, abiurauit. Annos poſt decem & octo, dum in vrbe prædicaret, a quodam cui alias communionem ſub vtraque ſpecie ſuadere conatus fuerat, ad ſanctum officium delatus cum fuiſſet,vocatus & charitatiue monitus, ac de facinore interrogatus, ſemel & iterũ in negatiua perſtitit, ad ſe tandem reuerſus, ſe in infraſcriptis hæreſibus per triennium perſeueraſſe confeſſus eſt.

Ficte cõuerſus.

Quod ſine bonorum operum concurſu iuſtificationem noſtram perfecte conſequi poſſumus.

Quod opera etiam iuſtificati hominis, nullius ſint meriti.

Quod confeſſio ſacramentalis non ſit de iure diuino.

Quod communio ſub altera ſpecie tantum, non poſſit dari fidelibus.

Quod poſt mortem nullum ſit purgatorium.

Quod Papa non ſit caput eccleſię, cum ſuis corolariis,& nõnullis aliis Sanctorum venerationem, vota fidelium, & liberum arbitrium tangentibus.

Hic publice abiuratis hæreſibus in carcerem perpetuum truſus, in qualibet feria ſexta in pane & aqua ieiunare, & ſeptem pſalmos pænitẽtiales cũ letaniis, & ſequentibus orationibus dicere, ſemel in menſe ſua peccata confiteri, & ſacram cõionem ſuſcipere, ac quotidie miſſam audire, & beatæ virginis coronam dicere,iuſſus eſt.

C A S V S IX.

AMatus, & Lucius Apoſtolicæ cuſtodiæ milites, quod pro hære ſibus incarceratis literas miſiſſent, & ab eiſdem acceptas ad ipſorum reorũ amicos reportaſſent, capti, & examinati, alter etiam in alterius faciem crimen confeſſus, per ſeptennium, alter quia cõ tra & ſocii & rei, cuius literas portauerat, dictum in negatiua per ſtitit, ad triremes ſummi Pontificis iuſſu in perpetuũ damnatus eſt. *Infidelis cu ſtodia.*

C A S V S X.

IAnus Galfius, quia ex eo quod cum pluribus hæreticis iamdiu conuerſatus fuiſſet, quamplures complices habere putaretur, delatus, ad ſanctum officium vocatus, & examinatus, nonnullas hę reſes confeſſus, de illis a magiſtro ſacri palatii ſub Iulio Tertio citra omnem abiurationem abſolutum ſe fuiſſe dixit. verũ quia poſt aſſertam abſolutionem dictam conuerſationem iterauit, ad priuatam abiurationem admiſſus, vltra carcerem perpetuum iuſſus eſt ſingulis dominicis diebus per ſeptennium ſeptem pſalmos pęnitentiales cum letaniis, & ſequentibus orationibus, & officium mortuorum in ſabbato dicere, & per triennium in ſexta feria ieiunare. *Semire lap ſus.*

C A S V S XI.

IAcob Latinus de hæreſi ſuſpectus per Inquiſitorem vocatus, & examinatus, non omnes quas tenuerat hæreſes confeſſus eſt. Romam deinde miſſus cum parum de erroribus ſe pænitere oſtenderet, diligentius examinatus, & omnes Lutheri hęreſes quinque & viginti annis ſe tenuiſſe, & eas in domo propria filium, & nepotes docuiſſe, ac ibi libros hæreſes cõtinentes eiſdem filio, & nepotibus legiſſe confeſſus eſt.

Hic abiuratis publice omnibus hæreſibus, ac eius in qua hæreſes docuerat domo euerſa, & ſine ſpe reædificationis penitus demolita, ibique columna cum eius facinoris deſcripta memoria ſolemniter erecta, perpetuæ immurationis ſententiam ſeptuagenarius accepit, & pro ſalutari pęnitentia iuſſus eſt ſeptem pænitentiales pſalmos, cum letaniis, & ſequentibus orationibus quotidie dicere, in ſextis feriis ieiunare, & quater in anno prẹmiſſa ſuorum peccatorũ confeſsione ſacratisſimam euchariſtiam ſuſcipere. *Domus euer ſa.*

C A S V S XII.

GRegorius Perinus ad ſanctum officium delatus, & examinatus, quindecim hæreſes ſe tenuiſſe, ac libros hęreticos legiſſe reſpondit, hęreſum principaliores erant.

quod

Quod poſt mortem nullum daretur purgatorium.
Quod in ſacramento altaris non eſset realiter corpus Chriſti, ibique nulla fieret tranſubſtantiatio.
Quod in ſepulchro exiſtẽti corpori Chriſti nulla affuit diuinitas.
His & omnibus alijs abiuratis hæreſibus ad triremem per triennium damnatus fuit, hoc addito, quod a triremi liberatus, præmiſsa peccatorum ſuorum confeſſione quater in anno ſtatutis diebus ſacram ſuſciperet communionem.

Hic a triremis obligatione ex gratia abſolutus, infra biennium ad ſanctũ officiũ iterũ delatus, captus ad vrbẽ ducitur, vbi examinatus ſępius, ac ſępius cum fuiſset, in abiuratas hęreſes nunquam ſe incidiſſe reſpondit. Verum in carceribus per multos menſes iam detentus, dum de eius expeditione cogitaretur, quędam hæreſim ſapientia coram ſocijs (tres in eodem carcere ſeruabãtur) protulit, quę dum vni ex ipſis ſocijs imponere nititur, per eoſdem ipſius malicia aperitur. De his cum pluries etiam in rigoroſo examine interrogatus omnia negaſset, tandem nemine cogente infraſcriptas hęreſes etiam poſt abiurationem ſe tenuiſse confeſsus eſt.
Quod carnes in diebus ab eccleſia prohibitis comedere liceret.
Quod poſt mortem purgatorium nullum daretur.
Quod confeſsio peccatorum ſacerdoti non eſſet facienda.
Quod Papa Antichriſtus eſſet.

Sacerdos uir duarum uxorum.

Hic brachio ſeculari traditus, dũ in Prætoris carcere ſeruaretur, quod numquam fateri voluerat, ſe duarum religionum apoſtatam, ſacerdotem, & duarum ſimul viuentium vxorum eſſe virum dixit, ideoque ſuſpenſus primum, mox igni traditus fuit.

CASVS XIII.

Imperfecte confeſſus.

PLurius Licius a nonnullis complicibus apud ſanctum officium nominatus fuit, qui vocatus ab Inquiſitore, carceratus, & examinatus cum fuiſſet, aliquas hæreſes ſe tenuiſſe confeſſus, aliquos etiam complices, non tamẽ ſine aliqua tergiuerſatione, reuelauit. Ad vrbem deinde miſſus, cum ſemel & iterum interrogatus minus recte reſponderet, cum de eius imperfecta confeſsione conſtaret, & propter hoc ad rigoroſum examen cum ventum fuiſſet, omnes pœnæ Caluini hæreſes ſe tenuiſse, & credidiſse dixit. Hic perpetuę immurationis pœna punitus, ad pro ſe mutum erigendũ mille aureos exſoluere iuſsus eſt, atque pro ſalutari pænitentia ſeptem pſalmos pænitentiales quotidie, & coronam beatæ virginis in ſexta feria, cũ ieiunio dicendos accepit, quater in anno ſtatutis diebus præuia cõfeſsione ſacram communionem accipere iuſsus eſt.

CA-

CASVS XIIII.

GIronus Fauius ſacerdos de hæreſi ſuſpectus, per Inquiſitorem incarceratus, & examinatus, poſt nonnullas negationes, & tergiuerſationes quamplures hæreſes faſsus, aliquos etiam complices reuelauit. Ad vrbem deinde miſsus, multoplures, quam in patria faſsus fuerat, & hæreſes, & complices aperuit, omnes namque Caluini hęreſes ſe credidiſse dixit.

Hic in vrbe, & in patria ſolēniter abiuratis hæreſibus, perpetuæ immurationis ſententiam accepit, proque ſalutari pęnitentia iuſsus eſt quotidie ſeptem pſalmos pænitentiales, cum ſuis orationibus, & letaniis, & in ſexta feria coronam diuæ virginis dicere, quaterque in anno certis diebus præmiſsa confeſsione ſacram accipere communionem.

CASVS XV.

IVlianus Mariatus religioſus, ſacerdos, & theologus, nonnullas hęreſes Venetiis cum abiuraſset, ad quinquennium vbi relegatus fuerat, abiit in Poloniam. Ibi ſui ordinis eius prouinciæ ſuperiorem hęreticum cum inueniſset, ab eo iterum infectus, in Germaniam ſuæ profeſſionis ſpreto habitu ad hæreticos transfugit, ibique eorum prędicationes audiendo, ac ſecundum ipſorum ritum viuēdo, per decem & octo menſes continue manſit. In Poloniam deinde reuerſus, eiuſdem ſuę profeſsionis a ſe ipſo habitu reaſsumpto, nuncio apoſtolico eius regni adhæſit, a quo etiam quandam extorxit potiusquam impetrauit abſolutoriam. Nam in quā nuncio porrexit ſupplicatione, quod inique, & contra iura Venetiis contra eum fuerit proceſsum, continebatur. inſuper, & eo tempore quo cū hæreticis conuerſatus fuit ſe eis non credidiſse, ſed tantum vt Hebraicæ, ac Græcæ linguæ ſtudio vacaret, apud illos moram traxiſse dixit. Ad vrbem etiam profectus, a ſummo Pontifice ſuper delictis & benedictionem verbalem tamen tantum (& quinque) ac viginti aureos pro viatico obtinuit.

In patriam reuerſus cum ab Epiſcopo vexaretur, quo a nuncio apoſtolico obtentam abſolutionem coloraret, ac ſe catholicū mentiretur, Romam iterum profectus, cum ſancto officio, ad quem accedere velle gloriabatur, ſe præſentare differret, ab eiuſdem ſancti officii miniſtris (delatus enim erat quod libros prohibitos teneret) captus, & incarceratus fuit. Et cū ſæpius, ac ſępius ſuper lōga quam cum hęreticis habuerat conuerſatione, comedendo videlicet cum eis, illorumque prædicationes audiendo, quando apud ipſos morabatur, interrogatus fuiſſet, numquam eis crediдiſse reſpōdit. Tandem ad rigoroſum examen cum deuentum fuiſset, confeſsus eſt, ſed

Numquā in eodem ſtatu pmanet malicia.

eſt, ſed fruſtratim, quod ad ſui ſuperioris exhortationẽ priuſquam ex Crocouia diſcederet ad hæreticos declinaturus, omnes Caluini hæreſes tenuit, ac credidit, atque in eis per plures annos pſeuerauit.

Hic brachio ſeculari traditus capite punitus primum, mox igni traditus fuit, catholicum tamen in fine ſe oſtendit.

CASVS. XVI.

CAEphalius Sarcaſichius clericus beneficiatus, & in eccleſiaſtica dignitate conſtitutus, quod cum de hæreſi ſuſpectis primum, mox cum hæreticis ipſis in diuerſis Italiæ partibus conuerſatus fuiſſet, ad ſanctum officium delatus fuit. Hic ad vrbem vocatus, atque de ſibi obiectis examinatus, fictis, ac ſimulatis excuſationibus veritatem operiendo omnia negauit, ſicque a ſummo Pontifice de ei oppoſitis ſatis benigne reprehenſus abſolutus abiuit.

In Gallias deinde profectus cũ hæreticis (licet cautius ſecretiuſque quam prius fecerat) conuerſationem habuit, libroſque hæreſes continentes legit, ac tenuit, literas inſuper ab Italorum hæreticorum Geneuę morãtium miniſtro ipſum illo ire ſuadente accepit, ac legit. De his ad ſanctum officium delatus, & citatus comparere cum neglexiſſet, excommunicatus primum, mox cum per annum excommunicationem ſpreuiſſet, tamquam contumax, & hæreticus declaratus curiæ ſeculari relictus fuit. infra quod tempus etiam Caluini inſtitutionem legere præſumpſit, atque cum de fide ſuſpectis imo hæreticis ipſis conuerſando, & conueſcendo, eis conſilium, auxilium, & fauorem præbuit, nonnulliſque eorum Geneuam ſe profecturum promiſit. Inſuper, quos theologos appellabat, multos laudauit hæreticos, veritatemque catholicam ſuperſtitioſam nominauit. His & aliis perpetratis, cũ omnes ſacri officii ſcripturas in Pontificis morte igne conſumptas optime nouiſſet, quo ſi non iuſtum, ſaltem conuerſum, ac ad gremium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reuerſum ſe oſtenderet, fauore maximo fultus ad nouiter creatum Pontificem acceſſit, a quo etiam abſolutionis diploma fraudulenter obtinuit. Nec poſt hæc de hæreſi ſuſpectorum amicitiam, & conuerſationem tam in vrbe, quam alibi dimiſit, imo hæretico cuidam ſacramentario pecunias dedit, aliumque apud hęreticos ſe aliturũ promiſit, & quod grauius eſt Martini Lutheri, & Petri martyris libros, ac alias ſuſpectas ſcripturas legit, duobuſque ad Caluinum inclinatis, vt Lutherum magis, quam Caluinum ipſum profiterentur, ſuaſit. Tandem, cum horum haud mediocris ſuſpicio Pii quinti Pont. Max. animum pulſaſſet, captus, dum ad Vrbem duceretur, vt quos Florentiæ ſeruabantur libri in puteum mergerentur, certis ſcripſit perſonis. Examinatus igitur multas poſt excuſationes, &

Contumax.

Contemptor

Recidiuum iteratum.

ñes, & tergiuerſationes, partim ex ſcriptis, partim ex eius reſponſionibus inuentum fuit vltra ſupra dicta illum omnes, & ſingulas Lutheri hæreſes tenuiſſe, & credidiſſe.

Deinde iterum examinatus ſe in præmiſſis examinibus nimium grauaſſe, tantumque iuſtificationis articulum firmiter, ceteras vero hæreſes leuiter credidiſſe, eaſque (ne ficte conuerſus putaretur) ſe falſum fuiſſe dixit. Adde quod per corruptos a ſe miniſtros, ante defenſiones ſibi asſignâdas ad cauſam pertinentes literas quibuſdam extra carceres miſit. Imo cuiuſdam alias ſui complicis iam defuncti, quem nominare fuerat coactus, hæredibus ſcripſit, vt quas in eiuſdẽ defuncti ſcrinio inueniri poſſent, vel comburerẽt, vel ſaltem occultarent literas. Et cuidam quem capi a ſancto officio putabat, ne quẽdam ei notum hæreticum, ſi examinaretur, nominaret, ſcripſit.

Ad defenſiones tandem admiſſus ſe numquam tenuiſſe hæreſes, differentiamque inter cuiuſdam hæretici opiniones, & determinationem Concilii Tridentini non cognouiſſe dixit, addiditque, quod quandoque librum hæreticum legendo facile alicui hæreticę opinioni conſenſiſſe potuit. Prorogatis iterum atque iterum illi defenſionum ſuarum terminis, ad Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos iudices cedulam miſit, in qua circa veritatem dicendam ſe fuiſſe deceptum continebatur, dicebatque ſe cum ſuis corolariis articulum iuſtificationis tenuiſſe, lutheranas hæreſes partim tenuiſſe, partim nõ. & quoniã hæc ſua vltima confeſſio ficta, & ſimulata viſa eſt, tamquã hæreticus incorrigibilis, & impænitens, atque ficte conuerſus, dignus eſt viſus tradi brachio ſeculari, ſicque capite punitus primum, mox igni traditus fuit.

C A S V S XVII.

Codilius Cretenſis Chriſto domino abnegato Turcarũ more circuncidi cum ſe permiſiſſet, Maumeti ſectam in omnibus fere fuit profeſſus. Attamen poſt aliquot annos ad ſe reuerſus coram ſancto officio & ſponte comparuit, & de perpetratis humiliter veniam petiit. Hic apoſtaſia abiurata iuſſus eſt modo infraſcripto pęnitere. Per decennium videlicet ſingulis diebus ante Crucifixi imaginem decies orationem Dominicam, totiesque ſalutationem Angelicam dicere, & in die veneris ſancti nudatas ſcapulas ſuas quinquaginta ictibus flagello percutere, ac per annum in ſexta feria in ſolo pane, & aqua ieiunare, quaterque in anno in quatuor ex ſolemnioribus eccleſiæ feſtiuitatibus præmiſſa ſuorũ peccatorum ſacramentali confeſſione ſacratiſſimam euchariſtiam ſumere.

Apoſtata. Sponte.

CASVS XVIII.

Apoſtata captus.

ARdelion Cyprius, cum Chriſti fide abnegata circuncißionem voluntarie paſſus fuiſſet, cum Turcis eorum more viuendo, chriſtianoſque infeſtando, eorum etiã bona diripiendo per multos annos permanſit, tandem per chriſtianos captus, ac ſancto officio pręſentatus, citra omnem tergiuerſationem examinatus culpas ſuas faſſus, de omnibus veniam petiit. Qui apoſtaſia publice abiurata infra ſcriptam pænitentiam perficere coactus fuit, ſcilicet per triennium in triremi pro remigante deſeruire, & pro ſalutari pænitentia quater in anno idoneo ſacerdoti peccata ſua confiteri, ſtatutiſque diebus ſacram euchariſtiam ſumere, & quotidie toto tempore vitæ ſuæ decies orationem Dominicam, & ſalutationem angelicam dicere.

CASVS XIX.

Turca baptizatus ſed hæreticus.

MVſtafa Turca ad fidem catholicam conuerſus, baptizatus, ac Ioan. Baptiſta vocatus fuit. verum ad ſanctum officium delatus, cum examinatus fuiſſet, quas poſt abiurauit, nonnullas circa euchariſtiam, virginitatem beatæ virginis, ac baptiſmũ hæreſes cõfeſſus eſt. Hic ad triremes per quinquennium, & vltra iudicum arbitrio damnatus, pro ſalutari pænitentia quinquies in die pater noſter, & totidem auemaria dicere, & libertate poſtmodum donatus quater in anno certis feſtiuitatibus ſacratiſsimam ſumere euchariſtiam, iuſſus eſt.

CASVS XX.

ALfonſus Cardineus apud ſanctum officium delatus, quod a fide catholica apoſtataſſet captus, & examinatus, ſe per aliquos dies cum hebræo quodam hebraicam vitam duxiſſe, ac crocei coloris biretum portaſſe, & quo facilius (vt aſſeruit) ab eo pecunias extorqueret, carnes etiam in die veneris ſe comediſſe faſſus eſt. Hic apoſtaſia abiurata per triẽnium ad triremes pro remigante damnatus, pro ſalutari pænitentia quotidie decies pater noſter, & toties auemaria dicere iuſſus eſt.

Apoſtata.

CASVS XXI.

Secundo ſuſpectus, et iudicatus.

GAnius Borrus ob hęreſis ſuſpicionẽ captus per miniſtros Inquiſitoris, & examinatus, cũ nonnullas hæreſes faſſus fuiſſet, ad cõmunem, & publicã omnium hęreſum admiſſus eſt abiurationẽ. Verum poſt aliquot annos ad ſanctũ officium iterum delatus cum fuiſſet, quod libros videlicet prohibitæ lęctionis tenuiſſet, ac legiſſet, co

dicemque

dicemque ſcripſiſſet, in quo mulierem ex ſacris literis viro digniorē probari poſſe aſſeruerat, quodque multa ſcandaloſa, ac temeraria, imo & hæretica tenuerit, ſcripſerit, ac docuerit, de his interrogatus, aliqua vera, aliqua falſa ſibi oppoſita cum reſpondiſſet, falſaque optime diluiſſet, quia tamen in multis reus fuit inuentus, infraſcripta pænitentię onus ſubire iuſſus eſt.

Quod ſingulo mēſe ſacerdoti peccata ſua cōfiteretur, ac quater ſaltem in anno certis ſolēnitatibus ſacrā reciperet cōionem. vt quarta, & ſexta feria ieiunaret, & in die Dominica non tantū miſſam, ſed & veſperas audiret. vt die lunæ totū officium mortuorū, & die ſabbati coronam diuę virginis diceret. additum fuit ne lectionem publicam legeret, literaſque alicui nec mitteret, nec reciperet.

CASVS XXII.

FRrācinus Negliticus, qui in manibus Inquiſitoris quas tenuerat, & crediderat hæreſes abiurauit, ſecundo delatus quod ante ſibi aſſignatum terminum, quod ſibi pro carcere aſſignatum fuerat, clauſtrum exiuiſſet, captus, inuentus eſt libros prohibitæ lectionis ſecum habere, de quibus cum ab amicis iam reprehenſus fuiſſet, concumaciter eſt viſus lutheranorum ſectam defendere, randem confeſſus cum fuiſſet ſe omnes Caluini hæreſes tenuiſſe, credidiſſe, Geneuęque fuiſſe, ibique in hæreticorum perfidiam iuraſſe, brachio ſeculari traditus fuit.

CASVS XXIII.

MOrianus Siſlius poſtquam & quas tenuerat, & omnes in communi hæreſes abiurauit, ad ſanctum officium, quod minus plene confeſsus fuiſſet (quaſdam videlicet qualitates relinquendo) & quod ſibi impoſitam pænitentiam non perfeciſſet delatus, & examinatus, cum de perpettatis excuſationem licet non plene ſufficientem adduxiſſet, iuſſus eſt, quia habitellū publice reliquit, iam a ſe factam abiurationem corā clero, & populo reiterare, habitellumque reaſſumere, quem ſi per negligentiam reliquiſſe inuentus fuerit, ad decennium in triremi pro remigante ſe ſeruiturum, ſi autem per contemptum, curiæ ſeculari tradendum cognoſcet, carceri autem interim mancipatus per quinquennium in die paraſceue quinquaginta ad minus flagelli ictibus ante altare maioris eccleſiæ nudum ſibi dorſum percutiet, quaterque in anno in præfixis, ac taxatis, ſibique aſſignatis ſolemnitatibus præmiſſa ſacramentali confeſſione ſacratiſsimam recipiet communionem.

Carcerem ſibi aſſignatū exiens.

CASVS XXIIII.

Apoſtaſia notabilis.

VXore con qua & matrimonium conſumauerat, & per nonnullos annos cohabitauerat, relicta, Venerius Scirpius, vnam ex approbatis religionibus ingreſſus, atque in illa profeſſus, omnes ſacros ordines & ſuſcepit, & in eis miſſam etiam celebrando ſe exercuit. Adde quod etiam populo non ſine ſcādalo pluries prędicauit. Auctoritate deinde propria alteram ingreſſus religionem, tam celebrando, quam populis prædicando in ea per plures annos perdurauit. Spreto tādem religionis habitu ad vxorem reuertitur, qua mortua alteram ducens, ex ea multos filios procreauit. Hic ad ſanctum officium delatus, cum examinatus fuiſſet, plures & Caluini, & Lutheri hæreſes per multos annos ſe tenuiſſe confeſſus eſt. Ad Apoſtolicam ſedem cauſa cum fuiſſet delata, atque per iuris peritos optime digeſta, deciſum fuit dictum Venerium iudicio dominorum iudicum, coram quibus cauſa fuerat agitata, poſſe tradi curię ſeculari debita animaduerſione puniendum.

CASVS XXV.

Imperfecta confeſſio delicti aliqualiter excuſabilis.

REmucius religioſus, ſacerdos, & prædicator, de quibuſdam hęreticalibus locutionibus, atque de quodam hæreſibus cōſperſo libro cuidam ab eo tranſmiſſo delatus, cum fuiſſet captus, atque ad Vrbem tranſmiſſus, poſt nonnullas tergiuerſationes cōfeſſus eſt ſe quaſdam quas Venetiis prædicauerat hęreſes, ibidem in manibus Inquiſitoris alias formaliter abiuraſſe, ſed de pręfatis locutiōibus, & libro prædicto mentionem nullam feciſſe. De cauſa interrogatus, de ea re ab Inquiſitore ſe interrogatum haud fuiſſe, reſpondit. Hic quia crimen in adoleſcentia perpetratum inexperientia, & ignorantia operiri precatus eſt, cum poſt dictam abiurationem ſemper catholice viuendo fidem orthodoxam contra hæreticos & verbis, & ſcriptis defendiſſe ſit inuentus, ad mitiorem tendentes domini Iudices additis quibuſdam quotidianis orationibus triremi pro remige per nonnullos annos deſeruire, perfecta tamen formali abiuratione, iuſſerunt.

CASVS XXVI.

POſcentius religioſus, ſacerdos, & prædicator, quod in altera, & altera prædicatione quædam hæreſim ſapientia dixiſſet, ad ſanctū officium delatus, ab Inquiſitore vocatus, & examinatus, cum minus ſatisfeciſſet, iuſſus eſt ad Vrbē venire, vbi ſuper ſcriptis ſuis examinatus ſe illa tenuiſſe, credidiſſe, ac prædicaſſe reſpondit. Et quia

in ipſis ſcriptis aliqua hæretica, aliqua erronea, & aliqua ſcandaloſa inuenta fuere, abiurata formaliter, & publice omni hæreſi, pœnitentium hæreticorum pœnis iuſſus eſt ſubiacere.

CASVS XXVII.

BRiſolius Nicaſiæ dominus, qui iamdudum omnes pene modernas hæreſes abiurauerat, de relapſu, & impænitentia ad ſanctũ officium delatus, contra illum quamplurimi (nam ad viginti eorũ numerus aſcendebat) teſtes examinati cum fuiſſent, licet alii ſingulares, alii falſitate, vel varietate notati fuiſſent, qualemqualem fidẽ facere viſi ſunt, cenſuit ſanctum officium eiuſdem Briſolii (nam lecto ſemper decũbebat) attento langore, vt in ſecuriori domo recluderetur, vbi appareret an in luce, vel in tenebris ambularet, catholicorum virorum cuſtodia, dominorum Iudicũ arbitrio, illum obſeruaret, ibique pro ſalutari pęnitentia quotidie coronã beatæ virginis, & ſeptem pęnitentiales pſalmos, terque in hebdomada officium mortuorum dicere iuſſus eſt, & quolibet menſe ſacerdoti idoneo peccata ſua confiteri, ac quater in anno ſacratiſsimam euchariſtiam ſtatutis diebus ſumere. Adde tertium, quod certam pecunię ſummam duobus xenodochiis infra ſibi aſſignatum tempus conferat, & exſoluat. *De relapſu ſuſpectus.*

CASVS XXVIII.

IVsbinda, qui aliàs in multis hæreſibus comprehenſus, illas & omnes hęreſes formaliter abiurauerat, ad ſanctum officiũ delatus, quod nonnullos complices in ſuo examine ſubticuiſſet, iterum a miniſtris ipſius ſancti officii captus, & examinatus, quod ab ipſis complicibus, quia ditiores, & potentes erant, ſibi valde timuiſſet, ſe in eo defeciſſe reſpondit. Hic abiuratione de vehementiori hæreſis ſuſpicione præhabita, pro remige in triremi iuſſus eſt perpetuo deſeruire, & pro ſalutari pænitentia quinquies in die orationem Dominicam, totieſque ſalutationem Angelicam dicere. *uehemẽter ſuſpectus poſt abiurationẽ formalem.*

CASVS XXIX.

LVceus Bartullus, qui de hæreſi alias ſuſpectus fuerat, a nonnullis complicibus ad ſanctum officium delatus, captus, & examinatus cum fuiſſet, ſe ante annos quatuordecim de votorum validitate, ſuffragiis mortuorum, ac legatorum concilii auctoritate dubitaſſe, ac citra omnem abiurationem ex ipſorum legatorum indultu in foro conſcientiæ abſolutum fuiſſe dixit. Hic a quampluribus teſtibus, ſingularibus tamen, ſed in tortura perſeuerãtibus cũ vrgeretur,

ſemper

ſemper in negatiua perſtitit. Tandem multas poſt admonitiones, & piorum virorum perſuaſiones, Pontificis maximi iuſſu brachio ſeculari ſe traditum cum vidiſſet, vti apud Iudicem habebatur impœnitentem ſe declarauit.

CASVS XXX.

NIcoleos Pelides ad ſanctum officium delatus, quod a nonnullis de hæreſi ſuſpectis In domo propria non modo hæreſes audierit, verumetiam ex illis vnum ad fugam induxerit, captus & examinatus, primum negauit, imo quo ea labe puriorē ſe oſtenderet, ad faciendum ſibi chirographum quod illi in paſchate nuperime elapſo peccata ſua confeſſus fuiſſet, ab eoque ſacram recepiſſet communionem parochum induxit. Tādem multas poſt tergiuerſationes & hoc, & quia ſe collationibus hæreticis citra conſenſum ſuum tamen pluries interfuiſſe confeſſus eſt, tamquam de hæreſi vehemēter ſuſpectus omnibus abiuratis hæreſibus per quinquennium in monaſteriū detruſus, & duo millia aurea numerare, & ſalutares pœnitētias abſoluere iuſſus eſt. Aerius Germanus de iiſdem ad ſanctum officiū delatus, & examinatus, ſe hæreticalibus ſermonibus interfuiſſe, de hiſque loquentes reprehendiſſe dixit. Cum nihil (etiam per quæſtiones) ab eo haberi potuerit, quarta manu iuſſus eſt purgari.

Pecunia punitus.

CASVS XXXI.

CAmeus Ragius, qui iamdudum nonnullas quas tenuerat, & omnes hæreſes publice abiurauerat ad ſanctum officium de relapſu delatus & captus, cum pluries examinatus fuiſſet, octo teſtium dictis nō obſtantibus, quorum duo & ſi in aliquo varij, conteſtes tamē viſi fuere, ſemper in negatiua perſtitit. Tandem propriȩ vxoris quæ omnes hæreſes, & ipſa iamdudū abiurauerat, confeſſio ſuperueniēs duorum prȩdictorum teſtium auctoritatem viſa eſt approbare. Hic ſemel & iterum pro eruenda veritate tortus cum in negatiua perſtitiſset, tamquam impœnitens, & conuinctus brachio ſeculari traditus eſt.

CASVS XXXII.

MArianus Religioſus & ſacerdos, poſtquam nonnullas quas diu tenuerat hȩreſes abiuraſſet, ad ſanctum officium delatus eſt, cum dixiſse quod hæreſes quas faſsus fuerat numquam tenuiſset, abiurationemque ipſam vi & metu feciſset. Hic captus, & examinatus, hæreſes quas abiurauerat ſe nūquam tenuiſſe, ſed eas ad ſui ſuperioris

ris inſtantiam faſsas fuiſſe, iterum atque, iterum etiam in quęſtionibus affirmauit. Tandem pro faciendis defenſionibus audito ſibi aſſignato termino, ad primam reuerſus eſt confeſſionem, ſicque immurationis perpetuæ accepit ſententiam. *Malitioſæ variationis pœna.*

CASVS XXXIII.

BEroſus Iterarius, qui alias ad ſanctum officium delatus omnes hæreſes formaliter abiurauerat, ſecundo delatus, captus, & examinatus contra duorum conteſtium dicta, qui & ſi formalis abiurationis exceptionem paſsi ſint, & ex eo quod in tortura perſeuerarunt, & quibuſdam viſi ſunt adminiculis fulciri ſemper etiam tortus in negatiua perſeuerauit. Hic ad triremes per decennium miſſus mitiorem patribus viſus eſt ſententiam accipere. *Conteſtium debilitas.*

CASVS XXXIIII.

ALodius Burchus, cum de nonnullis hæreſibus ad ſanctum officium delatus ac pene de eis conuictus fuiſset, captus & interrogatus ſemper etiam tortus in negatiua perſtitit, verum cum rigoroſius iterum fuiſſet interrogatus, omnes Caluini hęreſes ſe tenere, ac in eis ad mortem vſque perſeueraturum dixit. Vnde talia, & a quibus didiciſset interrogatus, ſe illa in tortura tantum didiciſse pertinaciter reſpondit. Iterum atque iterum monitus, vt & errorum ſuorum aperiret originem, & complicum colligatas candas ſoluens catholicam amplecteretur veritatem, quid amplius fateretur ſe nihil habere, eaque in pertinacia ſe mori velle obſtinatiſsime reſpondit. Non defuerunt quamplurimorum theologorum ac piorum virorum ſuaſiones, quæ cum ſpacio quatuor menſium nihil penitus proficere viderentur curiæ ſeculari traditus eſt. Hic de morte factus certior, hortatu quorũdam ſacerdotum ad cor rediens cõfeſsionem, & cetera eccleſiæ Romanę ſacramenta petiit, ſeque vti chriſtianum decet in catholica fide mori velle dixit. Super his conſulitur ſummus pontifex, qui reum ad patibulum duci, de illoque periculum facere iuſsit. Eò ductus cum in ſano propoſito vſque ad ſupremum eius gradum perſeuerare viſus fuiſset, aliis pœnis plectendus vitæ donatus, tandem ad triremes pro remigante ad decennium damnatus fuit. *Reuerſus poſt ſententiam q̃uo recipiatur.*

CASVS XXXV.

PEripolius Vectus quas crediderat,& omnes hęreſes alias cũ abiuraſſet, iterum de eiſdem ad ſanctum officium delatus, contra quatuor complicum licet ſingularium in faciem tamen tortorũ dicta, quorum vnus ex fratre nepos ſe hæreſes ab illo edoctum aſſerebat,acriter ac pluries & ipſe tortus, ſemper in negatiua perſeuerauit. Hic dũ in carcere diu ſeruaretur, a tribus aliis ſuperuenientibus licet ſingularibus teſtibus, iterum vrgetur, ſemel & iterum tortus cum in ſua obſtinatione perdureſcere viſus fuiſſet, perpetuæ immurationi traditus eſt.

CASVS XXXVI.

ARachnea mulier omnes cum nonnullis quas tenuerat hæreſibus abiurauit. Hęc aliquot poſt annos ad ſanctum officium de relapſu delata,& pluries examinata,quæſtionibus etiam ſubiecta ſemper in negatiua perſtitit. Tandem viri ſui qui, & ipſe de relapſu accuſatus in cuſtodia ſeruabatur, confeſſione audita, hæreſes quas etiam poſt ſuam abiurationem tenuerat,aperuit. Et quia nec abiurationis ipſius,nec ſententiæ ſcriptum eſt repertum, & notarii,& Iudicis,in cuius manibus dicta abiuratio facta fuerat teſtimonio,eius cõſilio viſa eſt pinguere,ideoque digeſtiſſimo,proborum iudicio brachio ſeculari tradita eſt.

Scripta ſententia nõ reperta quid faciat.

CASVS XXXVII.

ADonius Arachneolus,poſt omnium hæreſum abiurationem,ad ſanctum officium de nonnullis hæreſibus iterũ delatus, a quatuor etiam in tortura examinatis,complicibus tamen,maxime viſus eſt vrgeri. Horum duo ſingulares fuerũt,reliqui conteſtium veſtem induerunt. Nam de certis hęreſibus contra reum deponens alter alterum in conteſtem adducit. Poſterior hæreticalibus locutionibus cum prædictis pluries ſe interfuiſſe faſſus, quid certi tamen inter ipſos collatum fuerit ſe oblitum,ipſius tamen ſocii dictum,ſi coram adduceretur,ſe confirmaturum dixit. Adductus in faciem ſocius,& ſingula contra reum recenſens conteſtem in ſententiam traxit,reus cũ in negatiua perſiſteret,ad triremes pro remigante trãſmiſſus eſt.

CASVS XXXVIII.

ALonus Caſſiarius, quod fugitiuum hæreticum receptaſſet aſſociaſſetque, ad ſanctum officium delatus eſt,qui de hoc factus certior æris alieni accepta occaſione ſe occuluit, ac pene fugam fecit primum, mox quorundam qui illum innocuum putabant hor

tatu,& fauore fretus, ſe præfecto ſancto officio præſentauit. Hic examinatus,amicum quem neſciebat hæreticum in domo ſe recepiſſe, ac per ſpacium quadraginta millium ad locum vſque in quo ipſe negotiũ ſe habere dicebat,cum eo equitaſſe,literaſque ab ipſo ex Geneua pluries ſe recepiſſe faſſus,nihil tamen hæreſim ſapiens ab illo hauſiſſe dixit.Cõfrontatus, & ab ipſo hęretico ad eorum quæ inuicẽ contulerant hæreſum propalationem hortatus,cum ſemper in negatiua perſtitiſſet,iuſſu principis ad triremes damnatus eſt.

SEQVVNTVR CASVS PER DIVERSOS I. V. D. ad Inquiſitoris inſtantiam Placentiæ diſcuſſi, quorum primus talis fuit.

CASVS I.

QVIDAM vehementer indiciatus captus,& in fortiis Inquiſitoris detentus, poſt innumera fere periuria, & & mendacia,tandem proprio ore confeſſus eſt ſe fuiſſe de ſecta lutherana, & infra ſcriptos errores per nõnullos annos tenuiſſe, videlicet.

Primo,quod Papa nullam in ſpiritualibus haberet auctoritatem, ſiue iuriſdictionem.

Secundo, quod Papa eſt Antichriſtus, ideſt contra Chriſtum.

Tertio, quod nullum ſit purgatorium,& alios quam ſimiles errores plurimos, qui aſcendunt ad numerum fere quinquageſimum.

Quęritur primum, quid faciendum ſit de ipſius rei domo, in qua conuenticulæ fiebant hæreticorum.

Secundo, an hic infelix reuerti cupiens ad miſericordiam recipi poſſit, & debeat, ac receptus quibus pœnis puniri mereatur, & debeat.

Conſilium cenſuit reum memoratum, qui tam diu tot, ac tantis inſanis hæreticorum erroribus obſtinate,& pertinaciter, vtpote nouus hæreſiarcha inſeruiuit, nulla penitus miſeratione dignum eſſe. Et vbi ad publicam abiurationem ex nimia ſanctę matris Eccleſiæ catholicę clementia admittendus ſit, rigoroſior ſolemniorque forma ſeruari omnino debeat, illamque non niſi quo ad ſacramenta, & ea quæ ſalutem animæ concernunt, eidem opitulari poſſe, quia quo ad ſacrilegia & alia deteſtanda per eum commiſſa,curia ſecularis intendit vti iure ſuo, eumque punire iuxta iuris, & ordinum fori ſecularis diſpoſitiones,atque ſanctiones. Domum vero, & alia ipſius rei bona publicanda eſſe iuxta iuris decreta, & conſtitutionum ſuperinde editarum tenorem, & prout deinde in executione ſententiæ declarari continget. *Rigoroſior ſed iuſta Placen. Cõcilii ſententia.*

III Prætor,

Prætor, & Conſilium Placentinum.

CASVS II.

QVidam de hæreſi Lutherana infamatus, ac vehementer indiciatus, per miniſtros Inquiſitoris captus, & detentus fuit, & in primo examine ſtatim, & ſpontanee confeſſus eſt ſe de Lutheranorum ſecta per aliquot annos fuiſſe, ac multos illorum errores tenuiſſe, & credidiſſe, & inſuper propter in eorum concilio factum decretum, quo facilius parochũ, imo ſeipſum deciperet, ſpreta confeſſione ſacramentali ſacroſanctam Euchariſtiam ſumpſiſſe, & hoc ſemel tantum, poſt a ſeipſo reſipuiſſe, & decreuiſſe pro errorum ſuorum facienda purgatione ad Inquiſitorẽ accedere, idque probauit, ſed a miniſtris ſacri officii prçuentus fuit. Nunc rogat ne huiuſmodi captura ſibi præiudicet, quo minus credatur ſponte reuerſus

Ne ſub agni ſpecie lupũ gerat.

Circa propoſitum thema aduertendum eſt, ne ſimulata conuerſione in hæreticam labem lapſus fraudulenter redierit, & ne ſub agni ſpecie lupum gerat. Hoc ſolerter prouiſo, iuxta.c. vt officium. de hære.li.6.quia ſponte confeſſus, & attentis in themate narratis, videtur iudicis arbitrio puniendus, abiurata tamen prius hæreſi, iuxta.c.ad abolendam.de hære.late in ſum. Silueſt.tit.de hçre.q.12. vbi dicitur quod iſta opinio eſt magis pia, quod hæreticis redire volentibus poſt condemnationem parcatur, tanto magis ante condemnationem. Et ſi Iudex videt ipſum reum contritum, & ſperat de cõuerſione ſua, tunc poteſt ei parcere iniuncta pænitẽtia ſalutari pro arbitrio ſuo moderanda.d.c.ad abolẽdam Hoſt.in ſumm.tit.de hçre.verſ. qualiter deprehendatur.nu.3.& ver.quando, & qualiter Eccleſiæ reconcilietur.nu.12.iuribus, & rationibus ibi allegatis.

Lucas Franciſ.Conſil.

HIc profecto (ni fallimur) dicitur ſponte reuerſus, & illico, iuxta not.in.c.ad abolendam.de hære.ver.Niſi continuo, poſt deprehenſionem erroris. Et prodterea abiurando hçreſim prædictam, & redeundo ad catholicã orthodoxamque Eccleſiam veraciter, mentis & cordis ſinceritate atque conſtantia, & non ficte (viderint qui faciem ouis errantis, & deuię accurate proſpexerũt, ipſi etenim magis ſcire poſſunt) præuia abſolutione generali iuxta.c.vt officium. de hære.lib.6.iniungi poterit ſalutaris pænitentia, necnon & aliqua pœna irrogari arbitrio vtraque iudicare debentium in cauſa iſta. Adde.c.vt commiſſum.§.necnon.eo.tit.lib.6.vbi ſcrib.ad arbitrium verſabitur in commutando carcerem perpetuum in domum ciuitatis ſeu ruris ad tempus, & vbi ſoluendo eſſet, in pecuniariam pœnam, & in

Carcer latior.

& in conſeruando vndique famam, & honorem reſipiſcentis, & ad fidei catholicæ vnitatem libere reuertentis, ſatis ſit nobis conſu luiſſe ſaluti animarum. In cæteris vt miſericorditer,& pie agendum cum reuertentibus modo quo ſupra.

CASVS III.

QVidam per nonnullos ſuorum complicum de hæreſi luthera-na delatus,conſpectui Inquiſitoris hæreticę prauitatis non ci tatus, nec vocatus ſe præſentauit, aſſerens & promittens ſe velle li bere omnes ſuos errores confiteri, paratus abiurare, & pænitentiã ſalutarem recipere. Et in iudicio conſtitutus perſonaliter præmiſso iuramento abſque minis, vel tormentis ſpõte, & prompte faſſus eſt ſe fuiſſe per annos plurimos de ſecta lutheranorum, & cum illis te-nuiſſe, & credidiſſe errores, & hęreſes eorum,petens ad miſericor-diam recipi, & Eccleſiæ catholicæ reuniri.

Quæritur, an talis in eccleſia, vel potius alio in loco ſecretiori abiurare, & qua pœna puniri,debeat.

Attento ſupradicto themate conſilium cenſuit prædictum conſti tutum, & ſponte confeſſum humaniter, & benigne eſſe recipiendũ, & honeſtiſſima abiuratione cum eo agendum, & ad pænitentiam ſa lutarem admittendum. *Benignior ſententia.*

Prætor, & conſilium Placentinum.

Io. Petrus Vicarius prædicta approbo,& R. P. Inquiſitori vices meas committo.

CASVS IIII.

SEius in manibus Inquiſitoris omnem abiurauit hæreſim, cui im poſita fuit talis pœna, ne ſcilicet ad monaſteria ſanctimonialiũ de cetero accederet, & ſemel in menſe per annum continuum In-quiſitori ſe præſentaret. Dictus Seius impoſitam ſibi pænitentiam in totum non perfecit. Nam quandoque ſe non præſentauit, ſed & ad monaſteria monialium acceſſit. Modo quæritur, an dici debeat in corrigibilis, ſeu impænitens. Et ſi ſic, an poſſit & debeat tradi cu riæ ſeculari.

Hanc quęſtionem cum in aliquo iuris canonici textu expreſſe de terminatam non inuenerimus, dignum duximus ipſam ex peritorũ in iure canonico opinionibus, & ſententiis declarare. *Pænitentiã ſibi impoſi-bi impoſitã nõ perficiẽs.*

Et primo quo ad primum pro parte negatiua adducimus D. An-

tonium de Butr.in.c.cum non ab homine.de iudi.ſic dicentem. Iam dixi quod ſi pęnitentia eſt ei iniuncta, & non ſeruet, erit incorrigibilis, & poſſet tradi brachio ſeculari.

In oppoſitum eſt communis opinio doctorum.Bal.in.d.c.cum nō ab homine. vbi ponens differentiam inter id quod primum iuriſdictionis Prætoris, & id quod eſt ſecundum ſiue vltimum, ſic ait. Ille qui non obtemperat Prętori in eo quod eſt primum ſuæ iuriſdictionis, ideſt quia citatus non comparuit, non dicitur incorrigibilis, licet ſit contumax. Ille vero qui ei non obtemperat in eo quod eſt vltimum ſuæ iuriſdictionis, vt quia depoſitus non dimittit officium, vel gerit officium, incorrigibilis dicitur. Tunc ſic ſubſumo. Vltimum iuriſdictionis iudicis, eſt pænitentia quam imponit per ſententiam diffinitiuam, quę eſt ſuę auctoritatis vltimum, vt claret, ergo qui pænitentiam ſibi iniunctā non perficit, erit incorrigibilis & impænitens. Huius opinionis fuit Fredericus de Senis in cōſi.157.vbi ſe ſubſcribit opinioni Abb.de podioboniti, vbi dicit, quod Inquiſitor non poteſt remittere pœnam illi, qui impoſitam ſibi non peregit, ſi prius abiurauerat. Io Calde.in conſi.480.quod eſt ſecundū, de hęreticis, prope finem. Idem tenet Archi.in.c.vt commiſſi, de hęre.lib.6.in ver.carcere.Idem tenet quem ſequitur Gemin.in eodem c.Abb.in d.c.cum non ab homine. pertractans quis dicatur incorrigibilis, inter tales recenſet illum, qui impoſitam ſibi pænitentiā adimplere, & peragere neglexit. Et ſpecialiter loquitur de eo, qui fugite carcere, in quo fuerat ob crimen recluſus. Claret ergo prima pars propoſitæ quæſtionis. Ad dominum Antonium de Butrio, quicquid dicat Abb.vt ſupra, dicitur, quod ipſe pęnitentiam iniunctam non peragere quid importet, non recte conſiderauit. Qui enim pænitentiam impoſitam non implet, dat vehementem ſuſpicionem, & merito ſuſpicari poteſt ipſum non pænituiſſe, & ſic vel ad priora rediiſſe peccata, vel in ipſis perſeuerare, & ita dicetur incorrigibilis etiam ſecundum dictum domini Antonii.

Incorrigibilis quis dicatur.

Ad ſecundam quæſtionem, ſcilicet an talis brachio ſeculari tradi poſſit, duobus modis reſponderi poteſt per doctores. Et primo dicitur de mente Io. Calde.in.c.literas.de præſumpt. quod pænitentiæ ab Inquiſitoribus imponi ſolitę ſunt duplicis ordinis. quædā enim ſunt quæ de directo contra hæreſim tendunt, velut ipſam deteſtari, contra illam prædicare, cum hæreticis non conuerſari, & huiuſmodi. Aliæ vero ſunt quę non directę ſunt contra hæreſim, ſicut ieiunare, peregrinari, & ſimilia. Non implens ergo pęnitentiam primi ordinis tradi debet brachio ſeculari, at nō ſic de ſecundi. Tunc.n.quis dicitur relapſus, quando facit illud quod nō eſt dubium feciſſe ex conſcientia, & loquela approbati a ſe erroris. Et hoc videntur velle doctores.in.d.c.vt commiſſi, Vide etiā Scilacen.de fid.cath.c. 19.

Relapſus quis.

At quicquid ſit de veritate opinionis, dicimus quod hæc reſponſio non valet ad liberandum ipſum Seium, ne tradatur brachio ſeculari, imo potius quod tradatur. Nam ſibi impoſita fuit pænitentia primi ordinis, ne ſcilicet ad monaſteria monialiū accederet, & hoc ideo ne eas inficeret.

Aliter ergo de mente Archid. & Frede. de Senis vbi ſupra reſponderi poteſt, & dici, quod brachio ſeculari iſte tradi nō debet, quoniam tunc quis tradi debet brachio ſeculari, quando nullam rationem, quare pænitentiam non perfecerit, adducit. Non autem ſic eſt de Seio noſtro. Vide in. c. accuſatus de hære. lib. 6. §. ille quoque. Adducit enim ipſe Seius pro rationabili cauſa, quod a Principe ſuo licet temporali liberatus, ſeu diſpenſatus fuit, & quod pro certo credebat ipſum Principem id potuiſſe facere, & ſi aliter crediſſet, cū iuramento affirmat ſe numquam Inquiſitoris mandatum fuiſſe præteriturum, & quod ſi ad monaſteria monialium acceſſerit, non ex malicia, ſed ignorantia, nec ad malum finem, ſed tantū lucri cauſa id feciſſe dixit. Nam moniales cantum docebat.

Sed nota quod hæc ignorantia craſſa videtur, nec illum excuſare poteſt: Nam non ita facile credimus illum tam rudem, & ignarum fuiſſe, vt neſciret omnino inter ſecularem, & eccleſiaſticam auctoritatem diiudicare, & contra talem reſponſionem ſuam videtur eſſe Archi. ſententia, & D. Cardinalium Inquiſitorū generalium. Quidam enim aſſerunt præfatos Reuerendiſſimos Cardinales declaraſſe impænitentes poſt abiurationem hæreſum tradi debere brachio ſeculari, & huius declarationis fuit cauſa quidam cui ab ipſis poſt abiurationem, ne prædicaret, aut legeret impoſitum fuerat, qui tamen pueris quibuſdam in domo logicam priuate legere deprehenſus fuit, tamen ne publice legeret prohibitionem accepit.

Ad hoc dici poteſt, quod vbi, & quando hæc facta fuerit declaratio non apparet, ſi tamen ita ſit, dici poteſt quod facta fuit tantum de illis quibus ipſi domini Cardinales poſt abiurationem hæreſum pęnitentiam imponebant ad maiorem maieſtatis conſeruationem, & gradum quem tenent, in cuius ſignum talem declarationē aliis Inquiſitoribus non intimarunt.

Pro reſolutione ergo huius dubii nobis videtur, quod eius totalis difficultas ad hoc tendat, vt videatur quis vere, & proprie incorrigibilis, ſeu impænitens dicatur. Nam ſi ſit incorrigibilis, tradi debet, vt doctores dicunt, ſi non, ſecus.

Dicimus ergo cum Abb. in. d. c. cum non ab homine. quod ille vere, & proprie incorrigibilis eſt, qui non ſolum non peragit ſibi iniunctam pænitentiam, ſed etiam qui fugit iudicem, ipſi reſiſtit, vel ab ipſo ſe occultat, vel impedit ne reum poſsit arctare. tunc enim Eccleſia non habet amplius quid faciat, & ideo comprimendus eſt *Incorrigibilis quis dicatur.*

per

per poteſtatem ſecularem. At ſi tantum pænitentiam non peregerit, nec tamen ſe abſconderit, fugerit &c. cum Inquiſitor poſsit illum de nouo punire, non dicitur incorrigibilis, & per conſequens non debet tradi brachió ſeculari. Et cum dictus Seius non fugerit nec ſe abſconderit, ſitque leuioris armaturæ vt muſicam profitentes eſſe ſolent, incorrigibilis proprie dici non poterit.

Frater Angelus aduocatus de Verona
Inquiſitor Placen.

Incorrigibilis quis dicatur.

EGo Alouiſius Grampus I.V. Doctor Vicarius Epiſcopalis Placē. conuenio in ſententia prædicti domini Inquiſitoris, quia proprie incorrigibilis dicitur, de quo nulla eſt ſpes quod corrigatur, vt ſonant verba in d.c. cum non ab homine. in fin. ibi. cũ venerit in profundum malorum tradatur curiæ ſeculari. vt per glo. in c. illud ſane. 24. q. 4. vbi dicitur, quod quibus prodeſſe non poterit correctio, nõ parcat abſciſſio. Sed quia in themate præmiſſo dicitur quod ille nõ eſt penitus incorrigibilis, quia & ſi pænitentiam ſibi iniunctam non perfecerit, tamen ſe non occultauit, igitur nec incorrigibilis, nec in abiuratam hæreſim erit relapſus.

CASVS V.

QVidam notarius procuratorem agens, in fortiis Inquiſitoris detentus, poſt multa mendacia, & periuria coram ipſo domino Inquiſitore iudicialiter faſſus eſt ſe ſciuiſſe, & intellexiſſe a quodam eius nepote ſacerdote, ipſum examinari feciſſe Gaium minorē, & Ruſticum ipſius ſacerdotis fratrem in cauſa hęreſis contra Titiũ, & alios quoſdam, & eidem Gaio in iudicio falſitatem deponere ſeciſſe, ſed ab eo non intellexiſſe quod id feciſſet, vt rem gratam ipſi notario faceret. Et cum præfatus Gaius teſtis dicta de cauſa in executionem literarum Apoſtolicarum citatus fuiſſet ad ſe præſentandum coram præfato domino Inquiſitore, dictum Gaium teſtem ad non comparendum ſuaſiſſe, & ſubinde in executione ſecundæ citationis cum omnino ſe conſtituere vellet pro vt & ſe conſtituit, pariter faſſus eſt eidem Gaio teſti dixiſſe, *Li frati ti examinerãno, ſtà sù la negatiua, e ſe ti dimandaranno del primo commandamento che t'hanno mandato, di chè non l'hai hauuto*. Exindeque cum dictus Gaius teſtis ſe conſtituiſſet, & examinatus fuiſſet, ac carcerem exiuiſſet, idem notarius faſſus eſt ſe ab eodem teſte perquiſiuiſſe, & intellexiſſe de & ſuper quibus examinatus fuerat, & quid in dicto examine reſponderit, & eidē Gaio teſti feciſſe propria manu ſcriptu ram correctionis (vt aſſerit) cõfirmatoriã huiuſmodi falſæ depoſitionis.

tionis, & etiã deferẽdũ præfato domino Inquiſitori, & notario actorum, licet per diẽ naturalẽ iam factũ eſset dictum examen, & nõ obſtante etiam, ꝙ dictus Gaius teſtis deponeret, & etiã poſt eius depoſitionem factam contra dictum Titium contra quem fuerat examinatus de dicta falſitate a dicto ſacerdote ipſius notarij nepote ſciuiſſet, & intellexiſſet ſcripturam correctionis huiuſmodi confirmatoriam dictæ falſitatis, faſſus eſt ſe feciſſe, vt aliquod auxilium ipſi Gaio teſti, & ipſius notarij nepoti præſtaret. *Falſitatẽ teſti ſuggerẽs quomodo puniatur.*

Quæritur qua pœna ſit plectendus ipſe notarius.

CVm ex narratis in ſupradicto themate non conſtet depoſitionẽ factam per dictum teſtem ad ſuggeſtionẽ memorati notarij cuiquam nocuiſſe, conſilium cenſuit mitius cum ipſo notario agendũ eſſe, & ideo extraordinarie arbitrio iudicis puniendum fore.

Prætor, & Conſilium Placen.

CASVS VI.

PEnes ſacerdotem de hæreſi ſuſpectum, & in fortijs domini Inquiſitoris, vt de fide reſponderet detentum, breuiarium repertũ fuit, in cuius primo folio ſcriptum erat, diabolus hic, ac in dicti breuiarij folio vltimo depicta erat imago beatiſſimæ dei genitricis domini noſtri Ieſu Chriſti figuram in gremio continens, quorum vtraque imago effoſsis oculis etiam in varijs locis ſfriſata erat. De ſupradictis interrogatus ipſe clericus negauit de his aliquid ſciuiſſe. Hic poſt factum examen, dum per cuſtodem de carcere reduceretur, fugam fecit, ac per altam dormitorij fratrum feneſtram ſuper tectum quoddam aſcendit, indeque in viam publicam præcipitem ſe dedit. Fracto igitur latere iterum in carcerem portatus, cum iam per dies ſeptuaginta manſerit, nec adhuc ſanitati reſtitutus ſit, quæritur quid de illo ſit agendum. An ſcilicet attenta ipſius rei lateris fractione ad purganda indicia, ac etiam pro habenda veritate aliquo tormentorũ genere, & quo torqueri poſſit, & debeat in illius examinibus prę uijs, maxime attentis periurijs, & mendacijs.

Vidimus ea quæ contra ſacerdotem ſuſpectum de hæreſi nobis ſignificaſtis, ea omnia in conſilio noſtro propoſuimus, & ita nos oẽs re inter nos bene pẽſata, cenſuimus medicos eſſe cõſulendos. qui ſi retulerint nullũ ſubeſſe periculum maioris, ſeu deterioris infirmitatis, vbi iſte ſuſpectus qõni, & tormentis admoueatur, illũ vtique torqueri debere, cum ſit admodum ſuſpectus de hæreſi, ſtantibus verbis illis in horario eius ſcriptis, videlicet, diabolus hic. Item ſtante conſciſſione imaginis diuæ virginis, & D. N. Ieſu Chriſti, & fugã *Fuga quid faciat.*

eiuſdem

Spurcare imagines crimen eſt capitale. eiuſdem presbyteri. Nam conſcindere, & ſpurcare imagines ſanctorum, nedum diuæ virginis,& D.N.Ieſu Chriſti,crimen eſt capitale, quod plurimum ad hæreſim tendit, quia lædit diuinam maieſtatem. Et hęc pauca ſufficiant, omnia remittentes prudentiſsimo arbitrio. R.P.V. cui me plurimum commendo.

R. P. V.

Bernardus Bregontius Prætor Placen.

CASVS VII.

COmmunicato colloquio cum Magnificis DD. Collegis omnes concordi voto in hanc ſententiam venimus,vt quantum attinet ad captum, & detentum,& qui ſponte poſtea confeſſus eſt, conſideratis his quę in facto proponũtur, ille carceris perpetui pœna ſit cohercendus, facta abiuratione in forma ſolita.

Spontanea præſentatio quid faciat. Quantum vero attinet ad eum qui delatus,& indiciatus ſponte ſe conſtituit in manibus domini Inquiſitoris, conſideratis his quæ in facto proponuntur, is maiori miſeratione ſit dignior, & propterea cum illo mitius agendum,pœna carceris perpetui commutanda arbitrio ipſius domini Inquiſitoris,& honeſtiori abiuratione.

Dominicus Bozula de mandato dominorum de ſignatura ſubſcripſit.

CASVS VIII.

QVidam valde indiciatus quod eſſet de ſecta, & conuenticulis hæreticorum, & quod ſuaſiſſet quendam hęreticum foreſem ad concionandum publice in foro in fauorem ipſorum hęreticorũ, ſub prætextu cuiuſdam ſpõtaneæ præſentationis ſe conſtituit in fortiis domini Inquiſitoris; & poſt plurima mendacia, ac periuria, variationes, & contrarietates tandem confeſſus eſt verum eſſe quod ipſe fuerit de ſecta illa, & quod ex proprio capite ipſe ſuaſerit, ei pecunias dederit, & induxerit dictum forenſem ad concionandum publice in laudem, & commendationem lutheranorum, & quod ipſi prædicationi interfuerit, promiſeritque eidẽ concionatori vbi opus fuerit in eius fauorem, ac defenſionem enſes centum non defecturos, ob quas prædicationes dictus forenſis poſtmodum principis ſecularis iuſsu, & auctoritate ſuſpenſus fuit.

Nunc quæritur qua pœna hic plectendus ſit.

REtento tenore ſupradicti thematis conſilium cenſuit memoratum detentum incidiſſe in hæreſim, & cum fuerit mendax, atque

atque ſponte non fuerit confeſſus errores ſuos vti debebat, tamquam eccleſiæ clementia, & miſericordia ſe reddiderit indignum, ſolenni abiuratione facta carceris perpetui pœna mulctandum eſſe, ſaluo tamen in præmiſſis ſemper arbitrio D,Inquiſitoris. *Indignus miſericordia.*

Prætor, & Conſilium Placen.

CASVS IX

Qui in corpore declarabitur.

IN quo quidem caſu tria videnda cum occurrant,
Primum erit, quid ſit hęreſis, quidue hęreticus.
Secundum, vtrum reus noſter ſit vel fuerit hęreticus.
Tertium, qua pœna plectendus veniat.

Et de primo, ſiue ab eligo, ſiue ab adhęreo, ſeu etiam ab hæſito dicatur hæreſis, a theologis ſumitur pro articulo, ſiue propoſitione contraria articulis fidei, vel determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ, vel diuinis ſcripturis, quia tria hæc citra omnem hęſitationem a fidelibus, & catholicis fide ſunt amplectenda, & tenenda, vt egregie diuus Thomas declarat in prima parte.q.32.ar.3.& in ſecunda ſecundæ.q.11.art.1.& 2.taliter quod hæreticus dicitur quilibet aſſerēs aliquid contra articulos fidei, vel contra eccleſiæ determinationē, vel contra ſacram ſcripturam, & hoc cum pertinacia. quam quidē pertinaciam addidit diuus Thomas non ex ſe, nec proprio ſenſu, ſed ſuper dictum diui Auguſtini ad Glorium, & Eleuſium fundatus, & eſt.24 q.3.c.dicit Apoſtolus. Si qui (ait Auguſtinus) ſententiā quamuis falſam atque peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, quærunt autem tota ſolicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi, quia non habent (ſubiungit diuus Thomas) electionem contradicendi Eccleſiæ doctrinæ. His addit Thomas Caietanus, Cum hæreſis ex tribus conſtituatur, errore ſcilicet in fide, & pertinacia, & cum duo prima error videlicet, & ſententia fidei ſpectent ad intellectum, tertiū autem, ſcilicet pertinacia ad voluntatem, & hæc ſuperueniens præcedentibus ita conſtituat rationem hæreſis, vt ſine eo hæreſis nō ſit, ſicut nec fides ſine voluntatis determinatione, manifeſtum eſt primo, quod ſi quis ſententiam fidei contrariam ſecundum ſe teneret, putans ſe recte ſentire, non intendens ab eccleſia diſſentire, talis ad hæſio non eſt hæreſis propter defectum pertinaciæ. Et prima parte. q.32.art.4.idem Caietanus dicit. Aduerte quod ad rationem hæreſis formaliter vltra hoc requiritur pertinacia. & ibidem poſt pauca ſub iungit. Vnde in huiuſmodi falſum opinantes non ſolum ab hæreſi,

A fidelibus credenda

Hæreticus quid.

Tota ſolicitudine quærens.

Tria hæreticum facientia.

Errãtes ſine peccato. ſed etiam a peccato excuſantur, qui iuxta gradum ſuum quantum cognoſcunt, rationabiliorem viam arbitrantur ſe ſequi ſalua eccleſiæ reuerentia. Nec ſupradicta ſomniauit, ſed a diuo Auguſtino excellens theologus mutuo accepit. Nam de baptiſmo contra Donatum ſcribens ait doctiſſimus pater Auguſtinus, Si aliquis hoc idem ſentiat de Chriſto quod Photinus opinatus eſt, & in eccleſia catholica baptizatur, & hoc credat eſſe fidem catholicam, necdum dico eſſe hæreticum, niſi manifeſta doctrina catholicæ fidei reſiſtere maluerit, & illud quod tenebat elegerit.

Hæreſes tenens non hæreticus.

Nec a theologorum veritate in hoc diſſentire volunt ſacrorum canonum doctores, nam glo.in.c.dixit Apoſtolus. ſuper ver. pertinaci.ait.Licet ergo teneat aliquis ea quæ ſunt contra fidem,dummodo paratus ſit corrigi, non eſt habendus hæreticus. Et glo.in.c. Hæc eſt fides.24.q.1.& licet quis erret, ſi tamen paratus ſit corrigi, non erit hæreticus. Abb.in.c.firmiter.de ſum.tri.& fid.cath. Sed quo ad hoc quod quis iudicetur hereticus, non videtur differentia, quia clericus etiam literatus errans in articulis fidei, non eſt hæreticus ſi pertinaciter non defendit errorem ſuum, maxime ſi credit Eccleſiam ſic tenere.

Corrigi paratus.

Clericus etiã literatus errans

Et idem dicit. Abb.in.c.dubius.de hære. Nam ſi quis (ait Abb.ibi) erraret in fide, & crederet illam eſſe fidem ſcilicet Eccleſiæ vniuerſalis, & eſt paratus ſe corrigere ſi aliud tenet Eccleſia, iſte non erit hæreticus, quia fides Eccleſiæ eſt fides ſua, ex quo ſe refert ad fidẽ Eccleſiæ. Et dominus Franciſcus Zabarella in clemen.1.§ porro.de ſum.tri.& fide catho. Si quis motus ratione naturali credit patrẽ maiorem filio in diuinis, & credat Eccleſiam ſic tenere, non eſt hæreticus, quia hæc non eſt fides eius, ſed ſua fides eſt fides Eccleſiæ. Vult dicere, quod cum credat hoc quod credit Eccleſiam ſic tenere, infertur quod non præciſe inhæreat niſi ſub hac tacita conditione. Quod autem talis poſſit mereri, tenent multi Theologi, & ego tenui in c.1.ſupra eo. ſcilicet in.c. firmiter (ait Zabar.) ponendo exemplum, vt quia aliquis ſimplex audiens prædicationẽ ſui Epiſcopi qui prędicat aliquid contra fidem, illud credit animo obediendi fidei, paratus tamen corrigi, talis meretur, quia iudicãtur opera ex intentione, vt.ca.cum voluntate. de ſenten. excommu. quod intellige, niſi error ſit in talibus, in quibus nullatenus excuſat ignorantia, vt in his quæ ſunt de iure naturali. & idem Zabar.de vſur.clem.ſi.§.ſane.alleg.Gulielmum Laudinum. exponit pertinaciter, ideſt obſtinata pertinacia.& Paul. de Lyazarijs a di. Zabar. allegat.in eodẽ.c.exponit quid ſit pertinax, dicens. Pertinax dicitur qui valde impudenter aliquid tenet, & affirmat.& Fely.in.c. dubius. de hære.in.2.not.allega.Inn.in rub.de ſum.tri.& fi.cath.& Bal.in rubr.C. de ſum.tri.& dicit quod qui crederet circa trinitatẽ patrẽ maiorem filio,

Meretur quis hæreſes tenens.

Pertinax quid.

filio, putans eccleſiã ita tenere, non eſt hæreticus. Et ſic patet quid hæreſis, & quid ſit hæreticus, videlicet ille qui animo pertinaci, & voluntate impudenti ac obſtinata aliquid tenet, & credit contra articulos fidei, vel contra contenta in ſacra ſcriptura, aut contra ſancita, & decreta ab Eccleſia catholica Romana pia omnium matre. Reſtat nũc videndũ ſi reus noſter tali morbo laborauit, vel laboret.

Et quia non ſola hereſis ſeu error (vt iam diximus) ſed ſecum cõglutinata pertinacia facit hęreticum, quæ quidem pertinacia in reo noſtro nequaquam inueniri poteſt, & nemo ſit condemnandus niſi conuictus, vel confeſſus, vel facti euidentia eius delictum pateat, Azo in ſum.in rub.de pœnis, ſequitur ipſum reum non eſſe tamquã hæreticum condemnandum. Nam ſi conuictus, vbi accuſator ſiue denunciator? vbi teſtis? certe nulli inueniuntur Quod autem nõ ſit confeſſus ſe aliquem errorem cum ea, quę ad hæreticum pertinet ſeu requiritur pertinacia, tenuiſſe, maxime patet ex proceſſu, imo fatetur quod quicquid tenuit, credidit, & docuit, id tamquã Eccleſiæ catholicæ conſonum ſe tenuiſſe, crediſſe, & docuiſſe. Nam in tertio ipſius examine ſiue conſtituto ſic dicit.

Contumacia cõdimẽtum hæreſis.

Io le ho tenuto (de eius prædicationibus loquens) e predicato per bone, e ſe ſono catiue mi ſommetto al giudicio di voſtra Reuerentia. Et in eodem conſtituto loquendo de ſcriptis Ciuitellæ dicit. E quando le ſcriſſi ſi vẽdeuano ſtampate publicamente in Bologna. Et in ſignum conformitatis ſuę cum eccleſia catholica dicit, Io le tagliai via eſſendo prediche del Ciuitella, che è ſtato condennato per heretico. Item, Io brugiai le lettioni del Montalcino ſopra la epiſtola ad Romanos, dopo ch'io inteſi che'l detto Montalcino era ſtato condennato, e la predica ch'io feci in Vicenza perche era attaccata con le altre, e perche io ne fui ripreſo dal Padre Maeſtro noſtro. Et inteſo ch'io hebbi che'l detto Mõtalcino era ditenuto in Roma, io abbrugiai tutte le dette ſue letture, e tagliai via dette prediche, & le brugiai qua in Piacenza. Et prima non le bruggiai, perche mi fidaua della dottrina di Maeſtro Nicolao che le vide.

De quinterneto autem Borges reſpondit,

IO ho creduto che ſiano bone, & io le ho predicate per bone, e non le brugiai, e non le tagliai con le altre che brugiai perche io teneua, & credeua, & ho tenuto, & creduto inſin a qui che ſiano bone, catholiche, e fideli, e quando non ſiano bone, io me ſommetto al parere di V.R. e di S. Chieſa.

Et in ſignum quod carebat pertinacia.

INterrogatus ſi contritio, & ſatisfactio eſſent, & ſint partes pœnitentiæ, reſpondit, Io credo quod ſint partes ſacramenti pęnitentię, credidi, & pręd icaui.

Et interrogatus quomodo ergo, &c. Reſpondit, Io l'inteſi (credo) qua in Piacenza, & ſubito ch'io l'hebbi inteſo, io brugiai detti ſcritti del Montalcino.

Et quia nulli dubium eſt quod confeſſio qualificata contra cuius qualitatem nulla eſt pręſumptio iuris, vnum tantum capitulum cōtinens tota debet acceptari, vel tota repudiari, nec poteſt diuidi, vt ſi reus confiteatur ſe promiſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat, verum eſt quod recepi a te cētum quæ mihi debebas ex cauſa mutui, iſtud eſt vnum caput, & confeſſio in iſto caſu non pręiudicat confitenti ſecundum Abb. in. c. bonæ memoriæ. de confeſ. & Bart. in. l. Aurelius. §. idem quæſiit. de lib. leg. Et hoc idem Cynus. in. l. 5. c. de confeſ. in 13. q. Et in. l. 3. C. de dona. ante nup. Vt ſi aliquis in iudicio, vel extra confeſſus eſt ſe recepiſſe a Caio pecuniam, vt ſibi repetat lectiones, vel pro factura pelandæ, quod non poteſt eius aduerſarius diuidere hanc confeſſionem, & partem quę facit pro ſe approbare, & alterā contra ſe reprobare, ſicut dicitur de qualitate contra quam eſt præſumptio iuris. l. 1. de Sicar. & l. ſi non conuitii. C. de iniur. Et cum iſte noſter reus vſus ſit confeſſione iſto modo qualificata dicens, Io ho tenuto, creduto, e predicato queſte coſe, penſando che foſſino bone, e catholiche, e quando non ſiano bone io mi ſommetto &c. ſequitur quod confeſſio ſua tota, & non in parte tantum, ſit & veniat in ſui ſauorem admittenda, igitur non tamquam hæreticus erit condemnandus.

Cōfeſſio qualificata quādo, & qūo debeat acceptari.

Et quod potiſſimum omnium pro ſe facit argumentum, quod abſcondita, & operta ſeruare poterat ſcripta illa, de quibus non ſine cauſa tam ingens factus eſt ſtrepitus, ſed ſponte ipſe protulit, ac nobis porrexit. quæ quidem ſcripta ſi de hæreſi infecta cognouiſſet, numquam protuliſſet, imo illa abſcōdiſſet, & operuiſſet. Nam protulit illa tamquam famoſi theologi indubitata, tamquam ſecura, tamquam eccleſiæ catholicæ conformia, quæ & ſi ſcandaloſa maxime his temporibus videantur, & ſint, gloſarum tamen, & bonarū interpretationum ſunt patientia, & potius a doctioribus diſputanda, quam prædicanda, & docenda a ſimplicibus. Facit in fauorem rei quod interrogatus quare cū igne iam conſumptis nonnullorum ſuſpectorum ſcriptis, quædam alia etiam ſimul non combuſſerit.

Optimū argumentum pro reo.

Reſpondit, perche mi fidaua della dottrina di Maeſtro Nicolao. Sic a ſimili, quia de hoc famoſo theologo, cuius ſcriptis ſatis confidebat, illa non combuſſit, non celauit, neque abſcondere curauit, ſed tamquam (vt iam diximus) ſecura, & ſanctæ matris Eccleſię doctrinis conſona, ſponte & alacriter protulit, & explicauit.

De famoſo doctore confidens.

Atta-

Attamen quia implicite confeſſus eſt ſe tenuiſſe libros aliquos ſi non prohibitæ, ſaltem ſuſpectæ lectionis; quia diffamatus de prædicationibus duabus ſcandaloſis, quia quoquo modo varius in ſuis reſponſionibus, non caret aliquali ſuſpicione, propter quod, & ſi nõ tamquam hęreticus, tamen tamquam aliqualiter iudicum arbitrio de hæreſi ſuſpectus veniet condemnandus, pœnaque arbitraria puniẽdus, atque a prædicationis officio per aliquot annos ſuſpẽdẽdus.

Frater Vmbertus Placen. Inquiſitor Papien.

CASVS X.

A Sacerdote religioſo per dominum Inquiſitorẽ detento, & proceſſato primum, mox pro recuperanda ſanitate quam pędore carceris amiſerat, media fideiuſſione, citra tamen inhibitionem alloquendi aliquem, ad eius habitationem remiſſo, rogatus literatus quidam religioſus, & ſacerdos, vt de quodam theologico dubio illum redderet clariorem, illi citra dolum (vt idem literatus aſſeruit) fecit ſatis, & eius dubitationis ſanctam, & catholicam declarationem inconſulto tamen Inquiſitore tranſmiſit.

Nunc quæritur vt infra.

PRimo, an in fortiis Inquiſitoris detẽto, & proceſſato conſulẽs, ſeu auxilium præbens, ſit vel dici poſſit fautor hæreticorum.

Secundo, an citra dolum quis tali vel talibus fauens, ſit dignus fautorum hæreticorum pœna.

Tertio, quid de literato ſupradicto ſit dicendum, & agendum.

Ad primum igitur dicimus, quod cum fauor dicatur alicui præſtari, cum illi confertur robur ſuum. Innoc. in. c. petitio. de homici, volun. quicumque alicui confert aliquid roboris ſui, illi dicitur fauere, & hoc vt Ioan. de Imol. in. c. ſi quis ſuadente. de pœni. li. 6. dicit del ictum auctorizando, vel defendendo in actu delicti, vel poſt delictum, & hoc dupliciter ſcilicet vel prohibẽdo ne reus perueniat ad manus iudicis, vel liberando illum de manu ipſius iudicis. Et nota ſecundum eundem Ioan. de Imo. vbi ſupra, & allegat. c. excommunicamus. pri. §. credentes. de hære. &. c. 2. &. c. contra Chriſtianos. li. 6. Fauens criminoſo etiam poſt delictum commiſſum, imo poſt ſentẽtiam punitur. Sed hoc dupliciter poteſt intelligi, videlicet vel conſtat de maleficio principali, vel non, ſi non conſtat non poteſt dici fautor, iuxta declarata dñi Petri de Anch. in. c. quicũque. de hęre. li. 6. qui dicit. Vnum ſcias, quod quando proceditur contra aliquẽ

Fauor quid.

Fauor dupliciter datur.

cx eo

ex eo quod præſtitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod malefi

De principali delicto primum conſtare debet.

cium, oportet quod prius conſtet de maleficio principali, & opor-
tet quod conſtet in proceſſu qui fit contra auxiliantē mihi. Licet.n.
principalis ſit contumax, vel alio modo de maleficio conſtet contra
eum, tamē hoc non nocet auxilianti, vt.l.denunciaſſe.§.qui iure.ff.
de adult. Et hoc notat Bar.in.l.is qui.ff.de furt. Ex quo inferas quod
in proceſſu fiendo contra credentes, fautores, auxiliatores, &c.opor
tet facere fidem, quod ille cui fauiſſe dicuntur, ſit hæreticus, vt cō
cludat inquiſitio, vel proceſſus contra tales, quia auxilium nō di-
citur præſtitum, quando non eſt, vel deficit maleficium. Bald.in.l.1.

Voluntas ſine ſecuto effectu quomō ſit puniēda.

col.2.ver.4.opp.C.de ſer.fug. Imo.etiam ſi mala voluntas fuiſſet in
fauente, ſi factum non ſit ſecutum, ceſſat ratio. vnde licet mala volun
tas quæ detegitur in eo quod facit, ſit puniēda, nō tamē ęque puni-
tur ac ſi factum ſecutū fuiſſet. Zabar.in.c.ſi quis ſuadente. de pœnis.
Ex quibus omnibus colligitur quod fauens detento vt ſupra, ſed nō
declarato, non dicitur fautor hæretici.

Auxiliū p accidens & ſine dolo.

Ad ſecundum dicitur, quod ſi conſtat de delicto, auxiliator, &
fauens tenetur, ſi eo animo fuit a principio, vt auxilium daret de-
licto, ſecus ſi caſualiter committitur, vel apetitur delictum Inno.in
c. petitio.de homici.volun. Nam ſi ad iniuſtum bellum quis iret cau
ſa pacificandi, vel alias ex iuſta cauſa, non creditur huic imputari, ſi
ex eius pſentia aliquod robur accreſcit ſuis, & timor inimicis, quia
auxiliator non tenetur niſi fuerit in dolo. Bart.in l.ſæpe in fin. de.ver.
ſig. Alex. in l. ſi qui opem. de furt. §. eo. ver. 17. & Paul. de Caſtr. in
conſ. 249. dicit quod quando imponitur pœna mortis per ſtatutum
requiritur dolus ad hoc, vt illa pœna locum habeat, vt l. in lege. ff.
ad legem Corn. de ſicar. Nec ſufficit culpa etiam lata, vt ibi habe-
tur, & Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſſ. dicit hęc verba.
Item ſi ſtatutum punit homicidium morte, & non facit doli mentio

Dol⁹ vbi nō eſt debet ſententia temperari.

nem, tamen Iudex vbi non eſt dolus debet ſententiam temperare,
quia voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficium. ff. de furti. l.
qui iniuriæ, & affectio tua operi tuo nomen imponit.C. de iniuriis l.
ſi vero conuictus. & ex hoc confunditur error multorum Iudicum
aſſerentium in pœnis ſtatutarijs etiam mentis non debere inſpici
animum, ſed factum, per id quod notatur in l. 1.§. Diuus. & l. fin. ff.
ad l. Corn. de ſicar. Qui credunt quod pro homicidio, etiam ſine do
lo commiſſo ſit imponenda pœna mortis ex formæ ſtatuti, more Iu-

In cortice literæ ſtādum non eſt.

dæorum ſtantes in cortice literæ, ſed decipiuntur, quia quælibet cau
ſa etiam iniuſta, puta ignorantia iuris excuſat a dolo. vt not. glo. C.
ad l. flauiam. de plagiarijs l. plagiarij criminis. la 2. per l. igitur.ff.de

Dolus vbi eſſe dicatur.

libe. accuſa. Et idem not. glo. magna in fin. in l. 1.§.ſi quis Iudicem.
facit l. ſed ſi l. §. ſcire .ff. de petitio. hæred. Et quod not. glo.in c.de
quarta. de preſcript. Dolus, & mala fides tunc eſt, cum quis mouetur
ad

ad aliquod malum propter ſolam malignitatem animi, non propter aliquod aliud credit eſſe bonum, Ad hoc facit Abb. in c. firmiter. de ſum. tri. & fid. cathol. Et in cap. dubius. de hære. & Zabarel. in Clemen. 1. §. porro.

Et per hæc patet reſponſio ad ſecundum quæſitum.

AD tertium etiam per ſupradicta patet reſponſio. Nam cum iſte literatus non ſolum non fauerit hæretico, ſed nec grauiter quidem tunc ſuſpecto, cum de eius delicto non conſtaret, & cum quicquid fecerit caruerit dolo, quia ſanam, claram, & catholicam doctrinam in ſcriptis ei miſit, quinimo quod pro ipſo literato multum facit, vt patet in actis, & ex præfati delati confesſione, ipſe literatus eidem delato dum adhuc in carcere detineretur, hæc vel ſimilia verba dixit, videlicer, S'io credeſſe che foſte heretico, poſſendo v'impicaria con le proprie mani In aliquo ergo non deliquit pręfatus literatus, præter quod inconſulto Domino Inquiſitore ſcriptum ipſum pręfato religioſo detento, ante ipſius detenti expeditionem miſit. Pœniteat ergo arbitrio Inquiſitoris.

Frater Vmbertus Placentinus.

CASVS. XI.

QVI alias ob venditionem librorum prohibitæ lectionis tamq̃ de hæreſi leuiter ſuſpectus, in manibus Domini Inquiſitoris abiurauit, eodem in crimine ſecundo deprehenſus cum fuerit, quid de illo ſit iudicandum conſilium petitur.

Reſpondetur quod quantum ſit ex vi verborum tex. cap. accuſat' de hære. li. 6. recidiuus iſte grauius quam prius punitus fuerat, tantum puniri debeat, replicata videlicet de leui abiuratione, ſi tamen (quod difficillime creditur) non malicioſe, neque proterue in crimine perſeuerauit. Si autem malicia, & qui haud leuiter præſumitur contemptus in illo inuenitur (librandum enim, & accuratiori trutina penſiculandum eſt eius examen) iuxta declarationem Gemin. in c. cum contumacia de hære. li. 6. de eo a ſimili iudicandum arbitror. Ibi namque dicit Gemin. Nota optimum textum ad cognoſcendam violentam prǫſumptionem, quia dicitur violenta quando prima ſuſpicio erat de delicto, poſtea delinquendo facit actum, qui inducit etiã præſumptionẽ, ꝙ delictũ fecerit, ſicut eſt cõtumacia, tunc iſta ꝑſumptio tamq̃ conſumãs primã trãſit in violentã, vt particulariter notat textus. Et vide glo. in c. de hoc. de ſimo. Hęc Gemin. ſic a ſimili cũ iſte abiurauerit tanq̃ leuiter ſuſpectus de hæreſi, poſtmodũ in crimine eodem

Præſumptio ſecunda primam conſumans.

eodem inciderit, primam videtur confirmaſſe ſuſpicionem. Sicut igitur vehemens duplicata ſuſpicio tranſit in violentā, ſic dicimus leuiorem tranſire in vehementem, quia malum (vt idem Gemin. dicit vbi ſupra) additum malo plus aggrauat. Nam hic ſecundum Io. Mona. duo operantur, id quod vnum non faceret. Si autem ſuffragantium importunitas hunc & malicia, & contemptu exutum oſtendere contenderit, citra purgationem canonicam, ſi aliquali laboret infamia, illum dimittere dominus Inquiſitor qualiter valeat ignoramus, cum in.c. excommunicamus.1. de hęre. ſic manifeſte habeatur. Qui autem inuenti ſola ſuſpicione probabili hoc eſt leui, & quod leuiter appareat (ait Hoſtien.) niſi iuxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatem perſonæ, propriam innocentiā congrua purgatione monſtrauerit, anathematis gladio feriatur, & vſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitetur.

Leuis ſuſpicio in vehementem trā ſiens.

Frater Vmbertus Placentinus Inquiſitor.

CASVS XII.

Ricius ſacerdos craſsiori laborans ignorantia, a quibuſdam plebeis rogatus nonnullos magnetes ad amorem laſciuiāque prouocandam, ſolemniter in Eccleſia baptizauit, ac ſupra eas quā plures miſſas cum diabolicis execrationibus, quas penes ſe etiā tempore prioris Iudicis, ante videlicet tridentinū concilium per aliquos dies ſeruauit, celebrare pręſumpſit. Addiditque, quod in domo cuiuſdam meretricis, quam eidem mulierculæ contulerat magnetis portionē, citra ſolemnitatem tamen, rebaptizauit. Re aperta ſacerdos ipſe fugam arripuit, requiſitusque ab Inquiſitore, cum non cō paruiſſet, tamquam contumax excommunicatur, tandem amicorum ſuaſionibus inductus, coram pręfato Inquiſitore comparuit, facinuſque quod perpatrarat faſſus, de eo veniam petiit. Interrogatus autem ſi de per dominnm Inquiſitorem ad illum tranſmiſsis de comparendo corā eo præceptis notitiam habuit, negatiue reſpōdit.

Quęritur ergo, an hæreticus, vel ſi ſuſpectus, de qua hęreſis ſuſpicione reus ſit hic iudicandus, ac qua vel quibus ſit pœnis puniendus.

Reſpondetur, ꝙ quia (vt in alio caſu iam diximus) nemo niſi conuictus, vel confeſſus, vel facti euidentia eius delictum pateat, eſt cō demnandus. Azo. in ſum. rub. de pœnis. cum reus iſte neque conuictus, neque confeſſus ſit de hæreſi, non poterit tamquam hæreticus condemnari. De neceſſitate namque hæretici eſt, quod error de his quę ſunt fidei ſit in intellectu, & pertinacia in volūtate. Et propterea ait diuus Archiepiſcopus Floren. in ſumma. parte ſecūda. tit. 2. c. 5.

Condemnandus quis ſit.

Baptizare

Baptizare imagines, vel ſimilia, ſi fiant propter aliquem finem facilius aſſequendum a dæmone, cui propter hoc quærit complacere, ita quod aliquo pacto implicito, vel expreſſo illud agat, vt dæmon ſibi, vel alicui faciat quod petit, dummodo nō petat ab ipſo dæmone aliquid quod ſit ſupra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantū ad cognitionem ipſius dæmonis. ſicut eſſent illi qui crederent vel quod dæmon poſsit neceſsitare liberum arbitrium hominis, vel illi qui crederent quod dęmon ex tali pacto, & in omnem euētum quantumcumque a Deo non permiſſum poſſet facere quod petunt, vel qui crederent quod poſſet determinare alteram partem futuri cōtingentis, vel effectum aliquem facere qui ſit propriꝰ Deo. Tales enim non eſt dubium quod habent errorem in intellectu, & male ſentiunt de poteſtate dæmonis, & per conſequens ſuppoſitis aliis conditionibus quæ requiruntur ad hæreſim, eſſent hæretici. Sed ſi ex cauſis prædictis facerent, non male ſentientes de baptiſmo, & aliis prædictis, & ſi peccarent grauiſsime, non tamen eſſent hæretici, ſed magis ſortilegi. Quia tamē impoſsibile videtur quod aliquis faciat talia, niſi etiam male ſentiat de ſacramentis, cum talia facientes maliciam in voluntate ſe habere oſtendant, Eccleſia quæ ſolum habet iudicare quæ foris ſunt, & ſi ex natura rei tales non poſsit tāquam hęreticos iudicare, iuris tamen præſumptione hæreticos, vel ſaltem de hæreſi ſuſpectos poteſt iudicare, quia ex eius volūtate corrupta, ac per alia facinora exterius oſtenſa intellectus præſumitur corruptus. Sicut enim ait præallegatus Doctor, habitus fidei cognoſcitur per actus fidei, qui ſunt credere, & confiteri, atque operari ea quæ ſunt fidei, & habitus caſtitatis per caſte viuere. Sic Eccleſia poteſt iudicare aliquem hæreticum per actus diſcredendi de aliquo articulo fidei, ſeu ſacramento Eccleſiæ. Et cum ſacerdos iſte circa ſacramentum Baptiſmi oſtenderit ſe minus fidei habere quam Chriſtianum decet, ipſum ſacramentum rebus inſenſatis applicando, vt puta baptizando magnetem, & hoc pluries, & pluries ſuper illam celebrando, conuincitur talis ſacerdos & ſi non hæreticus ex rei natura, quia neque per propriam confeſsionem, neque per teſtes conſtat de eius labefacto animo, iuris tamen præſumptione dicitur hæreticus, ideſt de hæreſi ſuſpectus. Hanc adauxit ſuſpicionem ſcripta coniuratio ſupra magnetem ipſum pluries a ſe lecta, ac contra apoſtolicam ſub pœna ſuſpicionis hæreſis prohibitionem per nonnullos dies penes ſe ſeruata, & retenta. His igitur, & ipſius ſacerdotis conditione optime conſideratis, iudicamus dictum ſacerdotem tanquam de hęreſi ſuſpectum grauiter fore puniendum.

Baptizare imagines.

Liberum arbitriū cogere nō poteſt dæmon.

Sortilegi nō hæretici.

Quæ foris ſunt iudicat Eccleſia.

Habitus cognoſcitur p actus.

Frater Vmbertus Placentinus Inquiſitor.

CASVS XIII.

POſtquam Seium filium annorum decem, vel circa in hęreſibus im buendum Geneuam miſiſſet, & iam triginta annis profeſſam pro priam ſororem e monaſterio extractam cuidam hęretico vxorem tradidiſſet, per miniſtros ſacri officij captus, & carceri mancipatus Nelion noſter, quamplurima poſt periuria, vtpote qui in vndecim e xaminibus, ſeu conſtitutis in negatiua ſemper perſtiterit, poſtremo veritatem faſſus, ſeptem, & viginti per eccleſiam damnatos errores Romę primum, mox Placentiæ publice abiurauit. Hic aliquot poſt annos iterum captus, & interrogatus, ex more ſuo mendacijs, ac per iuriis multis ſimiliter pręmiſſis, contra ei ab Illuſtriſſimis Cardinali bus Inquiſitoribus generalibus poſt abiuratas hæreſes factam prohi bitionem, Lorum quendam hæreticum in domo propria bis ſaltem noctu recepiſſe, ac per nonnullos dies illum retinuiſſe, eidemque ad partes hæreticorum exportandam, lucriſque exponendam haud mo dicam pecunię ſummam dediſse eſt faſſus. Adquid id fecerit interro gatus, ſi quo caſu ab Inquiſitore, alioue Iudice illum quandoque vr geri cõtingeret, vnde mediocriter viueret habere poſſet, libere ſe fe ciſſe reſpondit.

Vlterius ad eundem hæreticum extra Placen diœceſim ſemel de clinaſſe, & demum ad partes in quibus hæretici impune viuunt, ac ceſſiſſe, ibique ſororis ſuæ hæreticæ, & apoſtatæ protectionem ſum pſiſſe, ac præfatum hęreticum dictæ ſororis ſuę aſſertum coniugem e carceribus non modo liberaſſe, ſed etiam circa eiuſdem ſacrilegi proceſſum factas expenſas exoluiſſe, eiuſque merces redemiſſe, at que ad eiuſdem hæretici habitationem tranſmiſiſſe, affirmauit. Hære ſibus etiam plenum volumen per multos menſes penes ſe ſeruaſſe, ac legiſſe, et tandem priorum hęreſem numquam ſe pænituiſſe faſſus eſt.

Super his omnibus petitur conſilium.

EX his quę in facto propoſito duæ eliciuntur dubitationes quarũ Prima eſt, an hic reus relapſus dicatur.

Secunda qua pœna ſit puniendus.

Circa primum breuiter ego ſum in voto affirmatiuo per tex.c.accu ſatus.§.ille quoque.de hęre.li.6.in ver. hæreticos acceptet, & viſitet, ſiue aſſociet, dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu eis fauorem impendat. Nam pręter id quod ilic textus alternatiue, ſeu diſiuncti ue loquitur, & ob id ſufficit in vno ex his peccaſse.l.ſi is qui ducen tes.§.verum.ff.ad trebellianum.c.coram.§.ſed.c.contra. de off. deleg. canoniſtæ. in cap. inter ceteras. de reſcript. In præſenti tamen ca ſu in omnibus videtur peccaſſe miſer iſtę.& quod ſit verum, libet ſin gula

gula diſcurrere. Et ꝙ attinet ad receptationem, iam videtur pati ꝓbabilem difficultatem. Quāuis enim, ſecundū leges ciuiles proprie ſolū receptator dicatur, qui refugiū abſcondendi cauſa pręſtat reo. l. 1. §. quod ait prætor. verſ. eſt proprie. ff. de ſeruo corrup. Salic. in l. 1. nu. 2. C. de his qui latrones. nihilominus ſecundum canones in materia de qua quæritur, receptator hæretici dicitur qui ſcienter illum recipit, vt probatur in di. §. ille quoque. in ver. acceptet, & ita diſtinguendo ius canonicum a iure ciuili animaduertit Io. And. in c. 2. not. 4. de hære. lib. 6. Et ibidem Archid. nu. 3. vbi etiā addunt ſufficere vnicam ſuſceptionem, quamquā verbum hmōi receptator, & receptare frequentiam ſignificare videatur. Et adhuc clarius idem cōcludit Anchar. in eodē loco. nu. 3. in 3. q. dicens quod receptator hoc iure dicitur, qui ſcienter hæreticum ſuſcipit. Et huic ſententiæ nemo eſt canoniſtarum qui contradicat, & taliter ſuſcipiens hæreticum minime excuſatur ſub clypeo affinitatis, aut ſtrictę amicitię, vt habetur late per Crau. in tract. de hæreticis nu. 167. & ſequeñ.

Receptator proprie ſecundum leges.

Receptator ſecūdum canones.

Vnica receptio ſufficit cum ſciētia.

Affinitas nō excuſat.

Secundum autem, ſcilicet acceſſum ad hæreticum, & ad hęreticorum partes, paleatam excuſationem non recipit, quod id fecerit, vt ſororem, & cognatum ſacrilegos hæreticos couerteret ad orthodoxam fidem. Id enim a veriſimili penitus eſt remotū, nec cadit in ſenſum ſenſati, ergo falſum C. quia veriſimile. de præſumpt. Nam cum diu iſti ſacrilegi fuerint de hæreſi condemnati, & ſemper reſtiterint Spirituiſancto, & ſic pertinaces fuerint contra fidem catholicam, ꝓculdubio veriſimile non eſt, quod poſtmodum voluerint cōuerti ad fidem. glo. in l. Caſſius. ff. de ſenato. Et per Arelaten. in tract. de hæret. in not. 19. Peccatum enim quanto diutius infelicem animam detinet, ſuo pondere ad maius trahit. c. non debet. in fin. de conſang. & affin. Et ſemel malus ſemper pręſumitur malus. Etiam omni in caſu onus probandi ei incumbit. Poteſt enim huiuſmodi cōfeſſio ſcindi, & in parte acceptari contra confitentem, & alteram partem ipſe probare tenetur, vbi p̄ſumptio eſt contra eum, vt hoc caſu. Bar. in l. Aurelius. §. Idem quęſiit. col. pri. ff. de lib. lega. dum exemplificat de eo qui dicit ſe occidiſſe Sempronium ad ſui defenſionē, & eſt cōmunis ſententia Doctorum.

Acceſſ⁹ ad partes hæreticorum.

Cōfeſſio poteſt ſcindi.

Tertium de aſſociatione verificari videtur in hæretico per eum ſuſcepto, & cum quo ſępe colloquium habuit in ciuitate, & extra.

Aſſociatio.

Quartum autem in pecunia per illum ad hæreticos tranſmiſſa, q̄ alio modo non docto, cenſetur donata. l. donari videtur. ff. de donationibus. maxime rōne cōiunctionis ſanguinis perſonarū ad quas pecunię tranſmiſſę ſunt. glo. in l. qui patit. ff. mandat. Bal. in l. licet in prima quęſtione. l. de iure. liber. vnde & incumbit onus probandi, qđ lucri cauſa id egerit. Id enim facti eſt. l. conſilio. ff. de curat. furio. Et facta non pręſumuntur niſi probentur l. in bello. ff. facta. ff.

Miſſio pecuniæ ad hæreticorum partes.

de cap. & poſt lim. min. Et veriſimile eſt omni in caſu quod id fecerit animo deſerendi partes catholicorum, alienatis ceteris bonis ſtabilibus.

Excarceratio hæretici. Quintum autem verificatur quo ad dictarum pecuniarum tranſmiſſionem, & excarcerationem ſacrilegi cognati, quem in partibus illis hæreticis detentum proprijs expenſis (vt fatetur) liberauit, & hoc nullum indumentũ, niſi id de quo ſupra diximus in 2. quod etiã a vento (vt dixi) ſubleuatur, neque enim licet alicui præſtare opem aut fauorem maxime in iudicio, prout de huiuſmodi actibus tradũt Archi. & Io. And. in di. c. 2. & latius Gondiſ. Villad. in ſimil. tract. q. 16. vbi ſcilicet nulla ſubeſt ſpes de correctione, vt ibi per eum.

Libri hæretici detẽtio. Additur & ſextum, quod eſt inuentio libri hæreſis penes illum reperti, quem cum debuiſſet quam primum ad eum perueniſſet comburere, aut lacerare, attamen ſemper retinuit, & legit, id quod ſolum quemlibet laicum de hæreſi ſuſpectũ grauiter facit, vt dicit Io. And. poſt Anchar. in di. c. 2. not. 4. de hære. li. 6. de quibus non meminit Afflict. qui idem tenet in conſt. inconſutilem. nu. 26. in fin. lib. 1. conſt. regni. Nec etiam Carer. in di. tract. nu. 125. qui ad hoc plures alias auctoritates allegat, quod quis hęreticus ſatis probetur in dubio, penes quem inquiſitũ libri hęreſis reperiuntur. Et hęc quo ad primã dubitationẽ, cuius reſolutio eo magis liquet ſtante cõfeſſione iurata per eũ in abiuratione. l. generaliter. C. de non numer. pec.

Penes quẽ libri hæretici reperiuntur.

Circa ſecundã quęſtionẽ, ea neceſſitas dubiũ habet. ſtãte ꝙ ex nõ modica quidẽ, & leui ſuſpicione, ſed ex vehemẽtioribus ſuſpicionibꝰ, imo ẽt veris ꝓbationibus, & ꝓpria eius cõfeſſione, de qua in dicta eius abiuratione hæreſim abiurauit, vt in facto pręſupponitur, & ſtãte ꝙ poſtea adhuc cõmiſit in eã, ex ſupradictis in præcedenti dubitatione mea eſt ſententia, quod ſit declarandus relapſus cum publicatione bonorum, & relinquendus ſeculari brachio ſine vlla penitus audientia, vbi allegaret ſe penitere. prout pronunciauit Inno. tertius in c. ad abolendam. §. illos quoque. de hæret. iuncto c. accuſatus. in prin. fingitur enim iſte relapſus præfata feciſſe in conſequentiam erroris prioris a ſe approbati. di. §. ille quoque, & per iſtam ſecundam deprehenſionem in hæreſi declaratur animus ipſius, quod ficte penituerit eum in abiuratione, vt per Arelat. in di. ſuo tract. in 42. not. & hæc ſententia probatur in c. excommunicamus. §. 1. & ibi Abb. nu. 10. de hære. & late idem concludit Griland. in ſuo tract. de hæret. in vlt. q. & conſtat quod de iure ciuili pœna hęretici eſt capitalis vltimi ſupplicij. l. Ariani. C. eo. iuncta. l. vltimum ſupplicium. C. de pœnis. Et de conſuetudine approbata per cano. eſt pœna ignis. vt dicunt Hoſt. Io. An. & Abb. in c. ad abolendam. Et ita pulcherrime declarat Henricus Boich ibidem. nu. 19. & ſequen. dum concludit, ꝙ hæreticus punitur de iure diuino, ſecundum legem humanam, & canonicam

Relapſus ac brachio ſeculari relinquendus.

nonicam, & quod ſecundum leges hæretici pœna eſt viui crematio, & quod ſic interpretatur generalis conſuetudo, quę vbique obſeruatur, licet alię pœnę de iure canonico ſint iniunctæ, & hæc quidem eſt iuſta, & condigna pœna hæretici, vt illi dicunt per illud euangelij, Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Et licet iſtæ auctoritates videantur loqui de hæretico impęnitente, tamen idem eſt in relapſo, quia lapſo pænitenti parcitur, ſed non relapſo. & eſt textus in di. c. accuſatus §. illos quoque. etiam ſi penitere velint, quia eccleſia quæ nō iudicat de occultis, exiſtimat talem conuerſionem, & pænitentiam eſſe ſimulatam, & materiam veteris erroris eſſe reconditam, vt ait Archi. in c. vt commiſſi. de hære. li. 6. Et ſatis probatur in di. §. ille quoque. Et quod relapſus ſit comburendus, tenet expreſſe Afflict. poſt alios per eum citatos in conſtitutione, inconſutilem. num. 34. Et ante eum Io de Imol. quem tamen ipſe nō citat. in Clem. ad noſtram. nu. 22. in fin. de hęre. dum concludit, quod ille qui ſolum lapſus eſt, & ſponte eum pænituit, & eſt paratus corrigere errorē ſuū, & credere id quod ſancta tenet mater eccleſia, euitat pœnam ignis, non autem relapſus. Idem firmat poſt antiquos Io. de Tur. Cre. in c. 1. nu. 3. & 7. prima. q. 7. vbi concludit, quod hæretici relapſi renunciantes hæreſi, licet ad vnitatem eccleſiæ, & ad pænitentiam per quā poſſint animam ſaluare, recipiendi ſint, & reſpectu fori pęnitentialis, quia eccleſia tamquam pia mater nulli claudit gremium reuertēti ad ſacramenta, admittuntur. epiſtola. inter claras. circa fin. C. de ſum. tri. & fi. ca non tamen ſunt recipiendi quo ad forum fori, ſcilicet quo ad conſeruationem vitæ, & bonorum, quia illos quos vel p teſtes, vel confeſſionem propriam, vel euidentiam facti deprehendit reincidiſſe in abiuratam hęreſim, iubet tradi iudici ſeculari, nec eis parcit quo ad vitam, vel bona, vt ibi late per eum. Idem per omnia concludit Grilan. in tract. de hære. q. 5. in fin. nu. 23. vbi dicit hoc eſſe mirabile, quod relapſus in hæreſim vitam finire habeat, & euchariſtiam ſuſcipere poſt confeſſionem. Patet per c. ſuper eo. eo. tit. lib. 6. Et Arelat not. 46. & vbi in ſententia non exprimeretur condemnatio pœnę vltimi ſupplicii (quod tamen credit Felinus poſſe fieri per Inquiſitorem abſque metu irregularitatis. In di. c. ad abolendam in fin.) tamen iudex non poſſet pœnam mortis huiuſmodi, quæ hæretico inflicta eſt, commutare, etiam vbi in ſentētia non eſſet expreſſa, vt ibi per eum.

Lapſo, nō relapſo parcitur.

Et vitā, & bona amittit relapſus.

Irregularitatem non incurrit inquiſitor.

Verum quia hic agitur de negotio, in quo cum magna cautela eſt procedendum, & in quo ad cautelam peritorum conſilia requirenda ſunt, theologorum ſcilicet, canoniſtarum, & iuriſtarum, vt animaduertit Archid. in di. c. vt commiſſi. nu. primo. de hære. lib. 6. & in quo defenſiones non abnegantur, cum ſint de iure naturali, Clem. Paſtoralis.

Paſtoralis. de re iudi. In primis exiſtimo ſtatuendum eſſe terminum huic reo ad faciendas defenſiones ſuas, & eo elapſo, & nihil docto quod releuet, deueniendum ad ea, quæ ſupra proxime diximus in ſecunda quæſtione, ſaluo ſemper ſaniori iudicio.

Petrus Antonius Petra.

Aliud conſilium ſuper eodem caſu.

SEcundum ea quę proponuntur more Sceuolæ Iuriſconſulti (iſte relapſus namque in præſenti poſt prædictam abiurationem ex eiuſdem ore, & propria ſpontanea confeſſione de ſupradictis in tot, & tantis in fide catholica erroribus,& quæ cõfeſſio licet vnica ſufficit, vt quis poſt eam dicatur relapſus, & incorrigibilis. Alphonſus de Caſt. de iuſta hæreticorum punitione. li. 2. c. 2.) conueniunt omnia, & ſingula, licet vnum quodque, & vnicum ſufficiat. de quibus in c. accuſatus. §. ille. Et ibi glo. & omnes Docto. de hęre. li. 6.

Item quia poſt abiurationem ipſam habuit, perlegit, & penes ſe diu retinuit librum hæreticum l. Damnato C. de hære. c. ſane. 2. & ibi glo. & Archid. 24.q.2. Lud. Ro. in ſingul. 323. incip. eo ipſo quod. Feli. in c. ſi quis. de hære. Marſil. in pract. crim. in. §. diligenter. nu. 92. poſt alios quos referunt. accedente maxime quia & in propoſito concurrunt quamplures aliæ vltra dictum librum grauiſſimæ præſumptiones, de quibus in facto ipſo, & proceſſibus iuxta declarationem Felin. in di. c. ſi quis. Gundiſ. de hære. q. 13. nu. 19.

Item, & eo maxime quia in huiuſmodi graui hæreſis, & deteſtabili crimine propter eius enormitatem, & atrocitatẽ leuiores, & alioquin imperfectæ probationes, ac ſolæ præſumptiones ſufficiunt. di. c. accuſatus. §. licet & c. in fidei. de hære. li. 6. Paris. in conſ. 2. nu. 1. conſequen. Boſſius in pract. tit. de hære. nu. 4. In ipſoque crimine proceditur ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij. c. ſtatuta. de hære. li. 6. Et hæreticus in præſenti præſumitur & de præſenti, niſi contrarium is doceat. Carrer. de hære. nu. 98. facit ad præmiſſa reg. c. ſi malus. de reg. iur. li. 6. & quia in dubio quis præſumitur hęreticus. Boſſius in pract. in tit. de defenſoribus reorum. num. 47.

Item & extra omne dubium, quia is & priores ſemper retinuit errores, & in eis perſeuerauit pertinaciter, & in nouos, prout ex ſua confeſſione cõſtat, incidit,& phantaſmata hæretica. di. c. accuſatus. §. eum. tradendus eſt curię ſeculari, pœna mortis naturalis igne exequenda plectendus. c. ad abolendam. & ibi Abb. Feli. & Doctor. de hære. Et c. ſuper eo. & ibi Fran. & Docto. de hære. li. 6. Grilan. de hęre. q. 15. nu. 4. Boſſius in di. tit. nu. 16. & 37.

Necnon & confiſcationis bonorum. c. vergentis. & c. excommunicamus.

nicamus. de here. c. cum ſecundum. eo. tit. li. 6. & vbique Doct. Paris in cõſ. 2. num. 172. volum. 4. Boſſius in di. tit. de hęre. num. 16. Etiam in præiudicium, & damnum eius filiorum ſiue legitimorum, ſiue naturalium. Gondiſ. vbi ſupra q. 23. etiam licet catholicorum, & nepotum, etiam quo ad legitimam debitam iure naturali. di. c. ver. gentis. Et di. c. cum ſecundum, & vtrobique Doct. Paris. in di. conſ. 2. nu. 177. & ſequen. in. 4. vol. Grilan. de hęre q. 3. & 4. Gondiſ. in di. q. 25. Alphonſus vbi ſupra li. 2. c. 16.

Dictique filij, & nepotes ex dictorum fratris, & aui hęreſi vlterius priuantur, & nec de cetero admittuntur ad aliquod beneficium eccleſiaſticum, aut officium publicum, dignitatem, aut honorem. c. quicunque. c. vt commiſſi. & c. ſtatutum. de hęre. li. 6. Gondiſ. di. q. 25. Ita tñ ſi poſt ipſam patris, vel aui hęreſim filij, vel nepotes nati ſint, alias ſi ante ſecus. di. c. quicumque. vbi Dominicus, Et Pariſ. poſt Calder. in conſ. 3. de hęret. Io. de Anan. in di. c. vergentis. Pariſ. in di. conſ. 2. nu. 177. in 4. vol. niſi ſummus Pontifex de dictis bonis cõfiſcatis in ipſos filios, aut nepotes diſpẽſauerit. Paris vbi ſupra. *Filij ex patris delicto puniti.* *Filij ãte patris delictũ nati.*

Sed nec relapſo pęnitẽti datur regreſſus vllus, ſed omnis audiẽtia denegatur tam quo ad pœnam dictę mortis, vt eſt tex. in di. c. ad abolendam §. illos, & ibi. Abb. nu. 12. & Feli. in c. excommunicamus de hęre. & di. c. ſuper eo. & ibi glo. Dominicus. & Pariſ. de hęre li. 6. Grilan. de hære. q. 5. & 10. & 22. Gondiſ. vbi ſupra q. 2. num. 2. Et Nicol. de hęre not. 6. & 46. Boſſius. in di. tit. de hære. nu. 19. quam quo ad bona glo. in di. c. ad abolendam. §. illos. in ver. audientia. Pariſ. in di. in conſ. 2. nu. 191. in 4. volum. *Audiẽtia etiã denegatur relapſo.*

Datur tamen audientia ad docendum non eſſe relapſum. Gondiſ. di. q. 2. nu. 2 Et habendum copiam proceſſus cum debito termino ad opponendum, & ſuas defenſiones faciẽdum. c. fin. & ibi glo. Dominicus, & Fran. de hęre. li. 6. Bal. conſ. 81. in 3. vol. Gondiſ. de hęre. in di. q. 2. & q. 14. Carer. de hęre. li. 6. nu. 122. Boſſius. in pract. de hęre. nu. 9. & in tit. de indicijs 74 & 78.

Item ad Eccleſiaſtica ſacramenta, videlicet confeſſionem, & ſanctiſſimam Euchariſtiã di. c. ſuper eo. & ibi glo. fin. Dominicus, & Fran. Feli. in di. c. ad abolendam. Grillan. in di. q. 5. nu. 22 Nicol. in di. not. 42. Non tamen quo ad extremam vnctionem. Dominicus, & Fran. in di. c. ſuper eo. Et Feli. in di. c. ad abolendam col. 1. & 2. Et hęc ſalua ſemper determinatione Sanctę Matris Eccleſię. *Extrema unctio non datur relapſis.*

Io. Maria Dominicus I. V. D.

CASVS. XIIII.

NEmęus Auius poſt nonnullarum hæreſum Romę factam abiurationẽ, per Illuſtriſſimos Card. Inquiſitores generales in eorũ

quos

quos abiurauerat errorum deteſtationem ei impoſitum fuit, vt quater in anno præmiſſa ſacramentali confeſſione ſacroſanctam ſuſciperet communionem, & alia quædam ab illo perficienda, vt patet in eius ſententia, quæ & vbi non obſeruaſſet, vti relapſus puniri voluit. Hic carcere eductus non expectata eius iudicii vltima reſolutione, copia videlicet a ſe agendorum vrbe egreſſus per deuia quæque diſcurrens Placentiam pedeſter obliquis itineribus peruenit, ſed priuſquam ciuitatem ingrederetur, ad ciuem quem pro certo hæreticum nouerat declinauit. Inquiſitori tandem præſentatus reiterationem eius quam Romæ fecerat abiurationis publice fecit. Ab Inquiſitore poſtmodum dimiſſus ſibi iniunctam (vt iam diximus) pœnitentiam non modo non perfecit, ſed tamquam mente captus atque inſanus nonnulla ſibi minus conſona & dixit, & fecit. Iterum ab Inquiſitore carceri mancipatus, & vt in feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti ſacroſanctam ſuſciperet euchariſtiam exhortatus, negauit ſe velle id facere, niſi quo indutus erat habitello exueretur, vel ſaltem miſſa in qua ſacram communionem ſumpturus erat, ſummo mane celebraretur, ita vt a nemine, vel a paucis videretur. verecundiā. n. eo habitello maxime pati ſe dicebat. Hæreticos inſuper viſitauit, & ad illorum domos acceſſit, atque ad ſuam propriam habitationem vocauit, & cū eis de fide, & ad eam concernentibus ſermonem habuit, nec eos domino Inquiſitori reuelare curauit.

Quæritur ergo an dictus Nemæus tamquam relapſus ſit ſeculari brachio relinquendus, vel aliis, & quibus pœnis puniendus.

Reſponſio.

PRo habenda propoſiti caſus reſolutione præponitur, ꝙ dictus Nemęus fuerit Romæ per Reuerendiſſimos Cardinales ad beneficium abiurationis admiſſus, & abſolutus ſub conditione illa, ſi puro corde, & mente non ficta rediit, & mandata impleuerit, & ſeruauerit. Quam quidē ſententiam legi, & per ipſum publicari Placentiæ, & Burgonouo, vbi ipſe Nemęus iam deliquerat, mandauerunt præfati Reuerendiſſimi Iudices ad hunc effectum, quod ſi vllo tempore inuentum fuerit, quod dictus Nemæus contenta in dicta ſentētia ſibi impoſita nō ſeruauerit, aut in aliquo illi cōtrauenerit, intelligatur incurriſſe pœnas per ſacros canones impoſitas talibus ſic contrauenientibus, & ſibi commiſſa non ſeruantibus, in cuius ſententiæ executione ipſe Nemęus abiurādo omnes hæreſes obligauit ſe ad pœnas prædictas in dictis caſibus inobſeruantiæ ſcilicet, & contrauentionis. Nec videtur hic dubitādum an potuerit ſe hoc modo obligare, licet dici ſoleat liberum hominem non eſſe dominū membrorum ſuorum, & ideo ad pœnas corporales non poſſe ſe obligare.

Liber homo.

l. liber

l. liber homo. & ibi not.ff. ad l. aquiliam. Cum id factum fuerit iuxta formam c. ego Berengarius. de conſe. di. 2. quę forma cõmuniter ſeruatur. vt per Carer. de hęre. nu. 160. Et Gundiſ. in di. tit. q. 20. nu. 7. & Spec. in tit. de iureiur. nu. 9. ver. de ſacramento redeuntis. Quo præſuppoſito ſic ſtante, & ſi abſque eo quod vlterius laboretur, concludendum eſset ſententiam per Reuerendiſſimos Cardinales illum condemnare ad pœnam relapſorum, cum non ſeruauerit per eoſdẽ illi impoſitam pænitentiam, & promiſſis contrauenerit, & per conſequens curiæ ſeculari ſine vlla penitus audientia tradendum. iuxta. c. ad abolendam. de hęre. vt ſcilicet igne comburatur l. Ariani. C. de hære. quod videtur ſumptum ex euangelio Io. 15. vbi dicitur, Si quis in me non manſerit mittetur foras, & ſicut palmes areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Et ita ſe habet cõſuetudo, quod igne comburantur hæretici, vt late per Carer. vbi ſupra. nu. 132. vt tamen officio mihi iniuncto aliqualiter ſatisfaciam, dico dictum Nemæum omnino tradendum brachio ſeculari iure cautum reperiri, dato etiam quod ſententia, & abiuratio de quibus ſupra, illum non declaraſset relapſum, quia pars pænitentiæ dicto Nemæo iniunctæ in dicta ſententia tendit de directo cõtra hæreſim per ipſum abiuratã, & in illius deteſtationem ad hunc effectum illi aſcriptam, vt appare re poſſit vtrum in tenebris ambulet, an in luce, vtrum ſit pęnitens, vel ficte conuerſus, prout diſponitur in c. literas. in fi. de præſumpt. Et quod hoc ſit verum patet ex eo, quia cum teneret, & aſsereret, ꝙ in ſacramento euchariſtiæ verum corpus. D. N. Ieſu Chriſti non cõtineretur, negaretque confeſſionem auricularem eſse de neceſſitate ſalutis, Reuerendiſſimi Iudices illi voluerunt, quod ſingulo anno quater peccata ſua ſacerdoti confiteretur, & per manum ipſius, vel alterius ſacerdotis ſacratiſſimum euchariſtiæ ſacramentum ſumeret. quæ quidem pænitentia ſic per ipſum Nemęum omiſsa, ex alia cauſa non videtur omiſsa, quam ex conſequentia erroris a ſe prius approbati, merito vti relapſus condemnandus venit. Arg. c. accuſatus. §. ille quoque. Squilaceñ. in ſuo tract. de fide. ca. c. 19. Arelat. de hære. nu. 30. ita intelligunt, & referunt Calder. in di. c. literas. Zenzel. Machesi. & Io. de Imol. in Clem. 3. in glo. in ver. propagine. ita illum tex. intelligere.

Igni tradi debent hæretici.

Secundo pro hac opinione, quod non perficiens ſibi per Inquiſitorem impoſitam pænitentiam (loquendo de hęretico reuerſo, & hæreſim abiurante) dicatur relapſus, & vti relapſus poſſit puniri, facit textus in di. c. ad abolendam in prin. adiuncto. §. laicus, vbi dicitur, quod clerici manifeſte in hæreſim deprehenſi, ante omnia debent totius ordinis eccleſiaſtici pręrogatiua denudari, deinde ſunt ſecularis poteſtatis arbitrio relinquendi, niſi ad arbitrium epiſcopi errorem ſuum abiurare cõſenſerint, & ſatisfactionem condignã exhibuerint.

Pænitẽtiam ſibi impoſitã nõ perficiẽs.

MMM Idem

morum Pontificum determinationibus, vbi habeantur contradicere, & vbi non, omnia mea deciſionibus Doctorum catholicorum ſubmitto.

Tenentes Nemæum veluti relapſum fore brachio ſeculari relinquendum fundant ſe, ſeu fundari videntur ſuper dicti Nemęi abiuratione, in qua cum iuramento ſe ad relapſorum pœnas obligauit, ſi & quando pænitentias, & mandata ſibi impoſita non ſeruaſſet, vt in ipſa abiuratione ſua videri poteſt.

At hoc nihil eſt, quoniam dictus Nemęus ad talem pœnam quæ eſt pœna mortis non ſe potuit obligare, cum homo liber non ſit dominus membrorum ſuorum, vt ciuilia iura clamant. tale quippe iuramentum imprecatorie factum intelligẽdum eſt: idem eſt enim de hoc dicendum, ſicut de eo qui ſe ad aliquid ſeruandum ſub anathematis pœna obligauit. Sicut enim talis ad hoc ſe non potuit obligare (quicquid dicant Hoſt.&. Inno.) vt recte docet Diuus Thomas in quarto ſent. di. 19 q. prima. art. vlt. q. vlt. ad vltimum. & idem habetur in glo. prima q.7.c. quotiens. ita & multo minus Nemęus ad pœnam mortis quæ rælapſis infligitur potuit ſe obligare. Et quod eadẽ ſit de vtroque ratio, non eſt difficile demonſtrare. Nam cauſa quare nullus poteſt ſeipſum excommunicare, eſt quia excõmunicatio eſt actus iuriſdictionis, vnde in quem quis non habet iuriſdictionem, non poteſt illum excommunicare. Per iuriſdictionem autem cum qs in gradu ſuperioritatis conſtituatur, fit iudex eius reſpectu illius in quem iuriſdictionem habet, nullus autem in ſeipſum iudex eſſe poteſt, & per conſequens nec ſeipſum excommunicare. Quis modo recte negare poteſt hanc eandem rationem, & multo fortius etiam pro eo qui ſe iuramento ad mortem obligauit? quod in caſu Nemęi nõ concludere patet.

Liber homo non eſt dominus ſuorũ mẽbrorum,

ſeipſum excõmunicare quis nõ põt.

Et ſi dicatur rationem hanc non contrariari. c. ego Berengarius. de conſe. di.2. vbi habetur forma iurandi, ad cuius exemplar alię abiurationes fieri debent, vt dicunt Doctores. Reſpondetur quod argumentum hoc non ſolum noſtro non officit propoſito, ſed magis proficit. nam ſi aliç formæ abiurandi hęreſim ad inſtar illius. c. ego Berengarius. fiunt, & iuramentum illud ibidem exhitum imprecatorie ſumitur, vt dicit glo in dict.c. quotiens, & cum eo conſentit Io. de Tur. Cre. in eodem loco. ergo idem dicendum erit de iuramento in alijs abiurationibus fieri ſolitis.

In ſeipſum iuriſdictionem nemo habet.

Nec contra nos ſeu Nemęũ ſentẽtia per Reuerendisſimos Cardinales lata contra eũ pugnat, & ſi in illa dicatur quod vbi dictus Nemęus pænitentias, & mandata ſibi impoſita non obſeruauerit, aut in aliquo illis contrauenerit, illũ pœnas p ſacros canones impoſitas, & talibus comminatas incurriſſe. Nam cõminatorie, ſicut & per ipſum exhibitum iuramentum imprecatorie intelligi debent.

textus ille duo copulatiue requirit, videlicet & quod abiuret, & qđ ſatisfactionem exibeat, aliter &c. De natura enim copulatiuæ eſt cō curſus copulatorum. Cum ergo Nemæus ſatisfactionem cōdignam non exhibuerit, relinquendus erit brachio ſeculari.

At ratio iſta procedit ex malo intellectu illius textus. Nam illius ſenſus eſt,quod hæreticus relinquendus eſt brachio ſeculari, niſi hæreſi abiurata pœnitentiam ſibi iniungendam prius acceptauerit. Et ſenſus iſte ex dictis ſupra conuincitur in eodem c. vbi loquendo de clerico hæretico redire volente, dicit ipſum recipi non debere, niſi duo promittat, abiurare videlicet, & pęnitentiā ſubire, ſeu accepta re, quod exprimitur per verbum,conſenſerit.Idem enim iudicandū eſt de clerico, & laico quo ad caſum iſtum. Nam in .§. laicus. remittit ſe ad ſupradicta,dum dicit, prout dictum eſt.Et confirmatur quoniam in di. §. laicus. tria per ordinem a redeunte ad fidem requirūtur, abiurare, ſatisfactionem exhibere,& ad fidem ſtatim confugere orthodoxam. Quo modo dicet pœnitentiam adimpleri debere, antequam quis ad orthodoxam fidem cōfugerit? Eſt ergo ſermo de ꝓmiſſione acceptandi, & ſatisfaciendi.

Tria redeūti neceſſaria.

Quod magis vrget, eſt conuerſatio quam cum illis habuit quos ſciuit eſſe hæreticos. Nam contra eum eſt textus apertus in c. accuſatus. §. ille quoque. vbi implicite dicit conuerſantem cum hęreticis inter impęnitentes connumerari. Nemæus ergo noſter, & ſi eo qđ pœnitentiam ſibi impoſitam non perfecit, brachio ſeculari non poſſit relinqui, vt videtur tenere Decius in conſ. 137. tamen ob cōuerſationem quam ſciēter cum hæreticis habuit,ipſum tradi debere nō poteſt negari.

Vere hęc ratio fortis eſt, ad quam tamen dicitur, quod vbi Nemęus cum his quos hæreticos nouerat, quatenus, & in quantum hæretici erant, conuerſationem habuiſſe, abſque dubio relinquendus foret, non autem ſi ob aliam cauſam, & non quatenus hæretici. Sermones enim formaliter accipiendos eſſe docuit Ariſtoteles. Claret modo Nemæum cum hæreticis quatenus hęreticis conuerſatum nō fuiſſe. Nā cū inter ipſos de ad fidē pertinentibus ipſo Nemæo præſente ſermo factus eſſet, non ſolum illis nō conſenſit, ſed etiam eos reprehendit, vt ex eius & illorum proceſsibus apparet. Et ſi dicatur, tenebatur reuelare, & non reuelauit, relinquendus igitur erit brachio ſeculari,neganda eſt conſequentia, nam hoc lege non ſancitur.

Formaliter accipiendus eſt ſermo.

Cōuerſatus cum hæreticis non vt hæreticus.

Et confirmatur reſponſio iſta, quoniam ſicut qui hęreſim dicentē Chriſtum de Spirituſancto conceptū non fuiſſe,affirmat, negat vero liberum arbitrium noſtrū ad bonum aliquid poſſe, relapſus minime eſſet dicendus,pari modo dicendū eſſe videtur de illo qui licet abiurauerit, & poſtea cum hæreticis etiam ſcienter conuerſatus fuit, at non quatenus hæreticis. Ratio enim quare conuerſationem

habens

habens poſt ſuam abiurationem cum hęretico alterius ſectę ab eo, relapſus non cenſetur, alia aſsignari non poteſt, niſi quoniam cum ipſo non tamquam cum hæretico conuerſatur. Idem ergo & de iſto erit dicendum.

Dico tamen Nemęum de ſeipſo vehementer ſuſpicionem dediſſe, & merito ſuſpicari poſſe ipſum non pœnituiſse, & ſic ad prima redijſse delicta, vel in illis perſeuerare. At ob vehementem ſuſpicionem nullus vt hęreticus, & multo minus vt relapſus iudicandus eſt. Et hęc per modum dubij dicta eſſe volo, & ita proteſtor, & non aliter, nec alio modo.

Sequuntur ſolutiones omnium prædictarum rationum pro parte fiſci.

RAtiones ſupradictæ parum, vel nihil releuant. Et primo non eſt ſimpliciter verum, quod fundamentum fiſci tenentis Nemæū debere tradi, vel relinqui brachio ſeculari ſit in eius abiuratione. Sed bene verum eſt quod in illa, iuncta tamen cum ſententia Reuerendisſimorum D.d.Iudicum, quæ quidem ſententia ſi bene legatur ſola Nemæum condemnat. Sed dato & numquam conceſſo, quod iuramentum ſit impręcatorium, vt exemplo asſeritur, quod potius promisſorium dici poteſt, & quod Nemęus non ſit dominus membrorum ſuorum, & ideo alias non potuerit ſe obligare ad pœnas corporales, nonne Iudex cui ſpectat purgare prouinciam malis hominibus.l.congruit.ff.de off.præſid.potuit in ſua ſententia illū obligare? certe nemo dubitat: ſed quod fortius, nonne ſtatim, & ipſo iure quod non perficit pęnitentiam canones ipſum relapſum iudicant? textus eſt ſi recte conſideratur in c.literas.in fin.de pręſumpt. Sed nonne poſset dici, quod hoc propter atrocitatem criminis ſpetiale eſset in crimine hęreſis?

Promiſſorium potius quam imprecatoriū.

Quod iuramentum imprecatorium obligat etiam ad pœnas corporales hominem liberum, & maxime cum ex iuſtitia illa pœna corporalis infligenda eſſet, ſecundum quod limitat regula d.l. liber hō. ſum.Ang.in ver.Iuramentum quinto.de obligatione.nu.7.ver.Idem dic quod iuramentum &c. Alias ſequeretur, quod iuramentum de quo in.c.ego Berengarius, eſſet ſuperfluum, contra aſseuerationem ſummi Pontificis in proœmio decreti. Poſset etiam forte tentari, ꝙ Nemæus non eſset liber homo cum carceri mancipatus eſſet, & per Reuerendisſimorum DD.iudicum ſentētiam ad perpetuos carcerꝭ damnatus, per quod damnato in metallum æquiparatur, vt tenet Inno.in.c.qualiter, & quando.de accuſat.prout refert Bart.in.l publicanorum.nu.10 ff.de publi.iudi. Et ideo ab illa regula exemptum, in hoc tamen vltimo non facio vim. Quod autem dicitur

ſenten-

ſententiam comminatoriam, hoc fateor, ſed quod non debeat ex iſta comminatione puniri, quia imprecatorie ſit intelligenda, hoc negatur, cum ex iſta comminatione obligetur taliter, quod nõ poſſit in caſu contrauentionis pœnam comminatam aufugere. Hoc cõceditur, quod ſit dubium quę ſint iſtæ pœnæ, quia iura cantant in di.c.ad abolendam.in di.c.accuſatus.& in di.c.literas. Multo minus conceditur, quod probandum ſit ſumere corpus Chriſti illo modo quo impoſitum eſt Nemęo, inter pænitentias contra hæreſim connumerari, quia ex ſe clarum eſt & manifeſtum, cum ex hoc poſſit cognoſci vtrum ambulet in tenebris, an in luce. Nec eſt bona conſequentia, ſumere corpus Chriſti eo modo &c.non connumeratur per Calder.inter pænitentias primi ordinis, ergo quia exempla non aſtringunt, ſed declarãt l.de damn.infec.ibi Bar.de damn. infec. cum ſi. Nec iuuari poteſt nemæus per fictionem inſaniæ, quia dato quod aliqua ſigna in eo non ſani capitis viſa fuerint, hoc in eo vt in quolibet alio malo, & peruerſo præſumendum eſſet, alio non docto, vel apparente, cum & longa interualla ſanæ mentis in eo videantur. Ex quo dicendum omni in caſu eſſet, quod cum dicta inſania in eo non ſit perpetua, ſed longis interuallis temporum illum ſaniorem permittat, debeat temporibus defenſionum ſibi conceſſis, & ſemel & iterum, ac tertio prolungatis, docere in dictos errores incidiſſe temporibus, quibus inſania vexabatur.l.diuus.ff.de off.præſid. quod cum non fuerit factum, & contrarium poſſit apparere, & appareat ex actis, vanum eſt proponere inſaniam, quæ illi prodeſſe nõ poteſt.

Nec verum eſt, quod di.c.ad abolendam.requirat ſolam promiſſionem ſatisfactionis, & ſimplex promiſſio ſufficiat abſque eo quod ſatisfaciat, quia peſſime dictum eſt pace ſua, cum verba debeant intelligi cum effectu.l.1.§.1.ff.quodquiſque iuris.vbi. Caſtrenſ. Et ideo cum myſterio vſus eſt ſummus Pontifex illo verbo, ſatisfactionem congruam, propter quam cognoſci debet, an recte ſit pænitens &c. di.c.literas.alias ſequeretur, quod ita eſſent accepti qui pænitentiam peragerent, quam qui illam omitterent, quod eſſet maximum abſurdum, ideoque euitandum.l.nam abſurdum.ff.de bo.lib.cum ſi. Et quod non ſufficiat ſimplex promiſſio in illo text. facit textus in eo tit.in.c.excommunicamus.2.§.fin.Ibi, ad agendum pænitentiam, & expreſſius in d.c.literas. in fin. *Promiſſio non ſola ſufficit.*

Multo minus verum eſt, quod dictus nemęus poſſit euitare diſpoſitionem di.c.accuſatus.§.ille quoque.quia conuerſatus ſit cum hæreticis, ſed ex alia cauſa vt in proceſſu. quia facilis eſt reſponſio, cũ hæc qualitas quę eſt adiuncta maleficio ad remouendum dolum, debuerat probari. Prohibitum enim eſt conuerſari cum hæreticis.c. inter.de purga.cano.di.§.illos.quoque.Ad remouendum igitur dolũ debuerat probari per ipſum nemęũ qualitas illa.Nã curia per confeſſionem

Cõfeſſio qualificata adiũcta maleficio. confesſionem maleficij ad plenum informata eſt, vt in ſimili ſolet dici de eo qui fatetur occidiſſe hominem ad ſui defenſionem, qui habetur pro confeſſo, ac ſi ſimpliciter confeſſus eſſet, cum iuris p̄ ſumptio ſit quod dolo fecerit, vt per Bar. in l. Aurelius.§. Idem quę ſiuit .ff. de libe. lega. Confesſio enim qualificata probat contra confitentem, quando contra talem qualitatem militat præſumptio iuris. Socin.in l. 1. num.10.ff.de vulga.quod contra qualitatem dictam ſit iuris pręſumptio textus eſt clarus in di.§ ille quoque.c.accuſatus.

Quod autem dicitur pro confirmatione præmiſſorum, quod qui poſt abiurationem hæreſum conuerſatur cum hæreticis diuerſæ ſectæ, & opinionis, non dicitur relapſus, eſt contra textum in c. excõmunicamus. 1. & 2. de hære. vbi habetur, licet habeant facies diuerſas, habent tamen caudas colligatas, & in vanitate conuenerunt in idipſum, & eſt textus in terminis in di. c. accuſatus.§. cum vero. quę opinio ſine dubio contra Nemęum procedit, qui omnẽ hęreſim abiurauit, vt in eius abiuratione habetur, vt tenet Gondiſ. de hære. q. 20. nu. 6. Et ex his adhuc perſiſto pro fiſco in eadem opinione, qđ ſcilicet Nemæus ſit brachio ſeculari tradendus, & pręcipue ex concluſione facta per eius defenſores, dum dicunt Nemæum ipſum dediſſe de ſeipſo vehementem ſuſpicionẽ ipſum non pęnituiſſe, vel ad priora rediiſſe delicta, quæ ſuſpicio vehemens habetur a lege pro probatione clarisſima. di. c. accuſatus.in prin. in di.§. ille quoque. Tradatur igitur brachio ſeculari quanto citius&c. Saluo tamen ſaniori rectius ſentientis iudicio.

Facies diuerſas ſed caudas colligatas,

Sequitur ſupplicatio pro Nemęo Auio.

MVltum Reuerende Pater. Cum ſecundus iam agatur annus, qđ Nemęus Auius in fortijs. R. V. detinetur vt inobediens, & ꝙ contra Reuerendisſimorum. DD. Card. generalium Inquiſitorum mandata, & impoſitiones feciſſe videatur, videns Nicolaus Auius filius coniuncta perſona, & debitus miſeri detenti patris defenſor illum adhuc in defenſum remanere, & qualemqualem errorem commiſerit, id omne ex variis humoribus, & expreſſo furore emanaſſe, poſcit, vbi de prædictis clare nõ conſtat, plenas ſumi informariones. Et quia ſuis iam & congruis loco, & tempore oblatę per R. V. defenſiones tam detenti furia, & inſania, quam ſupplicantis imperitia recuſatę fuerunt, propterea ſupplicat dictus Nicolauus, vt plenius & clarius de prędictis liqueat, ad nouas per R. V. ſe admitti defenſiones, defendẽdique licentiã in ſcriptis ſibi dare, vt per idoneas perſonas ſe tueri queat, nec enim temporis penuria, aut aliena imperitia alterius innocentia eſt conculcanda, aut opprimenda ęquitas, quę cum iuſta ſint, & pia haud quaquam a R. V. ſe obtenturum minime diffidit.

diffidit.cuius benignitati,& clementiæ plurimum ſe commendat. Prædictis annuit Inquiſitor.

Dicta octo teſtium omni exceptione maiorum per quæ præfati Nemęi inſania per infraſcriptos.I.V.Doctores ſatis probata eſt viſa, breuitatis cauſa hic non poſuimus, tantumque ipſorum doctorum vota ſubſequi iudicauimus expedire.

Videbatur omnino dicendum ex his quæ proponuntur Nemęum Auium cenſeri relapſum, & quia ſic voluit, & iurauit vbi mandata non ſeruaſſet.ad c.ad abolendam.de hæreſ.§.pri.vbi abiurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita.Clem.fin.in fin.eo.tit.ibi.pęnituerit,& ſatiſfactionem exhibuerit. Et relapſum eſſe eum qui pænitentiam ſibi in iunctam non ſeruauerit dixerunt Matheſil.Zenzel.& Imol. in Clem. 3.de hære.in glo.Propagatur. Fred.de Senis.de hære.conſ.157.in fin. quos refert,& ſequitur Arelat.in tract.de hęre.q.30. vbi allegat Calderin.in.c.literas de pręſumpt.quicquid dixerit Decius in conſ.136. col.4.nu.4.poſt Calder.conſ.2.tit.de hære.Verum quicquid ſit de iure,quia in caſu noſtro ex defenſionibus nuper factis, & teſtibus deſuper examinatis,& actionibus ipſius quotidianis deprehenditur eum non habuiſſe, nec habere mentem integram, nec ſanum conſilium, ſed quandoque verbis, aliquando factis, & verbis multipliciter delirare, & abipſomet diſcedens,& a conſtantia, & ſana mente, iure dici poteſt phanaticus,& inſanus, vt nauiget forte Anticyram, & indigeat elleboro(vt aiunt)& vultus eiuſdem prę ſe fert ſtupidum hominem,& atra bili laborantem,vt cuique qui non toruo oculo reſpiciat,innoteſcere poteſt,quæ omnia confirmare videntur conuerſatio,& loquela eiuſdem, videtur tenenda iſta pars magis ſalutaris, & excuſatur a pœna relapſus,& ab omni contumacia,& ab omni pœna,& in omnem euentum videtur cum eo miſericorditer agendum huic naturæ morbo parcendo, & compatiendo, vt prudens conſilium Reuerendi D Inquiſitoris magis conuenire iudicabit, qui ſaluti ſuę alijs opportunis remedijs conſulere poterit, cui relinquendum cenſuimus. *Nauigat Anticyrã.*

Bernardi.Alberghetus Auditor.
Et conſil.ducalis.

EX teſtium atteſtationibus per nos viſis,& mature conſideratis videtur Nemęus Auius atræ bilis morbo quem melancolicum appellant,laboraſſe affectumque eſſe,ita vt dilucida habuiſſe interualla arbitrer.quo circa relapſi pœna (mitius ſecum agendo) minime eum puniendum eſſe crediderim,ſaluo tamen iudicio ſanctę Romanæ Eccleſiæ,cuius correctioni mē ſemper ſubijcio, Reuerendæque P.V.ſummopere commendo.Dat. Placen.die 13.Feb. M.D.LX. *Atræ bilis morbo.*

Lucas Franciſchinus conſilarius & auditor ducalis.

VIdi teſtes examinatos in caſu Nemęi Auij a R. V. mihi traditos, ſciſcitãdo quid ipſe de eo ſentiam. & omnibus pro tenui facultate mea diligenter conſideratis, in hanc ſententiam accedo, quod actus qui ab eo facti eſſe probantur, ſint euidentisſima ſigna furoris, & humoris melancolici, ac furioſi hominis, & non ſanæ mẽtis. Propterea, & ſi a pænitentia ſibi iniuncta defecerit, non crediderim illum vti relapſum condemnandum eſſe, cum etiam in dubio mitior ſemper ſit facienda interpretatio, & per quam pœna euitatur. Hęc quę ego ſentio volui ſic breuiter retuliſſe. R. V. cuius integerrimo iudicio meam hanc ſententiam ſubmitto, & illi me cõmendo. Ex ædibus noſtris, nono kal. April. M. D. LX.

Vti filius Albertus de via. I V. D.

SAtis videtur probatum per teſtes pro parte Nemæi Auij, de momentaneo quodam furore, ſeu quadam eius mentis ad tempus alienatione, ex verbis & actibus de quibus deponunt teſtes, ſed tamen ex proceſſu deprehendi non videtur, quod ob inſaniam, vel illam mentis alienationem pænitentiam ei iniunctam in deteſtationem errorum eius non perfecerit, minuſque quod in furore eſſet quando cum Tadeo hæretico poſt abiurationem ſuam conuerſat⁹ fuit, ſed potius quod eſſet ſanæ mentis. Nihilominus inclinando in benigniorem partem putauerim eum ab ordinaria pœna relapſi poſſe abſolui, omnia tamen ſubmitto iudicio ſanctiſſime Inquiſitionis. Ex domo noſtra die 10. Martij. M. D. LX.

Marcellus Marazanus. I. V. D.

VIdi teſtes examinatos ſuper furore Nemęi Auij, necnon Illuſt. DD. Lucę Franciſchini Ducalis conſiliarij, & huius noſtræ ciuitatis Prætoris, & Bernardini Albergeti Ducalis conſiliarij, ac Magnificorum. DD. Alberti de via, & Marcelli Marazani iuriſconſultorum, & omnibus conſideratis in eandem ſententiam deuenio in quam & Illuſtres & Magnifici viri prædicti deuenerunt, vt ſcilicet pręfatus Nemæus ob furorem a pœna relapſus veniat excuſandus. & R. V. me commendo. Datum Placentiæ in ędibus noſtris die 19. Maij. M. D. LX.

Deditiſſ. Petrus Antonius Anguiſola. I. V. D.

CItra dubiũ eſt Nemæũ Auiũ (vt ex proceſſu patet) poſt abiurationẽ ſuorũ errorũ in pœnas relapſis ſeu potius impænitẽtib⁹ debitas incidiſſe, tũ quia ex vrbe diſcedẽs ad hęreticos, vel ſaltẽ ad de

hæreſi

hęreſi ſuſpectos ſcienter declinauit, nonnulliſque diebus apud illos moram traxit, ac eis poſtmodum munera miſit, tum quia ſibi iunctam pænitentiam non perfecit. Io. de Imol. in cap. ad noſtrę. de hære. in Clem. ſuper ver. propagine.. Io. Calder. in c. literas. de præſumpt. & Fred. de Senis in conſ. 156. niſi aliqua excuſaretur cauſa, quæ in Nemęo furor, ſeu inſania allegari poteſt. Talem cauſam mediare volentes, primò quis ſtultus, ſeu amens dicatur, ſecundo quo modo dictus Nemæus tali morbo laboret, dicamus.

Stultus ſeu amẽs (ait Diuus Thomas. 2. ſec. q. 46. ar. 1. ad primũ) eſt qui deficit in ſumma iudicij, ſcilicet ſecundũ altisſimã cauſam, non autem ſi deficiat circa aliquod modicum. & Inſtitut. quid cum eo. §. ſed erit. furioſus vel ſtultus eſt qui malum eligit, cum posſit eligere bonum. & glo. in l. is qui ff. de tutor. & cura. da. *Stultus quis dicatur.*

Nemęus poſt ſuam abiurationem magis in ſumma iudicij, & ſecundum altisſimam cauſam defeciſſe repertus eſt, potius malum ſibi eligens quam bonum, vt patet per teſtes examinatos. Nam cum optime ſciret ſe in relapſorum pœnas incurſurum, niſi obediret Reuerendisſimis Dominis Cardinalibus, & faceret ſatis pænitentiæ ſibi iniunctę, qua mentis ſanitate irreſolutus ex vrbe diſcedens ſine capitio, ſeu bireto, & ſine habitello obliquis itineribus Placentiam properans, ſtatim ad de hæreſi ſuſpectos non clam, ſed publice declinare, & apud illos per aliquos dies manere elegit? ſi dicatur quod penes illos ſcripturas nonnullas haberet, ac vt eas recuperaret ad illos declinauit, reſpõdetur, ꝙ vtique niſi inſania laboraſſet poterat alio declinare, & ꝑ internũtiũ ipſas ſcripturas rehabere.

Adde quod ſemper ipſis cum ſuſpectis degens illos de hæreſi reprehendendo catholice loquutus eſt. Si dicatur, quod ſane quãdoque loquitur, licet & aliquando fatue, vide optimũ dictum Alex. in l. furioſum. C. qui teſt. fa. poſſ. & Bar. in tract. de teſt. dicẽtis, furioſus qui miſtim ſapiẽter, & fatue loquitur, ſemper præſumitur furioſus. Furioſus autẽ reputatur mortuus. l. diuus ff. de off. præſid. l. furioſum. C. qui teſt. fa. poſſ. Adde dictũ glo. alleg. a Io de Imo. ſuper c. ſi furioſus. de homici. lib. 6. Quare furioſus nõ incidit in irregularitatẽ occidẽdo vel mutilando aliũ, reſpondetur quod furioſus, ſiue per interualla tempore furoris non poteſt inferre iniuriam, ſed pati. ſic & ſimiliter ſi damnum tali tempore daret non tenetur, ſed habetur perinde ac ſi caſu eſſet datum, & perinde ac ſi regula cecidiſſet. ff. ad aquil. l. ſed & ſi quacumque. §. 2. cum autem per teſtes conſtet Nemæum multoties furore actum fuiſſe, & in ſui præiudicium ſemper amentia vſum fuiſſe, concludendum arbitramur illum non relapſorum modo, ſed nec aliqua pœna dignum, ſed eidem tamquam mente capto per publicum nuncium in conſuetis locis vrbis vti furioſo, ac minus ſanæ mentis publicato, a Reuerendo Domino *Mixtim ſapiẽter, & fatue loquens.*

Inquiſitore aſsignãdum eſſe curatorẽ, ſine quo neque bona aliqua alienare, nec aliquid quod in ſui vel filiorum ſuorum præiudicium ſit, audeat, vel poſsit facere.

Frater Vmbertus Placen.
Inquiſitor Papienſis.

CASVS TALIS.

MArgarita humilioris conditionis, ac infimę plebis mulier, die quadam ſabbathi dum ex agro vbi ſeminatos faſiolos ne a columbis vorarentur cuſtodieqat, in ciuitatem reuertitur, a quadam quam in via reperit albis induta muliere vocata, mandatum accepit, vt Placentiam ingreſſa ſtatim populo diceret, ne Ieſu Chriſti eius filij nomen blaſphemaretur primum, moxque dies ſabbati cũ ieiunio, & a meridie retro ſine opere ſeruili ab omnibus ſolemnizaretur. De viſione territa domum ſuam reuertitur, ac quam ſuppreſſam ad illam horam tenuerat, rem ſibi vicinę mulieri in agrum ſecum eunti tantum die altera Margarita aperit. Die tertia dum in dictum agrum ad opus redit Margarita, eo in quo prius illam aſpexerat loco albis indutam mulierem iterum videt a qua vocata, & qđ mandatis eius non feciſſet ſatis reprehenſa cum fuiſſet, reſpondit, domina non credent mihi, tum illa, faciam vt credãt, ſedeas, inquit. qua renitente replicauit illa, ſedeas, & dũ hæc ſediſſet, addidit illa, nũc ſurge, ſtatimq; diſparuit. Tũ Margarita pedũ grauedine impedita ſurgere cũ nõ valeret, clamare cœpit. O Dña adiuua me. Adiuua me (quęſo) ne hac nocte (ora ſiquidẽ tardiuſcula erat) hoc in loco ſola relinquar. Sicq; dũ voces querulas emitteret, affuerũt qui in vicino prato fænũ curabant ruſtici, reque intellecta illã iumento impoſitam in vrbem ad ipſius mulieris domũ reducunt. Quę tribus diebus cõtinuis lecto decumbens immobilis pene ſe habebat. Die quarta melius ſe habere cœpit. Sexta die ab epiſcopo qui hæc audierat accita, ſuis pedibus (paruo tamen dextram ſubeunte bacillo) ad illũ perrexit. Interim rei fama tracti plebei, ac ruſtici ad locum concurrunt, munuſculaque offerentes, ac veris falſa miſcentes, tam vrbem quam agrum rumoribus implent. Quæritur ergo

Primo, an talis viſio a bono ſit, vel a malo ſpiritu.

Secundo, an tali concurſu populi quæ vociferantur miracula vere acciderint.

Quo ad primum dicitur, quod viſio hæc a bono ſpiritu videtur eſſe, quia conformis diuinę ſcripturæ fuit, ſcriptum eſt enim in libro pſalmorum. Diuerte a malo, & fac bonum. Hoc idem præcepit qui mulieri apparuiſſe dicitur ſpiritus dicẽs, Nõ blaſphemet filijmei nomen, & ieiunẽt homines die ſabbati. Cũ igitur dictis Spiritusſancti. hæc ſint cõformia, videntur non poſſe niſi a bono ſpiritu procedere.

In

In contrarium eſt dictum Ambroſij ſuper lucam. Perturbamur, & a domino alienamur affectu (inquit Ambroſius) quando reſtringimur alicuius ſuperioris poteſtatis occurſu. quod quidem contingit non in viſione corporali ſolum,ſed etiam in viſione imaginaria, ait DiuusThomas in tertia parte. q. 30 ar. 3. alleg. Gen. 15. cum ſol occubuiſſet ſopor irruit ſuper Abraham, & horror magnus, & tenebroſus inuaſit eum. cum tamen talis viſio eſſet imaginaria. De viſione autem corporali ſpirituum patet in viſione Zachariȩ, & beatȩ virginis,Lucȩ primo,quia vterque turbationem paſſus eſt in principio apparitionis. Et hæc eſt differentia (inquit D. Tho. vbi ſupra) ſi enim poſt timorem ſucceſſerit gaudium, a domino veniſſe ſciamus auxilium,quia ſecuritas animȩ præſentis maieſtatis eſt indiciũ, ſi autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt qui videtur. Et cũ terror qui in principio viſionis huius mulierculæ non modo perſeuerauerit ſed etiam acceperit augmentum, pro vt ab examinatis teſtibus habuimus dictam mulierem totam trementem, ac vix ſui cõpotem a ruſticis illis fuiſſe inuentam accepimus, quapropter neceſſe eſſe dicimus viſionẽ hanc a malo, & nõ a bono ſpũ fuiſſe cauſatã. *Occurſus boni ſpiritus terret.* *Gaudiũ poſt timorem.*

Præterea, ſerpentis antiqui moris eſt & ſemper fuit, quo mortales & ſimpliciores maxime facilius decipiat, a ſe perſuaſum malũ aliquibus operire bonis. Nã vt prioris legis ſacerdotes ſub religionis velamine induxerat oues boues, & columbas in templo Dei habere venales, ſic & mulierculæ huic ſub ſacris ieiunãdi, & a blaſphemia abſtinendi operibus,quȩ Spũiſancto, & ſacroſanctis Eccleſiæ catholicȩ,& orthodoxȩ pceptis cõtradicit, ſabbati ſolemnitas proponit, ac præcipit obſeruanda. Pręcipit enim ſacroſancta Rom. catholica, & orthodoxa eccleſia in c. peruenit.de conſ. diſt. 3. ne iudaizare videamur, diem ſabbati omnino non coli, neque ab omni opere nos cuſtodiri, appellans hm̃oi obſeruatores Antichriſti pdicatores. *Bonitate opta hoſtis malicia.* *Dies ſabbati coli non debet.*

Sacroſancta ſynodus Laodicen. in canon. 29. dicit. Non oportet Chriſtianos iudaizare, & in ſabbato vacare, ſed operare eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei, ſi hoc eis placet vacent tamquam Chriſtiani. Hoc concilium non particulare, vt nonnulli actorum eccleſiaſticorum expertes dicere audent, verum vniuerſale, & a Liberio Papa congregatum,& approbatũ docet eiuſdẽ Pontificis epiſtola.

Quod aũt nec pie, nec ſancte hora nona interpretari posſit (vt aliqui dicunt) illa q̃ nos vigeſimã primam dicimus, tertiam videlicet poſt meridiem horam, ſic patet. Quia ſpũs ille qui mulieri loquutus eſt, vel voluit intelligi a dicta muliere, vel non. Si primum, verba illa debent intelligi ſecundum communem modum intelligendi dictæ mulieris, & quia hora nona ſecundum modum intelligendi præfatȩ mulieris eſt hora meridiana talis vȩhemẽtisſime prȩſumitur *Nona hora quæ.*

ſumitur malus, vtpote qui voluit dictam mulierem ad iudaizandũ inducere. Si autem noluit intelligi, ſed delphice, loqui patet illum eſſe peſſimum. Quod autem ex aliqua beatæ genitricis, vel alicuius ſanctorum deuotione quis abſtinere velit ab opere in toto, vel in parte ipſius diei ſabbati, nec laudare, nec vituperare audemus, intro ducere autem huiuſmodi ſolemnitatem in populo maxime talis viſionis ſeu potius illuſionis occaſione, inconſulto Rom. Pont. iniquũ arbitramur. Et hæc de viſione ſufficiant. Sequitur de miraculis.

Miraculum quid.

Et primo quid ſit miraculum. Nota ſecundum Ariſtotelem ꝙ quia oẽ multiplex prius eſt diuidendum quã diffiniendum, in re de qua loqui intendimus a diuiſione principium ſumemus.

Tripliciter ſumitur.

Miraculum ſiquidẽ tripliciter diuidendum arbitramur, videlicet in nominis ſignificationem, in communem hominum æſtimationẽ, & in ſolidam rei veritatem. Et primo ſecundum eius dictionis ſignificationem miraculum a verbo miror miraris cum deſcendat, prius eius verbi aperta ſignificatione, quid nominis miraculi nobis veritas patebit. Miror ſiquidem teſte Virgilio eſt idem quod de re aliqua tamquam noua obſtupeſio, Artificumque manus inter ſe operumque laborem miramur, ait idem Virgil. pri. AEnei. Et mirari eſt cum voluptate intueri, iuxt. illud Georg. 2. Si quis olympiacę miratur pręmia pugnæ. Mirari etiam eſt neſcire. Plautus, Ne quis miretur quis ſim, paucis eloquar. Et Terentius in Andria, Miror vnde ſit. quia (vt donatus ait) admiratio ab ignorantia procedit. & Ariſt. propter admirari cœperunt homines philoſophari. taliter quod miraculum hoc modo ſumptum dici poreſt admirationis ſignum, videlicet alicuius noui effectus citra cauſę notitiam intenta conſideratio, nec deſunt huius generis miracula. Et hæc de prima miraculi ſignificatione dicta ſufficiant.

Miraculi prima diffinitio.

De ſecunda autem dicturi notanda quædam pręmittemus, quæ ſunt vt infra. Primum erit, quod effectuum omniũ aliqui ab illa, qui Deus dicitur, cauſa prima, aliqui a ſecunda quę natura creata dicitur a theologis, produci poſſunt. Et inter hos qui a nobiliori cauſa & raro imo rariſſime produci videntur, cum maiori admiratione a nobis perpenduntur, licet improprie miraculi vocabulo digna reputentur, quia a nobis incognita cauſa facta noſcuntur. Sicut apud ruſticos excellentiſſimorum medicorum ſubitaneæ curationes miracula videntur. Propter hoc ab ignaris, & cauſarum neſcijs antiquioribus Exculapius Deus reputatus, & pro Deo habitus fuit. Sic Saturnum, ſic Appolinem, ſic Mineruam & multos alios inter Deos connumerauit antiquorum ignorantia.

Antiquorũ ignorantia idololatriæ cauſa.

Et ſi præclara mortalium facinora miracula dicta fuere, quanto magis ſpirituum, qui natnræ ſunt excellentioris, rariſſimę, & maxima admiratione dignæ operationes miracula licet improprie ſunt dicendæ?

Miracula improprie.

dicenda? Num dignus admiratione Pamphilus ille Phereus, de quo Valerius ait, ꝙ inter eos qui in acie ceciderant decem dies iacuerat, biduoque poſtquam inde ſublatus fuerat rogo impoſitus reuixerit? Et Veſpeſianus in Alexãdria AEgypti duo hæc feciſſe legitur, videlicet. Quidã oculorum tabe notus ad genua eius aduoluitur remedia ſanitatis expoſcens, Serapidiſque monitu precabatur, vt genas, & oculorum orbes excremento oris dignaretur reſpergere. Alter manu æger eodem Deo auctore, vt pede ac veſtigio eius calcaretur orabat. Diu conctatus Veſpeſianus tãdem precibus ſatisfecit, ſtatimq; eſt conuerſa ad vſum manus, & cæco lux eſt reddita. *Pamphilus phereus.* *Serapidis miracula.*

Tucia veſtalis ad ſuę pudicitiæ confirmationem aqua plenum a Tiberi ad forum vſque cribrum portauit. *Tucia veſtalis Romana.*

Valerius cũ gallo pugnans coruum in capite habuit, qui roſtro, vnguibus, & alis, galli oculos, & ora petit, donec gallum ipſum obtruncat. Delphinus Auguſti ſe cuidam puero prębebat, quẽ p æquora incolumẽ portabat, quo extincto defecit & ipſe. Nec deſunt quæ ab inhabitantibus ſimulachra ſpiritibus nequã realiter facta, & apud ſeniores prioris temporis tamquam vera dicebantur miracula, licet abſolute, ac ſimpliciter miracula eſſent minime. Sed ad horũ clariorem notitiam ex Theologorum doctrinis eſt notandum, ꝙ & ſi corporalis materia ſpiritibus etiam bonis ad nutũ obedire repugnet, ita quod propria virtute nõ poſſint trãſmutare materiã ipſam de forma in formam, poſſunt tamen adhibere quædam ſemina quæ in elementis mundi inueniuntur ad aliquos effectus complendos, vt Diuus Auguſtinus dicit in tertio de Tri. deo dicẽdum eſt, quod omnes tranſmutationes corporalium rerum quæ poſſunt fieri per aliquas virtutes naturales ad quas pertinent prædicta ſemina, poſſunt fieri etiam per operationem ſpirituum huiuſmodi ſeminibus adhibitis, vt eſt productio ranarũ, muriũ, & id genus animalium imperfectorum, ſecus autem de animalibus perfectis. Similiter & curationes quę poſſunt fieri via naturali, & ſi longiori tempore per huiuſmodi ſpirituum operationes poſſunt breuiſſimo tẽporis ſpacio dictis naturalibus remedijs ſecrete latenterq; adhibitis optime perfici, nec erunt, & ſi a nobis videantur, vera miracula. Et hæc de ſecũdo. Miraculum igitur erit res inſolita ſupra naturam quæ creata dicitur operata. Vt ergo aliquid miraculũ vere dici poſſit, duo oportet concurrere, quod videlicet ſit ſupra naturæ potentiam, & ꝙ non ſit ex communi conſuetudine, & ſi alterum defuerit, miraculum dici nõ poterit. Nã & ſi creatio animę rationalis vim naturę excedat, quia tamen res inſolita non eſt, cum Deus omnipotens indies nouas creet animas, miraculo non attribuitur. Et ſi cũ digitis ſeptem, vel octo in ſingula manu homo quiſpiam naſcatur, id nõ diceretur miraculum, quia, & ſi quid ſit inſolitum, quia tamen a naturalibus cauſis id poteſt procedere, vim non excedit naturæ. Si ergo & inſo *Valerius coruinus.* *Delphinus Auguſti.* *Semina in elementis.* *Ranarum productio.* *Miraculi vera diffinitio.*

lita, & vim naturę creatæ res ſit excedens, illa miraculo eſt merito attribuenda. Huiuſmodi autem quam multa fuerint, ſacrę vtriuſque teſtamenti paginæ teſtantur. Ex antiquioribus ſatis eſt ad memoriã reuocare, poſt rerum omnium creationem, poſt totius orbis inundationem, ac ſubuerſionem, quæ in Aegypto per manum Moyſi Deus optimus maximus dignatus eſt operari in ſacri codicis ſecundo volumine luce clariora habentur. Nam pro liberatione populi Pharaonem adire iuſſus idem Moyſes, ne ſibi crederetur timens, media excuſatione legationem contempſit, ideoque veriſſima prodigia, ac ſtupendiſſima perficiendi miracula gratiam a Deo obtinuit. Et Chriſtus Dominus veteris legis veram aperiens intelligentiam, paciſque & gratię nuncians Euangelium, euidentiſſimis miraculis ſuã confirmauit doctrinam dicendo, Si verbis non vultis credere, operibus credite. Doctrina enim ad vitam ęternam ordinata, quæ argumentis, vel ſcripturę ſacræ dictis nequit confirmari, per euidentiſſimas miraculorum operationes debet cõſolidari. Propter hoc Apoſtoli domini poſt eius aſcenſionem confortati virtute ex alto, profecti prædicauerunt vbique ipſo domino cooperante, & ſermonem cõfirmãte ſequẽtibus ſignis. Signis (inquam) nõ ficticiis ſed veracibus, & omnis creatæ naturę vim & potentiã ſuperãtibus. Patet igitũ quid nominis, quid ęſtimationis, & quid veritatis habeat miraculũ.

Miracula vera ex ſacris literis.

De curationibus autem falſis per impoſtores diuulgatis, ac pro miraculis a multis aſſertis, & creditis, aliqualiterque per nos examinatis, & ſi per iam dicta pateat veritas, de omnibus tamen quod mẽdacia ſint, & impoſturę efficaciſſime pręſumimus, & maxime de cæco illo nobis adducto, ac quo melius oculo videret interrogato, qui a ſiniſtro parum, a dextro nihil, alteri idem e cõtrario reſpõdit.

De aliis autem ſi qui hactenus inuenti ſunt, dicimus, quod & ſi mortalium ſit fallax teſtimonium, huiuſmodi curationes (ſicut iam diximus) fieri poſſunt a natura creata, & in fraudem ſimplicium, ac confirmationem erroris, vt patet per hiſtorias antiquioris temporis ſuperius allegatas, haud negantes tamen curationes aliquas poſſe cauſari ex fide, quam ipſi curati aſſerti dicunt ſe ſemper habuiſſe ad beatiſſimam Dei genitricem. ſed hoc ſubtilius alias inueſtigandum.

Sacellũ aũt eo in loco ſedãdi populi cauſa erigere, cũ ſuſpectã ipſã habeamus apparitionẽ, vel potius deluſionẽ, & populus docendus ſit, et nõ ſequẽdus, incõſulto Rom. Põtifice nullo mõ aſſentimus.

Frater Vmbertus Placeñ.
Inquiſitor.

FINIS CASVVM.

DECRETA

DECRETA IN DIVERSIS CONGREGATIOnibus Sanctisſimi officij Ro. facta.

QVOD PORTVGENSES, SEV LVSItani Portugalliam ſeu Luſitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes, ſi reperiantur iudaizare, condemnentur tamquam apoſtatę a fide. Die vltima Aprilis. 1566.

IN congregatione coram Sanctisſimo Domino noſtro & Reuerendisſimis Dominis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus Sanctisſimus Dominus Noſter Paulus Papa quartus mandauit, ſtatuit, & ordinauit, quod conſtito legitime quoſcunque Portugenſes, ſeu Luſitanos in Portugallia, ſeu Luſitania permanſiſſe, & inde diſceſſiſſe, & in Italiam veniſſe, vbi reperiantur eſſe Iudæi ſiue iudaizare, condemnentur tamquam Apoſtatęa fide, prout de iure ſimiles apoſtatę condemnari & puniri debent, Non obſtante quod fuerint expoſiti torturæ ſeu tormentis, quæ ſuſtinendo negauerint ſe fuiſſe Baptizatos, vel chriſtiane vixiſſe, aut Chriſtiana opera egiſſe, vel ſacramenta Eccleſiaſtica percepiſſe. Cum iam pro liquido & clare a ſancta Sede compertum ſit, & habeatur a ſexaginta annis vel circa, quod nullus Hebræus toleratus fuerit habitare in Luſitania, ſeu Portugallia, niſi fuerint baptizati, & vixerint chriſtiane, & ita ſeruari mandauit, ſtatuit, & ordinauit.

Luſitani iudaizantes.

QVOD hæreticorum beneficia vacent a die cõmiſſi criminis. Die 18. Iunij. 1556.

IN congregatione facta coram præfato Sanctisſimo Domino & Reuerendisſimis Cardinalibus Iquiſitoribus Generalibus, idẽ Sãctisſimus Dominus noſter qui ſupra, conſiderans quod hęreticorũ beneficia a die commiſſi criminis hęreſeos vacẽt, & quod multi hæretici id ſciẽtes & in ſuis hęreſibus manẽtes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant, in fauorem aliorum reſignãt, vt ſaltem per clauſulas generales quę in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiuſmodi acquirant, iis prouidere volens ſtatuit & decreuit, quod ex prædictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatarijs acquiratur, immo beneficia huiuſmodi hæreticorum a die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſuę ſanctitatis reſeruauit, ita vt ſi non fiat mentio de huiuſmodi crimine per illũ cõmiſſo, etiam diſpoſitiones per ipſum Sanctisſimũ Dominũ factę nullius ſint roboris vel momenti. Quæ

Beneficia hæreticorũ quando vacent.

omnia extendi voluit etiam ad preteritas reſignationes, quæ tempore cõmiſſi criminis, hereſeos vel citationis hereticis factę ſuum plenarium effectum ſortitę non fuerint.

Contra inſtituentes nouas Religiones
Die 16. Iulij. 1556.

PRelibatus Sãctisſimus D. N. ratificauit capturã Io. Franciſci Raymondi Mutinẽ. congregationis Sancti Pauli, & Barnabę Ciuitatis Mediolani, & commiſit Reuerendisſimis Dominis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus, ſiue Reuerẽdo Domino Commiſſario facultatem procedendi, ſeu procedi faciendi in futurum contra quaſcumque perſonas volentes inſtituere, ſeu inſtituẽtes nouam Religionem cuiuscunque gradus ſtatus & conditionis exiſtant, & de contentis in titulo ſeu titulis de Religioſis domibus, & de conſtituentibus nouam Religionem monaſteria vel alia quæcũque loca pia, quod posſint dicti Reuerendisſimi Cardinales ſeu dictus Reuerendus Commiſſarius ea reuidere & corrigere, ac omnia alia & ſingula in premiſſis facere quę eis reſpectiue videbũtur iuri cõſona.

PRO votantibus in ſancto officio
Die 29. Aprilis 1557.

A Præfato Sanctisſimo Domino decretum inuenimus vt infra. Cum in congregationibus quæ in cauſa hæreſis ita domino diſponente coram nobis fiunt, interuenire pro maiori parte ſoleant nonnulli clerici tam ſeculares quam regulares in ſacris & ſacerdotio, ac in Epiſcopali, & Archiepiſcopali, vel alia maiori dignitate forſan conſtituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex venerabilibus fratribus noſtris. S. Ro. E. Cardinales nobiſcum in iudicando asſiſtant, & ſæpenumero contingit, vt per diſcurſum caſuum contingentia etiam ad caſus non minus forſan enormes ac etiam minus enormes quam hæreſim ſapientes in eiſdem congregationibus tam pręteritis quam futuris, iidem clerici & in ſacris, & ſacerdotio, ac Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel alia maiori dignitate conſtituti, ac iidem venerabiles fratres noſtri. S. Ro. Eccleſię Cardinales votum ſeu ſentẽtiam eorum, ex qua mutilatio membri, ſeu ſanguinis effuſio etiam ad mortem naturalem ſecuta fuerit, ſeu in poſterum ſequetur, dixerint, ſeu etiam dicere parati exiſtunt, Nos ſecuritati ac tranquilitati eorum mentis & conſcientiæ occurrere volentes, vt ijdẽ clerici etiam in ſacris & ſacerdotio, ac quacumque dignitate etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel quacumque maiori prædìti, etiam venerabiles fratres noſtri Cardinales qui in iudicando nobis asſiſtunt, non ſolum in cauſis hæreſeos, ſed etiam

inqua-

in quacumque cauſa criminali quæ in dictis congregationibus corã nobis tractata fuerit, & tractabitur, votum & ſententiam eorum non ſolum quo ad quæſtiones, & torturã, ipſis reis pro delictis qui bus pro tempore inquiſiti, accuſati, ſeu denunciati fuerint, ſed etiã ad condignam pœnam, & mulctam etiam vſque ad mutilationem, ſeu ſanguinis effuſionẽ, ac usq; ad mortẽ naturalẽ incluſiue abſque alicuius cenſuræ vel irregularitatis incurſu, dicere, & eiſdem congregationibus intereſſe, & immiſceri poſſint, licentiam & facultatẽ concedimus, ac quoad preterita ſi aliquam forſan irregularitatem incurriſſent, cum omnibus prædictis diſpenſamus, non obſtantibus conſtitutionibus &c.

Idẽ confirmauit S.D.N. Pius Papa quintus, extendique voluit ad omnes Inquiſitores, eorumque vicarios, cõmiſſarios, & cõſultores.

CONTRA ſine ordinibus celebrantes, Die 20. Maij. 1557.

PRelibatus Sanctiſſimus D. N. ſtatuit & decreuit, quod quicunque non habens ſacerdotium & ordinem presbyteratus auſus fuerit miſſam celebrare, abſque aliqua diſputatione tradatur curiæ ſeculari puniendus.

NE ordinarij conferant beneficia propter hæreſim vacantia, Die 29. Septembris. 1558.

SAnctiſſimus. D. N. qui ſupra in congregatione ſancti officij mã dauit omnibus ordinarijs, & quibuſcũq; alijs, ne ſe intromittant in conferẽdis beneficijs vacantibus vel vacaturis propter hæreſim, ſed illorum collationem ſibi ſuisq; ſucceſſoribus reſeruauit. Ad idẽ facit quod ſequitur.

Sanctiſſimus. D. N. Pius Papa Quintus conſiderans beneficia hæreticorum a die commiſſi criminis eo ipſo vacare, & multi hæretici id ſciẽtes & in ſuis hæreſibus maneutes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant. in fauorẽ aliorũ reſignant, vt ſaltẽ per clauſulas generales, quæ in ipſis reſignationib⁹ de ſtylo ponũtur, ius aliquod in beneficijs huiuſmodi acquirant, iis prouidere volens ſtatuit & decreuit, quod ex prædictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatarijs acquiratur, imo beneficia huiuſmodi hæreticorum a die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſuæ ſanctitatis ſuorumque ſucceſſorum reſeruauit, Ita vt ſi non fiat mentio de huiuſmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ſuam ſanctitatem factæ ſint nullius roboris vel momenti, Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas

OOO 2 reſignatio

reſignationes quæ tempore commiſsi criminis hęreſeos, vel citatio nis ipſis hæreticis factæ ſuum plenariũ effectum ſortite non fuerint.

CONTRA abutentes Sacramentis
Die 17. Februarij. 1559.

SAnctisſimus. D. N. Paulus Papa quartus in congregatione ſancti officij commiſit quod omnes qui audiuerunt confesſiones nõ exiſtentes in ſacris, & celebrantes miſſas non exiſtentes etiam in ſacris, & abuſi ſunt ſacratisſimo altaris Sacramento tradi debe ant brachio ſeculari.

DIE 2. Septembris. 1562.

ILluſtrisſimi Cardinales Inquiſitores generales decreuerũt quod per quamcunque gratiam factam vel fiendam quibuſuis alias hęreticis, non intendunt eos reſtituere vt poſſint confeſſiones aliquorum ſecularium audire.

Idẽ cõfirmatũ fuiſſe reperitur in actis Sancti officij ſub die quintadecima Nouembris. 1565. cum additione ſeu declaratione, quod illi qui abiurarunt alias ſecrete vel publice, aut alias quomodocumque, non admittantur ad audientiã confesſionũ ſecularium.

TESTIVM nomina publicari non debent.
Die 14. Maij 1566.

ILluſtrisſimi Cardinales Inquiſitores generales in congregatione ordinaria decreuerũt dari debere nuda, teſtiũ dicta, prout eouſq; obſeruatum fuit, abſque nominum publicatione, aliarumque circũ ſtantiarum propter quas poſſet deueniri ad ipſorum teſtium notitiam. Et quo ad reſponſiones teſtium ſuper Rei interrogatoriis pa riter decreuerunt non eſſe dandas, ſi ex illarum publicatione deueniretur in notitiam qui nam fuerint teſtes ipſi.

REGVLARES recurrentes ad ſanctum officium vt in eo teſtimonium perhibeant, non grauentur a ſuis ſuperioribus. Die 17. Auguſti. 1567.

SAnctisſimus. D. N. Pius Papa Quintus in generali congregatione ſancti officij, cõſulens libertati ipſius ſancti officii, & indem nitati recurrentium ad illud, vel in eo teſtimonium perhibentium, ſtatuit & decreuit, vt regulares quorumuis etiam mendicantium ordinum perſonæ quę pro tẽpore ad officium ſanctę Inquiſitionis

pro

pro quocunque fidei negotio recurrerint ſeu confugerint, vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis, aut alias quomodolibet depoſuerint, nequaquam a ſuis ſuperioribus per quinquennium cōtinuum a die recurſus ſeu depoſitionis huiuſmodi moleſtari, vel ex quacunque cauſa vel excesſibus prętenſis perſonarum illarum, & de debitis propterea pœnis ſeu pænitentijs eiſdē imponēdis, niſi ip Illuſtrisſimi Cardinales Inquiſitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clare notificatum, & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.

DE torquendis reis pro finali veritate habenda & ſuper complicibus Die 28. Iulij. 1569.

INhęrendo decretis alias per fe. record. Paulum Papam quartum Sanctisſimus D. N. Pius Papa quintus decreuit omnes & quoſcūque reos conuictos & confeſſos de hereſi pro vlteriori veritate habenda, & ſuper complicibus, fore torquendos arbitrio dominorū Iudicum.

FINIS DECRETORVM

FORMVLAE IN SANCTO INQVISITIONIS officio agendorum.

ET quia Inquiſitores quandoque (vt in c. vt officium de hæret.li.6.)duarum idonearum perſonarum quã doque etiam expertium huius negotij notariorum miniſterio vti coguntur,ne quem pluries, & pluribus accidere vidimus, eis error amplius occurat, non ſententiarum modo, & abiurationum, verum etiam citationum, relationum, proceſſuum, ratificationum,ceterarumque ſancto officio deſeruientium ſcripturarum formulas huic noſtro labori addere curauimus,quasquidem non vt ad verbum ſeruarentur, ſed potius prout ſuo propoſito deſeruire iudicabunt Inquiſitores,ſubnectere voluimus..

FORMA præcepti, ſiue citationis.

Die tali, menſis talis, anni talis.

PRæcipiatur, & in ſcriptis detur, & dimittatur ex parte Reuerẽdi Domini Inquiſitoris, vel vicarij N. talis viciniæ, vel ad portam eius habitationis,quatenus infra tres dies proxime futuros pro primo, ſecundo, & tertio & pro peremptorio termino hac vna pro trina, & ſub pœna excõmunicationis debeat effectualiter dediſſe, & ſoluiſſe &c.occaſione &c.Et ſi in præmiſſis ſentiat ſe grauatũ,cõpareat prima die iuris proxime futura tali hora,corã præfato Reuerendo Domino Inquiſitore ad eius ſolitũ bancum iuris,ad allegãdum quare non debeat &c. vel debeat perſonaliter comparere coram præfato Reuerendo Domino Inquiſitore ad audiendum, & reſpondendum ipſi domino de fide, vel de eo quod ei placuerit dicere, vel ad informandum officium,vel pro intereſſe eius officij.Deinde in actis ſubſequatur.

Præfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor commiſit, impoſuit, & in mandatis dedit, & dat .N. nuncio ſanctiſsimæ Inquiſitionis talis, præſenti, quatenus ex ſui parte, & mandato vadat, portet, & in ſcriptis det, & dimittat ſimiles copias ſupradicti præcepti, ſupradicti tenoris, & vnam ad domum habitationis ſupradicti .N. & aliam affigat ad valuas eccleſiæ maioris.N.vel ad locum ringheriæ ad quẽ citantur abſentes a ciuitate N. & hoc ex officio, & debito officio p̄dicti Reuerendi domini Inquiſitoris.

FORMA relationis currerii ſiue nuticij.

Die tali, talis menſis, anni talis.

N. Currerius, vel nuncius ſancti officij iens, & rediens retulit hodie præfato Reuerendo Domino Inquiſitori, vt ſupra, & mihi

notario

notario publice ſtipulanti ſe hodie portaſſe, & in ſcriptis dediſſe, & dimiſiſſe ſimilem copiam prædicti præcepti, tenoris vt ſupra, ad domum habitationis prædicti .N. & ſic in dicta domo, & ad dictam domum dixiſſe, & feciſſe in totũ, & per totum, & in omnibus, & per omnia, & prout in dictis cõmisſione, & præcepto continetur, & ſit mentio, vel affixiſſe ad valuas, vel ad locum ringheriæ.

ALIA forma citandi abſentem.

NOs .N. Inquiſitor hęreticæ prauitatis in tali diœceſi, vel prouincia, ſiue dominio a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegati tibi. N. perſonaliter, vel ad domum tuæ habitationis auctoritate apoſtolica qua fungimur in hac parte tenore pręſentiũ pręcipimus & mandamus, quatenus per totum diem craſtinũ, vel infra tot dies coram nobis, vel vicario noſtro compareas perſonaliter, & te pręſentes in noſtræ ſolitę audientiæ camera ſita in tali loco, ad audiendum, & reſpondendum quicquid dicere volueris, & poteris ad ea quæ tibi dicentur, vel quare declarari non debeas excommunicat⁹ vel hæreticus, & incidiſſe in omnes pœnas, vel reſpõſurus de fide catholica, & de eius articulis. vel de eccleſię ſacramẽtis, ſub pœna hęretici impęnitentis, vel relapſi, vel cõfiſcationis omniũ bonorũ tuorũ, vel ad audiendum ea omnia quæ tibi præmiſſa occaſione iniungere voluerimus, prout ex actis apparet ſcriptis per notarium, & canzelarium noſtrũ infraſcriptum die ibi contenta &c. alias &c. & hoc ex officio, & debito officij noſtri, die &c.

Pręfatus dominus Inquiſitor commiſit &c. vt ſupra.

N. Currerius, & nuncius ſanctisſimæ Inquiſitionis iens, & rediens &c. vt ſupra.

FORMA accuſandi contumaciam.

Die tali menſis talis.

PRo parte .N. procuratoris fiſcalis ſanctisſimæ Inquiſitionis accuſata fuit contumacia. N. citati prout in actis, & non comparentis, & requiſitum ipſum declarari excommunicatum, & iuxta contenta in dicto præcepto, alias proteſtando &c. & declarando &c. & hęc non recedendo a quatenus in eo, & idem inhærendo &c.

Qui Reuerendus Dominus Inquiſitor attenta contumacia ipſius .N. declarauit, & declarat præfatum .N. incidiſſe in omnes, & ſingulas pœnas contentas in ſupradicto pręcepto, &c. mandando &c.

ALIO

ALIO modo

Die tali, menſis talis.

PEr magnificũ N. procuratorem fiſcalem ſanctisſimæ Inquiſitionis in termino asſignato. N. ad ſe pręſentandũ & comparendũ & dicendum & oſtendendum quare declarari non debeat excommunicatus, & incidiſſe in omnes & ſingulas pœnas a iure, & ſacris canonibus contra huiuſmodi excommunicatos iniunctas, & taxatas, & ad alias pœnas de quibus & prout in præcepto eidem .N. trãſmiſſo, & in actis continetur, accuſata fuit ipſius. N. non comparentis contumacia, & requiſitum in eo inſiſti, & fieri, & declarari prout in eo alias proteſtatus eſt contra præfatum Reuerendum Dominum Inquiſitorem de recuſatione, & pœnis iuris, & de reclamando &c.

Qui Reuerendus Dominus Inquiſitor &c.

FORMA comparitionis ſpontaneæ.

Die tali menſis talis.

N. filius N. de tali loco, talis diœceſis comparuit coram Reuerẽdo domino .N. Inquiſitore .N. ſedente in ſede &c. ad effectũ eidem exponendi, & ſignificandi omnes, & quoſcunque errores in quibus hactenus incurrit, ab eo etiam ſuſcipiendi quamcumque ſalutarem pænitentiam, quam & ſi quam eidem imponere, & iniungere voluerit, offerens etiam ex abundanti, & alias, & prout melius promittere, & fide iubere poteſt, de non recedendo a loco quem pręfatus dominus Inquiſitor eidem asſignabit, & deputabit, nec ab eo fugam facere, & alia faciendo prout præfato domino inquiſitori videbitur & placuerit, proteſtando &c.

Qui Reuerendus Dominus Inquiſitor viſis, & auditis prædictis, & viſa dicta comparitione ſpõtanea & conſtitutione per dictũ .N. & eius requiſitione, attẽdens, & conſiderans quod ſancta mater eccleſia ad ſe redeuntes gremium non claudit, pręfatam comparitionem admiſit, ordinauitque, & ordinat dictum. N. pręſentem quod non recedat a tali loco, in quo quidem loco ipſi. N. præſenti asſignauit, & asſignat pro carcere eidem talem cameram poſitam in tali. promittente ipſo. N. de non recedendo, nec fugãm faciendo ab ea, & non loquendo cum aliquibus perſonis abſque ſpeciali licentia ipſius Reuerẽdi domini Inquiſitoris, & hoc ſub pœna ſcutorũ .N. ſanctisſimæ inquiſitioni applicandorum, & præfata omnia omni meliori modo &c. pręſente dicto . N . præfata acceptante, & promittente pręfato Reuerendo domino Inquiſitori, &c. & pro eo promittente & fideiubente Domino .N.

Deinde fiat inſtrumentum per notarium, pro fideiusſioné. Et ſi pro tunc nõ poteſt remanere fideiuſſor, promittat præſentare illum totiens quotiens ipſi Domino Inquiſitori placuerit, & ab eo fuerit requiſitus, ſub taxata pœna.

FORMA denunciationis alicuius quem ſuſpectum habet de hæreſi.

DIe tali, talis menſis, talis anni .N. filius .N talis loci, talis diœceſis comparuit coram Reuerendo Domino Inquiſitore ſedẽte pro tribunali in camera ſuæ ſolitæ audientię, & reſidentiæ, depoſuitque vt infra, dicens. Padre inquiſitore ho veduto &c .ho vdito &c. Interrogatus vbi, quando, & quibus præſentibus reſpõdit, &c. Et dato eidem, atque ab eodem accepto iuramento interrogatus, ſi q̃ dixit atque depoſuit vera ſint, & an amore vel odio alicuius dixerit, & depoſuerit, Reſpondit quod non.

Acta ſunt hæc die, & anno quibus ſupra.

Deinde ſubſcribat denuncians.

ALIA forma denunciationis.

Die tali, talis menſis.

IN præſentia mei notarij, & teſtium infraſcriptorum . N. filius. N. de tali loco, talis diœceſis, talis ætatis, & ſtaturæ comparuit perſonaliter coram Reuerendo Domino Inquiſitore ſedente pro tribunali in camera ſuæ ſolitę audientię, & reſidentiæ, & denunciauit eidẽ Domino Inquiſitori quod.N. de tali loco,talis diœceſis aſſeruit, dixit. vel fecit talia, & talia contra fidem catholicam(ponantur ſingula) Quo facto, & collato ipſi denuncianti iuramento de veritate dicenda interrogatus reſpondit.Et primo vnde ſciat,vel nouerit prędicta , a quo , vel quibus , & quibus pręſentibus, vbi , quo die , & cuius menſis.

Vltimo interrogatus ſi amore , vel odio prædicta denunciauit, Reſpondit.

Tandem ei imponatur , vt omnia ſub ſecreto ſeruet . Poſt ſequatur.

Acta ſunt hæc in tali loco , die , & anno quibus ſupra.

FORMA affixionis literarum.

Die tali , talis menſis .

REuerendus Dominus Inquiſitor commiſit, impoſuit , & in mãdatis dedit, & dat. N. curterio communis , vel nuncio ſancti

officij præſenti, & acceptanti, quatenus ex ſui parte, & mandato vadat, portet, & affigat, & affixas dimittat ſimiles copias infraſcriptarum literarum publicatarum in valuis eccleſiæ cathedralis, & in omnibus locis conſuetis, tenoris huiuſmodi.

FORMA relationis currerij.

Die tali, talis menſis.

N. Currerius iens, & rediens retulit hodie pręfato Reuerẽdo Domino Inquiſitori, & mihi notario publicę perſonę ſtipulanti ſe hodie portaſſe, & affixiſſe, ac affixas dimiſiſſe ſimiles copias pręfatarum literarum in foro, & in valuis eccleſię cathedtalis, & talis, & talis loci, vbi ſolent ſimiles copiæ affigi, & dimitti, & hoc ex officio.

FORMA examinandi teſtes iuratos.

Die tali, talis menſis, & anni.

N. filius .N. de tali loco, talis diœceſis teſtis citatus, productus, & requiſitus ad petitionem, & inſtantiam. N. vel citatus a Reuerendo Domino Inquiſitore cauſa, & occaſione perhibendi teſtimonium veritatis ſuper cauſa, & quęſtione. N. detenti, vel accuſati, ſeu delati apud præfatum Dominum Inquiſitorem, delato prius ipſi teſti ſolenniter iuramento per pręfatum Dominum Inquiſitorem de veritate dicendi ſuper tota ipſa cauſa, remotis timore, amore, & omni humana gratia iurauit, & iurat, tactis corporaliter ſcripturis in manibus pręfati Domini Inquiſitoris, dicere veritatem de his quę nouerit, & interrogatus fuerit ſuper cauſa antedicta. Et primũ interrogatus, ſi &c.

FORMA ſententię interlocutoriæ ad ſupponendum aliquem quæſtionibus, ſeu tormentis.

NOs. N. Inquiſitor in. N. a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegatus attendentes meritis proceſſus facti per nos contra te N. diligenter examinatis, quod tu es varius in tuis confesſionibus, vel quia minus plene indicia euacuaſti, ea propter vt veritas ab ore tuo clarius habeatur, & ne deinceps aures iudicum offendas, interloquendo declaramus, iudicamus, & ſententiamus, hodie tali hora te ſupponendum quæſtionibus, & tormentis, & hoc habito conſilio in iure, & ſacra theologia peritorum, & aſſenſu Reuerẽdisſimi Epiſcopi vel eius vicarij.

Et quia iterari non poſſunt tormenta, ſed continuari, ſi reus non fateatur, cum Iudex illum deponi iuſſerit, ſubiungat animo continuandi vſque ad claram veritatem habitam &c.

FORMA

FORMA proceſſus formandi.

IN nomine domini amen. Anno ab incarnatione Domini &c. Die tali menſis talis, per præceptum accitus, vel per miniſtros ſancti officij captus, vel ſponte oblatus. N. filius. N. de tali loco, talis diœceſis, & conſtitutus corã Reuerendo Domino. N. Inquiſitore. N. ꝓ tribunali ſedente in camera ſuæ ſolitę audientiæ, & reſidentiæ, vel qui ad inſtantiam, vel de commiſsione præfati Domini Inquiſitoris, die tali per illos de familia baricelli tali hora fuit captus in tali loco, talis diœceſis, & ſucceſsiue ductus in carceribus præfatæ ſanctiſsimę Inquiſitionis, & eidem delato iuramento de veritate dicendo, de & ſuper omnibus de quibus interrogatꝰ fuerit, & eo prӕſtito manibus corporaliter tactis ſcripturis in manibus prӕfati Reuerendi Domini Inquiſitoris, vel vicarij, qui ipſum de huiuſmodi iuramenti importantia admonuit, & certificanit, interrogatus reſpondit, vt infra.

Et primo interrogatus, ſi ſcit cauſam ſuæ capturæ, ſeu detentionis, vel citationis, Reſpondit. Interrogatus. Reſpondit. Interrogatus. Reſpondit.

Qui Reuerendus Dominus Inquiſitor viſis, & auditis præfati. N. reſponſionibus, pro nunc diſtulit proſecutionem præſentis examinis, & dictum conſtitutum conſignauit. N. cuſtodi carcerum prӕſentem, vt eũ duceret ad locum ei deputatum, animo proſequendi &c.

Acta fuerunt præfata omnia. N. in prӕſentia N. & . N. teſtiũ, &c.

Die tali &c.

COnſtitutus coram Reuerẽdo Domino Inquiſitore qui ſupra. N. qui ſupra detentus vt ſupra, & eidem delato iuramento vt ſupra, interrogatus, reſpondit vt infra.

Et primo interrogatus &c. Reſpondit &c.

Volens autem præfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor omnino deuenire ad executionem pro eruenda veritate a præfato. N. & in executionem conſiliorum reuerendorum theologorum, & magnificorum in canonico, & ciuili iure peritorum, etiam Reuerendiſsimi Epiſcopi vel vicarij participata auctoritate, de quibus omnibus apparet in actis ſcriptis per me notatium, dicto. N. cuſtodi carcerũ iuſsit præfatum. N. de carcere educere, atque ad. N. locũ in quo prӕfati officij detenti torqueri ſolent, & quæſtionari, præmiſſa proteſtatione de eo non torquendo circa ea quę confeſſus eſt, & conuictus, ſed ſolum ſuper negotijs quæ pro ſaluis haberi vult, & intendit omni meliori modo &c. Et delato eidem. N de veritate dicenda de & ſup oĩbus de quibus interrogatus fuerit, & per eũ præſtito iuramento, interrogatus reſpondet, Signor non. & cum ſemel & iterum monitus vt veritatem fateretur, & ſemper in negatiua perſiſteret,

præfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor. N miniſtro iuſſit præfa tum .N. ligare, & ad funem leuare &c. vel .N. miniſtro iuſſit quatenus attenta relatione medicorum,& de qua in actis,quod ad eculeū ſiue ad funem leuari nō poſſit, quatenus inter digitos vtriuſque ma nus eidem ligna ponat,& ipſos digitos cordula ſtringat,vel igni,vel, vel. Qui quidem. N. cum ligatus torqueretur clamare cœpit,Io ſon morto, oime, oime. (ſcribantur ſingula verba ipſius torti, nec calamo parcat notarius) & cum præfatus Reuerendus Dominus Inqui ſitor videret ipſum .N. in negatiua perſiſtere, iuſſit ipſum altius ele uari, vel arctius torqueri, & cum &c. ſcribantur ſinguli actus.

Tandem cum pręfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor videret ipſum. N. conſtitutum perſeuerare negando, nec aliud ab eo haberi poſſe, ipſum ſoluere, & ſligare fecit,animo tamen & intentione con tinuandi ipſa tormenta, & in ipſis vſque ad claram veritatem perſeuerandi, monens ipſum conſtitutum pro die &c. ad continuandum in tormentis examen huiuſmodi, & hoc ipſo conſtituto præſente, audiente, & intelligente, & pręfata omnia omni meliori modo &c.

Acta fuerunt &c. Ponantur nomina teſtium, & miniſtrorum. Et ſucceſſiue ipſum conſtitutum conſignauit pręfato. N. cuſtodi carce rum conducendum ad locum vnde extractus fuit cuſtodiendum.

Si autem reus confiteatur, proſequatur proceſſus vſq; ad diffiniti uam ſententiam

FORMA ratificandi proceſſum per delatum iam confeſſum.

COnſtitutus .N. coram præfato Reuerendo Domino Inquiſitore dictus .N. detentus vt ſupra, de carcere per. N. cuſtodem de mandato ipſius Reuerendi Domini Inquiſitoris eductus, & eidem lectis per me notarium infraſcriptū eius conſtitutis per eum factis, videlicet vno ſub die tali talis menſis, alio ſub die tali &c.tenoris in fraſcripti, vel eidem examine quod tali facto ſibi in tortura, videlicet. Legantur omnes, deinde ſequatur.

Ad eius plenam audientiam,& intelligentiam præmiſſa prius mo nitione eidem per me notarium facta,quod bene aduertat, quod ſi quanta in ſupraſcriptis cōſtitutis ſunt vera ea approbet, & ratificet, ſin autē minus, non. Ea omnia & ſingula in ſupraſcriptis conſtitutis per me notarium lectis ad eius plenam audientiam, & intelligentiā ſponte approbauit, & ratificauit, & approbat, & ratificat omnia & ſingula ſupraſcripta in dictis conſtitutis contenta,in totum,& per to tum, in omnibus, & per omnia, & pro vt in dictis conſtitutis continentur, & fit mentio, dicendo & ſubiungendo, Et mi rincreſce di hauere

hauere offeſo la diuina Maieſta, e ne dimando perdonanza a Dio, & a V. R. offerendomi di abiurare tutti li mei errori, & accettare tutta quella pænitentia ſalutare che V. R. mi imponera. Et hęc omnia ad præſentiam Domini ſindici fiſcalis pręfata acceptantis,& inſtantis &c.

Si autem habet aliquid minuere,addere,vel mutare,dicetur,& eo monito quod bene aduertat, quia agitur de eius intereſſe vitæ,& honoris, idcirco ea quę ſuperim dixit ſi vera ſunt approbet, & ratificet, ſi minus, non. Reſpondit, cio ch'o detto &c. Io approbo, ratifico, & conſermo. Ben è vero che doue io ho detto &c. reuoco, e reprobo tutto, e tutto il reſto il quale ſi contiene nelli detti mei cōſtituti contrario alla mia confesſione ratificata come di ſopra, e tutto ch'io ho fatto, ho detto come &c. l'ho fatto come &c. Addendo ſolum primo eius conſtituto vbi dicit, & deponit &c. Addendo hæc verba &c. Et ſecundo conſtituto &c. & ſucceſsiue obtulit ſe abiurare omnes hæreſes, & amplecti pænitentiam ſibi a Reuerendo Domino Inquiſitore iniungendam.

Et hæc in pręſentia &c.

FORMA confrontationis teſtium cum delato, vel delatorum inuicem.

QVIBVS auditis præfatus Dominus Inquiſitor volens omnino veritatem huiuſmodi negotii habere, mandauit dictum.N. ad ſe conduci pro fienda cōfrontatione,quo adducto interrogatus dictus conſtitutus ſi ipſum.N. cognouit,& cognoſcat,Reſpondit,ſic vel nō. Interrogatus ſimiliter. N. ſi cognouit, vel cognoſcat dictum conſtitutū, Reſpondit. Io lo conoſco,e ſono tanti anni &c.(exprimantur) e ſtà in tal contrada. &c. e ſi dimanda. &c. & è quello. N. Interrogatus ſi ea quæ dixit in ſuo examine ſunt vera .Reſpondit quod ſic. Tūc legantur q̄ depoſuit contra conſtitutū, & poſtmodum iterum interrogetur ſi illa ſunt vera. Reſpondit &c. Et hæc ad pręſentiam, & intelligentiam ipſius.N. dixit, & affirmauit.

Quibus auditis præfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor iuſſit adduci.N. quo adducto interrogatus pręfatus cōſtitutus ſi ipſum N. cognouit, & cognoſcat, vt ſupra, & tandem ſubſequatur.

Quibus auditis præfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor volens commodius huius negotij veritatem habere, mandauit dictum .N. ad carcerem conduci, & ibi cuſtodiri donec & vſquequo aliud ordinatum fuerit .N. autem, & .N. licentiauit, monens illos &c. Et talis confrontatio ſępius poteſt iterari prout videbitur expedire.

FORMA

FORMA condemnandi, & pęnitentiandi eum, qui falſum teſtimonium perhibuit in negotio fidei.

IN negotio & cauſa .N. inſtante Magnifico Domino. N. procuratore fiſcali Sanctæ Inquiſitionis, dictum. N. tamquam teſtem falſum, ac falſarium per Reuerendum Dominum Inquiſitorē condemnari, pænitentiari, & priuari, ac alia omnia dici & fieri iuxta conſilium ſuperinde factum per Reuerendos, & Magnificos Dominos Doctores, etiam cum participatione Reuerendi Domini vicarij Epiſcopalis, &c. & alia in pręmisſis neceſſaria, & opportuna fieri, proteſtando &c.

Pręfatus Reuerendus Dominus Inquiſitor viſo proceſſu dicti N. mendacij, & periurij in eo contenti confesſione per eum facta, & ratificata, de tractatu, & deliberatione per eum habitis pro deponendo falſo teſtimonio, & ad dictum effectum ſe pręſentaſſe præfato officio, & examini ſe ſuppoſuiſſe animo, & intentione faciendi, & defendendi dictū. N. pro ſuſpicione hæreſis detentum, vel offendendi dictum .N. in cauſa hęreſis, & prout in actis, & omnibus diligenter, & mature conſideratis, & ſuperinde habito maturo conſilio & diligenti conſi deratione, et pro tribunali ſedente in camera ſuæ ſolitę audientię, et reſidentiæ,

Chriſti, et beatę Marię ſemper virginis nomine inuocato in cauſa vertente inter Magnificum Dominum. N. procuratorem in ſancto officio, et dictum. N. præſentem, audientem, et intelligentē declarauit, ſententiauit, penitentiauit, et condemnauit dictum N. in modum qui ſequitur.

Et primo ad ſeruiēdum pro remige in triremi per tot annos, maxime, ſi falſum teſtimoniū perhibuit offendendo, ſi autem defendēdo, mitius punitur.

Secundo quod ſingulis diebus per tot annos &c.

Tertio quod non posſit amplius ferre teſtimonium, et alia ad arbitrium iudicis ſecundum grauitatem falſitatis.

FORMA promisſionis, ſeu fideiusſionis.

CORAM præfato Reuerendo Domino Inquiſitore pro tribunali ſedente in camera ſuæ ſolitę, etc. conſtitutus, et exiſtens. N. detentus, qui die tali, menſis talis, pręſentis anni abiurauit eius hæreſes, et condemnatus, et pænitentiatus fuit prout in actis, vel qui die tali, &c. captus, & detentus fuit, vel qui ſpōte cōſtituit, et p̄ſentauit ſe pro vt in actis etc. petijt, et requiſiuit a præfato Reuerendo Domino Inquiſitore quatenus velit, et debeat, et ex eius officio (ꝗ quatenus expediat implorauit, et implorat omni meliori modo etc.)

maudare

mandare eum a carceribus in quibus de præſenti detinetur relaxari, et ei aſsignare in carcerem, et pro carcere domũ habitationis ſuæ, vel totam diœceſim, vel vrbem, vel etc. offerrens, et ꝓmittens ab ea non recedere abſque ſpeciali licentia, et mandato præfati Reuerẽdi Domini Inquiſitoris, et in ſcriptis, et pœnitentiam ſibi iniunctam exequi, et facere, et comparere, et ſe præſentare, etiam vltra tempora in dicta eius pęnitentia expreſſa ad omnẽ requiſitionem præfati Reuerendi Domini Inquiſitoris, et de exequendis prædictis etiã fidem iubere, et alia dicere, et facere ad quæ tenetur.

Qui reuerendũs dominus Inquiſitor viſis et auditis pręd ctis, attenta qualitate perſonæ dicti.N.et eius paupertate, vel alia qualitate &c. ipſo. N. promittente, et fideiubente de non recedendo, de exequendo, et parendo, et de ſe præſentando vt ſupra et prout ſupra per eũ expreſſum eſt, ſub pœna ſcutorum etc. (ſecũdum facultatem) applicandorum ipſo iure, et facto in caſu contrauentionis præfato ſancto officio in carcerum, et pro carcerum erectione, et refectione, ſeu munitione applicandorum, domum vel ciuitatem etc. a qua recedere non poſſit ſine licentia ſpeciali, et mandato præfati Reuerendi Domini Inquiſitoris, et in ſcriptis, mandauit, et mandat ipſum relaxari a carceribus præfatę ſanctæ Inquiſitionis in quibus de præſen detinetur, et pręfata omnia omni meliori modo etc.

Et præſente dicto. N. præfata omnia acceptante, et promittente de non recedendo a dicta domo, vel ciuitate, etc. de exequendo, parendo, et ſe præſentando, vt ſupra ſub pœna ſcutorum etc. ipſo iure et facto in caſu contrauentionis applicandorum, vt ſupra. Et pro eo eiuſque precibus. et mandato promiſit, et fideiusſit, et ſe principaliter, et in ſolidum obligauit. N. cum confesſione maioritatis ex abundanti &c. & ſciens non teneri etiam iure iurando etc. Et ambo principaliter et inſolidum, cum debitis renunciationibus, bonorũ obligationibus, iuramento in forma camerę amplisſima, et cũ cõſtitutione procuratoris etc. et cũ iuramẽto etc. et quam fideiusſionẽ præfatus.N. fecit et facit per annũ vnũ tantũ proxime futurũ, quo elapſo non intendit vllo modo ad aliquid teneri, et proteſtatur etc.

Et hęc ad præſentiam Magnifici.N. procuratoris fiſcalis accipientis in parte, et partibus, etc. et pro teſtibus adhibiti ſunt.N.N. et N.

FORMA ſequeſtri fiendi.

REVERENDVS Dominus Inquiſitor, &c. ad inſtantiam Domini Fiſcalis, eiuſque petitionem omni meliori modo, iure, via, et forma quibus melius poteſt, expoſito prius ipſi Domino Inquiſitori per dictum Dominũ fiſcalem ꝙ multum, et iuſte timet de dilapidatione, et occultatione inſtrumentorũ fructuũ, et bonorum exiſtẽtiũ in domo

in domo, et in et ſuper poſſesſione. N. detenti in carceribus, vel i ſpecti de hæreſi &c. volens, & intendens præfatus Dominus Inquiſitor in quantum poteſt obuiare cuicunque ſcandalo quod occurrere poſſet, iusſit, pręcepit, & mandauit omnibus et ſingulis vtriusque ſexus perſonis, quatenus nullus audeat, vel prçſumat accedere ad dictas domum, et poſſesſionem, nec ab inde ſcripturas vel fructus, vel alias res mouere, ſine expreſſa licentia dicti Domini Inquiſitoris, ſub pœna ſcutorum &c. applicandorum, etc. reſeruato tamen omni iure dicto. N tam in dicta poſſesſione, quam in proprietate prędicta, et etiam omni iure ei competente in fructibus antedictis, ac ſi ipſum ſequeſtrum factum non fuiſſet. Praetereaipſe Dominus Inquiſitor impoſuit, et in mandatis dedit, et dat. N. currerio publico communis, quatenus ex ſui parte, impoſitione, commisſione, & mãdato, dicat et pręcipiat. N. et. N. conſulibus. N. quatenus oẽs, et ſingulos fructus extantes de præſenti, et inſuper qui in dicta poſſesſione, et proprietate erunt, colligere debeant, et ſaluare, ac penes ſe in ſequeſtro tenere, nec alicui perſonæ reſpõdere, vel tradere, ſine ſpeciali licentia ipſius Reuerendi Domini inquiſitoris, ſub pœna de qua ſupra. Et inde etc.

FORMA relationis Currerij.

Die tali, menſis talis, anni, etc.

N. Currerius iens vel Nuncius ſanctæ Inquiſitionis, iens et rediens retulit hodie præfato Reuerendo Domino Inquiſitori, & mihi Notario publicę perſonæ ſtipulanti, ſe tali die (exprimatur) portaſſe, et in ſcriptis dediſſe, et dimiſiſſe ſimilem copiam ſupraſcripti ſequeſtri ad domũ habitationum præfatorum conſulum talis loci, vel etc. et ibi dixiſſe, feciſſe, et pręcepiſſe in totum, et per totum, et in omnibus, et per omnia, et ꝑ vt in dicto ſequeſtro continetur, et fit mentio, et hoc ex officio, etc.

FORMA abſoluendi delatum de hęreſi, quando nihil legitime probatum eſt contra eum.

NOS frater. N. de tali loco ſacræ Theologiæ profeſſor ord. Præd. Hęreticę prauitatis Inquiſitor in tali prouincia, vel diœceſi a ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter delegatus, Attendentes quod tu. N. de tali loco, talis diœceſis fuiſti nobis delatus de tali, et tali hæreſi, vel errore (totum inſeratur) Attendentes etiam illa eſſe talia quę non volebamus, nec debebamus cõniuentibus oculis pertranſire, deſcẽdimus ad inquirendum ſi prædicta aliqua fulcirentur veritate, teſtes

ſtes videlicet examinando, te etiam citando, arreſtando, & interrogando, ac alia omnia quæ ſecundum canonicas ſanctiones decebant faciendo Ea propter viſis, & diligenter examinatis omnibus actis, & actitatis in hac cauſa, & omnibus æqua lance libratis, habitoque cõſilio peritorum tam in iure, quam in Theologica facultate, illoque ſępius repetito, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, ac habentes præ oculis ſolum Deum, & negotij veritatem, ſacroſanctis Euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei noſtrum prodeat iudicium, & oculi noſtri videant ęquitatem, ad noſtram ſententiam in hunc modum procedimus.

Chriſti nomine inuocato. Quia per ea quę vidimus, & audiuim⁹ in cauſa vertente in ſancto officio inter .N. procuratorem fiſcalem dicti ſancti officij, & te. N. de tali loco, producta, & oblata, acta, & actitata ſunt coram nobis in pręſenti cauſa non inuenimus aliquid cõtra te legitime probatum de his de quibus delatus fueras nobis, Pronunciamus, declaramus, ac ſententialiter diffinimus contra te non eſſe, nec fuiſſe aliquid actum legitime corã nobis, propter quod poſſis, vel debeas hæreticus iudicari, nec ſuſpectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate, quare te a præſenti inſtantia, inquiſitione, & iudicio totaliter relaxamus, & abſoluimus.

Ita pronunciauimus, & ſcentẽtiauimus nos. N. Inquiſitor qui ſupra.

Lata fuit hęc ſententia, Die tali, in tali loco per Reuerendum Dominũ Inquiſitorem, & lecta per me Notarium infraſcriptum coram teſtibus infraſcriptis videlicet. N. N. N. &c.

ALIA forma eiuſdem materiæ.

CHRISTI nomine inuocato Pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum prę oculis habentes, Per hanc noſtram diffinitiuam ſententiã quam de iuriſperitorum conſilio pariter, & aſſenſu ferimus in his ſcriptis in cauſa, & cauſis coram nobis vertentibus in officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis inter Magnificum Dominum .N. Procuratorem Fiſcalem dicti ſancti Officij ex vna, & te. N. de tali loco, reum conuẽtum, inquiſitum & proceſſatum de & ſuper eo, quod talia vel talia dixeris, vel feceris, prout latius in actis, & proceſſu deductum, & expreſſum, fuit partibus ex altera, viſis tam contra te deductis, quam ad tui defenſionem allegatis, ac omnibus quę videnda, & conſideranda erant, Dicimus, pronunciamus, ſententiamus, & declaramus te præfatum. N. tamquam non culpabilem repertum, ab inquiſitione, proceſſu, & inſtantia præſentis iudcij abſoluendum, & liberandum fore & eſſe, prout abſoluimus, & liberamus, & ſuper illis præfato procuratori fiſcali perpetuum ſilentium imponendũ fore, & eſſe, prout imponimus, fideiusſioneſque, & obligationes per te factas, & præſtitas, tam hic, quam alibi caſſandas, et abolendas fore, & eſ-

QQQ ſe, prout

ſe, prout caſſari, et aboleri mandamus omni meliori modo, &c.

Ita pronunciauimus, & ſententiauimus nos, N. Inquiſitor &c.

FORMA ferendi ſententiam contra diffamatum de hęreſi, vt purget ſe canonice.

NOS frater. N. ord. Præd. &c. Inquiſitor hęreticę prauitatis a ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter delegatus, cum interuentu, con ſilio, & aſſenſu Reuerendisſimi D. N. etc. Epiſcopi .N. vel .N. Vicarij Epiſcopalis, conſiderantes quod tu.N. etc. Officio ſanctæ Inquiſitionis delatus fueris de tali, et tali, decreuimus, vt ſuper præmisſis, et alijs, pro vt in proceſſu latius deductum eſt, noſtrorum officialiũ interrogationibus te ſubijceres. Viſis igitur, et conſideratis delationibus prędictis, ſeu teſtium dictis, tuiſque ad interrogata reſponſionibus, confesſionibus, et excuſationibus, ac teſtium pro parte tua examinatorum dictis, proceſſuque pluries in conſilio iuris, ac ſacræ Theologiæ peritorum diſcuſſo, conſideratiſque conſiderandis ad talem decreuimus deuenire ſententiam.

CHRISTI nomine inuocato. Pro tribunali ſedẽtes, et ſolum deum præ oculis habentes, iu cauſa, et cauſis in officio ſanctę Inquiſitionis, inter magnificum Dominum. N. eiuſdem Officij Procuratorem Fiſcalem ex vna, et. N. reum conuentum, et proceſſatum de et ſuper obiecta fautoria, ſeu receptatione quorundam hæreticorũ ac publica diffamatione ex altera parte, pendẽte ſentẽtiamus tibi tã quam de fautoria, ſeu receptatione, vel hæreſi diffamato indicendã eſſe purgationem canonicam quarta manu tui ordinis, vel maioris vz quatuor hominibus catholicę, et probatæ vitę, qui de tranſacto tẽ pore vitæ tuæ cognitionem habuerint, tali die facere tenearis. monẽ tes te, quod ſi in ea facienda defeceris, de fautoria ſeu de receptatione hæreticorum, vel pro hæretico conuicto (ſi totaliter diffamatus fuit) habebimus, et ita indicimus, ac mandamus.

Ita pronunciamus, et ſententiamus nos. N. Inquiſitor, etc.

SEQVITVR forma purgandi ſe canonice.

EGO .N. de tali loco, etc. talis diœceſis conſtitutus coram vobis Domino .N. Inquiſitore, et D. N. Epiſcopo, ſeu Vicario Epiſcopali in iudicio poſitus, vt omnem ſuſpicionem de hæreſi, aut fautoria, ſeu receptatione ortam, tam ex veſtris, quam aliorum mentibus eijciam, atque omnino euellã, Dico, atque corde, et ore fateor, ac iuro, quod non obſtantibus prædictis in proceſſu, et ſententia deductis, me eſſe et fuiſſe immunem ab omni hæreſi, fautoria, defenſione, et receptatione hęretica, et iuro me talia, et talia (exprimantur quæ ei

quæ ei oppoſita fuerunt) me non feciſſe mala aliqua intentione, nec vt cum aliquibus hæreticis communicarem, nec eis fauerem. Ideo precor Reuerẽdas dominationes veſtras quatenus hos quos huc adduxi Dominos tanquam meos compurgatores admittatis.

Qui quidem Domini admiſſi iurabunt infraſcripto modo vz.

Ego. N. Cardinalis, vel Epiſcopus, vel Dominus talis loci iuro me credere ſupraſcriptum. N. veritatem dixiſſe, ac iuraſſe.

Ego. N. &c. iuro me credere, vt ſupra.

Ego. N. &c. iuro me credere vt ſupra.

Quibus peractis ſubſequatur ſententia infraſcripto modo.

Qui Reuer. D. Inquiſitor pronunciauit prout infra.

CHRISTI nomine inuocato pro tribunali ſedentes, & ſolum Deũ præ oculis habentes, in cauſa, & cauſis prædictis & inter eaſdẽ partes vertente, viſa purgatione canonica per te. N. coram nobis facta, viſiſque compurgatorum teſtimonijs, pronunciamus, ſententiamus, & declaramus te. N. eſſe boni teſtimonij virum, & ex deductis amplius non eſſe moleſtandum, fideiuſſionesque, & obligationes in officio S. Inquiſitionis præſtitas caſſandas fore, prout caſſari mandamus. Ob id tamen quia delatus fuiſti, quod talia, & talia perpetraueris, & vt in futurum cautius viuere diſcas, & ne malis exẽplis mala de te amplius ſuſpicari permittas, cõdemnamus, &c. & alias ꝓ ſalutari pænitẽtia iniungimus, vt talia, ac talia dicas, & facias.

Ita pronunciamus nos frater. N. Inquiſitor, &c.

FORMA ſententię contra leuiter ſuſpectum de hæreſi.

NOS. N. Inquiſitor hæreticę prauitatis a ſacroſancta ſede apoſtolica delegatus, cum interuentu Reuerendiſſimi D. N. Epiſcopi talis ciuitatis, vel Vicarij, Attendentes, quod tu. N. de tali loco talis diœceſis delatus fueris de hæretica prauitate ad ſanctum officium (exprimantur articuli ſecundum quod fuerunt in proceſſu regiſtrati) quæ te de hæreſi leuiter reddunt ſuſpectũ, & propter quæ talem merito te habemus, & quia nõ decet conniuentibus oculis delicta nos pertranſire, in hanc ſententiam deuenimus.

Chriſti nomine inuocato, pro tribunali ſedentes, & ſolum Deũ præ oculis habentes ſacroſanctis Euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei iudicium noſtrũ prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, per hanc noſtram ſententiam quam in his ſcriptis ferimus, decernimus, pronunciamus, & declaramus in cauſa, & cauſis quæ inter Magn. D. N. Procuratorẽ fiſcalẽ officij ſanctæ Inquiſitionis ex vna, & te. N. reum conuentũ proceſſatum, ad de leui ſuſpicione hæreſis culpabilem repertum partibus ex altera, viſo & conſiderato ꝓceſſu, ac ipſius cauſa, de peritorum tã in iure, quam ſacra Theologia

conſilio, Dicimus, pronunciamus, & ſententiamus te. N. in leuem de hæreſi ſuſpicionem incidiſſe, & propterea te debere hæreſes de quibus ſuſpectus es abiurare, & deteſtari, Volentes,& decernentes vt poſtquam huiuſmodi abiurationem feceris, ſis & remaneas abſolutus ab imputationibus,et ſuſpicionib⁹ prędictis. & vt facilius remiſſionem ab omnipotenti Deo tuorum peccatorum conſequaris, & obtineas, volumus, et declaramus, ac pænitentiamus, quod in futurum ſimilia non facias, et ſi quos noueris hereticos, vel de hæreſi ſuſpectos, aut libros damnatos, atque prohibitos retinentes,denuncies ſancto officio, vel loci ordinario. inſuper pro ſalutari pęnitentia dicas per tot dies, menſes, vel annos, tales orationes,quę quidē ſi non obſeruaueris, vel in eam, vel grauiorem ſuſpicionem incideris,grauius punieris. Reſeruantes nobis tamē auctoritatē in totum, vel in partem moderandi, mitigandi,et commutandi ſupradictas pænitētias, et pœnas omni meliori modo, etc.

Ita pronunciamus frater. N.

FORMA abiurationis leuiter ſuſpecti.

EGO .N. talis diœceſis, habitator talis loci, in iudicio conſtitutus coram vobis Reuerendo. N. Inquiſitore hæreticæ prauitatis in tali diœceſi,et.N. Epiſcopo, vel Vicario Epiſcopali,ſacroſanctis Euāgeliis coram me poſitis, et propriis manibus per me tactis,Iuro me credere corde, et profiteor ore illam ſanctam catholicam,et apoſtolicam fidem,quam ſacroſancta Romana Eccleſia credit, profitetur prædicat, et obſeruat. Item iuro me credere, et profiteor ore, quod Dominus Ieſus Chriſtus,etc.(et ſic exprimatur articulus catholicus contra hæreſim illam de qua leuiter eſt ſuſpectus) Et conſequenter abiuro, abnego, et reuoco illam hæreſim de qua me habetis ſuſpectum quæ mendaciter aſſeuerat, etc. (exprimatur error de quo reus eſt ſuſpectus). Item iuro quòd nunquam prædictam hęreſim credidi, neque credo, nec illi adhęſi, nec adhęreo de præſenti, minuſque credam, nec adhærebo. quod ſi aliquid prædictorum fecero in futurum (quod Deus auertat) pœnis debitis taliter abiuratis prompto animo me ſubmitto, paratus ſubire omnem pœnam, quam pro his quę feci, & dixi, et merito me habetis ſuſpectum,volueritis mihi iungere, et illam ſtudebo pro viribus adimplere, et nullatenus contrauenire. Sic me Deus adiuuet, et hæc ſacroſancta Euangelia.

Quæ quidē abiuratio,quo ab omnibus melius intelligatur fiat in vulgari,qua facta Inquiſitor poterit reo dicere in vulgari, Fili tu ſuſpicionem, quā de te, et nō immerito habebamus, purgaſti per abiurationem prælibatam,de cætero caueas tibi, quod non incidas in talem hęreſim, nec ſuſpicionem. quia licet non traderis curię ſecu

lari vltimo

lari vltimo ſupplicio puniendus, tamen grauius punieris, quam ſi nõ abiuraſſes.

FORMA ſententẽtię contra vehementer ſuſpectum de hęreſi.

CONSIDERANTES Nos Frater. N. &c. non abſque maxi mo animi noſtri dolore te N. filium. N. de tali loco in officio ſanctiſ ſimæ Inquiſitionis delatũ, ac imputatũ fuiſſe ꝙ talia, & talia ore tuo protuleris (exprimãtur ſingula) & ꝙ multa de te circũfererentur quæ a cõmuni fideliũ conuerſatione, vita, & moribus diſſidentem te indi cabant, deſcẽdimus ad depoſitiones accipiẽdas, teſtes examinãdos, & finaliter cum talia, & talia inueniſſemus tibi oppoſita, te citari ac examinari fecimus. Viſis igitur processibus contra te formatis viſiſque poſtmodum teſtibus in officio noſtro tam contra te, quam pro te reſpectiue examinatis, & repetitis, tuisq; ad obiecta reſponſionibus, negationibus, ac confesſionibus, prætenſiſue excuſationibus allegatis, ac conſideratis conſiderandis, de conſilio tam in iure, quã in ſacra theologia peritorum ad infraſcriptam decreuimus deueni re ſententiam.

Chriſti nomine inuocato, & ſolum Deum præ oculis habentes, ſa croſanctis Euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei noſtrum prodeat iudicium, & oculi noſtri videant ęquitatem, per hanc noſtrã ſententiam quam ferimus in his ſcriptis in cauſa, & cauſis coram no bis in officio ſanctę Inquiſitionis vertẽtem inter Magnificum D. N. Procuratorem fiſcalem præfati officij ex vna, & te. N. prædictum reũ cõuentũ, & proceſſatũ de & ſup hęreſis ſuſpicione ex altera, rebuſq; alijs in actis cauſę latius deductis, Pronunciamus, & ſententiamus, quod ex proceſſu contra te hactenus fabricato, te de hęreſi vehemẽ ter ſuſpectum inuenimus, & ideo tamquam tali ſuſpecto (vt a nobis & alijs huiuſmodi ſuſpicio tollatur, & tua ingenuitas omnino expur getur) indicimus tibi, vt maledicas, deteſteris, & abiures omnẽ hęreſim in genere, & pręſertim ex verbis (vt in proceſſu) cõtra te obie ctis, & vt dicitur a te prolatis, & ex factis concomitantibus (maxime ſi aliquid fecerit a fide vel religione exorbitans) reſultantem, & alias modo, & forma tibi danda. Qua deteſtatione, maledictione, & abiu ratoria expurgatione facta mandamus, vt a quibuslibet cenſuris ec cleſiaſticis propter ea quæ in proceſſu ſunt deducta, & obiecta, vel eo rum occaſione in forma Eccleſię conſueta per Vicarium, vel com miſſarium noſtrum ad cautelã abſoluaris, & quod deinde ſuper cõ tentis hactenus in proceſſu, & deductis, de cætero amplius non moleſteris, infraſcriptis tamen adimpletis.

Cæterum, vt facilius ab omnipotenti Deo patre miſericordiarũ

peccatorum

peccatorum tuorum remiſſionem, & gratiam (vt nedum ab hæreſi, ſed ab omni mali ſuſpicione in futurum præſerueris) iniungimus tibi, vt in tali loco ad noſtrum beneplacitũ vitam tuam ducas, ibidẽque alicui ſacerdoti idoneo peccata tua ſemel in menſe confitearis, & ſacram euchariſtiam eiuſdem arbitrio deuote, & humiliter ſuſcipias, miſſam &c. reſeruantes nobis auctoritatem in totum & in partem moderandi, mitigandi &c.

Ita pronunciamus, & ſententiamus Nos Frater. N. Inquiſitor.

FORMA abiurationis ſuſpecti vehementer he hæreſi.

EGO .N. filius N. de tali loco, talis diœceſis poſitus in iudicio coram vobis Renerendo Domino. N. Inquiſitori talis diœceſis, & N. Vicario Epiſcopali eiuſdem diœceſis ſacroſanctis euangelijs coram me poſitis, cognoſcẽs viam ſalutis ęternę extra ea quæ credit tenet, & prædicat ſancta & catholica Romana eccleſia nemini patere, ideo cum in officio ſanctiſſimæ inquiſitionis non modo delatum, ſed & inquiſitum ac proceſſatum, imo etiam propterea ꝙ tale verbum dixi, vel feci (exprimantur illa quę reum reddunt ſu ſpectũ) grauiter ſuſpectũ me inueniam, ne præfata ſancta mater eccleſia amplius de me vllam ſuſpicionem de hæreſi habeat, & vt omnibus pateat me catholicum ſemper fuiſſe, eſſe, & futurum eſſe, licet peccatorẽ; & vt omnia a me data ſcandala penitus extinguam, Dico, ac ꝓteſtor me ſemper corde credidiſſe, ſicut & nunc ore fateor credere dei gratia quicquid tenet, credit, & p̃dicat ſancta mater eccleſia Romana catholica, & ſpecialiter quod poſt hanc vitam inueniatur purgatorium, vel tale, & tale (exprimantur quæ reddunt reum ſuſpectũ deinde ſubiungat.) Et conſequenter deteſtor, maledico, & abiuro illam hęreſim, quæ dicit purgatorium non dari poſt hanc vitam, item quod. item quod. de quibus me vehementer ſuſpectum habetis, & finaliter abiuro omnem hæreſim extollentem ſe cõtra dictam ſanctã Rom. Eccl. ſed particulariter illas omnes quæ continentur in meo proceſſu. & promitto me obſeruare, & perficere omnes mihi in ſententia contra me lata contentas pænitentias, quod ſi ſecus fecero, vel in talem ſuſpicionem, vel hæreſim (quod Deus auertat) inueniar, me pœnis in iure, & ſacris canonibus & conſtitutionibus contra relapſos ſtatutis ſubijcio penitus, & ſubmitto. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta euangelia.

Quo facto moneat reũ Inquiſitor, ꝙ de cætero caueat ne incidat in talẽ ſuſpicionẽ propter imminens eius vitę diſcrimen, & periculũ.

ALIA forma abiurationis de vehementi illius qui alias abiurauit formaliter.

EGO .N. filius. N. talis loci, talis diœceſis poſitus in iudicio coram vobis.

ram vobis. N Inquiſitore, & .N. Epiſcopo, ſiue vicario talis Epiſcopi, cum ſit quod tali die talis menſis, talis anni, tales & tales hæreſes, ſiue talem ſuſpicionem abiurauerim, coram tali Inquiſitore, vel Epiſcopo, qui tamen vt poſtea confeſſus ſum in meis conſtitutis nõ plene confeſſus ſum, ſed mondano quodam timore ductus tacui nõ nullos complices meos, in hoc paruam, & quaſi nullam pęnitentiã meorum errorum oſtendendo, propter quod in fautoriæ ſuſpicionem hęreſis incidi, & conſequenter in omnes pœnas ſimilibus fautoribus in iure, & a ſacris canonibus cõſtitutas lapſum me fuiſſe fateor & agnoſco, de quibus omnibus veniam petens abiuro, & deteſtor prętatam fautoriam, & omnem penitus hæreſim, & promitto, ac iuro in futurum me numquam in prædictos errores, neque in dictam fautoriam lapſurum, iuroque mihi iniunctam pariter, & iniungendam pænitentiam me perfecturum. quod ſi contrarium fecero, me pœnis relapſis ſeu impęnitentibus de iure debitis ex nunc prout ex tũc totaliter ſubijcio. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſacroſancta dei euangelia.

Ego.N. qui ſupra ſcripſi propria manu ſupraſcriptam abiurationẽ & promiſi vt ſupra, die tali anno &c.

FORMA ſententię contra violenter ſuſpectum de hæreſi.

NOS Frater. N. Inquiſitor hęreticæ prauitatis in tali diœceſi, vel ſtatu, ſeu prouincia a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter deputatus, attendentes, quod tu .N. filius. N. de tali loco talis diœceſis fuiſti nobis delatus, quod talia, talia, & talia dixeris, vel feceris (exprimãtur ſingula) proceſsimus ad informandum nos ſuper illis vt iuſtitia ſua debat, & ſic meritis proceſſus diligẽter examinatis, & omnibus actis, & actitatis in cauſa pręſenti inuenim⁹ te talia & talia cõmiſiſſe (exprimantur ſingula) ea propter, & non immerito de tali hæreſi (exprimatur illa hęreſis) te violenter ſuſpectum habentes, de cõſilio iuris vtriuſque ac ſacræ theologiæ peritorum in hanc ſententiam deuenimus.

Chriſti igitur nomine inuocato. Nos.N. pro tribunali ſedẽtes more iudicũ iudicantiũ ſedentes, & ſolum Deum prę oculis habentes, ſacroſanctis euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei noſtrũ prodeat iudicium, & oculi noſtri videant ęquitatem, per hanc noſtram ſententiam quam ferimus in his ſcriptis in cauſa & cauſis coram nobis in officio ſanctiſsimæ Inquiſitionis vertentem inter Magnificum D. N. procuratorem fiſcalem ex vna, & te.N. prędictum in præſentia noſtra conſtitutum hac die & hora tibi antea aſsignatis reum conuentum, & proceſſatum de & ſuper hæreſis ſuſpicione, rebuſque alijs in actis cauſæ latius deductis, Pronunciamus, & ſententiamus

ſententiamus, quod ex proceſſu contra te hactenus fabricato te de hæreſi violenter ſuſpectum inuenimus, & ideo tamquam de tali ſuſpectu (vt a nobis & alijs huiuſmodi ſuſpicio tollatur, & ſtatus tui conditio omnino expurgetur) indicimus tibi vt maledicas, deteſteris & abiures omnem hæreſim in genere, & præſertim talem hæreſim (quæ exprimatur) quæ ex verbis contra te obiectis, & vt dicitur vel probatur (ſi de his legitime conſtat) a te prolatis, & factis concomitantibus) ſi aliquid notabile fecerit, vti excommunicationẽ per annum contumaciter ſupportando, vel ſimilia) reſultantem, & alias modo & forma tibi danda, in tali eccleſia vel loco. Qua deteſtatione, & maledictione, & abiuratoria expurgatione facta mandamus in primis, quod ſtatim induaris ſuper omnes veſtes tuas per tantũ tempus (exprimatur vnus, duo, vel tres anni) habitello crocei coloris, inſignito ante & a tergo crucibus rubeis, & quod cum dicto habitello ſtes in porta talis eccleſię in talibus feſtiuitatibus, tali hora, per tantum tempus. teque ad carcerem perpetuum, vel ad tempus in loco a nobis tibi aſsignãdo condemnamus, a quo non exhibis niſi ad perficienda ea quæ tibi a nobis ſunt impoſita vel erunt imponenda, & pro ſalutari pęnitentia tibi imponimus vt quotidie dicas tales & tot pſalmos vel orationes &c. (addanturque ieiunia, vel eccleſiarũ viſitationes ad arbitrium iudicis) Reſeruantes nobis ex certa ſcientia prędictæ pænitentiæ auctoritatem mitigandi, aggrauandi, mutandi, tollendi in toto & in parte, totiens quotiens nobis viſum fuerit expedire.

Ita pronunciamus, & ſententiamus Nos. N. Inquiſitor &c.

Qua lecta ſtatim mandabitur executioni, & reus ſtatim induatur habitello, & ſequatur abiuratio modo infraſcripto.

FORMA abiurationis violenter ſuſpecti.

EGO .N. filius .N. talis loci, talis diœceſis in iudicio perſonaliter conſtitutus coram vobis Reuerendo D. .N. Inquiſitore hęreticę prauitatis in tali prouincia, vel diœceſi a ſancta Sede apoſtolica ſpecialiter delegatus, ſacroſanctis euãgelijs coram me poſitis, eiſdemque manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illam ſanctam fidem catholicam, & apoſtolicam quam Sancta Romana Eccleſia tenet, profitetur, credit, predicat, atque docet. Et conſequenter abiuro, abnego, & reuoco omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus eandem Sanctam Romanam Eccleſiam cuiuſcunque fuerit ſectæ, vel erroris.

Item iuro me credere corde, & ore confiteor, quod ſic, ſic, & ſic (exprimatur articulus catholicus contrarius illi hæreſi de qua reus ipſę eſt ſuſpectus, deinde ſubdatur) & cõſequenter abiuro, abnego,

& reuoco

& reuoco illam hęreſim, quę falſo aſſerit quod (exprimatur hęreſis de cuius ſuſpicione iaborat, & ſic ordinate abiurabit omnes hęreſes de quibus ſuſpectus violēter eſt habitus, addendo) de qua vel de quibus me ſuſpectum violenter habetis.

Itē iuro me nūquam prædictę hęreſi, vel prędictis hæreſibus adhæſiſſe, nec adhæreo de præſenti, nec credidi, nec credo, licet propter culpam meam, & ex his quę male egi, vobis, quod præfatis hæreſibus crediderim, merito ſuſpectum me reddiderim.

Itē iuro, & promitto, ꝙ prędictā hæreſim, vel prędictas hæreſes nūquā dogmatizabo, nec prædicabo, nec docebo. Imo ſi aliquē audiero, vel ſciuero illa vel alijs hæreſibus eſſe infectum, ipſas tenere ſeu docere, quod vobis Dominis Epiſcopo, vel Inquiſitori, ſeu veſtris vicarijs, ſeu alteri ipſorum, vel ſucceſſoribus veſtris citius quam potero commode denunciabo.

Item iuro, & promitto quod talia, & talia (exprimantur illa) quæ egi ſeu dixi, propter quę ex culpa mea ſuſpectum de hæreſi violenter me habetis, deinceps nunquam faciam ſeu dicam.

Itm iuro, & promitto, quod omnem pęnitentiam quæ mihi iniuncta eſt vel iniūgetur pro prædictis culpis meis, implebo pro viribus, nec contraueniam in aliquo. Sic me Deus adiuuet, & iſta ſacroſancta euāgelia. Quod ſi cōtra abiurata, vel iurata fecero in futurū (ꝙ Deus auertat) pœnis relapſis de iure debitis nūc ꝓ tūc me obligo, & aſtringo (quatenus illis feriar) cū legitime conſtiterit me contraueniſſe.

Prędicta abiuratio fiat alte, & in vulgari, vt ab omnibus intelligatur, niſi facta fuerit coram perſonis eccleſiaſticis tantū, & ipſe abiurans latine competenter intelligat.

Sit cautus Notarius ſcribere in actis, quod dicta abiuratio eſt facta per talem, tamquam per habitum de hæreſi violenter ſuſpectum, vt ſi in futurum probaretur abiurās recidiuiſſe, iudicarętur vt talis, & traderetur brachio ſeculari.

Quibus actis Inquiſitor abſoluat reum a ſententia excommunicationis. Quia ſicut hęreticus cum redit ad gremium eccleſię, & abiurat hæreſes, eſt a ſententia excommunicationis abſoluendus, ſic talis cum ſit tamquā hęreticus condemnandus, poſt ſuā abiurationem debet a ſententia excommuniationis abſolui, vt infra.

Nā primo dicetur pſalmus, Deus miſereatur noſtri. vel alius pſalmus, reum percutiendo cum virga. quo finito cum gloria patri, &c. addetur, Kyrieeleiſon, Chriſteeleiſon, Kyrieeleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas. Saluum fac ſeruum tuum. Deus meus ſperantem in te. Dominus vobiſcum. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Prętende Domine famulo tuo dexteram cęleſtis auxilij, vt te toto corde perquirat, et quæ digne poſtulat aſſequatur per Chriſtum Dominum Noſtrum. Amen. Oremus.

RRR Pręſta

Præſta quæſumus domine huic famulo tuo dignum pænitentiæ fructũ, vt eccleſiæ tuæ ſanctæ, a cuius integritate fidei deuiauerat de linquẽdo, dono tuæ gratiæ reformetur, Per Chriſtũ Dñm noſtrũ. Amẽ.

Ego auctoritate apoſtolica qua fungor in hac parte abſoluo te a ſententia excommunicationis maioris, qua fueras innodatus pro eo quod talia, & talia feciſti (exprimantur) propter quæ merito habitus fuiſti ſuſpectus violẽter de hereſi, & reſtituo te ſacroſanctis eccleſię ſacramẽtis. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen.

Et ſi fuiſſet citatus de fide reſponſurus ſub excommunicationis pœna, ac cõparere per annũ contumaciter renuiſſet, & propter hoc ſuſpectus violenter de hęreſi, ab excommunicatione tali in ſpeciali abſoluatur hoc modo. Et ego auctoritate apoſtolica qua fungor in hac parte abſoluo te a vinculo excõmunicationis maioris qua ꝑ me (ſi inquiſitor illum excommunicauit) vel per. N. (ſi alius illum excõmunicauit) fueras innodatus, pro eo quod citatus legitime reſponſurus de fide renueris contumaciter comparere, & reſtituo te ſacroſanctis ſacramentis eccleſię &c.

FORMA ferendę ſententię, ſeu iniungendi pęnitentiam, ei qui propria confesſione deprehenſus eſt in hæreſim vel apoſtaſiam incidiſſe, & pęnitet, nec eſt relapſus.

NOS Frater. N. Inquiſitor in tali prouincia, ſeu diœceſi a ſancta ſede apoſtolica contra hęreticam prauitatem ſpecialiter delegatus, attendentes, quod tu. N. filius. N. de tali loco, talis diœceſis fuiſti nobis fama publica referente, ac fide dignorum inſinuatione delatus de hæretica prauitate, vel apoſtaſia, & quod illa infectus fueras in magnum animę tuæ detrimentum, Nos quibus incumbit ex officio nobis collato ſanctam fidem catholicam in cordibus hominum complantare ac prauitatem hæreticam ex eorum mẽtibus extirpare, volentes vt tenebamur, ac tenemur, in & ſuper his certius informari, & videre ſi clamor qui ad aures noſtras peruenerat veritate aliqua fulciretur, deſcendimus ad inquirendnm, teſtes examinandum, & finaliter te vocandum, vel capiendum (ſi captus fuerit), & in et ſuper contra te denunciatis te interrogandum medio iuramento, & peragendo omnia & ſingula quę per nos erant fienda iuſtitia exigẽte, ac vt nobis mandant canonicæ ſanctiones vſque ad rigoroſum examen etiã procedendo inuenimus te propria confesſione in iudicio per nos medio iuramento recepta, in multiplici hæretica prauitate deprehenſum. Nam inuenimus te per tot annos (exprimãtur) credidiſſe corde, & re confirmaſſe ſæpe ac ſępius tales, & tales hęreſes vel tali ſectæ adhæſiſſe (exprimantur omnes hæreſes in quibus incidir,

bus incidit, & etiam explicentur omnia quæ contra illum legitime ſunt probata,& poſtmodum ſequatur (Verum tamen cũ miſericors & miſerator Dominus nonnullos prolabi in hæreſes,& errores aliquando permittat, non ſolùm vt catholici in ſacris eloquijs exerceantur, verum etiam vt ſic lapſi humiliores fiant, & reddantur, ac in pęnitentiæ operibus exerceantur, eiuſdem igitur proceſſus meritis diligenter diſcusſis, de vtriuſque iuris atque ſacræ theologiæ Doctorum conſilio cauſam tuam concludere, declarare, ac ſententiare modo infraſcripto decreuimus.

Chriſti igitur, ac beatisſimæ virginis nomine inuocato. Nos. N. Inquiſitor. N. cum interuentu Reuerendiſſ.N. Epiſcopi vel. N. eius Vicarij in cauſa, & cauſis vertentibus in ſancto officio inter magnificum. N. procuratorem fiſcalem ex vna, & te. N. filium. N. de tali loco talis diœceſis ex altera reum proceſſatum, & confeſſum,vel conuictum (ſi teſtium dictis fuerit conuictus) hic in pręſentia noſtra cõſtitutum hodie, pro die & termino tibi a nobis asſignato,pronuntiamus, ſententiamus, & declaramus te .N. fuiſſe hæreticum, & propter hoc fuiſſe incurſum in omnes cenſuras, & pœnas eccleſiaſticas tam a ſacris canonibus, & conſtitutionibus,quam a cęteris iuribus contra tales delinquentes impoſitas. Sed quia de commisſis humiliter veniam, & miſericordiam petiſti, dicendo te pręparatum, ac optime diſpoſitum ad abiurãdum omnes quas tenuiſti,& alias quascunque hęreſes, & errores contra fidem catholicam exiſtentes, & aſſerendo te infuturum catholice, & ſecundum Sanctæ Romanæ Eccleſię orthodoxę inſtituta velle viuere, ordinamus,quod ad gremiũ ipſius Sanctæ Romanæ Eccleſię admittaris,abſolutus primum a cenſuris eccleſiaſticis per te incurſis, dummodo corde ſincero, & fide non ficta abiures, maledicas, & deteſteris præfatas quas tenuiſti, & crediditi, & quaſcunque alias hæreſes, modo & forma tibi tradita ſeu tradenda, vbi, & quando nobis placuerit,veſtitus habitello crocei coloris inſignito crucibus rubeis ante & retro, quem portabis ſuper omnes veſtes in reconciliationis, & pęnitentię ſignum.

Et vt peccata tua impunita omnino non remaneãt,& alij tuo exẽplo diſcant tales hæreſes vitare,miſericorditer tecum agendo te cõdemnamus ad carcerem perpetuum, in loco a nobis tibi asſignando,a quo exire ſine noſtra in ſcriptis habita licentia non audebis, niſi ad infraſcripta peragenda. in quo quidem carcere per tantum tẽpus ieiunabis qualibet ſexta feria, in qua quidem die dices ſeptem pſalmos pęnitẽtiales ante imaginem Crucifixi,& ter in hebdomada dices. Item dices. Item facies tales eleemoſynas.

Item per tot ſolennitates habitello veſtitus ſtabis in valuis talis eccleſiæ tali hora.

Item quater in anno ſcilicet in tali, tali, tali, & tali ſolemnitate

ſumes præuia ſacramentali cõfesſione ſacratisſimam Euchariſtiam Reſeruantes tamen nobis auctoritatem in parte, & in toto mitigandi, moderandi, commutandi prædictas pœnas, ſecundum quod nobis tibi expedire videbitur. & ex miſericordia tibi etiã remittẽtes confiſcationem omnium bonorum tuorum.

Ita pronunciamus, & ſententiamus nos. N. Inquiſitor. N.

Et N. vicarius Epiſcopalis.

ALIA forma.

NOS .N. etc. Ex depoſitionibus nonnullorum in ſancto officio factis notitiam habentes, quod tu. N. de tali loco, etc. feceris vel dixeris talia, et talia, per miniſtros ſancti officij captus, et carceratus fuiſti, tandem examinatus vix in rigoroſo examine infraſcriptas hæreſes confeſſus es, videlicet.

Quod non habemus liberum arbitrium niſi ad malum, quod. quod. quod.

Quod tenuiſti, et legiſti libros ꝓhibitos, et hæreſes cõtinẽtes etc.

In quibus erroribus perſeueraſti, per tot annos animo indurato.

Quibus hæreſibus, et erroribus vna cum proceſſu optime conſideratis, de conſilio vtriuſque iuris ac ſacræ theologię peritorũ ad cauſę tuę expeditionem venire decreuimus.

Chriſti igitur, ac beatisſimę virginis eius matris nomine inuocato Nos. N. Inquiſitor, etc. cum interuentu R. D. N. Vicarij Epiſcopalis in cauſa, et cauſis vertentibus in ſancto officio inter Magnificum D.N. procuratorem fiſcalem ex vna, et te. N. de tali loco, hic in præſentia noſtra reum, et hac die et hora tibi pro termino asſignatis conſtitutum proceſſatum, et confeſſum, atque culpabilem inuentum, pronunciamus, ſententiamus, et declaramus, quod tu. N. fuiſti hæreticus: quapropter in omnes cenſuras, et pœnas eccleſiaſticas a ſanctis canonibus, et conſtitutionibus tam generalibus quam particularibus ſimilibus facinoroſis impoſitas, et ſpecialiter in priuationem omnium graduum, officiorum, et beneficiorum, de quibus ex nunc per pręſentes te priuamus, et ad ea reaſſumenda inhabilem in futurum te reddimus, et facimus.

Sed quia dixiſti, quod te pænitet incidiſſe in præfatas hęreſes, et veniam, ac miſericordiam poſtulaſti, dicens te velle viuere, et mori in gremio ſanctę matris eccleſię catholicę Romanæ, ordinamus, quod abſoluaris a cenſuris eccleſiaſticis in quas incurriſti, & recipiaris in gremiũ ipſius ſanctæ matris eccleſiæ Ro. orthodoxę, dũmodo corde ſincero, et fide non ficta abiures, maledicas, et deteſteris ſupradictas, et quaſcunque alias hęreſes modo, et forma tibi asſignata ſiue asſignanda, et in loco ſiue locis tibi a nobis deputandis, veſtitus tamen habitello coloris crocei inſignito cruce rubea ante, &

retro,

retro, quem portabis ſuper ceteras veſtes in reconciliationis, & pœnitentiæ ſignum.

Et vt delicta tua totaliter impunita non remaneant, volumus, vt recludaris in carcere perpetuo in loco tibi a nobis aſsignando, vbi peccata tua deflere poſsis: a quo quidem carcere ſine noſtra licentia in ſcriptis non exhibis, niſi ad infraſcripta perficienda.

Et pro ſalutari pænitētia ordinamus, quod per annos &c. ieiunes ſexta feria, & dicas ſeptem pſalmos pænitentiales, cum ſuis orationibus. Item, item, item.

Et quod ſemel in quolibet menſe te præſentare debeas nobis, vel vicario noſtro. Reſeruantes nobis in totum, & in partem facultatem mitigandi, moderandi, vel commutandi ſupradictas pœnas ad arbitrium noſtrum, & per ſingularem gratiam, & ex miſericordia remittimus tibi confiſcationem bonorum tuorum.

Ita pronunciamus, & ſententiamus Nos. N. Inquiſitor.

FORMA abiurandi omnem hæreſim vel apoſtaſiam per illum qui propria confesſione eſt deprehenſus, & pænitet ipſum.

EGO .N. de tali loco, talis dœceſis in iudicio poſitus perſonaliter coram vobis Reuerendo .N. Inquiſitore in tali diœceſi a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegato, & .N. vicario epiſcopali ſacro ſanctis euangelijs coram me poſitis, eiſque proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illā ſanctam fidem catholicam, quam Romana Eccleſia credit, profitetur, & prędicat, atque obſeruat: & conſequenter abiuro, reuoco, deteſtor, & abnego ſectam Mahumeti, vel Iudæorum, quam per tot annos profeſſus ſum, et tenui, et omnem hæreſim cuiuſcunque ſit conditionis, & ſectæ, & profiteor ore qnod ſic, & ſic (exprimatur articulus catholicus cōtrarius illi hęreſi in qua ipſe cōfeſſus eſt ſe incidiſſe, & deinde ſubiungat) & cōſequenter abiuro, abnego, deteſtor, & reuoco illam hęreſim damnatam per ſanctam eccleſiam quæ falſo & mendaciter aſſeuerat, &c. in quam ego miſer incidi, eamque tenui per tot annos, & illi credidi, ac illam docui, ac defenſaui, cuius rei me pęnitet toto corde. Et ſi in plures hæreſes ſe incidiſſe confeſſus eſt, abiurabit quamlibet ſingilatim modo ſupradicto.

Item iuro pariter, & promitto, quod deinceps nullam hæreſim tenebo, credam, nec adhærebo alicui, nec dogmatizabo, nec docebo, nec inſtruam quemquam de aliqua hæreſi, nec libros hæreſes continentes legam, nec tenebo. imo ſi ſciuero aliquos de hęreſi ſuſpectos, aut libros prohibitos habentes, vel aliquem docere ſeu dogmatizare tales vel qualeſcunque hæreſes, quod citius quam potero commode

mode vobis,vel alteri veſtrum,aut veſtris vicarijs pro tempore ſiue veſtris ſucceſſoribus denunciabo, & intimabo.

Item iuro, & promitto, quod pænitentiam per vos mihi & iniunctam, & iniungendam pro prędictis culpis meis non refutabo, nec contraueniam in aliquo, ſed pro viribus adimplebo.

Item iuro pariter, & promitto, quod non fugiam, nec me abſentabo niſi de veſtrum licentia,& aſſenſu,imo iuro, & promitto,quod quandocunque requiſitus fuero per vos ſeu per veſtros vicarios,ac ſucceſſores veſtros aut eorum vicarios, vel illorum nomine, & mãdato,quod citius quo cõmode potero me perſonaliter præſentabo. quod ſi cõtra prædicta iurata,& abiurata,ſeu eorum aliquod(quod Deus auertat) fecero, protinus haberi volo pro relapſo, & pœnis relapſis de iure debitis me nunc pro tunc obligo,& aſtringo quatenus illis plectar, ſi & quando probatum legitime conſtiterit in iudicio,ſeu me cõfeſſum nunc iurata, & abiurata aliqua me commiſiſſe. Sic me Deus adiuuet, & hęc ſancta Dei Euangelia.

ALIA forma abiurationis formalis.

EGO .N. filius. N. de tali loco talis diœceſis conſtitutus in iudicio coram vobis. N. Inquiſitore talis diœceſis, cum crediderim in frãſcriptas hæreſes videlicet, ꝙ in eccleſia, ꝙ in ſacramento altaris.

Item. Item (explicentur ſingula deinde ſequatur) in quibus hæreſibus perſeueraui per tot annos,illas, & omnes alias hęreſes abiuro,maledico,& deteſtor, & promitto,ac iuro quod in futurum tenebo, & credam prout nunc teneo, & credo omne quod tenet, & credit ſancta, & catholica mater eccleſia Romana, & promitto quod quicquid pro pænitentia mihi iniunctum fuerit perficiam, & implebo, & ſi aliter fecero, quod iuridice, ac legitime probari, & conſtare poſſit, pœnis a iure, & ſacris canonibus, & conſtitutionibus relapſis merito taxatis, nunc prout ex tunc me ſubijcio,& ſubmitto, & ita promitto. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſacroſancta Dei euangelia.

Sit autem circumſpectus notarius, quod ſcribat in actis, prædictum reum abiuraſſe tamquam deprehenſum in hęreſim propria cõfeſſione, vt ſi relabatur pœna relapſis debita poſſit puniri.quo facto ſequatur abſolutio modo infraſcripto.

Pſalmus. Deus miſereatur noſtri, vel alius pſalmus, cum Gloria patri &c. Kyriel.Chriſtel. Kyriel. Pater noſter. Et ne nos. Sed libera nos. Dominus vobiſcum. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Prætende domine famulo tuo dexteram cæleſtis auxilij, vt te toto corde perquirat, & quæ digne poſtulat aſſequi mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Amen.

Oremus.

Præſta quæſumus dñe famulo tuo dignũ pœnitentiæ fructũ, vt Eccleſiæ tuæ ſanctæ, a cuius integritate deuiauerat in hæreſim inciden do, dono tuæ gratiæ reformetur Per Chriſtũ dominũ noſtrũ. Amẽ.

Et ego auctoritate apoſtolica qua fungor in hac parte, abſoluo te a ſententia excommunicationis maioris, qua fuiſti innodatus, pro eo, quia in damnatam hæreſim credendo incidiſti, & reſtituo te ſacroſanctis Eccleſię ſacramentis. In nomine Patris, & Filij, & Spiri tus ſancti. Amen.

FORMA ferendæ ſententiæ ſeu iniungendi pęnitentiam ei qui per teſtes conuictus eſt in hæreſim incidiſſe, ſed penitet, nec eſt relapſus.

NOS frater .N.&c.Inquiſitor in tali prouincia, ſeu diœceſi a ſan cta ſede Apoſtolica contra hęreticam prauitatem ſpecialiter delega tus, attendentes quod tu ,N.filius.N. de tali loco,talis diœceſis, fui ſti nobis fama publica referente, ac fide dignorum inſinuatione de latus de hæretica prauitate,vel apoſtaſia,& quod illa infectus fueras in magnum aĩæ tuæ detrimentũ, Nos quibus incũbit ex officio nobis collato ſanctã fidem catholicã in cordibus hominũ complantare,ac prauitatem hęreticam ex eorum mentibus extirpare, volentes vt tenebamur, ac tenemur, in & ſuper his certius informari,& videre ſi clamor qui ad aures noſtras peruenerat veritate aliqua fulciretur, deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum, & finaliter te vocandũ,vel capiendũ(ſi captus fuerit)& in & ſuper cõtra te te denũciatis interrogandũ medio iuramẽto,ac peragẽdo omnia & ſingula quæ per nos erant fienda iuſtitia exigente, ac vt nobis mandant canonicę ſanctiones, vſque ad rigoroſum examen etiã procedendo (ſi tortus fuerit) inuenimus te conuictũ,& finaliter propria confeſſione in iudicio per nos medio iuramento recepta in multiplici hęretica prauitate deprehenſum.Nam inuenimus te per tot annos (exprimantur) credidiſſe corde, & ore confirmaſſe ſępe ac ſæpius tales, & tales hęreſes (exprimantur omnes hæreſes in quibus incidit, & etiam explicentur oĩa quę contra illũ legitime ſunt probata, & poſtmodum ſequatur) Verũtamen cum miſericors & miſe rator Dominus nonnullos prolabi in hęreſes & errores aliquando permittat, non ſolum vt catholici in ſacris eloquijs exerceantur, verum etiã vt ſic lapſi humiliores reddantur, ac in pęnitentiæ operi bus exerceantnr, eiuſdẽ igitur ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis, de vtriuſq; iuris, atq; ſacrę theologiæ Doctorũ conſilio cauſam tuã concludere declarare, ac ſententiare mõ infraſcripto decreuimus:

Chriſti igitur,ac beatisſimę virginis nomine inuocato Nos.N. In quiſitor talis &c. cũ interuẽtu Reuerẽd.N.Epi.N.vel vicarij in cauſa

et cauſis vertentibus in ſancto officio inter Magnificum. N. Procuratorem fiſcalem ex vna & te. N. filium. N. de tali loco, talis diœceſis parte ex altera reū proceſſatū conuictū & confeſſum hic in præſentia noſtra conſtitutū hodie pro die & termino tibi a nobis aſſignato, pronunciamus, ſententiamus, & declaramus te .N. fuiſſe hæreticum, et propter hoc fuiſſe incurſum in omnes cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas tam a ſacris canonibus, & conſtitutionibus, quam a ceteris iuribus contra tales delinqnentes impoſitas, Sed quia de commiſſis humiliter veniam & miſericordiā petiſti, dicendo te prę paratum, et optime diſpoſitum ad abiurandum omnes quas tenuiſti & alias quaſcunque hæreſes, & errores contra fidem catholicam exiſtentes, & aſſerendo te in futurum Catholice, & ſecundum ſanctę Ro. Eccleſiæ orthodoxæ inſtituta velle viuere, ordinamus quod ad gremium ipſius ſanctę Ro. Eccleſiæ admittaris, abſolutus primū a cenſuris Eccleſiaſticis per te incurſis, dummodo corde ſincero, & fide non ficta abiures, maledicas, & deteſteris pręfatas quas tenuiſti & credidiſti, & quaſcunque alias hæreſes, modo & forma tibi tradita ſeu tradenda, vbi & quando nobis placuerit, veſtitus habitello crocei coloris inſignito crucibus rubeis ante & retro, quem portabis ſuper omnes veſtes in ſignum reconciliationis & pęnitentię.

Et vt peccata tua impunita omnino non remaneāt, & alij tuo exēplo diſcant tales hæreſes vitare, miſericorditer tecum agendo te cōdemnamus ad carcerem perpetuum in loco a nobis tibi aſſignādo, a quo exire ſine noſtra in ſcriptis habita licentia non audebis niſi ad infraſcripta peragenda, in quo quidē carcere per tot annos vel mēſes ieiunabis in qualibet ſexta feria. Item, Item. Item.

Reſeruantes tamen nobis auctoritatem in parte, & in toto mitigandi, moderandi commutandi prędictas pœnas ſecundum quod nobis videbitur tibi expedire & ex miſericordia tibi etiam remittētes confiſcationem omnium bonorum tuorum.

Ita pronunciauimus ſententiauimus & pænitentiauimus Nos.N. Inquiſitor.N. & .N. vicarius N.

Deinde ſequatur Abiuratio.

FORMA ſententiæ contra eum qui de relapſu eſt denunciatus, & multum indiciatus, nihil tamen contra illum legitime ac perfecte probatum inuenitur.

CHRISTI nomine inuocato. Nos. N. Inquiſitor &c. pro tribunali ſedentes & ſolum deum præ oculis habentes per hanc noſtram ſententiam, quam de iuriſperitorum conſilio interloquimur in ſcriptis, in cauſa, & cauſis vertentibus coram nobis inter Magnificum

Dominum

Dominum. N. procuratorem fiſcalem ſancti officij ex vna parte, & te. N. filium. N. &c. hic in præſentia noſtra conſtitutum reum inquiſitum, & examinatum de & ſuper relapſu in hæreſim, ac impœnitentia a tempore, & poſtquam in gremium ſanctę Matris Eccleſiæ alias admiſſus fuiſti, rebuſque aliis in actis cauſę & cauſarum huiuſmodi latius deductis ex altera, Auditis conſultorum noſtrorum votis infraſcriptam tamquam diſcretam, atque ſalutarem pęnitentiam antiquis mandatis tibi factis adiungere, ſeu iniungere decreuimus, idque pie fecimus, vt tutius in futurum deliberare valeamus, an tu. N. ſupradictus in luce, vel in tenebris ambules, & vtrum ſis vere pænitens, an ficte conuerſus. Decernimus ergo, & iniungimus tibi. N. de relapſu hactenus ſuſpecto, vt in carcere clauſo per nos tibi deputando, remanere debeas, ibidem vitam tuam in fletu, & lachrymis peracturus, donec per nos aliter fuerit diffinitum, iniungimus etiam tibi, & mandamus, quod &c. Item &c.

FORMA ſententiæ contra confeſſum, & pęnitentem, ſed relapſum.

NOS. N. ſacræ theologię profeſſor Inquiſitor hæreticę prauitatis in tali diœceſi, ſeu prouincia a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegatus, attendentes legitime informati quod tu. N. filius. N. de tali loco, talis diœceſis fuiſti coram nobis (ſi ita fuerit) ſeu coram tali Inquiſitore, vel Epiſcopo, delatus de hæretica prauitate, ſeu de talibus (explicentur articuli in quibus legitime fuit compertum, ꝙ confesſione propria fuit deprehenſus, ac etiam teſtibus conuictus, & quod in illis perſeuerauerit a tãto tempore animo indurato) ſed poſtmodum adhęrens (vt videbatur) conſilio ſaniori illas hęreſes in tali loco, in manibus talis Inquiſitoris, ſeu Epiſcopi publice abiuraſti, abnegaſti & reuocaſti, in forma eccleſię conſueta, propter qđ prædictus Inquiſitor, ſiue Epiſcopus credẽs te veraciter conuerſum ad gremium ſanctę matris eccleſiæ, te ab excommunicationis pœna qua aſtrictus tenebaris abſoluit, ſi tamen de corde vero, & fide non ficta reuerſus eſſes, & ad ipſius ſanctę matris eccleſię vnitatem te reduxiſſe putans, iniunxit tibi pænitentiam ſalutarem. Verum poſt tot annorum curricula iterum delatus nobis fuiſti quod iterum incideris in tales, & tales iam per te abiuratas hæreſes (explicentur) Id cũ audiſſemus, deſcendimus ad inquirendum, ac teſtes examinandum, ac te etiam capiendum, & examinandum, reperimuſque tam per teſtes, quam per propriam confesſionem tuam iudicialiter receptam quod in abiuratas hæreſes reincideris. Nam reperimus quod talia, talia, & talia dixiſti, & feciſti (exprimantur) propter quæ merito te habemus pro relapſo iuxta canonica inſtituta. Sed quia ad informa

tionem proborum virorum diuina gratia inſpirante (vt dicis) es re uerſus ad gremium eiuſdē matris eccleſię, admiſimus te ad recipiē da pænitentię ſacramenta. Nunc autem volentes cauſę tuæ finem im ponere, ad diffinitiuā ſententiam deſcendimus modo infraſcripto.

Chriſti igitur, et beatæ virginis inuocato nomine, Nos. N. Inqui ſitor qui ſupra, cum interuentu Reuerendiſſimi. N. Epiſcopi. N. ſe dentes pro tribunali more iudicum iudicantium ſacroſanctis euan gelijs coram nobis poſitis vt de vultu Dei noſtrum prodeat iudi cium, et oculi noſtri videant ęquitatem, habentes præ oculis ſolū Deum, et ſanctæ fidei vnitatem, Doctorum vtriuſque iuris, et ſacrę theologię præhabito conſilio, in cauſa, et cauſis vertentibus in ſan cto officio inter Magnificum D. N. procuratorem fiſcalem ex vna, et te. N. de tali loco hic in præſentia noſtra conſtitutum, reum, proceſſatum die et hora tibi ad audiendam diffinitiuam ſentētiam inantea aſſignatis parte ex altera, ſententialiter iudicamus te eſſe veraciter relapſum in hęreticam prauitatem licet pænitentem, et ſic vt realiter relapſum in hæreſim de foro noſtro eccleſiaſtico te proiicimus, et relinquimus brachio ſeculari, rogantes tamen efficaci ter dictę curię ſecularis miniſtros, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionē, et mortis periculum ſuam ſententiā moderari dignentur.

Ita pronūciauimus, et ſentētiauimus Nos. N. Inquiſitor, qui ſupra.

Et quia cum tradendus brachio ſeculari in ſacris inuenitur, debet prius degradari, optimum erit etiam degradationis formā ſub iungere.

FORMA degradationis formalis.

QVANDO clericus a ſuis ordinibus eſt degradādus, Epiſco pus conuocat prælatos, et religioſos viros ſuæ diœceſis, quoniam licet ad talem actum degradationis olim requirerentur plures Epi ſcopi, nunc tamen ſolus Epiſcopus cum prælatis, et alijs ſuæ diœce ſis peritis, et religioſis poteſt reum in ſacris ordinibus conſti tutū, quando brachio ſecuari tradendus eſt, degradare, vel etiā qñ eſt perpetuo immurandus. Adueniente autem die reo aſſignata ad audiendam diffinitiuam ſententiam ſuam qua brachio ſeculari tra dendus eſt, Epiſcopus in pontificalibus indutus cum prelatis ſuę diœceſis eidem aſſiſtentibus degradandum ſactis veſtibus indutum ac ſi in ſuo ordine ſeruire, ac miniſtrare vellet, coram ſe ſiſtere fa ciet, ac ſic illū degradabit. Incipiet eni a ſuperiori ordine, & grada tim vſque ad inferiorem deſcendendo. et ſicut conferendo ordi nem Epiſcopus vtitur verbis ad hoc per eccleſiam ordinatis, ita de gradando in qualibet depoſitione et caſulę, et ſtolę, et ſic de aliis poterit vti verbis aliquibus contrarijs primis. Vide in pontificali. Degradatione finita leget ſententia ſuperius poſita.

FORMA degradationis verbalis.

NOS .N. miſeratione diuina Epiſcopus.N. attendentes ꝙ tu.N. filius .N. de tali loco, talis diœceſis in ſacris ordinibus conſtitutus (exprimatur ordo) vel talis religionis obumbratione fuſcatus (exprimatur religio) tuis demeritis exigentibus es per nos, & Reuerēdum Inquiſitorem hæreticæ prauitatis impœnitens hæreticus iudicandus, & vt talis per ſententiam noſtram relinquendus brachio ſeculari, ea propter iuſtitia exigente, & vt nobis mandāt canonicę ſanctiones, ſententiam depoſitionis, ac degradationis in & contra te ferimus in his ſcriptis, te ab omni officio ſacerdotali, & iuriſdictionibus, & prædicatione, & confesſionum audientia deponentes.

Ita pronunciauimus, & ſententiauimus. Nos. N. Epiſcopus &c.

FORMA ſententiæ contra impœnitentem, & relapſum.

NOS .N Inquiſitor hæreticæ prauitatis in tali diœceſi, vel prouincia a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegatus, attendentes ꝙ tu .N. filius .N. de tali loco, talis diœceſis fuiſti nobis, vel .N. & .N. prędeceſſoribus noſtris, vel tali Inquiſitori, vel Epiſcopo delatus de multiplici hęretica prauitate (exprimantur articuli) in quibus eſt legitime repertum quod fuiſti, & confesſione propria iudicialiter, & fide dignis teſtibus deprehenſus, & quod in illis perſtiteris tanto tempore (explicetur tempus) animo indurato, ſed quod poſt ſano vſus conſilio illas hęreſes publice abiuraſti in tali loco in forma eccleſiæ conſueta, propter quę prædicti Inquiſitor, & Epiſcopus credētes te veraciter reſiliſſe ab hæreſibus antedictis, tibi abſolutionis beneficium impertierunt, abſoluentes te ab excommunicationis ſententia qua aſtrictus in antea tenebaris, ſi tamen corde vero, & fide non ficta conuerſus exiſteres, tibique ſalutarem pęnitentiam iniungentes ad miſericordiam receperunt: verum poſt omnia antedicta fuiſti nobis delatus quod iterum incideris in damnatas hæreſes per te publice inantea abiuratas, ſeu talia, & talia commiſiſti contra p̄libatam abiurationem in tuæ aīæ perditionem. qđ audientes iuſtitia nos cogente deſcendimus ad inquirendū, teſtes examinandum, teq; vocandū, & interrogandū, eaque faciendū quę per nos fienda erant ſecundum canonica inſtituta, in quibus legitime cōperimus tam p teſtes fide dignos, quam per tuā confesſionem pluries per nos iudicialiter receptā, te incidiſſe, ac redijſſe in hæreſes abiuratas. Nā reperimꝰ ꝙ talia, & talia dixiſti (exprimātur) propter q̄ & merito te ꝓ relapſo habemus, Et cū noſtris pręcordijs cuperemus, prout & nūc cupimus te ad ſāctę matris Eccleſiæ vnitatē reducere ac a tuis viſceribꝰ p̄fatā hæreſim eneruare, conatus noſtros exercuimꝰ ad te ſalubriter

 conuertendum,

conuertendum, modos congruos & varios adhibentes: ſed tu in re probum ſenſum datus pariter, & ſeductus, prælegiſti & hic potius temporalibus, & poſt mortem perpetuis ignibus torqueri, quam cõ ſilio ſaniori adhærendo ad gremium, & miſericordiam ſanctæ matris Eccleſiæ aduolare. Qua propter cum nihil amplius tecum habeamus quod ſperemus, in infraſcriptam ſententiam deuenimus.

Chriſti igitur, ac beatę Marię ſemper virginis nomine inuocato, Nos. N. Inquiſitor &c. cum interuentu Reuerendiſſ. D. N. Epiſcopi, vel Vicarij ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium ſacroſanctis euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei noſtrum prodeat iudicium, & oculi noſtri videant æquitatem, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctę fidei vnitatem, in cauſa & cauſis vertentibus inter Magnificum D. N. pocuratorem fiſcalẽ ex vna parte, & te. N. de tali loco hic in pręſentia noſtra conſtitutum reum proceſſatum, & confeſſum, & conuictum hac die, & hora pro termino ad audiendam diffinitiuam ſententiam in antea tibi aſsignatis ex altera, habito prius, ac pluries repetito cum vtriuſque iuris, ac ſacræ theologię profeſſoribus conſilio ſententialiter iudicamus te eſſe veraciter relapſum in hæreticã prauitatẽ & impęnitentẽ, & ſicut realiter relapſum, & impænitentẽ de foro noſtro eccleſiaſtico te proiicimus, & relinquimus brachio ſeculari debita animaduerſione puniẽdũ. Rogam' tñ præfatæ curiæ miniſtros, vt circa te citra ſanguinis effuſionem, ac mortis periculum ſuã ſententiã moderari dignentur. Ita pronũciauimus, & iudicauimus, Nos Frater. N. Inquiſitor &c.

FORMA ſententiæ contra falſos teſtes, ſeu falſum deponentes.

NOS .N. Inquiſitor, &c. (nam in tali caſu ſolus Inquiſitor poteſt procedere) attendentes, quod in examinibus per nos his dieb' contra. N. filium. N. de tali loco factis inuenimus te dixiſſe, & medio iuramento affirmaſſe te audiuiſſe talem dixiſſe, vel feciſſe talia, & talia (exprimantur illa) quod non eſt verum vt patet per tuam cõfesſionem, licet poſt multas varietates, & vacillationes, tam in tortura, quam extra illam factas, de quibus omnibus veniam, & miſericordiam, ſimul & pænitentiam, ac remisſionem a nobis humiliter petiſti. Nos autem attendentes, & ſcientes pręmiſſa vera eſſe, Chriſti inuocato nomine ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium &c. in cauſa vertente in officio ſanctæ Inquiſitionis inter Magnificum. D. N. procuratorem fiſcalem ex vna, & te .N. ſupradictũ hic in præſentia conſtitutum reum & proceſſatum confeſſatum, ac conuictum parte ex altera, hac die & hora pro termino ad audiendam diffinitiuam ſententiam in antea tibi aſſignatis ſententialiter iudicamus, denũciamus, & ſentẽtiamus te.N. &c. hic in noſtra præ

ſentia conſtitutum iam examinatum contra. N. falſum teſtimoniũ dixiſſe, alioſque ad id faciendum indnxiſſe. Propter quod tamquã falſus teſtis debeas puniri declaramus,& volumus quod per totã vrbem in locis videlicet conſuetis fuſtigeris primũ,mox ad triremes, vt pro remigante ibi deſeruias, ſtatim ducaris.

Ita pronunciauimus,ac ſententiauimus,Nos Fr.N.Inquiſitor &c.

ALIA forma.

CHRISTI nomine inuocato. Nos. N. Inquiſitor, &c. viſo ꝓceſſu de te, ſiue cõtra te per nos facto,viſiſque videndis,quibus animus noſter,& cuiuſlibet iudicis merito potuit informari,certiores facti quod tu.N. de tali loco hic in præſentia noſtra conſtitutus veritatem, quæ ſola in negotio fidei quæritur, denegaſti, & falſitatem cum iuramento iudicialiter, ac legitime contra. N. pluries affirmaſti, ſinceritatemque ſancti officij corrumpere voluiſti, ac nos iudices in præiudicium fidei orthodoxę deluſiſti,ea propter ne tam graue crimen remaneat impunitum, & vt tui pœna cæteris tranſeat in exemplum, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, in cauſa & cauſis vertẽtibus in noſtro officio inter Magnificum D. N. Procuratorem fiſcalem ex vna parte, & te. N. ſupradictum teſtem, vel teſtes (ſi plures fuerint) falſum, & falſarium inuentum, ex altera, pronunciamus, ſententiamus, & declaramus te .N. ſupradictum contra. N. de hæreſi accuſatum falſum teſtimonium dixiſſe, ſicut patet in tuis confeſsionibus. Propter hoc te condemnamus, et ſentẽtiamus, vt ea die qua nobis expedire iudicatum fuerit, in tali et tali loco vrbis fuſtigeris, debeas deinde ad triremes ductus in eis per decennium pro remige deſeruire.

Ita pronuntiauimus, ac ſententiauimus nos. N. Inquiſitor etc.

FORMA tradendi, ſeu relinquendi brachio ſeculari hæreticum impænitentem, fidem tamen catholicam profitentem.

NOS .N. Inquiſiror hæreticę prauitatis in tali diœceſi, vel prouincia a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegatus,cũ interuẽtu Reuerẽdiſſ.D.N.Epi talis diœceſis vel vicarij etc. Attendẽtes ꝙ tu.N.de tali,loco,talis diœceſis fuiſti nobis delatus de taliac tali hęretica prauitate(exprimantur) et vellemus certiorari,an ea quę de,et cõtra te nobis dicta fuerãt veritate aliqua fulcirẽtur,deſcendim' ad nos informandũ, teſtes examinãdo,ac eos medio iuramẽto ſępius interrogãdo eaque et ſingula faciendo quę per nos ſecundum canonica inſtituta erant facienda. Verum cum vellemus præſens tuum negotium fine debito terminare, viſis, ac de vtriusq; iuris,& ſacræ theologię Doctorũ iudicio diligenter diſcuſsis proceſſus meritis,& omnibus,

ac

ac ſingulis in præſenti cauſa productis, actis & actitatis æqua lance libratis, reperimus cõtra te probatũ legitime quod fuiſti tanto tempore (exprimatur tempus) infectus hæretica prauitate. nam reperimus, quod feciſti, & dixiſti talia, & talia (exprimantur illa) ex quibus apparet manifeſte, quod es legitime deprehenſus in prædictam labem hæreticam incidiſſe. ſane cum cuperemus prout & adhuc cũpimus, te veritatem fatendo reſilire ab hęreſibus prædictis, & reduci ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ, & ſanctę fidei vnitatem, vt ſic & animæ, & corporis euaderes mortẽ, tam per nos quam per alios noſtram exercentes diligentiam, ac te per longa tempora expectantes, tu in reprobum ſenſum datus contempſiſti acquieſcere ſaniori conſilio, imo perſtitiſti, & perſiſtis in negatiua pertinaciter, & contumaciter animo indurato. Verum cum Eccleſia Dei tanto tempore te expectauerit quatenus reſilires recognoſcendo propriã tuã culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quid tibi faciat gratię ac mercedis, vt ſis cæteris in exemplũ, & ne talia facinora remaneant impunita, ad infraſcriptã ſententiam deuenire decreuimus.

Nos. N. Inquiſitor &c. cum interuentu Reuerendisſimi. N. Epiſcopi, vel Vicarij, &c. Inuocato nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac glorioſę eius matris, & virginis Mariæ, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicãtium ſacroſanctis Euangelijs coram nobis poſitis, vt de vultu Dei noſtrum prodeat iudicium, & oculi noſtri videant ęquitatem, in cauſa, & cauſis in officio noſtro vertentibus inter Magnificum Dominum. N. Procuratorem fiſcalem ex vna parte, & te. N. in noſtra pręſentia conſtitutum hac die, & hora, ac loco tibi ad audiendam diffinitiuam ſentententiam asſignatis, ex altera, habito prius, & pluries cum vtriuſque iuris, ac ſacrę theologię Doctoribus, ac benę digeſto conſilio, diffinimus per hanc noſtram ſententiam in ſcriptis redactam, ac prolatam, declaramus, ac ſententiamus tẽ. N. de tali loco eſſe hęreticum impænitentem, & tradendum ſeu relinquendum vt talem brachio ſeculari, & per hanc noſtram ſententiam tamquam vere hereticum pertinacem, & impęnitentem a foro Eccleſiaſtico te proijcimus & tradimus, ſeu relinquimus brachio ſeculari, ac ac poteſtati curiæ ſecularis, eandem curiam ſecularem efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuam ſententiam moderentur.

Ita pronũciauimus, ac ſentẽtiauimus nos. N. Inquiſitor qui ſ &c.

FORMA ſententiæ contra hęreticum fugitiuum contumacem, & congruo tempore expectatum.

NOS, N. Inquiſitor hereticæ prauitatis in tali diœceſi, vel prouincia a ſancta ſede apoſtolica ſpecialiter delegatus, cum tu. N. filius. N. de tali loco, talis diœceſis incideris in dãnatas hæręſes, illas manifeſte

nifeſte ac publice in tali eccleſia prædicando, ſeu taliter (exprimatur prout fuit) ſeu fueris per teſtes legitimos conuictus de hæretica prauitate, ſiue deprehenſus propria confeſſione in iudicio per nos recepto, & poſt fugeris, medicinam refutans ſalutarem, citauerimus te, vt de & ſuper his coram nobis manifeſtius reſponderes; tuque ductus maligno ſpiritu pariter,& ſeductus tenueris comparere, excommunicauimus te,ac excommunicatum te fecimus publicari, in qua ſtetiſti per annum,ſeu per tot annnos animo pertinaci,latitās & fugiens hinc & inde, ita quod nunc quo te duxerit malignus ſpiritus ignoramus. Et cum te expectauerimus miſericorditer, & benigne, vt reuertereris ad gremiū ſanctæ matris Eccleſiæ, & ad ſanctę fidei vnitatem, tu in reprobum ſenſum datus comparere contempſiſti,ſane cum vellemus cauſam tuam fine debito terminare,ne videamur tam nefanda crimina conniuentibus oculis pertrāſire, de multorum in vtroque iure, ac ſacra theologia peritorum conſilio, & aſſenſu, cum interuentu Reuerendiſſ.N. Epiſcopi vel Vicarij Epiſcopalis ad infraſcriptam ſententiam deuenimus.

Chriſti igitur, ac beatæ Virginis eius matris nomine inuocato nos. N. Inquiſitor qui ſupra iudex in cauſa fidei ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, in cauſa,& cauſis coram nobis vertentibus inter te. N. profugum ac fugitiuum ex vna, & Magnificum Dominum. N. procuratorem fiſcalem ex altera parte, per præſens noſtrum edictum publicum requirimus pariter, & citamus peremptorie, quatenus tali die, talis menſis, de tali anno, in tali eccleſia, talis diœceſis, hora tali perſonaliter compareas coram nobis ſentētiam tuam diffinitiuam auditurus. ſignificantes quod ſiue comparueris ſiue non, procedemus ad noſtram diffinitiuam ſententiam contra te prout ius, et iuſtitia ſuadebit. Et vt præſens noſtra citatio perueniat ad tui notitiā,nec valeas te ignorantię velamine tueri pręſentes noſtras requiſitionū,et citationū,volumus,et mādamus affigi publice in valuis talis,et talis eccleſiæ.In quorū teſtimoniū præſentes nr̄s literas impreſſione noſtrorū ſigillorū iuſſimus communiri.

Ita pronūciauimus et ſentētiauimus nos .N . Inquiſitor qui ſ̄ &c.

Si autē non cōparuerit procedatur ad ſententiā hoc modo. Poſt .N. procuratorem fiſcalem addatur hac die & hora tibi ad audiendam diffinitiuā ſententiā declaramus ac ſententiamus te N. de tali loco tamq̄ hæreticū contumacē tradendū ſeu relinquendū brachio ſeculari,& per hāc noſtrā ſententiā tamq̄ talem a foro noſtro eccleſiaſtico te quē pſonaliter habere nō poſſumus in ſtatua proiicimus, & tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari, eidem cōmittentes, vt id circa te faciant quod de iure facere tenentur.

Ita pronūciauimus & ſentētiauimus nos.N. Inquiſitor qui ſ̄ &c.

FINIS Formularum agendorum.

BIBLIOTECA NAZ.